

Іван Хрущ

КВІТКА ЕДЕЛЬВЕЙС

роман

Друга книга трилогії

ТОМ ДРУГИЙ

_____2011_____

PENFIELD, NY, USA.

РОМАН В П'ЯТИ ЧАСТИНАХ

Хронологія років в яких описані події, та номери сторінок.

ПРОЛОГ

I. ВОДЯНІ ЛІЛІ...2000-2002

II. ВІЗИТ В МИНУЛЕ...2002

III. ПЕРЕХРЕСТЯ ДОРІГ...2003

IV. МЕЛОДІЙНА СКРИПКА...2004

V. РОМАНТИЧНА МАНДРІВКА...2005

ЕПІЛОГ

ПРОЛОГ

Непорушний закон, який поширеним на кожного жителя землі, не залежно від місця проживання, нації, релігії, та поглядів тієї чи іншої особи, являється Закон Справедливості. А закон говорить однозначно: «За все в житті потрібно платити!» Такий принцип існує дуже давно, а вірніше від коли існує і саме людство на землі. Звичайно що можливо багато людей з тим можуть не погодитися, також не зрозуміти, але це лиш тому, що цей самий закон не працює по нормах та принципах встановлених інстанцією людини. Навіть найдосконаліші кодекси судових мандатів та талановитих законодавців, не можуть так досконало працювати як те, що часто просто називають «вирок долі».

Відома причина, в чому не можуть розібратися багато людей, полягає саме в тому, що кожна людина готова осудити чи наказати винуватого тут же не зволікаючи час. Навпаки скривдженого оправдати, потішити, а також нагородити за кривду чи моральний ущерб. Але Закон Справедливості, працює незалежно від часу визначеного людиною, навіть тією що надто багато натерпілась і чекає на помсту будь-якої хвилини. Такий закон діє по-своєму правильному та точному механізму, немов досконало виготовлений годинник.

Проходячи життя на землі, людина якийсь період своїх років, засіває своїми поступками поле, яке опісля прийдеться пожинати. Також буває що виходячи на невидиме поле життя, яке можна також назвати «майбутнє», людина може побачити як не зразу, все ж пізніше, що тут вже щось проростає...

В нас стоїть запитання такого змісту: чи можливо щось поміняти в тому що люди називають «долею» або поширеним простим виразом: «так написано», тобто людина тим самим усвідомлює, що все ж таки такий закон існує. На жаль буває вже коли трапляється якийсь трагічний випадок, чи нещастя любого характеру, тоді людина починає задумуватися над тим чому воно так і яка причина в цьому, а найголовніше питання стоїть непорушним: чи можна щось запобігти, чи можливо відмінити, або викупитися від цього вироку? Відповідь може бути не однозначною а саме: можливо коли це невелика справа, можливо тільки певну частину, уже пізно, а також можливо тому що людина ще живе і поки живе не пізно ніколи.

Питання таке заслуговує великої дискусії а тим більше серйозного підходу з сторони кожної індивідуальної особи, так як з таким саме питанням зустрічається кожна людина, не залежно від її бажання та розсудку над ним.

Перед нами продовження, тобто продовження розпочатої розповіді, яку описано в першому романі «Рубінова сльоза». Тому роман «Квітка едельвейс», потрібно читати прочитавши перший роман, адже події тісно переплетені поміж собою. В другому романі показано як можна змінити те що називається «вироком долі», тобто що стоїть вище цього одвічного закону, якого мабуть можна змінити тільки однією поправкою - добротою!

В характері людини є якості які потрібно розвивати і давати їм простір в почуттях, словах і поступках. Любов, доброта, співчуття та милосердя, саме являються частинами того механізму який може зупинити Закон Справедливості, а також повернути в іншу сторону, в сторону якої бажає для себе кожна людина на землі...

Автор роману.

ВОДЯНІ ЛІЛІ

1

Одного зимового вечора, все немов було звичайно та непривабливо. Лиш насправді майже в усіх жителів землі, саме цього вечора, був настрій та почуття яких вони не мали скоріше: планета Земля стояла перед величезною датою - напередодні Двохтисячного року!

День був п'ятниця, кінець робочого тижня, останній день грудня і не тільки: це був останній день 1999 року. Цифра «1», яка писалася тисячу років на літописах та старинних книгах ручної роботи, відходила на відпочинок історії. За одну тисячу років цифру «1» починали писати пером та чорнилом, а закінчили комп'ютером та мобільним телефоном.

Багато жителів землі, а особливо які народились в двадцятих роках двадцятого сторіччя, рахували скоріше та думали чи зможуть дожити до цієї величезної дати в історії планети. Звичайно що ті хто народилися пізніше, також рахували кому скільки виповниться років в двохтисячному році, лиш «двадцятники» мали більш спокусливий рахунок літ, адже від двадцятого до тридцятого року народитись, це значить в часі коли наступить двохтисячний рік у них буде перехід від сімдесяти до вісімдесяти років. Саме такі роки які можна дожити людині. Як правило багато людей молодшого віку, які були майже впевнені що зустрінуть таку дату, на жаль не зустрінули, по різних причинах відійшовши з землі. А також бувало що навпаки: люди які ще пам'ятали Австрійську війну, тобто Першу Світову, дожили навіть до двохтисячного року, дякуючи Богу за такий вік. Звичайно їх було не багато, так як двадцяте століття позначалося по-особливому в кровопролитних війнах, геноциді та інших надзвичайних трагедіях серед людства. Двадцяте століття виділялося деспотизмом диктаторів та пагубними ідеологіями, жертвами яких стали мільйони людей, навіть зовсім безвинних.

Масові лихоліття не обминули Західну Україну, як не обминули усю Європу. Лиш особливі страждання в сорокових роках, випали на долю єврейського народу...

В суботу зимової ночі, по планеті разом з поясами годин крокував довгожданий рік: «2000».

Дві родини, які жили уже кілька років на американському континенті, а саме на Лонг-Айленді в штаті Нью Йорку, живими та здоровими зустрінули двохтисячний рік.

Старі Бойчуки добре віджили в Америці: Федору пішов сімдесят п'ятий рік, а Насті сімдесятий. Вони жили так як скоріше разом з дочкою Марійкою та з зятем Левом, в хаті яку купив Лев ще до приїзду Марійки в Штати.

Хата в якій вони жили не була великою, лиш для її мешканців зручною та затишною. На першому поверсі знаходилася кухня, кімната біля кухні в якій усі обідали, а поруч великий зал для гостей. Також тут були дві спальні: одна для діда Федора а друга для баби Насті. Марійка з Левом мали спальню на другому поверсі, тобто в даху будинку а також на другій частині мав Лев свій офіс. До того ще були зроблені дві кімнатки в підвалі, там особливо літом в жарку погоду любили гратися діти; Володька і Тамарка.

Знадвору хата була оброблена дерев'яними дошками темно коричневого кольору в англійському стилі. Передня сторона хати була обкладена каменем. Коли виходити з дверей хати, тоді з правої сторони будинок мав стрімкий трикутник, а з лівої була тераса де стояли два крісла які гойдались. Тут в стіні було велике вікно прямокутної форми, лиш воно не давало багато світла так як над терасою був дашок а вікно було розділеним на квадратні віконця. Біля вікна був головний вхід, двері якого були зроблені в старинному стилі з

кованими завісами та ручкою. Вгорі двері були закругленими. Марійка жартуючи називала свою хату «Шпаківня».

По поводу сусідів справа була такою: коли виходилося з дверей хати, по правій стороні не було сусідів, тут стояла невеличка кам'яна церква. Церква була Методисткою, тут не відбувалась регулярно служба, лиш два рази в тиждень проводились якісь заняття. Перед тим як вони проводились, кожного разу один чоловік похилого віку з сивою бородою, яка була акуратно підрізаною, приїздив швидше усіх. Він ходив по церковному подвір'ї до того часу поки хтось не під'їхав після нього. Коли вже хтось з'являвся, мужчина який мабуть був наставником, брав за плече свого ученика і вони розмовляючи заходили в церкву. Буквально за кілька хвилин інші відвідувачі заняття, заповнювали стоянку. Людей нараховувалось до двадцять п'яти чоловік різного віку; були також жінки.

Лев ще перед тим як приїхала Марійка, познайомився був з вчителем теології, Лев навіть робив щорічно для нього подарунок виписуючи чека на двісті доларів. При тому не на яке свято чи Новий рік, а саме датою був день, коли Лев посилювався тут жити. Учитель кожного разу щиро благословляв сусіда і дякував за підтримку курсів, які проводилися виключно за рахунок спонсорів.

З лівої сторони жили молоді люди: чоловік був з Афганістану, в минулому офіцер не високого військового звання. Так як він служив в армії яка піддержувала про радянський уряд, він володів російською мовою. Звичайно говорив з акцентом, лиш розуміти його було можна. Дружина його була сірійка, та молодшою від чоловіка на десять років. В них було два хлопчика. Якось геть випадково, лиш так само як колись в Бойчуків не було сусідів з однієї сторони, те саме було тут. Хоча афганець якого звали Абдул знав про те що Лев рахується єврей, він не відносився вороже до нього, а поведився як звичайно прийнято в Америці, де національності мають однакові права і взагалі усі тут немов гості, які прийнятими під крило смугастого прапора США.

Марійка навіть призналася сусіду що Віктора повинні були забрати в Афганістан на службу, Абдул підрахував що саме в вісімдесят дев'ятому він служив також. Правда радянські воїни не були його ворогами, тому що його армія рахувалася союзниками з радянською армією в той час, і такими були аж до виводу радянських військ з Республіки Афганістан, також офіцери афганські, проходили навчання на території Радянського Союзу.

Рік перед двохтисячним роком, відбулися зміни в дітей Марійки, в питанні житла. Трапилося так що молоді, тобто Віктор з Лізою а також Юра з Олесею, живши разом під одним дахом, подумали щоб не платити такі гроші за квартиру, захотіли купляти хату. Лиш тут Юра який мав польський розрахунок до подібних речей, вирішив зустрітися з власником будинку де вони жили та обговорити одну ідею. Власник того дому в якому жили дві сім'ї, був ірландцем а дружина його полька. Юра довідавшись що вона розмовляє на польській мові, зустрінувся з нею. Юра не сказав що він надумався купляти собі хату, лиш почав говорити що там де вони живуть, тобто на квартирі в її будинку, потрібно уже поміняти багато речей. Жінка якій уже було вісімдесят років, а її чоловікові ще на чотири більше, задумалась. Юра почав їй рахувати свою математику. Він підрахував місячну плату, яку вносили дві сім'ї за житло, все перемножив і вже з готовими цифрами поклав листок перед господарями.

Юра знаючи що старі власники допомагають виплачувати хату своєму онукові, підрахував: якщо власникам продати хату своїм кватирантам, тоді онук виплатить свою хату і ще грошей залишиться. А коли вони не захочуть, тоді таку ж саму суму грошей вони все одно одержать від своїх кватирантів, лиш на протязі п'ятнадцяти літ. Звичайно що їхній онук за цих п'ятнадцять років буде платити відсоток в банк за кредит. Старі власники подумали та вирахували що їм ще потрібно заплатити податок за будинок, також за ремонти та підтримку його, в результаті вони погодилися з Ковальським порохувавши що за п'ятнадцять літ їм буде: дідові дев'яносто дев'ять а бабі дев'яносто п'ять років. Подумавши що вони можуть просто не дожити до таких літ, а онук коли наслідують їхній будинок, так його запустить, до такого стану, що ніякі кватиранти там жити за такі гроші просто не погодяться; старі стали міркувати як бути надалі.

Дід погодився продати будинок, дружина ще впиралась боячись щоб її не обманули. Старі навіть посварились через пропозицію Юри, але старий ірландець перетягнув онука на свою сторону, а онукові як звичайно захотілося грошей як найшвидше. Двом вже простіше було переконати господиню, яка кінець кінцем здалася і погодилась на те що від неї вимагали. А в загальному ідея Ковальського не була такою щоб скривдити старих мешканців Мерріка, тому порадившись з адвокатом, усі погодились на те що довів їм скоріше Юра.

В результаті власники вирішили продати свій будинок а Віктор з Юрою його відкупити, підремонтувати в середині, та продовжувати жити сусідами як скоріше, лиш вже не квартирантами а власниками. Правда Юра ще зміг знизити ціну на вісім тисяч, хоча був злим сам на себе з тієї причини, що він сам собі постановив виторгувати не десять тисяч менше. Помішала йому Олеся, яка вже просто не могла того слухати і сказала щоб завершувати торги, так як житло це купівля на тривалий час.

Аркадій почувши про таку фінансову операцію, похвалив Ковальського за такий розрахунок та купівлю. Сам Аркадій з дружиною також вже жили в домі якого купили на початку дев'яносто сьомого року. В них була хата побудованою проектом літери «Г». Аркадій вподобав собі будинок тільки через те, що він мав великий гараж. Правда вони жили на проїзній вулиці, і тут з дітьми трошки було незручно, хіба постійно потрібно було слідкувати щоб ненароком дитина не заїхала велосипедом на дорогу, по якій постійно мчав транспорт.

По такій причині ближче і зручніше а особливо безпечніше з дітьми, було проводити час в Лева і Марійки, там де також мешкали старі Бойчуки, а вуличка була немов кінцевою.

2

Перед Різдвяним вечором, якого вирішили святкувати по старій традиції, тобто шостого січня, Ліза зателефонувала до Марійки. Справа в тому що було домовлено зібратися усім в Гаріка. Правда Федір з Настею не наміряні були їхати, так як там без них буде досить народу. Старі погодились повечеряти вдома, тим більше що Олеся хотіла бути також з своїми «хлопцями», та разом з старими в маминій хаті. Лиш коли Ліза зателефонувала плани святкового вечора помінялися. Марійка нічого не знаючи піднесла трубку:

- Мама, - почала Ліза розмову, - я вас хочу щось просити коли воно можливо.

- А що саме Ліза?

- Може що ми у вас провели Різдвяний вечір? Маю на увазі: я, Вітя, та Олеся з Юрою. Також дід з бабцею побудуть з нами.

- Я не проти того Ліза, лиш щоб Арлани не образилися, що мовляв ми чомусь не хочемо разом з ними. По правді мені навіть зручніше було б тут в нас.

- Ніхто не образиться мама. Тільки вам потрібно вирішити щоб дядя Лев погодився.

- Та з ним без проблеми: скажу що діти хочуть побути з нами і все. Він у мене послушний хлопчик, - засміялась Марійка.

- Таким як колись був Вітька?

- А ви в мене усі слухняні, - відповіла задоволено Марійка.

- Добре мама, тоді я дуже вдячна вам. Ви мене завжди розуміли.

Після розмови Марійка вирішила повідомити Олесю про вечір, також вона хотіла поговорити з Тетяною, щоб та якось пояснила Арланам, чому вони будуть відсутні. Лиш під вечір Олеся сама заїхала до мами. Марійка з простоти душі переказала розмову з Лізою, лиш на її здивування Олеся поклати руки на талію та похитала головою. Також промовила немов сама до себе: От так діла пішли, я так і думала...

- Ти про що Олеся? - Марійка поглянула на дочку з непорозумінням.

- Ой мам, що тобі розповідати; але послухай. Коротше Ліза не хоче бути разом з Арланами задля однієї людини яка там буде.

- Ти про кого Олеся? - Прижмуривши свої голубі очі, Марійка присіла край столу на кухні.

- Про Ріту. - Коротко та конкретно відказала Олеся.

- Я не розумію; що Ліза посварилася з нею?

- Мам, я ще нічого не знаю, лиш щось там є серед них. Знаєш Ліза така людина що коли в неї щось приємне, тоді вона усім розказує. Навіть колись дідові розповідала детально як вона влюбилася у Вітю нашого. А коли в неї якась проблема, тоді вона мовчить, як шука в сачку.

- А ми навіть питатися не будемо. Колись мені Тетяна розповідала що коли Ліза та Вітя щось там покусуються, тоді вони самі розберуться.

- Воно так мам, лиш з Вітьою зовсім інше: вчором все одно потрібно в ліжку разом, тому зразу миряться між собою. Вони двоє однакові: як йому вона потрібна, так само вона без нього не може; я Лізу знаю добре в тому питанні.

- Ти про що Олеся?

- Ой мам, ти як маленька якась. Запитай діда: «коли молоді та здорові...» - засміялася Олеся дивлячись на світильник який висів на кухні.

- Все ясно з вами усіма, - засоромилась Марійка.

- Мам, розумієш тут з Віткою зовсім інше, а з Рітою щось там зайшло конкретно. Може мені Ліза признається з часом, а зараз я думаю що зробимо так як вона просить. Я щось принесу з ресторану, дід з бабою посидять з нами разом; воно так краще буде.

- Я згідна Олеся, лиш нічого не питай сама Лізу в чому причина. Знаєш вона подумає що тільки мене попросила, а ми вже з того роздули повітряну кулю.

- Домовились мам, я біжку свого «ковалю» годувати, а то він як не поїсть, тоді все йому не так. Окей мам, тоді зустрічаємось на Святий вечір тут в тебе; я побігла.

Коли наступив Святий вечір, в хаті Марійки та Лева зібралися діти та онуки. За столом почали пригадувати як вони гостювали в Ізраїлі та були у Віфлеємі. Також пригадали Раїсу Яківну, яка постійно гостювала в них коли ще усі жили в Україні. Під час таких бесід, Ліза покликкала Олесю на диван щоб її щось сказати. Олеся подумала що Ліза признається саме чому вона не хотіла сьогодні бути разом з Арланами, лиш розмова пішла зовсім іншою.

- Слухай Олеся, - почала шепотом Ліза, - як ти дивишся на таке щоб я народила хлопчика?

- Давно пора: Тамка вже буде мати сім років у вересні, саме час зараз для вас.

- А як для тебе подруга? Ваш Вовчик також вже буде мати дев'ять рочків; може йому сестричку а для Тамки братчика нам замовити?

- Так ти хочеш щоб ми разом народили? - Оглянувшись на мужчин які сиділи біля столу, та слухали що розповідала бабця Настя, зробила великі очі Олеся.

- Відгадала як завжди - щиро засміялась Ліза.

- Давай Лук'янка; по рукам: як родити - так родити. В тебе Русланчик буде а в мене вже хто буде. Справді така дата: двох тисячний рік, потрібно використати такий час.

- А Юрка що скаже на таку ідею?

- А йому що родити? Скажу що хочу мати бейбі тай все; нехай старається.

Обидві молодичі почали сміятися, Віктор поглянув на них тому що Настя розповідала якусь серйозну подію і сміх тут був не доречний. Ліза тільки шепнула до Олесі:

- Мій постаріється напевно ще сьогодні; його і просити не потрібно.

- А коли буде у вас знову дочка, що тоді? - задумалася Олеся.

- Тоді по другому колу підемо.

- Давай подруга, - розсміялася Олеся та повела рукою по животі. - Хочу побачити як тут родять в Америці. Правда не знаю чи мій піде зі мною, чи буде боятись.

- Піде як миленький, куди він подінеться, - прошептала Ліза.

Вони повернулись назад та сіли за стіл, Олеся дивлячись на Юру та Віктора хотіла з них сміятись, тому що вони були такими серйозними та не могли додуматись що про них говорили хвилину тому.

Після того усі почали говорити про українську мову. Почали робити аналіз своєї праці в цьому питанні. А праця над мовою в їхній родині почалася ще скоріше. Саме її запропонувала Марійка.

Марійка, яка колись дуже звертала увагу як діти розмовляють, а також приклала зусиль щоб діти спілкувалися культурною мовою, ще коли жили в Україні та ходили в школу, тепер

побачила проблему з мовою надто серйозну. Справа в тому що поки діти ще не ходили в школу, вони спілкувалися з батьками по-домашньому, також могли закинути російські слова, почувши їх від діда Арка та Лева. Після того коли почалася школа, діти як правило почали закидати англійські слова і плутати мову. Марійка почала просити усіх рідних а особливо Віктора, який також вже почав закидати так само, щоб фільтрувати бесіди та діалог з дітьми. Усі погодилися та домовилися, як максимум вдома розмовляти тільки українською мовою. Звичайно що спочатку почали виправляти одне одного, лиш з часом трошки мова виправилася при загальних стараннях. Сама Марійка постановила не відповідати взагалі коли хтось з онуків запитає наполовину англійською. Марійка сказала: якщо англійською - тоді усе речення англійською, а коли українською тоді так само. Марійку дуже піддержав Юра в цьому питанні, можливо через те що йому просто ніяк не ішла англійська мова. Марійка побачила що на Тетяну мало надії і тому почала просити Лізу, щоб вона серйозно віднеслася до цього.

Дід Федір кожної неділі вчив дітей читати та писати українською мовою. Також Олеся вчила, правда в неї не хватало терпіння для цього. Ліза приєднавшись до розмови промовила:

- Добре Олеся що ти не ішла на вчительку, а то я бачу що ти б своїм бідним учням пальці поламала указкою.

- А ви знаєте - призналася Марійка, пригадуючи свої шкільні роки, - я колись біля дошки неправильно написала слово «возз'єднання». А мене учила така вчителька що вже на пенсію мала виходити; ще польської традиції. Вона любила мене, тому що гарно знала мову та літературу; краще як інші предмети. А вчителі як правило від таких дітей що вчаться, починають вимагати більше як від інших. Вчителька тоді мені говорить що неправильно написано. Я подумала коли є апостроф і дві букви «н», значить все правильно. Я поглянула ще раз на дошку і кажу їй що я правильно написала. Вчителька взяла лінійку таку довгу і сказала щоб я тримала руки долонями вгору. Говорить мені: «скільки букв має бути в цьому слові, тобі зараз я підкажу, а щоб ти добре запам'ятала, тоді тобі продиктує лінійка».

- І після того вже добре написала? - запитала Олеся.

- Після того Олеся, я вже крейду не могла тримати в руках, лиш мене вже можна зараз в ночі підняти і я з просоння напишу слово «возз'єднання», з двома буквами «з». Тоді подібні методи виховання вважалися нормальним явищем в наших школах, хоча вони були не офіційними, та не прийнятими міністерством освіти. Лиш старі учителі своє знали, а ми учні, нічого не могли змінити. Може коли б пожалілись на вчительку, її б запитали, лиш ніхто про таке не думав навіть тоді з дітей, тим більше нам хотіли на краще, хоча таким старинним методом.

- А такий метод навчання дає ефект позитивний на сто відсотків, - замітила Ліза.

- Ой, це хто б у нас тепер дітям пальці поламав? - Не видержала сміючись Олеся.

- А що ви гадаєте, - вмівся Федір. - Колись за польської, діти в більшості ходили лиш два класи, а читали та писали як має бути. Діти вчилися тому що боялись вчителів. Зараз коли б таку школу тут, всі емігранти знали б англійську мову; від малого до старого, за один рік!

- Ти Ліза свого Вітьку навчи, - продовжувала Олеся, ласуючи торт. - Він в нас не хотів в школі вчитися, нашого Франка віршик не вивчив, а тепер мову плутає більше від усіх. Ще один «американець» знайшовся; немає ради з ним.

- Так Вітя, - промовила Марійка - Олеся правду говорить.

- Чому ви не розумієте? - Виправдовувався Віктор. - Я в гаражі не можу людині називати деталі по-нашому. Це Юра в нас пояснює якомусь з Мозамбіку що треба гальму робити. Клієнт бідний дивиться і перепитує «альмуити?»

Усі почали голосно сміятись, Юра тільки похитав головою, сміючись сам з себе.

- Вітя, - продовжувала Марійка. - Ми розуміємо що на роботі само собою, лиш в хаті ти не говориш з Тамкою про машини. Також жінку можеш називати по-нашому ніжними словами, не обов'язково «нопеу». В американців може жінка а мед одне і те саме, а в нас є гарні слова для цього. Наприклад: кохана, любима, мила, сонечко, котик, пташка, і так далі.

- Тим більше - вмівалася Олеся - я не думаю що там в гаражі ти Вітя до машини говориш «нопеу», і вже виробив таку привичку собі.

Лиш саме тут, коли Олеся сказала про гараж, Марійка побачила як Ліза змінилася на обличчя і повернувшись до Віктора, строго поглянула на нього. В той час Ліза держала пластикову виделку одноразового користування, якимось між переплетеними пальцями. Ліза так стиснула пальці що виделка тріснула в її руці. Марійка насторожилась і швидко щоб чогось гіршого зараз не відбулося, а саме чого Марійка не могла передбачити, вона швидко заговорила присутніх за столом:

- Бачите: в американців, як я сказала, жінка і мед одне слово, тобто мед з'їв і давай інший. Подібно як колись наша Олеська: мед з банки а банку дідові, щоб другого приніс від лісника.

Лиш своїм прикладом Марійка не розвеселила невістку, Ліза так сиділа до кінця задумавшись. А коли уже усі розходилися та прощались, Ліза раптово пригадала Олесі про те що вони домовлялись, тобто про дітей, яких вони хотіли народити.

3

Після свят, Марійка зустрінулася з Тетяною, а вірніше Тетяна приїхала до них. Після того як Настя розповіла про новини які почула від Марійки, що відбулося в селі, тобто хто помер, хто народився, а головне одружився, Марійка з Тетяною вийшли на подвір'я, що було за хатою. Тут була вироблена площадка з цегли, яку Лев жартуючи назвав «Красная площадь», на ній стояли крісла і столик з парасолькою. Сівши за столик, Марійка налила в два стаканчика апельсинового соку.

- Ми як в якомусь кіно Маруся; сидимо і сік попиваємо - усміхнулася Тетяна.

- Слухай Таня, - оглянувшись по сторонах, тихо почала Марійка, - як взагалі там наші молоді поживають?

- Так в загальному нічого. Молодим добре Маруся, поки молоді.

- Я не про те Таня, просто чомусь мені неспокійно на серці.

- А що саме Маруся?

- Знаєш коли в нас на свята були вони, якимось так Олеся пожартувала до Віктора про роботу в гаражі. Коротше ми говорили як ніжно називати дружину і Ліза чомусь якимось не привичне повелась. Просто так сиділа як не своя. Я подумала може ти щось знаєш Таня?

- Не знаю нічого такого... Взагалі Ліза не ділиться про щось таке ніколи, лиш коли вже немає куди подітись, тоді вже може признатись. Знаєш Маруся, Ліза вона така: хоче знати навіть що Вітя думає. Я колись пояснювала їй що не можна так усім перейматись, а вона своє знає. Колись мій Арк як працював в авіації, він любив жартувати з жінками, навіть я чула як про нього відзивались шепотом, при чому в моїй присутності. Звичайно що мені не подобалося, лиш вийшовши за двері я тут же забувала про те. Життя не без того Маруся, ми живемо, спілкуємось з людьми і так далі. Одного разу я була свідком такої сцени, зовсім випадково: їдемо ми по Овкшин Парквей: Ліза за кермом, Олеся біля неї, а я заді них. В машині грає там якась музика а вони дві щось собі розмовляють тихо; здається там про дітей щось зайшла розмова. Тут на світлофорі з правої сторони зупинилася машина: єврейчик якийсь такий симпатичний собі. Звичайно що любий молодий мужчина зверне увагу на Олесю; це само собою. Олеся так усміхнулася до нього, як звичайно прийнято в Америці і тільки всього. Тут зелене світло і ми поїхали собі. Через кілька секунд чую розмову, Ліза до Олесі говорить: «Олеся, ти що собі дозволяєш?» Олеся такі очі на неї, правда зразу зрозуміла в чому її провина. Ліза продовжує далі: «Олеся ти знаєш що я навіть коли повірила була в того листа, я навіть тоді не поглянула на ніякого мужчину, навіть щоб помститися за зраду». А Олеся їй говорить: «Ти Ліза вже скоро будеш боятись навіть каталог з мужчинами переглянути». Ліза їй відказує: «А я не боюся зовсім нічого. Що там каталог: знаєш коли я працювала як Віті ще не було тут, скільки приставали до мене? Ріта взагалі думала що я ненормальна якась». Одним словом я Маруся так послухала і подумала собі: нічого собі моя Ліза ідеал вірності.

- Ой Таня, та Ліза само собою, лиш Вітя напевно також так поводитья як Олеся в машині.

- Нормальний він Маруся, просто Ліза такої вдачі. Їй важко довести протилежне, коли вона собі щось набере в голову. - Встаючи щоб їхати, махнула рукою Тетяна.

Після тієї розмови, Тетяна не бачила Лізу може два тижні. А в кінці того часу, Ліза зателефонувала і призналася мамі що вона вагітною. Аркадій почувши від дружини таку новину дуже зрадів. Він ще скоріше говорив що молоді люди повинні народжувати дітей. Звичайно молодим він не говорив відверто, лиш давав натяк що Тамарка вже більшенька. Правда одного разу сказав, що саме в такому віці в якому знаходиться Тамарка, найкращим буде подарунок для неї «жива лялька». Тетяна пригадуючи свого синочка, якого похоронила, на мить уявила собі коли б у них просто не народилась була Ліза. Страшно навіть було думати про таке... Правда в той час вони не тому захотіли другої дитини що хлопчик їхній помер, (саме в той час коли Русланчик помер, Тетяна ходила уже з Лізою), а просто жили собі як повинно бути в молодих людей. Саме плодом такого палкого кохання, появилася в подружжя симпатична донечка.

Коли Ліза прибігла признатися Олесі, про свою радість, Олеся розсердилася сама на себе і на чоловіка свого. Ліза почала сміятись з Олесі, а та просто по-дитячому стала мріяти та питати братову:

- Послухай Лізка, а може щось таке мені їсти потрібно? Може щоб лікар порадив щось?

- Олеся, лікарі зараз хіба що навпаки можуть порадити.

- Та ні, потрібно щось робити таки.

- Ой Олеся, яка ти в нас скромна, як ти не знаєш бідна що потрібно робити? Може діда запитай, - сміялась щаслива Ліза.

Тільки через одинадцять днів сміялися уже дві мами, Олеся призналася в такому ж самому.

А в гаражі на роботі Юра повідомив Віктора що скоро в нього також буде в хаті поповнення. Віктор привітав швагера і промовив:

- Юрка, а що твоя Леся побачила що в нас буде і вже їй захотілося? Чи може моя так її нахвалилася що аж в твоєї апетит появился родити?

- Е Вітьок, там справи по-крутіше: Леся призналася мені що вони дві домовились про таку справу. Нас просто використали як гербіциди на поле, ну щоб врожай був на план здати.

- Як твоя Леська призналась тобі? Кажеш що домовились дві? Ой я свої дам сьогодні за таку справу. Ти Юрка подумай як так мужиків накрити разом з кашкетами. От тобі половини швагер любий!

- А воно добре Вітьок: знаєш одна дитина, чи син чи дочка, воно якоеь страшно. Зайдеш в роки а коли б щось не дай Боже трапиться з тією єдиначкою чи єдинаком і що тоді?

- Воно так Юра; ти правий і наші половини також праві в цьому. Прийдеться нам простити їм за те що нас обкрутили, так як використали нас на благородну справу. Знаєш в нас там був один випадок давно: здається одинак був і в армії загинув. Батьки руки ламали, лиш пізно було. А баби в селі про все знають, казали що та жінка здається зробила чотири аборти. Десь казала що коли дадуть маєтки одному, тоді сваритись з ним не будуть другі. А в результаті старі взяли когось чужого щоб обійшов їх і другий та чужий посів той маєток увесь.

- Так їм треба Вітька, хоча жаль навіть дурних людей. От тобі маєтки! А воно було в Богородчанах чи в Підгір'ю?

- Не знаю добре, бабу Настю запитай, вона все розкаже тобі Юра.

- Розумієш Вітя, тут ти розказав про крайність, лиш якщо навіть не смерть а просто той єдинак алкоголіком стане, а може одружитися не захоче чи щось подібне; також біда старим батькам. На прикладі маєш того Женю, сина Раїси Яківни. Ніби розумний мужик, вивчився, а не женився: ні дітей, ні сім'ї. Добре коли така людина виросте як мама наша; була єдиначкою а нормальна людина. Звичайно коли вже просто не може жінка народити більше, тоді я згідний. А коли все нормально - тоді повинно так бути як в наших жінок.

- «Як молоді та здорові» - повторив Вітя.

- А які вони задоволені дві. Ех не розумію я тих жінок Вітя: тут родити треба а вини тішаться якби їм хто нового «Мерса» підкинув.

- Не рівняй машину до дітей Юра. Знаєш я питав свою, чому вона так довго грудьми годує, а вона мені відповіла що має дуже задоволення, коли мала п'є грудне молоко. Казала мені

Ліза: «Вам мужчинам цього не дано відчувати, така таємниця материнства». Ось так Юрка; хлопці ми є темні в таких питаннях і кришка, як сусід Петро говорив.

- Так є швагер, добре що вони раді «як їм добре - тоді нам добре». Це вже дід Федір говорив свого часу так про нас.

- Щоб життя та здоров'я Бог дав, а діти виростуть навіть не оглянемось Юра. Запитай маму про нас: не знає звідки взялося що недавно ми малі з Олесською бігали, а зараз вже онуки такими бігають, в неї за хатою по траві...

4

Одного ранку, перед тим як Віктор їхав на роботу, а Юра чекав його уже в своїй машині, роздався телефонний дзвоник: зателефонувала Тетяна, Віктору:

- Доброго ранку Вітя. Я тобі щось хочу сказати.

- Слухаю вас мамо. - Відказав Віктор, набираючи кави в рот щоб не брати горнячко з собою.

- Вітя, вчора я в магазині розмовляла з одним молодим мужчиною, він недавно приїхав з Івано-Франківська і жалівся на машину. Я йому похвалилася що наш зять робить гарно машини, він почав просити як тебе знайти. Сам розумієш: не давно з України, мови не знає, грошей також обмаль. Коротше я намалювала де ваш гараж, може поглянь там з Юрою що йому потрібно; мені його чомусь жаль стало. Яюсь себе пригадала коли я пішла вчитися з дому і на початках не могла собі дати ради біля себе.

- Добре мамо, нема проблеми, лиш як його звати та яка в нього машина.

- Ой Вітя, я машину не бачила, я і не розбираюсь, а звати його Вадим; він такий худенький.

- Окей, я біжу а то Ковальський вже пікає на мене.

- Щасливо Вітя! - на прощання промовила теща.

В гаражі Віктор з Юрою почали ремонтувати якого мікроавтобуса. Коли наступив обід, вони сіли разом за столик; Віктор промовив:

- Давай, витягуй що там вчора з ресторану твоя Леська принесла, а я побіжу на заправку куплю пити чогось нам.

- Окей Вітя, я йду загірю а ти візьмеш мені чогось там бризнути також.

Саме в той час коли Віктор був на заправці, а там трошки була черга, так як в обід кожен щось купляв перекусити, тоді під'їхав Вадим на своїй машині. Він зайшов і поздоровався з Юрою, та запитав чи його звати Віктор.

- Ні, мене звати Юрій а Віктор міг швагер. А ти може Віктора знаєш?

- Я був в магазині з жінкою, моя щось взуття дивилася а тут пані продавщиця почула мову і підійшла. Запитала нас звідки ми, виявилось що вона також з Івано-Франківська, так як ми.

- Зрозуміло, ти познайомився з Вікторовою тещею; Тетяною Арланкою.

Тут прибіг Віктор, він тримав пакет з напитками. Побачивши незнайомця він зрозумів хто цей такий. Віктор поклавши на стіл баночки, простягнув руку:

- Здоров Вадим, земляк значить наш?

- А що ви хлопці також з Франківська?

- Майже, - сідаючи за стіл відповів Віктор. - Ти Вадим сідай з нами, візьми напийся: тут маєш чай холодний з лимоном, апельсин; бери що любиш.

Під час обіду розговорилися про Україну, про Івано-Франківськ. Вадим сказав що його дружини шукає де можна влаштуватися на працю; на будь-яку.

- Слухай, - обізвався Юра який жував яловиче м'ясо. - Моя жінка робить в одному ресторані, такому нормальному. Коротше там в них одна пішла з роботи, я тобі напишу адрес того ресторану може там візьмуть твою.

- Ой дякую вам мужики, як добре що я вас зустрів тут - зрадів Вадим.

Після обіду взялися до його машини, там по правді не було нічого страшного, Віктор поміняв йому якусь фішку щоб не трясло двигуном. Гроші взяв тільки за частину а сервіс безплатний так як він першим разом.

Через пару день, в ресторан де працювала Олеся, зайшла молода жіночка. Вона поговоривши з власником ресторану, пішла на кухню. В той час Олесі там не було а була одна жінка яку звали Ольга Олексіївна; їй було п'ятдесят три роки. Молода жінка зайшла і привіталася на рідній мові, дізнавшись від власника ресторану що тут працюють українки.

- Доброго дня вам!

- Добрий день, - відповіла Олексіївна.

- Я перепрошую: ви будете Олександра Володимирівна може?

- А ти Олесю нашу шукаєш?

- Мені сказав господар ресторану щоб вона мене оглянула та вирішила чи прийняти мене на роботу до вас. Сказав мені так: «Мне не работать с тобой вместе, если Александра Владимировна тебе примет, тогда пожалуйста, работай хоть сейчас».

- Зрозуміло, та ти присядь сюди. - Втираючи руки, запропонувала жінка.

Незнайома молодиця присіла розглядаючи кухню ресторану, Ольга Олексіївна далі почала з нею розмовляти:

- А тебе як звати?

- Мене звати Ліля, мій чоловік ремонтував машину в одному гаражі а там був один механік з під Івано-Франківська і підказав йому про ваш ресторан. Я згідна на любую роботу: підлогу мити, посуд, що тільки накажуть. Грошей нам потрібно щоб якось встати на ноги тут. А коли Володимирівна тут буде щоб мене оглянула чи я зможу підійти їй?

- Завтра приходь, вона зараз з дитятком ходить і нині до лікаря поїхала провірятися.

- Ой, а їй скільки років?

- Олесі, двадцять сім. Правда у неї перший синок вже має дев'ять років.

- А я подумала що вона старша, що так власник з повагою про неї говорив мені.

- Знаєш Ліля, Олеся від коли прийшла працювати сюди, чотири роки тому, в нього бізнес пішов дуже добре. Вона дуже кмітлива жіночка. А Боря, наш господар, побачив що вона справляється, тому поклав її старшою тут. Олеся гарна людина, з порядної родини походить; весела завжди; думаю що ти їй сподобаєшся. Знаєш скоріше коли ще тут її не було, наш Боря дуже звертав увагу щоб швидко обслуговувати клієнтів, постійно сварився з дівчатами що розносять на столи. Олеся коли прийшла, тоді йому пояснила що замість того щоб сварити дівчат, йому потрібно більші порції давати людям. Люди йдуть в ресторан щоб поїсти та посидіти і швидкість тут не ціниться, а саме те що в тарілках і скільки там того знаходиться. Також сама різні страви почала пропонувати. Знаєш Ліля: можна подати просто розрізану помідору на стіл, а коли там покласти якусь гичку з петрушки немов кущик, а ще посипати дрібненьким сирком, вже тоді помідора виглядає панською стравою. Олеся в нас винахідник на декорацію страв. А ще вона почала вихваляти наш ресторан своїм, а там євреїв багато, а ті своїм знайомим, в результаті людей наплило що потрібно було робітників більше взяти.

- Тоді як ви думаєте: візьме мене та Олеся Володимирівна?

- Ти ось що Ліля: візьми завтра гарно одінься в щось біле, щоб видно що ти дуже акуратною. Олеся не любить коли жінки неохайні. В неї все повинно бути чистим та на місці стояти. А коли одяг білим, тоді він говорить сам про себе. А ти з нею зживешся тут.

- А звідки вона з України, тобто з дому?

- Богородчани, десь там поруч. А ти з Франківська кажеш? Вона добре знає Франківськ; її брат має жінку з відти. Правда Ліза з Кавказу, братова Олесі. А яку дочку вони мають гарну - як на малюнку. А зараз Олеся з дитятком ходить і братова також, хочуть щоб діти ровесниками були, та разом росли.

- Добре, завтра я під'їду десь біля обіду, а ви також її попросіть; нам грошей дуже зараз.

- Я скажу їй ранком про тебе, давай до завтра.

- Дуже дякую вам; до зустрічі! - Ліля попрощалась з Олексіївною.

На наступній день, Ольга Олексіївна, зранку розповіла Олесі про Лілю, яка проситься в них працювати. Також розказала як Борка, тобто Борис Леонідович, вихвалював саму Олесю.

- Ліля так переживає щоб могла сподобатись, - сказала Олексіївна.

- Побачу що вона уміє на кухні, а подобатися тут не потрібно; не в клуб іде працювати. - Відказала Олеся, відчуваючи себе авторитетною особою тут на кухні ресторану.

Десь біля першої години дня, Ліля під'їхала під ресторан. Зайшовши на кухню вона побачила що там було більше жінок як вчора і також старший мужчина який мив посуду. Він першим побачив незнайому людину, не знаючи якої вона нації, та чи розуміє по-українське, просто кивнув головою до неї. Ліля підійшовши до нього, зрозуміла що він свій чоловік, запитала про Олександрю Володимирівну. Чоловік кивнув головою та крикнув голосно на уся кухню ресторану: Олеська! Тут шукають тебе!

Олеся вийшла зі своєї комірчини, в якій стояв столик та різні папери і квитанції. По дорозі вона взяла два стакани, налила Pepsi, та направилась до незнайомки. Ліля побачивши її хотіла привітатися, лиш Олеся першою промовила:

- Привіт землячка. Давай вийдемо на двір, присядемо на столик, тому що тут шумить дуже!

- Добрий день Олександра Володимирівна, - скромно промовила Ліля.

- Добрий день, лиш давай зразу на «ти» і просто звертатися до мене Олеся.

- Я хотіла просити щоб мене взяли тут працювати, ми двоє приїхали з чоловіком і грошей позичили там вдома досить.

- Візьми, напийся, - запропонувала Олеся, відчуваючи задоволення що її просять прийняти на роботу в ресторан.

- Ой дякую, я можу робити любую роботу тут, лиш щоб...

- Ні, на любую роботу у нас є дядько Данко, той самий що мене покликав. Ти ким працювала?

- Я вчилася: спочатку в технікумі, а так в інститут поступила, лиш не закінчила.

- Тут воно лишнє, я також багато чого там залишила, - з гордістю промовила Олеся.

- Я так бачу, тут зовсім по-іншому.

- А батьки ким працювали? Я маю на увазі з якої ти сім'ї вийшла?

- Ми скоріше на селі жили, в Городенківському районі. Батько був головою колгоспу а мама головним бухгалтером біля нього. А коли колгоспи розсипались ми в місто пішли, там тато свій особняк побудував, такий великий.

- Зрозуміло, - кусаючи трубочку якою пила воду, зітхнула Олеся. - З родини комуністичної походиш, а батько коли був головою в колгоспі, побудував хату в Івано-Франківську.

Ліля розгубилась зовсім, вона зрозуміла що просто наговорила лишнього а Олеся не любить таких людей, якими були її батьки. Наступила хвилина мовчання, Ліля не знала що говорити.

- А Олексіївна говорила що тебе Ліля звати?

- Так Володимирівна.

- Виходить ти Ліля у нас білоручка. - Крутячи трубкою в стакані, якою пила, Олеся поглядала на зовсім молоду жінку.

- Я все можу робити, що накажете мені; правду кажу, чесне слово.

- Не хвилюйся, я також була білоручкою колись, - зітхнула Олеся, - сусіди говорили про мене що тільки в бані та в люстрі сиділа. Все що було в каталозі, було на мені тоді, але кухню я полюбила з дитинства. Не один раз малою пальці порізала, тому що не могла огірок дрібненько нарізати. Дід жалів мене і щоб я не плакала говорив: «знову огірки з томатом будуть», це він так про кров, коли я врізалась. А бабця моя по весіллях готовила; усі знали її там де ми жили. Ой було, було, колись - згадуючи зітхнула Олеся, як пожила жінка.

- Я також кухню люблю. - Хотіла догодити Олесі Ліля.

- Добре, - дивлячись просто в очі дочки голови колгоспу, Олеся авторитетно промовила майже наказом. - Будеш працювати, лиш минуле своє приховай тут. До нас приходять багато євреїв сюди, також власник ресторану Борис Леонідович єврей, а їм важко було вибратися з того Союзу. Тай взагалі хто тут комуністів вважає в Нью-Йорку?

- Добре, як скажете, так поступлю.

- А діти є у вас?

- Ні, немає. Нам ще скоро про дітей думати; самі не можемо собі ради дати тут.

- А в мене синочок другий буде десь у вересні. Я вчора у лікаря була, він розглядав його і побачив що хлопчик буде.

- Тоді я рада за вас, ви напевно його також хотіли; я вас розумію.

- Поки не народиш, нічого не зрозумієш Ліля. - Відказала Олеся, показуючи цим самим, що вона від першої зустрічі, взяла верх над своєю підопічною в роботі.
- Тоді коли я можу почати роботу? - Скромно запитала Ліля.
- Завтра, приходь на десяту ранку, я приїду в одинадцятій. Там Олексіївна покладе тебе куди потрібно буде. Ти у нас такою худою не будеш; чоловік за місяць не впізнає тебе, - засміялася Олеся. - Коли б у мене не було сили волі, я б уже була як оцей стіл, - пожартувала Олеся на прощання.
- Дуже дякую вам Володимирівна. - Промовила щаслива молодичка.
- Ще скоро дякувати; поживемо - побачимо! - Збираючи стакани, весело усміхнулася Олеся.

5

Дід Федір, навіть не думав ніколи в житті, яким цікавим для нього ремеслом, йому прийдеться займатися а ще тут в Америці. Справа в тому що на такий шлях, навела його Тетяна і якимось геть випадково.

Одного разу Тетяна запитала його, чи він зміг би її щось послухати. Тетяна розповіла що дружина власника магазину, в якому вона працює, продала з хати меблі. Одним словом усе що не продалося, вона вирішила просто викинути на сміття. Тетяна як любитель та шанувальниця антиквару, побачила там велику дерев'яну скриню. Скриня була досить міцною, з гарного дерева та з кованими завісами і з замком. Тетяні пригадалася рідна хата, а також рідна мама, яка колись складала свої речі а особливо одяг у подібну скриню, яка стояла у великій кімнаті. Тетяна вирішила забрати собі скриню додому, на згадку про рідну оселю, а також на згадку про маму. Лиш скриню, яку її Віктор привіз, потрібно було поновити. Тетяна саме попросила діда Федора чи він зміг би трошки її відновити. Коли Федір побачив скільки тут є інструменту електричного для такої делікатної роботи, та які фарби і лаки, він просто з захопленням вирішив зайнятися скринєю. По правді він так її відчистив, що Тетяна не повірила, побачивши її після поновлення.

Лиш після того Федір не зупинився, він вирішив далі продовжувати поновлювати старі меблі. Лев відпустив для нього гараж біля хати, який вміщав дві автомашини. Скоро в тому гаражі появились різні станки та інструменти по обробленню деревини. Федір наскільки зацікавився старинними меблями, що сидів в тому гаражі більше, як колись на праці в колгоспі та в майстерні вдома.

Дідові Федору пригадувалась його юність, коли він з батьком Іваном ще до війни, ходили продавати рибу євреям у Станіслав. Вони не продавали на базарі а просто мали адреса замовників і носили на квартири свій товар, за який тут же одержували плату. Саме там в багатих та просторих єврейських квартирах Станіслава, Федір бачив подібні красиві меблі. Звичайно таких красивих сервантів та ліжок, тумбочок та столів, він не міг навіть близько побачити в селі, навіть в найбагатшого газди, враховуючи Степана Журкевича, до якого він пізніше просився в зяті. Тому обробляючи та відшліфовуючи кругленькі ніжки столів, спинки крісел, серванти та тумбочки, Федір немов повертався в свою далеку юність, яка проходила ще за Польської влади на Прикарпатті.

В скорому часі в домі Марійки, де жили також старі Бойчуки, почалась звичайні меблі замінюватися на антикварні. В результаті навіть ті самі антикварні почала мінятися ще на щось краще вироблене. Також в Тетяни та Аркадія, хата наповнювалась такими меблями. А коли Ліза купила, знайшовши в газеті набір меблів старинних, та попросила щоб дід відновив їх та помалював як вони були оригінальними, тоді Федір ледь не ночував в тому гаражі. Марійка аж сама захопилася тим набором.

Набір був кольору не то голубого не то салатого, щось помішане з тим. Усі стояки були ручної роботи вирізані у вигляді виноградних покручених гілок. При тому фарба була немов протертою місцями, а в серванті де були віконця була вирізана дерев'яна сіточка, при чому

одностайною. Федір зрозумів що такий набір колись вартував великі гроші. Оцінивши по роботі, він зрозумів що тут руки приклав умілий майстер. Сам Федір визнав, що йому до такого майстра дуже далеко. Він старанно чистив кожен кутик не спішивши в роботі щоб зробити реставрацію як в музей. Навіть уже сама Ліза сердилася сама на себе, що немов заставила діда для такої роботи, лиш їй дуже захотілося мати такий старинний набір.

Одного разу, говоривши з бувшим сусідом Петром по телефону, Федір жартував та сказав що тут він не відпочиває а відкрив мебельний комбінат, такий як у Болехові.

Ніхто діда не міг витягнути з його майстерні, лиш тільки приходив поїсти, навіть бувало що Настя йому приносила туди. Тільки коли приходив хтось з онуків, тоді Федір ішов з ними щоб посидіти, коли Вовчик або Тамарка будуть гойдатися на гойданці. Також він любив поволі пройтися з дітьми до магазинчика, який був на куті їхньої вулиці. В тому магазинчику, дід навчив продавця, молодого палестинця, вітатись «здоров».

Одного дня, Марійка забрала малу до себе, так як падав дощ, мала закликала діда в хату. Тамарка прийшла та сіла біля Федора на великий диван. Він погладив її по головці а мала дивлячись на прадіда своїми голубими очами запитала:

- Діду, а ви мене любите дуже?

- Так Тамка, дуже, дуже я люблю тебе, - сміявся Федір.

- Як так, тоді мені розкажіть якусь казочку гарну, можна про ту Україну де ви усі колись були там.

- Хочеш про Україну? Тоді нехай буде.

Марійка в той час щось готовила вечерю, та пекла пиріжки в духовці. Федір пригорнув маленьку правнучку до себе та почав розмову:

- Колись давно, коли ще тебе не було на світі, жили собі дід та баба. А в тих двох старих було двоє онуків: хлопчик і дівчинка. Одного разу та дівчинка кудись поділася і не було її довго вдома. Було на дворі літо, літали жучки, мушки, метелики. Лиш нараз почали насувати темні хмари: пташки заховались під дахи хат, жучки залізли в землю, метелики також поховались а той дід сховався у свою майстерню де він робив. Нараз почали дуже блискати блискавки і громи гриміти, дід боявся де поділася його любима онучка. Лиш тут нараз він почув як вона запищала коло дверей його майстерні. Лиш в майстерню вона не сама прибігла а ще з однією дівчинкою. Дід почав дивитися на нову дівчинку а онучка каже що вона є принцеса з далекого краю, де дуже високі гори, літають великі орли і дуже овечок пасуться на тих горах. Той дід не знав чому вона так далеко живе а прийшла аж до нього в майстерню, тай ще принцеса якась. Онучка говорить дідові що вона щось хоче просити в нього. Дід став слухати прохання тієї принцеси, а вона сказала що вона прийшла тут, бо тут живе гарний хлопець, онук того діда і баби. Принцеса каже дідові: «віддайте мені його а я вам дам все що ви забажаєте, мої батьки дуже багаті». Тоді дід її питає: «а де ти забереш мого онука такого файного?» А вона каже: «я заберу його за синє море, за високі гори, ми полетимо як птахи дуже далеко». Зажурився дід, жаль стало йому того хлопця, лиш принцеси ще більше жаль стало, що вона так довго його шукала і аж від таких далеких гір прийшла за ним до майстерні. «Добре», - каже той дід - «я його даю тобі; буде він твій». Забрала його та принцеса і він став принцом також разом з нею. Лиш він став дуже сумувати що діда з бабою немає коло них і захотів забрати їх до себе: за синє море, за високі гори...

Тут Марійка вигукну та кинулася до духовки:

- Ой тату! Через вашу казку мої пиріжки згоріли. Мала заснула а я слухаю про принцесу та майстерню вашу. А ви мені чому не розповідали казки коли я такою була як Тамка?

- Не було часу Марусю. Робив все життя, майстрував і навіть не знаю коли ти виросла в нас. Тай тоді я ще не мав онуків, як я мав тобі розказувати як не було ще про кого; хіба про Зоську сусіду. А що тобі запам'яталося найперше, що ти можеш пригадати собі з дитинства?

- Я пам'ятаю коли я була дуже малою і мама мене взяла на город з собою. Мама постелила під кущиком що був на межі і поклала мене там сидіти, а сама недалеко щось робила собі. Я лягла і дивилась на хмари; вони були великі та дуже білі. Мені так вони запам'ятались, напевно мені тоді було десь три рочки...

- Ой Марусю, проплило від того часу і хмар в небі і води там в нашій Бистриці...

Одного дня, десь перед обідом, Марійка почула як малий Володька кинув велосипеда біля порогу хати, через кілька секунд він забіг знімаючи кросівки.

- Куди так спішиш синок що так задихався? - Запитала Марійка онука.

- До вас спішу; маєте щось поїсти зараз?

- Звичайно для тебе в мене завжди знайдеться; сідай біля столу. Маю налисники гарні; зараз піджарю їх для тебе.

- Давайте, підуть легко. - Відказав хлопчина протягнувши руки на столі.

- А мама Леся чим займається що ти голодний? - Готуючи онукові поїсти продовжувала бесіду Марійка.

- А вона поїхала з татом в магазин де риба. Мама хоче купити якусь таку рибу та зробити з неї таке що не знаю як воно кажеється.

- Що таке що ти не знаєш Вовчик, щось вигадує мама Леся нове?

- А воно таке що виглядає ціла риба ніби у воді а вона на столі стоїть в тарілці.

- Ой що вже вигадуєш? - сміялася Марійка, - ще скажи що хвостом махає та риба на столі.

- Ні не махає, вона не жива, лиш так виглядає як в озері.

- Нічого я пізніше запитаю маму Лесю що вона таке робить, бачу ти не можеш пояснити.

Малий погладивши русявого чуба почав ласувати налисники з сметаною, яку Марійка витягнула з холодильника. Любуючись як хлопчина їв з апетитом, Марійка його запитала:

- Вовчик, а Тамка чому не приїхала з тобою сьогодні до мене?

- А вона не може, її мама не відпускає нікуди з хати.

- Ой, а що трапилось що її так заарештували?

- А що таке воно що ви сказали тільки що?

- Арештувати - це значить зачинити до в'язниці, тобто зачинити людину щоб нікуди не ходила. Щось таке як зробила тьотя Ліза з Тамкою.

- Тоді зрозуміло, - облизуючи губи від сметани похитав малий головою.

- Так в чому так провинилася Тамка ти не сказав мені Вовчик? - Далі цікавилася Марійка.

- Я не знаю, в неї там постійно пригоди якісь. А ще десь позавчора що було в них.

- А що такого, ти мені признаєшся Вовчик?

- Тьотя Ліза дядю Вітю сварила дуже, мені Тамка сказала і я знаю чому.

- А ти мені скажеш те що тобі вона призналася?

- Я боюся її, Тамарки, вона як визнає, мені біда буде.

- А коли не визнає вона?

- Тоді я хочу знати що вона не буде знати, також щось купити мені треба...

- Ой ти поляку малий, - розсміялась Марійка. - Давай розповідай ніхто не знатиме; Чесне Українське. - Марійка постукала себе рукою по грудях щоб малий повірив їй.

- Сідайте мама Маруся, справа була така: десь здається в неділю ввечером приїхала тьотя Ріта сама, а тьоті Лізи не було вдома. Якось в магазинів вона сказала що була в них, а тьотя Ліза не знала нічого. Правда дядя Вітя пояснював що вона приїхала щоб він там машину її послушав, а тьотя Ліза запитала чому в неділю, та ще в той час коли не було її. Ой там як почалось. Розумієте, вона вже, та Ріта, не перший раз так зробила коли лиш тьотя Ліза поїде а вона вже знає і тут як на зло вже їде до них. А так вбралась як дурна якась, всього було видно багато, навіть раз мама Леся говорила що її щось бракує в голові.

- Окей Вовчик, молодець. Добре що ти признався; будь спокійним про тебе нічого не визнають. А дядя Вітя получить по повній програмі від мене. Я йому дам Ріту і машину.

- А що ви його будете бити може?

- А що ти Вовчик думаєш що я тільки бити можу? - Почала сміятися Марійка. - Я його буду сварити спочатку а там побачу.

- Добре мама Маруся, щиро дякую за налисники, тепер вже можу їхати.

- Ти додому вже їдеш?

- Може ще в той магазинчик що на куті заскочу.

- Тоді я тобі дам три долари, купиш собі там пити чи шоколадку на десерт.

- Добре я куплю чай «Арізона», собі і для Тamarки, ми будемо сидіти на сходах і чай пити.

Марійка дала малому чотири долари, він подякував та швидко поцілував її в щоку. Вибігши з хати Володька вхопив велосипеда та покрутив по тротуарі в сторону магазинчика.

Марійка почала думати про сина та невістку. Звичайно вона розуміла що Ліза ревнує Віктора може забагато. Марійка знала що таку рису Ліза успадкувала від Арланів. Лиш потрібно було щось робити щоб більше такого не повторилося. Марійка не хотіла нічого признаватися батькові, їй не хотілося щоб він хвилювався за такої справи. Вона розуміла що коли сказати йому що Ліза ображеною поступком Віктора, тоді він буде на стороні невістки. Звичайно що вона поговорить з сином, лиш потрібно також щоб Ріта знала про те, що Віктор має дружину і подібні візити їй не подобаються.

Марійка вирішила щоб поговорити про таку справу з Олесею, а та вже придумала як натякнути, щоб Ріта зрозуміла і такого більш не повторилось.

Того ж таки вечора Марійка зателефонувала щоб Олесья приїхала до неї, на одну розмову. Олесья ще хотіла кудись поїхати, лиш вирішила послухати маму. Після того як вона приїхала до мами, Марійка пішла з нею за хату на гойданку; щоб батьки не чули їхньої розмови.

- Слухай Олесья, ти там не чула як Ліза з Віктором покусалися трошки?

- Не чула, а коли саме?

- Десь позавчора.

- А хто розказав тобі?

- Не важно, я пообіцяла ся не викривати агента свого.

- Зрозуміло, значить Тamarка не сказала, вона таке не розкаже тобі. Напевно «польське радіо» передавало по новинах.

- Та ні Олесья, ти що подумала що Юра мені таке говорив?

- А Юра в нас уже «великий транзистор» а ми маємо ще таке маленьке «радіо», - сміялася Олесья. - Таке маленьке, лиш антена його тягне через стіну від наших сусідів.

- Я тобі не говорила такого, а твої догадки можуть бути правильними а можуть навпаки.

- Менше з тим мам. Так що там було в них? Ти не доказала мені.

- Одним словом Ріта їздить тоді коли немає Лізи вдома. Вже кілька разів була а так одівається, сама розумієш як хто, не хочу такі слова вживати перед тобою зараз.

- Мам, розумієш яка справа тут, я трошки знаю про те. Справа в тому що Ліза сама винуватою трошки в тому.

- Ліза винуватою? В чому вона винуватою Олесья?

- Почекай секундочку, я об'ясню все як слід тобі зараз.

- Давай, я слухаю тебе уважно. - Підклавши руки під голову Марійка дивилася на дочку.

- Мам, Ліза колись завжди спорила про сім'ю з Рітою, лиш коли вони в Америку приїхала і почали зустрічатися разом а також працювати в магазині. Тому зараз коли в Ріти нічого не виходить з мужчинами, Ліза їй хвалиться постійно яка вона щаслива з Вітькою. Коротше розказувала їй там про все: що потрібно і що не потрібно. Ліза щось таке має що коли її щось приємним а ніхто того не знає, тоді вона мусить якимось похвалитися комусь, аж тоді в неї повне задоволення. Наприклад коли вони поїхали були на свою шлюбну ніч до Лук'янової хати, я наступного дня, дещо знала що там відбувалося. Звичайно що я раділа разом з нею, лиш Ріта не буде радуватися за неї. Ріта хоче їй довести що мужчины не такі вірні як Ліза собі думає, а так як вона багато чого знає про них, тоді Ліза сама собі винуватою. Одним словом дві Арланки вирішили пограти одна одній на нервах, а Вітя попав як м'яч під ноги футболістам.

- Олесья, я розумію що ти розказуєш, можливо цим вона пішла у свою маму. Тетяня також любить ділитися усім переді мною. Лиш Ліза має повне право до Віктора як до чоловіка законного, навіть коли вона щось розповідає як ти виразилася «що не треба», а Ріта яке має відношення до чужого мужчины? Хіба що лиш слухати та заздрити що в неї не так.

- Це ти так розумієш, а коли б Ріта так розуміла, тоді у неї був би свій мужчина а не заздрила б сестрі на щасливе життя з чоловіком.

- Що нам робити Олеся? Ти у нас мудра в таких питаннях.
- Коли Ліза мені пожаліється я її скажу ось що:
- А коли не пожаліється взагалі тобі? Не думаю що ти сама почнеш розмову з нею.
- Пожаліється обов'язково. Ліза мені все признається. Знаєш від того часу як вона мені відкрила свою душу, до сьогодні вона такою самою. Як не зразу, тоді пізніше признається.
- Від якого саме часу Олеся?
- А саме від того дня коли ти її вперше побачила, коли ми ішли купатися на Бистрицю. Ми тоді говорили про Вітю і я їй сказала що він її любить, вона про нього і так далі.
- Добре, давай конкретно, а то я бачу що ми відійшли від теми і заглибилися в минуле.
- Одним словом я поговорю сама з Рітою. Я її просто підійду і скажу так: Ріта не будь дурую, Вітька сміється з тебе, сама я чула на свої вуха. А щоб моя ідея звучала переконливо, мені потрібно використати метод Зоськи та Кольки. Мені потрібно взнати про що саме вона говорила до Віті, навіть просту дрібницю і з тієї розмови придумати такий жарт, щоб в Ріти відпала охота самою приїздити, коли немає Лізи.
- Ой Олеся ти справді як Зоська, по правді мені якось противно, слухати за такі методи для користування. Може придумай щось гуманніше від цього.
- Постараюся, лиш я пуцу в хід люблю пропаганду для того, щоб Вітька та Ліза не сварилися через якусь Ріту.
- Я Олеся так її оцінила, вона на вигляд гірша від нашої Лізи, чесно кажучи в мене немає як такого страху за Вітю нашого: Ліза красива жінка, любить його, правда ревнива як її батько.
- Ай мам, чоловіки дивляться по-іншому. Я не хочу такого говорити про Вітьку, лиш багато є таких що йому подавай кожен день красиву та іншу. Ти думаєш чому колись королі мали скільки наложниць різних: не могли насититись бабами тими.
- І що в нас такого є, ми також одні з них напевно. - Зітхнула Марійка.
- Так сотворена людина: мужчинам жінки а жінкам навпаки. А скажи правду мам: хіба не краще тобі з Левом зараз як колись самотньою?
- Давай Олеся їдь додому свого, а то я бачу ти вже як Тетяна починаєш тут.
- Я вже їду, лиш хочу ще по поводу Лізи та Ріти: потрібно підготувати Лізу до того, а саме щоб Ліза не злилася перед нею, а просто виглядало що Ліза впевненою у вірності свого чоловіка і також знає що він просто сміється з Ріти. За тобою мам стоїть завдання поговорити з ним. Не дамо в образі нашу Ляльку, - підвела підсумок розмови Олеся.
- Нікому не дамо Олеся, а з Віктором я поговорю сама; можеш не сумніватися в цьому. Коли Олеся поїхала додому свого, Марійка сиділа на гойданці та довго думала про Раїсу Яківну, про те як вона колись в Богородчанській бібліотеці, висловила свою думку про Лізу, оцінивши її по фотокарточці. Все правильно сказала тоді Раїса Яківна.

7

Олеся в ресторані готовила салат, нараз підбігла Ліля до неї та сказала що кличуть її до телефону. Коли Олеся запитала хто такий, Ліля відповіла що напевно братова дружина. Лиш Ліля сказала таким серйозним тоном, що Олеся ідучи до апарата, ще раз оглянулась щоб переконатись чи справа справді якась серйозна. Піднявши трубку Олеся відізвалась:

- Алло!
- Олеся? - Почувся Голос Лізи, лиш Ліза чомусь плакала.
- Так Ліза, що трапилось? Чому ти плачеш?
- Ой Олеся навіть не знаю як тобі признатись в такому...
- Ліза, говори швидко, що з тобою? - Олеся стоячи відчула як в неї почали трястися ноги від страху та мурашки пробігли по тілу.

- Олеся, я сьогодні була у лікаря. Одним словом він сказав мені що в мене також буде хлопчик. Я так зраділа, лиш бачу що лікар змінився на лиці і почекавши мені признався. Він сказав що з малим проблема.

- Що саме Ліза?

- Казав що сердечко в нього нездорове, казав що як народиться буде дуже добре, лиш все одно потрібно буде йому зробити операцію.

- Ой, люди добрі - прошептала Олеся. - Ліза ти не хвилюйся, може якась непорозуміння, може все направиться; маленький ще формується.

- Олеся, ти знаєш що мій брат помер на таку хворобу, напевно по роду передається в нас.

- Ти кого маєш на увазі Ліза: Лук'яненків чи Арланів?

- По-батьковій лінії: Ілля Давидович також на серце помер і брат мій.

- А в твого тата як з тим?

- В нього добре, він в авіації працював. Сама знаєш що там постійно медкомісії; особливо там гіпертонія, серце, зір слух і так далі.

- Ліза, а дивись мій діді Федір: все жалівся та збирався померати, а вже дякувати Богу прожив сімдесят п'ять. Як ще він працював постійно, правда не спішив ніколи; завжди мав час в роботі. А інші здоровими були а вже давно померли.

- Ой, за які гріхи мені те все Олеся?

- Ліза, вже кому, кому, за гріхи, а тобі аж ніяк таке думати а тим більше говорити. Ось за те що ти так кажеш - справді гріх будеш мати Ліза. Давай я сьогодні швидше приїду і ми поїдемо собі в парк; там поговоримо. Лиш дивись щоб дід Федір не знав нічого, нехай не переживає. Взагалі нікому ще нічого не признавайся.

- Добре Олеся; спасибі тобі, - закінчила розмову Ліза.

Також вона зателефонувала до Марійки. Ліза сказала що лікар сказав про малого, лиш що він хворим, вона на говорила нічого. Марійка спішила їхати з Левом, тому не встигла вслухатися в тон розмови та не помітила хвилювання в голосі Лізи. Вона швидко повідомила Настю та забігла сказати діду в майстерню. Федір похитав головою і промовив:

- Добре Марусю; будуть два братчики рости разом. Лиш як вони до такого додумались дві щоб разом діти родити. Пішли хлопці в нас тепер. Добре що хоч Тамарка народилася. Знаєш Марусю, хлопці добре, лиш я так привик що ти в нас була а потому Олеська і чомусь дівчинку таки люблю маленьку. Коли таки її вбрати файно, мені здається що такі ангели файні як дівчатка. Хлопці бігають, збитки роблять - воно добре; так має бути. А дівчинка прийде до тебе, сяде на коліна тобі і якимось відчувається таке рідне і ніжне що аж серце топиться від любові. А може мені того так що я мужчина а в жінок на оборот виходить; я не знаю...

Тут Лев посигналив машиною і Марійка швидко вийшла з гаражу щоб їхати з чоловіком. Вони двоє поїхали в магазин в якому продавали вазони та все для городу і саду. Марійка побачила вилитого з бетону лева. Лев був білого кольору, одного метра заввишки, в сидячому положенні а однією лапою тримав щит, на вигляд феодального герба. Марійка запропонувала щоб купити того лева. Справа в тому що при заїзді на їхнє подвір'я з правої сторони від дороги росло дерево клен. З лівої не було нічого. Марійка сказала щоб там покласти того лева, а на овальній середині щита почепити три номерки дому з жовтого металу. Коли Лев похитав того вилитого лева, щоб переконатися який він важкий, лиш він був в середині порожній, і двоє людей могли його завантажити. Вони домовилися щоб заїхати перше взяти машину у Віктора, так як в нього був «Ford F-150». На кузов без проблеми можна було завантажити таку покупку.

Приїхавши в гараж до Віктора та Юри, Марійка побачила що син сумний та задуманий. Вона подумала що знову щось він покусався з Лізою, лиш коли Віктор признався про малого мамі, Марійка ледь не розплакалась. Вона вже не поїхала з чоловіком по того лева, залишилася біля сина в гаражі. Віктор сказав що Ліза телефонувала йому і дуже плакала, тому він зараз їде додому. Лиш Лізи не буде зараз вдома - пояснив Віктор мамі. - Вона поїде кудись з Олесею перед вечором.

- А воно добре, Олеся розрадить її. Ти також Вітя з нею поговори; її не можна хвилюватися зараз. Може все обійдеться і стане нормально.

- Знаєш мам, Ліза мені говорить що не може собі уявити що її батьки пережили коли брат її був помер.

- Ой Вітя, не говори про ніяку смерть. Знаєш, Тетяна ще такою що вона тут плаче а тут вже сміється. В Лізи коли б таке не дай Боже, тоді її було б надзвичайно важко пережити.

- Я пробував її вговорювати: кажу що ми ще не старі, буває по-різному в людей. Лиш Ліза каже мені що дуже хоче щоб цей хлопчик жив. - Віктора очі заблищали слізьми...

- Сину, все буде добре; ми будемо молитися про вас і про малого. Поїдемо цієї неділі усі разом в церкву з Арланами. Я бачу що так працюємо, бігаємо, а воно потрібно про душу подбати і тоді буде все добре в нас сину. Ти знаєш що ми нікому зла не зробили ніколи; так навчені були з малку. Чому в нас таке горе має бути? А особливо в Лізи, чому має таке трапитись? Та ні Вітька, все буде добре. Давай відвези мене додому, Лев напевно вже вдома.

Віктор побіг помити руки від мазуту, сказав швагерові щоб той закінчував роботу і що йому вже потрібно відвезти маму додому. По дорозі Віктор хотів говорити щось інше, лиш в нього нічого не виходило, він знову повертався до того що була в нього на голові.

- Мам, а як ти думаєш взагалі: може сердечна хвороба передаватись по спадковості?

- Я не лікар Вітя, взагалі я мало хворіла в житті щоб знати щось про хвороби, лиш все ж таки думаю що може.

- Я також так думаю.

- А в Лізи як серце взагалі? Вона не жалілась тобі ніколи щоб її щось боліло колись?

- Ніколи не говорила такого... Один раз ми щось про школу зайшлись і вона мені сказала що в неї були з оцінок лиш три четвірки за рік. Я запитав за які предмети, вона назвала здається біологію, ще якийсь і точно пам'ятаю про фізкультуру сказала. З біологією була якась історія про еволюцію, щось вона там поклала під сумнів теорію Дарвіна, а вчителька розсердилась на неї за те була дуже. От з фізкультурою я чомусь забув: чи вона бігати не могла довго, чи що там було; забув і все.

- Коли в неї проблема була з здоров'ям, тоді лікарі довідки давали дітям.

- Не знаю, запитаю вчором її.

Якийсь час вони їхали мовчки, лиш побачивши дітей в машині яка їх обганяла, Віктор знову почав про дітей розмову:

- Мам, чому воно так буває на світі: люди які не хочуть дітей, інколи їх народжують а ті хто не можуть дочекатись, якось їм не щастить. Що ж воно таке має бути?

- Не знаю Вітя. Все ж таки я думаю що в таких людей як ви, повинно бути все добре.

- А ми в чому особливі від інших?

- Сам подумай сину: Ліза в тебе перша дівчина, за нею не тягнуться ніякі погані історії. Ти також не мав нікого, наскільки я знаю, не думаю щоб якусь ти дівчину скривдив чи збезчестив, також не думаю щоб на тебе якась плакала чи проклинала.

- В цьому ти права: не було в мене такого.

- Тоді все ж таки повинні бути причини: Вітя існує все ж таки закон справедливості серед людства. Може про когось ми не знаємо чому трапляється так чи інакше, але ви про себе вже знаєте. Я думаю що ти зі мною згідний, Ліза також і Олеся мабуть.

- Не знаю що вже думати, тим більше говорити... - Зітхнув глибоко Віктор...

Над вечір, автомобіль «Ford Mustang», червоного кольору, зупинився в одному з парків що по дорозі в Меррік. З нього вийшли дві молодих та красивих жінки. Вони ішли мовчки, аж дійшовши до кам'яного мостика, який був над потічком у вигляді арки, вони зупинилися саме на ньому.

- Олеся, а чому ти саме сюди мене привезла?

- А тобі не подобається таке затишне місце для роздумів?

- Місце чудове - зітхнула Ліза.
- Зараз ще немає тут лілій водяних, а пізніше які вони красиві Ліза, я тут побувала з Юрою.
- Олеся поглянула на озерце в якого впадав потічок і воно починалося зараз за мостиком. Біля кам'яного мостика, течія потічка майже непомітно зливалася з рівним озерця. Поруч з людей нікого не було, повівав вітерець і справді було затишно та гарно. Ліза опершись на перила які були мальованими чорною фарбою задумано почала дивитись на воду.
- Слухай Ліза, - перервала її роздуми Олеся. - Не хвилюйся так багато; все буде добре.
- Ой Олеся, мені лікар сказав щоб я також не переживала, мовляв я ще молодою і зможу народити не одного хлопчика. Лиш я хочу щоб цей жив, Олеся я не переживу того щоб його хоронити. - Ліза повернулася до Олесі та обнявши її почала тихо плакати...
- Ліза, він буде жити. - Впевнено відказала Олеся.
- Ой яка ти рішуча, просто не знаю як висловитись.
- Ліза, ти можеш мені вірити а можеш навпаки; справа твоя, лиш коли я почула те що ти мені сказала по телефону, я до тепер думала про твою проблему. Як колись я говорила Вітькові на площадці нової хати, саме тоді коли ми купляли нашу машину. Я тоді сказала що я не вірю щоб ти забула його, я просто не вірила і те що думала так сказала братові. Так само сьогодні я тобі хочу сказати, що такого не може бути, щоб така людина як ти Ліза, похоронила синочка на якого ти так чекаєш. Є таки правда Божа на світі Ліза! Скільки ти добра зробила ним усім, ніколи не скривдила нікого: ні він буде жити.
- Ой Олеся, як гарно коли ти є поруч біля мене.
- Ліза, на усі випадки є причини, я так спостерігаю за людьми як колись говорила Раїса Яківна. Не буває нічого просто так на землі. Навіть тут квітки не ростуть собі просто так. Це все гармонія, краса, а тим більше життя безвинної дитини і таких же самих безвинних батьків.
- Олеся, це ж звідки таке в тебе чудове переконання; я просто захоплююся твоїми поглядами на життя. А ще ти колись казала на Бистриці що напевно в сорок років будеш так думати серйозно, лиш бачу що напевно я в сорок років буду так думати як ти зараз.
- А по поводу Бистриці: я тому тебе привезла сюди, саме над водою та на природі людям приходять геніальні ідеї та помисли. Наприклад я пригадую коли ми на Бистриці вперше купались разом і я тобі розповідала про Вітю. Пам'ятаєш якою ти була щасливою коли я призналась тобі що він думає про тебе в день та в ночі? А коли ти мріяла стати мамою, ми також ходили берегом тоді.
- Правда Олеся, навіть нашу кровну клятву я чомусь хотіла виконати над річкою. Правда я тоді не знала що це не випадково і що там ваш прадід, поклявся, рятуючи Терезу від смерті.
- Ось бачиш яке в нас життя цікаве, а Русланчик буде жити твій Ліза.
- Олеся, - Ліза поглянула на подругу своїми зеленими очами які були наповнені слізьми. - Коли так Бог дасть як ти сказала, тоді я його приведу сюди, щоб показати йому тут водяні лілії, які розцвітуть літом... Лиш я такою що комусь можу порадити, а собі чомусь не можу.
- Прийдемо, я з тобою, з нашими хлопчиками сюди; як дід говорить «Бог добрий».
- Трошки постоявши на тому кам'яному мостикі, вони повернулись щоб іти; Ліза щось думала дивлячись на небо. Олеся побачила що в неї є якась думка, яка не дає їй спокою.
- Що так зажурилася; ну будь ласка не хвилюйся вже так.
- Олеся, ось ти говориш що просто так не буває, на все є причини. Я згідна з тобою на сто відсотків, лиш причин ми усіх просто не знаємо інколи.
- Буває таке, лиш про себе ти добре знаєш і про Вітю також: Скажи Ліза, чи є якась причина з вашої сторони, щоб ви хоронили дитину, якої ти не можеш дочекатись?
- Ніби немає, лиш в мене є питання сумнівне в душі.
- Можеш признатися якщо не таємниця від мене?
- Звичайно Олеся. Ось наприклад: ви усі порядні люди були і є на сьогодні. Коли так Олеся, тоді чому ваш батько помер трагічно таким молодим? А в мене брат помер маленьким?
- Є причини Ліза: про брата твого я не знаю а за свого тата знаю.
- Це вже щось цікаве ти говориш мені. А я можу знати якщо це можна мені. Вітька нічого не розказував подібного.

- А він не розкаже тому що не знає; ніхто цього не знає Ліза. Мама наша не знає також. Про неї мені призналася тьотя Ірина. Уявляєш навіть тьотя Ліда не знає, бабця Анна Левчучка також нічого не знала про те. А задля цієї причини батько напевно загинув а також в Ірини дітей не було так довго. Я пообіцяла їй що не розкажу нікому, лиш так як отець Іван колись порушив правило сповіді, так само я наміряною зробити задля тебе.

- Ой Олеся, а може не потрібно, хоча мені так цікаво що просто я не можу.

- Потрібно Ліза, напевно для того саме Ірина мені призналась в цьому тільки мені. Вона мене любить дуже а я тебе люблю і дивлячись на твої сльози я не можу щоб не розповісти тобі цього. Лиш давай ходімо на ту лавочку щоб присісти а то я цілий день сьогодні на ногах.

Перейшовши по скошеній траві, яка було покрита променями сонця, яке похилилося за обрій, Олеся та Ліза присіли на лавочку, яка немов чекала на них, та скучала самотньою в парку. Олеся протягнула стомлені ноги, перекинула їх вниз, та почала розповідати таємницю:

- Ліза, знаєш як в народі говорять: «Про померлих лиш тільки добре - або ніяк». Лиш тут ми не обговорюємо померлу людину як осуджуючи, ми міркуємо, тому що такий поступок торкнувся нашої родини. Одним словом винуватим був дід Василь Левчук, батька нашого тато. Ніхто цього не знав і не взнав б ніколи, лиш перед смертю він признався Ірині, а чому саме їй, ти взнаєш в кінці розповіді.

- Ой, а що він витворив такого Олеся? - З тривогою поглянула Ліза.

- Власне нічого не зробив коли потрібно було. Інколи Ліза, не зробити чогось, гірше як зробити щось.

- Це вже цікаво мені надзвичайно. - Ліза приготувилась слухати немов дитина цікаву казку.

- Справа була такою: Одного літнього дня, діда відправив бригадир колгоспу на один хутір там на Львівщині, щоб він дещо привіз. Дід працював в колгоспі на вантажній машині, такій самій, як ми торф привозили тоді: я і Вітя. Правда тебе не було тоді з мамою в діда Андрія. На Львівщині тоді були саме жнива і вже закінчувались. Там здали план як тоді було, і вечором мали мати гостину, десь там в Червоному кутку на бригаді. Бригадир наказав щоб дід заїхав на той хутір, забрати різної їжі. Там жила якась кухарка, що зготовила для них на вечір закуску. Дід Василь поїхав туди, коли вже все там жінка поклала, він повертався і тут його на дорозі зупинили, на краю хутора. Прибігли якісь люди і почали просити щоб він швидко їхав привезти лікаря, тому що одна жіночка народила в хаті дитину і біда з нею та з дитиною. А дід був молодим, і ще знав що бригадир не потерпить того, коли він не приїде вчасно, якось легковажно відказав тим людям: «знайдіть якусь фіру чи кого там, бо я не можу; в мене ціла кабіна з баняками». Дід поїхав геть. А вже через кілька років він підвозив якогось чоловіка що був з того хутора і питався його про ту жінку. Правда дід не признався про те що саме його просили, а просто сказав що одного з шоферів, що був з їхнього колгоспу. Той чоловік відповів що жінка живе а хлопчик який родився тоді - помер.

- Ой Олеся, - приклавши руку до рота, прошептала Ліза.

- Що цікаво Ліза; ти слухай дальше. Коли дід Василь помирав, він сказав Ірині, що напевно Володя, наш тато, помер саме через те і також в неї дітей немає. Дід просив щоб Ірина відшукала ту жінку, щоб сказала що він просив прощення перед смертю, щоб розказала про трагедію яка спіткала нашого тата. Найголовніше що він сказав: щоб Ірина просила в неї прощення і щоб та жінка в знак того що прощає, поблагословила її і побажала щоб Ірина стала мамою. Звичайно що сама тьотя Ірина не була такою побожною жінкою як скажімо наша мама Маруся, вона не дуже повірила в таке що воно має до її безплідності. Після похорону діда Василя який помер вісімдесятого року, немов усе забулося. А коли Ірина вже їхала сюди в Америку, вона все ж таки вирішила так зробити як її дід просив. Вона поїхала на той хутір, знайшла ту жінку і все їй призналася. Звичайно жінка та мала ще троє дітей, хоча той хлопчик був в неї народився першим. А знаєш які люди на Львівщині: жіночка розплакалась разом з Іриною, поблагословила її і попрощалась з нею. А я запитала тьотю, чи дід не сказав коли та подія відбулася, Ірина призналася що сказав. Сказала що того року, коли помер Сталін, так дід говорив їй. Я підрахувала, так як дід був з двадцять третього року, тоді йому було тридцять років коли він так повівся байдужно. А наш батько загинув також в такому віці, тому що тато був з сорок восьмого року.

- Олеся, але це справді таємниця така. Можливо ніякий лікар не зміг би допомогти коли б тьотя Ірина так не поступила була.

- Можливо вона б мені зараз не розповіла, лиш коли я лиш приїхала, вони з Олегом дуже малим Ігорчиком раділи, тому так зі щирості призналась мені. Лиш бачу так було потрібно. Тепер Ліза не хвилюється про дідів поступок, хоча він справді дуже нерозумний, лиш за його легковажність вже заплачено життям нашого батька. А в тебе все буде добре; будеш водити свого Русланчика по цьому парку, серцем відчуваю що так буде.

- Спасибі тобі Олеся, ти так мене завжди уміла піддержати; буду надіятися на добре.

- Ліза, люди кажуть: «Бомба два рази в одну яму не падає», вона уже своє зробила, говорячи образно, у сімдесят восьмому році в Тюмені на буровій...

- Так виходить тоді що за все в житті повинні люди платити, навіть за те що зробили просто по необережності або не зробили нічого, не слухаючи голос співчуття та жалості.

- А дід тоді вже мав діти: була тьотя Ліда і тато мав п'ять років, правда Ірини ще не було. Лиш маючи свою сім'ю, він уже повинен був зрозуміти таке положення. Можливо лікар чи який фельдшер був би приїхав і врятував того хлопчика.

- Справді Олеся, це ж життя людини. Що там якийсь бригадир нещасний чи забава їхня.

- А дід мовчав про те двадцять сім років; навіть жінка не знала, тобто бабця Анна.

- Добре що Вітя характером в Бойчуків пішов, - усміхнулася Ліза.

- А я в бабину родину, все хочу мати як Журики, лиш з зовні ми двоє в Левчуків пішли.

- Ой Олеся, як воно потрібно завжди розважливо думати в житті, та до кожної справи підходити розумно, щоб опісля не пожинати з сльозами, плоди байдужності та такого іншого...

9

Був травневий день. Вітер завівав буйне листя а також зривав пелюстки тюльпанів, які вже відкрасувались під хатою. На небі насувались грозові хмари, та десь далеко було чути гуркотіння грому який розливався над Атлантичним океаном.

Ліза прийшла пішком разом з Тамаркою, яка поруч неї їхала на дитячому велосипеді, до Марійки. Зайшовши в гараж, Ліза привіталася з дідом Федором, лиш відчувши запах лаку, яким Федір лакував старинну невелику шафу, Ліза промовила:

- Ой діду, я вже іду геть, мені неможна поруч лаку бути. А що тут у вас так мокро скрізь? - Ліза звернула увагу на бетонну підлогу, яка була уся мокрою від води.

- А я підлогу скропив щоб порошу не було, щоб не налипав на лак. А ти йди на двір, а то маленький там в животику подумає, що її мама вже на мебельному комбінаті робить, - засміявся дід. - Я докінчу і сам вийду, щоб не дихати тим лаком.

Тамарка заглядала за дверей гаражу, Федір побачивши її не зміг щоб не вділити увагою:

- Ой! А там хто такий заховався від діда? Ти мамку водиш по дорозі? А kota на кого лишила свого? А Вовчика чому не привела тут?

Мала лиш усміхнулася, вона не знала на яке з усіх чотирьох запитань, відказати дідові. Ліза відійшовши побачила Настю, яка сіла на крісло біля вхідних дверей. Побачивши її Ліза пішла щоб присісти біля неї, а мала возилася велосипедом по асфальтовому заїзді підвір'я.

- Ходи тут Ліза, присядь коло мене трошки, - запропонувала баба Настя, показуючи на друге таке ж саме крісло темно-зеленого кольору, яке колисалось, та було з високою спинкою.

- А мама куди поїхала що машини її не бачу? - присідаючи запитала Ліза.

- Та поїхала двоє з Левом до Нью-Йорку чогось.

- Зрозуміло. А ми так обидві в хаті сьогодні, тому надумала пройтися трошки.

- Ой Лізочка, - почала Настя - я так сіла і як тебе увиділа думаю собі: як мені добре тут. Не думаю що город треба заволочити, посадити бульби, там всього насадити, полоти.

- А ви щось там маєте за хатою грядок я бачила?

- Та що там дитино моя люба тих грядок. Знаєш тут в мене як колись хлопці не мали чим зайнятись тай сідали грати в шахи; таке саме я щоб з нудьги так не сидіти тут кожен день, там собі шпортаю на тих грядках. Лиш де я могла колись подумати що буду американську землю обробляти, просто так щоб видіти як тут родиться в ній. Я вже так говорила до Марусі нашої а все тебе згадуємо теплим словом Лізочка. Воно через тебе так нам добре тут. Дивись сама дитино Божа: мені вже сімдесятка, дякувати Богу, щоб я там робила тепер в селі? Олеська наша поїхала б була до вас; вона не від землі. Я не кажу: вона мудра, добра, лиш тут можна гроші заробити їй, а там з чого було би жити? Так собі не раз думаю як колись я виділа не раз твою бабцю Настуню в селі, здибались, говорили як з усіма. Але хто б мені був розказав як воно буде колись я б не повірила в таке. А Бог добрий дитино. Дивись ще наша Марусі як добре має чоловіка собі. Я так не раз думаю що Лев купив хату ніби для нас: він все на роботі, там десь їздить а ми тут в його хаті як в себе вдома постійно. Ой як воно буває в житті, - зітхнула Настя.

- Любов бабцю, нічого не зробіте, - усміхнулась Ліза дивлячись на свою доню яка собі щось співала.

- А дід колись мені розказував як ти про Вітю нашого, як його увиділа перший раз.

- Ой пам'ятаю, я так крутилась щоб Вітя мене побачив. Знаєте я чомусь подумала тоді: якщо цей хлопець мене побачить - я йому сподобаюсь. Не знаю звідки в мене було таке відчуття, лиш так було. А коли Олеся призналася що він її брат, я вже на черешні її запрошувала, одним словом щоб якийсь зв'язок мати через неї. А Вітя в той час так само думав щоб Олесю використати; так що як бачите в нас були одні бажання навіть в той самий вечір...

Тут підійшов діді Федір. Ліза встала щоб він собі сів, лиш дід махнув рукою щоб вона сиділа і швидко повернувся щоб взяти з гаражу табуретку якусь.

- Ти Ліза сиди щоб не змучилась. Знаєш в нас казали що жінок таких потрібно шанувати.

- А як щось попросить, відказувати не можна було - пригадала Настя. - Казали як жінка ходила з дитиною тай щось її відказати, тоді мишва все перегризе в коморі.

- Цікаво чи тут існує таке правило? - засміялась Ліза.

- А знаєш що я собі подумав - почав Федір звертаючись до невістки. - Так дивлюсь на малу Тамку і думаю собі: коли вона підросте, ти мусиш їй купити таку суkenочку щоб була білою і в чорні горошки. Пам'ятаєш як ти до нас прийшла була перший раз в такому вбранні?

- Звичайно діду, тоді гроза така була. Ми так змокли а ви до нас так співчутливо тоді.

- А Ліза знаєш що ще маєш зробити: коли Тамка підросте трошки, я дам тобі гроші щоб ти її купила такий ланцюжок на руку як ти колись носила. Лиш щоб золотий був та дорогий.

- А в мене є зараз він; стоїть разом з вашим подарунком в різьбленій коробочці з Косова. Мені його подарувала бабуся Сусанна, коли мені виповнилося дванадцять років. Я тоді в школу його не носила з собою, знаєте як в нас було тоді в Союзі. Я один раз взяла а дівчата просять: «дай поносити, ну дай хоч на один урок». Я пояснюю що це подарунок з Кавказу, що хтось потягне та розірве, з ним обережно потрібно. Там вже бачу на мене гніваються за те що я не дала його поносити і таке інше. Після того я вже ніколи не носила в школу. Правда на екзамен наділа вже в десятому класі. Я тоді не розбиралась на золоті а він 585 проби, вона дорівнює 14 каратам. Мені дядя Тимур тут все пояснив в питаннях золота.

Тут мала Тамарка залишила свого велосипеда і прийшла до Лізи:

- Мамка, я пити хочу.

Федір встав щоб провести Тамарку до холодильника на кухню, Ліза також встала.

- Ви сидіть діду, я щось там знайду їй напитися, - махнула рукою Ліза до Федора.

- Йди Ліза там на кухню, - промовила Настя - ти тут як в себе вдома будь.

Після того як Ліза з малою напилися гранатового соку, вони знову вийшли на те саме місце де вони сиділи. Тамарка не пішла возитися більше, вона скакала по сходах. Під час розмови, яку продовжувала Настя з Лізою, Тамарка прибігла до мами і показала на пташку, яка щось несла в дзюбку в дупло клену який ріс біля заїзду.

- Мамка, там пташка живе?

- А в неї там маленькі є пташки і вона годує їх.

- А що вона також мама, так як ти?
- Так само, лиш в неї не така лялька як ти в мене, а пташки такі маленькі які ще не літають.
- А їх там багато?
- Не знаю... Може чотири, а може п'ять.

Мала почала рахувати пальчики та загинати їх, вона знала добре коли б її сказати по-англійське. (Тамарка вже ходила в школу). Ліза побачила як доня рахує, підказала їй:

- П'ять донечка, це усі пальчики на одній руці; ось так, - Ліза показала на своїй руці.
- О, так багато? А чому мама-пташка має так багато, а я лиш одна і Вовчик один?
- Скоро не будеш ти одною і Вовчик також.

Тамарка раптово замовкла, вона лиш поглянула на маму і зразу пішла знову гратись. Ліза почала думати знову про малого. Взагалі вона думала постійно про нього, навіть хотіла усім признатися що її сказав лікар, лиш Олеся з нею домовилась що тільки після повторної перевірки. Справа в тому що лікар який оглядав Лізу поїхав був в Україну, в Харків. Потрібно було почекати ще три тижні на нього. Звичайно Ліза могла піти в інше місце, лиш вона чомусь боялась цього зробити. Ліза дуже боялась коли інший лікар скаже їй те саме а можливо ще гірше. Правда ні Ліза, ані Олеся, не знали що Марійка уже не спить спокійно ночами; вона також серцем близько біля переживання невістки.

Настя щось розповідала про колгосп, як вона працювала в молочарні, лиш Ліза думками була біля тієї пташки яка також була мамою. Ліза думала як так птахи довго живуть, літають, не переживають про здоров'я чи що інше. Ліза також була мамою, і ще не бачила свого синочка, лиш вона полюбила його справді по-материнському...

Дивлячись на дерево з якого вилітала пташка і тут же швидко поверталася, Ліза не знала що через два дні в неї щось поміняється; вона не знала, як не знає кожна земна людина, що її чекає в зовсім недалекому майбутньому...

10

Буквально через два дні, після тієї погідної суботи, Ліза зібралась на роботу. Персональний автомобіль, яким Ліза користувалась, був седан «Infiniti». Лиш сьогодні відбулася трошки зміна в транспорті. Справа в тому що Віктор повинен був взяти авто дружини і поміняти гальмівні накладки. Як правило у власників автомашин які живуть в Нью-Йорк Сіті, чи в пригородах, часто міняють такі деталі.

Вставши ранком Віктор дав дружині свої ключі а сам поїхав її машиною. Ліза ішла на роботу тепер пізніше, так як зранку ніхто не біжить в ювелірний магазин. Вона завжди відправляла Тамарку в школу на автобус. Вже після школи, підходив дід Федір і зустрічав дітей Тамарку і Володьку, та був з ними поки хтось не повернувся з батьків.

Того ранку, Ліза вийшовши з дверей хати щоб відправити Тамарку в школу, побачила що починається дощ.

Звичайно була велика різниця що водити легкову автомашину а водити таку велику. Можливо це не так помічається десь в інших місцях, лиш біля Нью-Йорка взяти чужу машину, а ще набагато більшу, помітно навіть дуже. Справа в тому що за кермом потрібна швидка реакція і кожен водій привикає до персонального транспорту, як орієнтацією в люстерках, так габаритами самого автомобіля. Також відчуває вагу транспорту на дистанцію гальмування.

Віктор мав «Ford F-150», це була нова модель. Машина була заокругленою і великий капот був не привичним для Лізи.

По дорозі, коли вже зближатися до виходу на Pennsylvania avenue, почався шалений дощ. Як правило травневі дощі скоро починаються і дуже щедрі. Ліза спішила в магазин, лиш вона не взяла під увагу, що велика машина не так швидко може зупинитися, як легковий седан. Дороги майже не було видно від дощу а багато машин, які виходили на Pennsylvania avenue,

стояли в черзі на одні смузі шосе. В тому місці, для виходу відділено ще одну смугу дороги, лиш маючі потребу вийти на вихід, просто не помістилися в цьому відведеному рукаві. Ліза лиш переїхала міст над протокою, і крізь густі краплі побачила що червоні світла не рухаються вперед а просто стоять. Думати часу не було: побачивши що машина не зупиняється а дистанції майже немає, Ліза з усієї сили натиснула на гальма. Можливо вона б ударила перед собою машину і зупинилась, лиш Ліза з переляку різко повернула вліво. Автомобіль поклато на поперек дороги, і заднім кузовом почало кидати в різні сторони. Ліза тільки зловила руками за голову, заплющила очі та запищала з усієї сили. В долі секунди вона почула як її крик перервав глухий звук удару, а пізніше скрегіт металу по лівій стороні машини. Зразу по слідувало кілька ударів з різних сторін, і в цей час Ліза відчула як шум від дощу та мокрої дороги увірвався в кабінку. По її голові щось посипались і колючі осколки також посипались по шії. До тих усіх жахів, вже коли машину зупиняло кидати з сторони в сторону, вистрілила повітряна подушка на кермі. Вона вдарила Лізу по лиці а коли стихло все Лізи відчинивши очі побачила дим в кабінці. Швидко оглянувшись, вона побачила що заднього вікна немає, від того що удар деформував кабінку, воно просто висипалось. Ліза поглянула на себе; крові ніде не було, також не боліло її ніщо. Лиш вона з переляку просто затерпла і не чула свого тіла взагалі. Першим що вона зробила, Ліза обережно взялася руками вниз, прогладившись по животі якомсь машинально в голос промовила: все добре синок, ми живі двоє. Ой, мама так більше не буде з тобою, синок пробач мамку непослушну. Ліза відчула немов якомсь тепло і почала непритомніти, лиш в цей час кілька мужчин почали відчиняти двері. Холодні краплі бризнули в кабінку, та увірвався вітер. Холод заставив Лізу отямитись, вона почула кілька голосів з різних сторін:

- Ma'am, are you okay?!

- I'm fine, please help me, I'm pregnant. - Тримаючись за живіт промовила тремтячим голосом Ліза, яка тремтіла від страху а також від ранкового та дощового холоду.

- That's okay ma'am, one moment. - Старався допомогти мужчина в окулярах з бородою.

- Who has a cell phone?! - Кликнув молодий, здоровий, чорношкірий чоловік до людей, які підбігали до машини з якої курилося на усі сторони, так як було пробито радіатор і пара виходила з нього.

- I already called the ambulance. - Промовив молодий чоловік китайської зовнішності.

- Ma'am it's okay help is on the way to get you. - Підтримав морально Лізу хтось з людей.

Якась жінка підійшла і сказала щоб Ліза не робила різких рухів. Коли Ліза відказала що її не болить нічого, жінка пояснила що під час шоку так буває. Також вона сказала що можуть бути пошкодженими внутрішні органи.

Буквально через десять хвилин карета «швидкої допомоги» була на місці. Коли Лізу поклати лікарі на коляску, один тримав над нею парасольку. Ліза по дорозі побачила жахливе видовище: її машина було побитою з кожної сторони, дві інших розвернуті на дорогах. Люди допомагали другим, які потерпіли від аварії. Коли коляску на якій лежала Ліза закотили в «швидку допомогу», Ліза при піднявши голову, запитала того ж самого чорношкірого чоловіка, який стояв увесь мокрим біля дверей машини:

- Sir did anyone else get hurt?

- No, your car got damaged the greatest. - Відказав мужчина.

- Thank you for telling me. - Помахала Ліза до нього рукою.

- Everything is going to be fine. - Незнайомець усміхнувся, показуючи рівні білі зуби. Він співчутливо погладив Лізу по ступні правої ноги.

- God bless you. - Промовила Ліза на прощання.

Коли зачинили двері мікроавтобуса, Ліза почула як інші дві карети блимаючи вогнями приїхала на місце пригоди. Дощ не переставав лити на дворі, лиш проїхавши трошки Ліза загрілася в машині та відійшла від страху і холоду. Вона тихо прошептала сама до себе: ой, мамка рідна, що я наробила, що тепер буде мені...

Приїхавши в лікарню, Ліза боялася за малого, вона не могла дочекатись коли його провірять. Після того як її оглянули, почала перевіряти дитину. Лікарка усміхнулася і протягнула слухавку щоб Ліза сама послухала як стукало рівномірно серце в дитини. Ліза з переляку геть забула, що їй лікар скоріше сказав про малого хворе серце. Лиш коли лікарка

сказала що вона повинна відпочити дві години, тоді Ліза запитала за малого знову. Лікарка сказала що з ним все нормально. Ліза розповіла їй про своє переживання, лікарка покликala поважнішого лікаря. Дядько індієць особисто послунав плід і спокійно сказав що малий здоровий і серце в нього нормально працює. Тим більше після того як вона була в такому шоку та страху, малий себе поводить спокійно та усі ритми, які показують апарати, працюють відповідно.

Лікар пішов геть, а Ліза так зраділа що забула про те як вона розбила чоловікову машину. Вона взяла телефон та набрала до Віктора. Віктор в той час мав мобільний телефон «Motorola». Коли роздався дзвоник, Віктор побачив що номер незнайомий. Він уже приготувався говорити по-англійське, лиш нараз почув голос дружини:

- Вітька, в мене дві новини для тебе, - промовила Ліза веселим тоном.

- Які саме Ліза?

- А з якої починати: з гарної чи поганої?

- Давай з поганої, а гарною буду закусувати після гіркоти.

- Вітька, в тебе вже немає твого трока взагалі.

- Як немає? Що вкрали машину?

- Ой Вітька, що я наробила сьогодні: Розбила геть твого трока і ще дві машини побила.

- Ліза! Ти що таке говориш? Ти може в аварію попала?

- Ой Вітька, живого місця на машині не було.

- Ліза а з тобою як там?

- Як чуєш що розмовляю з тобою - значить жива і здорова, дякувати Богу.

- Ліза а як воно трапилося? - Забігав Вітя по гаражу.

- Пізніше розкажу; біля мене все добре, ні одного шрамка, лиш дрібненьке скло насипалось за шию та по плечах. А тепер слухай гарну новину.

- Давай, я готовий.

- З нашим малим все добре; він здоровий та нормальний.

- Ой Ліза, я лиш подумав що там з дитиною.

- Лікар провірив його а перед ним лікарка провіряла; з малим все добре Вітька! В нього сердечко нормально працює, навіть після того як я так перелякалась.

- Ой Ліза, як гарно: живі та здорові а машина буде друга. А де ти зараз знаходишся?

- Я в лікарні, лиш зараз можу їхати до дому. Я татові зателефоную на мобільник, я тут близько біля нього. Як він не зможе, тоді Олеся зможе мабуть мене забрати додому зараз.

- Ліза, я передзвоню, мені показує що дзвонять; напевно з поліції за машину мою.

Юра не знав що трапилося з швагером; Вітя бігав по гаражі то по стоянці біля гаражу, не зважаючи на дощ, який лив як з відра.

З лікарні Лізу привіз Аркадій, він усю дорогу торочив їй чому вона спішить в дорозі. В кінці він сказав до неї: Если бы мы тебе потеряли, считай никому жизни не было б уже. Ты понимаешь Елизавета что ты думая о себе, думаешь о нас всех?!

У вечорі усі приїхали поглянути на Лізу та послухати як вона розповідала про аварію. Також приїхала бабуся Сусанна. Вислухавши деталі аварії Марійка в кінці пожартувала: Добре що хоча Лев привіз того лева що ми купили, а то вже нині не маємо чим привезти.

Машину в якій їхала Ліза забрали на металолом, правда Віктор сказав що зніме колеса нові, які він поклав два місяці тому. Юра поїхав щоб зробити фотографію тієї машини, та вислати своєму братові в Тлумач.

Після того понеділка, коли закінчився робочий тиждень, Олеся запропонувала щоб Ліза разом з нею поїхала трошки, як висказалась Олеся: «відірватися від буднів».

- Потрібно Ліза твою гарну новину відмітити нам двом. Я так хвилювалась за тебе а зараз такою веселою від того що все добре, що просто хочу щоб ми разом десь посиділи собі подальше від людей.

- Давай Олеся поїдемо тут в один ресторанчик. Колись я там з дідом була, коли дід мав повертатися до вас додому, від нас з Америки. Також я з Вітькою там були; спогади в мене гарні про той ресторанчик.

- Ідемо подруга.

- А Юра відпустить тебе?

- Відпустить, я попрошу його. Поїдемо моєю машиною, тому що у вас зараз одна кільки; може Вітя захоче кудись поїхати собі з малою.

- Тоді ідемо одіватись. - Поглянула на себе Ліза та пішла в хату.

Кілька місяців перед тим Юра купив собі спортивний автомобіль, якого ще вподобав собі коли побачив в журналі, яких прислав колись Віктор. Машина була «Ford Mustang», червоного кольору, 1996 року випуску. Тільки Юра не натішився нею довго, так як Олеся сказала що машина червона і вона для жінок. Юра надіявся що його врятує те що машина не на автоматичній коробці передач а на ручній, тільки Олеся поспробувавши ще більше вподобала собі. Звичайно з таким потужним двигуном, переключати швидкість, для молодої жінки було захопленням. Олеся просто відібрала в Юри того Форда, і він залишився при першому авто, якого він купив після приїзду в США. Звичайно Олеся була акуратною і берегла машину, Юра вже не говорив нічого, так як при своїй роботі в гаражі він просто б з неї зробив кузню.

Ліза навчила свого чоловіка переодягатись на роботі і після, а Юра поки переодягнеться вже щось почне шпортати поки не обмаже рукава, чи щось інше. Коли Олеся його сварила, він тільки повторював: коваль - ковалем!

Коли жінки одягнулись в гарні плаття, так як вони були обидві вагітними та переходили на шостий місяць, вони виїхали з дому. Приїхавши в ресторан, Ліза поглянула що столик, за яким вона колись сиділа з дідом Федором, він був вільним, і взагалі людей в ресторані багато не було. Ліза з Олесею сіли за нього біля вікна і почали шукати що собі замовити такого щоб їхні «хлопчики» були довільними. Коли подали їм страву на стіл, молодиці почали розмову.

- Ліза, я говорила щоб ти не переживала за малого; бачиш слава Богу все добре.

- Ой Олеся, ти знаєш мені як щось вчепиться голови, тоді годі забути. Я тобі признаюсь одну справу з мого дитинства. Коротше одна думка мені вселилась в голову і я з нею ходила майже цілий рік. Щось подібне як з тим листом, який був прийшов того першого березня дев'яностого року, в якому ваша покійна сусідка написала була про Вітю.

Коротше коли ми переїхала в Івано-Франківськ з Кавказу, і я вже розуміла трошки, десь у віці сім-вісім років, я почала собі щось думати. Люди в нас на Прикарпатті про особу так відверто не говорять в її присутності, а про дітей навпаки те що думають, те говорять відверто. Коротше: як ти сама бачиш що я з своєю мамою не схожа. Усі почали це замічати і просто в моїй присутності питались маму чи я її дочка. Також почали жартувати що мене «загубили цигани». В результаті я почала сумніватись що моя мама Таня, є справді моя мама. Я почала думати чи справді вона мене народила, чи просто в них помер хлопчик і вони не могли мати більше дітей, а мене взяли собі як свою. З часом сумнів перейшов в таку думку яка вкоренилася в мене: я просто повірила що я не їхня дочка. Почала думати може справді мої батьки цигани якісь, а може грузини чи вірмени... Одним словом я не признавалася мамі, лиш уже на певній відстані віддалилася від неї в почуттях. Це відбувалося до того часу, поки я не поїхала літом в Ешеру. Там я поділилася своїми сумнівами з сестрою; тобто з Рітою. Вона вислухала і сказала що можливо тато мій є оригінальний батько для мене, лиш я від другої жінки напевно якоїсь. Я ще більше почала хвилюватись, просто я подумала перед тим що Ріта скаже протилежне і не погодиться з моїми висновками. Лиш коли Ріта підкинула мені ще свою версію, тоді я взагалі розгубилася. На другий день мене ще чекали більш жакливі висновки, які мене вже поклали в безвихідне становище. Ріта сказала що вночі думала про мене і щось собі надумала. Вона сказала мені так: як Ліза таке може бути, коли твоя мама вийшла заміж сімдесят другого року, так в сімейному альбомі написано, Русланчик народився також того ж року і помер через кілька місяців в сімдесят другому. До речі в той

час ми вже знали звідки появляються люди і знали про те що жінки носять дев'ять місяців. Ріта підрахувала що мама в січні вийшла заміж, Русланчик народився через дев'ять місяців, напевно у вересні чи в жовтні і до кінця року помер. Як таке може бути Ліза що ти народилася у сімдесят третьому в квітні? - питала мене Ріта. Виходить що мама з тобою ходила лиш шість місяців, ну може сім? Правда ми тоді ще не знали що діти народжуються семи місячні. Також не знали що жінки так не практикують, щоб на наступній місяць після родів, знову заходити в положення. Одним словом рахунки Ріти, поклали мене просто в безвихідне становище. Я почала плакати і вже просто переконалась що моя думка по поводу мами, була правильною. Сама Ріта не сподівалась, що я так візьму собі до серця такий гіркий висновок, та що мені так буде образно від того, що мене усі обманюють і не хочуть сказати правди. Побачивши моє переживання та горе, Ріта порушила свою обіцянку про те що ми домовилися щоб нікому не говорити і пішла сама розпитати про все бабусю Сусанну. Бабуся Сусанна тільки її випитала про все а про маму та про мене не розповіла. У вечорі коли ми лягали спати, бабуся бачила що я нічого не хотіла вечеряти і усіх відправила спати а мене залишила на терасі. Вона запитала чому я такою сумною. Я мовчала і тоді бабуся підійшла та обняла мене. Вона сказала що те що я собі надумала воно є неправда. Так я від Ріти вона знала усі мої сумніви, тоді бабуся розклала усе на свої місця. Бабуся пояснила про моє народження а також про мого брата. На відміну від наших людей, які про такі речі не говорять дітям, євреї більше вільніше можуть пояснити дорослі питання в такому напрямку. Бабуся Сусанна сказала мені що мама Таня, вона є моєю правдивою мамою, вона мене народила і навіть група крові така в мене як в мами. А про брата було так, пояснила вона: справа в тому що твої тато і мама, перед тим як побрались, були неслухняними. У них справді було весілля у січні сімдесят другого року, лиш Русланчик не народився в осені, а в травні того ж року, через те що мама з татом були неслухняними і поводитися не так як потрібно перед весіллям. Русланчик помер через п'ять місяців, а саме в той час мама вже носила тебе три місяці. Так що все правильно в нас і ти наша любима Єлизавета - запевнювала мене бабуся. А коли ні, коли б ми тебе маленькою взяли за свою - говорила бабуся - тоді я б сказала тобі що ти не народилася в нашій родині, лиш ми тебе любимо як рідну. А так як ти дочка мого сина а моя онука, і твоя мама є Таня, тоді що я можу інакше тобі признатись? На другий день вона покликала Ріту, винесла сімейний альбом, та почала пояснювати нам про хронологію початку сімдесятих років. Також сказала що лікар-вірмен який приймав роди в мами, коли я народилась, ще живе, і напевно мене пам'ятає, тому що він взявши мене на руки промовив: «Эх будет красавица в тебя Таня; смотри какой родинка на щеке в девочки». А пам'ятає тому що він був близьким до Іллі Давидовича, дід просив його, щоб він прийняв роди в мама. Ось такими безпідставними в мене були переживання.

- Ой Ліза, - зітхнула Олеся - я так заслухалась що мій лід розтанув у стакані. А мама взнала про те колись?

- Взнала, вона приїхала в Ешеру за мною; усі так насміялись тоді. Правда мама після того так стала вділяти увагу мені. Може подумала що я не відчуваю досить любові від неї. Навіть лист мені привезла вже в Івано-Франківську з села від діда Андрія, в якому писала йому про мене, тоді коли я народилась була.

- Тоді виходить що твоя мама завагітніла з тобою у липні, - підрахувала Олеся.

- Знову наш відомий липень як завжди, - усміхнулася Ліза.

- Липень само собою, лиш я зробила такий висновок: в тебе Ліза в житті зустрічаються переживання просто побудовані на неправді. Наприклад: ти так зненавиділа була Аньку з Мінська, а виявилось що такої людини взагалі не існує до сьогодні. Також наслухалася людей і свою маму заочно лишила материнства. А це Ліза говорить про те що подібні речі тебе зустрічають в житті. Можливо тебе ще колись подібне зустріне знову, щоб ти мала на увазі про те що я тобі говорю зараз. - Олеся мала на увазі про Ріту, яку вже Ліза також зненавиділа досить, лиш так як сьогодні в них була весела зустріч, Олеся не хотіла питати братову про Ріту, та про проблему пов'язану з нею.

Звичайно що для Олесі придумати було якусь зачіпку, щоб витягнути Лізу на признання, було дуже просто, лиш Олеся вирішила, не сьогодні.

Повернувшись додому Ліза пішла гратися з Тамаркою, а Олеся поїхала з Юрою до мами.

Володька, синок Олесі та Юри, продовжував кликати Марійку «мама Маруся». Також інколи Тамарка могла так само назвати Марійку, вже навчившись цього від свого двоюрідного брата. Правда в присутності Лізи, Марійка завжди виправляла малу, їй здавалося що Ліза ревнує щоб мала називала крім неї самої, ще когось «мамою».

Однієї суботи в липні, Марійка з Левом взяли малого з собою щоб купити йому щось в подарунок. В кінці липня малому виповнювалося дев'ять років. По дорозі Марійка говорила що дуже добре що в Олесі та Лізи будуть хлопчики, так як малому, який мав народитися в вересні, з Володькою гратися не підходило; велика різниця в роках. Лев почав вихвалити свою маму, тобто бабусю Сусанну, що вона колись правильно з його батьком побудували сім'ю.

В Арланів було чотири хлопці і різниця в роках була не значною. Хлопці грались між собою. Особисто Лев найбільше мав справу з Аркашою, тобто з батьком Лізи. Марійка стала пояснювати що в Олесі та Юри були проблеми з переїздом в Штати і тому так получило ся з дітьми. Правда що таке саме положення у Віктора та Лізи, не мало оправдання: Тамарка була молодшою від Володьки на два роки, все ж таки сім років часу між дітьми, було досить.

Того ж самого дня, Ліза сказала чоловікові що вона хоче поїхати над океаном походити. Був літній вітер і Ліза знала що на океані гарні хвилі сьогодні. Тамарку прийшлося брати з собою, Марійки не було вдома а Федір щось робив в майстерні. Ліза не хотіла залишати малу в майстерні, тому що вона всюди могла залізти, а дід просто міг не побачити малу шкідницю. Настя більшість часу проводила на грядках, біля неї мала завжди гралася в землі і пізніше була проблема щоб помити нігті на пальчиках.

Приїхавши в парк над океаном, Ліза хотіла посидіти на тому самому місці де колись вона говорила з мамою про Віктора. Це було саме в той день коли вони з Гаріком приїхали з Провіденсу щоб оглянути острів Лонг-Айленд. Ідучи по парку, Ліза з Віктором держали малу за руки, яка ішла посеред них. Прийшовши до столика, біля якого були дві лавочки, вони присіли біля нього. Ліза запитала чоловіка:

- Вітя, а ти пам'ятаєш як ми вчинили кровний союз колись?

- Звичайно Ліза, в мене ще шрами два залишилися на долоні до сьогодні. - Віктор почав розглядати праву долоню, та знайшов шрами на ній яких було три.

- А в мене були також якийсь час - приглядалась Ліза - лиш зараз чомусь на бачу...

- Я постійно в армії дивився на них, навіть подумав що в нас буде троє дітей.

- А чому в мене згубились з часом?

- Напевно тому що в жінок тіло ніжніше і краще заживають шрами.

- Можливо... - задумано відказала Ліза.

Мала потягнулася до батька щоб побачити його долоню, Віктор показав її сліди шрамів. Тамарка співчутливо скривилася. Вона хотіла запитати про них, лиш Ліза почала розмову, дивлячись на Віктора:

- Вітя, а ти додержав свого слова, так як ти тоді обіцявся мені?

- Що за питання в тебе Ліза?

- Цілком нормальне питання; адже від того часу пройшло вже дванадцять років.

- «Клятву не можна змінювати дивлячись на обставини» - повторив Віктор те, що колись почув від Лізи у своїй спальні, саме того дня коли вона приїхала з Америки на їхнє подвір'я.

- Вітя, а ти пригадуєш як тоді ти мені щиро признався про що говорив з тобою дід у майстерні, коли я у вас була?

- Звичайно: ми ішли а тоді був вітер такий самий як зараз. Ні сильніший вітер був; ти держала плаття тому що вітер завівав в різні сторони.

- А ти Вітя дальше такий щирий до мене в своїх признаннях? - Ліза поглянула просто в очі.

- Само собою. - Впевнено відказав Віктор.

- Коли так, тоді в мене є запитання до тебе.

- Слухаю уважно тебе. - Поклавши руки на стіл відповів серйозним тоном Віктор.

- Вітя, - прижмуривши очі запитала Ліза, - що в тебе з Рітою?

- З якою Рітою Ліза?

- А з якою ще може бути? Ти що Вітя як маленький; з Рітою Арланкою?

- В мене з Рітою? - Скривився скептично Віктор.

- Так Вітя. Чому вона заїздить в гараж і коли мене немає вдома?

- Ліза, ну що за питання в тебе? Приїхала щоб я там до машини глянув її і все. Правда ще в гаражі була кілька разів, навіть Юра щось там її шпортив в машині. Запитай малу, вона бачила як я дивився до її машини.

- Тамарка, - звернулася Ліза до дочки, - Давай іди пограйся собі туди.

- Я не хочу, - перехилила голову Тамарка, - я тут хочу з вами.

- Іди я сказала тобі! Кому мама говорить?! - Строго поглянула Ліза на дочку.

Мала нахмурившись та поглянувши на тата, поволі відійшла в сторону.

- Ліза, чому ти так до дитини якось?

- Я сказала - нехай слухає; для чого її слухати татові драми тут.

- Які драми Ліза, що з тобою?

- Зі мною? Чи з вами там в гаражі? Кажеш «в гаражі була кілька разів?» Як у вас виходить: жінки з синами ходять щоб вам народити а ви машину провіряєте там двоє? Що в неї може бути з машиною; в неї ж новий Ніссан.

- Ліза, чому ти якась така: невже ти думаєш що я щось до неї чи Юра там задивляється?

- За Юру мені байдуже, хоча я впевнена що він Олесю ніколи не проміняє. А тобою я займаю особисто. Ти знаєш що вона мені говорила скоріше в магазині?

- Нехай говорить що хоче; не звертай уваги Ліза.

- Ні вона говорила про те чого напевно вже ти хочеш, і увагу я буде звертати.

- Ліза, ти пригадуєш як ти собі була взяла в голову що в мене Аня у Мінську звелася. Начиталася Зосиноного листа і ходила з тим майже рік. Коли б ти була написала нам, ми б усі не настраждалися скільки а ти особливо.

- Коли ти так Вітя хвилюєшся щоб я не страждала, тоді я тобі забороняю спілкуватися з Рітою взагалі! Лиш знай що я все одно визнаю правду; тоді ти настраждаєшся особливо. Ти знаєш коли я обіцяю, тоді виконаю.

- Ліза, - Віктор взяв дружину за руки. - Лялька ти моя ревнива, я люблю тебе як любив і ніяка Ріта, чи навіть люба модель, не притягне мій погляд до себе ніколи.

Ліза тільки поглянула на небо а так покликкала дочку. Коли Тамарка прибігла, Ліза пригорнула її до себе:

- Мамка, а ти вже мене любиш?

- Я завжди тебе любила і люблю, Лялька моя синьоока. - Ліза поцілувала доню...

Після того протягнувши руку через столик, заклала свою руку між пальці руки Віктора, так само як тоді коли вони вчинили кровний союз. Віктор відчув як його заболіли паці від того що її перстень стиснув їх дуже тісно; Ліза дивлячись серйозним виглядом промовила.

- Дивись мені Левчук, я ще не забула свій план, по якому я повинна була покласти на місце Аньку в Мінську; я також з Рітою справлюсь і з тобою також, можеш не сумніватись в цьому, я ні перед ким не зупинюсь.

- А я вдячний тобі Ліза що ти мене любиш і не змінилася від вісімдесят шостого року. - Усміхнувся Віктор до дружини. - Приїде Ріта в гараж, я скажу щоб Ковальський відправив її туди як кажуть «де Макар телят не пас».

- Знову перекази різні: колись Олеся твої почуття передавала мені, зараз Юра вже буде. Ні Вітя; ти її відправ сам туди, а ні я так її відправляю що її вже зовсім ніякого не захочеться, тим більше одруженого. - Ліза глянула чи не почує її дочка, і поганим словом назвала Ріту.

Віктор вперше з її вуст почув подібне. Він зрозумів що ревність в неї набагато сильніша як він собі уявляв. Віктор поміняв тему:

- А як наш маленький там поводитьсь? - Віктор кивнув головою на дружину.

- Поводиться як Левчук; ви усі однакові напевно. - Посміхнулася задоволено Ліза.

Літо продовжувалось. Марійка зателефонувала в Україну до свого бувшого дому. Вона розмовляла з Галею, Михасевою дружиною. Виявилось що Галя жила в старій хаті Бойчуків. Вона чомусь як теща, не змогла зжитися з зятем, який взяв їхню меншу дочку Таню. Михась користувався майстернею діда Федора.

Галя розповіла про новини села, про те хто одружився та хто помер. Марійку найбільше вразило скільки людей розійшлися; особливо молодих пар. Марійка не пам'ятала щоб скільки розводів було за її молодих років. Коли Галя запитала ся Марійки як живуть її діти, та коли Марійка сказала що добре та все нормально, Галя відповіла: у вашій родині все було якнайкраще колись в селі, дивлюсь що там так само в Америці у вас як в порядних людей.

Марійка при нагоді похвалилася що вона чекає на два онуки, що Ліза та Олеся захотіли народити разом, щоб діти росли ровесниками.

Галя почала жалітися як важко працювати в школі її дочці та зятеві, які діти стали неслухняними а батьки безвідповідальними. Так як багато батьків поїхали за кордон працювати, діти ростуть як «лопухи під парканом» - так висловилася Галя. Також вона сказала що Ірина, її дочка, заходила в Богородчанську бібліотеку і Оксана там працює далі. Вона просила передати привітання для Марійки. А в самій бібліотеці книжки поміняли, багато викинули а завезли нових. Також Галя розповіла що Муфтар приходив на їхнє подвір'я, він дуже спокійним зробився з роками, навіть на дорозі коли лежить біля лавки їхньої, за ніким не біжить коли хтось іде чи їде на велосипеді. Галя ще запитала:

- Слухай Марійка, а як там свати твої?

- Та нічого, живі-здорові. Правда Таня хоче роботу поміняти. Вона тут в магазині продавала шкіряному а зараз хоче іти в аеропорт працювати. Тут є агентство «Аерофлоту», можливо візьмуть її щось там з рейсами вирішувати та бігати з паперами; Таня щось таке любить.

- Перекажи її що мій Місько ще того ланцюжка не знімав з шиї: як йому защепила так з ним спить, миється і живе. Я вже сміюся з нього, кажу йому: тебе як поховають з ним, тоді злодії розкопають могилу, щоб твоє американське золоті вкрасти. А він мені відповідає: «не справа в золоті жінко, тут вся моя юність захована». Я сміюся тай кажу: ще один романтик знайшовся, ще чого доброго і поеми будеш складати на старість а наш Славчик дітей в школі вчити про місцеву романтику.

- Як так Галя, тоді я змушена переказати про таку справу Тані. - Почала сміятися Марійка, - вірніше Олеся зробить все. Олеся здавна там з нею має свої рахунки.

- Ой, а Олеся десь така гарна напевно? Вона тут була така молодичка що до тепер її згадують ровесники.

- А Олеся добре; її в ресторані старшою поклали. Там до них одна жіночка молоденька попросилася, родом з Городенківського району, так Олеся вже перед нею такого шефа показувала що не було ради з нею. Правда та Ліля там працює і полюбила Олесю; Олеся допомогла її багато тут встати на ноги. А хто кажеш питається за нею?

- Казала моя мала Танька що такий Іван з її класу питався.

- Ой, з тим Ванькою, добре що Олеся поїхала з відти. Знаєш як буває інколи коли щось заходить між такими що давно зналися по молодості. А ще так як ти кажеш що там так розводяться та таке інше; хоча тут таке саме Галя.

- А мій Місько як робить в майстерні вашій, тай постійно замітає за собою і приговорює сам до себе: «має бути чисто, бо Іванович любить порядок». Це він так про вуйка Федора, тата твого. Знаєш Марійка, вони роки разом робили в колгоспній столярні.

- Ой все перейшло Галя, здавалося мені що завжди так буде, а зараз не віриться як все змінилось. Інколи телефоную до Раїси Яківни, вона вже в літах така хворенька, лиш добре

що чує гарно і по телефону можемо поговорити собі. Завжди пригадуємо Богородчани та Івано-Франківськ разом.

- А ти здається їхала до неї скоріше?

- Так, ми були у дев'яносто восьмому. Тільки тут допомогли нам для Віктора зробити документи і ми їхали до неї. Моя невістка так хотіла в Ізраїль як ми колись її за невістку усі хотіли. Побули там подивилися. Правда я більше в Яківни була а Женя, її син, повозив молодих по Святій Землі трошки. Купалися в Мертвому морі там. Взагалі сама Хайфа на Середземному морі, а наших там людей скільки що ти не повіриш Галя.

- Ой Марійка, та де нема наших людей. Знаєш колись тут приїздив той Богдан, знайомий ваш з міста. Ми так говорили і він розказував як колись татари та турки в Крим гнали наш народ, молодь, а зараз самі роз'їхались по світі наші люди.

- Я скажу щоб Віктор зателефонував до Богдана. В нього мама хворіє на ноги. Вона на Сибіру була і простудила ноги там. - Марійка не сказала що сама не буде телефонувати щоб не злити свого Арлана, який колись ревнував її до Відлиги.

Після тієї розмови Марійка почала думати про Галю, Михасеву жінку: смішна вона якась людина, так про свого і Тетяну просто говорить немов про кіно якість. Марійка почала думати про Лізу як вона б повелася в такому разі. Напевно коли б Вітя подарував якійсь ланцюжок, Ліза відірвала б його разом з головою тієї, яка б взяла носити того подарунка. Лиш такою Ліза подобалася Марійці, хоча сама Марійка розуміла що проживши з Віктором вісім років, невістка вимагає забагато уваги для себе.

А уваги для себе Ліза вимагала надзвичайно: Ліза телефонувала чоловікові кожного дня з роботи по три рази вдень; в обід обов'язково. Бувало що у Віктора руки замазані, поки витре їх, поки відчинить телефон а зв'язок вже закінчився. Бувало що не зразу Віктор передзвонить дружині або забуде, тоді вже ввечері Ліза починає вимагати від нього пояснення, такої байдужності. З своєї сторони Ліза була готовою задля Віктора на любий поступок, навіть нерозумний, лиш щоб він подобався йому і в нього було від цього задоволення.

Спочатку Віктор не міг зрозуміти повністю дружину будши молодим, лиш проживши трохи він побачив що Ліза справді якийсь супружий оригінал. Спілкувавшись інколи на роботі з мужчинами-емігрантами, яким він ремонтував машини, при розмовах, Віктор побачив що далеко ніхто не має такої дружини як в нього. Переважно мужики жалілися на своїх дружин, а Віктор тільки порівнює з ними, відчував задоволення, який він любий і не якою будь а саме Арланкою з Кавказу, у венах якої текла кров трьох націй.

Віктор частково почав заглиблюватися та розуміти дружину, він думав над тим що їй прийшлося пережити після того листа, якого вона колись одержала, і коли б воно була правда щоб тоді прийшлося йому пережити від неї. Лиш коли б він був знав так близько її характер та почуття ще до армії, йому б прийшлося б менше переживати чому вона не писала їм з Америки так довго. Віктор в душі погодився з тим що колись написала йому мама про те, що Ліза напевно погодилася б чекати на нього не тільки два роки а двадцять років...

Навіть в Олесі та Юри, які також любили одне одного, було зовсім по-іншому, як рахував Віктор по-людському, а в нього було щось вище над звичайні приємні почуття. Наприклад коли Юра хотів похвалити дружину, Олеся просто усміхалася від задоволення, особливо коли там хтось почув з сторонніх людей а у Віктора з Лізою було по-іншому. Коли Віктор щось гарне висловився б в адрес коханої дружини, на тому усе не закінчувалося так як в Олесі, тобто усмішкою: після того було продовження шліфування почуттів.

Часто Ліза в ліжку клала голову на груди Віктора і почала випитувати його, що саме його спонукало її похвалити. З того вона старалася вибрати чому саме його так зворушило і взнати, що йому подобається більш детально. На почуття Ліза мала природній талант, вона навіть не могла усього висловити про те що вона думала в своїй симпатичній головці. В таких моментах Віктор відкривав їй усе серце, він навіть навчився дуже гарно признаватися в своїх переживаннях та почуттях. Бувало коли він розказував свої мрії шепотом дружині, він сам дивувався як так він може говорити як класичний поет чи філософ. Ліза заплющувала свої зелені очі і потопала у світі мрій та почуттів.

Звичайно що переживаючи таке блаженство любові, вона не могла щоб не похвалитися комусь в цьому. Просто носити такі крилаті та ніжні компліменти в одному серці не було

доволі місця. Ліза любила поділитись комусь, хоча частиною того. Вона розділяла на певні ступені; що можна Олесі, що для мами Марійки, тобто для свекрухи а що для бабусі Сусанни, яка давала її корисні поради про відносини з чоловіком. Лиш найбільше вона ділилася скоріше з Рітою, і це не тому що вона рахувала Ріту найближчою, а так як бувало що працювали разом, і просто було потрібно про щось говорити. Звичайно про дітей розмова в них не в'язалася, хоча як Ліза переймалася про дочку, все ж таки Ріта не любила такі розмови, тим більше що в неї дітей не було. Ріта спочатку розповідала про себе а Ліза не могла просто мовчати коли в неї було набагато краще як в сестри. В результаті таких відвертих розмов Ріта знала багато чого про Віктора, чого не знали інші, звичайно крім Лізи. Олеся була як скоріше найближчою для Лізи, лиш вона була сестрою Віктора і тому Ліза розуміла таку справу.

Саме тому, коли людина яка знає багато твоїх таємниць стає ворогом, тоді вже іде боротьба серйозна і з серйозними наслідками. А такою людиною для Лізи стала якраз Ріта Арланка. Коли б це була стороння людина, тоді б простіше. В такому випадку можна поміняти роботу, старатись щоб не зустрічатись і навіть ховати в таємниці свою неприязнь то тієї людини, лиш тут було набагато складніше: Ріта була в родині і тому прикидатися що все добре, Ліза розуміла що сама довго, саме так поступати, просто не зможе.

14

Однієї неділі перед вечором, Настя сиділа перед хатою як бувало скоріше. В той час Віктор приїхав з Лізою до них. Ліза вже перейшла на дев'ятий місяць. Настя поглянувши як вони виходила з машини звернулася до Лізи:

- Знаєш що Ліза я собі надумала зараз?

- Що саме бабця?

- Така машина не добре для тебе; тобі треба більшу якусь машину.

- А я завжди такою не буду; ще трошки потерплю. - Присідаючи на друге крісло відказала Ліза до Насті.

- А тобі таки треба більшої машини. Сама подумай: вже буде двоє діточок, зараз ти будеш їхати а ще малого треба на таке кріселко посадити в машині а тобі буде недобре. Давай я дам тобі сама дві тисячі, а дід дасть також, він має гроші. Дід так вміє зложити як колись на Україні коли ми жили. Я думала що він мені гроші приносив, а він якусь там скриньку тримав в майстерні. Олеська знала лишень мені не сказали ніхто про ту скриньку. Але воно на добре вийшло; машину купили за дідові гроші. А так файно вийшло було в нас: лиш Юра посватав Олеська нашу і зразу на машині почали возитись двоє по селі. А тобі дамо трошки і ще Марусі дасть також: вже колись для Олеськи віддали що мали, а тепер для Віті та для тебе трошки поможемо. Купи собі Ліза таку високу машину, або такий автобусик як зараз тут є багато. На повний ріст собі дитину там покладеш, причепиш тим пасочком до крісла і тобі буде сидіти добре. Дивлюсь Олеська наша на якісь «черепасі» їздить; вона каже що так модно, а ти собі якусь файну знайди щоб було і модно і добре для тебе.

- Ой дякую вам бабця, просто я вже не думала про таке. Зараз мені все одно вдома сидіти, Вітя мою буде їздити в гараж, або з Юркою. А висока машина справді зручнішою буде для мене; видно гарно, сидіти зручно.

- А ти Ліза цю свою дай Вітьові, а собі знайди так як я тобі раджу, - настоювала Настя.

Після тієї розмови, не задовгий час Аркадій з Тетяною приїхали до Марійки та Лева. Взагалі завжди коли вони їхали до них, тоді говорили: «їдемо до Бойчуків». Аркадій заїхав на своєму Ягуарі та зупинився біля гаражу. Він зразу пішов в гараж або майстерню до діда Федора. Аркадій хотів йому розповісти про велику трагедію яка трапилася дванадцятого серпня. Справа в тому що саме в цей день, на військово-морських навчаннях, відбулася

аварія з атомним підводним човном «Курск». Аркадій з Федором почали обговорювати трагедію, яка відбулася кілька днів тому.

Тетяна не дуже тим цікавилась, і пішла в хату, щоб вирішити те для чого вони приїхали; тим більше на дворі було досить жарко. Марійка в той час рахувала квитанції на комп'ютері. Побачивши свою сваху, вона залишила свої рахунки та вийшла до неї. Тетяна промовила:

- Маруся, я привезла гроші для Лізи.

- Які гроші Таня?

- Ми були в них а там немає нікого взагалі; ні Віктора з Лізою, ані Юри з Олесею.

- Напевно кудись поїхали разом, дітей також взяли з собою.

- Можливо, тому я гроші тобі залишу тут, щоб не повертатися з ними додому.

- Таня, про які ти гроші говориш я не розумію: ти маєш просто віддати їх, чи як мені пояснити, коли я передаватиму їх для Лізи?

- Ні Маруся: твоя мама сказала що дасть їй дві тисячі на машину, а ми з Арком також привезли по дві тисячі від нас; тобто батьків.

- Таня, я також дам таку суму, мама говорила мені, лиш ви вже підключилися бачу.

- Я хотіла щоб ми з Арком п'ять тисяч дали, а він сказав що ми так як усі: кожен по дві і ми по дві тисячі.

- Ой Таня, я навіть не знаю як сказати. Виходить що ми немов поклали вас в таке положення, що ви повинні бути так само як ми. Просто мама одержує гроші незароблені і їй віддати просто для Лізи та Віктора. Ти з Арком заробляєте, розходи маєте великі з хатою. Моя мама сказала що скоріше ми для Олесі все віддали були, ще там вдома, а зараз хочемо хоча трошки щось для Віті та Лізи. Також тато погодився само собою.

- Маруся, а ми для кого будемо дбати, чи складати гроші? Маємо лиш Лізу та Віту, тому їм даємо. Ти скоріше допомогла Олесі, тому що вона вийшла заміж швидше. Знаєш Маруся грошей завжди буде потрібно; так життя перейде, а інколи просто потрібно взяти їх і віддати кому вони необхідні в даний час. Так що тут маєш чотири тисячі, побачиш Лізу, вона тут ближче до вас і передай будь ласка. - Тетяна поклати долари на стіл.

- Добре Таня, коли так, я передам обов'язково.

- Знаєш Маруся, Арк мені говорить що потрібно порівно дати гроші, так його колись мама навчила в дитинстві. Розказував що в його однокласника був день народження. Однокласник любив футбол. Мій Арк вирішив йому подарувати футбольного м'яча, притому натурального. Знаєш Арлани мали там гроші щоб м'яча такого дістати в той час. Одним словом коли вже Ілля Давидович привіз того м'яча і Арк його там готував, його мама запротестувала. Сказала йому що він може його йому подарувати, лиш пізніше трошки. Говорить що інші хлопці не матимуть таких подарунків дорогих і його подарунок просто зневажить їхні. Коротше Арк купив йому фару до велосипеда, а другий хлопець динамку, а того м'яча дав пізніше своєму другові. Просто пояснив що батько купив йому а він не любить дуже футбол.

- Ой як розумно, - похитала головою Марійка, - а тоді що твій Арк любив коли футбол йому не подобався?

- Напевно дівчат за косички тягати, - почала сміятись Тетяна.

Тут до них підійшла Настя, вона звернулася до Тетяни:

- Ти Таня щось похудала мені здається?

- А я Степанівна вже в аеропорті працюю. Знаєте там потрібно ходити постійно; так набігаюсь за день що напевно б зайшла сюди до вас з дому. Але воно корисно походити тут.

- Добре кажеш Таня, - погодилася Настя. - А мій вже закінчив там для тебе світильник такий великий. Я зайшла подивитись в гараж а він каже мені: «цей світильник для Тані буде, вона нам колись два залишила була таких великих». Почепив там в гаражі, він вже готовим.

- Напевно висять вони в нашій новій хаті, - похитала заміряно головою Марійка.

- Ой дівки мої золоті - зітхнула Настя - як життя скоро переходить... Недавно було Таня як твою маму хоронили, я була на похороні в неї. Тато помер твій, все перейшло як вода в нашій Бистриці проплила... Хоч був би тато пожив довше трошки. Були б ви його забрали до себе, а так вийшло що нас забрали а він не видів бідний Америки навіть.

- А може тато не хотів був поїхати. Я колись скільки його напросилася щоб в Абхазію поїхав туди, він так і не поїхав. Збирався постійно на другий рік і так посував той рік вперед постійно. А потому вже там біда почалась і вже ми боялись навіть там довго побути.

Після розмови, коли вже було потрібно їхати додому, Аркадій вже сидячи в машині ще щось говорив з Федором а Тетяна біля машини з Марійкою. Оглянувшись вона промовила:

- Маруся, там ще свекруха моя дасть дві тисячі для наших молодих, лиш вона хотіла щоб Ліза заїхала до неї. Скажеш що бабуся Сусанна просила її заїхати. Я завжди по телефону забуду сказати. А зараз Вітя Інтернет підключив і лінія телефонна занята в них постійно. Не знаю де Вітя ставить мобільний свій, лиш я не можу часто зв'язатися з ними. Там свекруха хотіла щось про малого поговорити коли народиться.

- Напевно хоче питати Лізу чи з малим поступлять згідно традиції? - додумалася Марійка.

- Напевно. До речі в Америці так багато роблять, не тільки євреї чи мусульмани.

- Я знаю про те, - відповіла Марійка.

- А взагалі як ти Маруся думаєш? Наприклад Вітя погодиться коли його запитають?

- Я особисто не проти, а Вітя також напевно послухає Лізу. Тим більше що тут це нормальне явище в Америці. Кажуть що дитина болю не відчуває новонародженна взагалі. Ніби нервова система ще не сформована ще повністю.

- А ти як думаєш Маруся: як для чоловіка краще? Чи скажімо в сімейному житті?

- Ой Таня перестань, - засоромилася Марійка. - А то ми таку розмову почали як вісімнадцятки. Ти Таня не думаєш що онуки вже на велосипедах катаються? - Посміхнулася Марійка, розуміючи що Тетяна робить порівняння, так як в Марійки була двоє чоловіків.

- Правду кажеш Маруся, лиш все ж таки перекажи про бабусю Сусанну, а то я напевно знову не зможу поговорити по телефону з Лізою сьогодні, - сідаючи в темно-зеленого Ягуара, промовила Тетяна на прощання.

Наступила золота осінь. Парки були в різнобарвних кольорах. Лиш Ліза з Олесею вже не їздили в парк; Ліза чекала з дня на день щоб народити сина. Лікар сказав їй що малий народиться дванадцятого жовтня, лиш так не відбулося.

Вечором сімнадцятого жовтня Ліза почувала що час її наступив родити. Віктор уже кілька днів крутився біля дому, щоб послужити в любий час дружині в цій важливій справі. Вечором ще Ліза розмовляла з Олесею, якій також сказали лікарі що малий народиться двадцять дев'ятого жовтня. Олеся сміялася того вчора та говорила, що не піде просто родити, коли малий надумає появлятися на світ білий, тридцять першого жовтня, тобто на свято яке в Америці багато людей, особливо релігійних, не признають. Віктор відчувши холод надворі наказав щоб Ліза не простигнула і ішла в хату: давайте матрьюшки спати пора, були б спали скоріше так як люди, зараз виглядали б на людей, - сміявся з них Віктор.

Лиш біля одинадцятої години, Віктору було вже не до сміху. Ліза прийшла до нього на кухню, коли він пив чай з полуничним варенням і промовила:

- Вітя, давай збирайся швидко; я буду родити напевно зараз.

- Ти що Ліза? Я зараз, як треба - я вже. - Віктор кинувся одіватися в лікарню.

- Вітя мені потрібно щось зібрати з собою, а мала спати буде одна?

- Вже поїхали Ліза! Я з дороги зателефоную щоб мама прийшла до малої, або Юра піде в нашу хату зараз спати. Давай швидко; ще чого доброго і в машині родити будеш мені, - забігав Віктор по хаті.

- Тоді поїхали - погодилася Ліза, - привезеш мені потому те що потрібно.

Віктор взяв куртку поклав дружині на плечі, так як почав на дворі накрапати осінній дощ. Він відчинив двері і показав дружині на сходи, які вели з другого поверху на двір.

- Почекай Вітя, - повернулася Ліза, - нехай Тамарку поцілую на прощання. Я ж не на базар їду за кавунами, а як не як: родити зібралась.

- Давай швидко, - квапив Віктор дружину.

Ліза підійшла в дитячій спальні до ліжечка, на якому спала доня і нахилившись ніжно поцілувала маленьку красуню в личко. Ліза прошептала: дасть Бог і ти вже не будеш одною в нас; братчик буде у тебе.

Лиш випрямитись Ліза уже не змогла; почалися схватки. Вона від болю зловила за лаковані прутики які були на ліжечку і стиснувши дві палички так, що вони тріснули. Віктор почув в той час що щось скоїлось і швидко не знімаючи взуття прибіг до дружини. Він хотів її підвести, лиш Ліза благаючим голосом промовила:

- Почекай Вітька, хвилиночку, зараз пройде.

Легенько випрямившись Ліза поглянула на Віктора; в неї на чолі були дрібненькі краплі від поту а в очах сльози. Ліза усміхнулася та промовила:

- От малий Левчук дає, а я думала що він такий тихенький.

Тамарка почула якийсь шум поруч, лиш глибоко вдихнула і повернулася на другу сторону.

- Ліза тихо, щоб мала не проснулась, - прошептав Віктор.

- Ой нехай спить мирно аж поки виросте щоб дійшла до такого як я зараз, - прошептавши Ліза направила до дверей. - Ой доля жіночого роду така. - Ліза обережно взялася за живота та пожартувала, - а йому що там; хлопець, тому вертиться куди хоче, а мама мусить терпіти.

Віктор швидко відсунув сидло в машині в самий кінець і обережно посадив дружину. По дорозі схватки ставали частішими і коли Віктор вже заїздив під двері лікарні, він легше видихнув від того, що вони встигли.

Уже будши в палаті на ліжку, Ліза поглянула на годинника який висів на стіні. На годиннику сходилися дві стрілки рівно вгору; була дванадцята година ночі. Лікарка яка приймала роди в Лізи, також поглянула на годинник і звернулася щоб чимось потішити її в такий момент:

- Elizabeth, do you want your son to be born on the seventeenth or the eighteenth?

- The sooner the better. - Відказала Ліза.

Дві хвилини після дванадцятої, почались роди. Коли народився малий і лікарка показала його мамі, Ліза побачивши його, та почувши його голос, зловила тісно Віктора за руку та від щастя заплакала. Віктор також заплакав, та широко поцілував дружину в ліву руку.

Буквально через хвилину, вся родина знала, про те що народився хлопчик живим та здоровим. Олеся від радості не спала уже до ранку, навіть була сердитою сама на себе що їй ще прийдеться чекати напевно два тижні. Вона промовила до Юри:

- Ліза вже малого поведе щоб йому водяні лілії показати, а я ще буду ходити з твоїм Ковальським полячком.

- Які лілії Леся? - Не розуміючи про що іде мова, запитав Юра.

- А я забула що ти не від того, ти навіть в графік не вклався щоб я родила зараз; завжди як не люди запізнишся.

Марійка розбудила Настю, а так пішла до батька. Федір проснувшись сів на ліжку:

- Тату, вже ваш козачок народився.

- Ой дякувати Богу Марусю. Ой пережив бідний Вітя наш десь там, - усміхнувся дід.

- Так спішив що навіть забув подзвонити щоб хтось до малої пішов; Тамка сама спить напевно в хаті. Я вже Олесі сказала щоб пішла поглянути як вона там.

- А нині вже вісімнадцятого, так виходить що Вітя восьмого, Тамка восьмого, а малий вісімнадцятого вже. Життя напевно буде в них з такими поворотами як вісімка має Марусю.

- Ой тату, ви вже як щось придумаете справді з поворотами виглядає, - раділа Марійка.

Лиш так як вісімнадцятого жовтня день був середа, усі пішли на роботу. Правда тільки Олеся сама не пішла, Віктор за нею заїхав, тому що Юра повинен був бути хоча один в гаражі. Також Віктор взяв з собою Тамарку, щоб її показати братчика. Олеся була першою особою з родини, яка привітала Лізу з новонародженим сином. Ліза лиш усміхнулася поглянувши на неї, а сама відчула задоволення від того що в самої уже все проминуло.

- Олеся, так відбулося як ти мені говорила; маленький здоровий дякувати Богу.

- А я інакше не могла собі уявити, щоб в такої людини щось трапилось. - Впевнено відказала Олеся. - Я говорила тобі Ліза що Бог добрий.

- По правді відносно малого, я мала трошки сумніву до того часу, аж поки не перевірили його після народження. Вітя попросить щоб його принесли зараз до тебе.

Олеся в Лізи була майже до того часу, поки Юра не забрав її з під дверей лікарні.

Уже вечором Марійка з Левом були у Лізи в лікарні. Коли вони оглянули малого, його забрали. Коло сьомої години вечора приїхали Аркадій та Тетяна. Після того як батьки поцілували Лізу та Віктора, привітали їх з сином, вони стали біля вікна палати. Марійка почала розповідати про малого:

- Ой Таня, такий як циганчук чорний а очі твої має: карі та великі.

- Справді? - зраділа Тетяна.

- А як гарно виходить - вмішалася в розмову Ліза. - В Тамарки очі такі як у мами Марійки а в Русланчика такі як в мами Тані.

- А что от меня взял? - Запитав Аркадій.

- Папа, от тебя он всё взял; ведь он мужчина.

- Тогда понятно...

Вітя пішов попросити щоб малого принесли показати знову. Коли його принесли і Арлани стали його розглядати, Аркадій зробив дуже серйозний вигляд і промовив до дружини:

- Таня, смотри: две капли наш мальчик... Будто воскрес через двадцать восемь лет.

Тетяна почала плакати; одноразово від жалю, а також від щастя. Аркадій підійшов до ліжка, на якому Ліза підклавши подушку приперлась до спинки. Він наклонившись обняв дочку та крізь сльози промовив:

- Елизавета, доченька, спасибо тебе за этого мальчика. Мне кажется что это тот самый наш первый ребёнок. - Аркадій щиро по-батьківському, поцілував доню.

- Бога благодари папа. А тебе также спасибо, что ты у меня есть...

- Конечно дорогая, конечно. - Після цих слів Аркадій підійшов до Віктора та обняв його. - Слушай Витя, а как будете звать мальчика? Ведь ты отец, тебе и решать.

- Руслан! - Коротко відказав зять Аркадію.

- Вы что серьёзно? А я подумал что просто так говорите.

- Папа, уже записали так. - Щиро усміхнулась Ліза.

Тут почулися кроки людей біля дверей палати; приїхав Юра з Олесею та з малим. Олеся несла квіти та шарики а Юра подарунок. Також Олеся пояснила що діда з бабою не взяли тому що дід з Тамаркою а тут усім немає місця в палаті. Завтра підуть на роботу, хто працює, а тоді Вітя привезе їх.

- А Тамарку чому не привезли з собою, а з дідом залишили? - Дивлячись на малого Володьку, запитала Ліза Ковальських.

- Ой Ліза, - зітхнула Олеся, - ти не повіриш мені, лиш вона не хотіла їхати сама сюди. Побачила ранком як ти малого держала і щось її не подобається.

- Ой, ревнує напевно мамку до нього - промовила Марійка.

Усі почали сміятись, лиш Ліза почекавши щоб затихли, промовила:

- Я так і думала про неї. А тато питається що Русланчик взяв від нього, а я бачу що Тамарка взяла найбільше.

- Ой, та вона така Арланка натуральна, просто з самої Ешери, - посміхнулась Марійка

- Давай Таня поехали - сказав Аркадій. - Завтра заедим вечером снова; нас тут всё равно много. Сейчас врачи будут отправлять всех; час поздний. Елизавета спокойной ночи, то есть лучшей чем предыдущая была в тебя. - Усміхнувся Аркадій в дверях палати.

Закінчився жовтень та починався місяць листопад. Олеся ще не народила, лиш з дня на день очікувала свого часу. В ресторані вона залишила замість себе Лілю, лиш попросила щоб Ольга Олексіївна була до неї вибачливою, коли та щось не справиться.

Одного вечора коли Ліза була тільки з малим в хаті, вона попросила щоб Олеся зайшла до неї на годинку. Сівши на м'яких диванах, вони почали розмову:

- Олеся, я хочу тебе просити щоб ти може сама поговорила з Тамаркою нашою.

- Про що саме Ліза? - здивовано запитала Олеся.

- Ой Олеся: уявляєш що вона малого не любить і навіть до мене не говорить вже. Лиш побачить що малого візьму на руки, зразу її щось не те. Одним словом надується як той голуб в холодну погоду, що колись сидів у нас на підвіконнику в Івано-Франківську; думаю ти його бачила і пам'ятаєш. А коли починаю годувати малого, вона взагалі іде геть щоб того не бачити. Що мені робити з нею? Сама не знаю...

- А ти не можеш від тепер собі порадити напевно - похитала головою Олеся.

- Олеся, зрозумій: я говорила з бабусею Сусанною, вона каже що дитину можна там наказати за провину чи непослух, лиш тут говорить вже іде справа з почуттями. В такому випадку можна ще більше її озлобити. Звичайно можна заставити її мовчати і робити як мені хочеться, лиш тим самим в неї вкорениться те що в дорослому віці може мати негативні наслідки.

- Зрозуміло тоді - склала руки Олеся. - Тоді я з нею сама якось спробую поговорити. Лиш що буде коли вона підросе, я просто не знаю.

- Олеся ти не смійся, я хочу щоб було добре все, щоб діти любилися, як ти з Віткою завжди.

Наступного дня Олеся сказала синові, щоб покликав малу до себе. Володька побіг до неї на другий поверх будинку. Коли мала прийшла і почала з ним гратися, Олеся підійшла в дитячу кімнату і обережно сівши біля дітей, почала любоватися як вони граються. Тамарка одівала ляльку «Barbie», в якій був чорний волос. Олеся з нагоди цього почала бесіду з малою:

- Тамка, а ти напевно коли виростеш будеш такою самою як твоя лялька.

Тамарка повернулася та поглянула своїми синіми очима на Олеся, зрадівши що тьотя її порівняла з красивою лялькою. Воно скромно відповіла:

- Може так буде.

- А тобі уже потрібно купити другу ляльку, лиш не дівчинку а хлопчика; він буде Русланчик, твій братчик.

Мала замовчала, вона знову почала натягувати одяг на ляльку, та злитись що він не заціпався рівно. Олеся побачила як згадка про малого її розсердила.

- Тамка, а ти любиш свого братчика?

- Мамка його любить, - холодно відповіла племінниця Олесі.

- А чому ти його не любиш і мамку також?

- Because mom loves him more, and kisses him, more than me.

- Мамка тебе також любить. Коли ти була сама вона лиш тебе цілувала, а зараз братчика також. Мамка може любити не тільки одного когось; вона любить тата, тебе і Русланчика. А скажи чи я неправду кажу тобі? Лиш розмовляй по-українському до мене.

Тамарки зітхнула так що Олеся ледь не розсміялась подумавши: ой має примхи Арланські, хоча таке ще мале.

- А чому він плаче так голосно і ще мамка не дає йому молочка як мені колись з пляшечки а щось таке робить? - Мала поморщила носиком.

- Тамка, він маленький ще дуже. Ти також пила молочко так само; навіть досить довго.

- А я хочу жити в діда Арка, він мене любить найбільше.

- А ми усі будемо плакати за тобою; Вовчик з ким буде гратися тут?

- Не знаю що мені робити тьотя Олеся, - знову зітхнула Тамарка.

- А я візьму Русланчика до нас; буде у Вовчика два братчики тепер. А ти будеш самою жити і вже нехай мамка твоя і татко люблять та цілують тебе скільки захочуть.

Мала замовчала, вона перекинула головку та дивилася на ляльку. Олеся почала далі:

- Так як, ми домовимося Тамка щоб я Русланчика забрала в тебе?

- А, може вже буде в нас, лиш щоб не кричав так дуже. А мамка як буде лиш до нього говорити, я піду до діда Арка.

Олеся покликала малу до себе, обнявши її почала розповідати як колись її тато любив свою сестричку, як колисав в колисці. А тепер вони також люблять одне одного, і усі її люблять так само як дід Арк. Олеся довго говорила з Тамаркою, розповідаючи їй приклади коли люди не любилися, що тоді відбувалося і навпаки. Коли мала пішла до свого дому, десь через кілька хвилин зателефонувала Ліза. Так я вона не могла залишити малого, а на дворі було холодно, Олеся будучи в положенні, також не хотіла ходити по сходах на другий поверх. Ліза сказала по телефону до неї:

- Уявляєш собі: прийшла мала і підійшла до колиски і мені говорить: «мамка, а він такий гарний коли спить і не плаче. Може не давай його тьоті Олесі; вона буде скоро вже мати два маленьких хлопчика а ми не будемо мати».

Олеся почала сміятися з Лізою разом. Потім Олеся почала вже повчати Лізу так як Тамарку:

- Тепер Ліза ти перед нею не дуже пести малого, навпаки більше її приласкай: там притули до себе, поцілуй обов'язково, тому що саме про це вона мені жалілася. Любить вона увагу і щоб її цілували; в мамку пішла свою з тим напевно. Так що до тринадцять років ви повинні з Вітькою її уділяти увагу в такому питанні.

- А чому саме лиш до тринадцять?

- А там вже знайдеться якийсь що буде цілувати та голубити без вашої уваги.

- Олеся, перестань, please, - благала Ліза.

- Вже ти починаєш закидати не по-нашому; чекай скажу мамі Марусі. Покличе вона тебе до шкільної дошки і перевірить як ти знаєш рідну мову.

- Просто в тебе такі жарти Олеся, а зараз з дівчатами не так просто а ще тут. В Америці взагалі не просто з дітьми а ще серед наших. Я не один раз на тому Брайтоні таке бачила що просто жак. Такі красиві дівчата а поведінка така що слів немає в мене.

- Ліза, - почавши серйозно говорити Олеся - Тамарка як виросте, вона буде така дівка що в мене справді слів немає. В неї такий погляд коли вона не сміється а просто серйозною, вона як погляне тими «волошками» що просто не знаю.

- Ой що мені робити - зітхнула Ліза - з тією, як говорить мама Маруся: золотою дівкою.

- Бачиш сама: Бойчуківські образи і Арланська ревність. - Підвела підсумок розмови Олеся. - Виходить що мала ваша успадкувала на зовні все що красиве від вас, а характером те від чого бувають проблеми в людей.

- Краса також робить проблеми Олеся, як мама говорить часто: «біда коли дівчина не красива, а ще більша біда коли красива».

- Тоді нехай терпить той який влюбитися: захоче красивої, тоді характер не відділить в сторону, так завжди буває.

Того ж вечора зателефонувала Марійка і сказала до Олесі що її сон був що Олеся уже народила. Олеся відповіла що коли б про Вітю був сон в мамі, тоді напевно він виповнився б до точності, а про себе вона не впевненою.

Після того як Ліза народила Русланчика, воно значно похудала. Хоча воно була стрійною, лиш тепер вона стала такою, як останній тиждень перед своїм весіллям. Ліза носила дальше спідниці вільного покрою і довгі. Особливо вона так одівалась коли приїздив Аркадій до них. Аркадій пояснював що саме більше прикрашує жінку такий одяг, коли в неї нижня частина тіла закритою а верхня в рамках дозволеного, відкритою. Тетяна сміялася з нього і говорила що потрібно було йому брати собі циганку за жінку, тому що саме такий одяг носять цигани. Правда для Лізи такий стиль дуже підходив, Тетяна також це признавала. Також Ліза мала чим похвалитися «верхньою» частиною; в неї були красиві материнські груди. Ліза вирішила годувати малого грудьми довший час, так само як колись Тамарку. Незручності вона не брала до уваги, як інші молоді матері. А те що порадила їй Олеся, Ліза взяла під увагу і

малим могла налюбуватись тільки коли доня не бачила. Так як малий ще нічого не розумів, а мала навпаки на все звертала увагу, Ліза вирішила поводитись так що було добре. Для самої Тамарки вона почала більше вділяти часу: розповідати їй різні історії, поки мала не засне, також просто проводити з нею час, коли та приходила з школи. Ліза проводячи час з дітьми відчувала себе щасливою від того що вона матір'ю.

Зібравши усі гроші які подарували дружині, а їх було десять тисяч, тому що окрім Насті, Федора та Марійки з Левом, дали ще батьки Лізи а також бабуся Сусанна, Віктор вирішив купити машину для своєї дружини. Він вибрав їй англійського поза шляховика, «Lend Rover Discovery». Так як така машина мала тільки два роки і обійшлася дорожче від тих грошей які мала Ліза, решта суму Віктор взяв на виплат в кредит.

Тамарка дуже полюбила намальованого лева, який був на чохлі в якого одівалося запасне колесо, що висіло на кузові автомашини. Коли машину пригнав Віктор і усі її оглянули, почалися проблеми в Юри в такому питанні. Другого дня в гаражі Юра сказав до швагера:

- Що я маю з своєю Леською робити? Увиділа машину яку ти своїй купив і вже мені жити не дає: вже для неї Форд не підходить, не зручно, низько. А коли в мене забрала його, я їй так говорив, лиш тоді підходив.

- А він справді не підходить тепер для неї. Потрібно буде крісло дитяче покласти, малого взяти кудись з собою. Як вона в того Мустанга буде дитину ставити через одні двері? А ще він гудить як трактор. Купи Юра нормальну машину своїй Лесі і кришка!

- А добре тобі казати Вітьок: гроші дали твоїй і вже легше вийшло, а я зараз як куплю та ще таку як її захочеться?

- Поміняй свого «дикого коня» на якусь високу машину; може мікроавтобус.

- Може так зроблю, лиш щоб народила вже Леська, а машина буде.

- Нині народить Юра; вже досить ходити.

- Щоб правда з тебе говорила Вітя, - вставивши колесо на машину промовив Юра. - А як там в родильному Вітя? Страшно дуже?

- Нічого там страшного, скоро побачиш. Правда після такої справи, життя розумієш більше.

- А може я ще подумаю та не піду з нею.

- Неправильно Юра: коли разом засівали - разом пожинайте. Жінку образиш таким відмовленням. Знаєш такі моменти все життя пам'ятаються. Запитай кожну нормальну маму, вона тобі скаже коли діти народилися: в яку годину і скільки важили в той час.

- Так Вітя, тут ти правий; немає що думати.

В цей час одноразово роздалися дзвоники телефонів: один в гаражному офісі а другий в кишені Віктора. Юра побіг в офіс а Віктор витягнув свій мобільник.

- Вітька! - Схвильованим голосом промовила Ліза, - скажи щоб Юра вже їхав додому.

- А що вже нарешті буде родити Олеся?

- Вітька швидко давай не питай багато! Коли його не буде через двадцять хвилин я сама повезу її, лиш я з дітьми.

- Юра на телефоні, напевно хтось йому те саме говорить, тому що за чуба взявся наш бідний Ковальський.

- Може мама; лиш усі на роботі а Олеся біля мене. Давай нехай летить з вогнем сюди!

Юра кинувши трубку почав швидко знімати спецівку, Віктор підійшов до нього:

- Я казав що сьогодні, а ти хотів щоб правда з мене говорила.

- Ой накаркав ти мені нині, лиш може краще що вже нарешті.

Юра вибігаючи раптово повернувся до швагера та промовив:

- Вітя, ти щоб не подумав чи не сказав кому, що я говорив що для твоєї гроші зібрали. Я не хочу щоб мені збирали; вже свого часу твої дали нам все що в них було.

- Та що тобі дурні гроші в голові Юра, - перервав його в розмові Віктор - біжи скоро щоб син не вродився без тата! - Віктор тримаючи замазані долоні в сторони руками обняв Ковальського перед великою подією.

Буквально за три секунди під гаражем почувся пискіт коліс, хмарка диму та запах горілої гуми. Мустанг вилетів на дорогу крутячи задньою частиною кузова, та полетів з ревом в напрямок Мерріку. Віктор лиш повторив сам до себе: полетів з вогнем.

Походивши по гаражі він взяв набрав номер додому щоб повідомити що Юра поїхав, лиш телефон ніхто не підіймав уже. Була третя година дня і Тамарка вже повинна була повернутися з школи, лиш вона також не зняла трубку телефону.

Через дві години, знову прозвучав дзвоник в його кишені. Віктор швидко витер руки і відкрив телефон; він знову почув голос дружини:

- Ой Вітя, - задихавшись говорила Ліза, - що в нас було сьогодні: прилетів Юра а я вже Олесю в свою машину посадила і на вулицю виїхала. Я подумала поки вона залізе в його «черепаху» а там поки вилізе - справді народить в тому Форді. Стоїмо чекаємо на вулиці, Юра приїхав і почав мене просити щоб я з ними їхала. Я дітей самих залишила, правда мамі зателефонувала і вона все кинула в книжному щоб швидко приїхати. Вже біля дому поліція її побачила що мама їхала швидко дуже. Уявляєш що машина поліцейська за нею, а мама не зупиняється, вони визвали підкріплення і вже три машини за мамою. Вона заскочила на заїзд а машини поліцейські блокували вулицю. Ми як побачили те все на вулиці, я вибігла почала пояснювати що трапилось, на щастя була одна жінка серед них і сказала що ми їхали в супроводі двох машин. Вона зрозуміла що вже часу немає «швидку» викликати. В результаті одна машина з мигалкою спереду, а друга за нами до лікарні. А Юра ще добре не розібрався в моєму «Ровері» де що знаходиться: замість поворотів включив воду на вікно, і таке інше. Лиш добре що я з ними поїхала, там мова потрібна, а в Юри знаєш сам яка англійська. Олеся бідна не могла вже пояснити нічого, лиш засміялася коли я їй сказала що нас провадить поліція як президентський кортеж. Олеся бідна лиш прошептала: «ще в Америці Журичка свічку засвітила з родами». Правда мамі штраф все ж таки виписали; я телефонувала до неї з лікарні повідомити що вже малий народився.

- Як вже так скоро народився?! - Здивовано вигукнув Віктор.

- Вітя! Народився на коридорі в лікарні! Щастя що поліція прочистила дорогу нам; а так був би родився в моїй машині малий Ковальський.

- Ой Ліза, дотрималася Олеся до посліднього.

- А малий такий гарний, також до Олесі схожим як Вовчик. Правда більшим був від нашого трошки. А Олеся молодчина; вела себе здержано.

- А ти де зараз Ліза?

- Я біжу вже додому, я ще в лікарні; тут на виході вже, біля дверей.

- Привітай Юру від мене.

- Ой, Юра бідний блідий як стіна був. Уяви собі Вітя: по дорозі в палату роди приймають. Юра так дякував мені що я поїхала з ними, я також дуже задоволена що послужила їм.

- Давай я вже кидаю тут свої «джонки» і їду додому.

- Окей Вітька, я також їду вже. - Відказала Ліза.

Віктор пішов вмивати руки, біля вмивальника висів календар з фотокарточками спортивних автомобілів. Віктор погляну на дату; другий його племінник народився дев'ятого листопада, та був молодший від його сина на три тижні.

Ковальські назвали другого сина Олег.

В Сполучених штатах, в кінці листопада, уся країна святкує свято Thanksgiving, або «День подяки». Свято завжди повинно відбуватися в день четвер, того самого тижня в якому є дата двадцять четвертого листопада. Сама дата плаваюча трошки, так як не завжди четвер виходить точно на двадцять четвертого числа. Історія цього свята цікава і коріння її заходять в сімнадцяте століття. Як правило за гостинним столом повинен бути обов'язково спечений індик. В цей день індіка їдять усі люди: від президента країни до військовослужбовця який проходить службу за тисячі кілометрів від США. Емігранти які попадають в Америку і навіть гості, охоче пристають щоб святкувати таке свято не тільки тому що є нагода гарно

поїсти, а ще тому що самий мотив свята, не перечить ніякому віросповіданню ані поглядам. Кому мішає провести час в колі рідних та подякувати Богу за благополучне життя в цій країні, разом з родиною чи дітьми? Звичайно що нікому.

Від коли приїхали Бойчуки, тоді Ліза вже почала проводити святкові вечори з ними а не з Арланами. Причини було дві для цього. Першою була така що Арланів було просто багато щоб усім зійтися в одному домі, а друга така що Ліза просто не хотіла бути там де буде Ріта. Може ще коли б Ріта поводила себе наприклад так як Фаїна, дружина Гаріка, тобто скромно та мирно, тоді ще зносимо. Лиш Ріта куди приходила вона завжди була першою за столом. А тепер коли вона вже закінчила Університет і працювала в банківській системі, вона ще більше любила показувати з себе високу особу. Все було б добре, Ліза не заздрила сестрі на кар'єру, тому що маючи розумну голову, Ліза сама відмовилася від такого; в неї цінності були інші як в сестри. Лиш коли вже Ріта почала «грати по нервах» їй, тоді Ліза стала поводитися зовсім не по-родинному до неї. Своім батькам вона пояснила що так як в неї прізвище тепер Левчук, тому вона повинна проводити час з родиною Віктора. Тетяна також любила бути з Марійкою та з її батьками, вона могла багато поговорити про село з Настею та з Марійкою. Сам Аркадій мав брата у Вікторівій родині і Арлани уже ділилися самі між собою в таких випадках. Бабуся Сусанна цілком нормальним вважала, коли так відбувалося в родині, усвідомлюючи що її хлопці уже не в Ешері за одним столом, а розповзлися з рідного гнізда як птахи в яких вирости крила.

Марійка думала що Ліза, а особливо Олеся, не захочуть прийти до неї на День подяки, лиш молоді з охотою погодилися разом з дітьми погостювати разом. Коли вже усі сіли за стіл, а з ними також Аркадій з Тетяною, Олеся почала знову розповідати про те в яких умовах її прийшлося народити малого. Потім вона промовила:

- Шкода я зараз в ресторані не працюю, там напевно скільки всього на свята наготовили, що можна цілу роту солдатів погодувати. Мені дзвонила Ліля і казала що скучають усі за мною. Я обіцялася прийти вже з Нового року напевно.

- Як Олеся? - запитала Марійка - а з малим хто буде сидіти?

- Я буду, - відказала Ліза. - Нехай працює Олеся; мені все одно з Русланчиком бути вдома; можу з двома сидіти.

- Та Олесяка лиш дивиться щоб хтось її діти вибавив, - запротестувала Настя. - Старшого Марусі бавила що він її кличе «мама» до тепер, а цей вже буде Лізу так звати напевно.

- Насте, - обізвався Федір, - не зачинай вже за столом.

- Та я нічого, як так погодились мені таке вже. Але чого вона така якась мама?

- Нормальна вона мама, - почала захищати Олесю Тетяна. - Зрозумійте Степанівна: Ліза любить діти дуже, вона так як мама Арка і Лева. Колись в неї там в Ешері усі діти вирости, навіть ми кожного року літом Лізу возили.

Ліза облизуючи пальчики від пудри, якою були посипані пампушки, яких спекла Марійка, похитала головою що це правда. Після того Ліза розповіла як Олеся поговорила з Тамаркою і дитина помінялася в кращу сторону. Тільки Олеся не здавалася перед бабою Настею.

- Добре коли ви так сказали про мене, - почала Олеся, - а хто вам буде булочки носити з ресторану, які ви усі ранком любите?

- Ой правда, булочки такі добрі що я з молоком чи до чаю що ранку - обізвався дід Федір.

- А що тобі там дозволяють брати додому? - запитала Тетяна.

- Звичайно, нам привозять з італійської пекарні їх. А булочки справді такі що навіть діти їх люблять; напевно з муки вищого сорту випікають.

- Тобі Олеся ще булочок - засміявся Віктор до сестри.

- По правді я маю певний ліміт: дві кільки на день. До нас прийшла працювати така Ліля, з Городенківського району, правда вона говорить що з Івано-Франківська, лиш я зразу побачила що вона на селі росла.

- Ой, ще одна з столиці знайшлася, - не видержав Віктор. - До речі твій Юра підказав про ваш ресторан її чоловікові.

- А це може той що я в магазині з ним розмовляла скоріше? - Вмішалася в розмову Тетяна.

- А ему скільки лет? - підключився Аркадій.

Усі присутні почали сміятись з того що запитав Аркадій.

- Арк, перестань; в сини годиться мені, - махнула рукою Тетяна. - Так що там з його жінкою ти Олеся почала була?

- Не знаю, ще після родів її не бачила, лиш думаю що вона скоро буде така як той сервант. Бідна так їла і приговорювала: «на дурняк і оцет солодкий». А там у нас страви гарні готують. Думаю що її не впізнаю коли вона не відреклась свого апетиту, а сама вона доброю по характеру і веселою такою як я.

- А ви замітили таку справу в нашій родині, - почав серйозним тоном Віктор. - Від коли я пам'ятаю, нам якось приходили продукти легше як другим людям. Ще коли ми там жили, ось бабця приносила молоко, сир, сметану. Раїса Яківна діставала нам всього. А коли вже весілля в селі і бабцю покличуть там готувати, тоді вже у нас цілий тиждень забава як на весіллі справді. А тут Олеся носить з ресторану також. Наприклад ми з Юрою кожен день обідаємо тим що Олеся приносить.

- Бачите Степанівна - сказала Тетяна - ви переживаєте що Ліза буде малого доглядати для Олесі, а Олеся її чоловіка годує кожного дня на роботі.

- Я казав колись щоб Ліза не хвилювалася як мене годувати. Казав: коли рибу умієш жарити, тоді досить для мене. - Захистив дружину Віктор, щоб з присутніх хто не подумав що вона йому не готує, хоча присутні були усі рідні та близькі люди.

Тут в розмову вмішалася сама Ліза. Усі подумали що вона хоче сама себе виправдати в цій розмові, лиш Ліза запитала зовсім інше і набагато важніше:

- Коли так як Вітя говорить, тобто що вам так завжди іде з продуктами та з харчуванням, я думаю що напевно ви колись нагодували голодного чи бідного. А можливо не один раз та не одну людину. Хтось пам'ятає щось подібне, чи може забули як колись про Терезу?

Усі поглянули на діда Федора та бабу Настю; вони могли пригадати голодні роки та часи недостатку їжі, коли люди були голодні. Настя почала розповідь:

- Ой діти любі, Лізочка питає чи когось погодували колись. Нагодували і не одного. Знаєте вже я пам'ятаю як не раз перед Різдвом морози такі були, а люди знали що в нас всього було. Приходять до нас тай просять щось дітям щоб мали на Святий Вечір. Тато все щось дадуть а люди просять і щоб спекти було з чого і зварити тай ще сушених сливочок чи грушок на вар щоб зварити пити. Мама кажуть до тата: «слухай Штефани, та вже тоді драби не йдуть на поле, бо не мають землі, чи худоби нема в когось, а вже якихось сливок чи яблук можуть собі нарізати, та на сонці засушити. Навіть на цвинтарі де вже нема гробів є такі яблука. Вони робити не хочуть, тому нічого не мають». Тато так подумують тай далі дають хто прийде. Знаєте як то бідні люди: «Ой газдоньку, дайте щось хоть трошки, в літі відробимо на городі». А прийде літо, тай хто піде робити тобі за муку чи зерно, забули вже за Штефана до нового Різдва; так роками було в нас. А я навіть пам'ятаю що було таке: десь була осінь така сльотлива і тато везли щось на возі. Як на зло їм колесо тріснуло в самому болоті. Тато мокрі від дощу, ремонтують того колеса а йде такий Йвасько в нас. Тай замість того щоб там потримати щось а він ще давай сміятись з тата. А ви знаєте як в той час таке газді сказати було? Йвасько каже татові: «що Штефцю, болото місиш? Добре що кобила в тебе кепська, а то би потягла тебе без колеса додому. Але давай скоро бо жаб тобі налізе на фіру зараз». Знаєте як татові стало гіренько від того; тато навіть не увиділи що той п'яний був і щось таке городив немудре. Але прийшло Різдво і його жінка прийшла просити щось там. Тато собі нагадали той випадок і відказали їй так: «Не маю для тебе нічого зараз. Скажи своєму Йванові що кобила була кепською і не робила нічого. Навіть не було чим з поля привезти бо колеса поламались а віз так стояв що жаби завелись там». Вона не знала що тато таке виговорюють, певно подумала що вони п'яні вже. Мама не знали нічого що та приходила просити. Вже ми сіли до вечері, тато стали до образа помолитись, і я з братом встали, і нараз тато повернулись до нас. Мама дивляться на них а тато кажуть мамі: «жінко, приходила Теклі Йваськова і я відправив з нічим. В них троє дітей, напевно не мають що повечеряти навіть. Як я буду молити як я такий грішник нині»? Кажуть мені: «Насте, дай того кошика плетеного з сіней». Я принесла а тато всього що було на столі пополовині поділили, склали в кошик і кажуть мені: «Насте, віднеси їм і скажеш щоб кошик після Різдва принесли нам. Як прийдеш ми почнемо вечеряти разом; біжи скоро». Я побігла, мені було десь десять років напевно. Прийшла під хату а там вже темно; лягли спати. Я гримаю в двері а Теклі вийшла і я кажу як

тато мені сказали. А вона на цілу хату до дітей: «вставайте, будемо мати Святий Вечір»! Почала мені обіймати та так файно говорити мені. А діти з печі як зайці поскакали і за стіл зразу. Я прибігла додому і вже сидимо а мама кажуть татові: «ой Штефани, ще я навіть наварила всього та напекла їм через тебе». Лиш ми того вечора так наїлись як ніколи і мені здається що тоді було нам найсмачніше на столі. Може від того що тато так пожаліли бідну родину. А коли вже тато померли, той Йвасько прийшов у вечір щоб посидіти коло небіжчика, і людям розповів як було, сказав про себе і як тато йому простили; люди так плакали як слухали, - закінчила історію Настя.

- Спасибі вам за таку гарну розповідь. Так як сьогодні у нас День подяки, вона дуже до речі, - усміхнулася задоволено Ліза, та поглянула на Олесю яка підклавши руку під голову уважно слухала про прадіда Штефана.

19

Наступив місяць грудень. Юра купив для Олесі машину «Lexus RX 300». Лиш видавши усі гроші, та ще взяв в кредит решту суму грошей, Ковальського чекало ще одне серйозне випробування.

Одного дня коли вони з Віктором працювали в гаражі, наблизився обідній перерив. Юра пішов на АЗС щоб купити пиття. Віктор помив руки і вже готовився щоб прибрати на столі папери в гаражному офісі. Нараз роздався телефон, Віктор зняв трубку. В той час коли він слухав уважно, прийшов Юра. Юра щось хотів промовити, лиш Віктор показав пальцем щоб той мовчав. Він поглянув на Віктора і побачив що той надто серйозно щось слухає. Поклавши трубку, Віктор спочатку поглянув на швагера:

- Що таке Вітя? - спокійно запитав Юра.
- Біда Юра, - глибоко зітхнув Віктор, - навіть не знаю як сказати.
- Вітя, говори що сталося; з дітьми щось чи з нашими?
- Ні, з дітьми усе добре, тут Юра на Україні біда.
- Давай скоро кажи, - не терпілося Ковальському.
- Юра, твій батько помер...

Юра розвів руками не знаючи що промовити; Віктор пояснив усе як слід:

- Дзвонила Олеся з дому. Коротше Наталя, братова твоя з України додзвонилася до неї.
- От тобі справи, - зітхнув Юра. - А коли сталося сказала?
- Юра, вони там хочуть знати чи ти прийдеш на похорон до тата. Їм потрібно повідомити твоє рішення. Наталя сказала що можуть почекаати день більше, зараз там холодно, зима. Сам розумієш що тіло можуть продержати в холодній кімнаті довше часу як звичайно літом.
- А Леся що сказала: їхати мені чи як бути?
- Юра, вона чекає що ти вирішиш.
- Що я знаю Вітя, ти щось порадь мене як своя людина.
- Поїдь Юра. Зараз квитки дешевші, хоча справа не в грошах тут. Батько єдиний в тебе був; мусиш поїхати похоронити тата. Чомусь так тобі в житті іде: з армії їхав до мами, з Америки поїдеш до тата.
- Ще як на зло машину купив тепер. Знати як буде почекав би був до весни.
- Юра вже другий раз хоронити тата не будуть ніколи, а гроші я в тестя позичу для тебе; він зрозуміє ситуацію твою. Може дід наш має навіть гроші; він не відмовить ніколи.
- Напевно сам поїду, Леся з малим мусить бути. Куди в таку зиму з дитиною та ще на похорон. Паспорт в мене український, візи не потрібно мені.
- З малим моя побуде Юра, правда Олеся також грудьми годує а я не знаю чи він буде в моєї молоко пити. Думаю що там довго не будете.
- Само собою Вітя; два тижні напевно і назад.
- Почекай Вітя, а коли тато помер? - Скривившись запитав Юра.

- Сьогодні, о дев'ятій ранку. Зараз в нас перша дня, тоді виходить вже пройшло одинадцять годин. Сам розумієш що там потрібно всього заорудувати для похорону, тому затримались з телефоном. Вони телеграму також вислали і ще додзвонилися до нас. Коротше Наталя сказала щоб ти зателефонував до тих людей де гостював Дмитро з Нью Джерсі. Ти коротше Юра їдь додому зараз і рішай там що робити. Також зв'яжися з моєю тещею Танею, може з квитками допоможе швидше тобі.

- Напевно сам поїду таки Вітя, Леся ще від тих родів не відійшла добре, перемучиться в дорозі. Скажу що малий народився і мусить з ним побути; вони зрозуміють обстановку нашу. Ти давай Вітя тут обідай а я їду додому вже. - Юра на прощання обнялися з Віктором...

Юра поїхав а Віктор сів та почав думати про Мирона Ковальського. Йому пригадалося як він приїхав був а вони з дідом гаражні двері малювали разом. Напевно тоді б ніхто не повірив що дід переживе його, а так трапилось... Ой як та горілочка згубила багато люду нашого, скільки сиріт залишилося через неї, а скільки при живому татові та мамі, діти стали сиротами - думав Віктор. - Напевно коли б дід був випивав, також вже давно б не було його на світі білому, а так вже такий вік прожив: сімдесят п'ять виповниться за чотири дні, на свято Миколая. Віктор став рахувати коли б він скільки прожив років, тоді був би рік: дві тисячі сорок п'ятий. Аж страшно так думати і можливо навіть гріхом собі так рахувати багато, лиш все ж таки живому цікаво в думках поплисти в невідоме майбутнє. Тоді виповнилося б Тамарці п'ятдесят два, навіть мама Марійка зараз не має скільки років. А воно можливо таке; дід з бабою живуть ще в даний час. А синові його було б тоді сорок п'ять років. Легко рахувати його літа, він народився круглою датою, не тільки якогось десятиліття чи навіть століття, а самого тисячоліття. Ой мудрі обидві Ліза з Олесею що так забажали народити цих хлопчиків. А сама Ліза в такому віці буде мати уже сімдесят три роки, напевно буде дуже схожою як зараз бабуся Сусанна. Лиш як знати чи буде воно так, чи доживуть вони до такого далекого часу... А коли доживуть, скільки всього їм буде чого згадувати, так як зараз бабі та дідові...

Так як Юра вирішив, саме так поступили, хоча Марійка сказала що побудуть з малим. Наступного вечора, Юра сам вилетів літаком компанії «Lufthansa» в Україну, з пересадкою в Франкфурті. Він пообіцяв записати на відео все що там буде відбуватися і також заїде поглянути на їхню хату, де колись вони усі жили.

Того вечора, почав пролітати сніг, коли уже полягали спати, Віктор розповів дружині про свої мрії. Ліза підклавши собі подушку, повернулася до Віктора і почала мріяти в голос:

- Я б хотіла прожити скільки років, лиш коли б я знала що ти будеш мене любити так завжди. Просто коли ти мене розлюбиш, я того ж самого дня можу померти.

- Ні Ліза, того не буде що б ти так закінчила свою дорогу життя: я колись говорив дідові і тобі повторю так само: «любить буду не забуду, кого обіцявся».

- Ой Вітька, чому я якась така людина; сама не знаю...

- Яка саме?

- Ти знаєш Вітька, я б ніколи тебе не відпустила самого так як Олесь Юру.

- Чому так думаєш?

- Я розумію що він батька поїхав хоронити, лиш там живе його бувша, а хто його знає як в неї життя склалося; може жаліє за ним...

- Не думаю що Юра жаліє за нею, - погладивши дружину по оголених плечах промовив Віктор. - Олесь йому годить як має бути; сам хвалився Ковальський мені, як мужик мужикові.

- Я навіть за Олесью хвилююся напевно лишній раз. А тебе я б не відпустила нікуди на одну ніч навіть. Просто я б сама не могла спати без тебе навіть Вітька. Лиш ти дивись мені що не хвалився Юрові тим, що йому не потрібно знати про нас.

- І в кого ти такою пішла цікаво знати мені?

- В батька свого; він маму також ревнує постійно, не зважаючи що їм уже скільки років...

- Окей, давай спати вже; мені на роботу ранком, - прошептав Віктор цілуєчи дружину в руку. - Вітя жартуючи закрив їй долонею очі які щиро дивилися на нього, при світлі нічної лампочки, яка світила світло-зеленим кольором, в кутку їхньої спальні...

- Я вже засинаю, - засміялась Ліза, та жартуючи легенько вкусила його за кінчик вуха, повернулася на другу сторону.

Віктор похилив голову до дружини і його рука вільно опустилася на її талію...

Тим часом, день після того як Юра полетів на похорон батька, Ірина з Олегом повернулися з України, де вони гостювали один місяць. Вони приїхали до Марійки та Лева. Також хотіли побачити старих Бойчуків. Ірина розповіла що була в Нагуєвичках, як там все відновлюють зараз. Також про Львів розказала своє враження. Жили вони в Стрию, в Ліди та Михайла. Хлопці вже два Лідині одружені, мають діти також. Ліда не проти того щоб приїхати в Америку щось заробити, лиш чоловік її каже що не буде працювати на безробітних тут.

- Добре що у твого Віктора хлопчик народився, - промовила Ірина. - Він збереже наше прізвище. Ліда змінила і я також, а Русланчик буде продовжувати наш рід. Так вийшло що Вовчик Олесі збереже ім'я нашого Володі, а Русланчик прізвище.

- А маленький моє ім'я понесе дальше в покоління, - обізвася Олег, чоловік Ірини.

- О, в нас самі князі київські виходять: Володимир, Олег, а у вас Ігор. - Замітила Марійка.

- Як українці - так українці, - сказала Ірина.

- Ой, в нас такого намішалося в родині: поляки, абхазці, євреї. Коли б ще кожен свій прапорець поклав на мою хату і бала б моя «шпаківня» як Асамблея ООН, - взялася, сміючись, за голову Марійка.

- Добре що живуть в злагоді та любляться Марійка, яка різниця тим більше тут в Америці? В усіх кров червона і навіть говорять усі по-нашому, так що все ж таки Україна домінує серед родини - зробила підсумок Ірина.

20

На землі почалося двадцять перше століття; наступив 2001 рік. Юра Ковальський ще не повернувся з України, в нього був квиток додому в перших числах січня. А в той час в родині Арланів, пішла радісна вістка про приємну подію, що мала незадовго відбутися. Справа в тому що син Йосипа Арлана, якого звали Давид, вирішив одружитися.

Давид навчався в коледжі і там познайомився з однією дівчиною, яка була єврейкою, родом з Білої Церкви. А сам Давид був молодшим від Ріти на п'ять, а від Лізи, на чотири роки.

Весілля повинно було відбутися на початку лютого; усі стали готуватися до цієї події в родині. Перед тим були запрошено усю родину, також навіть знайомих і товаришів по роботі. Лиш Олеся відмовилася іти на весілля, вона сказала що залишиться з малими двома. Основною причина була та що Юра який похоронив батька, просто не зміг іти по традиції. Звичайно що ніхто не знав про це з Арланів, та не запам'ятали навіть, лиш Марійка також підказала Олесі, що все одно рідні Юри, тобто Василь та Наталя визнають, і колись можуть дорікати йому в цьому. Марійка знала подібні приклади в родині ще коли жили в Україні, коли щось заходило та починали сваритись, чи навіть на підпитку за столом відбувались подібні бесіди. Видати могло фото з весілля, або просто хтось проговориться все одно.

Тим часом Ліза вирішила заїхати купити собі плаття для весілля і заодно відчистити свої золоті прикраси. Вона поїхала спершу в магазин, купила гарне плаття. Після того Ліза заїхала до Тимура Арлана в ювелірний, тобто туди де вона працювала перед народженням Русланчика. Поклавши свого автомобіля, Ліза не зачинила дверей; брелок не працював - підсіла батарейка, а ключем не захотілось зачиняти ще по тій причині що джип був обмазаним сіллю, яку посипали по зимовій дорозі в Нью Джерсі, куди їздив Вітя. Ліза просто вийшла та пішла в магазин. В магазині була Фаїна, дружина Гаріка. Ліза поросила щоб та вкинула золото в розчин, для того щоб воно відновилося і почала з нею вести розмову про свого малого.

В той час під'їхала Ріта під магазин, вона побачила що машина Лізи стоїть, а впізнала по тому що на машині була наклейка на якій був напис «UA», Ріта почала думати чи заходити в

магазин, чи краще почекати, щоб Ліза пішла геть. Вже останнім часом, між двома сестрами, проходив так званий холодний конфлікт. Правда вони ще не сварилися відверто, лиш Ріта знала що Ліза може зробити, коли питання заходить про ревність. Походивши біля своєї машини, Ріта вирішила щось зачепити на розмову Лізу, лиш так як вона знала що в магазині є Фаїна, а та буде на стороні Лізи, Ріта вирішила почекати її тут біля машини. Лиш Ліза так заговорила що не виходила з магазину. Ріта почала уже ходити біля машини Лізи, мимоволі поглянувши в салон, вона побачила що біля заднього вікна висів пакет я якому продаються гарні плаття. Ріту він просто спокусив, вона додумалась що саме це плаття Ліза купила на весілля. Ріта відчинила двері, розтягнула замочок пакету і побачила красиве плаття, кольору стиглої вишні, з вирізом для грудей біля якого був пишній білий орнамент. Ріта хотіла поглянути чи воно довге чи просто рівняє з колінами, лиш в долині пакету вона знайшла квитанцію магазину. Швидко витягнувши її, Ріта поглянула на адресу магазину та на ціну плаття: 380 доларів. Вона оцінивши покупку сама до себе промовила: в такому будет хороша. Ріта вмить щось подумала, вона швидко затягнула замочок пакету, обережно зачинила двері, і оглянувшись на двері магазину чи її не побачила Ліза, швидко направила до своєї машини. По дорозі Ріта заховала квитанцію, яку знайшла в пакеті, у свій гаманець. Її білий Nissan Maxima, виїхав та помчав по вулиці.

Ліза ще була біля двадцяти хвилин у ювелірному, опісля коли вона вийшла, сіла в свою машину та спокійно поїхала додому. Вже вдома Ліза знову одягнула плаття, щоб поглянути на себе у люстро. Хоча вона одівала його в магазині, лиш вдома уже можна вільніше налюбуватися такою гарною покупкою. Ліза ставши біля великого люстра в своїй спальні, почала рукою по різному підіймати своє чорне волосся, щоб побачити яка саме зачіска буде найкрасивішою до цього плаття. Тамарка прийшла до неї і почала гладити руками плаття, любуючись мамою в ньому. Ліза почала приговорювати до дочки:

- Тамка, як мамка в такому?

- You look very beautiful.

- А по-нашому буде: дуже гарна, - тримаючи шпильку від волосся зубами промовила Ліза так що мала її зовсім не зрозуміла.

- А я хочу так само, - перехилила голову, просила Тамарка.

- Купимо тобі Лялька синьоока; будеш на весіллі найкрасивішою там.

- Like Cinderella?

- Коли будеш розмовляти так як тебе просять, тоді будеш такою як принцеса.

- Спасибі мамка. - Тамарка хотіла догодити та показати що вона може по-українському.

- Ми будемо на весілля найкращими від усіх.

- А там ніхто не має такого плаття як ти маєш і я буду мати?

- Ніхто Лялька, воно дуже дорого коштує, лиш татко мене любить і не жаліє мені грошей.

- А братчик яким буде?

- А Русланчик буде вдома, він ще маленький іти на весілля. Його буде доглядати тьотя Олеся. А ми Вовчика візьмемо з тобою; щоб ти не скучала там одна.

- Добре мамка, братчик ще там розплачеться так як він уміє, а ще захоче молочка твого.

- Я його нагодую наперед молочком, може в тьоті Олесі не таке смачне, - розсміялася Ліза сама з своєї розмови.

Лиш коли б Ліза знала який сюрприз придумала Ріта для неї саме на весіллі, тоді їй було б не до сміху зараз; лиш Ліза не могла додуматись до такого, також вона не звернула уваги що квитанція від плаття просто зникла з пакету в дорозі додому. До весілля було ще доволі часу, та будні мали свої клопоти як завжди.

Перед самим Святим вечором, по Юліанському календарі, Олеся зателефонувала в поліклініку де працювала Наталя, братова Юри. Олеся не була впевненою що її там захопить, тому що знала як люди в Україні святкують уже від Нового року. Лиш на її щастя Наталя там була; її покликали до трубки.

- Привіт Олеся! - голосно промовила Наталя, щоб лікарі в поліклініці почули що вона говорить саме з Америкою.

- Привіт, - відповіла Олеся. - А мій як там, ще не забув що потрібно вже збиратися додому?

- Ой, Олеся! Юра поїхав до вас туди; ти може зателефонуй і його там захопиш саме.

- До нашої хати поїхав кажеш?
- Так, так, поїхав ранком нині.
- Добре, я спробую з ним зв'язатися.

Через п'ять хвилин Олеся набрала номер до бувшого дому її дитинства. В неї серце аж почало стукати швидше від хвилювання; трубку зняла Ірина Михасева.

- Алло, слухаю вас уважно.
- Ірка, це Олеся. Добрий вечір!
- Олеся! А в нас гості які, вірніше не гість, тому що це ваша хата; ми немов гості тут.
- Знаю, тому зателефонувала до вас.
- Даю тобі Юру твого зараз, - голос Ірини віддалився в сторону.
- Алло! Леся?
- Так Юра! Як ти там в нашій хаті?

- Ой Леся, яке враження в мене. Знаєш не віриться мені що тут знову. А вірніше не віриться що я в Америці жив колись. Ось я зараз в старій хаті за столом, тим самим нашим круглим столом. Навіть на тому самому місці де я сидів коли ти вперше зайшла в хату і я побачив тебе. Леся, мені здається що зараз двері відчиняться і дід Федір зайде знімаючи кашкета свого. Леся, все так як було коли ми жили; ой як мені на душі якось, навіть не можу пояснити тобі. Такий легенький сніжок посипав зараз, я пригадую як ти любила зиму тут.

Олеся від почутої промови почала плакати... Вона скоріше часто пригадувала рідну оселю, лиш сьогодні вперше розплакалась, згадуючи рідний дім. Нараз немов стрічкою пробігло її дитинство. Вона пригадала мамині слова, коли мама її побачила у шлюбному платті. Вона почала думати про час якого вже ніхто не в силі їй повернути. Юра переказував про все що бачив очима в малій кімнаті старої хти. Він також сказав що буде ночувати тут. Юра ще пригадавши промовив з захопленням:

- Леся, я Муфтара бачив; він ще живе в діда Петра. Дід Петро так плакав як вітав мене. Дуже жалів що ти не приїхала. Просив щоб усі ще хоч раз приїхали, перед тим як він помре. Дуже за дідом скучає бідний. Жалівся що ноги його болять; дався Сибір йому пригадатися на старі літа. А про тебе тут найбільше питають усі люди.

- Юра, будь ласка - просила Олеся - зніми все там на відеокамеру свою: діда Петра, Тарасиху сусідку. До Остапових піди поглянь також. Муфтара обов'язково зніми.

- А він впізнав мене, як колись Лізу впізнав був.
- Ой Юрка, я вже до мами їду: розкажу їй і поплачемо разом пригадуючи село наше.
- Олеся, а що привезти тобі з рідного дому?
- Що зможеш те привези мені.
- Добре Леся, обов'язково щось знайду; таки в старій хаті нашій...

Олеся після розмови зразу поїхала до мами, її почуття були дуже зворушливі, ніжні та щирі.

Наступив місяць лютий. В день коли повинно було відбутися весілля в Давида Арлана, усі готувались. Олеся взяла малого Русланчика до себе, а свого старшого оділа на весілля.

Програма весілля була наступною: рівно в третій дня, усі гості та родина мають зібратись біля церкви в якій буде відбуватися церемонія шлюбу. Після того на шосту вечора усі уже повинні бути у будинку якого називають в Америці «Party house», в якому відбуваються урочисті події. Ресторан в цьому приміщенні був оплаченим до 12:30 ночі.

Того дня не було холодно, навіть вітер був не таким сирим як бувають зимові вітри біля океану. Ліза ранком погладила сорочку для Віктора, також блакитне плаття для дочки.

Тим часом Віктор заїхав до мами десь біля дванадцятої години в обід. Марійка виходячи за сином, запитала чи в нього усе добре взагалі.

- Все нормально, а чому так питаєш мам?

- Сон був мені про вас сьогодні, - зітхнула Марійка поглянувши вгору...

- Ой давно вже я не чув про таке. А що саме?

- Не знаю Вітя для чого він, лиш мені було так як ті сни що колись про тебе, ще вдома там.

- Щось погане було цього разу?

- Вітя, а ти сьогодні в костюмі будеш на весіллі?

- Так, в мене є такий темно-синій в смужки. Я бачив що Ліза уже з шафи витягнула його.

- Вітя, може щоб ти сьогодні не танцював з ніким там?

- Не розумію.

- Я бачила в сні як якась жіноча рука поклала долоню тобі на плече і в тебе піджак спалахнув вогнем. Тому я про костюм саме запитала. Я навіть бачила що на пальці був перстень з діамантом, Ліза твоя не має такого. Що воно таке, мені якось так тривожно сину від того сну.

- Мам, я з ніким не буду, скажу що прихворів і все. Сяду собі з дітьми: Тамаркою та Володькою племінником і все. Може якась щось надумала собі і хоче мені щось зробити?

- Добре Вітя, давай вам пора збиратися зараз і мені також.

Приїхавши додому, Віктор побачив як Ліза робила зачіску біля люстра. Ліза піднявши своє чорне густе волосся, старалась закріпити шпильками вгорі. Вона була одітою в своє нове плаття. Віктор підійшов до неї та любуючись стоячи з заді, обняв дружину за шию.

- Вітька, відпусти! - Почала проситися Ліза, - ти мені зачіску змінеш зараз.

- А я хочу тебе поцілувати саме зараз, - не відпускаючи дружину потягнувся Віктор до її вуст. Ліза склала губи, так як це робила Тамарка, коли її хотілося щоб хтось поцілував. Вона зовсім по-дитячому протягнула їх на зустріч чоловікові.

- Вітька, - після поцілунку, почала далі проситися Ліза, - давай коли повернемося сьогодні після весілля, я буду уся твоя.

- Що буде після весілля?

- Все що захочеш, зараз часу мало в нас. Давай іди одівайся в сорочку свою блакитну; до очей твоїх підійде тобі дуже гарно.

- А ти після стомишся та спати захочеш.

- Ні, не захочу. Я замість шампанського каву міцну буду пити. Все давай іди вже.

- Я побачу як ти слова додержиш сьогодні. - Ідучи в сторону, Віктор погладив дружину. Лиш він нічого не розповів дружині про сон мами. Вона все одно багато думає лишнього а ще таке сказати - взагалі відмовиться іти на весілля сьогодні - думав Віктор. Тільки сон мами він узяв під увагу, так як був переконаним що такі сни справджуються і вони дуже важливі були в його житті.

Ліза уже все приготувала для того щоб їхати, лиш вона сказала щоб Тамарка поїла, тому що в ресторані будуть аж вечором. Біля третьої години вони з дітьми виїхали до церкви де повинна була починатися весільна церемонія.

Приїхавши на умовне місце, Ліза з Віктором стояли на широких сходах старинної церкви. Також там стояли інші члени родини Арланів. Усі хто приїздив, підходили, здоровались і хто залишався на дворі а хто заходив та сідав собі в церковну лавочку. Ліза почала розмовляти з бабусею Сусанною, яку привіз Гарік з дружиною. Ліза навіть не звернула уваги що Ріти немає серед родини; Ріта просто не приїхала в церкву на шлюб.

Через короткий час лімузин зупинився біля площадки, перед входом в церкву. З нього вийшла молода пара і дружби з дружками. Вони зробивши порядок в шерензі почали заходити в головний вхід. В цей самий час почав грати орган. Почалася церемонія шлюбу.

Марійка так заслухалася, що жаліла дуже чому діда з бабою, тобто Настю з Федором не взяла сюди. Звичайно в ресторан старі не хотіли їхати серед таких панів, лиш в церкву могли поглянути як тут урочисто та гарно - думала Марійка.

На шосту вечора, усі були уже в ресторані та сідали за круглі столики. Ліза шукала поглядом де поділася Тамарка з Володькою, потрібно було зараз бути на своєму місці. Тут раптово Тамарка прибігла і потягнулася до Лізи щоб сказати щось мамі на вухо. Ліза сиділа і лиш нахилилася щоб послухати що донечка просить; Тамарка шепнула мамі:

- Мамка, а тьотя Ріта є тут і в неї таке плаття саме як в тебе.

- Де вона? - серйозно запитала Ліза доню, як дорослу людину.

- Ось там сидить, - Тамарка підняла головку, показуючи в праву сторону залу.

Напевно коли б Ліза побачила Ріту в такому ж платті ще стоячи на сходах церкви, тоді б вона поїхала додому та переодягнулась, щоб не бути однакові їм з Рітою. Лиш біля церкви усі любувалися платтям Лізи а тут в залі було мало світла, світили на столиках ліхтарики. Однак же Лізу взяла така злоба через те, що вона просто поглянула строго на Віктора, який нічого не підозрюючи про жодне плаття, обнявши за плече малого Володьку, питався чи той хоче женитися так само як Давид. Ліза не могла зрозуміти як так може бути: випадковість вона виключала в цьому. Тим більше що плаття було куплено не у відомому магазині а просто в одного турка, який мав маленький магазин, зате там були вишукані плаття, для таких церемоній, та для жінок красивої будови тіла. Ліза подумала що напевно коли її не було вдома, Ріта приїхала та побачила плаття в її спальні, якого Ліза не поклала в шафу зразу а кілька днів воно висіло просто на стіні де був почепленим світильник у вигляді гачка. Ліза почала думати жахливу думку: напевно була в нас, та щоб тільки в нас; в спальні була. А що їй там робити, в нашій спальні? А коли вона могла бути? Ліза стала думати коли її не було вдома а чоловік був з дітьми. Лиш тут був глухий кут: не було такого часу, лиш тоді коли вона плаття купляла. Ліза завжди була з малим Русланчиком. Лиш подумавши вона пригадала що все ж таки був такий вечір одного разу; був він недавно. Ліза їхала до мами Тані, вона там була три години лиш, а Ріта могла знати якось від Арланів що вона там зараз. Лиш тут знову щось не те; саме тоді Ліза плаття везла показувати мамі. А мама не знає де той магазинчик, та той дядько турок, що продав їй це плаття. Ліза просто заплуталась в догадках. Вона пригадала що там було коротше плаття трохи, такого ж самого кольору; значить Ріта його купила. Сама Ріта собою, було ростом меншою від Лізи, лиш щось було в ній таке, що притягувало погляди мужчин. Хоча Ліза була красивішою від Ріти з лиця та станом, лиш Ліза розуміла що Ріта може любого привабити своєю поведінкою. Звичайно за любого було їй байдуже, а ось за свого Левчука, боляче до глибини душі.

Після того як було подано різні страви, Ліза ївши поглядала на Віктора чи той не покрутиться щоб поглянути на Ріту, чи може поглядом буде шукати її по залі. Тільки Віктор немов приглушений сном мами, в якому він був переконаним що сон виповниться, сидів любувавшись Тамаркою, яка смачно ласувала кисіль з вишень. Він не знав що дружина надумала собі про його саме в цей момент. Ліза думала обглядавши чоловіка в гарному костюмі, який був йому до лиця: звичайно такого не заховаєш перед тими голодними бабами, такими як Ріта, ось за такого вона готова напевно і вогонь і у воду скочити. Лиш нічого не вийде ніякій і ніколи, зараз я візьмусь за нього і з платтям вирішу таки цього вечора. А те що я йому обіцяла біля люстра, ще побачу як він мені об'яснить про те: звідки у Ріти таке ж саме плаття як в мене. Звичайно придумати він не зможе на відміну від Олесі, а викрутитись також не зможе. Головне не починати зараз тут, щоб чого справді не надумав собі, просто потрібно його захопити зненацька з своїм запитанням - думала Ліза.

Лиш Ліза не знала що саме її зустріне таки цього вечора за короткий час, вона не знала про те так само, як і не знав нічого сам Віктор.

Весілля продовжувалося того вечора. На дворі було темно, як звичайно зимовими вечорами. Ліза не знала що саме коли вона думала про Ріту, саме Ріта не тільки думала про неї та Віктора а не могла дочекатися коли люди почнуть вставати за столів, та ділитися гуртками для спілкування.

Десять дев'ятої години, коли вже гості веселилися, та проспівали танцюючи традиційну єврейську пісню «Хава Нагіла», Віктор з Лізою пішли пройтися по коридорі а також поговорити з тими, кого тут зустрінуть. Зупинившись в коридорі на широкому проході будинку, вони почали говорити з сусідкою бабусі Сусанни. Ліза стояла спиною до дверей

залу, вона не побачила як Ріта провадила їх поглядом від того часу, від коли вони встали за столу.

Скоріше Ріта була надумала собі щоб просто пройти поруч, і побачити яке враження буде в Лізи від того, коли вона побачить що вони дві однаково одітими. Повинна все ж таки Ліза якось коментувати подібне явище. Ріта встала щоб вийти за подружжям, вона хотіла пройтись і повертаючись поглянути як Ліза буде вести розмову з Віктором про те що побачила. Але вийшовши з залу, Ріта не встигла пройтись так як до Лізи підійшла Тамарка і почала просити маму, щоб та провела її в туалет щоб помити руки від торта. Ліза сказала що зараз повернеться і пішла по коридорі з дочкою. На проти дверей жіночого туалету, був гардероб; тут гості залишали зимовий одяг. Відчинивши двері туалету, Ліза сказала доні що почекає її в коридорі. В той самий час люди виходили та заходили і Ліза просто говорячи з дочкою, не встигла побачити як Ріта проскочила за її спиною і стала за стінкою гардеробу. Ріта зіграла навмисно таку сценку перед Лізою, немов вона не знає що Ліза тут на коридорі. Вони не бачили одна одну, лиш Ліза стоячи в коридорі почула її голос. Ріта так почала говорити щоб Ліза почула її розмову, а також тримала мобільник біля вуха, немов розмовляє по ньому. Від розмови, яку почула Ліза, було таке враження немов хтось вилив на неї відро холодної води; несподівано і просто неймовірно як на почуття Лізи а ще сьогодні:

- Слушай Виктор! - почала голосно говорити Ріта. - Наконец ты сам сегодня; думала что тебя в туалет женский потянет твоя ревнушка. У меня несколько вопросов к тебе. Первый вопрос: как ты посмелел купить мне такое самое платье как Елизавете? Говоришь получилось так. То есть ты хочешь чтоб все здесь увидели твоих женщин. Вопрос второй: твой напарник, то есть шурин, уже вернулся с Украины? Плохо теперь, нужно место менять обязательно. Он говоришь не сговориться что б молчать? Понимаю, не надёжный поляк, а сестра ещё хуже не надёжная в тебя. Жаль просто тебе Витя. - Ріта зітхнула якось по-особливому.

Ліза вже просто не могла видержати, її хотілося зайти за стінку та вхопити за волосся Ріту і потягнути по коридорі щоб усі побачили. А може просто таки зараз зайти за перегородку і вхопити її за великі золоті кільця які наділа Ріта у вуха і так потягнути щоб вуха обірвались в неї. Лиш в цей час вийшла Тамарка і взялася маму за руку. Ліза відчула поруч дочку пересилила себе, щоб не робити скандал перед дитиною та не перелякати її. Але також коли Ріта почула стук каблуків по плитці коридору, вона зрозуміла що Ліза пішла до Віктора на розбір справи. Почекавши кілька секунд, вона вже по-справжньому набрала номер до Віктора. Віктор почувши телефонний дзвоник, подумав що можливо Олеся щось хоче сказати про малого; він відчинив свій мобільник. Лиш нараз роздався голос не Олесі а Ріти. Віктор відійшов в сторону та став під стіною, обличчям до стіни щоб зайві голоси не помішали йому слухати. Ріта дивлячись по коридору за Лізою тільки хотіла щоб Ліза побачила як її чоловік держить телефон і коли вона захоче перевірити, там буде зафіксовано номер її телефону. Ріта побачила як Ліза витягнула руку з руки Тамарки, та прискорила кроки в напрямок до Віктора. Ріта почала в той саме час питати Віктора по телефону:

- Виктор, а Елизавета бывает дома теперь?

- Конечно Рита, ведь у нас ребёнок; она с ним.

- А приехать к ней можно мне?

- Тебе? Конечно можно приехать. Думаю надо срочно.

Віктор подумав що Ріта хоче об'яснити ся і помиритися з Лізою. Лиш він не подумав що дружина стоявши за його спиною, почула його останнє речення. Бідна Ліза не знала яку гру розіграла Ріта і те що вона говорила в гардеробі вона говорила сама до себе. Ліза подумала що ця розмова була від того часу від коли Ріта почала її, коли ще вона чекала на Тамарку. Сама Ріта стояла в коридорі, дивлячись чим закінчиться драма між подружжям.

Лиш тільки Віктор повернувся обличчям від стіни, він побачив дружину в якої було бліде обличчя а вигляд такий що вона ось, ось, заплаче. Ліза не могла промовити жодного слова, вона тільки протягнула руку по мобільник. Віктор ще не встиг моментально розібратися в ситуації і просто протягнув їй телефон навіть не зачинивши. Ліза ривком потягнула його та зі злості переломила на двоє. Вона хотіла вдарити Віктора, лиш пригадавши що десь тут поруч Тамарка, Ліза лиш швиргнула розламаним телефоном по підлозі коридору. Він полетів по

плитці дуже далеко. Люди які стояли не усі побачили таку сцену, лиш дехто побачили. Також все побачив Лев, більш того: телефон летів по підлозі в його сторону разом з відірвано кришкою, Лев підняв носик взуття і телефон, а вірніше те що від нього залишилось, залетів йому під підшву. А сама Ліза після цього круто повернулась і направила в гардероб по пальто. По дорозі проходячи повз Ріту, яка опустила очі, Ліза сказала їй коротке речення на іншій мові. Ніхто не знав крім Ріти що промовила Ліза. Ріта зрозуміла як саме назвала її Ліза на абхазській мові. Хоча Ліза не знала багато слів по-абхазьке, лиш погані слова пам'ятаються як правило від першого разу. Ліза ніколи не вживала таких слів, хоча пам'ятала з дитинства, лиш сьогодні в неї терпіння вже не було а ревність перехлюпнула через край. Ліза оділа пальто і запасним ходом вийшла з будинку щоб не повертатися повз Віктора та гостей. Через короткий час, Віктор побачив як Lend Rover промчав повз скляних дверей, і вилетів на вулицю. Також він встиг побачити в світлі ліхтарів над входом, як Ліза махнула правою рукою через плече в салоні машини. Віктор нічого не зрозумів: чому Ліза розломала телефон, так як не знав що в салоні машини, Лізу просто рознервував плюшевий лев, який був подарованим Віктором, та почепленим на ланцюжок до люстерка в машині. Від різкого повороту лев просто розгойдався і мішав у вікні; Ліза хватнула за нього, ривком обірвала ланцюжок і швиргнула ним в заднє вікно машини.

Лиш коли Віктор поглянув хто з присутніх побачив таку сцену, яка з ним трапилась, він побачив що Лев Арлан дивився на нього і вже встиг підняти розбитого телефонна. Лев не сказав жодного слова, він пішов до дружини, тобто до Марійки.

Віктор зрозумів що йому додому немає чим добратися, він зараз пригадав сон мами і тут же подумав про Ріту. Йому було соромно перед гостями і він поволі, щоб мав час подумати як поступити, пішов в туалет щоб заодно просто заховатися від людей. В той час Марійка почувши що трапилося, лиш не знаючи причини чому саме, вибігла в коридор щоб запитати сина. Не побачивши його, вона не могла зайти в чоловічий туалет, тим більше вона не знала що Віктор там знаходиться. Марійка зайшовши в гардероб, знайшла одяг Лева і в кишені ключі від машини. Марійка вибігла на двір і почала шукати машину Лева. Машина була на двоє місць Mazda Miata, вона низенькою і Марійка насилу віднайшла її впізнавши брезентовий верх, який відкривався літом.

Приїхавши до хати де мешкали її діти, вона побачила що машина Лізи стояла біля гаражу, лиш в хаті не світилося світло. Марійку зібрав великий страх за Лізу; вона вискочивши з машини підбігла до дверей. Двері були відчинені в хаті, Марійка ще більше налякалась. Вона почала швидко підійматися по сходах на другий поверх. Зайшовши в кімнату, Марійка побачила що там нікого немає, лиш двері в спальню були відхилені. Марійка подумала коли Лізи там вже немає - тоді біда конкретна. Обережно вона зайшла в спальню; Марійка побачила Лізу яка стояла біля вікна, дивлячись в нього. В куті кімнати світила нічна лампочка, як вмикалася коли виключали світло. Ліза почула що хтось зайшов, лиш вона не повернулася. Ліза була роздягненою: плаття в якому вона була на весіллі, лежало біля її ніг на паркеті. На ній була шовкова нічна сорочка кольору морської хвилі, короткою лиш до пояса. На ногах були чорні панчохи, які тримались на липучках її струнких та круглих стегон. Ліза руками закрила собі обличчя. Марійка обережно підійшла і легенько взяла Лізу за рамена. Вона відчула як Ліза тремтіла усім тілом, Марійку переповнив такий жаль, що їй защеміло біля серця. Марійка зрозумівши що Ліза додумалася хто поруч неї, ніжно прошептала на вухо невістки:

- Лізочка, Лялька ти наша, що таке трапилось сьогодні?

Ліза мовчала... Марійка так простоявши кілька секунд знову тихо прошептала:

- Лізочка, скажи мамі, будь ласка. Я завжди за тобою; ми усі з тобою разом.

- Мама, - розплакалась Ліза. Вона повернулася до Марійки. - Мама, хіба я гірша від неї?

- Куди її до тебе Лізочка?

- А ви знаєте про кого я сказала?

- Знаю Лізочка, я про все знаю: я знала що ти переживала що в Русланчика сердечко хворе, я знала як ти плакала ночами колись. Я відчуваю тебе серцем: ти мені рідна дитина. Розкажи мені хто образив тебе, я туди поїду, їм нікому не буде весілля, як тобі сьогодні.

Ліза переказала розмову дослівно, яку почула від Ріти. Марійка схопилась до телефону і почала набирати номер до сина.

- Мама, в нього немає вже мобільника; я розбила йому.

- Зараз я Левові скажу, - тремтячими руками почала набирати номер Марійка. - Алло Лёва, знайди Віктора срочно, сейчас же! Давай я жду.

- Віктор! - голосно промовила Марійка - маєш п'ять хвилин, щоб ти був вдома. Як не прийдеш я їду туди; твоя нещасна година буде зараз там. Їдь чим хочеш, мене не хвилює; біжи ногами, лиш в тебе уже чотири з половиною хвилини! - Марійка кинула трубку; вона звернулася до Лізи яка сиділа на ліжку:

- Ліза, я їду туди. Ти дай йому таку Ріту, щоб до мене прибіг ночувати сьогодні, а я його відправлю знову до тебе. Коли Олеся впустих - мені зателефонуй, я її ще на двір виставлю. Як ти йому такого сина народила, дочку таку як принцесу, а він нашій родині таке робить? Я йому дам Левчуківські замашки; я йому дам жарти дурацькі. Ти заспокойся Ліза, лиш тобі потрібно було мені скоріше про це сказати.

Марійка поїхала, вона розминулася з Віктором, якого повіз Гарік додому. Приїхавши знову на весілля, Марійка підійшла до Тетяни. Тетяна вже знала про все, вона запитала:

- Що трапилось Маруся? Що Ліза собі дозволяє перед людьми тут?

- Ліза дозволяє? Має він щастя що йому тридцять років. Мав би він половину з них, так отримав б сьогодні, що запам'ятав б на все життя.

- Ой Маруся, ти не знаєш ще Лізи. Знаєш як я з нею ходила, тоді ми малого похоронили і напевно вона такою нервовою народилася. Як так ревнувати чоловіка?

- Таня, я не сварилася з тобою ще ніколи, лиш такого в них не буде. Ти б побачила її там зараз. Я Аркові про Ріту все розкажу, сама не буду мішатися між Арлани, а йому скажу.

- Ой Маруся, та він прибіє Ріту. Ти знаєш що він за Лізу зробить їй?

- Нехай робить, вона вартує того. Скільки людей та мужчин а вона робить таке сестрі своїй?

- Все, Маруся, заспокойся, вони там зараз двоє в ліжку і все буде добре. Я Лізу знаю свою.

- Не тільки твоя вона - моя також, - зітхнула Марійка.

- Коли б я зараз в голос усім це розказала - промовила Тетяна - ніхто не повірить що свекруха так за невісткою вболіває.

- Таня, я жила самотньо багато років, я знаю як потрібно цінити та шанувати сім'ю, та як повинні бути одне за одним. - Вже спокійним голосом промовила Марійка.

- Все в порядку Маруся. - Тетяна махнула рукою не бажаючи зіпсувати собі весілля.

Марійка відійшовши в сторону промовила щоб сваха не почула: ось тобі Лук'яниха, думає що всі такі як вона була з Михасем колись.

Після того коли Марійка трошки заспокоїлась, вона підійшла ближче до столика де сиділа Ріта. Та побачивши Марійку, перелякалась. Ріта просто щоб показати ніби вона не звертає уваги на Марійку, взяла бокал. Марійка побачила на правій руці в Ріти перстень з діамантом. Помірявши Ріту поглядом, Марійка подумала: нічого «девочка», з такою ще справимось.

Олеся будучи вдома, почула коли повернулася Ліза, також вона бачила що хтось приїхав зараз після неї. Олеся зрозуміла що щось там трапилось, лиш вона не могла піти через малого. Коли б не спав Русланчик, Олеся віднесла б його до Лізи, лиш вийшло навпаки: Русланчик спав як ягнятко а Олежик плакав. Олеся вирішила Русланчика не відносити щоб не розбудив ся, а щоб він вже спав у них до ранку.

Зразу після того як Марійка поговорила з Тетяною, вона зателефонувала до Олесі і запитала чи Віктор в хаті, чи може в машині спить. Марійка розповіла про скандал і строго наказала щоб Олеся не прийняла його до себе, коли той буде проситися: нехай помириться з жінкою. Також Марійка просила щоб Олеся поклала разом спати дітей, яких вони зараз привезуть з

Левом, тобто Володьку та Тamarку. Правда дітей прийдеться везти їй на колінах в двох місцевій маленькій машині.

Тим часом Віктора привіз Гарік додому. По дорозі Віктор сказав йому що в нього виникло якесь непорозуміння з дружиною. Гарік не випитувався, так як він спішив знову в ресторан.

Віктор зайшов в спальню де була дружина. Ліза чекала його, лиш вона не знала про що з ним почати перше. Віктор побачив як вона стояла дивлячись у вікно. На плечах був халат, він не був зав'язаним спереду. Віктор підійшов і торкнувся ніжно дружину заді над поясом, Лізи відхилилася від його обіймів.

- Ліза, що трапилось що ти так мене перед людьми висміяла?

Ліза повернулася до нього, вона зловила його за галстук який вільно висів після розщепленого верхнього гудзика сорочки. Ривком потягнувши його до себе Ліза промовила:

- Я тебе висміяла? Ой мамка рідна, це я його висміяла. Ні, тільки глянути на нього: який невинний та непорочний стоїть тут зараз. Слухай ти Левчук, ти собі дозволяєш такі бесіди за моєю спиною? А в парку як про любов мені недавно та вірність? Іди до неї! - Ліза штовхнула Віктора в груди. Чому ти прийшов сюди; дві Арланки саме для тебе?

- Ліза, що ти собі в голову набрала сміття якогось? Ти вибач мені, лиш я бачу що ти перепилась вина напевно там. Ріта мене за тебе питала, вона хотіла приїхати на малого поглянути; з тобою побути. Лиш два слова запитала а ти телефон забрала в мене.

- Я почула що вона питала тебе; все, заплутався ти Левчук.

- Ліза, я не знаю що ти собі придумала, лиш воно неправда все. В мене ні з Рітою, ані з ніким не було нічого немає і не буде. Скільки тобі можна пояснювати? Ти що дитина мала?!

- А плаття їй купляти таке як в мене, також неправда?

- Я ніякого плаття не купляв нікому, я не знаю де вони продаються навіть.

- Тоді поясни як так може бути: я купила плаття в невідомому магазині а таке ж саме в неї.

- Не знаю нічого, і взагалі мене не цікавлять ваші тряпки Ліза!

- Тоді що взагалі тебе цікавить?!

- Те що ти обіцяла мені сьогодні перед весіллям, а як ти поступила?

- Слухай Левчук, - прижмурила очі Ліза - вона може була тут в моїй спальні? На ліжку моєму була вона, коли я їхала до мами?

- Якому ліжку Ліза? Запитай Олесю, вона вдома постійно і все бачить хто приїздить до нас.

Ліза побачила що вона заплуталась. Вона пам'ятала що їхавши до мами, вона брала з собою плаття. Потрібно тут розібратися, напевно справді Віктор не знає нічого. І взагалі він не може купити просто на погляд; він не від того. Ліза почала переказувати усю розмову Ріти яку вона почула коли та стояла в гардеробі. Віктор вислухавши відказав дружині:

- Ні, ти сама подумай: яка баба буде домовлятися з другим чоловіком і кричати на цілий гардероб щоб її було чути на коридорі. А взагалі мені здається що вона пішла за тобою слідом; ти просто не бачила. Ріта грає тобі на нервах а ти виходиш з себе; воно саме їй потрібно Ліза. Розберися перше як слід, а тоді роби скандали.

- Я розберуся Левчук, можеш не сумніватись, лиш до того часу ти не доторкнешся до мене навіть. А коли правда, тоді ти побачиш, а вона взагалі забуде де народилась навіть, та взялася на мою голову!

- Лиш коли не правда - також побачиш. - Не вдержавшись Віктор і зловив Лізу за руки. Лізи ривком вихопила руки і почала знову:

- Вона мене перед тобою називає «ревнушкою»?

- Твоя мама тебе так називає Ліза, і взагалі не знаю що Арлани після вчора про нас подумають. Ти могла хоча взяти мобільника і проглянути скільки часу я говорив з Рітою?

Ліза відступила два кроки в кут спальні, вона поклала руки на талію немов позувала перед камерою, Ліза звернулася до Віктора:

- Ні, ти скажи що в неї є такого особливого чого тобі не хватає від мене? Давай скажи, я тобі компенсую те що ти вже можливо втратив за скільки років. А може тобі подобаються її нерівні ноги, та поведінка яка визиває в таких як ти страсний апетит? А скажи краще що ти саме такий що не можеш насититись і тоді різновидності не хватає? Смачною вона тобі?

- Ліза, тебе поїдають очами а я скандали не роблю від того. В тебе всього досить а ревності справді можеш вділити комусь; вже Арлани тебе так нею нагородили по спадковості: щедро по-кавказьке!

Ліза замовчала, вона постоявши знову біля вікна запитала:

- Де Тамарка?

- В Олесі спить, навіщо їй слухати мамині драми.

Ліза почала думати щоб поговорити з Олесею; може вона прогребе щось в тому всьому. Вона сівши на ліжку взялася руками за коліна і поглядала на Віктора який впав на ліжко і тут же заснув, після того всього.

Наступного дня в неділю, Віктор подумавши над ти що трапилось, почувався ображеним. Він нічого не сказавши дружині, поїхав до мами. Марійка вийшла з ним на двір і почала читати мораль. Віктор не видержав і перервав маму в розмові:

- Мам, ти хоча можеш мені повірити кінець кінцем?!

- Давай говори; я слухаю.

- Як я маю доказати вам усім? Хіба пиду і палець собі відрубав в дідовій майстерні зараз. Колись через того листа усі ми натерпілись: Ліза забороняла мамі в Богородчани дзвонити, листа написати, а зараз те саме з нею. Добре що Аркадій тоді додумався, а я зараз таки поїду до нього і розкажу про все: нехай шукає як Ріта плаття купила, що вона в гардеробі сплітала там. Я сам не можу вам пояснити нічого, може він розбереться з тим своїми Арланами.

- Давай почекай Вітя, - зітхнула Марійка, - може просвітиться в тому щось. Не спіши щось скоро вирішувати; можеш нашкодити собі та нам усім.

В той самий час коли Віктор був у мами Ліза розділила свій жаль з Олесею. Олеся взялася тут же за вирішення справи. Спочатку питання стояло про плаття: купляв його Вітя чи ні? Олеся сказала що це можна просто вирішити, тобто: вони обидві поїдуть в той самий магазин і скажуть що подружка цікавилася платтям таким, лиш боялась чи чоловік її захоче купити. Продавець повинен пам'ятати чи вона купила і вже запитаємо: чи сама, чи знав чоловік про те що їй так воно подобалося.

- Працює така ідея Олеся, - зраділа Ліза. - Там мало людей заходять в магазинчик; він пам'ятає покупців. А дядько такий що говорити любить; обов'язково проговориться нам.

- Лиш давай зателефонуємо чи сьогодні в неділю він працює там, - запропонувала Олеся.

- Почекай я ресіт від покупки знайду, там є номер телефону.

Ліза почала шукати квитанцію в пакеті в якому зберігалось плаття; квитанції не було.

- А може ти в «змійку» поклала його? - підказала Олеся, тому що в Лізи був гаманець пошитим з зміїної шкіри.

- Ні, тут його продавець вкинув був. Ще показав мені пальцем що він там, мовляв коли потрібно поміняти, коли щось по розміру не підійде мені.

- Ану зупинись Ліза, - підняла палець Олеся. - Значить хтось вкрав ресіт твій. Там є телефон, адреса, ціна і все необхідне щоб придбати таке ж саме плаття.

- Справді, ти молодчина Олеся. Ану почекай я подумаю чи Вітя зміг таке зробити мені.

- Ліза, Вітя не зміг. Сама подумай як воно виходить якось нерозумно з сторони мужчини: коханці купляти плаття, щоб була схожою на його жінку? Ні, не клеїться по ніяких правилах.

- Так що Вітя знову не винуватий виходить - з надією усміхнулася Ліза.

- Хто ще знав про плаття твоє? Не спіши і подумай добре.

- Мама моя знала, бачила його. Лиш мама не знала в якому магазині я купила.

- А коли ти в мами була в пакеті був ресіт?

- Ой не знаю Олеся - розгубилась Ліза.

- Жаль: лиш коли ми свого часу знайшли Терезу в Канаді, твоє плаття відносно простіше.

- А ще я похвалилася Фаїні Гаріковій. Просто я в магазин заїхала щоб золото відновити. Ми так довго там сиділи та говорили; вона така натуральна єврейка, щира людина. Правда я їй не показувала плаття, просто сказала ціну і колір.

- Як вона така щира людина, тоді запитай чи вона Ріті не говорила: скажи що так вийшло що ви дві були в однакових платтях і тобі дивно як так получило ся у вас.

- Що ж можу запитати. Вона до речі також не дуже Ріту любить.

Ліза швидко взяла телефон, набрала до Фаїни. Коли почала розмову, Олеся побачила що в неї обличчя стало серйозним і Ліза здивовано водила очами по кімнаті. Поклавши трубку Ліза задоволено промовила:

- Все Олеся! Ми вже на дорозі в першому питанні, тобто з платтям.

- А скажи що воно щось знає про те?

- Слухай яка історія: розкажує Фаїна що після того коли я пішла геть з магазину, там на вулиці щось трапилось. Так як вона мала клієнта, Фаїна не змогла піти поглянути на вулицю. Після того, коли вже у неї був вільний час, вона прокрутила відео. В них над дверима є камера що кожен день записує тих хто входить. Камера займає частину вулиці, щоб можливо побачити в яку машину сів підозрілий елемент. Одним словом, Фаїна крутила шукаючи в якому часі там щось поліція моталась і побачила Ріту на записі. Говорить що Ріта ходила якийсь час біля машин, а після відчинила задні двері мого «Ровера». Там не видно що вона робила, лиш видно що відійшовши Ріта щось поклала в гаманець і швидко поїхала геть. Напевно саме в той час коли я розмовляла з Фаїною, Ріта побачила плаття яке висіло у машині і розглядала його.

- Бачиш Ліза, а ти попроси щоб ми переглянули знову те відео.

- Неможливо більше: вони кожного дня записують, а коли нічого не відбулося воно стирається просто і пишеться наступній день. Якщо буває крадіж, тоді розглядають відео.

- А нам не потрібно коли так. Ми віримо Фаїні, звідки вона знає що в нас ресіт пропав, значить все правда про плаття. - Усміхнулася Олеся, яка була впевненою що Вітя не винуватий. Тільки Олеся не хотіла доводити невинність Віктора словами або проханням, лиш фактами, та при чому такими, щоб для них не було вже протилежних версій.

24

Після того скандалу, тобто в понеділок, Олеся під вечір покликала Лізу. Ліза саме вийшла взяти пошту. Олеся кликнула її з своїх дверей:

- Ліза, а давай таки поїдемо в той магазин, до того турка.

- Для чого?

- Все ж таки запитаємо чи Ріта сама купляла плаття, чи з мужчиною.

- Давай поїдемо. - погодилася Ліза.

Вони почекали поки прийде Юра з роботи, щоб з ним залишити хлопчиків. Віктор також прийшов, лиш він образився на Лізу і чекав коли вона його перепросить. Ліза хотіла вияснити більше про ту справу, тому не спішила повністю брати вину скандалу на себе.

Залишивши малих на Юру, вони поїхали в той магазин. Магазинчик знаходився біля відомої вулиці Broadway, в Манхеттені. Приїхавши туди, Ліза з Олесею зайшли до дядька-турка. Він впізнав Лізу і почав питатися про весілля, так як купляючи плаття, Ліза похвалилася йому що вона вибирає його для весілля. Розговорившись, Ліза почала питати його чи її сестра купляла таке ж саме, дядько сказав що купляла, лиш сьогодні ранком принесла поміняти на інше. Олеся запитала з ким вона була, дядько відповів що була сама: першим разом, а також другим, одна заходила.

Їхавши додому Ліза раділа в душі що про плаття Ріта говорила в гардеробі неправду. А значить навіть вся її розмова може бути неправдою і вона справді старається щоб саме таким методом наробити неприємності в сім'ї. Також плаття можна буде надівати знову на якусь урочисту подію; Ріта уже не мала такого ж самого.

Лиш Олеся на тому не зупинилася, вона хотіла щоб Ліза жила в злагоді з її братом. Для цього Олеся бачила тільки один вихід з цієї ситуації а саме: потрібно так зробити щоб Ліза особисто з вуст Ріти почула що вона нічого не мала ніколи з Віктором. Але як це зробити, здається що таке бажання неможливо виконати. Завдання справді було важким, коли б навіть втягнути в конфлікт скандалу Аркадія, тоді він наробить шуму в родині Арланів і звичайно

усі стануть на сторону Лізи, особливо бабуся Сусанна, яка все ж ще мала авторитет та голос в родині не зважаючи що їй було сімдесят п'ять років. Лиш Олеся такий варіант не задовольняв; вона знала що Ріта під натиском членів родини просто буде відкрітатися і навіть може перепросити Лізу, лиш це може бути лиш задля того, щоб виконати те що будуть вимагати інші. Ні, такий спосіб не дає повної довіри до невинності Віктора і не є стовідсотковим доказом того, що саме розмова в гардеробі була тільки грою на почуттях. Потрібно так що Ріта сама призналася добровільно, не підозрюючи що її признання буде знати Ліза. А найкраще щоб Ліза сама почула її розповідь, так само як тоді в коридорі біля гардеробу. Ось тоді вже Ліза не матиме жодного сумніву в тому що її Левчук не винуватим, і його потрібно їй перепросити за скандал та образу.

Ну що ж, завдання справді фантастично важке і навіть цікаве, здається неможливе. Неможливе мабуть для когось іншого - лиш не для Олесі. Олеся годуючи малого Олежика грудьми, надумала собі як досягнути своєї мети; цього разу вона попала просто в десятку: її ідея було досконало правильною та кришталеве безвинною. Олеся зрозуміла що Ліза може допомогти лютому та в лютому питанні, лиш не собі особисто. Лиш добре що вона навчилась від неї багато чого, воно послужить також для самої Лізи. Для кого мені старатися як не для них - подумала Олеся, пригадуючи слова діда Федора, коли той розповідав Юрові історію про родича, сина вчительки біології, коли також в Олесі була неважна ситуація з чоловіком. Олеся вже лежачи на ліжку, в той час коли Юра переглядав кіно, придумала як усе правильно зробити, вона навіть не могла заснути, не могла дочекатись щоб розповісти Лізі свою ідею. Телефонувати їй не хотілося, щоб Віктор чого не зачув, та не подумав що Олеся замішана в цьому скандалі, лиш коли получиться в неї, тоді вона обов'язково похвалиться йому. І не лиш йому, а також мамі та Юрові.

Ранком пробудившись Олеся відпровадила Володьку в школу. Після того вона сказала щоб Ліза взяла Русланчика і зайшла до неї на важливу розмову; Ліза так поступила.

- Ліза, - почала Олеся, наливаючи чаю та витягуючи з холодильника торта. - Я тут придумала одну справу, лиш мені потрібна надійна людина. Ти здається говорила що Фаїна така нормальна баба.

- В яких питаннях Олеся?

- Ліза, коли баба нормальна, тоді в усіх питаннях нормальна, а коли навпаки тоді те саме.

- Так, Фаїна такою завжди була що з нею можна поділитися про щось важливе. Правда я так з нею не дуже, якось наші шляхи не схрещувались по житті. А чому питаєш про неї?

- Я тому, - Олеся показала що їй потрібно зупинитись щоб звільнити рота від торта, - я тому питаю, - облизуючи пальці продовжувала Олеся, - що мені потрібно... Ану хвилинку.

- Олеся, ти можеш говорити нормально? Мене питаєш про нормальну бабу, а сама говорити не можеш нормально навіть. - Знервувалась Ліза.

- Ой Ліза, в тебе нерви зрушені. Нічого зараз ти будеш радіти від такої ідеї.

- Говори вже на кінець. Я бачу як тобі родити, тоді просто на коридорі, а говорити потрібно дві години.

- Ліза! - почала конкретно Олеся. - Нам потрібно з тобою поїхати до Фаїни. Я думаю що вона знає про той скандал твій, ти її трошки розкажеш і попросиш щоб вона в твоїй присутності зв'язалася по телефону з Рітою. Нехай просто запитає що такого трапилось на весіллі в ресторані і ми почуємо як Ріта об'яснить їй. Коли ти сама почуєш з її вуст, а Ріта не буде знати що ти її слухаєш, тоді саме ти почуєш правду.

- А вона захоче так?

- Ми почуємо по розмові: коли буде питати тебе більше щось, тоді можна спробувати.

- Окей, а коли Ріта нічого не буде про те говорити?

- Коли не буде, тоді її справа. Ріта ж не знатиме що ми слухали її. А коли визнає що тут такого? Ти ж питаєш про свого чоловіка законного. Нехай її буде соромно, хіба не так?

- Ріта не визнає Олеся. Звідки вона може знати?

- А Фаїна не признається що ми її намовляли?

- Ніколи. Фаїна також не дуже її любить. - Впевнено промовила Ліза.

- Лиш Ліза нічого їй не говори що ми приїдемо по такій справі; просто на всякий випадок, щоб чого не придумала нам не підходящого.

- Домовились Олеся, тоді після завтра Фаїна працює. Поїдемо в такий час коли Ріта вже вдома буде. Вона завжди в шостій в хаті сидить після роботи, тому що там авто пробки біля її дому постійно в таку годину. Пізніше вона вилазить кудись а саме в шостій сидить в хаті, як дід говорить: «як щур під віником», - засміялася Ліза.

Ліза пішла до себе додому, вже після обіду, коли повинні були повернутися їхні чоловіки з роботи, Ліза зайшла забрати Тamarку додому. Справа в тому що діти в Інтернеті грали якусь гру і телефон не працював, так як Інтернет був підключеним до телефонної лінії. Лиш зайшовши в кімнату, Ліза не впізнала Олесі. Олеся помалювала волосся на білий колір. В неї був природній білий волос, лиш не такий як молоко. Олеся покрутилася перед Лізою як колись перед Марійкою в старій хаті, коли вона ішла в десятій клас і постриглася в місті. Ліза аж приклала руку до рота від здивування:

- Ой подруга, ти що дівки бавишся?

- Як мені такою? Прийду в ресторан - не впізнають там мене.

- Класно, тобі дуже підходить. Лиш ти не схожа тепер на сімейну жінку, а на «светскую львицу». А Юра що тобі скаже коли побачить?

- Нічого не скаже. Тобі Ліза добре: намалюєш губи чи загнеш хвостика в іншу сторону і вже виглядаєш зовсім іншою, а я завжди однакова.

- А сьогодні зовсім не однакова. - Любувалася Ліза.

- Уявляєш я в мамі була сьогодні; дядя Льова також не впізнав мене.

- Що мама сказала тобі?

- Напевно так само зробить; Леву подобається дуже такий колір. Я чула як він сказав щоб мама запитала мене як такий колір називається і зробила так само.

- Але ви даєте, - засміялась Ліза.

Коли приїхав Юра, він справді не впізнав дружину, лиш йому також подобалось як Олеся пофарбувалася, а ще більше те що Олеся сказала, що оновила так, саме для нього.

Через день Ліза з Олесею привезли своїх хлопчиків до Марійки. Вони стали просити щоб вона з ними побула кілька годин, тому що їм потрібно поїхати до Фаїни необхідно. Марійка погодилася, так як вона цього дня не працювала. Ліза з Олесею немов дівчата вибігли швидко до машини, Марійка пішла за ними щоб запитати щось про малих, тільки вона побачила як Lexus вискочив на дорогу та помчав.

Дід Федір прийшов до правнуків і став розглядати коли вони поруч разом, щоб побачити чи є в них схожість до його родини. Два хлопчики водили очами по стелі розглядаючи інше приміщення в якому вони опинились. Федір покликав Настю та почав з нею говорити про малих правнуків:

- Дивись Насте: Русланчик пішов в їхню родину. Правда очі такі карі як в Лук'янових. А так волос кавказький, так заростає чоло і брови чорні; головка така як в Лізи. А Олежко вже в Левчуків пішов нівроку. Подивись Насте: губи такі як у Володі небіжчика зятя нашого були, носик такий як в Олеськи нашої.

- Файні будуть парубки як виростуть, - похитала головою Настя, - щоб здорові були їм!

- Ой Насте, а ми вже напевно не будемо їх вінчати; повмираємо ми вже напевно.

Від почутих слів Марійка почала сміятись; Настя разом з нею, вона промовила:

- Чуєш Марусю! Наш татуньо хоче вічно жити. Вже хоче хлопці женити.

- А я постійно таке чула, коли ще Вітя був малим і Олеся.

- Та що ви баби, - почав Федір, - тут в Америці люди довго живуть. А дивіться сваха наша Сусанна: також моя ровесниця а не жаліється на здоров'я ніколи. Вона ще до дев'яности має п'ятнадцять років жити. За такі роки Тамарка вже точно буде відданою. Мала така дівка як колись Ліза була в тринадцять років. Навіть дивлюсь в неї ляльки майже усі хлопці; вона

скора дівка буде. А Володька Олеськи, також вже хлоп нівроку. Так що старших ще можемо повінчати, а ось цих вже не знаю...

- А чому? - Вже серйозним тоном почала Марійка, - самі подумайте: ще якихось вісім років і Тамарка буде мати п'ятнадцять; дівка вже буде.

- А ти Марусю пригадуєш як ти сварила Олеську а вона казала що її скоро буде п'ятнадцять років? - запитав Федір.

- Пам'ятаю. Тоді Олеська в Лук'янових було довго. А я звідки могла знати що в нашій родині почалася нова ера. А як пішло від тоді з Лізою і так до сьогодні бачу: Олеська разом з нею всюди в добрі та в біді. Навіть зараз дивлюся так дві побігла як колись в нас на подвір'ї давно. Ой як воно буває в житті людини: ніколи людина не знає того що її зустріне...

Тим часом Ліза з Олесею приїхала в магазин де працювала Фаїна. Вийшовши з машини, вони оглянулись чи немає десь тут Ріти поруч, зайшли в магазин. Фаїна зраділа побачивши їх. Вона сказала що перед днем Валентина, було багато покупців, а зараз як хтось віником позамітав. Лиш скоро восьмого березня і знову руські почнуть щось жінкам купляти; просто зараз передишка. Фаїна давно не бачила Олесю, вона пригадала собі Україну коли була на весіллі у Віктора та Лізи. Почалися розмови і в розмові наблизилися до головної теми, про недавнє весіллі в Давида. Ліза почала про скандал з Віктором, Фаїна слухала з відкритим ротом. Олеся побачила що вона співчуває Лізі, тут же влилася в розмову:

- Нам нужен человек чтоб смог нам помочь. Дело в том что надо чтоб кто-то спросил по телефону Риту, про тот разговор. Она должна как то дать свою оценку.

- Конечно. То есть она будет по-своему как-то комментировать это событие.

- Фаина, - вмшлася Ліза. - Ты сможешь помочь мне в этом?

- Конечно Елизавета; какой вопрос.

- А вот прямо сейчас ты сможешь ей позвонить?

- А что? Если нужно - сделаем.

Олеся потерла руки від задоволення. Фаїна взяла карточку, подала щоб Олеся почепила на двері, на ній, на двох мовах, було написано: «Store closed. Please wait ten minutes. Thank you. Магазин закрыт. Подождите пожалуйста десять минут».

Олеся підбігла і поклала карточку а Фаїна набрала номер до Ріти. Спочатку вона сказала що скучає в магазині, що просто хоче поговорити. Фаїна сказала що тільки що вона телефонувала до Лізи, хотіла запитати як малий, лиш Ліза чомусь не в настрою була і не хотіла розмовляти. Ріта сказала що знає причину чому Ліза такою. Фаїна почала її обережно питати, лиш Ріта попросила щоб та почекала трошки так як вона запалить собі цигарку для такої розмови. Тут Фаїна вімкнула динамік мобільника, а Олеся поклала маленький записувач натиснувши червону кнопку «record». А другій стороні діалогу, Ріта втягнувши диму, почала:

- Ой Фаина, у меня такой приколом получился что это вообще. Короче Елизавета ревнивая и наивная. Конечно она верная своему, предана и как не странно для мужиков, он такой же самый оказался. Я не думала с ним, у меня мужиков хоть пруд прудить можно! Да вообще, он наверное не сломался б никогда. Просто я встретила им что б жизнь не была такой скучной. Правда не знаю не порвала ли его на куски эта ревнушка наша.

- А что он вправду такой верный жене? То есть ни таков как мой Гарик?

- Фаина, чтоб твой Гарик был таков как Виктор, тебе нужно так быть с ним, как Елизавета с Виктором. Она знает как с ним быть, и что ему нравится.

- Ты о чём Рита?

- Короче, когда мы вместе работала, Елизавета мне кое-что намекала об их совместной интимной жизни. Я уже додумалась что ей нравится и это Виктору оказывается очень страстным. В них там игры свои, и всё такое.

- Давай Рита поконкретнее, - усміхнулася Фаїна. - Это уже по делу, мне интересно очень. Может я схочу что то поменять, чтоб романтику иметь.

- Сначала постель поменяй, ну что б с периламы была для романтики.

- А потом что наручники купить?

- Потом спреси Елизавету нашу, она понимает тонкости такие что ушам не поверишь.

- Ну Лизуна, кто бы подумал, иногда такая скромная кажется.

Тут Ліза хотіла перервати зв'язок, лиш Олеся взяла її за руки. Ліза почала показувати щоб Олеся хоча б не записувала, лиш Олеся погрозила щоб та не робила шуму, та щоб не зірвала справу. Ліза почала швидко пригадувати про що вона могла колись ділитися з Рітою, вона відійшла в сторону розглядаючи гаманці та щоб не чути того. Лиш тут Фаїна махнула їй рукою щоб Ліза підійшла. Фаїна просто хотіла закінчити розмову з конкретним підсумком. Вона піднявши палець вгору мовчки показала щоб усі були уважними; Фаїна запитала Ріту:

- Так скажи по правде Рита: в тебе было когда-то что-то с Виктором или нет?

- С каким Виктором Фаина? Он когда меня увидит, убегает вон как от кобры. Он не говорит со мной вообще. Не знаю: то ли он пошел в свою мать, то ли хохлы все такие. Просто на свадьбе я за малого спросила и сказала что заехать хочу, мол на малого посмотришь. Если я б начала что-то спрашивать, он просто говорит не станет.

- Подожди а тогда когда ты там в раздевалке?

- Фаина, я просто так, телефон держала. Я сама с собой говорила чтоб Елизавета слушала. Объясню тебе что драму встретила им.

- Ой Рита, клиент зашел! Давай позже поговорим в другой раз. - Закінчила розмову Фаїна.

Олеся зняла карточку з дверей. Ліза старалася заговорити Фаїну щоб та забула про що їй розповідала Ріта. Лиш сама Ліза розуміла що подібні розмови просто не забуваються ніколи, а ще особливо жінкам. Лиш серце Лізи переповнювала радість від почутого признання само ж Ріти. Вона була вдячна Фаїні а найбільше Олесі за таку ідею.

Їхавши додому, Олеся запитала:

- Як Ліза, ти переконалась що Ріта такою як «кобра» для твого Вітьки?

- Переконалась. Сьогодні буду просити в нього пробачення. Знову Вітя не винуватим та сухим з води вийшов: так само як історія з Анькою в Мінську.

- А ти вважаєш що Ріта правду все призналася? - З усмішкою поглянула Олеся на Лізу.

- Правду, вона ж не знала що ми її слухаємо, а тим більше записуємо.

- А про вас з Вітькою також все правда? - Розтягуючи слова, питала Олеся.

Ліза засоромившись відвернулась у вікно машини. Олеся пригадала собі коли вони їхала вперше до неї і Ліза призналася що їй подобається ім'я Вітя. Тоді так само вона відвернула головку дивлячись на хмари перед грозою. Сьогодні немов повторилася сцена, лиш вони вже не на велосипедах та не тринадцятилітні дівчата. Ліза відповіла проханням:

- Олеся, ти хоча Юркові своєму не розкажуй нічого.

- Та ні, все буде нормально Ліза. Хіба я не розумію справи? У вас завжди по-оригінальному яюсь. Візьми мого записувача прослухаєш собі знову про свого вірного та любимого. - Протягуючи маленький магнітофончик «Sony», засміялась Олеся.

- Спасибі подруга. - Зітхнула задоволено Ліза...

Приїхавши по своїх хлопчиків, Ліза побачивши Марійку одну на кухні, підійшла і шепнула їй на вухо:

- Мама, Вітя не винуватий нічого. Пішли я вам все розкажу зараз.

- Ти може щось взнала Ліза? - Оглядаючись запитала тихо Марійка.

- Олеся допомогла провести розслідування.

- Цікаво.

Ліза почала розповідати як відбулася розмова Фаїни з Рітою, виклала зміст сказаного самою Рітою. Марійка вислухавши невістку запитала:

- А ти будеш признаватися, щоб Вітя знав про те?

Ліза знала що Марійка любить сина; вона задля дітей свої молоді роки віддала. Ліза пригадуючи як Марійка приїхала з весілля за нею до дому, щоб поспівчувати, просто відказала:

- Так мама. Я буду сьогодні просити в нього прощення. Я була винуватою і не хочу щоб ця вина просто так затерлася між нами. Колись бабуся Сусанна мене учила: коли людина винувата, вона повинна понести кару за провину. Більш того, вона повинна бути вдячною тому хто її виправляє та наказує.

- Розумно Ліза, ти в мене взагалі мудрою. Я не думаю що Вітя буде гніватися на тебе, лиш йому буде дуже приємно від твого рішення.

- А Вітя мені вірний мама, я переконалася сьогодні, - задоволено піднявши погляд промовила Ліза.

- Знаєш Ліза, мені інколи приходилося перепрошувати батька Віктора та Олесі за ніщо; він був винуватим а я перепрошувала його. Воно по-різному буває, але ви з Олесею зробили дуже правильно щоб знати правду.

- А як мама вам зараз: Лева вам не приходиться перепрошувати за ніщо?

- Ні Ліза - усміхнулася Марійка. - Нам не по двадцять років зараз. В такому віці як ми уже люди спокійний образ життя ведуть як в молодості. Лев гарна людина і цікава.

- Так ви не жалієте що з ним поєднали свою дорогу?

- Ні Ліза. Завжди тобі вдячна в серці; правду кажу.

- Ви так довго були самотньою а Лев таки добився руки вашої.

- Коли б я знала про нього була б швидше, може було б по-іншому.

- Ви були б вийшли за нього ще в Союзі?

- Напевно, поїхала б за ним на Кавказ; в Ешері побувала б вашій ще тоді.

26

Олеся не видержала щоб не повідомити брата про сьогоднішню спец. операцію. Взявши маминого мобільника, вона розповіла йому те саме що Ліза їхній мамі на дивані у центральній кімнаті. Віктор лиш задоволено відказав сестрі: ой, я її покажу сьогодні де раки зимують.

Повернувшись до дому Ліза почала готувати гарну вечерю для чоловіка. Під час того коли вона готувала, Ліза вирішила зателефонувати до нього, щоб він після роботи не заїздив нікуди, а їхав додому вечеряти. Віктор відказав:

- Ліза, я трошки затримаюся, ну може на двадцять хвилин.

- А чому так?

- Та ж сьогодні першого числа; прийде власник гаражу щоб ми заплатили оренду.

- Ой, сьогодні вже першого березня?

- А що тут такого? - не зрозумівши чому так «перше березня», здивувало його дружину.

Ліза пригадала собі коли рівно одинадцять років тому, коли вони ще жили на першому місці в США, прийшов той жахливий лист з України. Лиш так як тоді було все неправда про Віктора, так само сьогодні виявилася також неправда, яку закрутила Ріта. Ліза почала думати наскільки сьогодні їй простіше вирішити проблему, як було тоді. Усе приготувавши Ліза стала чекати свого чоловіка, лиш сьогодні вона була щасливою та радісною, хоча їй було потрібно понизити себе за свій поступок і просити в нього прощення. Але сьогодні, навіть справа яка стояла перед нею, була для неї приємною та необхідною, як рахувала сама Ліза.

В характері Лізи, була риса яка передалася їй оригінальною від бабусі Сусанни. Ліза була вимогливою сама до себе. Також вона завжди він народження, (скоріше не думаючи над тим), мала серйозне відношення до відповідальності та обов'язку. Ще колись давно в Ешері, коли бабуся послала в магазин Лізу з Рітою, вона як правило давала гроші саме Лізі. Повертаючись з магазину з покупкою, Ліза вилловлювала кожну копійку в кишені плаття щоб повернути бабусі. Бабуся приглядалася до неї; вона полюбила її найбільше з онуків. Звичайно уся родина думала що по тій причині що Ліза тут буває лиш літом, тому бабуся її так любить, лиш розважлива єврейка побачила в дочці Аркадія та Тетяни, щось більше як решта члени родини Арланів. Коли бабуся робила подарунки дітям, для Лізи вона купляла щось дороге знаючи що Ліза збереже її подарунок. Золотий ланцюжок який Ліза носила в дитинстві та юності, був також її подарунком з Ешери.

Коли приїхав Віктор з роботи, він здивувався побачивши стіл немов святкового вечора. Віктор сказав що він швидко помиється і вже сідає вечеряти. Ліза покликала дочку також до вечері. За столом Ліза сиділа та любувалася чоловіком. Віктор від Олесі вже знав що Ліза

сьогодні переконалася що він їй вірний та вона в нього єдина. Але він не показував виду що щось знає. Віктор лиш запитав чому сьогодні так наготовлено а особливо так смачно:

- Потерпи трошки Вітька, - відказала Ліза, - покладу Тamarку спати і все розповім тобі.
- Сюрприз значить якийсь знову сьогодні в мене. - Промовив Віктор, ласуючи рибу.
- Так Тamarка, - звернулася Ліза до дочки. - Давай швидко закінчуй вечеряти і спати.
- Як так скоро мамка? - Тamarка зробила великі очі на маму.

- Для тебе не скоро: поглянь яка ти маленька, Вовчик багато більшим від тебе тому що він спить багато. Людина коли спить, тоді росте. Коли ти будеш маленькою тебе ніхто не побачить навіть, а коли будеш високою тоді усі на тебе будуть дивитись та любитись.

- А я не хочу спати,- ліниво витягнулася Тamarка на кріслі.

- Зате я хочу; слухайся маму.

Ліза після вечері повела малу покласти в ліжку, Віктор пішов у спальню. Тим часом Ліза прибрала на кухні і швидко пішла перед сном освіжитися водою, як завжди вона робила кожного вечора. Коли вона зайшла в спальню, Ліза була одягнута в червоний шовковий халат. Волосся було мокрим та запах шампуні наповнив усю спальню:

- Вітька, - промовила Ліза збираючи волосся. - Я хочу тобі щось сказати важливе; лиш ти встань з ліжка будь ласка.

- А що такого особливого що я мушу стояти як в армії струнко?

Ліза підійшла до чоловіка, поклала руки йому на рамена і дивлячись в очі промовила:

- Вітя, прости мене, я була не правою на весіллі в Давида, того вечора.

- Ліза, вже пройшло; я не гніваюсь на тебе.

- Ні Вітя, не пройшло. Такі справи просто так не проходять. Я прошу пробачення в тебе. Я переконалася що ти вірний мені та на своєму місці. Я образила тебе нерозумно поступивши.

- Тоді як покарати тебе? - Тісно пригорнувши дружину до себе, запитав Віктор.

- Твоя воля; я на все готова - прошептала Ліза, піднявши голову.

Віктор нараз почув як материнське молоко протекло крізь шовковий халат і потекло йому по грудях. Він відступивши та почав сміятись:

- Слухай, ти мамка наша; а що Русланчик голодний сьогодні в нас пішов спати?

- Що ти Вітька, він не засне голодним ніколи в нас, - вже повернувшись спиною та піднявши голову, проговорила Ліза, щаслива в обіймах свого єдиного та вірного.

- Тоді як ти переконалася що я нічого спільного не мав та не маю з Рітою?

- Олеся допомогла як завжди.

- Що саме вона допомогла тобі? А то я бачу що я тобі нічого не можу довести а в Олесі якось виходить.

- Так зробила що я особисто почула з вуст Ріти самої.

- Ви що виставляли Ріту на розбір скандалу?

- Ні Вітька, Ріта не знає що ми її слухали. Я тобі зараз усе роз'ясню детально.

- Пізніше розкажеш, а зараз давай трошки вина разом, - прошептав на вухо Віктор дружині.

- And after wines, begin with the French kiss? - Ніжно запитала Ліза.

- Люблю коли ти сама додумаєшся. - Кусаючи дружину за кінчик вуха, промовив Віктор.

- Не важко відгадати Вітька, лиш я переконаюсь що Тamarка спить вже. - Показавши рукою щоб Вітя був тихенько, прошептала Ліза. - До речі вона вже знає звідки на світ взялася.

- Ой коли воно взялося так скоро: не давно сам з Колькою шептався на лавці про таке а тут вже мала знає.

- Уявляєш Вітька: я її питаю чи їй не хочеться ще сестрички маленької, а вона мені говорить що їй хочеться спати разом зо мною а татко нехай спить в її спальні; так мені відказала.

- Хитра Арланка, така як її мамка.

Ліза звільнилась від Вікторових обіймів і сама на пальчиках пішла в дитячу спальню. Тamarка спала витягнувши руку через проламані палички в ліжечку. Ліза стоячи пригадала собі як перед самими родами, вона зламала від болю ці палички. Ліза обережно стала на коліна, взяла ручку доні, ніжно поцілувала, та поклала ручку, щоб вона на затерпнула пізніше і мала не плакала, а сама обережно пройшла на кухню за червоним вином та лиш за одним стаканчиком з якого вони пили двоє в спальні.

Олеся знала що сьогодні Ліза буде просити прощення у Віктора, вона наказала чоловікові щоб той завтра постарався розпитати його на роботі. Юра відповів що завтра вони їдуть на аукціон, але йому як чоловікові, не дуже цікаві такі драматичні сцени. А взагалі в Юри на душі було інше: він недавно розмовляв по телефону з рідним братом Василем і той жалівся що стало важко жити а Наталя ніяк не хоче їхати в Америку. Все була винуватою теща, вона постійно допікала Василеві що той має брата в Америці і брат повинен передавати скільки доларів, щоб ні він, ані Наталя, не думали про роботу та гроші. Юра відчував вину за собою за те що вислав фотографії на яких Олеся біля нової машини і також з Лізою та з малими біля машини Лізи. Василь сказав братові що теща навіть не запитала скільки уже місяців хлопчикам, та як їх звати, лиш мала бесіду за машини та одяг, в якому були одягнуті обидві молодичі. А так як знімку зробили в неділю після того як Ліза з Олесєю повернулися з церкви, вони були дуже нарядно одягнутими.

Теща Василя не полюбила Лізу ще тоді, коли побачила її вперше, а саме на весіллі, коли Ліза виходила заміж за Віктора. Теща Василя говорила що Ліза не вихованою і забагато перед людьми тулилася до Віктора. Лиш насправді Юра знав що її душила заздрість. Юра називав братову тещу «Олешівська Зоська». А саме тому, що вона була з села Олеша, що на схід від Глумача. Василь завжди порівнював тещу братову, тобто Марійку, як протилежною, навіть при якійсь суперечці, цілком відверто говорив своїй про Бойчуків. Батько Юри та Василя, коли ще жив, так само любив докорити сваху і показати наскільки вона гіршою від свахи Марії; правда це він говорив на п'яну голову, коли страх перед язиком свахи, відходив подальше.

Олеся уже була погодилася щоб Ковальські приїхали, лиш Наталю не відпускала мама. Сама Наталя була не проти побачити Америку, але мамі вона боялася перечити в цьому. Василя брав особливо жаль, коли Юра розповідав як його Володька завжди грається з Тамаркою, тобто як діти дружать між собою. Хоча у Василя та Наталі син уже був більшеньким, лиш Василь дуже хотів щоб він знав Володьку, свого двоюрідного брата. Воно не дивно: у Василя більше рідних не було, а після того як він похоронив батька Мирона, а ще поговорив про життя в Америці з Юрою, коли той був приїхав до батька на похорон, Василь взагалі не хотів нічого робити вдома. Від такої поведінки теща злилася вже на Юру та Олесю, а також на саму Лізу та Віктора. Просто ця жінка не хотіла зрозуміти що родина в яку пішов Юра, також бажають добра для брата їхнього зятя і для його сім'ї, тобто для Василя та Наталі. По телефоні з братом, щоб не додумалася Наталя про кого іде мова, Юра користувався гаслом з двох літер «о.з.» що означало те як назвав він тещу брата. Василь завжди сміявся з їхнього гасла, лиш після розмови з братом йому ставало дуже важко на серці, тому він запивав на кілька днів безпробудно.

Коли потепліло весною, уся родина захотіли поїхати поглянути на Ніагарський водоспад. Молоді вже були там, а ось дід з бабою хотіли побути та Ліза захотіла щоб Тамарка побачила це чудо природи. Вирішили їхати трьома машинами: Марійка з Левом взяли батьків з собою.

Ніагарський водоспад, або як він називається оригінально «Niagara Falls», розташованим на кордоні США та Канади. Він знаходиться з американської сторони в штаті Нью Йорк, а з канадської, в провінції Онтаріо. Річка Ніагара це своєрідне з'єднання двох великих озер: Ері та Онтаріо. Річка сама по собі не довгою, десь біля середини річки самий водоспад. Висота його 53 м. Тверді породи скелі, тисячоліттям протистоять течії широкої ріки. Тут є два водоспади: малий та великий. Великого краще видно з канадської сторони, в нього вигляд підкови. Лиш хоча його називають «Підковою», чи по місцевому «Horseshoe», він схожим скоріше на серпа. Водоспади досить широкі: малий 323 м. великий 792 м. Сам водоспад унікальний тим що він не знаходиться десь далеко в горах, а на рівній площині, лиш річка

Ніагара дуже заглиблена після водоспаду. Доїхати сюди доступно як з американської так само з канадської сторін. Водоспад знаходиться біля перетину кордону та в населеному районі. Також його унікальність є ще такою, що його відвідували знамениті люди планети та прості одночасно. Навіть хто приїжджає в гості на північно-східні частину материка, не опускає нагоди побачити цей водоспад, про якого навчають в підручниках географії в школах усіх країнах.

Одного погідного ранку, родина виїхала з Мерріка. Віктор вів машину, біля нього сидів Аркадій. З заді сиділи Ліза разом з дітьми. В машині Ковальських їхав дід Федір, біля Юри, який вів машину а Олеся з своїми хлопцями. В третій машині в ролі водія була Марійка, тому що Лев хотів поспати ранком а пізніше її замінити; Тетяна та Настя сиділи з заді них. По дорозі почалися різні розмови та спогади про минуле життя. Справді старим не вірилося, що вони ще побачать такий водоспад, про якого можливо їхні ровесники та сусіди ніколи не чули. Лев закривши очі вже не спав, він почав розповідати про Кавказ, пригадуючи історії які почув ще від діда Давида.

Проїжджаючи по платному шосе з міждержавним номером «90», Аркадій звернув увагу що перед містом Рочестер, був вихід на поселення яке звалось Victor.

- Смотри Витя, твоим именем поселение назвали.

- Все одно моє ім'я краще люблять в Америці, тому що в Нью-Джерсі Елізабет розбудували в місто а цей «Віктор» напевно щось таке як Ешера в Абхазії, - промовила Ліза.

Усі почали сміятись від порівняння Лізи. Аркадій заперечив:

- А здесь ты не права Елизавета. В Штатах наверное любят более всех мать Машу, ведь её именем названо не то что деревню или город, а штат Мериленд. Хотя он не такой большой, но все таки один с числа пятидесяти штатов.

Приїхавши на водоспад, біля води відчули холод хто був легенько одітим. Ними виявилися Ліза з Тетяною. Тому вони обидві залишилися з Русланчиком на лавочці парку який біля водоспаду, тим більше що вони колись вже тут були, коли ще Ліза жила без Віктора. Решта усі пішли розглядати водоспад. Тетяна була одіта в плаття на вигляд леопарда, Ліза в біле плаття такого літнього стилю. Коли вони сиділи на лавочці Тетяна дивлячись на малого онука, почала розмову з дочкою про нього.

- Напевно високим буде Русланчик; поглянь Ліза: йому лиш половина року а він вже такий довгенький. Але ви двоє також вищого зросту.

- Може буде як дід Андрій, - замріяно промовила Ліза, пригадуючи діда і село...

- Ой Ліза, - глибоко зітхнула Тетяна. - Знаєш так дивлюся на малого, пригадую собі нашого синочка. Уяви собі Ліза таку дитину хоронити. Не знаю як я тоді те все пережила, може молодію була і яюсь могла забутись трошки, на краще щось надіялась...

- Не можу уявити мама, - пригорнувши малого, промовила Ліза. - Що ти пережила свого часу, в голові мені не вкладається просто.

- А знаєш коли саме болючий момент був для мене? - Витираючи сльози запитала Тетяна.

- Коли мама?

- Саме тоді як ми повернулися з кладовища і я побачила його колисочку з іграшками: колисочка порожня, іграшки самітні а дитина в землі... Я вже ходила з тобою тоді, пам'ятаю що я так підійшла до неї, поклала руки і почала дуже плакати. Мені здавалося що в мене серце розірветься. А тато підійшов, став на коліна і притулився головою до мене і каже мені: «Танюша, родная, не плачь так. Может быть у нас снова мальчик будет. Подумай о следующем ребёнке». Я сказала щоб він ту колисочку забрав геть, щоб я не бачила її. Він сказав що принесе її лиш тоді, коли я буду в лікарні і вже повернуся щоб в неї когось покласти. Тато так зробив: я прийшла в квітні з тобою, а в Ешері так гарно було як завжди весною там. Я поклала тебе туди і вже колисочка не була порожньою в нас. Також іграшки ті самі були там і ти ними гралася коли підросла трошки... А Русланчик наш пішов на небо... - З сльозами на очах, Тетяна поглянула на небо, яке над Канадою було з красивими білими хмарами...

- Мама, а ти вже так не плакала коли підходила до тієї колисочки?

- Там вже ти плакала, а я підходила і бачила що там вже хтось є. - Переключилася Тетяна на веселіший мотив розмови.

- Ой мама, яка ти в мене. - Ліза поклатла голову на плече Тетяні.

- Я в тебе? А колись ти думала, тай не тільки думала, ще в Ешері наговорила що я не твоя рідна мама. Пригадуєш як я приїхала а бабуся Сусанна мені почала говорити щоб я тебе увагою привернула до себе?

- Було таке мама. Лиш я інколи собі наберу такого в голову що пізніше самій і стидно і смішно буває; така я людина.

- А до речі що ти собі там набрала коли ми на весіллі були в Давида?

- Ай, не пригадує хоча.

- А все ж таки?

- Просто Ріта розіграла мене як маленьку.

- А ти повірила мабуть. Мама Маруся такою була сердитою на Віктора, що я думала йому буде нещасна година. Я говорила їй що все нормально у вас буде. Просто Ліза ти повинна знати такі речі і не забувати.

- Які саме мама?

- Наприклад я особисто переживання людей розділяю на три групи. Першою є з них: люди страждають не залежно від них самих; тобто різні випадки. Друга група людей терплять за свої помилки та поступки в житті. Третя, це коли люди страждають просто безпідставно. Саме до третьої групи можна тебе Ліза віднести.

- Тут ти правою мама. В мене завжди переживання а опісля радість.

- Так що там з Рітою?

- Нічого мама; Вітя мене любить і вірний мені. Я це почула від самої Ріти.

Ліза почала розповідати про те як Олеся провела розслідування справи. Розказавши все Ліза промовила до мами:

- Мама, а ти знаєш що Ріта курить?

- Не тільки курить. - Махнула рукою Тетяна. - А мама Маруся за тобою дуже, я просто ще так не бачила щоб свекруха за невісткою була. Я навіть в себе на роботі розповідала дівчатам про неї. А взагалі Бойчуки таки добрі люди, хіба не так?

- Так мама, вони мені подобалися від першого разу, незважаючи що мені було тоді тринадцять років. Ой які в мене приємні спогади про ті роки, - замріяно промовила Ліза.

- А як доброту вони цінять нашу; добре що ми забрали їх сюди. Хто знає, може дід з бабою уже були б там померли в тих роботах, а так тут їм добре жити: ось на водоспад дивляться.

- Добрі вони це само собою, лиш вони ще мудрі також, особливо в питаннях життя і відносин. Колись вони не жаліли ні грошей, ані погостити когось добре, як Юра в них прижився був гарно, а зараз їхня щирість та добро повернулось до них; все мають що забажають тут. Бабуся Настя говорила мені що так виходить що Лев для них хату купив. Він постійно десь їздить, а приїде, сидить в своїй шпаківні там під дахом. Там вони залишили все для Ірини та Славчика а тут їм повернулось. Я так зрозуміла мама що коли людина комусь щось віддає, вона не губить те чого віддала, людина немов позичає, а з часом усе повертається, лиш в іншому місці і як правило кращим та багатшим.

- Так воно є Ліза, так дід Андрій думав та говорив як ти зараз кажеш.

Тетяна ще хотіла щось сказати, лиш раптово надбігла Тамарка яка втікала від Володьки а він ловив її. Вона впала в обійми мами. Ліза приклавши руку до її грудей почула як швидко стукало дитяче серце.

- Тамка, ти чому так бігаєш як зайчик?

- А мене Вовчик ловить.

- Послухай, в тебе серце як в пташки стукає.

- Нічого, але він не догнав таки мене, - усміхнулася доня до Лізи.

Не задовго усі повернулись та почала радитись де їм гарно поїсти, тому що походивши понад водою в усіх появився «вовчий апетит». Лиш перед тим як іти Олеся запропонувала зробити усім разом знімку. Вона попросила щоб старші усі сіли на лавочку, молодші стали заді них, а діти присіли біля лавочки спереду. Ідея появилася не просто в Олесі, вона побачила одного мужчину з бородою, який сидів на сусідній лавці а біля нього стояла професіональна фотокамера. Олеся підійшла до нього та попросила щоб зробив фото її фотоапаратом; мужчина люб'язно погодився. Як не дивно, лиш при короткій розмові,

виявилось що він був з міста Провіденс, де колись короткочасно проживали Арлани, на вулиці Post road.

Після того Олесья вже працювала знову в ресторані. Ліза була вдома та доглядала дітей. Звичайно Настя говорила до Марійки що Олеська те саме що зозуля; лиш дивиться щоб хтось її діти вибавив. Марійка пояснила що це вона самою винувата тому що взявши в неї Володьку, вона тим самим її навчила на такий спосіб життя. Зате їм пощастило в родині тим, що їхня невістка любить діти, особливо маленькі. Марійка пригадувала як Ліза про материнство мріяла ще юною дівчиною...

Віктор працював разом з Юрою, правда Віктор більше їздив купляти частини до машин і таке інше; Юра працював більш фізично в гаражі. Гроші вони розділювали порівно; так воно домовилися з першого дня від коли Юра почав працювати разом з швагером. Звичайно що Віктор уже більше знав про все тут, також краще володів англійською мовою. На відміну від Лізи, Олесья завжди жалілася що в них немає грошей. Олесья тратила гроші на що будь. Правда дід Федір, який одержував державне забезпечення, уже не давав грошей Олесі, як це було завжди ще в Україні. Частину своїх грошей він віддавав Марійці, Настя робила так само. Хоча зараз Віктор сам працював, його дружина ніколи не жалілася що в них не хватає грошей. Ліза любила щось купити, лиш цінне та гарне. Тому Олесья трошки привчивши малого до Лізи, зараз пішла працювати щоб мати як вона висловлювалася «свою копійчину».

Одного дня на роботі в ресторані, Ліля яка працювала там, призналася Олесі одну справу:

- Олесья, я швидше розмовляла по телефону з своїми і якимось проговорилася про євреїв.

- Що саме Ліля?

- Просто я сказала що їх тут багато і вони не люблять тих хто були в партії і я приховую своє походження; тобто з якої я родини. А мій тато говорить що воно щось неправильно я розумію. Каже мені так: «в Радянському Союзі, усі євреї були на керівних посадах і звичайно партійними; інакше не могло бути. Так що тобі там переховувати те що ти з такої сім'ї - немає сенсу». Правда я не знаю як правильно.

- Ліля, а ти думаєш що тут картопля чи капуста буде захоплюватись тим що її нарізає дочка голови колгоспу? - усміхнулася Олесья.

- Ні, я знаю, просто він мав на увазі що я з інтелігентної родини.

- Ліля, за моїм братом дівчина з Америки приїхала. А швидше Ліза до нас в село на новій Волзі сама приїздила. Не на такій як таксі їздили, а на такій що обслуговували ними Обком Партії. Ліза до тринадцять років, тобто до того часу як ми познайомились, скільки на літаках наліталась, як я на велосипеді навозилася по селі. А на Кавказі які вони круті були. Її стрийки Арлани, золото з Москви мішками возили. Щоб ти лиш була поглянула як одного разу на весіллі, до речі також в колгоспного агронома, Ліза з батьками приїхала. Коли вона пішла з моїм братом провести вечір на природі, усе село їм у слід дивилось. А після говорили що на них висіло скільки золота, як кульок на новорічній ялинці. Ой Ліля, як нам завидували люди там, це просто жах. Лиш що тут хвалитися тим - немає кому: так як тобі, так само мені. Просто твої батьки там і вони не розуміють що тут все по-іншому.

- А ти напевно Олесья була дівка на всю околицю? - Повела очами Ліля.

- Ой не питайся; мама не могла собі ради дати зі мною колись.

- Мій Вадим час від часу заїздив до твої хлопців в гараж, коли ти з малим була вдома. Так Юра твій розказував як він влюбився був з першого погляду.

- Може про сходи розказував щось? - Прижмурила очі Олесья.

- Може, і не тільки.

- Ой з тими хлопами нашими - махнула рукою Олесья. - Я вже казала колись своєму: нормальні хлопці дивляться на дівку спереду і влюбляються а ти ззаду, видно що в тебе

якось напевно по-польськи. А про євреїв я тобі ще поясню колись; зараз часу не маємо говорити.

Насправді Олеся відклала розмову тому, що сама не розуміла чому справді євреї будучи великими начальниками, чомусь не любили Союз. Може не усі, лиш багато просилося виїхати; на прикладі була родина Арланів. Олеся вирішила розпитати ся Лізи, чи навіть когось з старших, щоб пояснити для Лілі причину якої сама Олеся не знала. Тим самим Олеся хотіла доказати що не тільки Лілі не знає суть справи, а також її батько, хоча він був в минулому головою колгоспу. Олеся хотіла показати себе не тільки вищою від Лілі, а навіть від її батьків. Тим більше розкусивши план Ріти Арланки, єврейки, яка закінчила вищу освіту у Штатах, для Олесі не були чимось особливим, інтелігенти з Городенківського району.

Того місяця Лев Арлан полетів у Москву на десять днів, про справах торгівлі. Запитати Аркадія Олеся могла, лиш потрібно його зустрінути а по телефону, ні з того ні з цього, зразу питати чому євреї незадоволені були Союзом, якось не зручно було для неї. Вона запитала Лізу, лиш Ліза запропонувала в суботу поїхати до бабусі Сусанни. Ліза призналася що хоче їй розповісти про поведінку Ріти. Також так як Олеся мала пряме відношення до цієї інтриги, воно могла бути присутньою при розповіді. Ліза сказала що саме там запитають бабусю про євреїв. Кому як не їй знати все детально про життя євреїв в «стране советов» - пояснила Ліза.

В суботу Олеся відвезла малого Олежка до Марійки, а Ліза свого Русланчика одягнула щоб показати бабусі як він уже підріс. Олеся взяла порошок який розбавляла молоком що годувати малого, також принесла до мами. Ліза свого годувала дальше грудьми. Вони від Марійки зателефонували до бабусі що приїдуть до неї. Вона вийшла їх чекати біля своїх апартаментів на лавочці під гіллястим кленом.

Сусанна на сімдесят шостому році, почувала себе прекрасно. Вона виросла в багатій сім'ї, і хоча закінчила інститут в Тбілісі, працювати їй так і не прийшлося. Сусанна виховувала синів а пізніше онуків. Її покійний чоловік Ілля Давидович, заробляв досить щоб прогодувати свою сім'ю, будучи хірургом. Також чудовий клімат Абхазії, вніс свою квоту в її здоров'я та довголіття. Справу з золотом Арлани перебрали саме від її родини, так як батько Сусанни був відомим ювеліром ще за царизму. Бабуся Сусанна також любила золото; в неї на руках завжди були якісь браслети. Вона було високого зросту, худорлявої будови. Сиве волосся було перемішане з чорним яке було природно кучерявим. Коли б приглянувся б на неї цінитель жіночої краси, він напевно зміг би зрозуміти, що ця жінка свого часу була красивою та тендітною; сліди її вроди залишили на її обличчі свої риси, як на давньому вишитому рушникові залишаються старання вишивальниці, чи на давньому кишеньковому годиннику, відлуння майстерності та вишуканості.

Приїхавши Ліза з Олесєю та Русланчиком, привіталися з бабусєю. Вони якийсь час сиділи з нею на лавочці в тіні клену. Пізніше зайшовши в квартиру Олеся почала розпитуватися Сусанну про життя євреїв в Радянському Союзі. Говорили по тій темі вони довго, Олеся не змогла навіть всього запам'ятати, лиш основне їй все ж таки запам'яталось. Після того Ліза обережно розповіла бабусі про Ріту, про скандал який відбувся на весіллі в Давида. Бабуся сказала що одного разу вона запитала Ріту про них, тобто про Лізу та Віктора, і Ріта лиш відказала їй: «Ой бабушка, это лебединое семейство или вернее лебединая пара. Им никто не нужен, лишь наверное только кровать мягкая».

- Ничего себе, как оригинально. - Замітила Олеся.

- Это она так про их верность: ведь лебединые пары очень верны как правило. Я объясняла Маргарите нашей: если хочешь иметь верного супруга, ты самая должна быть верной. Например я вам правду скажу, вы никак взрослые женщины: я в своей жизни имела одного мужчину: только Илью Давыдыча.

- А в сколько лет вы поженились? - Поцікавилася Олеся.

- Мы поженились во время войны, в сорок четвёртом. Илюше тогда было двадцать шесть, он закончил институт, а мне девятнадцать. Вместе мы прожили ровно тридцать лет; в семьдесят четвёртом он скончался. И вот я уже вдовой двадцать сем лет как живу... Он мой единственный мужчина был, и я в него наверное. По крайней мере он так мне говорил, если не скрыл чего, как мужчины умеют иногда, - засміялась бабуся Сусанна.

Повернувшись до Марійки, Олеся запитала діда, чи він пам'ятає як того самого року коли помер Брежнєв, тобто вісімдесят другого, відбувалася війна в Ізраїлі з арабами, палестинцями і сирійцями.

- Так було, Петро мені розказував про ту війну. А москалі були проти Ізраїлю дуже тоді пішли. - Пригадав Федір.

- А я трошки пригадую як Брежнєв помер був, я вже в школу ходила - пригадала Олеся.

- Пам'ятаю як нині - підняв палець дід Федір. - Прибіг Вітя з школи, таки рум'яний і каже що Брежнєв вмер. За ним Петро прийшов і я так рахував роки і виходить що він вмер коли прожив сімдесят шість років, так як мені буде в грудні. Ой де я думав що доживу таких літ діти мої любі. А я ще дивлюся як хлопчики ваші тут в хаті коло мене. Як говорив сват Мирон Ковальський, небіжчик, до Віті колись, а я до Ліза так скажу: ой намістила ти мене як kota на теплу піч.

- Ай татуню, - вмшалася Настя. - Ти пам'ятаєш добре що з Петром говорив, а за Терезу забув був. Мусиш до Петра поїхати в гості, може послідній раз зможете бути разом.

- Поїдемо Насте, ти також поїдеш. Я так дивлюсь що тебе з городу я не міг зрушити як осла впертого, а тепер не вижену з Америки навіть на кілька тижнів на той город подивитись навіть. Як кажуть в народі: «до меду вуха, від меду хвіст».

- Як це розуміти? - запитала діда Олеся.

- Тягнули Олесю до меду. Так впирався що вуха відірвали, а коли скоштував меду, так їв, що вже треба було забрати його від того меду і назад відтягували так що хвіст обірвали. Так само з бабою нашою: до Америки ледве затягнув, а назад - ніяк!

- Я думаю в того бідного ведмедя було щось таке з медом як в Олесі - засміялася Ліза. - Її також від меду неможливо було відтягнути колись.

Тут до розмови також приєдналася Марійка; вона промовила:

- А знаєте що Володька малий також так любить солодке як Олеся наша; пішов Вовчик в маму з тим.

- В яку саме: в маму Лесю чи, в маму Марусю? - запитала Ліза.

- А я також солодке люблю - добавила Марійка. - Напевно так як у Вовчика дві мами, пішов у них двох.

- Слухай Ліза, - почала прохати Олеся. - Ти хоча постарайся малому Олежикові пояснити коли він трошки підхопиться, що я його мама, а то чого доброго тебе почне кликати і вже буде в Вовчика «мама Маруся», а в малого «мама Ліза».

- Постараюсь Олеся щоб ти не була немов бездітною. Хто знає чи невістки твої будуть тебе називати «мамою», бачиш який світ зараз.

- Бо треба бути мамою, - помахала пальцем Настя на Олесю. - Ось Ліза: свою маму звала як дитина і її діти так само кличуть, а ти сама знаєш про себе як воно було.

- Насте! - підняв долоню дід Федір. - Не зачинай вже тут.

Марійка витягнула з духовки те що пекла, та кивнула головою щоб усі сідали до столу.

Після вихідних Олеся поїхала на роботу, як звичайно. Так як ранком ще немає відвідувачів в ресторані вона почала запитувати Лілю про життя-здоров'я. Потім запитала чи та не телефонувала на вихідних до батьків в Івано-Франківськ.

- Ні Олеся, я зараз так грошей економлю, щоб віддати тим в кого ми позичали.

- А ми не докінчили розмову про євреїв та радянський Союз, - закинула Олеся.

- А, те що мій тато говорив?

- Так слухай Ліля, і напишеш своєму татові якщо йому цікаво буде. - Присідаючи почала розмову Олеся, уже будши підготовленою від почутої інформації в бабусі Сусанни.

- Ой, мені також цікаво. Скоріше я взагалі не цікавилася ні історією тим більше політикою, а коли тут приїхала пригадую собі рідний дім і як дід мій спорив постійно з татом про політику. Правда дід уже помер три роки тому, лиш я запам'ятала як вони в неділю завжди погостять ся і починають спорити.

- Ліля, розумієш що Радянська влада не любила людей розумних, не тільки євреїв а взагалі. Наприклад в нас на Західній Україні також у тридцять дев'ятому році, це коли прийшли «перші москалі», арештували багато інтелігенції. Звичайно коли взяти тих хто був скажімо проти більшовиків, тоді в комуністів був мотив так з противниками поступати. А ось наприклад що були винуваті фельдшера в селі, чи вчителі шкіл за Польської? А взяти ветлікаря, який корови лікував та кози на селі: за що його звели зі світу? Моєї братової Лізи, прадід, тобто дід тьоті Тані, тієї самої що ти з Вадимом в взуттевім познайомилась, був ксьондзом. Що думаєш? - пропав як у воду канув. Добре Ліля: скажімо священик міг там у церкві людям наговорити проти москалів, проти нової влади, а той самий бідний ветлікар кого агітував: курей чи качок? А вчителів скільки просто пропало, голів товариства «Просвіта». Просто москалі не любили інтелігенцію, яку не вони виховували а грамотніші від них.

- Олеся, ти як мій дід говориш, - слухала з захопленням Ліля.

- Лиш я відклонила від теми. Тепер про тих самих євреїв: на початку будови Радянського Союзу, тобто у двадцять восьмому році, була прийнята постанова Совнаркому, про переселення євреїв в Біробіджан. Уяви собі що люди грамотні з родинами поплентались десь туди де «біда на добраніч каже», тому що таке «благо» придумав для них новий уряд. Ти знаєш Ліля що це менше як сто кілометрів від Китаю, ген за Монголією. Там умови каторжні, клімат жахливий, коротше як наш сусід говорив - кришка! Людям грамотним місце в столиці та в містах відповідних де вони можуть користь принести суспільству а не десь вовкові в зубах.

- А що їх насильно переселяли туди?

- Ліля, а тебе хтось насильно переселяв сюди? Ти закінчила технікум, інститут почала а тепер тут помідори нарізаєш та огірочки: умови склалися такі. А в той час для євреїв їх склали навмисно. А в той Біробіджан поїхали не тільки з технікуми та випускники інститутів, туди поїхали спеціалісти та фахівці. Лиш комуністам потрібні були напівграмотні які б кричали навіть біля жінки на ліжку «Пролетарі всіх країн єднайтеся!» А тепер візьми вісімдесят другий рік: почалася війна Ізраїлю з палестинцями. Палестинці жили там де давно скоріше жили євреї, на ізраїльській землі. Коли сорок восьмого року, Давид Бен Гуріон проголосив Ізраїль як державу, з дозволу ООН, палестинці стали робити революційний рух. Конфлікт почався зараз після того. Одним словом щоб не вдаватися в деталі, там почався військовий конфлікт такий що тягнувся роками і ще продовжується. Тепер скажи Ліля: коли Радянський Союз проголосував в ООН щоб прийняти резолюцію про державу Ізраїль, разом з іншими цивілізованими країнами, тоді якої мари москалі почала вставляти палки в колеса євреям? Якщо євреї б'ють собі там ворогів, тоді чому той самий Брежнев таємно надіслав своїх офіцерів, ніби радників, щоб воювали на стороні Сирії та Ливану? Також дали їм установки зенітні щоб єврейські літаки збивати, а головне що в Кремлі кричали про мир на увесь світ. Ну скажімо це політика за кордоном, лиш чому робити по підприємствах мітинги проти Ізраїлю і піддержувати їхніх ворогів? Ти знаєш скільки грошей Союз видав на ту бідноту на Близький Схід щоб Ізраїлю нашкодити там? А гроші звідки ішли ти думаєш? А з таких жінок бідних що в колгоспі сапали ділянки в розмір аеродрому. А таких як твій батько, тиснув Райком партії, щоб план перевиконати надмірний. Ти знаєш що батько Лізи, саме тоді мав сідати на крутий літак, лиш на одному з таких мітингів він не видержав і сказав що Ізраїль має право на Голанські висоти. Що він мав тоді; політику таку пришили що жах. В результаті понизили в роботі, літав на тому «Яку» поки не пішов з авіації сам. А пілот був такий що куди там до нього, сам казав один раз: «У мене машина плаває в повітрі як ласточка». Так що є мотив у євреїв не любити Союз. Я тобі лиш так поверхово розповіла а коли б по деталях, тоді ти б наслухалась багато.

- А мій дід також розказував як москалі в нас людей арештували, - пригадала Ліля.

- Бачиш Ліля: наші люди такі що тата засудили, а син вже в партію пішов, тому що пообіцяли бригадиром покласти, а євреї трошки інакші. Наприклад вони не маючи держави століттями, будучи розсіпані по усій землі, а все ж змогли зберегти свою мову, традиції і віру. В нас москалі були від сорокових років до дев'яностого і вже у містах усі по-російське говорили. А в євреїв не те що якихось п'ятдесят років а від сімдесятих років нової ери, аж до сорок восьмого року двадцятого століття. Напевно друга б нація зникла з лиця землі, як зникли багато. Знаєш як нашому хлопцеві дай крісло в кабінеті, тоді він забуде маму рідну, не те що свою історію а вони добивалися виїзду за кордон роками. Будучи великими начальниками, все ж таки просилися на свою Святу Землю, не зважаючи що там неспокій. Я так колись розмовляла з бабусею Лізи і побачила що Ізраїль для неї це все в житті. Хоча між ними є також пагані люди, і поміж нашими є гарні і розумні; люди є люди, просто я так взяла в загальному а не персонального когось окремо, - Олеся таємно подумала про Ріту.

- Може тому наш Союз розпався як євреї поїхали?

- Можливо... Ось дивись Ліля: в Америці також всюди вони при владі. Наприклад Ріта, сестра Лізи, закінчила там щось по фінансах, і зразу її взяли на круту роботу; гроші має, ще б розуму до них - усміхнулася Олеся.

- Я вже буду знати що татові відповісти, - похитала головою Ліля.

- А дивись ще одна справа: Англія тримала Палестину як колонію, лиш євреї захотіли держави, Англія тут же дала добро на таку ідею. Що ти думаєш Ліля: Англія така наївна держава щоб так легенько віддати свою колонію, яку завоювала кров'ю своїх солдат?

- А чому тоді віддала?

- Також напевно багато там євреїв в парламенті їхньому сиділи; вони віддали євреям їхню давню землю.

- Цікаво... А ти напевно Олеся могла б бути вчителькою, коли так умієш роз'яснити та переконати.

- Е ні, не можу з дітьми довго. З дорослими справа інша. Говорила Ліза що я б дітям указкою пальці поламала; терпіння не маю для такої благородної справи.

- Тоді напевно сама мала з історії на кожному уроці оцінку п'ять.

- Мала б, особливо у польській школі, напевно на кожному уроці не тільки п'ять, а ще помножити на п'ять, тільки не оцінок. - Засміялася Олеся, піднявши голову як тьотя Ірина.

Того ж вечора Олеся похвалилася досягненням у ресторані, перед братом та Лізою.

Пішовши на сонний відпочинок, Віктор напившись на роботі кави, не міг заснути. Він почав думати сам про себе а так насильно розбудив дружину, щоб також думала разом з ним. Ліза повернулася до нього, запитала чому він не дає їй спати:

- Вітька, я лиш заснула і сон бачила якийсь гарний.

- А я бачу тебе тут гарну і тому не можу спати - жартував Віктор.

- А по правді, чому ти не спиш?

- Якоїсь кави напився в гаражі тому, воджу очами по стелі як сова серед ночі.

- Тоді почекай я собі зроблю також кофе зараз. - Ліза вставши, тихенько щоб Русланчик не почув, який спав в колісці у їхній спальні, пройшла на пальчиках на кухню. Повернувшись з кухні, Ліза сіла на ліжку припершись до спинки ліжка.

- Вітька, а як ти завтра на роботу підеш коли ти не спиш зараз?

- Завтра субота Ліза, - промовив ліниво Віктор.

- Ой справді, а я вже не працюю і не знаю який день на світі навіть. Я подумала що коли будеш ходити сонний на роботі, Юра буде знову тебе підтягувати що я спати не давала тобі.

- Йому не до цього зараз.

- А що трапилося в нього може щось?

- Воно не трапилося нічого, лиш йому якось образливо виходить в житті.

- Що саме Вітька?

- Говорить що документи він усі підписав би на Василя а Наталя не хоче їхати сюди. Зрозумій Ліза його положення: в мене рідні, в тебе також, а він сам. Звичайно він задоволений лиш знаєш як ми зійдемося разом а він знає що в нього брат є з яким він виріс та натерпівся незручностей в дитинстві, а брат далеко так від нього. Останнім часом почав мені так жалітися що просто мені жаль його стало. Ще коли тато його жив, Юра сам себе

тішив тим що Василь батька має обійти а зараз Миронко помер і Юра хоче щоб брат приїхав сюди, щоб разом були.

- А Наталя чому не хоче?

- Вона може приїхала б лиш мама її не відпускає ніяк в Америку.

- А вона не єдиначка в неї мені здається; там брати вона має молодші.

- Лиш вони уже одружені а мама її не може з невістками зжитися, тому все з нею постійно. Розумієш Василя теща є лиха баба, Юра усе розказав мені про неї. Скоріше Юра не хотів так про свою родину погане говорити, але зараз він не має кому пожалітися просто. Каже що теща мішається в життя їхнє дуже. Вони мають одного сина, вона сказала щоб Наталя не родила більше діти. Василь ще хоче когось а теще лізе як танок в їхню сім'ю. Також інші питання: там по житті та гроші і таке подібне.

- А Олеся що про те все думає?

- Олеся також не дуже хоче щоб Василь приїхав: боїться що Юра з ним пити почне тут. А я особисто хочу щоб вони приїхали. Подумай Ліза: я тоді просто не працював б фізично в гаражі, там їздив машини привозив з аукціонів, частини возив їм а вони два працювали б разом. Василь добре розбирається в машинах також.

- А як пити почне там в тому гаражі; що тоді буде?

- Тут обстановка інша Ліза. Там колеги різні, неспокій в хаті, а тут став би він нормальним мужиком. Ковальські такі люди що міняються від обставин.

- Тоді Вітька ми їм допоможемо приїхати. Я особисто переконаю Олесю, а та вже придумас щось; можеш не сумніватись.

- Так як придумала з Рітою?

- А до речі Ріта нас називає «Лебединою парою». - З особливим задоволенням промовила Ліза похилившись на плече чоловікові.

- О як придумала. Значить вже сама підтвердила що твій «лебідь» вірним тобі.

- Бабуся переказала нам її слова. - Ліза поцілувала чоловіка в непоголену щоку.

- Я колючий сьогодні, - усміхнувся Віктор.

- А мені так подобається, - прошептала Ліза засинаючи на грудях у Віктора.

Її чорне волосся розстелилося над його тілом. Віктор ніжно поцілував дружину над бровою, та пригорнув її, обнявши за оголене плече.

Двадцять шостого липня день був четвер. Ліза ранком зателефонувала до Марійки. Марійка саме виїхала на роботу. Вона навіть занепокоїлась чому невістка так ранком телефонує. Лиш Ліза запитала чи сьогодні десь біля сьомої вечора дід буде вдома.

- Думаю що буде Ліза. А що може щось трапилось?

- Ні мама, все добре. Лиш я маю для діда такий сюрприз, що він просто не повірить.

- А що саме Ліза?

- А можна я вам пізніше покажу?

- Як скажеш.

- Тоді я біля сьомої вечора приїду. Саме тоді Олеся вже буде з малим, а я на кілька хвилин забіжу до діда.

- Візьмеш Русланчика і Тамарку до мене.

- Добре мама; домовились.

Марійка з роботи зателефонувала повідомити батька щоб він був вдома. Звичайно що дід Федір нікуди так не їхав, лиш міг піти собі до Олесі і там зустрітись з Лізою. Але так як Ліза просила щоб він почекав на неї, Федір люб'язно погодився. Тим більше що в нього була робота сьогодні в майстерні. Кілька днів тому хтось з Арланів привіз йому великого старинного годинника. Годинник ставився в куті та мав форму серванту. Звичайно є таких

годинників багато нових зроблених під старинний стиль, лиш цей був справді старинним антикваром. Арлани хотіли покласти його в своєму магазині, просто так, для краси. Федір взявся його чистити щоб пізніше полакувати; дерев'яна частина його була з дерева горіха.

Перед вечором Lend Rover, тютюнового кольору, заїхав на заїзд до Марійки та Лева. Ліза привезла з собою дітей також. Вона витягнула синка з сідла і понесла в хату; Тамарка почала скакати собі по сходах біля тераси. Ліза взяла білий пакет і пішла в гараж, тобто в дідову майстерню. Привітавшись з дідом, Ліза склала руки тримаючи пакета.

- Ой Лізочка, ти щось так похудала, - занепокоївся діді Федір.

- Що зробите, Русланчик усі соки витягує з мамки.

- А ти ще грудьми далі годуєш?

- Так, годую.

- Ой, де ще така ніжна мама є як ти на світі білому, - похитав головою Федір.

- А я приїхала вам щось показати зараз. Правда ми знайшли вашу любиму річ ще три тижні тому, лиш я хотіла почекати до сьогодні. А ви пам'ятаєте яка дата сьогодні в нас?

- Почекай що то може бути в нас? - став думати дід. - А ми маємо липень зараз, напевно щось було в нас в такий день.

- Сьогодні двадцять шостого липня, саме п'ятнадцять років тому, я вперше прийшла до вас на подвір'я. Пригадуєте тоді коли була гроза і ми з Олесею змокли були.

- Ой люди добрі! П'ятнадцять років кажеш дитино? Ой було, було, тоді...

- Лиш це ще не все; сьогодні тільки дата, а я щось тут маю вам показати.

Ліза взяла з столу дощечки, знайшла в ящику газету, простелила на стіл і почала витягувати щось з пакету якого вона держала. Ліза поклала на стіл біле плаття в чорні горошки, воно було проглаженим. Федір з радості сплеснув руками:

- А що купила десь тут таке саме як ти колись мала?

- Не купила: воно є те саме що я в ньому була одітою тоді у вас.

- Як воно саме? А ти як його маєш тут? Що ти привезла з України?

- Ой діду, така історія як чудо якесь. Присядьте я розповім про нього.

Дід Федір поспішно сів на крісло яке гойдалося а Ліза напроти нього:

- Уявіть собі діду таку картину: три тижні тому я поїхала до своїх батьків. Тато в той час робив порядок в гаражі і все виставляв на сміття. Також взяв чемодан один, той самий що ми вперше з ним в Америку приїхали. Чемодан він поклав біля дороги щоб на наступній день машина забрала те все сміття. Я пішла з мамою на кухню і бачу Тамарки немає біля хати. А я перед тим просила щоб вона не зближалася до вулиці, тому що там рух такий біля них. Мала не послухала; пішла собі щоб розглянути що там дід Арк носить. Взяла розтягнула замочок чемодану і хотіла побачити що там в ньому знаходиться. А там було різне таке що тато скидав після того як ми приїхали з України; тоді ще по старій привичці було всього жаль викидати на сміття. Я бачу немає малої, вийшла щоб її покликати. Я дивлюся а вона стоїть біля чемодана і ось це плаття приміряє до себе. Діду, я очам не повірила коли побачила! Кличу малу і біжу до неї, а вона подумала що я її сварити буду за те що пішла до дороги близько. Такі очі зробила великі на мене і вже склала винувато ручки, як вона завжди робить як щось не послухає мене. Я підійшла підіймаю плаття і бачу - воно саме. Почала з радості малу цілувати а вона не знає що зі мною робиться. Бідна дитина не розуміє яку знахідку зробила для мами. Я побігла запитати маму як воно тут взялося, а мама пригадала що коли ми їхали, вона не викинула його через те що замотала в плаття кришталеву салатницю та вазу; щоб не розбилися в дорозі. Я його привела в порядок і хотіла вам показати швидше, лиш подумала щоб почекати до ювілею сьогоднішнього. Ось такий сюрприз для вас сьогодні.

- Ой люди добрі, - торкаючи руками плаття, дивувався дід Федір. - Навіть поясок зберігся разом з ним.

- А поясок мені мама була пришила ниточкою щоб не загубився. Мама сказала що купила його мені в Кисловодську колись.

- Може мені лиши, щоб я тримав собі на згадку про ті часи.

- Я вам привезла його. Лиш я куплю такий ящик як рамка що має скло і він чіпляється на стіну; там покладемо його.

- Треба в темніше місце щоб на сонці не стояло і буде довго стояти. А я таку скриньку сам зроблю тут; полакую як має бути і буду тримати собі. Я знаю про яку ти скриньку говориш.

- Справа ваша діду. А як було б жаль, коли б були його не побачили і просто викинули на сміття. А так знайшлося, як колись мішок з одягом Терези Олеся знайшла була.

- Лізочка, - серйозним тоном промовив Федір. - Тут не просто кусок матеріалу для мене, тут історія нашої родини. Знаєш від того часу як ти прийшла до нас, я на другий день сам не знаючи чому, лиш так сказав до мами Марусі, на подвір'ї коло старої хати. Вона може пам'ятає як я їй розповів що ти у нас була і на кінець кажу до неї: «Досить Бойчукам плакати на долю, пора сміятися наступає доню». Правду тобі кажу що сам не знаю і не думав перед тим, а так я сказав тоді був. Знаєш Лізочка, мама Марусі в нас була єдина дитина, коли повдовіла, нам сонце не світило від тоді. Не раз в когось весілля в селі, моя Настя готує там, я палатку ставлю, а прийдеться іти нам на весілля, а мама Марусі не йде. Яке нам старим весілля тоді? Сидимо тай плачемо: я в майстерні а баба Настя коло кухні, сльози фартухом втирає. Я не кажу: її хотіли посватати, а вона нікого не хотіла, я вже просив її і сварив навіть а вона ніяк. Не раз піде в бібліотеку на роботу, я вийду на хвіртку, подивлюся в слід за нею і такий мені жаль що серце розколюється на двоє. Коли б тебе Лізочка Бог не прислав до нас в той день що ти кажеш, я б не жив вже був давно на світі білому. Ти знаєш як журба людину з'їдає? Я пригадую свого тестя небіжчика, Штефана Журика: як його комуна обібрала він вже не потягнув довго. А тут в нас не за кіньми журба чи за стодолю, а за єдиною дитиною була. А зараз бачу Лев сидить там на тому комп'ютері щось робить, а Марусі припреться йому на плечі, а я так загляну і вже знову плакати хочу, лиш від щастя. Дякую Богу і за тебе молюся постійно дитино добра. - Похитав головою дід Федір, та витер сльозу...

- А ви знаєте що в моїм дитинстві була подібна подія з знахідкою. Правда я була вже більшою як зараз Тамарка наша. Лиш тоді моя знахідка викликала скандал в хаті. Хочете я вам розповів зараз?

- Ой розкажуй, я дуже хочу послухати. - Зробився уважним дід Федір.

- Одним словом, колись давно, дід Ілля Давидович, купив був закордонній годинник в подарунок для бабусі Сусанни. Так як вони побралися сорок четвертого року, у них був ювілей спільного прожитого сімейного життя, двадцять п'ять років. Виходить що це відбувалося в шістдесят дев'ятому. Десь в Сухумі в порту, в якихось туристів, Ілля Давидович, купив золотий годинник в подарунок. Не знаю скільки часу бабуся носила його, лиш одного дня він пропав. Пройшли роки і уже про нього просто забули. Мені було тоді здається дев'ять років, скоріше всього, це трапилося у вісімдесят другому. Я пригадую що тоді про Ізраїль говорили там в Ешері, та про війну що там відбувалася. Одним словом ми літом гралися хованки там. А в них в Ешері, в саду, був такий будиночок, як комірочка якась; там яблука складали і таке інше. Я ховаючись залізла туди і чекаю поки знайдуть когось там. Яюсь мимоволі я побачила на балкою під дахом якусь коробочку. Я підклала собі якогось ящика, досягаю ту коробочку і слухаю що там щось є в середині. Відчиняю, бачу годинник золотий. А біля годинника записка написана російською мовою. Розгортаю папірець і читаю так про себе: «Как посмотришь - вспомни! Тамаре от Лёвы». Я тут же подумала що таке може бути: Лев скоріше з литовкою жив, її звали Лайла, а тут якась Тамара. Я поклала на місце ту коробочку а вечором призналась Ріті. Ріта почала говорити щоб ми десь продали, там Левові віддали, а я взяла і кажу що віддам його бабусі, а вона знає що з ним робити. Після того бабуся мене похвалила а Лева почала так сварити що він вже бідний і признався все і перепрошував бабусю.

- А він кому його тримав?

- Він признався що давно по-молодості, мав якусь дівчину грузинку, вона назвалася Тамара. Лиш щось там покусались до її дня народження і годинника він їй не віддав. Хотів повернути назад, немов нічого не було, а яюсь забув і так пізніше забув де поклав його; напевно вина напився був коли ховав, - засміялася Ліза.

- А ти Олесі розказувала про це?

- Так, ще в Україні. До речі на вашій лавочці колись; Колька також був тоді.

- А той годинник напевно дорогий був?

- А він був американський, фірми «Vulova». Я вже тут побачила таку назву і пригадала собі, тому що назва схожа до нашого слова «булава». Вони випускають годинники ще від 1875 року. Компанію заснував емігрант з Чехії в Нью-Йорку; в нього було таке прізвище.
- А тоді в Союзі американського годинника було увидіти не просто так. А я того року, робив верх на стодолі в лісника Олексі.
- Я знаю діду; Олеся розказувала мені.
- Ти Лізочка і Кавказ пам'ятаєш добре і лавочку нашу...
- Якщо по правді, саме від тоді коли я побачила ту записку, мені ім'я Тамара почало подобатися. Я уявляла собі: як воно якось романтично та прекрасно, бути коханою дівчиною...

31

На одну неділю серпня, Олеся домовилася з мамою щоб зробити гостину в них. Так як в Марійки та Лева була гарна площадка за хатою та досить трави, вони вирішили зібратися разом з дітьми і у родинному колі провести час. Також запросили Аркадія з Тетяною в гості.

Олеся на роботі в ресторані в п'ятницю, почала розмову про своїх рідних. Ліля її питалася про те як Марійка вийшла за Лева. Олеся нараз запропонувала:

- Ліля, а давай з Вадимом приїдьте до нас. Ми саме цієї неділі будемо мати таку свою забаву. Там усіх побачиш, познайомишся.
- Я не знаю Олеся: там усі незнайомі люди будуть, а ми якось так прийдемо...
- Як незнайомі Ліля? Ти знаєш мене, Вадим твій знає мого Юру та Віктора. А з іншими познайомишся вже там на місці.
- Дякую Олеся, лиш якось себе буду почувати там незручно.
- Все зручно буде! Так, на п'яту годину вечора ми вас чекаємо. Ти ще не була в Мерріку, побачиш де моя мама живе.
- А що привести з собою?
- Нічого; ви гості наші будете.
- Я взагалі дуже хотіла б щоб твоїх побачити. Наслухалась про Лізу вашу, цікаво поглянути на неї зблизька.
- Поглянеш на усіх, поговоримо про те як жилося нам колись в Україні.

На тому так вирішили, щоб в неділю зустрінутися на одні з авто заправок, для того щоб не шукати довго адресу Вадимові.

Ліза прихватила з собою свій фотоальбом, щоб при нагоді показати Лілі та Вадиму знімки, на яких збереглися фрагменти їхнього життя колись на Прикарпатті.

В неділю о п'ятій годині перед вечором, усі вже були на місці. Олеся познайомила Лілю і Вадима з своїми і тут потягнулися розмови про минулі часи. Лиш показуючи альбом з знінками, в той час коли Олеся робила коментарій до них для Лілі, Марійка приглянулася на одне фото. На фотографії було видно ріку Дністер з гори. Марійка після того як поклали альбом, запитала Лізу де саме зроблено таку знімку. Ліза відказала що тоді коли вона з Віктором їхали до брата агронома. На другій фотографії було видно частину гори на якій розташоване село Маринопіль, правда в той час селу вже було повернуто давню назву Маріямпіль. Марійка вже колись бачила цей унікальний пейзаж. Вона почала пригадувати як і коли вона могла там бути. Марійка запитала батька:

- Тату, а ви колись не були тут? - Вона показала на фотознімок.
- А, напевно Марусю як ми їхали давно в Стриганці.
- А чому ми туди їхали і з ким?
- Воно було раз що мама мала на весілля варити в Діброві там, а я мав з колгоспу везти щось. Ми везли кузов бортовий до машини, якого зробили в столярному цеху. А ти була меншою і не захотіла іти з мамою а просилася поїхати зі мною разом далеко. А їхав Никола

Довгий. Наш колгосп щось був з їхнім договорились там. А коли ми вертались назад, мені Никола каже: «заїдемо в Побережжя на Дністер, там загрузимось заодно». Він хотів привести піску комусь з родини в Лисець. Я кажу до Николи: а що в нас нема піску щоб везти тобі так далеко? А Никола каже: «та вже ми тут і Лисець по дорозі нам; візьмемо заодно». А він був посварився з трактористом в нас який накидав лопатою на машини. Тоді ти Марусю з нами була там і виділа там Дністер. А гора була зразу за рікою.

- Я напевно була десь шість-сім років. - Почала рахувати Марійка.

- А я ще раз їхав в Стриганці десь в сімдесятому році, пам'ятаю що вже мав Вітя народитись, і там в тому Побережжі був цвинтар так коло асфальту недалеко. Ми їдемо і дивимось коло цвинтаря церква згоріла. Така велика з каменю була і верх згорів увесь.

- А як загорілася церква? - Запитала Тетяна, - запалив хтось чи від грому може?

- Запалив. Ми в Стригунцях питали, а там люди говорили що був вітер дуже в ту ніч. Воно якось вже була може більше як половина року пройшло як ми їхали.

- Подождгли комсомольцы! - підкинув Аркадій.

Олеся поглянувши на Лілю, яка опустила очі, хоча тут ніхто не знав крім Олеся та Лізи з якої Ліля родини, Олеся раптово поміняла тему, поглянувши на сусідніх хлопчиків що бігали по траві разом з Вовчиком та Тамаркою:

- Мам, а сусіди ваші що не вдома зараз? Бачу малі бігають а машини немає в них.

- Так Олеся, вони поїхали кудись а я сказала що в нас діти будуть, щоб залишили малих в нас. Дітям цікаво буде разом.

- А хто сусіди ваші що діти такі смугляві дуже? - поцікавилася Ліля.

- Він афганець а вона з Сирії. - Пояснила Олеся.

- А діти разом граються, не дивлячись що наші з України, трошки є кавказького, гуцульського, єврейського, - засміялась Тетяна.

- А колись в Афганістані як багато наших хлопців вбили. - Похитав головою Федір. - Казав Петро навіть число, лиш я забув вже. А діти бавляться як би ніколи не було нічого. Діти - вони діти. Ой коли б людина росла а характер дитячий залишався в неї; менше біди було б на тому світі білому може...

- Абдул був військовим офіцером, лиш він не був з моджахедами, а з тими, що Радянський Союз піддержували там - пояснила Марійка.

- А что Маша: если он был самым настоящим моджахедом, думаешь дети не играли бы так само как они сейчас? - Запитав Аркадій.

- Думаю чтоб играли; детям какое дело до этого? - Стиснула плечима Марійка.

- Правильно. Дети они ведь самое прекрасное что есть на земле этой... Мир есть мир, а война войной, дорогие мои. Если война тогда беда всем: мужикам, женщинам, детям. Война это кровь, смерть, плачь и страдания. А мир это стол накрыт, деть смеются а ми сидим и вспоминаем времена прежние. - Похитав головою Аркадій. Він продовжував - Вы знаете как когда-то на Кавказе люди жили дружно; как одна семья. В то время когда я рос мальчиком, мы играли все вместе: грузины, армяне, абхазы, евреи. Там ещё мусульмане, православные, и прочие. Кто там смотрел кто ты таков; играли все вместе. И ведь не только дети а все люди так жили, а теперь что твориться? Ужас и горе только. Вот в этом вопросе, вопросе национальном, я правительство Советского Союза могу похвалить. С этим они в своё время справились не хуже чем здесь в Штатах. А если подумать только такой ужас: когда б Виктор или тот самый Абдул в Афгане просто погибли, как тысячи их ровесников, этих детей вообще не было б на земле никогда. Вот это действительно жуть. Теперь представьте себе сколько Вторая Мировая унесла жизней таких людей что могли детей рождать, работать, радоваться жизнью которую Бог дал, а человек отнимает в человека жизнь, и порой в сто крат лучшего за себя. А сколько евреев невинных и детей сожгли или газом удушили немцы.

Лиш тут раптово діти перестали сміятись, а замість сміху почувся плач. Ліза швидко повернулася за столом; вона впізнала голос дочки. Тамарка швидко направилася іти до столу хромаючи на праву ніжку. Коли вона прийшла, Ліза взяла її за ручку, якою вона закрила коліно і поглянула на рану. Тамарка впала і продерла собі коліно. Усі стали її жаліти: Ліза витерла великі сльози які випливали з синіх очей, а Віктор побіг в машину по аптечку. Марійка розглядаючи рану промовила:

- Може шрам не зажити і буде колись видно його на коліні.
- А може заживе, вона ще дитина; тіло ніжне, - вмішалася Олеся.
- Бачиш Олеся, залежно на якому місці на тілі рана; на коліні може бути видно.
- Так само думаю, - сказала Тетяна. - Ось в Лізи шрам залишився на плечі здавна.
- А Ліза де так скалічилась була? - Запитав дід Федір.

Олеся поглянула на Аркадія який повернув голову в сторону поглядаючи на Тетяну. Олеся вирішила виручити його, так як про випадок з сервантом та шрамом знали лиш Олеся та Марійка. Олеся зараз придумала вихід з положення звернувшись без посередньо до Аркадія:

- Вот у нас так же мир кончился; началась война. Вот смотрите дядя Арк: плач, слезы и кровь. Всё как вы сказали.

Аркадій усе зрозумів про натяк Олесі; він промовив до неї:

- Ты это Александра: виноград где такой взяла как на Кавказе?
- Надо знать места.

Ліза ніжно поцілувала дочку, яка вже давно перестала плакати, і Тамарка пішла хромаючи до дітей. Ліля здивовано промовила:

- Але вона терпеливою; її так боляче а вона не плаче більше.
- Ліза такою була. - Пояснила Тетяна. - Воно в дитинстві скільки разів вдарилася чи впала, не плакала ніколи. Тільки губку кусала від болю а сліз не було, - нахилившись до свахи, вона добавила щоб ніхто не почув, - але опісля життя навчило плакати, правда від душевних ран.
- Ой було на жаль такого... - прошептала Марійка у відповідь.

Після того Олеся та Ліля встали щоб пройтися, так як чоловіки почали розмову про автомобілі. Ліля оглянувшись щоб ніхто не ішов поруч, промовила до Олесі:

- А твій брат вродливий нівроку. А очі які в нього класні.
- Почула б Ліза зараз твої компліменти в його адресу, а ще про очі. - Посміхнулася Олеся.
- А вона справді така ревнива?
- Ой, не питайся краще Ліля.
- А вона також крута я бачу. А якщо чесно в неї немає сенсу ревнувати його; куди він втече від неї? Сама подумай: де він знайде таку ляльку тут?

- До речі як ти сказала: «Лялька», це друге ім'я в Лізи. Просто наше приватне та родинне.

- А вона досить горда мені виглядає. Також вона схожа на циганочку, таких не раз в кіно показували я пам'ятаю. А золото як їй підходить; така смуглява та красива. А мала яка, це взагалі щось буде особливе у вас.

- Лиш Ліза дуже добра людина; я її знаю від тринадцять років дуже близько.

- Гарна у тебе родина Олеся; я своїм напишу де ми гостювали сьогодні. А то мої батьки дуже переживають як ми тут прижилися і чи когось знаємо. Мені розказувала Ольга Олексіївна, коли я вперше в наш ресторан зайшла, вона сказала що ти з гарної родини походиш і вихована зразково. Я сьогодні переконалась в цьому, так що мені просто пощастило знайти тебе тут Олеся на другому континенті. А може я колись ще в пригоді стану тобі, лиш в чому я можу пригодитися; сама не знаю.

- Багато ми чого не знаємо Ліля, лиш в житті буває по-різному, та зовсім непередбачливо трапляється порою в нас.

- А давай Олеся зробимо так разом фотку, щоб я своїм вислала.

- Ходімо, - повернувшись, погодилася Олеся.

Над Нью-Йорк Сіті, була чудова сонячна погода. Небо того ранку було без хмаринки. День був вівторок, одинадцятого вересня. Ніхто не думав про те що цей день стане відомим по всьому світу за кілька годин. Особливо стане днем нещастя для Сполучених Штатів, а найбільше для одного з самих великих міст країни, міста Нью-Йорка.

Ліза гралася з малими, хлопчики поївши лазили по килимові в залі кімнати. Тамарка була в школі а усі решта на робочих місцях. Біля години 9:30 зателефонував мобільник Лізи. Вона взяла телефон і промовила:

- Yes!

- Елизавета! Ты видишь что случилось! - Почувся схвильований голос Аркадія.

- А что такое папа?

- Телевизор включи; сейчас самая увидишь. Давай я переключаюсь; мама звонит.

Ліза взяла пульт та ввімкнула телевізор. Вона побачила пряму трансляцію з місця пригоди. Мамка рідна, - прошептала Ліза та піднявши двох малих, посадила на свої коліна і пригорнула їх до себе.

Через кілька секунд зателефонував Віктор, Олеся, Марійка. Ліза не встигала відповідати на телефонні дзвоник. Після них зателефонували з школи щоб взнати чи хтось з дорослих є вдома. Так як було віддано наказ дітей розвести шкільними автобусами по домах. Ліза відповіла щоб привозили Тамарку а також сама зателефонувала щоб привезли Володьку; вона його зустріне.

День одинадцятого вересня увійде в світову історію. Того ж погідного теплого ранку було захоплено кілька пасажирських літаків. Перший рейс під номером «11», який вилітав з Бостона в Лос-Анджелес, компанії «American Airlines», на швидкості приблизно 790 км/год. врізався в північну вежу Всесвітнього Торгового Центру. Повітряна машина «Boeing 767», на борту якої знаходилося 58 пасажирів та 9 членів екіпажу, залетіла в ділянці 94-98 поверхів. Трагедія відбулася ранком в 8:46, по місцевому часі, (східно-узбережному).

Друга вежа того ж центру, була атакованою в 9:03, літаком «Boeing 757», компанії «United Airlines». Рейс під номером «175» направлявся також з Бостона в Сан-Франциско. На борту цього літака було 67 пасажирів. Машина врізалася на швидкості 959 км/год. в ділянці між 78-87 поверхами. Аварію другого літака могли спостерігати в прямому ефірі, так як знімаючи репортаж першої аварії, журналісти були саме за роботою. А в 9:37, літак рейсу «77», врізався в західне крило Пентагону. Четвертим був літак який вилетів з Ньюарку, він змінив курс, розвернувшись в штаті Огайо, облетівши місто Акрон. Борт взяла курс на Вашингтон. Цього літак бачили падаючого в штаті Пенсільванія. Версій аварії літака були кілька і спірні по своєму характеру.

Обидва будинки, гордість Нью-Йорка, яких було видно далеко з Менхеттена, висотою в 412 метрів, розсипалися як пісочні домики до самої землі. Послідній розвалився менше як за одну годину.

В 9:45, закрито повітряний простір в США для цивільних польотів. Літаки які в той самий час знаходилися в повітрі, одержали наказ приземлитися в найближчих аеропортах. Репортажі відео тієї жахливої трагедії, обійшли цілу планету за раховані хвилини.

Ліза, як людина що виросла в сім'ї авіаторів, була знайома з дитинства з літаками. Навіть вона в один час думала навчитися на стюардесу щоб літати, лиш Тетяна стала проти такого бажання дочки, мовляв: у нас вже досить авіаторів а професія така не для неї. Дочекавшись дітей з школи, Ліза усіх зібрала і поклавши малих в візочки, пішла пішком до старих Бойчуків, щоб розповісти їм про жахливу подію. Було якось не тактично щоб по всій планеті говорили про трагедію в Нью-Йорку, а вони живши кілька кілометрів від місця події, просто віднесли байдужно. Також Ліза хотіла поговорити з мамою, яка працювала в аеропорті, лиш телефон Тетяни був відключеним взагалі цілий день.

Прийшовши до діда та баби, Ліза почала розповідати їм про трагедію. Звичайно їй приходилося з терпінням пояснити про все поступово. Але в Лізи було терпіння щоб розповісти старшим людям, такий великий вплив інформації в доступній для них формі.

- Лізочка, а то ті самі будинки що були такі високі та сірі? - перепитав дід Федір.

- Так, я там була одного разу з Рітою.

- О, ти була таки коло них близько?

- Діду, не тільки коло них а таки на одному з тих будинків. На одному з них, була велика антена а на другий возили туристів і вони виходили на дах будинку. На даху був зроблений такий мостик, він був квадратним. По мостику люди ходили та роздивлялись на Нью-Йорк.

- А вас ліфтом довго везли аж на гору? - цікавився Федір.

- Ліфт був дуже швидкісний; здається що за секунду чотири поверхи пролітав. Коли ми повертались, тоді переходили на другий ліфт на сімдесят восьмому поверсі.

- А кілька поверхів там було? - запитала Настя.

- Мені здається що сто десять. Там на самій горі була піцерія, ресторанчики і таке інше. Хтось казав що коли гроза, тоді було темно в районі шістдесятих в сімдесятих поверхів а на горі сонечко світило.

- Чудо якесь таке виробили, - дивувалася Настя.

- Виробили, лиш завалили вже. - Промовив Федір.

- Уявіть собі скільки людей невинних там в тих літаках було. Хто їхав десь відпочивати, хто до рідних а тут смерть нараз. - Скривилася Настя.

Ліза була до того часу аж поки усі приїхали з роботи. Також Олеся з Юрою побачивши що нікого немає з дітей, поїхали до Марійки. Марійка поклала вечерю на чавунний столик за хатою на цегельній площадці. Але поки Марійка приїхала, Ліза приготувала картоплю, вона просто цілу нарізала її на чотири-шість кусочків і зготувала з приправами. Олеся швидко нарізала салату з помідорів, огірків та перцю. Віктор витягнув собі з землі молодого часнику. Усі сіли вечеряти та говорити про останню жахливу новину.

- Люди з висоти вискакували з вогню. - Промовив Юра.

- А тепер як буде далі? Мусять шукати хто таке зробив їм, - запитав Віктор.

- Шукати будуть, і знайдуть напевно, лиш що з того? Скільки молодих людей там працювали - погинули. Діти сиротами залишились а пожежників скільки не повернулося з будинку в той час коли він падав. - Почала розказувати Марійка. Вона продовжувала, - вони обвинувачують мусульман в тому. Напевно Америка зачепиться тепер з ними конкретно вже. Може війна початися, в нас так в магазині говорили сьогодні. Але одне добре, - Марійка встала щоб подати салату Володькові, який сидів далше від столу.

- Що доброго ти тут бачиш мам? - Запитала здивовано Олеся.

- Тут не бачу доброго в тому що трапилося, лиш те що ми зараз усі разом - воно добре. Хоча б війна чи щось інше, все ж таки ми не розлучені як тоді, коли був у Москві переворот в дев'яносто першому.

- Ой мам, не нагадуй хоч. - Вмішався в розмову Віктор. - Я пам'ятаю як Петро приходив вечором на лавку. Тоді жнива були саме, а він радіо на возі слухав на ходу. А вечором приїхав був Богдан Відлига щоб розповісти як відбувались там події.

- А, та Богдан вже був приїхав по всьому, - виправив Віктора дід Федір, який не вечеряв а просто сидів та слухав їхню розмову. - Коли Богдан приїхав то вже «наші» взяли були.

- Ой ви чуєте який дід політик, називає «наші» тих що були з Єльциним. - Засміялася Марійка. - Хоча дід тут правий: вони були на нашу користь.

- Я також тоді дуже боялась, - призналась Ліза. - Думаю що в мене якась доля така: тут вже нарешті з тим листом просвітилось а нараз тобі комуністи в Москві почали.

- Ось твоя доля Ліза. - Олеся вказала на брата, який вже гладив живота після вечері.

- А тепер справді разом як мама сказала. Вже що буде - нехай буде. Лиш щоб чоловіків не брали насильно нікуди на війну, - почала в голос думати Ліза.

- А що може бути війна з того? - Підсів ближче до столі дід Федір. Віктор відказав дідові:

- Може запросто. Ви знаєте як Америка себе має високо на світовій арені, а тут якась терористична група такого наробила їм. Такій пантері на хвіст наступити і залишитися без ушкодження - неможливо. Лиш щоб брали мужчин насильною мобілізацією, я не думаю. В Америки високий військовий потенціал, щоб менше жертв для себе а більше руїни ворогові.

- Вітю, поясни по-хлопському мені старому: що там в Америки багато є? - Просив Федір.

- Мають вони діду багато техніки щоб воювати, а людей аж так не треба їм багато. Наприклад мене не посадить в літак військовий щоб ракети скинути на якусь країну.

- А коли б таке було? Що тоді? - Перервала розмову Олеся. - Наприклад ось ти Ліза: щоб ти робила якщо Вітю брали б на війну?

- Я б не відпустила його. Я б його переховала десь; нізачо не погодилося б на таке.

- Ой Ліза - зітхнула Олеся, - добре що Вітя хоча високий лиш такий собі, а мені мого як прогодувати десь в підпіллі як він такий великий?

Усі засміялись з того що сказала Олеся; Юра також. Лиш Ліза раптово зробила серйозний вигляд поглянувши на Тамарку, промовила:

- Ой не говоріть навіть про таке. Не дай Боже такий жах, нам тоді було б не до сміху нікому.

- Не переживай Лізочка, якось обійдеться може. Переховали колись мої тато з мамою мене та Терезу, якось переховаємо і хлопців наших як буде потреба. - Сказав дід Федір. - Вже Вітя з Олесью росли без тата; може Бог не допустить вже такого в родину більше ніколи...

Кілька днів погідне небо над США було чисте від білих стрічок, які кожного дня креслять літаки, залишаючи слід за собою. Поглянути на небо і не побачити жодної повітряної доріжки, це для жителів Америки було не привичним, тому багато людей звернули увагу на таку унікальність.

Сполучені Штати Америки офіційно об'явили війну країні Афганістан. Військовий конфлікт почався сьомого жовтня. Навіть не пройшов один місяць після трагедії в Нью-Йорку та в Пентагоні. В той час в Афганістані правили представники Талібану. Влада Талібану піддержувала терористичні групи, вона тим самим виступила проти Сполучених Штатів.

Сусідка Марійки та старих Бойчуків, дружина Абдули, почала плакати та переживати про свою сім'ю. Адже вони були мусульманами а її чоловік афганістанцем, мали пряме відношення до конфлікту, який почався між двома країнами. Марійка а також діди Федір, більше хотів взнати про самий Афганістан, тут йому не хватало Петра Стецькового, щоб в'яснити політичний нарис подій в цій країні. Тому однієї жовтневої неділі, Марійка з Левом запросили сусідів посидіти за столиком, та довідатися від них більше про Афганістан. Лев замовив велику піццу, так як діти особливо її люблять тут, і під вечір прийшли сусіди до них. Приїхав також Віктор з Лізою та з дітьми. Олесі з Юрою не було; вони поїхали в Нью-Йорк Сіті. Правда дітей залишили на Лізу, тому хлопчики Ковальські також були в Марійки на подвір'ї.

Абдул почав розповідати ламаною російською мовою, а те що не знав як правильно сказати тоді називав англійською. Ліза тут же переводила для присутніх кому було незрозуміло, особливо дідові та бабі. Абдул розповів що він також є противник правління талібів і можливо що ця війна піде на користь його політичним товаришам, а також жителям країни. Він пояснив що від того часу від коли радянські війська покинули країну, тобто від 1989 року, боротьба тривала аж до 1992 року. Йому пощастило втекти в Штати рік часу перед тим як моджахеди, будші його політичні противники, захопили столицю Кабул. Лиш вони не змогли встановити порядок в цій розореній війною, бідній державі. Різні групи повстанців, провадили боротьбу між собою аж до 1996 року. Два роки перед тим, тобто у 1994 році, було засновано рух Ісламсько-фундаменталіського напрямку «Талібан». Таліби захопили владу саме в 1996 року. Пізніше вони захопили майже 90 відсотків території країни. Лиш маленька територія держави на північному сході, залишалася під контролем так званого Північного альянсу. Моджахеди колись були ворогами для Абдула, лиш таліби стали ще більшими його ворогами і тому війну в даний час він розцінював як визвольну війну для його співвітчизників. Дружина його боялась щоб американці не поступили так само з афганістанцями, як колись з японцями які жили в США, після того як Японія затопила флот на Гаваях. Лиш Абдул пояснив що в самому Афганістані Північний альянс, разом з військами США, воюють проти талібів.

Після того Абдул почав розповідати яке життя в самій країні. Він розказував як там дорого ціниться вода у місцях де посуха. Як важко там працюють жінки, тому що чоловіки багато часу заняті тим що воюють партизанським методом з противниками як з інтервентами, так

само одні між одними. Старший син їхній побіг та приніс альбом з старими знімками де сам Абдул будучи в армії офіцером, показував фотографії з солдатами Радянської Армії.

Марійка дивлячись на обличчя хлопців яких забрали туди, а ще коли Абдул показав хто з них загинув і якою смертю, Марійка в душі дякувала Богу а також пригадувала Раїсу Яківну, яка стала в пригоді щоб допомогти Вікторові звільнитися від долі «Інтернаціоналіста». Абдул показав на одного хлопця-сержанта, якому залишалося щоб іти додому всього чотири дні. Їхавши по дорозі в колоні, його Урал було підбито з гранатомету. В цистерні знаходився керосин для вертольотів, він спалахнув і двоє їхавши в кабіні, згоріли живими. З останками його згорілого тіла, якого зібрали разом з порохом, поклали до цинкової труни, також відправили рідним його військовий альбом і речі які були в чемодані приготовлені на дембель.

Настя почувши історія почала плакати, а Федір слухавши пригадував Петра, коли той розповідав йому подібні жахливі випадки про війну в Афганістані.

Марійка запитала сусіда чи він щасливим що його родина тут мешкає та його діти, той відповів що як би воно не було, все ж таки Афганістан його Батьківщина і він особисто своїм дітям розповідає про неї тільки добре. Також він має бажання колись повезти їх щоб вони побачили де він народився та виростав. Показати гірське село в якому він грався з такими як сам був, де він випасав кози та баранів. Абдул пояснив що хоча його країна бідна, лиш чомусь йому було суджено там народитися і він її любить як дитина свою маму, не зважаючи чи мама красива чи навпаки. Він побачив як Настя погоджуючись з його думкою махала головою, сказав: Вот мать это понимает. Мать со мной согласный, мать понимает что в человека дорогое в жизни.

Після того коли сусіди пішли уже до своєї хати, приїхали Олеся з Юрою. Ліза з Віктором також уже поїхали додому. Марійка запитала зятя:

- Юра, а як твій брат: він таки не буде сюди їхати?

- Напевно тепер вже не буде. Він де був раніше? Зараз взагалі можуть відмінити еміграцію в Америці. Хто його знає яка політика піде після того всього. А ще війна почалась...

- Юра, ми не мусульмани, наш народ нічого не має спільного з терористами.

- Ой мамо, де є ще гірший терорист як теща у Василя. Вона такий будинок могла б завалити без літака. Її як візьме їдь, тоді як писали в нас на стовпах електричних: «Не влезай - уььет!»

- Мам, - почала Олеся. - А ти знаєш що вона нас не любить також.

- А нас чому?

- Заздрість. Василь постійно порівнює як Юра зжився з нами а як вона йому робить біду. А як Лізу вона не любить.

- А вона звідки знає нашу Лізу? - здивовано поглянула Марійка на дочку.

- На весіллі була в них. Казав тоді мені Юра щоб не просити її а ми не могли не запросити.

- Олеся, я не розумію: чому вона будучи на весіллі один раз і не любить Лізу?

- Казала що Ліза не вихованою, тому що перед людьми тулилася до Віті дуже багато.

- А що тут не так? Вони побралися як люди, по любові, нехай туляться собі скільки хочуть.

А я вперше почула щоб була людина яка Лізу не любить, а тут ще просто без причини.

- А ще як Василь там переказав що ми з Юрою лиш двоє в новій хаті жили, після того як одружились, тоді вона взагалі була люта як змія. Ой таке говорила про нас що просто...

- А що саме Олеся?

- Мам: я тобі не буду того переказувати; стидно.

- Нехай говорить, - махнула рукою Марійка, - просто є люди які в житті ніколи не мали нічого приємного, тому вони хочуть щоб усім було так само як їм.

Тут Юра не видержав і почав перед Марійкою розказувати про брата та його життя:

- Вона за нас говорить, нехай про себе розкаже: мішається до їхньої сім'ї в усіх питаннях, починаючи від того чому комин на хаті з червоної цегли а не з шамотки, а кінчати їхнім ліжком. Василь її на кличе «мамо». Я не кажу що він правильно робить, лиш так воно є.

- Юра, - почала Марійка. - Ми дорослі люди і розуміємо що мама в кожного є єдина на світі. Мама це та людина, яка породила та годувала. Але коли вже у нашому народі така культура, що зять, чи невістка, називають батьків жінки, чи чоловіка, так само як рідні діти - воно не погано. Лиш щоб людина яка входить в твою родину, могла вільно так називати, я думаю що

та сама свекруха, чи скажімо теща, повинна так поводити себе, щоб викликати пошану в того хто увійшов у її сім'ю. Звичайно не завжди так вдається, так як з іншої родини людина може бути вихованою по-іншому, розуміти інакше і так далі. Лиш коли все робити для того щоб той хто прийшов відчував прихильність та щирість, тоді я думаю можна претендувати на те щоб зять, чи невістка, так називали як рідна дитина. Правда в наш час діти батьків не хочуть так звати, а тим більше коли шкоду робити молодим. Я думаю що у твого брата Юра, є повна підстава щоб саме так поводитися відносно тещі.

- А як він взагалі її кличе? - Запитала чоловіка Олеся.

- Ніяк, думаю що не кличе взагалі. Вона саме всюди завжди влізе, нащо ще її кликати?

- А все ж таки як потрібно якимось звернутися до неї?

- Ай Леся, перебивається якимось бідняга.

Олеся поклати руку на плече чоловікові та промовила до Марійки:

- Мам, бачиш який зять в тебе послухним; він не перебивається коли приходиться йому тебе покликати.

Марійка засоромившись перед зятем, опустила очі та почала збирати з столу стаканчики. Юра вирішив виручати тещу:

- Маму не тільки я так називаю, таку людину можуть навіть сусідні діти кликати мамою. Наприклад мені подобається що в нашого Володьки дві мами.

Марійка також пішла на відвертість перед дітьми:

- Юра, я не кажу що я найкраща людина, лиш стараюсь такою бути, а коли щось не так тоді мені підкажіть будь ласка; я виправлюся.

- Все так мам, - засміялась Олеся, - лиш якщо по правді, тоді коли я з Юрою була вперше на нашій лавочці, ти просто за скоро вийшла з хати а Юра перелякався.

- Я не ішла до вас тоді на лавочку Олеся, а воно напевно тобі за те що ти Лізу була перелякала що я дуже строга. Як бачиш повернулося до тебе.

Усі почали сміятись з того, лиш Юра раптово поглянув на свого годинника і навіть не повірив що уже 11:30. Він почав квапити Олесю щоб їхати додому, так як завтра йому було потрібно вставати на роботу ранком.

Війна в Афганістані продовжувалася, люди уже привикли то такого розвитку подій і життя в Америці стало на своєму місці. Правда держава понесла великий фінансовий ущерб як від самих терористичних актів, так само від того що розв'язала війну далеко за кордоном. Як правило дислокація військової техніки та отримання військового персоналу, також дали почути свої потреби в державному бюджеті країни. Лиш так як люди привикають до кожної новини, навіть жахливої, так само відбулося і цим разом в США і в самому Нью-Йорк Сіті.

Новим жителям родини Левчуків та Ковальських, тобто Русланчикові та Олегові уже виповнилося по одному рокові. Хлопчики ходили досить гарно.

Однієї суботи, а саме двадцятого жовтня, Ліза запропонувала Олесі поїхати в той самий парк, куди Олеся возила її після того прийому лікаря, коли Ліза почула жахливу новину про те що в неї синок хворий на серце. Ліза пам'ятала той час коли вона сказала Олесі що коли Бог допоможе і усе буде добре, тоді вона приїде сюди з малим щоб показати йому білі лілії в парку біля кам'яного мостика. Звичайно час був запізнений трошки, Ліза знала що там вона в таку пору не побачить квіток, яких вона бажала показати синові, тоді коли мріяла про нього. Як правило водяні лілії, або як їх називають «латаття біле», цвітуть літом, все ж таки Ліза захотіла поїхати в парк тепер, а колись літом ще поїхати також, поглянути на водяні квіти.

Олеся поїхала з Лізою та з малим в той самий парк. Діти були добре одягнуті хоча не було холодно. Ліза була одітою в білу кофту, а по ній в осінню шкіряну курточку. Внизу на ній була джинсова спідниця. Олеся також мала по светру шкіряний довгий плащ а під ним

джинси. Поклавши малих в коляски, обидві молоді мами пішли собі доріжками парку розмовляючи. Лиш як кілька осіннє сонце присвітило на дітей, Олежик тут же заснув. Олеся почала розмову знову про Ковальських, вона розповіла Лізі те саме що не давнього вечора мамі. Також сказала що теща Василя не любить їх і чому саме вона не любить її; Ліза відповіла:

- А я нічого такого не робила біля Вітьки перед гостями; може я не пам'ятаю, лиш здається мені що не було нічого там особливого. Поклав може руку на тілію і більш нічого.

- Ой Ліза, - махнула рукою Олеся. - Просто лукава вона баба така і все. Що тут такого що ти там обняла Вітю чи щось подібне? Наприклад наш дід напевно ще б зрадів від того коли б побачив ваші французькі поцілунки, - засміялася Олеся.

- Так що ти не можеш Олеся щось придумати щоб Василь все ж таки приїхав сюди? Як ти не можеш допомогти своєму Ковальському? Щось не схоже на тебе подруга.

- Може щось придумаю, - коротко і не задумуючись, відказала Олеся.

Прийшовши до мостика, вони зупинились. В парку було дуже красиво: осіння погода та жовте листя. Ліза почала розповідати що вона бачила подібний пейзаж на фотографії, яку її батько привіз з Ленінграду. Фото було кольоровим, та зробленим у Літньому саду. Олеся замітила що в той час коли Аркадій ще вчився в Ленінграді на пілота, тобто від шістдесят шостого по сімдесят перший роки, кольорові знімки не були частим явищем для простих людей. Лиш в Ленінграді в той час були фотографи-любители, що могли за гарні гроші зробити таку розкіш для молодого будучого пілота. Олеся хотіла більше знати про Літній сад, лиш Ліза сама мало знала про нього.

- Батька мого запитай, він тобі розкаже - промовила Ліза.

- Я думаю він багато чого може про свої молоді роки розказати, - усміхнулася хитро Олеся.

- Лиш мовчить як окунь, як ти Олеся любиш говорити. З мамою простіше в нас: все та усі знають про неї.

- А мама твоя також була дівка нівроку, коли такого Арлана підчепила колись.

- Знала наживу на нього Олеся.

- Все правильно: наживка найголовніше.

- А ти Юру свого також знала на яку підчепити, - жартуючи штовхнула в бік Олесю Ліза.

Після того вони зійшли до води близько. Ліза витягнула Русланчика, поглянула на осіннє небо і почала приговорювати до нього. Малий дивився на воду, на листя що плавало по воді, яку вітер робив шаруватою своїм подихом... Ліза присіла біля синочка:

- Синок, бачиш ось тут літом, коли буде сонечко, будуть квіточки красиві, вони тут живуть на воді... - шептала до Русланчика Ліза. - Вони також тут були коли ще ти не був народився, а зараз ти в мене уже ходити можеш... Бачиш який ти в мами: гарненький, здоровенький.

Ліза розтягнула замочок курточки і легеньку приклала руку щоб послухати як стукає його сердечко. Ритми серця були спокійними та чіткими. Ліза з любов'ю поцілувала малого і поглянула на Олесю.

- Бачиш Ліза; все добре в тебе і в мене також. Я просила не переживати тебе.

- Усе як я бажала Олеся, я така щаслива сьогодні. А знаєш скільки є матерів що їхні мрії не збуваються? Навіть коли вони все життя чекають. А уяви собі коли в якоїсь мами дитина калікою народиться, яке воно горе для мами...

- Ой хоча не говори Ліза.

- А ти знаєш Олеся, якщо по правді, я якось так привикла до твого Олежика, як до свого Русланчика. В мене таке відчуття що я народила близнюків. Ти не ображайся Олеся на мене, лиш якось я так біля них двох постійно; може від того.

- Знову собі набрала в голову, хочеш щоб мій Олег так думав як ти колись що тебе цигани загубили? - усміхнулася Олеся.

- Ні, ми правду розкажемо йому яка в нього мамка, та як вона на коридорі його народила.

Коли дві молоді мами розмовляли біля води, вони не звернули уваги що з кам'яного мостика дивилися на них два молодих чоловіки віком від двадцять до двадцяти п'яти років. Насправді це були два студенти. Вони стояли аж поки Ліза та Олеся не відійшли від води та направилися на доріжку яка вела через мостик. Хлопці раптово повернулися від перил і стали чекати на Лізу та Олесю. Ліза захоплено щось розповідала не звертаючи уваги на те що

робиться на стороні, а Олеся навпаки помітила дуже швидко цікавість незнайомих. Підійшовши ближче, Олеся вже не слухала що розповідала Ліза, а сама в голові складала речення англійською мовою, коли ті щось запитують їх. Довго чекати не довелося; сміливіший з них побачив що Олеся поглянула в його сторону, промовив:

- Hello ladies!

Олеся відповіла з усмішкою, як звичайно прийнято при зустрічі в Америці. Студент на тому не зупинився і продовжив розмову:

- What up?

- Not much. - Відказала Олеся.

- Are you having a good time?

- Oh yeaaaah. - Олеся розтягнула свою відповідь.

- Can we go with you?

Олеся раптово звернулася до Лізи та запитала:

- Ліза, а як сказати правильно: «можливо нам не в одну сторону»?

- Олеся, - зітхнула Ліза та відповіла, - тобі правильно потрібно на одну і на другу сторону.

- What did you say? - Запитав той самий що почав розмову.

- I just told her that she has to go home. - Відказала Ліза, помірявши своїм поглядом з під чорних вій, хлопця.

- Okay. - Розгублено промовив хлопець який не розрахував на такий крутий поворот в розмові. Направившись іти далі, Ліза на прощання сказала:

- Have a nice evening guys.

Лиш студент не хотів так просто закінчити розмову перед своїм товаришем, він немов рятуючись за соломинку вигукнув вслід за молодими:

- What country are you from ladies?

- From Israel. - Пожартувала Ліза оглядаючись.

- See Brian: Israel very nice country. - Промовив хлопець дивлячись за Лізою та Олесєю.

Олеся ще оглянувшись за ними, промовила до Лізи:

- Я вже також єврейкою по-твоєму стала?

- Ой, я забула: як ти колись в Івано-Франківську говорила мені що будуть іти за нами і думати що ми з Франції. Потрібно було сказати We are from Paris.

- Лиш я тоді думала що за нами іти будуть а вони нас перейшли на мостику сьогодні.

- А тебе Олеся потрібно відучити від тих як мама Маруся говорить «Левчуківських замашок». Бачу ти ще б дівки бавилася зараз.

- Ой Ліза, ти як монахиня якась.

- Лиш Ріта так не думає.

- Тоді перепрошую. Все зрозуміло з тобою подруга, - похитала головою Олеся.

Жовте листя крутив вітер за ногами по парковій доріжці, хлопчики дивилися мовчки на осінній пейзаж жовтневого погідного надвечір'я. Якийсь час Ліза та Олеся ішли мовчки, а пізніше тишу порушила Олеся своїм запитанням:

- Ліза, а ти пригадуєш коли ми ішла в нас понад Бистрицю в ти говорила що хочеш стати мамою? Також була осінь тоді...

- Пригадую Олеся... А бачиш ми тоді думали хто в мене буде а зараз є донечка і синок. А ти Олеся в свекрухи готуйся: буде в тебе дві невістки, а в мене так само як у мами Марусі.

- Ой Ліза, ти знаєш я коли ходила в школу, мені здавалось що та школа ніколи не закінчиться в мене. Як воно все переходить на землі... Пригадую бувало що прибігаю з школи, іду в стару хату а баба Настя також жвавою, готує біля кухні, питає мене про все. Зараз погляну на неї, вона сидить собі в кріслі і тільки пригадує своє минуле життя. Ніяк не може второпати того що вона поїхала жити в Америку. А дід наш як жартував постійно, хоча зараз також жартує він так само. А в житті він мене ніколи не образив, навіть коли я заслужила того була. Дуже він ставив високо те положення що ми росли без батька і були наполовину сироти...

- Лиш ви Олеся хоч і були сироти, але жили набагато краще як деякі ваші ровесники, які мали батька. Ваша мама була гарно вихованою і ви також.

- Особливо я, - почала сміятися Олеся згадуючи своє дитинство.

- А які в мене спогади про вас Олеся: я коли поверталась в Івано-Франківськ, тільки думала коли знову поїду до вас. А на Вітю як мені чекало ся довго: це взагалі вічність...

- Жаль що в мене не було такої машини як зараз колись там. Знаєш Ліза коли б я на тій машині пролетілась тоді по селі, напевно в народних піснях співали б про мене після того.

- Не хвилюйся Олеся: все одно співатимуть, - пожартувала Ліза.

В таких спогадах, вони повернулись знову щоб їхати додому, тому що короткий, осінній день клонився до вечора. Ліза поклала малих в їхні дитячі сідла, сама сіла біля них, а Олеся за кермо свого Лексуса. При виїзді з парку, вони знову побачили тих самих студентів, які також збиралися їхати додому. Олеся посигналила їм на прощання та помахала рукою а Ліза тільки головою в сторони, правда не до студентів а до Олесі, оцінюючи її поведінку як не адекватною сьогодні.

35

Наступала зима. Одного дня Юра був дуже розстроєним на роботі. Віктор думав що він щось посварився з Олесею, лиш такого не було щоб за хатньої справи, в швагера так падав низько настрої. Віктор вирішив все ж таки розпитати його причину такого подавленого духу.

- Юра, щось трапилося в тебе, що ти такий як маринована риба?

- В мене ніби нічого, але може краще б в мене чим...

- А що таке що не договориєш?

- Та що? Вчора Василь мій додзвонився до мене додому і в них там біда така.

- А що з Василем твоїм, якщо не секрет?

- Який секрет Вітьок: напився тай машину розбив свою і ще якомусь мужикові з Тисмениці. Говорив зі мною і просить кілька соток доларів щоб хоча тому віддати.

- Тоді поможемо, що ти так подався?

- Розумієш Вітя: коли б у мене таке трапилося, тоді питання легко вирішити. Я з Лесею домовився б як зробити і кінець. Може там половину вечора вона б помуркотіла невдоволеною і все. Леся розуміє справу: потрібно - значить так бути! Знаєш Вітя як кажуть в нашому народі: «Краще з мудрим загубити, як з дурним знайти».

- А що в нього така Наталя зла баба?

- Вона як сама, тоді нормальна, так собі, лиш стара прийде і вже починається. Ще коли тато жив, тоді Василь почувався інакше, хоч міг пожалітися йому та разом позітхали на свою горе-недолю. Зараз він сам і просто мені такі кривди виливає що жаль його. Вітя, розумієш: все ж таки єдиний брат в мене. Я знаю що вже Леся не може слухати як я її торочу про нього, лиш якось все в мене воно повертається назад. Просто на голові він в мене постійно Вітя.

- Проблема говориш, - задумався Віктор, - а гроші передай йому, а коли не маєш я виручу вас. Скільки там йому на машину потрібно?

- Гроші я знайду, там чотири сотки здається, лиш що з того? Розумієш він уже в Польщу не їздить взагалі, говорить мені що все одно ніхто не цінить його старання. Подумай Вітя: сам хату побудував, її старі не помогли аж так дуже. Він дивиться як я живу і радий за мене, лиш йому образно за самого. Я навіть не розкакую як ми тут разом любимо посидіти собі там в мами і Лева, як гостини робимо родинні; жалю не хочу йому додавати більшого. Там ще є одна справа така в них: коротше той Ромцьо, брат Наталі, також має проблеми з жінкою і теща Василя вчепилась щоб Василь відпродав йому татову хату. Хата наша така незavidна, лиш немає потреби продавати її. А саме головне що Ромцьо грошей немає, хоче іти вже жити, переписати на себе, а так буде віддавати гроші коли вони в нього будуть. Теща говорить що все одно хата порожня стоїть. А Василь сказав її що я не даю згоди, так як там є моя половина. Теща його як почула і вже на мене покотила бочку. За себе я вже не заступаюся а чому вона вашу родину зачіпає? Говорить що Леся з такої сім'ї що не можуть насититись нічим; всього їм треба. Якось лихе взнало що ви там доглядали Лук'янову хату,

також плете що ви так зробили що вашу Ірину розв'язали з квартирою у Львові а мовляв Ірина та Олег тепер хати прибирають по людях і не мають як вернутись, тому що ми їх так викрутили. Каже Василеві так: «Дивись ляху скупий, там де Юрко пристав, вони лишили хату чужим людям без плати, а ти продати не хочеш швагерові рідному». Ось таке він має там з ними Вітя.

- Юра, - поклавши ключі якими крутив генератора, промовив Віктор. - Ти потолкуй з Олесею, нехай щось думає щоб Василя все ж таки забрати до нас. Олесея може, вона таке придумає що вони не розгребуть там ніколи. А ще краще я з своєю поговорю сьогодні, а Ліза з нею також поговорить. Ти знаєш як моя Ліза цінить сім'ю та волю, якою повинні користуватися молоді люди. Ліза не переносить коли чує подібні речі що хтось мішається в родину. Можеш собі уявити що колись мама Таня жалілась мені що Ліза як вийшла заміж, її зовсім не розказувала про нашу сім'ю. Звичайно вони привикла пізніше до цього а зразу Ліза немов пропала для них; уся увага була для мене. Бувало що я вже сам на чай просив зайти до них і просто посидіти разом. Мені було незручно щоб не подумали її батьки що я приїхав до них в Штати і їхню єдиначку забрав з кінцями як кажуть.

- Що ти Вітя, твоя теща толкова людина. Що ти прирівняєш її до Василевої чоловіче добрий? З такою як Тетяна, можна домовитися навіть через океан на гумовій камері переплисти. Вітя, зрозумій: така людина як мама наша, мама Маруся, вона з великої проблеми зведе на крихітну. Одним словом максимум зведе на мінімум. А братова теща навпаки: з малого чогось таке роздує як та повітряна куля що на Ніагарському водоспаді людей підіймає.

- Нічого, нехай дує скільки влізе, а Василь твій тут буде. Я сам скажу Олесі щоб взяла справу під свій особистий контроль.

Того ж дня у вечорі, Олесея забігла до Лізи щоб взяти малого. На дворі почався дрібний дощ. Олесея стулившись від холоду взялася руками потирати свої лікті. Саме в той час Ліза була з малими в великій кімнаті, показувала їм малюнки з дитячої книжки про звірят. Віктор з дочкою були на кухні. Олесея промовила до братової:

- Ліза, який дощ почався холодний зараз що просто жах.

- Ой мама Олежика прийшла до нас, - звернулася Ліза до хлопчиків.

- А він я так бачу не збирається іти спати додому. - Олесея присіла біля Лізи.

- Нехай в мене спить, яка різниця тобі. Будеш нести його в такий дощ зараз. Я нагодую перед сном і покладу їх.

- Ой, мені що сім метрів важко перенести його. Я не іду з дому до Лук'янової хати Ліза.

- Давай іди на кухню чай будемо пити разом. Там Вітька хотів з тобою про щось поговорити сьогодні.

Ліза витягнула м'які іграшки, поклала на підлогу, щоб малі якийсь час гралися ними та не шуміли, а самі вони пройшли на кухню. Віктор побачивши Олесею показав на дубове крісло біля столу:

- Ласкаво просимо, сестричка!

- Ой який він сьогодні в тебе Ліза привітливий. А бачу варення облизує щоб був солодким в ночі для тебе Ліза. - Наливаючи з чайника води жартувала Олесея.

- Слухай, ти чому не виручиш свого Ковальського? - почав Віктор.

- В якому питанні?

- Олесея, зроби щоб той Василь приїхав до нього. Юра так подався, як той мішок що ти знайшла для Терези колись, на стриху в stodolі.

- А я що можу зробити щоб вони приїхали в Америку? Юра брат нехай робить як повинно бути по документах. - Розвела руками Олесея.

- Олесея, документальна справа простіша, вона за Юрою, а ось щоб ти вирішила з тещею Василевою та його жінкою, це вже справа стоїть за тобою.

Під час розмови Віктор розказав що Василь розбив машину, що потрібно гроші повернути йому. Також розказав про хату старого Ковальського; все розказав. Олесея піднявши голову дивилася в самий кутик кухні. Ліза побачила що вона щось думає і взявши за плечі Віктора, нахилилась щоб шепнути йому на вухо:

- Якась ідея народжується в неї.

- Побачимо... - Проговорив Віктор.

- А що не віриш Вітя? - Немов прокинувшись заговорила Олеся. - Я сказала що все зроблю тобі з Лізою коли ми їхала в Нагуєвичі з Любчиком. Також щоб мама вийшла за Лева - я постаралась свою частину.

- З одягом Терези також твої заслуги - добавила Ліза. - А найголовніше це як Ріту ти вивела на чисту воду з її драмою. Я вже геть була заплуталася в тому і ще Вітька постраждав за ніщо. - Ліза стоячи з-заді Віктора нахилилась та поцілувала його в щоку. Лиш в цей самий час Олеся побачила що волосся Лізи направилось в горнятко з якого пив Віктор і хотіла швидко його відсунути. Олеся протягуючи руку до горнятка мимоволі каменем, який був вставлений на її перстень, зачепила верх стакану і він перекинувся. З стакану вилився апельсиновий сік та розтікся по столі а так на коліна Віктора. Ліза з переляку кинулася не знаючи що трапилося саме за тих три секунди коли вона заплющила очі цілуючи чоловіка. Тамарка почала сміятися від того що усі перелякались, а вона побачивши усю сцену не перелякалась а навпаки вона її розвеселила.

- Ось тепер вже дійсно в Олесі получить ся її план! - Промовив Віктор встаючи за столу щоб витертись від соку.

- А все через неї - Ліза показала на дочку. - Завжди наллє цілий стакан і нап'ється лиш трішки з нього.

- А з цим вже Тамарка пішла в бабцю Марусю, - запримітила Олеся. - Мама завжди зробить кави ціле горня велике, а дід випивав за нею каву.

На прощання Олеся встала, подякувала за чай і промовила ідучи до своєї оселі:

- На добраніч вам, а мені ще потрібно обдумати свій план. А ви ще забули що я допомогла торф привезти колись і вашу маму помирити допомогла з Михасем. Також я думаю що Тамарка полюбила Русланчика після того як ми по душам поговорили; правда Лялька? - Олеся стояла з-заді Тамарки, нахилилась і поцілувала племінницю в тім'ячко. - Напевно поговорю з Лількою в ресторані, вона хотіла мені в пригоді стати - нехай постарється тепер коли сама напросилася, - ніби між іншим промовила Олеся.

Як завжди в кінці листопада, родинне свято День подяки. До Марійки приїхала Тетяна з Аркадієм і звичайно діти Марійки, з своїми сім'ями. Поївши святкових страв, діти пішли в підвал щоб грати на комп'ютері, якого Лев поклав для того, коли зимою, чи в дощову погоду, діти не зможуть бути на дворі, так як найкращий метод заспокоїти дітей, це дозволити їм цікаву гру на комп'ютері. А дорослі в той час вели розмову хто з ким. Коли Олеся кивнула щоб Ліза пройшла за нею. Ліза швидко залишила тарілку з тортом і встала з-за столу. Тетяна поглянула їм вслід, та промовила до Марійки:

- Бачиш Маруся яка справжня дружба? Водюю не роз'єднаєш. Як колись разом бігли до вас так само зараз: Олеся лиш моргнула і Лізу як корова язиком злизала від столу.

- А знаєш Таня, вони один раз привезли малих до мене і обидві яось так геть по-дитячому побігли кудись їхати. Я так поглянула і мені стало перед очима як вперше я побачила Лізу в нас на подвір'ї, і вони обидві пішли купатися на Бистрицю. А цього разу я взнала, - Марійка нахилилась щоб прошептати Тетяні про справу, - коли вони повернулись, я взнала що вони Ріту розкусили, про той випадок що був трапився на весіллі Давида в ресторані.

- А я вперше Олесю також на нашому подвір'ї побачила. Мій тато питає мене чи я знаю чия дівчинка, я відказую що не знаю а він мені каже: «Марусі Федорової».

- А Вітю коли побачила вперше?

- Також на своєму подвір'ї; торф привозив з Олесею вечором. А який скромний був, навіть не осмілювся поглянути та постояти щоб я його оцінила, - пригадала Тетяна.

- А пригадуєш як ми на весіллі були а діти пішли собі кудись?

- Пішли під нашу хату, та цілувались там до ранку а ми про Грузію говорили. - Почала голосно сміятись Тетяна, пригадуючи весілля в агронома.

- А головне обидві думали одне та те саме - сміялась також Марійка - діти само собою, лиш ми також були як діти тоді.

Тим часом Олеся з Лізою зайшли в кімнатку і почали не спогади минулого як їхні матері, а Олеся розкрила для Лізи свій план, по якому вона надіялась витягнути Василя та Наталю з України в Штати.

- Ліза, я признаюсь тобі про те як я надумала забрати брата Юри. Звичайно що тобі воно не буде подобатись, лиш в мене просто немає мудрішого виходу з ситуації яка склалася біля нас. Мій план ще не діє, тому що я хочу вислухати твою думку та погляд на таку справу.

- Цікаво що ти цього разу придумала Олеся. - Усівшись зручніше на дивані заклала руки Ліза, приготувилась слухати.

- Одним словом Василь там зробив аварію, я вирішила використати цей випадок для його переїзду в Штати. Колись мені Ліля похвалилась що в неї є брат рідний, він там трошки крутиться і вміє показати щось з себе. Я буду просити що він поїхав на своїй машині, а в нього якась шикарна німецька тачка, щоб він поїхав до Ковальських в Тлумач. Одним словом він повинен грати там перед Наталею та її мамою, власника, якому Василь розбив машину. Докази є готові: Василя машина розбитою і його рідні знають що він мав аварію. Чоловік справжній потерпілий від аварії, уже одержав гроші за шкоду; з ним порядок. Лиш Наталя тим більше теща, того чоловіка з Тисмениці ніколи не бачили і не знають. Брат Лілі приїде і почне говорити що Василь так його вдарив, що машина за яку він ніби недавно заплатив двадцять тисяч баксів в Німеччині, злетіла в рів і дуже побита. Коротше так побита що немає що ремонтувати а частини для неї дорогі дуже. Само собою що почувши таку проблему жінки перелякаються, а тоді Василь признається їм що про чоловіка з Тисмениці якому він мав віддати тільки чотириста доларів, просто не існує. Мовляв Василь не хотів скандалу і не признався наскільки положення критичне з тією аварією в них. В результаті ніби цей водій, тобто брат Лілі, Василя все ж таки віднайшов і тепер той немає куди подітись. Брат Лілі покладе ультиматум що до половини року, гроші повинні бути! Коли він побачить що вони десь відробляють і почнуть виплачувати, тоді він почекає ще один рік. Коли вони не думають віддавати гроші, тоді за них візьмуться хлопці які є від тієї справи. В результаті виходу в Ковальських немає зовсім крім одного: їхати двом в Америку і відробляти гроші за машину. А щоб тут легально працювати, потрібно їхати по пароллю їм.

- Ой Олеся, ти таку гру почала що просто мені страшно. А Василь знає про те і твій Юра?

- Тільки Юра знає. Він оцінив ідею як геніальну і правильну.

- Олеся, для Юри кожна ідея буде добра, він брата хоче сюди витягнути. А ти подумала коли мама Наталі визнає колись, воно тобі не знаю що зробить за таку неправду?

- Я не боюся. Тим більше: коли Наталя тут визнає що їм гроші не потрібно віддавати за машину розбиту, вона зрадіє і привикне тут жити. Мені потрібно їх сюди витягнути а там вже як буде. Коли Наталя так справді за своїми, тоді нехай повертається до них. Лиш я думаю що вона тут приживеться, а мама її має ще два сина там, нехай вчиться з невістками жити як людина нормальна і все буде окей!

- Ой Олеся, ти подумай добре: ти також маєш два сина а тут така справа обманлива якась...

- Ліза, я обманюю для їхнього добра. Вони ще мені подякують колись за це. В житті так буває часто що спочатку щось людині не подобається а пізніше та сама людина ще вдячною.

- Олеся, так буває лиш не в таких випадках. Наприклад ти можеш бути вдячною своїй мамі що колись тебе наказувала а зараз ти зрозуміла що вона була правою. В такому випадку все правильно: мама поступала правильно і ти пізніше зрозуміла все як слід. Лиш до неправди такий приклад не прикладеш Олеся. Я навіть не знаю, - Ліза просто розгубилась.

- Бачу, що ти не годишся ніяк зо мною Ліза, - зітхнула Олеся.

- Припустимо, лиш наскільки ви вже пройшли в тому питанні далеко?

- Я насамперед хотіла з тобою порадитися, просто я ще не говорила Лілі нічого.

- Не знаю Олеся, - задумалася Ліза.

- Ти що думаєш що її мама буде плакати за ними? Їй просто буде скучно що не буде куди носа свого вставляти між них. Я розумію що справа кривою, лиш мені вже так мій в печінки в'ївся з тим братом, що мені світ білий не милий став.

- Олеся, ти ж сама говорила що за все в житті потрібно платити.

- Нехай платять мені так само. Якщо хтось мене захоче обманути для мого добра - будь ласка, хоча кожен день.

- Подумай добре Олеся. - Задумалася Ліза, якій ідея Олесі зовсім не подобалася цього разу.

- Добре Ліза, я зроблю так: тоді я сама скажу Наталі що ми тут може зберемо грошей якщо їм так важко розлучатися. Ось тоді я послухаю що вона мені скаже.

- А коли відмовиться їхати, якою ти тоді будеш виглядати перед нею? Тоді будеш збирати двадцять тисяч та так робити щоб Василь тобі їх передавав знову сюди? Ні Олеся, ти лиш подумай, що та сама Ліля подумає про тебе, та твою родину.

Тут Олесю трошки зупинило що сказала Ліза. Справді що Ліля подумає? А ще коли не получиться як планується, що ж тоді буде? Олеся пригадала як Ольга Олексіївна хвалила її перед Лілею, що вона з доброї родини, та зразково вихованою. Справді така інтрига не підходить в ніякі рамки. Коли Олеся задумалась, Ліза побачила що ще може зупинити її на цьому шляху обману. Ліза примінила формулу почуттів.

- Олеся, ти сама подумай над тим як слід: ти своєю ідеєю заставиш щоб дочка обманювала рідну маму. Нехай для Василя теща лихою людиною, лиш для самої Наталі все ж таки рідна мама. Знаєш що може колись бути так, що сама Наталя тут полюбить жити, а тобі при якійсь суперечці скаже як через тебе вона поступила з мамою. Виходить так що все буде через тебе тоді. Уяви собі таку ситуацію: Наталя поїхала а мама просто захворіла та померла. А давай подумай так: в них є син, коли він підросте, почне машиною вганяти і щось витворить, чи сам покалічиться. Знаєш Олеся що в кожній біді людина шукає причини, а причина як правило - інші люди. Щоб не трапилось в них тут в Америці, все будеш ти винуватою. Як правило що добробут а також жодні твої витрати, тоді не будуть рахуватися зовсім. Тепер про самого Василя: ти Олеся тільки вислухала його жалі на тещу та на дружину, лиш ти сама говорила мені що бувало так що Юра його усмиряв коли той починав бити Наталю.

- Розумієш Ліза: Наталя сама собою непогана людина, лиш стара мішається дуже. Коли б у Василя була такою теща як в мого Юри, тоді про все можна домовитись було б з нею.

- Олеся, послухай мене уважно: я не обстоюю його тещу; я її не знаю. Якщо по правді, я лиш знаю що їй не подобалось те, що я на своєму весіллі, поводитися не етично по її оцінках. Лиш менше з тим; слухай про інше. Як ти думаєш Олеся: коли б твій Юра почав тебе бити, чи скажімо щось подібне, як тоді б склались відносини твоїх рідних до нього? Я знаю що спочатку ти б мовчала про таке, лиш скажімо через рік-два все одно ти пожалієшся мамі. Скільки часу мама могла б мовчати та дивитися б на твою таку недолю? А якщо б ти синяки їй показала на тілі? А коли б дід таке побачив? Тепер скажи чи вони б стояли в стороні, чи вмішалися б у твою проблему?

- Думаю що вмішаються усі троє і ще Вітя з ними разом, - відказала Олеся.

- Ось бачиш. Тут я не відношу це до Ковальських там в Тлумачі, лиш просто хочу тим сказати що сама ситуація робить людей такими. Наприклад мій тато також міг маму там трошки провчити, лиш ти мою маму знаєш вже також. Правда ти знаєш її зараз, а молодію, в неї було енергії, а мрій, що хоча не згадуй. Лиш я думаю що коли б Вітя почав мене бити, напевно тато вмішався б до нас. Коли б була правда з тим листом колись, тоді він намірився взятися за Вітю по-кавказькому.

- Так що тоді Ліза з моїм планом; скажи відверто? - уже розгубившись питала Олеся.

- Змінити на більш правдивий і менше відповідальний. Потрібно так придумати щоб ти підказала а сама стояла в стороні. Щоб коли піде щось не так як повинно бути, ти не була відповідальна за таку справу. Придумай, а краще сама знай, на яку наживку повести їх щоб ти свого добилася і вони були задоволені. Щоб все було по-людському і чесно. Повір мені і пробач за відвертість подруга: тобі не підходить така крива справа. Олеся, ти з порядної родини, для чого шукати собі пригоду з якої мало користі а багато проблеми? Звичайно що твій план геніальний, як взагалі усі твої плани, лиш він не для такої людини як ти Олеся. А ти спосібна на щось краще і більш корисне; лиш не лінуйся і подумай добре.

- Правильно Ліза, ти мене переконала. А я себе похвалю за те що призналася найперше тобі, а не розповіла в ресторані. Справді така справа може мати наслідки, які будуть тягнутись так само, як колись Зося тягнула свою образу на нас за діда роками. А придумати я щось придумую; лиш не знаю чи зможу свого добитись...

- Ти не можеш Олеся? Тобі потрібно постаратися а не лінуватись, а коли не ти - хто тоді придумає? Лиш напевно твій вчитель історії був правим що тебе потрібно було б відправити в польську школу, тоді твої старання побільшили ся, а тим самим, лінивість зменшилась, - засміялася Ліза.

- Ти правую Лізка... - Погодилась Олеся вдруге.

В середині грудня, в ресторані у якому працювали Олеся та Ліля, трапилася одна досить цікава та унікальна по своєму характеру подія. Ресторан був оплаченим для весілля яке повинно було відбутися в кінці тижня, тобто як правило в суботу вечором. Перед тим цілий тиждень завозили продукти та все інше, а від середи вже ресторан було зачинено для клієнтів, так як кухня працювала для суботнього весільного вечора. Холодильники та морозильні камери були заповнені; кипіла робота. Усе було вже оплачено батьками наречених і тому старалися особливо для таких гостей. Насправді виходила заміж дочка одного російського очного лікаря. Зятем його намічався стати також один молодий чоловік, бізнесмен, по продажу музикальних інструментів та електроніки для естради. Батьки наречених були багаті люди, тому постаралися для весільної гостини щедро. Було замовлено багато морських продуктів та різних дорогих напиктів.

Буквально в п'ятницю вечором, десь біля шостої години, власник ресторану раптово прибіг на кухню та зупинив усю роботу. Він покликав усіх працівників в зал ресторану і повідомив їм таку новину, в яку ніхто не повірив переглядаючись між собою. Лиш все ж таки прийшлося повірити в те що сказав Борис Леонідович.

Того ж таки вечора, десь біля восьмої години, Олеся з Лізою приїхали до Марійки. Марійка побачила їх, запросила до столу.

- Мам, - почала Олеся, - я зараз їсти не буду і ви усі також напевно.

- А чому Олеся? - Поклавши тарілку на стіл, Марійка стала дивитись на дочку.

- Давай послухай мене, а краще скажи мені: що ви завтра і дядя Льова плануєте під вечір?

- Ми, ми напевно в магазин за продуктами поїдемо. А що так питаєш?

- За продуктами не збирайтесь їхати і взагалі зроби місце в холодильнику своєму.

- Олеся що трапилось? - Не могла нічого зрозуміти Марійка.

- Коротше мам: ти чула що в нас намічалось завтра в ресторані весілля, так прийшов сьогодні наш Борка і зібрав нас щоб повідомити: весілля не буде жодного.

- Як весілля не буде? Олеся ти що таке говориш? - Прижмурила очі Марійка.

- Одним словом, молоді покусались між собою не на жарт; побились навіть там. Така комедія що ми не повірили в ресторані. Борка просив нас усіх, а ми приїхали вас просити, щоб просто його виручили.

- В чому його виручити Олеся?

- Просив усіх, щоб наші рідні, знайомі, колеги, прийшли завтра в ресторан на гостину. Все оплачено, просто пропаде все. Йому в понеділок нові продукти по контракту завозять а тут такі замовлення що немає в меню і взагалі неможливо тримати їжу; місця немає в нього. Одним словом завтра усі в ресторан на шосту вечора.

- Олеся, ми не знаємо так твого власника, ми не можемо просто так піти як не знаю хто навіть. Ви там усі працюєте вам зовсім інакше, як нам стороннім людям.

- Мам, зрозумій його становище: гроші він взяв за гостину, а тепер як бути коли усе на тарілках майже готове стоїть. Батьки наречених багаті, вони в скандалі розбираються між

дітьми, куди їм до гостини зараз. Говорив Борка що наречений втік кудись в Мексику. Там може напитки поверне батькам, деякі на склад поверне в ящиках, а решта все потрібно з'їсти. Мам, там така риба саме для Арланів, а краби які, - облизала губи Олеся. - Так що завтра ми вас там чекаємо усіх без відмовлення жодного.

- Олеся, як ми підемо, у вашого як ти називаєш Борки, також є друзі; нехай просить їх.

- Мам, замовлено було на дев'яносто три особі. Він нарахував своїх дванадцять, його ж син не приїде з Техасу на гостину до батька. Також Олексіївна приїде з чоловіком та онуком. Там ще дядько Данко має чотирьох людей. Ліля з Вадимом приїде. Ще назбирається може таких до десяти людей, а решта як бути? А щоб офіціантки пацанів назбирали, він не хоче.

- Ой, не знаю навіть що тобі сказати Олеся.

- Мама, - почала Ліза переконувати Марійку. - Подумайте самі: він гроші одержав свої, зараз ми справді його виручимо, прийдемо, як правило така вечеря вартує скажімо на людину біля тридцять-сорок доларів. Звичайно що кожен чайові залишить, навіть по п'ять доларів, а хто десять може. В результаті він ще збере з столів біля тисячі. Тут справді ми його виручимо і самі зустріч будемо мати. Знаєте як після такого вечора Олеся він підійме в ресторані? Адже вся надія саме на те що вона збере більше людей і не молодь з вулиці а солідних людей. Йому чайові не залишать пацани з Брайтона, а ми люди сімейні.

- Куди вже її там підіймати Ліза; вона вже під стелею літає, хіба вже на дах висадить її там.

- Мам, я ще до тьотки Ірини зателефоную також. - Пригадала Олеся.

- Ліза, а твоя мама з татом підуть.

- Само собою, мама вже готова, її просити так не потрібно довго як вас. - Засміялася Ліза до свекрухи. - Може в того Борки друзі зайнятими, може ще щось: не пропадати ж такій праці.

- Вже змушеною піти, як ви мене так приїхали просити додому. А як там всього так буде, тоді вартує чайових покласти навіть більше.

- А діда і бабцю візьміть також, - промовила Ліза.

- Вони не поїдуть, знаєте як бабця зараз почне по своєму: та там такі пани всі будуть, такі повбирані та намальовані, а ми що там з татунем будемо. А дід скаже: ви нам принесіть чогось з відти і вже. Ми вже тут помостимось в хаті.

- До речі мам, потрібно буде забрати також чогось, там немає де покласти в холодильники в нас. Так що завтра на шосту годину. - Сплеснула долонями Олеся.

- А з дітьми як буде? Куди козачків своїх подінете завтра?

- Візьмемо з собою - сказала Ліза. - Вони вже підросли трошки, нехай полюбуються ними.

- Там Борка розкаже що трапилося серед молодих, він буде радий що гостина все ж таки відбудеться. Бабуся Сусанна також буде напевно, вона виручить свого співвітчизника, - похитала головою Олеся.

- Так що ти Олеся вже вирішила від сьогоднішнього вечора, зовсім не їсти нічого? - поцікавилася Марійка.

- Молока нап'юся перед сном і все.

- А ти дальше так молоко любиш як колись любила? - запитала Ліза.

- Як бабуся Сусанна говорила: «Что понравится в юности - так это на всю жизнь». А наш дід так само Вітькові казав: «Як полюбить за молодих літ - буде на цілий вік». До речі це про тебе Ліза так дід висловився, опісля того як тебе побачив.

Після того Ліза та Олеся поїхали додому. Марійка пішла розповісти мамі та батькові про те що говорила Олеся. Федір з Настею вислухали про весілля яке мало відбутися а не відбудеться, тоді Настя розповіла подібну історію яку вона запам'ятала з молодих літ.

- Був такий випадок колись в нас також. Молоді договорились, родичі посватались і вже мав бути шлюб. Лиш перед тим прийшла якась дівка, здається що була з Ласківців, прийшла і каже що жених до неї ходив. Там пообіцяв що її посватає і так далі. Тут його тато з мамою почали просити щоб тихо була; свиню зарізали на гостину, всього наготовили і так далі. А вона ніяк, і каже так їм: «я піду під церкву і не дам щоб він під вінок пішов з другою». Знаєте яке вже пішло там між ними. Прийшов той жених і вже ця віддаванія і там вже мали бесіду. А той хлопець вже не витримав і десь ту з Ласкавців вдарив по лиці щоб мовчала. А його наречена почала його сварити за що він вдарив її. Той не втримався і ще другу вдарив, таки ту що сватав. Вона якась така худенька була і як він її вдарив а вона залетіла на мішок в

якому була мука біла. Мішок був розкритим і та наречена якось так впала що голова і волосся були білі від муки. Вона встала, така вже смішна була як брови і ніс були з тим борошном. А та з Ласкавців їй каже так: «буде тебе бити поки не вмреш! Ти ще не жінка а вже в муки наїлась». Знаєте як тій наречені було гіренько на душі. А там також висіли ковбаси готові що мали їх нарізати на стіл гостям. Вона вхопила за кінець ковбасу, так відірвала може з половини метра і нею того жениха по голові. Так була як колись наша Олеська рибою того пиячка, що до Юри приходив. Той жених плюнув на них двох і як пішов десь, запив на два тижні що не вставав з соломи в stodолі.

- А що так і не взяв жодну з них? - Питала Марійка.

- Лишив одну і другу; десь оженився був дальше щоб його там не знали люди. Він був здається навіть дальший родич до Настуні Лук'янової, Тетяниної мами.

- Добре що Зоська небіжка такого нам не зробила колись. - Промовив дід Федір.

- Та ти до неї не ходив татуню, не обіцяв нічого, як вона могла таке робити?

- А дивись Насте: лихе друге вигадало було; онуків причепилась.

- Залишіть, нехай спочиває в землі, - махнула рукою Марійка.

На їхню розмову приїхав Лев додому. Марійка спочатку почала розповідати про те що говорила Олеся. Лев сказав що мав завтра вечором справу, лиш махнув рукою та погодився піти в ресторан, відпочити разом з Марійкою, і заодно з мамою побачитися, також з Аркадієм, якого вже не бачив кілька тижнів.

38

В суботу почав падати мокрий сніг. Олеся взяла свого плаща, якого купила колись в Івано-Франківську. На її здивування вона майже була такою самою як тоді, правда останніх два місяці Олеся взялася за себе конкретно. Вона побачила як похудала Тетяна, лиш Тетяна кожен день ходила по аеропорті і в результаті за день намотувала не менше п'яти кілометрів. Олесі щастило в тому що вона не тільки могла швидко поправлятися а також коли встановити режим, вона швидко могла похудати. Можливо інша в роках Олесі не звернула б уваги на свою будову, лиш Олеся звертала увагу на себе навіть над міру.

Приїхавши в ресторан скоріше від гостей, Олеся стояла з Борисом Леонідовичем біля дверей і вітали тих хто приїздив. Олеся представляла йому своїх знайомих та рідних а він своїх. В результаті від шостої години до шість тридцять, зібралось, не враховуючи дітей, шістдесят сім чоловік. Навіть сусід Марійки Абдул приїхав з своїми рідними. Також Тетяна запропонувала колегам по роботі. Як правило її знайомі були в основному руськими і їх довго не приходилося просити, так як вони любили повеселитися та відпочити в ресторані. Олеся також без відома Лізи, запросила Ріту Арланку. Лиш Олеся хотіла самою поспілкуватися з Рітою.

Ліза з Віктором та дітьми приїхали трошки пізніше як Ріта, побачивши її, Ліза вибрала столик на зовсім протилежній стороні. Віктор поглянувши по залі, коли побачив Ріту тут же зрозумів в чому справа. Він сів спиною щоб не бачити Ріту взагалі. Ліза звернула увагу на його поступок, а сама сіла так щоб навпаки бачити Ріту.

Перш всього, Олеся пояснила гостям що на столах де набиралась їжа кожним персонально, було розділено, так як були гості такі що не вживали свинину.

Власник ресторану придумав таку своєрідну програму спілкування, щоб люди почували себе вільно та бажаними гостями. Він поклав колонку та мікрофон, він об'явив причину такого рішення і чому саме усі сюди запрошеними.

- Добрый вечер дорогие мои. Большое спасибо вам, всем присутствующем здесь. Я очень рад что вы в этот вечер действительно меня выручили в сложившемся положении. Здесь сидит мой отец Леонид Александрович. Я хочу вам признаться один договор который у мене с моим отцом. Дело в том что когда я открыл этот ресторан, отец пришёл на его открытие, то

есть на презентацию. Мой отец в свои юные годы пережил блокаду Ленинграда. Он как никто другой, знает цену пищи а особенно цену хлеба. Когда я открыл ресторан, он просто от меня потребовал, чтоб я пообещал ему, что никогда в жизни не выброшу хлеб в мусор. У меня здесь есть человек что забирает оставшийся от кухни продукты на свою ферму, но хлеб, так сказать лишний, я помещаю отдельно. Когда я спросил отца что мне с ним делать, отец ответил: «Боря, найди место где бы ты мог этим хлебом кормить рыбу. Как правило рыба достанет каждую крошку хлеба, это во-первых; а во-вторых когда-то во время блокады, мы выжили от голода именно рыбой. При чём рыбой мёрзлой, дохлой, и даже гнилой», простите за такое выражение. Я так пообещал, и вот каждую неделю отвожу куски хлеба в один водоём недалеко.

Коли почалася гостина, бабуся Сусанна покликкала Бориса Леонідовича і запропонувала щоб Ліза розповіла історію про Терезу, так як вона гарний декламатор історій. Ліза погодилась, лиш вона почала не тільки про Терезу, а про те як вона познайомилась з Віктором та його рідними. Ліза розповіла як вони з Олесею знайшли Терезу в Канаді.

Після розповіді вийшов дядько Данко, він розповів також про голод в Україні на початку тридцятих років, так як саме через голод, його родина перебралася на Закарпаття.

Ліза підійшла до мами щоб запитати як виглядало з сторони коли вона вела розповідь про себе та про Терезу. Тетяна відповіла:

- Гарно досить, тобі було потрібно іти на викладача в інституті.
- А можна я розповім зараз як ви з татом в Абхазію їхали в дев'яносто другому?
- Щоб сміялися люди як я в кропиву вискочила з хати голою? - засміялася Тетяна.
- Про це обов'язково наголошу.
- Нехай тато розкаже сам, він там був і більш детально знає, а ми послухаємо зараз.

Після того як Аркадій розповів, люди насміялись досить. Виходили ще інші гості про щось розповісти, а пізніше об'явили перерив та включили класичну музику Чайковського.

Тамарка прибігла до Лізи і почала питати маму:

- Мамка, а що таке є Галичанка?
- А звідки почула про це?
- А мені тьотя Ліля сказала.
- Зрозуміло. «Галичанка», називався магазин в тому місті де я жила колись.
- Ні мамка, не магазин: вона казала що я є Галичанка.
- О, ти Галичанка? Тоді зрозуміло. Справа в тому що там де ми жили колись, так місцевість називалася. Усі люди що там народились їх називають Галичанами.
- А я там не була, - зробила великі очі Тамарка.
- Все одно ти Галичанка; твій татко там народився і бабуся Таня також. Я народилася на Кавказі, лиш жила також в Галичині. Так що виходить що ми усі Галичани так як сказала тьотя Ліля. А ти діда запитай Федора, він розкаже тобі про Галичину.
- Добре мамка, - Тамарка побігла знову гратися з дітьми, які сиділи за окремим столиком.

Коли Олеся побачила що Ріта встала щоб вийти, вона промовила до Лізи:

- Ліза, я відлучусь на кілька хвилин.
- Добре Олеся, я також підійду до Лілі. Хочу з нею познайомитись ближче, щоб вона не думала що я такою гордою. Також Ліля вже наговорила малі що та Галичанка; вже є про що почати розмову для першого разу. - Ліза встала і пішла до столика за яким сиділа Ліля.

Тим часом Ріта вийшла не в коридор ресторану, а на двір; покурити. Олеся взяла плаща і пішла за нею також, ніби побути на повітрі.

- Привет Маргарита! - Привіталася Олеся першою, так як Ріта її не бачила.
- Привет Александра. - Відказала Ріта, вона витягуючи цигарку для себе, також протягнула пачку до Олесі. - Будешь?
- Да нет Рита, ты чего? - Олеся відмовилася указавши рукою.
- Как хочешь.
- Я ещё в жизни не курила, даже не пробовала. В нас вообще никто в доме не курил никогда. Когда папа жил ещё, тогда на работе кажется курил, а дома даже не знаю...
- А что, мужик твой не тянет?

- Ещѐ в армии бросил. Там ему Виктор поставил ультиматум: чтоб не пил и не курил если на мне женится собрался. Он как видишь меня ради, всего отказался.
 - Вот как, а вообще здорово если это так Александра. Ты как там?
 - Да нечего, потихоньку.
 - Сынишка в тебя красивый; видела сегодня.
 - Спасибо за комплимент; передам ему.
 - Я люблю мальчишек, мне б такого.
 - В чём проблема Рита?
 - А если девка будет, что тогда?
 - Ничего, девочки по своему хорошие.
 - «Хорошие». - Скептически посміхнулась Рита. - А если в меня пойдѐт?
 - Тогда не знаю... Хотя я не думаю что ты плохая.
 - А ты как сейчас с малым дома?
 - Нет я работаю, здесь как прежде.
 - А сынок с кем?
 - Он с Лизой.
 - А в неѐ также красивый мальчик; в наших пошел, джигитом будет.
 - Лиза с ними сейчас; вместе растут. - Олеся наголошувала про Лізу нарочно.
 - Это хорошо, она воспитает ребѐнка как следует; можешь на неѐ положиться в этом вопросе.
 - Да, я знаю.
 - Елизавета в нас кристалл морали; только вот, она меня ненавидит.
 - Я не думаю. Я не думаю что она вообще кого-то ненавидит.
 - Я знаю еѐ с детства; знаю как никто другой, поверь мне. Как она там вообще?
 - Лебединая пара
 - Точно. Пстой, а откуда ты узнала это выражение? Оно ведь моѐ, авторское.
 - Как видишь: авторские труды преданы огласке.
- Лиш тут вибіг Володька і покликав Олеся щоб ішла тому що подають десерт. Олеся думала як поступити, лиш Рита викинувши цигарку, кивнула головою щоб іти в зал. Розмова не вдалась, як розраховувала провести її Олеся.
- Уже перед тим як повинні були усі їхати додому, а на дворі було далеко за північ, Олеся промовила до Лізи.
- Ліза, а я побачила що в Риті є схожість з твоєю Тамаркою.
 - Ти що перепилась подруга? - Ліза різко повернулася до Олесі.
 - Ні, правда. В Риті також такий погляд якийсь, геть чисто як в малої вашої.
 - Я це побачила Олеся також, - зітхнула Ліза, - лиш боялась сама собі признатись в цьому.
 - А воно так мужчин притягує як магнітом. - Похитала головою Олеся.
 - Як сказав колись Сергій Борисович, коли Вітя замовляв «Рубінову сльозу» для мене.
 - Що саме сказав був?
 - Сказав: «Кавказки женщины очень страстные, им нравится цвет крови».
 - Бачу тобі подобалось, коли так запам'ятала.
 - Правду сказав.
 - Про Риту чи про тебе?
 - Про мене і про Риту також. - Ліза зітхнула, але якось по-особливому, напевно також по-кавказьке.

Після тієї гостини, Борис Леонідович зібрав більше як тисяча двісті доларів. Власник ресторану зрозумів що найбільше кинули на стіл кавказці. З приводу цього Борка був вдячний Олесі, так як з її реклами були присутні на гостині тридцять троє людей.

В неділю ресторан був зачиненим а в понеділок приїхали усі працівники щоб зробити порядок. Також після обіду повинні були завести нові продукти. Олеся набрала досить додому всього, а особливо швейцарського сиру, якого любили старі Бойчуки. Сівши передихнути коли вже було майже все впорядковано, Ліля почала розповідати для Олесі свої враження від суботньої вечері.

- Олеся, я просто захопилась твоєю братовою. Від суботи я про неї думаю. Я по правді такої людини цікавої, красивої як ззовні, так само в душі, ще не зустрічала. Вона мені сказала що покаже той камінь що твій брат подарував, коли їй було п'ятнадцять років. А справді такий подарунок це просто чудово. Я кажу їй: Ліза, такий подарунок не подряпається, не постаріє, головне що не загубити десь, або хтось не вкрав його. А Ліза мені говорить: «так само як любов: не старіє не втрачає красоту, лиш так само головне щоб хтось не викрав з серця та щоб самому не згубити в житті...» Правда як мудро сказано Олеся?

- Ліля, коли б ти знала була нас там в Україні, які в нас були вечори романтичні, наша лавочка і липи коло неї. Буває я не раз так задумаюсь і все немов пропливає перед очима моїми. Так якось робиться що аж сльози мимоволі попливуть з очей. Я колись не розуміла чому мій дід Федір ішов до Лук'янової хати, він казав що там відпочиває душею. А тепер я також маю такі відчуття, як він колись мені признався.

- Олеся, а племінниця яка в тебе. Які в неї очі а погляд який; їй лиш в кіно зніматись коли виросте. А ще Ліза сказала що вона любить коні. А також любить на небо задивляти на літаки, напевно перебрала щось від батьків Лізи. Зразу видно що дитина не така собі проста буде а якась романтична. Ой, а з хлопцями не будете мати спокою як підросте мала.

- Нічого Ліля: може в тебе коли буде також так жива лялька.

- Ой куди мені: твої красиві і діти в них також. Поглянь який в мене ніс довгий, як візьме моя дитина, мого носа, тоді такою буде як я.

- Ліля, ти не гріши: нічого тобі не бракує; ніс також нормальний в тебе. Просто ти худою була дуже а зараз все нормально.

- Мій дід мав такого носа, баба говорила йому постійно: «ти все свого хобота всунеш де йому не місце!» - Ліля роземіялась а Олеся разом з нею. - А ще як сварились вони тоді казала йому ще гірше. Казала до нього: «ти бикони старий»!

- А я колись чула таке слово «бикон», лиш якось з голови вискочило хто це такий.

- Та це Олеся така порода свиней була, в них рийки довгі були такі як торпеди. Такі свині на м'ясо були а не на сало добрі.

- А ми не годували свині, може давніше коли ще тато наш жив. А так не пригадую навіть.

- Я бачу що ти зараз також не дуже м'ясо любиш.

- Я мед колись любила дуже, зараз також люблю ним балуватись інколи.

- А може тому в тебе таке обличчя чистеньке і шкіра такою як в моделі якоїсь?

- Не знаю Ліля, лиш дивись щоб не наврочила мені. - Засміялась Олеся.

Коли Олеся повернулась додому, вона принесла ще продуктів щоб віддати для Лізи. Ліза поклала чай на стіл, так як хлопчики заснули разом, обидві мами почали розмову:

- Олеся, а як там з Ковальськими? - Ліза підняла знову питання.

- Ой, я навіть забула через той ресторан тобі розповісти.

- Ти щось придумала вже?

- Придумала: досить просто та для них досить заманливо. Коротше я подумала що там ворожнеча стоїть за стару хату Ковальських, значить з хатою потрібно починати питання. Я поговорила з Наталею та сказала щоб вони їхали сюди, а свою хату залишали їй братові, тому самому що теща воює за нього. Також коли Василь тут приживеться, йому не потрібно буде вже жодної хати в Тлумачі. Наталя подумала і сказала що поговорить з мамою а за Василя вона не впевненою що він погодиться. Тоді я їй кажу так: залиши Василя для нас; ми його обшліфуємо в такому питанні, твоя справа вирішити з мамою. Тепер я Юрові сказала що коли хоче щоб брат тут був, нехай переконає його щоб не тримався своєї хати руками і зубами.

- Зовсім друга справа Олеся. Тепер я бачу твій почерк.

- Яка ти чесна людина Ліза... А знаєш що ти дуже подобаєшся Лілі.

- Чесним людям важче жити на світі, лиш легко померати і залишати цей світ. Ліля, мені також так нічого, я так зрозуміла що коли вона приїхала сюди, вона думала що дуже крута, лиш тут побачивши обстановку, зрозуміла своє відповідне становище.
- Я також постаралася її пояснити як і що насправді тут.
- Ліля мене питала, чому ніхто з дітей моїх очей не має, а я їй відповіла що наш кіт має очі такого кольору як в мене. - Почала сміятись Ліза.
- Ти про кота пригадала, скоро йому буде трошки тісніша територія його обходу. Ми надумали десь після Нового року купити собаку.
- Собаку? А яку саме? Самця чи самку?
- Такого самого як був Муфтар; купимо кавказця.
- А називатись буде також Муфтар напевно?
- Майже так само. Взагалі правильно буде «Мухтар», так що я тоді вдома не знала добре.
- А нашому уже там в Україні дванадцять років, вже по-собачому пенсіонер мабуть...
- Я зателефоную до Іринки, запитаю про діда Петра і про Муфтара.
- Потрібно поїхати Олеся нам туди. Так дивлюся тих грошей потрібно тут постійно, а життя біжить. Думаю поговорити з мамою і напевно поїдемо наступного року з дітьми. Ти як на рахунок такої ідеї?
- Можливо також поїду. Поки Ковальських тут ще немає, потрібно поїхати їх агітувати в Штати переїхати.
- Уявляєш Олеся: коли ми поїдемо літом, там будемо відзначати наш ювілей...
- Який саме Ліза?
- Десять років як ми одружилися з Вітькою.
- Люди мої добрі; коли воно взялося Ліза. Ні ти лиш подумай: десять років!
- А коли Вітьку забрали в Мінськ, мені тиждень тягнувся довше як зараз один рік.
- А нам так само той час, коли ти не писала нам взагалі. Ще добре що моє весілля трошки відвело увагу в сторону, хоча по правді в усіх була на голові ця таємниця.
- Десять років... - прошептала Ліза, - а від того часу як я вас побачила буде літом шістнадцять. Уже діти які тоді народилися - кохаються.
- Ой Ліза, яке життя коротеньке наше. А що має дід говорити наш?
- Знаєш Олеся, мені здається що про Кавказ мені сон був. Я там проводила багато часу літом, кожного року їхала туди, а якось немов я в кіно те все бачила...
- А кіно називається «Єлизавета і Маргарита» - вставила Олеся свою репліку.
- Ти пригадаєш Олеся які люди в Союзі були перелякані: міліції боялись, КГБ також. Зараз здається чому і кого було там боятись, воно зараз так здається а тоді справді відчувалася якась така влада та сила виходила при вигляді форми та пагонів. Я пам'ятаю як я відказала міліціонерові на мості залізної дорожньому. А він міг мене затримати і провести в дільницю для довідок. Просто міг поцікавитися що мала якась в ночі робить тут на мості, та ще уся заплакана в сльозах. Але він розгубився був, він не сподівався почути таку відповідь на своє співчутливе звернення. А в мене тоді серце надривалось, я просто вже нічого не боялась і не думала про жодні наслідки. Лиш все пережило ся нам, хоча не просто та не легко.
- А коли б сьогодні Вітю кудись забирали скажімо; ти також так важко б переносила розлуку з ним як тоді в Івано-Франківську?
- Думаю що ще гірше; в нас діти зараз. А його я люблю так само як тоді любила, навіть коли лист той був прийшов, я надумала була може його просто зненавидіти, лиш не змогла...
- Не дарма сама Ріта сказала що ти у нас «Кристал моралі» - Похитала головою Олеся.

Наступив Новий 2002 рік. Вечором того дня, Марійка зателефонувала до Раїси Яківни в Ізраїль. Яківна дуже дякувала за те що вони її пам'ятають, вона жалілася на своє здоров'я,

яке останнім часом її стало непокоїти, лиш Яківна була задоволеною за те, що вона все ж таки дожила до такого віку. Яківна просила щоб Марійка привітала усіх від її імені і щоб коли буде час, Олеся а також Ліза, зателефонували до неї, хоча на десять хвилин.

Того ж тижня, тобто в п'ятницю, був холодний зимовий вітер. На дворі було сиро і тому вітер був просто жахливим. Але в гаражі де працювали механіки було тепло і затишно в таку погоду. Віктор вийшов з під машини, яка була піднятою, вітер руки і пішов до швагера який також щось копався в другій машині.

- Юра, я чхав на того Форда! Як вже так стартер пхнути вовкові в зуби: ні рукою досягнути, ні ключ не всунеш до нього. Пішли трошки в офіс; до вечора ще зробимо. Не думаю що в таку погоду приїде хтось в гараж щось робити. А я не маю ніякої охоти до роботи нині.

- А коли ти мав її Вітьок? Від коли тебе пам'ятаю, ти говорив: «треба віддихнути трошки».

- Ти знаєш як дід мені сказав колись: «робота не заєць, в ліс не побіжить». Але я колись як почув що моїй тещі торф потрібний, за дві години знайшов машину, Кольку з трактором, і привіз торф як просили. Так що швидкість в роботі, також від обставин залежить.

- А тещу твою я бачив після вчора здається. Така в формі, я привітався з нею. Питаю її: що ви так Андріївна без верхнього одягу в зимі? А вона лиш засміялася до мене і побігла до вас. А форма її дуже до лиця підходить.

- Якій жінці форма не підходить Юра? Навіть учениці в нас в школах які були красиві в формах шкільних: фартушок такий, біла короночка біля шиї, пригадуєш Юра?

- Пригадую, бачив Лесю на фото в формі: фартушок білий такий, банти великі і підколінки білі. Ах дівча нівроку було, - потер долонями Ковальський.

- А до речі Юра: коли б ти знав чому саме та сама Андріївна приїхала до нас, напевно ти б так люб'язно не вітався з нею і не захоплювався її формою.

- А що саме Вітьок?

- А приїхала агітувати мою, щоб купляли ми хату там біля них. Мовляв, хата кращою як в нас, також в Нью-Йорк Сіті ближче.

- Що будете переїжджати від нас може? - З тривогою поглянув Юра на швагера.

- Не думаю, вона не те що приїхала задля цієї справи, просто малим подарунки привезла, тому що не встигла перед Новим роком. Але говорила з Лізою, про ту хату там коло них.

- А теща вже бачу сама їде на машині. Коли навчилась?

- Від коли в аеропорт пішла працювати. Тестеві не по дорозі її возити як маленьку кожен день; обстановка застала. Лиш вона такий водій що вже машину три рази шкрябнула з різних сторін. Розгублена якась: одно думає, друге робить а третє говорить.

- Зачекай: вона може Ягуара полоскотала того?

- Та ні Юра, хто б її Ягуара дав такого? Тесть якусь Хонду купив її за три тисячі баксів, на перший раз. Кажу що вже три випадки було в неї.

- А з правами як тоді коли такі аварії частими?

- Уявляєш: кожен раз втече з місця пригоди. В неї проблема з паркуванням машини постійно. Їде воно нормально, а ось покласти машину - не може; завжди задом вдарить когось. Зате може змитися вчасно; вона така що втече і кінці у воду. Ліза моя не розуміє як вона так може поступати, лиш теща говорить що завжди якісь машини задіне: «Нехай платять масони; в них грошей як гуцулів в Карпатах», - жартує постійно Андріївна.

Обидва механіки почали голосно сміятися, Юра запитав:

- А тесть знає про аварії?

- Звичайно що знає. Як не знати, коли приїде додому і вже в машині задничина потовчена.

- Що він її говорить тоді?

- Лиш питає: «видел кто ни будь? Если нет, тогда смотри мне Таня».

- Кавказці Вітька, в них якось все по-другому. Знаєш як наш хлоп криків наробить коли баба машину вдарить. Вже та жінка більше получить як та машина.

- Може Юра ми переїдемо а ти з братом будеш жити разом як ми жили.

- Ні Вітьок! Не дурійте так; я протестую проти такого і Леську підговорю щоб з твоєю потолкувала так як Леська уміє.

- Нехай поговорить, я також не хочу кудись рухатись. А Васька як твій там?

- Є зрушення, може щось вийде. Уявляєш, Леся за хату почала говорити їм а теща хотіла нашої хати старої, а тут нагода нову щоб Ромцьо мав; старі таке не снилося навіть ніколи. Василь не хотів спочатку а тепер я вже його толочу щоб годився їхати до нас. Кажу йому так: Вася, вже ваш малий підріс в тебе, будете разом з нами коло машин, а не захочеш Америка велика; знайдеш другу роботу собі. Наталка може в стоматологічній клініці тут; її Гарік оформить, коли він захоче допомогти нам.

- А скільки малому їхньому?

- Він з вісімдесят восьмого; вже чотирнадцятий рік.

- О, тоді вже пацан більший такий.

- Розпущений сильно. Знаєш Вітя, малий один в них і Наталка трясеться на ним як не знаю над ким. Василь немає права що сказати малому. Що малому забagnetься, Василь мусить з під землі досягнути. Знаєш як там зараз всі за тою модою пнуться: одно наперед одного.

- Воно Юра від мами залежить все: нормальна жінка і діти будуть нормальні. Знаєш, мама з дітьми постійно. Я думаю що навчили так баби малого і кришка, - зробив висновок Віктор.

Вечором, тієї ж самої п'ятниці, Олеся зайшла до Віктора та Лізи. Пройшла може одна година як хлопці приїхали з гаражу. Олеся зайшла обережно на кухню де вечеряв брат.

- Вітя, а де твоя половина?

- Там з малим, а ти чому немов якась така перелякана Олеся?

- Ти давай їж тут а я маю розмову з Лізою. - Олеся пройшла в зал туди де була Ліза. - Ось де ти, а я шукаю тебе.

- Присядь біля нас трошки, - одягаючи носки малому, просто та звичайно, промовила Ліза.

- Ліза, а воно правда що мама твою була в тебе в середу тут?

- Була мама, а що тут надзвичайного?

- А що ви будете там біля неї хату якусь купляти? - Оглядаючись запитала Олеся.

- Не знаю... - Розглядаючи хвилювання Олесі, відказала Ліза.

- Ліза, як ви таке зможете зробити? - Олеся перейшла на тон благання. - Як ви нас тут залишите? Малі так вже звикли разом і Володька з Тамаркою також дружно живуть. Я розумію що там мама поруч твоя, лиш я не можу собі уявити що ви десь далше будете від нас жити. Юра сказав що Вітя пропонує щоб Василь тут жив коли приїде, а я кажу йому що не знаю як з Наталею зживуся під одним дахом. Ліза може ти подумай добре, наші хлопці разом в гараж їздять, так разом як два коні працюють, привикли. Просто я не можу тобі приказувати, лиш я дуже не хочу щоб так відбулося. Я буду плакати за вами Ліза. Нам двом податок простіше платити за хату. Дивись я тобі гроші принесла за плаща того якого ти купила мені колись в «Добромиллю». Я давно старалася повернути, лиш все якось забувала. Тут за те що ти так довго чекала я віддаю п'ятсот доларів. - Олеся поклала п'ять стодоларових банкнот на диван. Ліза дивилася на неї не зводячи очей з Олесі. Коли Олеся закінчила, Ліза хотіла розсміятись, лиш вдержала себе і серйозним тоном почала відповідати Олесі на її благання:

- Олеся, а ти справді в таке повірила? Ти подумала що я переїду кудись?

- А що може ні? - З надією усміхнулася Олеся.

- Олеся, ти як Тамарка моя. Ти лиш сама подумай: я з малим твоїм зараз, хлопці разом працюють, мама Маруся близько тут, дід з бабцею також. Там мої постійно на роботі, дорога з двома жовтими лініями, рух такий як на Бродвею; куди там з дітьми Олеся?

- Ой не вірю в те що почула від тебе. - Зраділа Олеся намов мала дитина.

- Це я не вірю що ти якого сміття набрала собі в голову. Навіть коли б там місце було в сто разів кращим як тут, я просто не можу переїхати туди. Я не веду такий образ життя як скажімо Ріта: сьогодні тут, завтра може впинитися в Лексінтоні чи десь в Канзас Сіті. В мене обов'язків як бачиш скільки тут. Мама моя також не надіється що я щось буду міняти. Мама подарунки привезла дітям і просто сказала що біля неї хата гарна продається а Вітька вже перелякав твого Ковальського а він тебе. А ще яка текса там, це просто жах скільки грошей.

- Ой я вже буду спати спокійно. Я вже подумала що ти кудись втечеш від нас, а ще так відповіла поважно: «не знаю...» - Повторила Олеся слова Лізи.

- А гроші заховай свої, що ти як маленька якась Олеся? Глянь малий Русланчик сміється з тебе: думає що та тьотя Леся витворяє. А не заховаєш я справді переїду.

Олеся забрала назад свої гроші, вона вільно віддихнула заспокоївшись від почутого з вуст Лізи. Ліза сиділа і дивилася на Олеся а потім призналась:

- Ти знаєш що я навіть могла б жити разом в одній квартирі з тобою Олеся. Ми б погодилися а наші чоловіки вже само собою. Не все в житті вимірюється грошами та багатими речами, є щось більше від цього...

- Ти не змінилася Ліза, - промовила задоволено Олеся.

- А взагалі ти знаєш яка мені подобається хата? Тобто який стиль будинку самого?

- Не знаю, напевно якийсь сучасний такий, з багатьма дашками там і таке інше.

- Ні, не відгадала Олеся. Мені подобається італійський стиль будинків, а може він французький. Уяви собі таку хату: прямокутної форми, два поверхи, стіни з білого каменю, камінь видно, вікна пропорційно до будівлі. Головне навколо вікон і підвіконники помальованими мають бути червоною фарбою. Дах у вигляді конверти, як на вашій старій хаті був, обов'язково черепиця, на крайній випадок кам'яні плитки. А ще по стіні виноград дикий пнеться і досягає до верхнього поверху. А головне забула: мають бути червоні віконниці, при тому не просто для вигляду а справжні щоб відчинялися і зачинялися. А гачки на яких вони висять повинні бути чорними та чавунними. А ринви для води під дахом мідяні, та позеленілі від часу. Головний захід повинен мати над собою мідний дашок і розташованим по центру передньої стіни.

- Ой Ліза, могу бути спокійною: твоя мама такої хати тобі не знайде скоро на Лонг-Айленді, а може взагалі ніколи не побачить, так що ти нікуди не переїдеш від нас.

Олеся повернувшись заспокоїла Юру в тому, що ніхто нікуди не збирається переїжджати.

Коли вже час був іти лягати відпочивати, Віктор ще був на кухні. Ліза підійшла до плитки щоб зробити собі каву. Вона була одітою в шовковий халат чорного кольору. Віктор запитав дружину:

- Що так Олеся прибігла до тебе? Якоюсь переляканою виглядала мені.

- Боялась що ми хату поміняємо, лиш я її заспокоїла що нічого подібного не намічається.

- Я також так думаю.

- А до речі по тій вулиці де хату продають, постійно Ріта їздить додому і навпаки.

- А мені що до того? - запитав Віктор.

- Нічого, просто ти б там траву косив і вона тобі з машини рукою помахала б тримаючи цигарочку. Ти також її рукою, оглядаючись чи мене десь там не буде поруч, - жартувала Ліза. Лиш вона стояла повернутою до плитки і мішала цукор якого вкинула в каву. Віктор поглядом поміряв відстань і зрозумів що досягне дружину рукою не встаючи з крісла, щоб вона не побачила. Він протягнув долоню і жартома вдарив дружину по сідниці, досягнувши кінцями складених пальців. В цей момент Ліза хотіла дальше провадити свій жарт, але від несподіванки запищала і так кинулась що горнятко випало з рук та розбилось на підлозі; кава вилілася їй на ноги, які були в пухнастих тапочках у вигляді зайця з великими вухами.

- Вітька! але в тебе жарти, ти глянь на мене лишень, - благаючим тоном промовила Ліза.

- Такі ж самі як твої. А ще будеш мені за неї говорити, получиш по повній програмі.

- Лиш підлогу все одно ти помиєш від кави, - збираючи розбите горнятко показала рукою на Віктора дружина. - Аварія трапилася через тебе, а в нас на кухні не має страховки, так що давай розбишака, а я вже без кави буду сьогодні; непевно заслужила так. - Ліза посміхнулася.

- Посуд б'ється на щастя, а жінку для щастя, - відказав жартуючи Віктор.

Після усіх свят, Олеся пішла знову працювати в ресторан. Ліля зраділа побачивши її, вона похвалилася що говорила з рідними минулої неділі. Коли в них був вільний час, Олеся запитала напарницю по роботі:

- Як ти Ліля: про євреїв пояснила татові своєму?

- Так, ще скоріше я розказала про що ми тоді мали розмову.
- Що він сказав?
- Нічого, лиш сказав що думав постійно що євреї хитрувати уміють та обманювати а тут почув що вони є навіть добрі та допомогти можуть комусь чужому.
- Всюди є погані люди і добрі також; в кожному народі. - Зітхнула Олеся. - Лиш на превеликий жаль поганих людей більше як добрих буває...
- Ой, Олеся, а що мені сусідка розказувала про одну свою однокурсницю з технікуму.
- Розкажи мені якщо не секрет.
- Який від тебе в мене секрет може бути?
- Слухаю тебе. - Олеся відкинула руку за спинку крісла на якому сиділа.
- Одним словом так: може ти пригадуєш як ти мені говорила про те що в житті нічого просто так не трапляється і за все людині потрібно плати, в переносному значенні. Знаєш я колись росла так як кропива біля паркана, маю на увазі в таких питаннях. Батьки комуністи, хоча непогані в мене вони, лиш в ніщо не вірили, не задумувались над життям людським і так далі. Мій дід, той самий, з довгим носом, постійно спорив з татом по такому поводу. Але тепер я вже по-іншому дивлюся на життя на землі. Напевно ти правою була Олеся, коли мені пояснювала що все в житті має своє значення. Тепер слухай про сусідку: в мене там є одна сусідка, вона сама з Коломиї, але вийшла заміж в місті за хлопця сусіднього. Її звали Юля, напевно твоїх років, в неї була також з Коломиї подруга; вони разом поступали в технікум. Десь вже пізніше вони обидві поспорили на одному хлопцеві, посварились були, але вже тепер повиходили заміж і знову спілкуються. А в неділю мені розповідає про Надю, тобто ту саму з Коломиї дівчину з якою Юля вчилась. Казала мені що в неї такий випадок трапився що просто важко в таке повірити. Десь Надя жила з чоловіком в одних людей на квартирі в Івано-Франківську. Жили нормально, платили за квартиру, все так як належить. А зовсім недавно вони вже придбали своє житло: не знаю чи в гуртожитку якомусь чи квартира якась. Одним словом вирішили вибратися від тієї жінки де вони жили. А буквально того таки дня що вони вибирались, приїхала якась жіночка і приставилася невісткою тієї жінки в якій вони жили. Надя ніколи не бачила якою виглядає невістка тієї господині, тому що вони щось не ладили між собою: невістка з свекрухою. Невістка приїхала коли свекрухи не було вдома, а взагалі тієї господині ніколи в день не було вдома: вона продавала на базарі кожного дня, навіть в неділю також. Названа «невісткою», сказала що їй необхідно якийсь там документ знайти, дуже необхідно. Надя по характеру довірлива людина і сказала де ключі стоять від тієї кімнати де жила господиня. Як звичайно Надя не заглядала що та невістка там шукає, лиш коли вона вийшла замкнувши кімнату, вона справді тримала в руці папери схожі на якісь довідки. Жіночка пройшла на кухню та промовила що ключі поклала на місце, лиш перед тим як прощатися попросила щоб та не говорила нічого самій господині що хтось приходив. Надя запитала чому так анонімно, та відказала що їй потрібно було віднайти заповіт, який залишив покійний батько її чоловіка. Ніби свекруха його заховала, але це вкрай несправедливо як з її сторони. Одним словом сказала коли хтось знає що вона знайшла заповіт, тоді господиня просто сказиться від злості, краще мовчати а вона ніколи не буде шукати того документу. Заповіт вони реалізують після її смерті. Одним словом Надя пообіцяла мовчати і не встрявати в лишню родинну проблему, тик як вона стороння особа, тим більше уже вибирається з цієї квартири. Коли вже вони переїхали на нову квартиру, виявилось що господиня в якій вони жили почала шукати ключа від своєї кімнати. Ключа ніде не було, а куди Надя переїхала та жінка не знала, щоб Надю запитати про ключ. Жінка не мала виходу, тоді сусід виламав їй замок. В її кімнаті стояла якась шкатулка в якій було золото, там прикраси різні. Також була статуетка в якій було знизу напхано чотири тисячі доларів. Жінка зімліла коли побачила що фарфорова статуетка вичищеною лежить на дивані, доларів і золота немає! Зразу підозрілість впала на квартирників які вибрались того ж дня; адреса невідома, як кажуть: «кінці в воду». Але все ж таки вона знала де знайти чоловіка тієї Наді, звернулася в органи, вони вислідили де вони поселилися і приїхали до них. Почали обшукувати помешкання і що думаєш Олеся: виявилось що ключ від тієї кімнати, так звана «невістка» не поклала в шухлядку на кухні, а вкинула в коробку де були сімейні фотокарточки кватирантів. Як правило міліція почала шукати долари та золото і знайшли в

коробочці ключ від кімнати. Факт на лице: гроші позичили вони на свою квартиру і потрібно віддати в скорому часі, тому був мотив пограбування. З речей які пропали, знайшли люльку покійного чоловіка тієї господині, яку вкинула грабіжниця в пальто чоловікові Наді. Люлька не мала вартості як такої, лиш певний доказ того що саме Надя з чоловіком вкоїли крадіжку в квартирі. На люльці як на зло, було вигравірувано ім'я та прізвище покійного чоловіка господині. Звичайно Надя розповіла про все що відбулося, підписали вони документ про те що вони не виїдуть з міста нікуди, так як вони головні підозрілі в злочині. Лиш до того всього горя виявилось що справжня невістка господині тієї, того ж дня працювала увесь день на роботі, нікуди не відлучалася зовсім; свідки підтвердили без жодних сумнівів. Коротше не знаю що буде далі, лиш біда велика трапилася в них.

- Ой, як в кіно якомусь Ліля. - Здивовано прошептала Олеся, якій від почутого пересохло в роті. - А там спробуй вибратися з такого а ще в такий час зараз.

- Лиш як я сказала на початку що за все потрібно плати в житті. Я того не знала ніколи, лиш мені Юля призналася одну таємницю що відбулася давно. Коли вони навчались в технікумі, одного дня, Юля з Надею прогуляли науку. Юля розповіла що вони були біля пошти в центрі міста і якась жінка підійшла до них. Жінка дуже не подобалася Юлі, так вона мені висловилося, лиш вона побачила що Надя її хоче вислухати, почала сплітати щось про онука свого. Коротше різного навшала на вуха там і Надя на її прохання написала якогось листа анонімного. Лист був про якогось хлопця, ніби він в армії знайшов дівчину, а тут якусь залишив. Ніби тут є дівчина в Києві в нього а він її відмовляється і таке інше. Коротше Надя написала як та просила а пізніше Юля сама її сварила за те. Зараз Юля мені говорить що напевно тією самою послугою, вона наробила лиха комусь і тепер її також так обманули і така біда в неї. Я так подумала і погодилася з Юлею; може воно справді так як ти мені Олеся говорила колись що так може бути. Ти як взагалі думаєш про таку справу?

- Слухай Ліля? - Відкривши рота тихо та здивовано запитала Олеся.

- Що Олеся? Що з тобою? - Не менше здивувавшись побачивши такий вигляд Олесі перепитала її Ліля.

- А та Надя, ну про яку ти розповідаєш, вона не лівша випадково?

- А що ти може знаєш її?

- Я її не знаю, лиш ти розповідаєш історію про листа а значить історію про мого Вітю та Лізу. В якому році вони навчались разом?

- Почекай, дай підрахувати: якщо Юля твоїх літ, тоді виходить що десь в дев'яностому.

- Все Ліля; точно вона написала для Зоськи листа.

- Якої Зоськи Олеся?

- Я тобі колись розповім усю історію; вона довга дуже. А ти Ліля коли будеш говорити з Юлею, запитай будь ласка чи Надя лівша?

- Запитаю, мені що запитати. - Стиснула плечима Ліля. - А що такого особливого було з тим листом Олеся?

- А те було що терпить тепер за свою легковажність, та за те що спокусилася на якісь копійки від баби-лиходійки, приходиться вибиратись з такої трясовини про яку ти розповіла тільки що. Ой Ліля яку ти драму розкопала сама не знаєш. Ні, але треба так щоб вийшло все.

- Так як Колумб не знав що відкрив Америку а спорив що приплив в Вест Індію?

- Дуже вірно замітила ти Ліля. Ти для Лізи відкрила також Америку сьогодні; як воно буває в житті Ліля, не дарма кажуть що земля мала або ще кажуть: «земля кругла, прийде коза до воза». Ні, лиш подумати, в голові не вкладається, справді нічого в житті просто так не буває.

Ліза вечором поїхала до Марійки. Ліза привезла з собою подарунок. Ліза виклала на стіл десять баночок чорної ікри. Марійка взявши одну баночку здивовано запитала невістку:

- Ой, а це як зрозуміти і по якій ціні продається воно?
- Для вас безплатно; правда тільки для вас і для Олесі ще маю скільки ж.
- Як це безплатно? Це ж не скумбрія чи кілька в банках а ікра?
- Мама: мій тато привіз з порту цілий ящик, там китайці продають за половину ціни а інколи навіть за сорок відсотків вартості. Правда тато виторгував ще дешевше напевно, так по-кавказькому, як Арлани уміють. Так що для вас подарунок такий.
- Лізочка, як так подарунок, а собі ти залишила того подарунку трошки?
- Залишила. Мама, ми у вас постійно маємо гостини, ви думаєте що я не звертаю на це увагу ніколи? Тут діти наші насміяться у хаті, скачуть як антилопи, а ви знову нас запрошуєте постійно на кожне свято.
- Ліза, та ви ж мої діти: я просила і буду просити. Кого ж мені просити як не вас з діточками? Я люблю дітей малих, мама твоя занятаю постійно, прийде та неділя відпочити потрібно від того аеропорту, навіть незручно туди так їхати і так далі. А ти сама ікру також собі не жалій; ти ще малого Русланчика грудьми годуєш?
- Вже ні. Уявляєте що моя Тамарка таки свого добилась; говорила мені постійно: «мамка, перестань таке робити, заховай і не показуй нікому вже більше. Хочеш щоб Вовчик побачив і сміявся з нас».
- Ой, ти лишень подумай яка, - Марійка почала голосно сміятися і Ліза також з нею.
- Дід Федір почув що хтось прийшов, вийшов на кухню. Він підійшов до столу та почав розглядати банки з ікрою. Марійка звернулася до нього:
- Бачите тату як Лізочка нас любить: ікру принесла і не хоче грошей взяти. Я вже знову в боргах перед нею буду як завжди.
- А колись Олеся казала що Колькові ти була дала таку ікру також. - Поглянув на Лізу дід.
- Було таке. Я повернулася була з Ешери і там купила для Олесі ракушку а для Віті портмоне. Так вийшло що вони мене троє провели до діда Андрія того вечора, я не мала нічого для Колі і знайшла баночку ікри чорної яку батьки були привезли з іншими продуктами в село.
- А він напевно не їв такого: ні до того часу, ані опісля напевно. - Співчутливо похитала головою Марійка.
- Остап був взяв вже пусте пуделко і в колгоспі хлопам говорив що зять Лук'янів приїхав за ним, щоб по електриці до вертольота подививсь там. Каже хлопам що ніби там його льотчики гостили і закусував тою ікрою з ними.
- Ліза почала сміятись на всю хату від того що почула, а Федір добавив:
- А що думаєте: повірили хлопці. Не тому повірили що він такий електрик а тому що просто не могли додуматись де він дістав ікру чорну. Навіть якщо порожнє пуделко, лиш де він знайшов його? Таку річ лиш могли видіти начальники великі в той час, а їсти ще більші від них. А Лізочка таки була щирою з дитинства. - Похвалив невістку дід Федір.
- А цікаво чи той дядько в Абхазії живе що я в нього портмоне купляла для Віті. Він з шкіри все умів шити, правда я вибрала саме дорожче і саме краще тоді. Пам'ятаю що я йому сказала що воно буде подарунком і поїде на Україну під Карпати. Правда Вітя привіз аж в Америку з собою сюди.
- Лиш як кільки Марійка припросила щоб Ліза сіла до столу напитися з ними чаю, раптово в хату забігла Олеся. Вона роздягаючись з зимової куртки промовила:
- Ось де ти подруга, а я не могла видержати щоб дочекатись тебе коли ти повернешся. Питаю Вітьку а він сказав що ти в мами; я швидко сюди і ти тут!
- Олеська, сідай чаю з нами трошки. - Припросив дід Федір.
- Ні дякую: ви хіба не знаєте що я після п'ятої вечора, нічого в рот не візьму?
- А чому так? - запитала Марійка.
- Щоб триматися по крайній мірі такою як я зараз. Ми літом в Україну хочемо їхати, я змушеною виглядати такою як колись була; щоб Галя Миросина не перелякалась. Думаю що ще не забули там Леську Журичку.
- Може і ми поїдемо з вами, - відказала Марійка. - А в який саме час ви надумали?

- Ми напевно поїдемо у вересні, - відповіла Ліза. - Знаєте там діти в школу підуть і квитки дешевші стануть. Правда наші трошки пропустять школу, Володька і Тамарка, лиш воно нічого страшного.

- Так дуже добре як поїдете. - В розмову вмішалася Настя, яка сиділа на дивані та переглядала якусь книжку з малюнками. - Під осінь там буде всього свіжого з городу: салати будете собі робити, садовина буде також.

- Добре! - Підняла долоні Олеся щоб усі замовчали. - Я маю Ліза новину для тебе, саме тому я так швидко приїхала сюди зараз. Але ти скажи чи говорить при всіх, чи tete-a-tete?

- Я сама вважаю за правильним. - Відказала Ліза.

Марійка піднялась за столу щоб віддалитись, лиш Ліза зупинила її взявши за руку:

- Мама, ви куди? Давай Олеся викладай що там в тебе; усі послухаємо разом.

- Коротше я таке почула сьогодні що важко повірити, лиш воно правда. Одним словом я знаю хто написав тобі лист в дев'яностому році, на прохання нашої горе-сусіди, ніби від імені мами.

- Це вже цікаво. А це цікавіше як ти таке можеш знати і звідки саме?

Усі як сиділи за столом, раптово затихли, навіть щоб не робити лишніх рухів, лиш Настя встала з дивану і тихенько підійшла щоб почути про таку справу. Настя постійно думала що все ж таки листа написав хтось з села, тобто з таких людей що їх там знали добре. Їй було надзвичайно цікаво, хто таку кривду зробив їхнім онукам і усій родині. Олеся почала переказувати дослівно те що сьогодні почула від Лілі на роботі в ресторані. Коли вона закінчила розповідь, після того запитала Лізу:

- Що ти Ліза захочеш зробити їй за того листа коли ми там будемо?

- Ні Олеся, я їй мститись не буду. Як так склалося що вона уже потерпіла від такої неправди, напевно справді за мою кривду. Знаєте коли б я це взнала ще до того часу поки зателефонував Мар'ян Олександрович, тоді справа інша. Зараз я живу з чоловіком, у нас дітки такі гарні, все направилося в нас дякувати Богу. Просто мені цікаво все те що я почула цього вечора, все ж таки є правда на світі і відплата також як за добрі та за погані поступки. Я тільки знову переконалась що людина за все платить в житті, навіть за таку легкодушність як поступок тієї дівчини. Лиш все ж таки цікаво чим закінчиться в неї драма.

- В мене справа під контролем стоїть: я буду все знати від Лілі. Правда Ліля ще визнає чи вона пише лівою рукою, але дев'яносто відсотків що той лист, це її робота.

- А як багато заплатила їй Зоська я б хотів знати? - обізвався Федір.

- Взнаємо і «плату Юдину» також діду. - Запевнила Олеся.

- Дуже жаль що тоді так вийшло у нас з тим листом. - Промовила Марійка.

- Мені жаль іншого, - відказала Ліза. - Я не можу собі простити того, що я не добилась через свого батька, щоб Вітя не служив в армії. Просто по юності розуму не хватило мені для такої справи. Мені потрібно було признатися батькові про свій любовний роман, а він все був би зробив для цього щоб ми не розлучалися на два роки. Два роки таких гарних пропало, що просто не знаю як назвати таку немудру поведінку з моєї сторони. Я вже говорила мамі: мама, якщо ти додумалася що в нас роман з Вітькою, чому ти сама не витягнула мене на розмову, чому ти не запитала коли йому в армію, як в мене з ним відносини взагалі. Це ж в мами є таке право, воно нормальним коли батьки цікавляться що їхня доня планує а тим більше єдиначка. А мама мені відказала що вона помітила роман наш, лиш у неї була уся думка що Вітю заберуть в осені. Мама знала що він літом народився а таких брали як правило осіннім призовом. Виходить знову я винувата, хоча б батько був додумався про мій роман, лиш як він міг, коли я так держала все в таємниці. Ах як мені жаль, коли б ви тільки знали... Правда в тому що Вітя служи в є один великий плюс, а саме: Юра Ковальський. Я завжди себе тим потішаю, що хоча Олеся має гарного чоловіка.

- Так повинно було відбутися в нас. - Розрадила Лізу Марійка. - А мені як було, коли мама з татом твої почали говорити чому я не призналась що Вітю беруть весною, тобто літом. Буквально кілька тижнів ми на весіллі про дітей мали розмову, лиш як бачиш Лізочка: не хватило розуму для такого. За те Юра в нашій родині зараз, значить доля така в нас перев'язана в родині і ми повинні за все дякувати Богові.

Аркадій зателефонував до Лева, йому було потрібно, щоб той поїхав з ним в одне місце суботнього вечора. Лиш тільки Лев став збиратися, як Тетяна зателефонувала до Марійки. Тетяна просила щоб Марійка приїхала з чоловіком і поки вони кудись будуть їздити щоб та побула в неї. Тетяна жалілася що бачила Марійку ще на Різдвяні свята, а вже березень. Тим більше вона спекла курку і думала повечеряти з Аркадієм, але виявилось що в нього дорога кудись ввечером. Яюсь самій не підходило їсти печену курку. Марійка погодилася і поїхала з Левом. Тетяна поклала на стіл вечерю і коли чоловіки поїхала, (які не сіли вечеряти тому що спішили), обидві свахи почали розмову, пригадуючи своє минуле. Марійка нараз пригадала собі що скоріше поспорила з Олесею саме про Тетяну та Аркадія; вона вирішила взнати правду як все насправді колись відбулось:

- Таня, я спорила з Олесею про вас. Олеся мені говорить що ти з Арком не вчилася разом і не познайомилася з ним там де він вчився на пілота. Я їй кажу що не може так бути, тому що хоча ви побрались в Абхазії, лиш ви знали ще швидше, хіба не так?

- Ні Маруся, я тобі усе розкладу по полицках, як все відбувалось. Я після того як закінчила школу, поїхала до Сашка свого в Київ. Я вирішила поступати на диспетчера, лиш Сашко мені сказав що поступають туди з середньою освітою. Професія відповідальна і кільки після того як одержиш атестат, можна поступати. Так я вчилася добре, він не сумнівався що я поступлю. Щоб не повертатися в село, Сашко яюсь там мене приписав до однієї бабусі яюсь, я вже забула якими шляхами, лиш я в Києві вчилася в звичайні школі як учениця. А коли закінчила вже школу, тоді в мене вже був атестат про середню освіту. Того ж року я поїхала поступати в Ригу. З першого дня там познайомилася з однією дівчиною, її звали Валя. Вона була родом з Перекопа. Одним словом ми подружились і так провчилися разом три роки в Ризі. Коли нас направляли на практику, Валя почала просити щоб я з нею їхала на південь. Я знала що в неї там завівся хлопець, коли ми навчались, а той Сергій був з Сухумі родом. Одним словом Валя мене переконала і ще кільки дівчат, нас направили на практику в Абхазію. Сама розумієш: море, курорт, сонечко, дівчатам саме такого давай, а особливо після дощової та сирії Риги. Того ж самого року Арк закінчив училище на пілота і також повернувся додому. Сергій знав його, хоча мій вчився в Ленінграді, а тому в Ленінграді, що Арлани там мали якусь родину свою. Я не знала, коли ми пішли одного дня в Ботанічний парк в Сухумі, що Валя сказала Сергію, де ми будемо. А той Сергій закликав друзів своїх що поглянули на нас там. Арк мене побачив і вже пішло мені з ним від тоді аж до сьогодні. Ось так було Маруся.

- Виходить я прогнала перед Олесею своєю. Їй Ліза розповідала напевно і тому вона була такою впевненою в тому. А Арк в армії не був також напевно?

- Він мав військову кафедру там в Ленінграді. Взагалі з Арланів ніхто не був в армії; викрутились кавказці наші. Вони усі мають вищу освіту, правда твій Лев не закінчив.

- А я думала що ти там вчилася з ним разом і познайомилась.

- Там в Ризі, в мене був такий один, лиш куди йому до Арка мого було. Такий хлопець як в нас говорили: «ні риба ні м'ясо». Я коли свого Арлана побачила, тоді ні не спала, ані не їла. Як мені дівки заздрили, думала що десь прибу'ють в темному куті за нього. Лиш моя радість була не довгою, я почула що вже полюбилася забагато; сама розумієш справу Маруся. Тоді думаю собі: все тепер, Арк як знає, полетить без літака від мене. Аж тепер буде мені: Чорне море, чорна Волга, і чорнявий Аркашка. Але на моє здивування, коли я йому призналась, він зрадив дуже. Вдома він признався батькам, правда не знаю що мама йому виписала за таку поведінку, лиш він мене запросив до них в Ешеру. Я подумала що буде проблема велика, я ж знала що це Кавказ і не знала як там люди поведуться в подібних ситуаціях. Переді мною вони повелися дуже співчутливо. Знаєш свекруха єврейка, а вони своїх можуть сварити лиш в хаті, а перед кимось поведуться досить стримано і розважливо. Тоді коли я була в них,

батьки Арка вирішили щоб ми одружилися таки в січні сімдесят другого року. Після весілля, мій поїхав зі мною в Ригу. Звичайно для дівчат там, яких я знала, був сюрприз такий: я приїхала з абхазцем таким, пілотом, а грошами як він розкидався тоді, одним словом це було просто щось драматичне. Малий народився і за короткий час я завагітніла з Лізою. Маючи диплом диспетчера, в Абхазії я не працювала взагалі, лиш коли ми переїхали до нас, я вже оформилась в Івано-Франківську. Думаю що ти знаєш як ми квартиру поміняли, як я впросила свекруху щоб поговорила з своїм Арчиком, вона допомогла мені. Вийшло таке немов впертого барана я тягнула його, а свекруха штовхала щоб не впирався, і спільними зусиллями ми зрушили його з любимого Кавказу. Ось такий був мій шлях на Батьківщину.

- Ой Таня, якою ти була дівкою колись.

- Дивись щоб Ліза не знала про того з Латвії. Ліза вже за Михася мене дорікала колись дуже. А за того навіть не вартує терпіти докір, не знав як дівку обняти навіть. А Ліза в нас взагалі як не знаю хто.

- Домовились, - засміялась Марійка до свахи.

- А скажи Маруся правду: в тебе хіба не було по молодості нікого до Володьки?

- Як тобі сказати Таня: підходив на лавочку Василько Капушаків кілька разів, лиш моя мама як почула в молочарні одного дня, такого крику наробила, що ворони розлетілись з моєї вулиці. Правда я з ним навіть не цілувалась нормально; не встигла. Він також такий був що навіть не знав як з дівкою говорити. Прийшов і розказує мені як бика здавали заготівельнику, цілий вечір за того бика мені торочив, одним словом - село і ферма.

- Тобі зрозуміло, а мамі твоїй чому він не підійшов?

- Тому що знала якісь там історії про його маму, та ще сказала що він родина нам дальша: троюрідний чи дальший навіть. Одним словом він не підійшов Журикам, а я не дуже змагалась за нього і так розійшлись якимось самі собою, - засміялась Марійка. - А коли вже Володя приїхав до нас був вперше, тоді вже було видно що хлопець інтелігентний, одитий так по-львівському, а з моїх ніхто не знав про його рідних а мама усім в молочарні говорила що він таки зі Львова самого.

- А в селі десь казали: «зі Львова приїхав Марусю посватати».

- Казали: «якогось Журичка аж в Львові знайшла, нема ради вже з ними тут». А коли ми разом ішли селом, баби так дивились на нас, що я думала що іду по склі босими ногами. - Зітхнула Марійка, пригадуючи свою молодість. - А моя Олеся навпаки таке любить як її оцінюють а вона щось з себе показує. Олеся така як мама моя.

- Я коли Олесю побачила, зрозуміла що вона буде діловою коли підросте.

- А як Таня там люди в Абхазії: також так поводяться як наші інколи, маю на увазі оцінюють так молодих, там обговорюють жінки?

- Бачиш Маруся, ми в Ешері довго не жили, а в місті як в місті. Правда дуже співчутливі були коли ми малого похоронили. Ми ходили на могилку, а коли ідемо назад з кладовища, виходили жінки і підходили цілували мене та плакали також. Мені було якимось так дивно, при тому не просто так для вигляду а насправді співчували, особливо старші жінки. Пригадую коли помер батько Арланів, вечором після похорону, сусіди нанесли всього поїсти, почали говорити щось. Я питаю Арка про що вони говорять, а він каже що вони кажуть що в нас горе і ми будемо голодні сидіти, вони хочуть щоб ми поїли з ними разом. А хліб такий в них як паляниці великі, а який смачний він.

- Та Лев мені постійно за свою Абхазію говорить; любив він там жити колись дуже мабуть.

- Маруся, та Абхазія це як казка. Уяви собі: пальми по бульварах, троянди, будинки такі білі з карнизамми та терасами, ліхтарі старинні по вулицях. Вітер літом такий приємний з моря, а люди такі святкові виглядають, мужчини такі ділові як то звичайно кавказці, постійно золото на них висить. Вийдеш на вулицю і тобі здається що неділя навіть в любий день. А сама Ешера, це взагалі таке місце, що просто чудо. До речі зараз вино випускають «Ешера», червоне, наполовину сухе. Абхазці свої вина називають іменами міст та сіл своїх. А в самому Сухумі є винний завод великий. А яку рибу там готують Маруся, - Тетяна заплющила очі і склала губи пригадуючи самк форелі по-абхазьки.

- Тому напевно Арлани так рибу люблять? - Похитала головою Марійка.

- Звичайно, мене як там свекруха погостила рибою, я забула все на світі. Там також з баранини готують м'ясо яке Маруся. Вони переважно над розпаленим вугіллям печуть його, там приправи з різних трав посипають; ах смакота. Колись за Союзу там життя було прекрасне. Абхазці люблять повеселитися від душі, грошей не жаліють для такої справи.

- А в них було грошей тоді доволі, наскільки я знаю.

- Все в них було.

- Ліза також завжди приємно згадує Кавказ.

- Ліза колись говорила усю зиму про Ешеру, так хотіла туди їхати. Але коли Вітю побачила, почала говорити лиш одне: коли до діда Андрія поїдемо. Я думала що з дитиною моєю таке робиться...

- Пощастило моєму Вітькові Таня...

- А Лізі також. - Тетяна оглянулася хоча нікого не було з ними в хаті і промовила. - Не давно Арк щось заїхав до них туди. Приїхав додому і розказує мені, говорить що приїхав постукав в двері, відчинила Тамарка йому. Арк зайшов і бачить таку картину перед собою: Вітя сидить на краю дивана, Ліза лежить переглядає журнал, ноги у Віктора на колінах а він малює їй нігті на ногах фарбою. Арк подумав що Вітя якось почує себе незручно, а він навіть уваги не звернув, що хтось таку сцену побачив. Попросив Арка сісти, і докінчує малювати.

- Що Арк сказав коли приїхав?

- Сказав: «не зря Елизавета ждала его так долго. Вот это любовь!»! Навіть сам добренький такий став до мене після того; правда лиш на три дні хватило ніжності такої.

- Ой Таня, ти вже не гріши на нього так.

- Ні, я нічого; мій нормальний мужик. Наприклад я ціную тим що він дуже за моє здоров'я турбується. Зимою кожного ранку він виносить мені таку підкладку з вовни в машину щоб я на холодне не сідала часом. Так в загальному все добре.

- Таня, я ніколи не могла такого подумати що я, і Таня Лук'янова, будемо мати обох братів за чоловіки, та ще десь з Абхазії. Одного разу я в бібліотеці бачила фотокарточку з вашого весілля, хтось з жінок приносив. Усі так оглядали і хвалили Арка, він у формі був пілотській. Правда в нас баби не розбирали чи він міліціонер, чи моряк, чи військовий. А тепер ми родина; ось як буває в житті Таня.

- Любов Маруся, так Ліза завжди говорить наша. - Засміялася Тетяна, наливаючи каву для свахи. - А фото я вислала була для агрономихи нашої; а там пішло по руках, знаєш як в селі жінкам хочеться щось побачити та поговорити про когось.

- Твій батько покійний так мені сказав одного разу, також про любов. Можливо Ліза почула від нього і її подобалась така оригінальна та правильна відповідь...

Двадцять третього квітня день був вівторок. Віктор зателефонував ранком до мами і сказав що зраз привези двох малих до неї. Справа в тому що Ліза мала прийом до зубного лікаря з Тамаркою яка не пішла сьогодні в школу. Марійка також працювала і з дітьми дві години повинні були побути старі Бойчуки.

День почався як звичайно робочий день для всієї родини як і для всіх жителів Мерріка і в загальному США. Але в ночі Марійка мала сон, коли Віктор приїхав вона проводжаючи сина до машини, в якій вже сидів Юра, призналася йому про сон. Лиш вперше Марійка звернула увагу на те що Віктор був не голеним уже третій день.

- Вітя, а чому такий як їжачок ходиш?

- А Ліза говорить що я їй подобаюсь колючий - посміхнувся Віктор.

- А тобі підходить так: такий заріст чорний в тебе, лиш більшим не буде гарно.

- Біжу мам; Ліза десь після десятої приїде за хлопцями, нехай в хаті сидять з дідом.

- Вітя, - зробила серйозний вигляд Марійка, - ви там з Юрою будьте обережні сьогодні. Мені сон якийсь такий був...

- Щось погане приснилося може? - Віктор зробив дуже серйозний вигляд, він звертав увагу на сні мами.

- Не скажу що погане, лиш добрим також не можу назвати таке. Краще сам послухай який сон був: приснилось мені ніби я в Богородчанах, зайшла в бібліотеку. Бачу там в бібліотеці немає ні книжок, ані полиць жодних; порожні зали та кімнати. А там де я працювала, бачу вікна відчинені, такий вітер холодний а вазони наші усі попадали на землю і розбиті лежать глечики. Я присіла, почала збирати і так мені жаль зробився за ними. Тут я раптово пробудилась, сон був десь біля четвертої ночі. Що воно таке, нічого не розумію, лиш будьте там обережні сину. Перевір там підйомник щоб не підвів і взагалі вважайте.

Віктор похитав головою і швидко поцілував маму в ліву щоку.

Марійка приїхала в магазин працювати як звичайно. Вона більшість часу проводила біля відділу фотоальбомів, тому що поруч був відділ українських книг. Так як в такий відділ заходять більшістю українці, Марійка була саме тут потрібна. В магазині носили усі переважно робочий одяг, тобто теніску з вишитою назвою їхнього магазину і чорні штани. На поясі носили рації щоб держати постійний зв'язок по території магазину. Марійка завжди біля рації чіпляла також поруч свого мобільника. Працюючи вже біля одинадцятої години вона пригадала про малих і набрала номер зателефонувати додому. Настя відповіла що Ліза вже повернулася, забрала хлопчиків і все в порядку. Лиш тільки Марійка почепила телефон на пояс і направила до чоловіка, щоб запитати чи йому не потрібна допомога в пошуках, телефон знову подав дзвоник. Марійка поглянула на номер і пробачила що телефонувала Тетяна з свого мобільного також. Марійка піднесла телефон до вуха:

- Алло Таня!

- Маруся, чуєш мене гарно?

- Так Таня! - Марійка відчула страх від тону, яким запитала Тетяна.

- Маруся, задзвонив мій Арк і сказав що до нього телефонував Женя з Ізраїлю; в нього горе.

- Ой Таня, що трапилось?

- Померла Раїса Яківна...

- Таня, коли померла? - Здивовано запитала Марійка сваху.

- Рівно о дванадцятій дня сьогодні; зараз там шоста вечора.

- Таня... - майже простогнала Марійка тремтячим голосом. - А Ізраїль наскільки часу швидше по годині від Штатів?

- Так само як Україна; Київ та Єрусалим на одному поясі.

- Ти точно пам'ятаєш Таня? Я чому питаю так: мені дуже важливо щось підрахувати. Сьогодні мені був сон перед ранком такий, про бібліотеку нашу Богородчанську.

- Так Маруся. Я ще з диспетчерської пам'ятаю усі світові пояси, хоча тоді ми жили по московському часі. Ізраїль має той самий пояс що Україна. А літаком летіти туди десять годин. Справа в тому що Ізраїль на південь нижче, тому трошки довше летіти як в Україну.

- Ой Таня, дякую що ти повідомила, на мене немов хтось плиту кинув. - З очей Марійки побігли великі сльози.

- Ліза вже знає також, Олесі вона подзвонить. Арк пізніше розповість детальніше про що говорив Женя йому.

Марійка поклала телефон, вона не знала за що взятись; така новина захопила її несподівано. Марійка підійшла до переду де були каси, вона розповіла дівчатам по роботі. Після того вона пішла до полиць де стояла класична поезія. Вона взяла збірку віршів Блока, які любила Яківна. Марійка розплакалась... Власник магазину, старий єврей, взнавши від інших про те що трапилось, вийшов з свого офісу щоб знайти Марійку. Він знав про відносини Яківни з Марійкою. Знайшовши Марійку він промовив:

- Машенька, можеш ехаті додому сьогодні. Я тебе закрою полный день и заплачу за него. Какая у тебя работа будет милая? Давай уезжай додому.

Марійка лиш прошептала:

- Спасибо Ицхакович.

- Машенька, честное слово: впервые в жизни встретил, чтоб украинка, так плакала за еврейкой. Тебе спасибо Машенька за то, что ты любишь мой народ как своих родных. Я это запомню милая. - Старий єврей бувши низенького росту, потягнувся та поцілував Марійку від душі; вона поїхала додому...

По дорозі вона пригадала що в сні вона бачила самі ті вазони, яких любила Яківна. Перед очами Марійка пробігла усі роки в яких вони так довго разом працювали. Вона пригадала скільки вона навчилась від Яківни корисного та доброго і те змогла передати своїм дітям. Марійка плакала усю дорогу аж до Мерріка...

В дома старі Бойчуки вже знали про смерть Раїси Яківни. Тетяна повідомила Лізу саме тоді коли вона ще була в хаті, приїхавши за малими, і розмовляла з дідом та бабою. Коли зайшла Марійка, Федір з Настею сиділи сумними як на похоронах. Федір звернувся до дочки:

- Марусю, а з якого року була Яківна? Я щось призабув, знаю що старшою на пару років від мене була вона.

- З двадцятого тату. П'ять років старшою від вас була, а від мами - десять.

- Яка вона була мудра людина... - Похитав сумно головою дід Федір.

- Знаєте, - почала Марійка, - коли я була в неї і роздумувала про те чи згодиться мені разом жити з Левом, Яківна мені порахувала роки. Вона сказала що коли я проживу скільки літ як вона, тоді скільки мені прийдеться бути ще самотньою. Мені зараз п'ятдесят два роки а вона прожила вісімдесят два, коли б так Бог дав мені прожити такий вік, тоді ще тридцять років потрібно. А разом з Левом ми вже прожили дякувати Богу більше як сім років...

Вечором приїхав Аркадій з Тетяною. Пізніше приїхала Ліза з Олесею, чоловіків залишивши з дітьми. Марійка розповідала як Раїса Яківна допомогла щоб Віктора не взяли в Афганістан. Тетяна передала дослівно розмову яку мав Аркадій з Женею. Тетяна сказала:

- Говорив Женя що мама була в лікарні, а вже два дні тому попросилася щоб він забрав її помирати вдома. Казав що говорила з Любчиком по телефону ще вчора. А сьогодні ранком біля дев'ятої години, попросила щоб Женя приніс їй альбом з фотографіями і переглядаючи говорила про кожного, кого бачила на фотографії. Женя запитав чи вона не хоче щоб він набрав сюди до вас, а вона сказала йому так: «для чого будуть там плакати, досить Марійка наплакалася за свої молоді роки. Нехай вже сумують разом з тобою коли я відійду». Ще вона сказала про бібліотеку, говорила що вдома вона була самотньою а Богородчанська бібліотека була її другий дім. Усіх нас пригадувала поіменно, пам'ять була в неї до кінця... Після того як вона попрощалася з сином, який стояв на колінах біля її постелі, Раїса Яківна вже не говорила біля години, лиш сльози текли з її очей. Женя сказав Аркові: «я видел как умирала моя мать, и когда придёт мой черёд, я б хотел так отойди, как отошла она...»

Коли наступило літо, однієї суботи Ліза запропонувала поїхати в парк відпочити разом з дітьми. Юра з Олесею погодились. Пропозиція не була випадковою: Ліза нарешті дочекалась щоб розцвіли водяні лілії. Взнявши чогось поїсти там на лоні природи, дві сім'ї виїхали разом на своїх автомашинах. По дорозі в парк Тамарка побачила машину таку саму як в Ріти, яка зупинилась поруч на світлофорі. Звичайно тут ніхто не звертає уваги на машини, тому що кожен бачить їх тисячами щоденно; діти також. Але так як за кермом автомобіля «Nissan Maxima» була молода жінка, Тамарка звернула увагу на чорне кучеряве волосся і подумала що це саме тьотя Ріта.

- Мамка, а тьотя Ріта з нами їде в парк? - Торкаючись за руку Лізу, запитала вона. Лізу немов поразив електричний струм, вона швидко повернулася до дочки.

- Куди? В який парк? Яка Ріта? Хто тобі сказав таке? - Не розриваючи запитання нахмурила брови Ліза на дочку.

- А нас машина об'їхала така сама як в Ріти і тому мала подумала що Ріта з нами їде. - Підказав Віктор дружині, щоб Тамарка не пояснювала звідки в неї виникло таке запитання.

- А я вже подумала що далше вона починає свої ігри. - Зітхнула Ліза.

- Машина була така як в неї - продовжував Віктор - і молодичка схожою там поїхала, лиш наклейки не було на бампері такої як в Ріти.

- А в неї яка ще наклейка? - З іронією пониження запитала Ліза.

- В Ріти написано на бампері «Kiss my am Jewish girl» - усміхнувся Віктор.

- Ти що серйозно?

- Сам бачив; запитай Юру, він також бачив.

- Ой, ще одна «girl» - Немов з насмішкою, лиш досить сердито промовила Ліза.

- А що тут такого? - Віктор оглянувся щоб Тамарка не почула. - Тебе твій Левчук цілує а вона просить любого, тому поклала таку наклейку.

- Нехай покладе собі ще на свій «бампер», і ще не таку, лиш для чого євреїв соромити поміж люди? Почекай, пожаліюся бабусі Сусанні; вона дасть їй наклейки.

Тамарка не зважаючи на те що їй було всього дев'ятий рік, уважно слухала розмову батьків. Вона зрозуміла все про що вони говорили, хоча в неї звичайно був менший набір слів української мови, лиш таку розмову вона зрозуміла. Тамарка вмшталась в розмову:

- Мамка, треба щоб тьотя Олеся поговорила тобі, так як мені колись казала про Русланчика.

- Ти про що Тамарка? - Не розуміючи нічого, з того що почула від дочки, запитала Ліза.

- Кажу щоб тьотя Олеся сказала тобі любити тьотю Ріту, бо ти її не любиш дуже.

Віктор почав голосно сміятись, Ліза хотіла промовити щось, лиш також стало їй смішно з малої. Вона легенько жартуючи вдарила Віктора по руці щоб замовчав і промовила:

- Ти подумай яка посередниця миру: сама ревнувала мене до малого а тут маму наставляє. Ой цікаво мені б було побачити як вона з любов'ю відносилася б до суперниці своєї.

- А дивись як запам'ятала що Олеся говорила з нею; як не як, вже скоро буде два роки як пройшло, - замітив Віктор.

- Олеся в нас дипломат в таких питаннях.

- А до речі, Ріта для тебе не суперниця жодна і більше щоб я не чув подібного.

- Тоді просимо пробачення, ще чого і повториться як тоді з кавою було. - Ліза задоволено посміхнулася.

- Цього разу ще прощаю, лиш наступній так не обійдеться.

- Ой як строго, страшно робиться.

- Потрібно ж якось вибити тобі з голови те чого там не повинно бути. - Відказав Віктор.

Ліза взяла його за руку і переплела паці рук, вона тісно стиснула руку Віктора, він знав в який самий час дружина саме так поступала. Віктор поглянув в центральне люстерко на дочку яка тримаючи ляльку дивилась у вікно, і задоволено набрав повні груди повітря.

Приїхавши в парк, почали розкладати все на столик щоб поїсти. Юра розпалив вогонь та поклав жарити м'ясо. Діти почали бігати з м'ячем по скошеній траві. Не зважаючи що була субота, людей в парку не було багато як буває на вихідних в парках. Правда парк, в який вони приїхали, не був вже близько від Нью-Йорк Сіті. По небі плили хмари які час від часу закривали літнє сонце. Малий Олежик, тягав за ноги Русланчика який спав у візочку; він хотів гратись з ним, дивлячись як бігала Тамарка разом з Володькою і ще з двома дівчатами які вже встигли познайомитись та знайти спільну мову в парку.

Лиш тільки Олеся покликкала дітей щоб разом поїли приготовлене м'ясо спечене на вогні, як в неї зателефонував мобільний. Олеся відходячи в сторону оглянулася щоб промовити: На мене не чекайте. Ліля щось дзвонить; починайте їсти з малими.

Олеся розмовляла довго, двадцять хвилин. Коли вона повернулася та поклала свого телефонна, почепивши на білий ремінь своїх джинсів, Олеся промовила:

- Ліля мені задзвонила щоб сказати про Україну.

- Що саме? - запитав Віктор.

- Коротше, Ліля говорила сьогодні з Івано-Франківськом і зразу мені передзвонила. Вона говорить що її сусідка, та сама Юля, сказала що дійсно Надя, однокурсниця Юлі, є лівша.

- Вона листа писала! - вигукнула Ліза.

- От скотинка! - добавив Юра.

- Я так подумала ще тоді. - Набираючи собі в тарілку салату промовила Олеся. - Уявляєте що Юля точно пам'ятає що була мова про Мінськ. Імена вона забула вже, воно не дивно: пройшло дванадцять років від того часу. Але про те що лист писали про якогось солдата що був в Мінську - вона запам'ятала. А що лівша була та сама Надя, Юля точно знає, сказала що Надя завжди сідала на ліву сторону столика коли вони навчались в технікумі, щоб не штовхалися ліктями коли писали. Так що навіть автор того листа не була особа по імені Аня, тим більше в Мінську ніякої не було, - сплеснула в долоні Олеся. - Ой я забула: сказала що було точно в лютому тому що Надя хотіла купити якому хлопцеві рукавиці на День Армії, а це свято було двадцять третього лютого. Саме тому вона спокусилась на три карбованці за таку послугу. Все виходить тоді: коли перед святом скажімо більше тижня вона написала листа, тоді він прийшов в Бруклін, саме першого березня.

- Ой, хоча не пригадуй той день Олеся, - промовила Ліза.

- Ти Ліза коли поїдеш, можеш віднайти її і пояснити щоб вона зрозуміла кому вона таке зробила свого часу, - промовив Юра.

- Знаєш Юра: коли б це був дев'яностий рік, тоді звичайно що я так поступила б, а зараз я не маю якоїсь особливої ненависті до неї; просто дешева душа, купилася за тири карбованці як Юда за тридцять монет. А взагалі та сама Юля може розповісти їй про нас, навіть фотку можеш Олеся передати через Лілу.

- Вже розповіла і фотку побачила! - Промовила урочисто Олеся. - Говорила Юля що після того листа вона вражена совістю напилась, лиш не знаю що з нею після того як почувла про нас тепер. Але добре що все ж такий лихий задум зламався, хоча за такий час.

Після того коли усі поїли, сонце почало хилитися на захід. Ліза сказала щоб разом пройтися до моста який аркою здіймався над потічком. Біля кам'яного мостика розцвіло біле латаття, і рожеві хмари в барвах літнього сонця відбивалися у воді як в люстрі... Ліза нічого не призналася мужчинам чому саме вона приїхала сюди, та про той день коли Олеся привезла її сюди щоб потішити. Тому коли вони підійшли до мостика, Віктор з Юрою нічого не підозрюючи пішли розмовляючи далі по парку; з ними пішов Володька. Юра звернувшись до Віктора промовив:

- Твоя Ліза, я так бачу, дуже таки дітей любить. Я радий що вона з нашим малим сидить; навчить його як повинно бути.

- Бачиш Юра: Ліза такою як її бабуса Сусанна. Сам подумай: в неї було чотири хлопці. Арлани не були такими спокійними як Володька ваш, але вона проводила час з ними і як бачиш, вирости нормальними людьми. Ніхто не алкоголік, не хуліган, в нікого з них не було судимості і такого подібного чогось. Ліза любить навіть тепер з бабусею порадитись по поведуну дітей. Вона любить дітей але і діти її поважають, навіть як б сказав бояться. Ліза ніколи не поступиться перед дитячими капризами, в неї діти знають своє місце. Також вона ніколи не посягне на те що дозволено дитині. Одним словом все як повинно бути в нормальній сім'ї.

- А мама Арланів таки не працювала коли хлопці росли?

- Вона не працювала взагалі ніколи. Сам розумієш що чоловік був хірург, але вона також закінчила інститут в Тбілісі, має вищу освіту, лиш посвятила себе дітям.

- А така справа найбільш благородна для жінки хоча за материнство ніхто не платить грошами, тому що воно не купляється і не продається - урочисто промовив Юра.

Тим часом Олеся зупинилася на мості разом з Олежиком та Тамаркою. Русланчик вже давно був проснувся і Ліза повела його до води щоб показати йому квіти, а Тамарка кидала з мостика поламані сухі прутики у воду. Ліза присіла біля самої води і обняла малого, який водив зірваним стеблом її по обличчі. Ліза прошептала:

- Синок, у твоєї мамки збуваються мрії. Звичайно спочатку сльози, переживання, лиш мрії збуваються. Як сказав давно дід Андрій що твою мамку Бог любить... А ти коли виростиш будеш також любити мамку, правда синок? А дивись які квіточки гарні, вони тут мають коріння туди у воду а ти також колись будеш знати про своїх батьків, про моїх і таткових, про свої коріння які також довгі, довгі...

Малий не розуміючи про що мама говорить, дивився на неї своїми карими оченятами. Ліза від щастя пригорнула його до материнських грудей та поцілувала. Вона присіла біля самої

води, нахилившись дивилась у воду, їй здавалось що саме небо наповнило маленьке озерце своєю бездонною та чарівною красою; своїми барвами та ніжністю, подихом щастя та мелодією любові. Білі лілії стояли в нерухомі тиші, як свідки одвічної святині материнської відданості та доброти, материнського неповторимого серця. На очі в Лізи напросилися сльози від щастя, одна сльоза покотилася по її красивому обличчі, упала у воду і розлилася в цьому оазисі краси та мелодії, звідки жилилися радіючи сонцю та небу, білі лілії...

ЧАСТИНА ДРУГА

ВІЗИТ В МИНУЛЕ

1

Літо було в самому зеніті. Красиві троянди які розквітнули під кам'яною стіною хати в Марійки та Лева, розливали свій ніжний аромат. Липень доходив до закінчення...

Однієї з суботи, а саме двадцять сьомого липня, в Марійки вечором повинні по домовленості були зібратися на вечерю діти, щоб обговорити візит родини в Україну. Скоріше вже говорилося про те, що найвигіднішою порою року, буде поїхати у місяці вересні, лиш потрібно було конкретне рішення, відносно візиту.

Десь після обіду, Марійка попросила щоб Лев поїхав з нею в спортивний магазин, так як на тижні була дата дня народження онука Володьки. Марійка захотіла купити для нього ролики, але не звичайні а такі дорожчі, з міцними підшипниками щоб легко було возитись на них малому Ковальському. По дорозі вона думала про свого першого онука. Звичайно Марійка любила усіх чотирьох онуків, лиш Вовчик ще з України був прив'язаний до неї як спогадами, так само якоюсь особливою увагою: вона до нього, а він до неї. Тамарка була красивою, дуже догадливою, та навіть досить хитрою, як до свого віку. Але Марійка не могла з Тамаркою так наговоритись як з Вовчиком по душам. Також малий дуже своїми манерами пригадував маму Олесю в її дитячі роки. Марійка немов своєю увагою хотіла віддати свій материнський обов'язок, який була частково закинула після похорону свого першого чоловіка. Володька сміявся так само як Олеся, крутив пальчиком коли щось думав, навіть любив молоко так само як мама Леся. Бувало що Марійка навмисне щось розповідала щоб розсмішити малого та налюбуватися тим як він весело сміявся на усю світлицю. У Володьки через кілька днів виповнювалось дванадцять років. Марійка знала що він буде радіти подарунком, так як малий любив мати дорогі речі, та розбирався на них, так само як його мама Леся.

Роздумуючи над онуками, думки Марійки перейшли до Тамарки. Звичайно що мала була унікальна по своєму: любила музику, любила коні. Ще Тамарка звертала увагу на букети квітів, але ще ніхто з її рідних не додумувався що вона любить натюрморти а тим самим живопис так само як її мама Ліза. Правда Тамарка не була такою жвавою щоб послухати коли її хтось попросить в чомусь, на відміну від Вовчика. Марійка не вимагала від неї цього, її було досить того що мала слухає Лізу та Віктора, правда його в меншій мірі. Перед мамою вона поводитися слухняно, знаючи що мама досягне свого любим методом і краще здаватись зразу чим опісля. Ще швидше Ліза призналась що після повернення з України, вона хоче віддати Тамарку в музичну школу, щоб та навчалась грати на скрипку. Ліза навіть хотіла віддати малу в приватну школу, де більші вимоги та дисципліна, лиш кошти та доходи їхньої сім'ї не дозволяли цього. Звичайно що було кому відізватись на таку потребу, як з сторони Арланів так само з сторони Бойчуків, лиш Віктор з Лізою не хотіли цього, знаючи що кожному потрібні гроші живши в Штатах, а особливо на Лонг-Айленді, де життя престижніше і відносно дороге як в інших місцях їхнього штату, особливо в питанні податку за житло.

Роздуми Марійки перервав дзвоник її телефону, який десь закинувся в сумці. Марійка поки витягнула, побачила що телефонувала Ірина Левчука. Хоча Ірина носила прізвище по чоловікові, все ж таки усі називали її дальше по-дівочому прізвищу, або «Ірина зі Львова». Марійка передзвонила і почула вразливу новину яка трапилася також біля самого Львова.

Ірина розповіла що розмовляла з сестрою Лідєю і та повідомила що на Скнилівському літовищі, трапилася велика трагедія:

Двадцять сьомого липня в суботу, о 12:52 за київським часом, під час авіаційного шоу, винищувач Су-27 зачепив землю та розбився на літовищі. Фрагменти військової машини великими кусками полетіли поміж глядачів, розсікаючи та рубаючи все на своїй траєкторії. В наслідок цієї жахливої події, по підрахункам загинуло 77 чоловік, з них 28 дітей. Постраждалих було біля 250. Жахлива новина сколихала всю Україну, деталі трагедії пройшли по ЗМІ всього світу. На місце трагедії негайно вилетіло керівництво держави.

Після того що почула Марійка, її думки переключилися на іншу ноту; вона почала думати про нещастя яке спіткало в Україні людей, батьків та матерів цього літнього гарного дня...

Повернувшись додому Марійка заховала подарунок для Вовчика, чекаючи дня ювілею, почала готувати все для вечері, щоб коли приїдуть діти, разом з ними посидіти за хатою на цегляній площадці.

Десь біля сьомої години Марійка почула що дід Федір розмовляв під хатою, Марійка глянула з вікна і побачила що він жартував з Тамаркою. Марійка зрозуміла що діти вже є тут. Вона покликала Олесю, щоб та допомогла винести на стіл вечерю. Правда Лева не було; він поїхав до брата Тимура по справах бізнесу і там затримався.

Посідавши за хатою, Ліза першою почала розповідати про аварію у Львові; вона про неї взнала від батька, а Аркадій від дружини, так як Тетяна працювала в агентстві «Аерофлот», новина про авіаційну аварію, не могла обійти стороною авіаторів, навіть так далеко від Львова. Тим більше що того дня загинуло найбільше людей в порівнянні з іншими аваріями на авіаційних шоу, які траплялися скоріше.

- Тато сказав, - почала Ліза розводячи руками, - військовий такий винищувач важить більш як шістнадцять тон не враховуючи палива. Він думає що пілоти опустили машину менше допустимих градусів, нижче крайньої норми. Біля самої землі велика сила притягання і літак просто неможливо вивернути щоб підняти. В результаті він зачепив крилом землю, тому що крен був вже фатальним. Там скільки людей покалічили, мамка рідна, - взялася за щоки Ліза.

- Лізочка, а літак такий новий випустили, чи він вже був давніше? - Поцікавився дід Федір.

- Су-27, «ОКБ Сухого», почало серійно випускати від вісімдесят четвертого року. Розробка була швидше зробленою; так батько сказав мені, я цього не знала.

- От голова, - промовила Настя. - Так пам'ятати про літаки.

- Люблю літаки, правда літати не дуже а так поглянути на них, якимось мені подобається, - усміхнулася Ліза наливаючи сік для Тамарки.

Після того як усі поспівчували потерпівши в Скнилові, хоча усі присутні не бачили деталі трагедії, почали домовлятися про візит в Україну. Ліза сказала щоб першою сказала Марійка свою ідею а вони подумують:

- Я хочу просити вас щоб з вами поїхали дід з бабцею. Я напевно не поїду, а їм необхідно побачити ще сусіда Петра та інших. Також я хочу просити щоб малих хлопчиків ви залишили тут. Вони все одно не запам'ятають нічого те що побачать. Я візьму відпустку на два тижні платну а два просто за свій рахунок.

- Моя мама побуде з Русланчиком - пояснила Ліза. - Мама також говорила щоб ми тільки брали Тамарку з собою.

- Нехай вже малі разом будуть тут. - Запропонувала Марійка. - Мама нехай працює, а захоче на неділю взяти малого, тоді зможе.

- Так добре буде мам, - вмішалась в розмову Олеся. - Адже малим потрібно американські паспорта виробляти, мороки скільки буде в літаку з ними.

- Таки там кудись захочете поїхати і будете переживати щоб діти кудись не полізли: чи до собаки якого, чи на вулицю не пішли, а тут їм буде безпечно зі мною.

- А до речі я собаку купляю зразу після України, - потерла долоні Олеся.

- А якого Олеська пса хочеш? - поцікавився дід.

- Такого як там, а назвемо його «Мухтар».

- Там у вас місця мало щоб держати такого як Мухтар - сказала Марійка.

- А я тут буду його держати у вас на подвір'ї. Ось там коло грядок, дід будку йому зробить, я з ресторану їсти носити буду йому і порядок. Я вже зговорила швидше і дядя Львова погодився щоб привела його сюди. Він любить домашніх тварин, так само як свої голуби.

Настя поглянула на Олесю що вона таке вигадує, Марійка розвела лиш руками. Настя запитала Олесю:

- Олеська, а якого пса купиш?

- Такого маленького щоб не мішав вам тут, такого як кіт що в Лізи ходить по хаті.

- Е, та що такий пес, пес має бути великим. Ти такого знайди як ми там вдома мали.

Усі почали сміятись, Олеся лиш підморгнула до Лізи та відповіла:

- Куплю такого, ви знаєте скільки м'яса в нас викидають яке було на столах, просто не можу дивитись. Такий пес як ми мали, може з'їсти багато.

- Я вже будку зроблю для такого пса, а може в майстерні буде як той Муфтар наш, - промовив Федір, пригадуючи свою майстерню, яку він надіявся скоро знову побачити і старого Муфтара також, який доживав свого віку, разом з Петром Стецьковим.

2

Одного жаркого дня, Віктор приїхав з роботи. Зайшовши в хату він побачив що дружина нарізала огірки, також дрібненько кропу та приправила оцтом. Віктор поглянув на салат і сів за стіл тут же.

- Дід огірків приніс нам з городу. - Пояснила Ліза. - Я говорю йому щоб собі тримали, там замаринувати і так далі, а він мені каже що бабця кожного дня збирає по п'ятдесят штук.

- Ліза, давай поїдемо зараз на океан покупаємось.

- Таки зараз?

- А чому ні? Візьмемо дітей і їдемо.

- А Олеся також поїде з Юрою?

- Не знаю, я Юрові не казав. Можемо самі поїхати без них.

- А чому ти не хочеш щоб Олеся їхала?

- Як ти без тої Олесі навіть з хати не вийдеш Ліза.

- А ти як можеш не хотіти щоб сестра з нами поїхала Вітя?

- А може з твоєю сестрою поїдемо? - усміхнувся Віктор.

- Ти про Ріту може?

- Хоча про неї; все ж сестра твоя.

- Їдемо двоє. - Швидко знімаючи фартух, промовила Ліза.

Віктор засміявся а Ліза пішла швидко одівати купальник та дітей. Тим часом Віктор поїв і взяв шорти для купання, які були синього кольору та розмальованими в пальми.

Приїхавши на океан, Ліза залишилася біля берега з дітьми, вона поклала малого в камеру у вигляді човника і тримала щоб хвилі його не перекинули. Сонце вже похилилося над горизонтом і великим червоним диском опускалося за обрій. Віктор вийшов з води і сів з Лізою на мокрий пісок, так що хвилі досягали їхніх ніг. Діти собі гралися в сухому піску, трошки вище від них. Віктор промовив:

- Дивись яка краса, а я вперше побачив так багато води в Мурманську.

- Мені пригадується коли я ходила понад берегом саме в той день коли було весілля в Олесі. Мені тоді було так важко що не можу передати тобі... А зараз все перейшло, навіть я можу, коли захочу, зустрінути людину яка писала своєю рукою того листа. Лиш для чого вона мені; ти поруч біля мене і більш мені нічого не потрібно...

- Віктор оглянувся на дітей, переконавшись що вони заняті будовою пісочного замку, підсунувся ближче до дружини. Вони почали цілуватись... Прикус солоної води був на їхніх губах, а над берегом океану майже темно...

- Ліза, ти знаєш що можливо на другий тиждень ми будемо змушені трошки розлучитися на кілька днів. - Несподівано повідомив новину Віктор.

- Як це зрозуміти?

- Одним словом, в тій поліклініці де працює Гарік, її власник чи просто менеджер, просить про одну машину. Йому потрібно щоб я поїхав в Техас та пригнав йому «Поршака» крутого. Звичайно що машину можуть привести йому, лиш він хоче щоб я її сам оглянув, там поміняв олію в моторі, спробував і так далі. Такий апарат дорогий а той дядько мені довіряє.

- А чому так далеко, хіба таких автомобілів тут немає?

- Він такий дядько специфічний: такий колір йому підійшов, милі пробігу, колір шкіри в салоні і так далі. Мені здається що в Техасі машини дешевші як тут в нас.

- Тоді скільки часу займе тебе поїздка туди і додому?

- Туди він купляє квиток на літак, з Нью Джерсі. Але справа в тому що машина має лиш два місця, в ній не відіспишся як слід. Для мене він також оплатить готель на дві ночі.

- А куди саме в Техас, Техас дуже великий штат, наскільки я пригадую.

- Місто Корпус-Крісті; воно біля Мексики.

- Як потрібно - тоді поїдеш Вітя... Вже самою побуду, зараз мені не так бути як колись. Біля мене є діти, Олеся, усі рідні. Лиш щоб ти мені телефонував на день хоча три рази.

- Обіцяю. Він заплатить гарно мені, правда їхати далеко одному.

- Скільки туди миль Вітя?

- Я так підрахував з Юрою і виходить коло двох тисяч. В середньому тридцять годин дороги. Якщо їхати по десять годин в день - тоді три дні виходить; це вже з ночовками в готелю.

- А Юра чому не їде з тобою? Двоє швидше приїдете додому.

- Він розібрав одного трочка, а клієнт до кінця тижня просив зробити.

- Зрозуміло, - зітхнула Ліза. - Як ти сказав назва міста того куди ти поїдеш?

- Корпус-Крісті.

- Цікаво так називається.

- Місто над Мексиканською затокою, щось таке як твоє Сухумі в Абхазії.

- Коли ти поїдеш?

- Сьогодні у нас вівторок: в четвер ранком о восьмій літак, там прилітаємо біля обіду, огляну машину і десь година третя, або четверта виїду. Проїду може шість годин, та зупинюся в готель. В п'ятницю цілий день їду, знову готель і в суботу вже коли приїду. В неділю відісплюся щоб в понеділок був свіженький до роботи як огірочок, якого я з'їв сьогодні.

- Тоді після завтра тебе в аеропорт потрібно відвести?

- Гарік приїде ранком і мене відвезе; так домовлено вже.

- Окей. - Не дуже задоволено промовила Ліза.

Після тієї розмови вони встали щоб їхати додому, так як вже зовсім потемніло і з океану почався вітер який каламутив хвилі.

В четвер ранком, як було умовлено, Гарік зателефонував щоб Віктор виходив. Ліза тільки відкрила очі так як було лиш 5:30 ранку. Віктор нахилився над ліжком і поцілував дружину; він прошептав: не скучай Лялька, зв'язок будемо держати.

Ліза повернулася стороною протягуючи руку на місце де він лежав а Віктор погладив її долонею по талії, та безшумно вийшов з спальні. До малого він не підходив, тому що Русланчик вдосвіта часто пробуджувався і вже не міг заснути. По дорозі він заскочив до Тамарки в спальню. Дочка спала з витягнувши ногу на покривало. Віктор поцілував її в скроню та погладив праву руку. Він швидко забіг в душ, одівся, вхопив сумку, в якій вже все було приготовлено з вечора та вибіг з хати.

Лиш Ліза вже не могла заснути, вона лежала та думала. Нараз її стало жаль особисто життя що воно так швидко пробігає. Ліза думала коли б людина могла зупинити хоча трошки свій час, хоча на кілька місяців чи навіть тижнів, лиш ні - час не зупиниться. В її пам'яті повстав образ діда Андрія Лук'яненка, його обличчя з срібними довгими вусами. Ліза знала що вже не довго і вона зможе бути знову в його хаті, там де скільки вона намірялась про свою любов та свою юність. Їй здавалося що нічого не було кращого як той вечір, коли Вітя її признався в

любові і в доказ цієї любові подарував їй «Рубінову сльозу». Ліза пригадуючи свої юні роки, мимоволі переключилась думками щоб думати про дочку. Лиш думки її насторожили, вона просто не могла уявити собі, що скоро її доня підросте і почне свій особистий шлях, який для батьків буде таємно маскуватись якийсь час, а потім вони визнають про її відносини з якимось хто буде претендувати на руку та серце їхньої синьоокої красуні. Хто він такий буде, з якої родини і навіть з якої нації? - думала Ліза. Вона дуже хотіла щоб той хто візьме їхню доню, був таким ввічливим та вихованим якого вони бажають. Щоб любив їх як батьків, як вона свого часу полюбила маму Марусю, людину яка відчула її своїм серцем. Ліза знала що в їхній родині так само як в Левчуків, відбулося не просто так: тут зустрінулася любов та пошана, вірність та доброта, щирість та щастя. Ліза рахувала себе що вона заслуговує на те що ті хто увійдуть свого часу в їхню родину, зять та невістка, любили її та звали мамою. Ліза рахувала що вона цього заслуговує, вона такою як повинна бути мама. Але як знати чи мрії виповняться. Як знати чи знову доля буде для її дітей такою як була для неї, та для Олесі також. Як знати коли людина не знає що трапиться через годину, просто життя це дорога в невідоме, лиш її пройти необхідно кожному, хто народився задля того на цій землі...

3

Ранок показався похмурих, незважаючи що був початок серпня, тобто місяць жнив. Їхавши на роботу в ресторан, Олеся не приводила Олега свого до Лізи ранком, так як малий любив ранком спати а Володька був на канікулах. Вже коли малий вставав і Ліза чула що вони на дворі, або сидять просто на сходах, тоді вона забирала малого чи виводила свого. Володька любив спорт, він майже кожного ранку вже кидав баскетбольного м'яча в сітку, яка стояла на стояку біля заїзду. Як правило Олег малий не хотів сидіти в хаті і дивлячись на брата також котив свого м'ячика в різні сторони по траві, яка була перед сходами дверей в Ковальських, поруч де стояв столик, а над ним літня парасоля.

Але цього ранку Олеся відчинила двері і кликнула Лізу. Коли Ліза вийшла підв'язуючи шовковий халат, Олеся промовила:

- Ліза, як Вітька: поїхав ранком?

- Так, поїхав.

- Я ось що подумала вчора: ми вже запізнилися по-любому з Україною, тому обов'язково сьогодні зв'яжись з мамою і попроси щоб за квитки взяла на кінець вересня нам. Люди замовляють половину року швидше а ми завжди як в нас говорили: «пізні Йвани».

- Добре Олеся, питати про польський «ЛОТ» до Варшави та до Львова?

- Думаю, так найефективніше буде.

- Само собою - усміхнулася Ліза. - Як пани Ковальські не будуть польською компанією летіти? А ми вже разом з вами будемо.

- Не забудь Лук'янка! - Вигукнула Олеся, ідучи до свого Лексуса, пригадуючи Україну а тим самим давню кличку самої Лізи.

- Не забуду Леська Журичка!

Ліза знала коли в Тетяни перерив під час роботи, та коли обідній перерив. Вона вирішила зателефонувати на першому перериві, так як розмовляти під час роботи було дуже шумно, багато голосів мішали в розмові. Ліза дочекалась години якої було потрібно, і набрала маму.

- Так Ліза, нарешті я дочекалась що ти зателефонувала за два тижні. - Промовила Тетяна.

- Мама пробач будь ласка; яюсь замоталась так що забула просто. - Просилася Ліза.

- Вже нічого, ми приїдемо з татом в суботу до вас.

- Мама, я хотіла просити тебе щоб ти взяла нам про квитки через Варшаву, десь в другій половині вересня; шість дорослих та два дитячих.

- Ой Ліза! - Вигукнула Тетяна. - Ти мені нагадала про квитки а я забула геть зовсім.

- Ти про що мама?

- Та мене Ріта просила щоб я її знайшла дешевий квиток на літак. Ой вона вже напевно поїхала без моєї допомоги. Як так забути; от голова осяча в мене.

- А куди Ріта повинна була летіти?

- Просила кудись в Техас, щось по роботі там посилали її.

Від почутих слів Ліза просто завмерла, вона не знала що говорити далі. Ліза опустила руку з телефоном і почувши як мама щось питала, Ліза закрила телефон. Через кілька секунд роздався дзвоник, лиш Ліза не стала говорити з мамою більше. Вона швидко набрала номер до Віктора, але Віктор в той самий час приземлявся літаком і не міг користуватися телефоном. Ліза порахувала години що він вже повинен був залетіти на місце і їй здавалось що він просто не бажає говорити з нею. Причина була такою що вона випустила з під уваги те що Віктор робив пересадку, так як місто Корпус-Крісті не є великим містом, щоб там було багато прямих рейсів з любого міста Америки. Ліза почала ходити кругами по повітр'ї, вона не звернула уваги що вона рухається по тій самій орбіті, як того сніжного ранку, коли з нею розмовляв Мар'ян Олександрович, зателефонувавши з Івано-Франківська. Лиш так як тоді була в неї щаслива новина та радісна, сьогодні жаклива та плачевна. Ліза швидко набрала до Олесі в ресторан. Олеся вислухавши те що розповіла Ліза, відповіла:

- Вона що взагалі вже здуріла що до твоєї мами звертається з такими питаннями?

- Олеся, я запам'ятала що Вітя сказав мені на пляжі такий вислів: «ми прилітаємо». Чому він не сказав: «я прилітаю»? Чому він не хотів щоб я його в аеропорт відвезла? Чому він Юру не взяв з собою? Ти знаєш Олеся що те місто на березі: туди відпочивати може поїхали вони разом. А ще сказав що коли приїде буде «свіженький як огірочок».

- Ліза, заспокойся, все нормально. Я переконана що Вітя сам полетів.

- Олеся, ти її не знаєш, воно свого може добитися. Я її з дитинства знаю добре.

- Жаль що ти мене Ліза з дитинства не знаєш добре; я як візьмуся за неї, тоді воно дійсно «доб'ється». Давай нікому не дзвони а мені дай хоча годину подумати; я тобі зателефоную сама. Лиш нікому не говори нічого! Комуś скажеш, тоді розвалиш усі плани детективні.

- Думай Олеся, я вже не можу з тією... - Ліза назвала Ріту поганим словом.

- Ще не з такими справлялися Ліза. Я переконаною що вона знову тебе розігрує.

Але Ліза не могла заспокоїтись, вона взяла малих, відвезла до Бойчуків та попросила щоб годину з ними побули. Сама поїхала таки до Олесі в ресторан, взявши з собою Тамарку та Володьку. Олеся не сподівалася що Лізу так серйозно взяло те що вона почула від мами. Вона повела дітей в зал ресторану, поклала їм на стіл по кусочкові торта, якого замовляли на десерт а сама покликала Лізу на повітр'я за рестораном, куди привозили продукти для кухні.

- Ліза, - почала першою розмову Олеся, - я дзвонила до свого Юри. Я питала його чому він не поїхав також в Техас. Юра сказав що ремонтує якусь машину і повинен закінчити в суботу. Тепер по поводу Ріти. Вона обманює тебе знову; питання перше: як могла твоя мама шукати її квитка як Вітя не летів з JFK? Припустимо іншим рейсом, вона захотіла щоб не зустрічатись в аеропорті, лиш можна перевірити чи вона сьогодні працює на роботі.

- Як саме Олеся? Знову до Фаїни звертатися будемо?

- Ні, не потрібно робити драму такою, якою її хоче побачити сама Ріта.

- Олеся, звідки вона могла знати що Вітя в Техас поїде?

- Просто від Гаріка.

- А може мій Левчук підстроївся коли її посилають з роботи, а він мене та Юру твого просто обманув? Може ніякого «Порша» він не пригонить з Техасу?

- Ліза, коли б її послав банк в якому вона працює, він купляв би квиток для неї сам. Нікуди її ніхто не послав і не посилає, хіба що ми її пошлемо туди «де Макар телят не пас».

- Олеся, давай швидко, мені потрібно до малих наших: що ти придумаєш цього разу?

- Потрібно так щоб Ріта вийшла висміяною а не ти. Щоб не повторилось як тоді на весіллі в Давида з тим телефоном.

- Олеся, мені все одно хто з мене посміється. Мені правду потрібно знати чи мій Левчук не обманює мене вже тепер.

- Ні Ліза, Вітя любить тебе і вірний тобі.

- Ти такою впевненою Олеся?

- Так. Я впевнено так само як колись в дев'яностому була впевненою в твоїй вірності.

- Олеся, Вітя дві ночі в готелю буде. Ти подумай лиш про таке...

- Буде спати як кіт від дороги і сни бачити про тебе Ліза.

- Ой добре тобі говорити подруга: Ковальський твій біля тебе і ніхто біди не робить вам.

- Лиш я б не переживала так як ти Ліза. Я б швидко почитала йому «оду вірності».

- Що будемо робити подруга?

- Погано що Ріта бачила Лілю коли ми мали гостину тут. Коли б вона її не знала Ліля поїхала б сьогодні і біля Ріти зробила сцену немов в неї машина поламалась і потрібно телефону їй. Просто підійшла, постукала б в двері і побачила чи Ріта вдома вечором.

- Геніально Олеся! - Сплеснула руками Ліза. - Можемо когось знайти іншого.

- Лиш кого Ліза? Пошлемо Лілю, Ріта визнає що ми вплутались в гру з нею; значить план її реалізований. Потрібно подумати добре Ліза.

- Давай думай, я вже не можу нічого придумати сама собі.

- Почекай Ліза: звідки Ріта могла знати що ти маму запитаєш свою про квитки сьогодні?

- Не знаю... Може подумала що мама мені перекаже сама про неї. Ріта не знає що мама як почула, тут же забула. Може вона думає що ми кожного вечора розмовляємо, а ще про неї можливо перемовляємось. Потрібна вона нам; як мамі так само мені. - Ліза перехилила голову та зробила суворий вигляд обличчя.

- Бачу що ти її ненавидиш не на жарт Ліза, - усміхнулася Олеся.

- Коли цього разу неправда, тоді вже на наступній раз я перед усіма їй скажу, десь на якомусь родинному святі, щоб навчилася розуму. А все воно через те що Левчука свого люблю а він мене мучить своєю поведінкою.

- Щоб навчити розуму таку, потрібний мужик такий щоб це зробив. Нічого я це також доведу свого часу; побачиш сама Ліза.

- Ти про що Олеся?

- Зараз не до того, зараз нам Вітю потрібно виправдати поки повернеться з Техасу.

Ліза повернулася додому щоб забрати дітей. Перед старими Бойчуками, вона дуже постаралася через силу, щоб бути веселою та зробити так, щоб вони не побачили того що її мучило.

4

Ліза не могла дочекатись коли Олеся повернеться з роботи, вона взялася прополоти квіти біля сходів щоб час їй швидше пройшов. Але десь біля половини п'ятої Тамарка вибігла з хати, в її руках був телефон.

- Мамка, тобі.

- Хто такий?

- Татко наш.

Ліза розгубилася, вона взяла телефон, подержала в руці а так обережно щоб не зірватись піднесла до вуха.

- Слухаю тебе. - Ліза промовила холодно та якомсь неохоче.

- Ліза, я вже виїхав нарешті. Поки поміняв в гаражі олію таку як потрібно, поки з тим дядьком розв'язався і так далі.

- А купатися ти не їхав там? - з гіркою іронією запитала Ліза.

- Куди купатись Ліза? Вже в готелю покупаюсь вночі.

- Там само собою.

- Ліза а чому ти якомсь так говориш як хвора, чи сонна?

- Нічого, просто тобі так здається. Давай я тут працюю біля квітів.

- Я тобі дзвонив а ти не брала телефон скоріше; що трапилось Ліза?

- Я була в Олесі а телефон в машині.

Віктор відчув що в дружини голос якийсь плачевний, він також розгубився і лиш просто щоб закінчити розмову промовив:

- Працюй легенько, будеш мати час сама подзвони. Я буду їхати довго сьогодні. Все цілую Лялька. - Віктор в телефон видав звук поцілунку та зачинив мобільний.

Ліза лиш зітхнула та промовила сама до себе: ще потрібно розібратись хто в тебе Лялька.

Віктор зразу набрав до сестри, щоб взнати що там таке відбувається і чому Ліза в робочий час була в ресторані в неї. Олеся розповіла братові в чому справа. Віктор виразився поганими словами в адрес Ріти, також попросив щоб Олеся вислідила щоб Ліза знала правду поки він повернеться додому. Олеся поцікавилась звідки Ріта може знати про його поїздку, а Віктор сказав що вона з Гаріком була в гаражі разом. А взагалі як виявилось що той самий дядько не працює з Гаріком а з Рітою, просто Ріта була впевненою що Віктор їй відмовить. Гарік виручив сестру і правду Віктор взнав вже в аеропорті, коли ішов на літак; там Гарік признався. Віктор попросив сестру щоб нічого не говорила про те дружині, так як він справді не знав що тут зв'язковою послужила Ріта, а в даний час пояснити щоб Ліза зрозуміла, буде важко. Олеся погодилася не признаватися а якнайшвидше довести справу до кінця, так як була переконаною що Ріта є вдома і просто не знала через кого розіграти Лізу - використала Тетяну.

Нарешті Ліза дочекалася Олесі з роботи. Олеся навіть не зайшовши в свою половину хати, пішла до Лізи в гараж. Ліза поглянула сподіваючись в очах Олесі прочитати надію на закінчення драми. Олеся заговорила першою:

- Ліза, Вітя телефонував мені. Він не знає що з тобою трапилося і чому ти таким тоном з ним розмовляєш. Я йому розповіла поведінку Ріти, він доручив мені розібратися в ситуації.

- А мені наказала нічого не говорити нікому. Ти знаєш як мені хотілося йому мораль прочитати; мені неможна, а сама призналась.

- Прочитати мораль а потому просити прощення в нього? Пробач мені, лиш це вже не схоже зовсім на Арланку. - Розвела руками Олеся.

- Добре, я здаюся; що даліше будемо?

- Варіантів є досить, навіть такі що нам не підходять.

- Які саме можуть нам не підходити Олеся? Мені все підходить сьогодні.

- Наприклад: нам необхідно взнати чи Ріта сьогодні вдома буде спати; хіба не так? Найпростіше: під'їхали, кинули у вікно машини щось, включилася сигналізація і Ріта вибігла на двір. Лиш нам таке не личить: ні по роках, ані по положенні, тим більше тут в Америці. Другий варіант більш гуманнішим: просто вкинути якусь рекламну карточку в її поштову скриньку і завтра поїхати поглянути чи хтось забрав пошту. Лиш ми особисто не побачимо Ріту а значить тебе не задовольнить така операція. Третій варіант: щоб мама твоя зателефонувала і сказала що пригадала собі про квитки, лиш тут вже мене на задовольняє така справа; не потрібно маму твою втягувати в цей скандал.

- Так що будемо робити? - Не терплячи запитала Ліза.

- Слухай уважно: десь коло десятої вечора приїде Ліля. Її машину Ріта не знає. Ми міняємось машинами: Ліля мою забирає а її візьму до завтра. Ми лишаємо малих з Юрою і просто їдемо туди де живе Ріта. Коли вона вдома, побачимо. Звичайно ми не їдемо поглянути на її машину, адже машина може бути а вона полетіти, нам її побачити. Коли машини не буде, скажімо кудись там в бар поїхала чи в магазин, хоча завтра п'ятниця і робочий день. Значить Ріта довго не буде вечером лазити; ми почекаємо її біля дому.

- А Ліля з нами не хоче поїхати?

- Якщо ти не проти того Ліза. Коли Ліля поїде тоді взагалі класно буде. Ми сідаємо дві на задне місце, вікна у тій машині затемнені.

- Тоді зрозуміло, коли ми будемо чекати і тоді Ріта приїде. А коли вона в Техасі а ми будемо там сидіти як не нормальні якісь? А коли скажімо в хаті сидить та в «ящик» дивиться?

- В ніякий Техас вона не поїхала Ліза, а коли вдома, тоді ми витягнемо з хати її.

- Цікаво як ти це збираєшся зробити?

- Просто, так просто що простіше вже не буває. Правда потрібно щоб не розгубитися і швидко зробити маневр на машині.

- Це вже щось нове Олеся.

- Коротше: коли машина її стоїть на подвір'ї, ми заїдемо на заїзд. Світло буде світитись, чекаємо до того часу, поки з хати хтось не покажується. Просто виглядає що хтось розвертається в неї на подвір'ї. Неможливо щоб світло світило а в хаті не було видно, тим більше коли вона в телевізорі сидить, або горить настільна лампа. По крайній мірі у вікно покажеться щоб поглянути що там на подвір'ї робиться.

- А коли вийде з хати?

- Тоді ще краще. Ліля включає задній хід і вискакує на дорогу так щоб поїхати в праву сторону, тобто Ріта побачить невідому машину з пасажирської сторони. Лілю видно не буде, хіба що частину руки, тим більше що на дворі темно. Нічого дивного тут: проїзна вулиця, хтось адресу попутав, таке трапляється часто. При тому машина зовсім чужа якась; ніякої підозри не викличе в Ріти. Як подруга? Працює такий план?

Ліза від радості підскочила як юна дівчина, її подобався простий план винахідниці Олесі. Ліза відчула себе немов колись в Ешері, коли вони намовлялись з тією самою Рітою, щоб втекти від бабусі Сусанни на море. Ліза запитала Олеся:

- А Юра побуде з малими? А Вадим нічого не скаже Лілі що її довго не буде вдома? А Ліля нас послухає щоб погодитися на таку справу?

- Юра побуде само собою, а Вадимові я зателефоную щоб відпустив Лілю по справі роботи. Він на наше щастя не такий ревливий як ти Ліза. Лілю ніхто питати не буде, не забувай що я її начальниця по роботі. Якщо відмовиться таку «дідівщину» встановлю для неї, що дядько Данко її заставить вмивальники мити знизу. - Жартуючи засміялася Олеся підіймаючи голову вгору, та пішла в хату переодягтися для наступної детективної операції.

5

Ліза десь сімдесят відсотків в глибині душі вірила в те що Ріта знову гру провадить, так як першим разом, лиш щоб її душа була спокійною вона хотіла переконатися. Правда Ліза не знала звідки Ріта могла знати що Вітя летить в Корпус-Крісті. Також будучи самою Ліза відчула немов її сімейний та подружній обов'язок трошки послабився і вона немов з дівчатами побавиться трошки романтики, цього серпневого вечора. В дитинстві Ліза не була організатором подібних ідей, лиш ніколи не відмовлялася від такого чогось. А так як вона колись росла одною, тоді компанія подруг, була для неї на першому місці, так було здавна.

Почав накрапати дощ, Ліза ходила по дворі не зважаючи що дрібні краплі ставали частішими. Рівно о десятій годині автомобіль «Mazda 626», пригальмував щоб переконатися чи тут мешкає Олеся. Ліза підійшла до машини та привіталася з Лілею. Ліля розмовляла по телефону з Олесєю і та вже була в дверях хати. Вони швидко заскочили на заднє місце і Ліля почала розвертати машину:

- Ліля, а ти знаєш куди ми їдемо? - запитала Ліза.

- А до тої що хлопів поїдає тими чорними очиськами?

Усі троє почали голосно сміятись в салоні машини.

- А ти погодилася бачу на таку послугу. - Похвалила Лілю Ліза.

- Хто тобі Ліля наказав? - Жартуючи запитала Олеся.

- Олександра Володимирівна!

- Чуєш Лук'янка, які в мене слухняні підопічні.

- Все ж таки потрібно було тобі на вчительку іти Володимирівна. - Вже почала жартувати Ліза. - Талант в тебе для того щоб переконати погодитися з тим що ти наказуєш.

- Так дівки, давайте мені точний план як будемо діяти. - Вже серйозним тоном промовила Ліля. - Як там заїхати, де стояти? Правда моя машина інколи сама по собі глушиться.

- Ти не жартуй так Ліля: заїдемо на заїзд і машина вмре твоя а Ріта підійде до нас і що тоді?

- Ліза тихо будь - зупинила Олеся - накаркаєш зараз що справді на каву підемо до Ріти.

Будинок в якому жила Ріта був розділений на два апартаменти. Одну частину займала Ріта а другу одна пожила жінка. Заїзди також були два, так як два заходи в будинок були по краях будівлі. Поміж асфальтові заїзди росла трава. Коли Ліля під'їхала вони побачила що стоїть якась машина на асфальті в Ріти, лиш це не був Nissan Maxima. Оцінивши обстановку Олеся раптово перемінила план дії:

- Лілька, давай назад легенько, виключай світла і заїдь в перший заїзд до її сусідки. Бачу машина сусідки стоїть, а бабулька вже спить на постелі, так що ноги аж на стелі.

- Ні Олеся, - запротестувала Ліза. - Знаєш як американка побачить що машина якась стоїть в неї і ніхто не виходить, зараз поліція буде. По крайній мірі Ріта не подзвонить в поліцію, вона може зрадіє, та подумає що якийсь приїхав поклонник її колін.

- Можливо... - погодилася Олеся не маючи часу роздумувати.

Ліля щоб не накликати якусь підозру, в тому що якась машина крутиться поволі біля осель, обережно заїхала на заїзд Ріти. Усі стали тихо та обережно приглядатись на вікна будинку.

- Може ввімкнути світло? - прошептала Ліля.

- Виходить що її немає вдома. - Також тихо промовила Ліза.

- Лиш все ж таки вона не в Техасі. - Впевнено сказала Олеся. - Давай Ліля включи нехай розглянемо машину хто такий тут залишив її в Ріти; може впізнаємо.

Лиш тут трапилося така несподіванка, що ні Ліза, ані Олеся, не могли розрахувати на такий збіг обставин, який зійшовся до однієї секунди, як по замовленню. Тільки Ліля вмикнула світло, її машина заглушилась. Ліля вимкнула щоб завести двигун, як в цей самий час, якесь світло засвітило, видаючи тінь по асфальту від машини, в якій вони усі троє сиділи. Ліля поглянула в центральне люстерко і швидко виговорила:

- Ой людоньки! Хтось приїхав з заді нас, а машина моя не заводиться!

Ліза з Олесею повернули голови одноразово в заднє вікно, з заді них стояла машина схожою на ту якою користувалась Ріта, перекривши тротуар. Олеся кинулася до Лілі:

- Я чхала на твою тарадайку Лілька, давай роби щось!

- Мамка рідна. - Взялася руками за обличчя Ліза. - Все ми спіймались в пастку як миші.

- Я що зроблю? - благаючим голосом промовила Ліля - Вітя з Юрою так ремонтували машину мою. - Ліля тримала на стартері аж поки машина не завелася.

- Давай по траві та в перший заїзд скоро вискакуй, а там на дорогу! - скомандувала Олеся.

Але в цей час в машині, яка стояла за ними, хлопнули дверцята а через долі секунди другі. В пасажирське віконце заглянула подруга Ріти, яку звали Ривка. Ліза знала її ще з ювелірного магазину. Побачивши Ривку, Ліза тихенько сповзла по сідлі щоб заховатися за спинкою. Ривка постукала щоб відчинити пасажирське вікно. Ліля не маючи куди діватись натиснула кнопку і вікно опустилося. Ривка запила англійською мовою:

- Do you need help?

- А переплутала адресу, випустіть мене щоб я виїхала. - Благальним тоном заговорила Ліля українською мовою з переляку.

Ліза поглянула в своє віконце з правої сторони і побачила Ріту яка стояла за спиною Ривки кутаючись від дощу та обтрушувала попіл цигарки. Ліза знала що вона не бачить її та Олесею в салоні, так як вікна затемнені і ще краплі дощу на склі. Ріта звернулася до подруги:

- Кто-то з наших здесь?

- Давай Маргарита убери машину, ей нужно выехать; перепутала дом чей-то.

- А кого ищет здесь, может дядю Аркадия? Он здесь на улице рядом.

- Слушай: тебе может быть дом Арланов нужен на этой улице? - Запитала Ривка Лілю.

- Да, я к ним. - Рятуючись немов за соломинку, виговорила Ліля.

- Давай обратно и там фонарь такой будет красивый у заезда самого.

Тим часом Ріта від'їхала і дала місце виїхати. Ліля боявшись щоб машина не заглушилась, так підбавила газу, що її Мазда пішла по дорозі задом, у вигляді підкови. Олеся з Лізою запищали з переляку в салоні. Ліля швидко перемикнула на передній хід, і з пискотом рвонула вперед, лиш в зовсім інший напрямок куди показувала Ривка. Усі троє весело розсміялись в машині на повний голос; Олеся запитала:

- Ліля, а ти як до неї українською зразу? Тобі що з переляку заскочило як твоїй машині?

- Володимирівна, ти що не знаєш що я по-англійське на говорю? Поки пояснила б ви вже напилися б кави в Ріти. Яка з мене американка дівки? Мене по носі можна пізнати в Африці не те що на Лонг-Айленді.

- Все через тебе Ліза: я просила не каркай щоб машина не стала. Почекай я своєму Ковальському випишу як він машини ремонтує. Ще трошки і так були б попеклися як ніколи ще. - Зітхнула Олеся.

- Ні дівчата, ви лишень подумайте про таке, - промовила Ліза, - уявіть що Ріта мене побачила і що тут виходить: я в машині і ми не знаємо ніхто де мої батьки живуть?

- Все тихо: операція закінченою! - скомандувала Олеся.

- А я бачила Ріту зблизька - усміхнулася Ліза - не в Техасі вона і не в Корпус-Крісті, а з Ривкою возиться тут.

- Так що тоді Ліза; давай бери телефон і підбирай слова для свого вірного.

- Я з цим справлюсь, а коли б хтось підібрав якого мужчину для Ріти, щоб вона вже визначилась, ось тоді справді було б для мене спокійніше і для неї краще. - Промовила Ліза.

Повернувшись додому Олеся з Лізою побачили таку картину: два малих були замазані повністю шоколадом а Юра спав як кіт, протягнувшись на шкіряному дивані. Хлопчики також спали: Русланчик на підлозі а Олежик на столику який стояв посеред кімнати висотою в сорок сантиметрів. Малий підклав собі якогось медведика під голову і спав як на ліжку.

6

Квитки для візиту в Україну, Тетяна забронювала на чотирнадцяте вересня. Тетяна постаралася якнайдешевше. Їхали старі Бойчуки, Віктор з Лізою та Тамаркою і Юра з Олесею та з Володькою. Візит мав продовжуватися один місяць. Малих двох залишали з Марійкою, так як було про це домовлено ще скоріше.

Перед тим вже в Україні знали про їхній візит і стали готувати місце для їхнього перебування. Ірина з Ярославом були погодилися перейти жити в стару хату на увесь період перебування гостей з Америки. Але коли Галя, мама Ірини, взнала що приїжджають також старі Бойчуки, вона просто вирішила забрати дітей до свого дому на один місяць. Лиш тільки Михась не мав як залишити майстерню діда Федора. Це був саме такий період що закінчували вибирати картоплю на городах, лиш за картоплею слідувала інша польова робота. В такий час мало хто в хаті взагалі сидить, хіба що за винятком дощової погоди. Правда для Михася та його дружини Галі, робота добавилась: їм було потрібно впорядкувати все на подвір'ї де проживали уже шість років їхні діти. Михась з Галею нікому не признаючись боялись лиш одного: вони боялись щоб Бойчуки не надумали продавати свою господу. Ціни на нерухомість в той час зросли вже були досить в Україні, в порівнянні з тим часом, коли вони виїхали в Америку. Цілком ймовірно що оцінивши ситуацію та привикши в Штатах, вони могли вирішити продати свою хату тут. Звичайно щоб купити це обійстя, в Михася, а тим більше в його дітей, які працювали вчителями, таких грошей не було навіть половини. Галя вирішила навести ідеальний порядок, щоб догодити старим Бойчукам, щоб вони побачили що їхня господа не пропадає, як і взагалі вона не було опущеною, тому що тут проживали молоді люди з двома дітьми. Галя розуміла що з Марійкою вона б могла домовитись, коли б та щось почала натякати за продажу, а з Настею вона не мала аж таких відвертих відносин. Михась з Галею вирішили так: коли старі Бойчуки відчують те що вони приїхали додому, їм захочеться щоб мати свій дім далі тут. Навпаки: коли вони відчують що тут лишні, і просто їхня праця вже не є їхньою, тоді їм просто захочеться грошей за те в чому вони працювали десятиліттями. Михась поїхав до сватів в Івано-Франківськ, розповів про обстановку, свати відізнались з порозумінням. Вони приїжджали на протязі кількох днів, щоб допомогти зробити все як повинно бути. При тому Михась наказав щоб малювати все таким кольором фарби, як було тоді коли тут Бойчуки жили. Потрібно так щоб не виглядало ніби

ми встановлюємо порядки свої на їхньому обійстю - пояснив Михась. Галя наказала щоб одяг та речі, які не важко забрати - діти забрали та перевезли до неї. Взагалі їм пощастило в тому що їхній зять, тобто чоловік молодшої дочки Тані, був поїхав на заробітки і мав працювати до середини листопада а можливо навіть довше. Від початку вересня почали все впорядковувати особливо батьки, як Ірини так само Ярослава, тому що почався шкільний рік, і молоді вчителі були занятими.

Коли Марійка зателефонувала, Галя не втрималася щоб не признатися як вони тут працюють і з чим пов'язані їхні переживання. Марійка заспокоїла Галю, сказавши, що про продажу хати в них навіть ніколи не заходила бесіда, і поки батьки живуть, вони навіть чути такого не захочуть, тим більше що вони ніколи не жаліють про те що відкупили обійстя в Павлика, хоча його залишили так само як і своє власне. Марійка навіть здивувалась що ніхто там не буде жити коли її рідні поїдуть, їй самій захотілося там побути разом з батьками та дітьми. Але Марійка розуміла що неможливо щоб вся родина поїхали одноразово, вона надіялася поїхати з Левом, а також з сватами, тобто з Аркадієм та Тетяною. Марійка ще мріяла побувати в Абхазії, дуже багато вона наслухалася від чоловіка про Кавказ.

Ліза вирішила не брати з собою подарунок Віктора «Рубінову сльозу». В неї було досить прикрас, а перевірки на митницях, лиш добавляли хвилювання. Щоб хтось не заліз і їхню порожню хату, під час їхнього візиту, Ліза ще задовго до того, принесла до Марійки свої цінності. В них входили: «Рубінова сльоза», золотий ланцюжок, подарунок з Ешери, той самий що Ліза в юності носила на руці. Також кремону спідничку на якій були дві краплі крові, як пам'ятка про вечір якого вона вчинила з Віктором кровну клятву. Була там Віктора чорна футболка, привезена нею з України, ще багато дрібних речей з Івано-Франківської квартири. Ліза знала що ніхто не залізе до хати їхньої, так як вони жили в гарному районі, подібних випадків тут не було чути. Навіть Віктор посміявся з дружини що вона боїться за його футболку та свою кремону спідничку. Звичайно що навіть бідний злодій в Америці ніколи не полакомитися на такі речі, лиш в Лізи своє бачення на речі. Коли Марійка взяла від невістки ці речі, запевнивши що вона за них відповідає, Ліза побачила її здивування. Лиш Ліза кивнула щоб Марійка пройшла за нею там де нікого не було:

- Мама, я знаю що вам може смішно від того що я вам принесла, лиш тут справа серйозна. Я коли працювала з Рітою, тоді все їй показувала і розповідала про цей одяг та речі, які мають для мене особливу ціну. Не виключно що вона може залізти в хату коли нас не буде, а коли б таке трапилось, я думаю тільки те візьме з хати, щоб мені тим самим нанести біль.

- А я не подумала Ліза, - похитала головою Марійка. - Я заховаю в сейф наш.

Ліза подумала, а так вирішила признатися про Техас, про те як вони виявили неправду якою хотіла Ріта розіграти їх знову. Розповівши про те як вони їхали вечором - обидві розсміялись.

- Знаєте мама, я можливо рубіновий камінь колись для Тамарки подарую, він просто в нас реліквія родинна тепер. А для того щоб щось надіти я маю досить, а буде потрібно в мамі візьму своєї; в неї ланцюжків що можна ялинку обвішати новорічну, або в Карпатах усім коровам дзвіночки на шию почепити.

- Дуже мудро, лиш я так вам завидую Лізочка, - скривилася Марійка, - коли будеш там, зайди в бібліотеку будь ласка, зроби там фото, на відео може зніміть там; а краще я Олеся попрошу. Дивись вже немає Раїси Яківни, я також старію поволі... Знаєш коли я там працювала скільки я всього передумала: про себе, про дітей, а пізніше про тебе також та Юру. Бібліотека це місце моїх переживань та надій Лізочка...

- Зайду обов'язково мама, в свою квартиру також зайти хочу.

- Поглянеш, або запитаєш, чи той голуб ще прилітає; птахи живуть довго дуже.

- Коли хтось годує, тоді прилітає може...

- Ой Лізочка, мені здається що коли я поїду, тоді буду двері цілувати та плакати там.

- А що? Я можу поцілувати за вас, - усміхнулася Ліза.

- Лізочка, ти там за Володькою приглянь. Знаєш Олеся піде кудись в гості, чи як там, а він щоб не заліз до собаки якого, в дорозі щоб уважним був. Сама знаєш що ти в нас супер-мама. Добре що вже осінь і купатися діти не підуть, я боялась щоб там десь в яму якусь не влізли в Бистриці нашій рідні. Муфтару погладиш за мене, діда Петра привітаєш та його дружину.

Сусідку нашу Тарасику. - На очі Марійки навернулися сльози. - Ой що я тобі скільки Лізочка, Олеся це все зробить від мене, а в тебе доволі буде свого там.

- Мама, я ось вам що хочу сказати: справа в тому що Олеся поїде в Тлумач переконувати Ковальських щоб їхали сюди, ви якось накажіть їй щоб там багато не обіцяла Наталі та Василю. Знаєте що Олеся любить похвалитися: про себе нехай говорить, а щоб їм не обіцяла багато. Пізніше вони приїдуть, і почнуть вимагати від неї те що почули та на що надіялись. Підуть різні невдоволення, нарікання і так далі.

- Добре що ти сказала мені; обов'язково проведу консультацію, по поводу цього питання. Правда я приготувала знімку, мене Олеся просила, лиш щоб я не забула віддати її.

- Яку знімку? - Ліза здивовано глянула на свекруху.

- Сказала Олеся що їй потрібно та фотографія, де ми в Давида на весіллі були. Я запитала для чого їй на Україні така фотографія, вона говорить що потрібно комусь показати там. Напевно похвалитися хоче яка в нас тут родина велика; може перед Галею Миросиною, або ще перед ким там; сама не знаю.

- Цікаво, а чому мене не питала? В мене знімок з Аланами досить.

- Ще сказала щоб я дала їй ту саму, на якій Ріту гарно видно.

- Кого, кого? Ріту? - Оглянувшись, перепитала ще більш здивовано Ліза.

- Лиш Ліза ти не говори їй що я тобі призналася, хіба вже там запитаєш.

- Я в літаку спробую, я так запитаю що вона сама мені розколеться.

- Щось вона там має вирішити з Ковальськими, а для чого її знімка з Рітою? Та Олеся спокуса а не дитина. - Розвела руками Марійка.

- Завжди вона щось крутить, щось шукає, щось вирішує, щось придумує... - Прижмуривши очі задумалась Ліза.

- Від коли вона живе, завжди шукала собі пригоди. - Засміялась Марійка до невістки.

7

Наступив день візиту в Україну. Ранком все було як слід перевірено, Віктор відповідав за документи своїх домашніх а також діда та баби. Після обіду приїхав Аркадій з Тетяною щоб забрати кота до себе додому, на час коли Віктор з Лізою будуть відсутні. Марійка також могла забрати його, лиш він напевно б пішов свого додому, так як це не дуже далеко. Аркадій пообіцяв доглядати його та розчісувати кожного вечора.

Ліза одягнулася в джинсовий піджак, та чорну спідничку. Олеся в осінню шкіряну куртку з поясом який захищався нижче грудей та в джинси світлого кольору. Віктор та Юра в спортивні костюми, так само були одягнуті діти в спортивні костюми.

Коли наступив час, усі поїхали на четвертій термінал аеропорту імені Джона Кеннеді. Малих хлопчиків взяли також з собою. Вони здали свої чемодани та сумки на другому поверсі терміналу і усі разом перейшли на перший. Переговоривши недовго, почали прощатись. Ліза поцілувавши двох хлопчиків, пообіцяла їм щось гарне привезти з України. Усі хто прощався почали нараз сміятися; їх розсмішила Тамарка. Вона підійшла до братика, погладила його по головці і немов доросла людина наказала: слухайся як мене тут нема. Віктор пригадав мамі щоб порахувала години і зателефонував їм коли вони приїдуть вже до хати зі Львова. Тетяна просила Олесю, передавати привітання в селі, тим хто про неї запитає. Олеся усміхнулася і відказала на вухо Тетяні: передам навіть тому хто любить американське золото. Тетяна розсміялась та оглянулася чи хто не почув.

Поцілувавшись, рідні розлучились. Марійка бачила як Ліза оглядалася за хлопчиками і витерла сльозу, яка мимоволі потекла по її обличчі. Лев це також побачив, він взяв двох малих на руки, та підказав щоб вони помахали на прощання. Олеся побачила вже за детекторами і шепнула до Лізи; обидві послали повітряні поцілунки своїм синочкам.

Аркадій запропонував щоб заїхати до них посидіти після такої події, так як вони жили ближче аеропорту, правда трошки потрібно було звернути з дороги до них. Лев з Марійкою погодились; вони поїхали разом повечеряти.

Тим часом повідомили посадку в літак. Номера місць випали над самим крилом. По правій стороні борту біля вікна сіли Тамарка та Володька, який трошки пам'ятав свій перший політ і тому пустив сестру біля вікна. Через прохід сиділа Ліза, в середині Олесья а по лівій стороні середніх місць, коло Олесі, Настя. В тій самій лінії через прохід сидів Віктор і біля вікна Юра. Дід Федір сів заді дітей і розговорився з якимось польським паном що летів до Варшави. Федір хвалився що в них зять носить прізвище Ковальський, і як він шанує його любиму онуку Олеську. Два діди розчинили бесіду на цілу ніч.

Літак акуратно злетів в повітря, зачинив шасі та почав набирати висоту. Олесья витягнула свого блокнота і почала перевіряти чи все записала в ньому що вона повинна зробити в Україні. Олесья говорила в пів голосу: поїхати в Тлумач, там піти на могили батьків Ковальських; покласти квіти. Розповісти Василю та Наталі про Америку так, щоб вони вже нарешті приїхали, при тому взяти до уваги пораду Лізи, щоб не говорити неправди, та пораду мами не забути: не наобіцяти райського життя в Штатах. Дальше: одного дня бути вдома коли прийдуть батьки Лілі. Передати їм гроші від Лілі, 400 доларів і фотокартки в конверті. Для її мами передати гаманець а татові запальничку, яку купив йому зять Вадим. - Олесья нараз дописала внизу. - При нагоді похвалити Лілю перед її батьками, самій показатись такою, що допомогла їхній доні встати на ноги в чужому краю. - Олесья сама до себе засміялася, кусаючи кінець ручки якою писала. - Тепер найголовніше: любою ціною побачити Любчика, показати йому фотку.

Лиш тут Ліза перервала її плани, які Олесья виражала в голос і запитала:

- Олесья, я тебе щось запитаю: лиш давай домовимося зразу, коли ти не хочеш мені відповідати, тоді промовчи. Я не хочу щоб ти мене обманювала «для мого добра», краще не говори нічого. Звичайно що коли признаєшся, тоді я буду вдячною тобі; мені надзвичайно цікаво.

- Запитуй, від тебе в мене немає таємниць жодних. - Впевнено відповіла Олесья, поправляючись в кріслі.

- Окей: для чого тобі Олесья, фотка Ріти?

- Хто продав мене? Мама напевно. - Сірі очі Олесі, здивовано повернулися в сторону Лізи

- Яка різниця, не хочеш не...

- Скажу для чого, лиш за однією умовою. - Перервала в розмові Лізу Олесья.

- Слухаю твою умову.

- Обіцяй, що нічого не будеш мені мішати в тому що я запланувала.

- Не буду. Хіба якщо воно має відношення до моєї сім'ї; тоді побачу.

- Одним словом ще коли жила Яківна, вона говорила мамі про Любчика. Яківна розказувала що його Світлана вийшла заміж там в Чехії, вже здається батьків своїх забрала навіть. Одним словом він сам там торгує і так крутиться: ні жінки, ані діточок, мені жаль його.

- Тому ти вирішила підсунути йому Ріту?

- Спробую. Як кажуть: «проба гроші не коштує».

- Але ти даєш Олесья. А як він не захоче її?

- Захоче Ліза. Ти пробач мені лиш я скажу тобі правду про неї: Ріта така баба що мужики на неї клюють без наживки.

- Ти про яку наживку Олесья?

- Просто без косметики. Арлани усі красиві а особливо жіночий рід у вашій родині привабливий. Мені навіть так само сказав мій Юра. Я розумію що ти її ненавидиш Ліза, лиш такий мужик як Любчик, покладе її на місце. Я думаю не про неї, я думаю про тебе Ліза.

- Ой Олесья, а як вона не захоче навіть на нього поглянути?

- Я вже постараюсь в цьому питанні.

- Бачу ти без інтриг не можеш жити, від коли на світ народилася. Завжди собі шукаєш, як моя мама говорить: «пригоди на свою задницю».

- Це також правда, лиш чому не поспробувати зробити людей щасливими?

- А коли навпаки получить ся? Скажімо вона його викличе в США, а пізніше залишить?

- Любчикові не привикати, зате біля нас буде жити поруч. В нього батьки вже старші, вони з його братом будуть, а Любчика жаль мені. Скільки він нам допомагав свого часу; був як рідний. А коли зживуться двоє, все буде добре. Він п'ять років старшим від неї. Як думаєш Ліза: получить ся в мене?

- А в тебе колись щось не вдавалось Олеся? Ми з Вітькою живемо добре, мама з Левом так само, можливо і тут буде окей.

- А ти також звела до спільності Іринку з Славчиком; хоча ненароком, а поєднала.

- Добре Олеся, постарайся, я згідна з таким планом твоїм. - Ліза відкинула голову заплющивши очі, і засміялась сама до себе. Вона пригадала що коли вона летіла виходити заміж ще у дев'яносто другому році, вона з батьком так само говорили про Лева та Марійку. В них усе вийшло гарно тоді, а сьогодні немов історія повторилася, лиш про Любчика та Ріту. Звичайно що в Олесі є більший шанс як тоді був в Аркадія щоб звести брата з свахою. Ліза думала що це питання буде найголовнішим питанням їхнього візиту в Україну. Ліза не могла знати, тим більше додуматись, з яким вона рішенням зустрінеться скоро і що її зустріне особисто випробування, подібне до того, яке зустрінуло прадіда Івана Бойчука в лісі сорок третього року, коли він рішився важивши своїм життям і життям своїх рідних, врятувати Терезу, та переховати її, щоб повернути батькам в обійми...

8

Довгий політ приходив до закінчення. Правда ще було потрібно летіти до Львова малим літаком, але в порівнянні перельоту через океан, це вже не страшно зовсім. Літак наближався до Варшави. Нарешті діти дочекалися щоб поглянути на землю, коли повітряна машина опустилась нижче осінніх хмар. Правда за увесь часу польоту діти пересідали по кілька разів, Тамарка спала і коло батька і коло мами, і вже нарешті починається скоро посадка. Лиш одна Настя думала про те що колись люди плили до Америки по три тижні а в кращому разі два тижні, так розповідали колись про далекий світ. Для Насті летіти літаком якихось дев'ять годин з Америки в Європу, було просто чудом техніки та прогресу.

Над Варшавою виблискувало ранкове сонце, земля ставала чим раз ближче та красивіше. Нарешті літак почав досить швидко опускатися, порою немов провалюватись, вирівнюватись та знову провалюватись вниз. Володька показав Тамарці як задня частина крила почала висовуватись, почувся глухий гуркіт під животом літака. Ліза пояснила що відчинилися бункер шасі. Літак підкинув обороти, а так перейшов на тихий хід, плавно опускаючись над самою землею. Через кілька секунд колеса вдарили до бетонної смуги. Як кілька передня частина літака вирівнюючись опустилась, машина почала різко гальмувати. В той час в турбінах почувся сильний шум. Ліза пояснила що закриваються турбінні жалюзі і тому повітря немає виходу. Увесь салон зірвався оплесками пасажирів, які нарешті вже опинилися на землі. Усі розщепили ремні безпеки, та стали протягуватися на сидіннях, готуючись нарешті до виходу.

З Варшави, вже полетіли малим літаком. Правда дід Федір не міг зрозуміти чому він так високо підіймається, як зараз вже на долину треба буде скоро. Дід Федір звернувся до Лізи:

- Ліза, а чого той літак так як через горб переїжджає; так догори і зразу в долину? Він не міг би якось так понад землю, щоб ми виділи як люди корови пасуть?

- Розумієте діду: небо поділене на висотні смуги, так звані ешелони, що йому наказують, він так рухається. В повітрі пілот не має вільного вибору; ним керують з землі.

- От мудрі люди є на світі. А твоя мама так само керувала колись в Станіславі?

- Мама чомусь мені мало розказувала про свою професію, мені здається що вона приймала на «коврик», дозволяла посадку.

- Також так вивчилася була... От мудрі мав діти твій дід Андрій Лук'янів. Тут тобі не коні в стайню загнати, чи качки в потік.

За короткий час, літак пішов низько, так що справді було видно де пасуться корови. В людей які давно були в Україні проснулися почуття до рідної землі, на якій вони народилися колись... Так як день був неділя, на городах люди не працювали, тому не було видно їх на полі. Літак пішов на посадку, Олеся обняла діда з радості, відчуваючи щось приємне, рідне і минуле, разом з радістю, та сподіванням, зустрінути давніх знайомих, та побувати на подвір'ї свого дитинства...

Вийшовши у Львові на митницю, Ліза шепнула Віктору щоб заплатив двадцять доларів працівникам таможні, для того щоб менше їх перевіряли. Віктор те саме переказав Юрові, Ковальський кивнув йому в знак згоди. Федір першим з Настею підійшли до вікна. Працівник таможні, мужчина з вусами тридцяти п'яти літ, звернувся до них поглядаючи в паспорт:

- Пане Бойчук, що веземо з-за моря?

Федір оглянувся на Віктора який протягнувся до віконечка, та протягнув усі паспорти, в кожному крім дитячих, було по десять доларів. Федір в той час промовив і пів голосу:

- Вітю, тут хлопців привітай в нашому краю.

- Ми разом з дітьми прошу пана, - промовив Віктор до митника. - Тут усі документи, а що не документи, тоді нічого йому там знаходиться.

Митник відчинив паспорти і звернув увагу на паспорт Тамарки, який був темно синього кольору, громадянки США. Вдаривши штамп на візу він запитав:

- А маленька пані вперше приїхала до нас?

- Так, вперше тут. - Відповіла Ліза до працівника митниці.

- Ласкаво просимо панове не рідну землю! - Урочисто виголосив митник, віддаючи документи Лізі.

- Дякуємо! - Відповіли усі разом та зраділи що ніхто не риється в їхніх валізках.

- Не знати чи Михась вже є тут? - занепокоїлася Настя.

- Він точний до хвилини, - заспокоїла бабу Олеся.

Насправді Михась з зятем вже чекали їх біля виходу з митниці разом з іншими зустрічаючими. Пройшовши скрізь натовп, Віктор не встиг зняти сумку з плеча, як його за плече хтось торкнувся; Віктор з радості вигукнув:

- Славик, ти також приїхав?!

Михась підійшов до Федора найперше:

- Іванович! Кого я виджу тут! Які ви виглядаєте нівроку файні всі!

- Михасю, синочку, - почала з радості плакати Настя. - Добре що не забув про нас.

- Я міг до Варшави поїхати, зараз просто з тим, лиш довго вам їхати було б додому. Ой, а діти які файні нівроку; щоб вам здорові були!

- А ми усі помістимося дядя Міша? - Поцікавилася Олеся.

- Олесю, я автобусом: зараз пів літака заберу як треба. Давайте сумки, валізки ваші і їдемо. Закидаємо ваші речі і як казав колись Микола Довгий: «курс на Галич - чорний дим»!

Коли вже виїхали зі львівського літовища, Тамарка слухала як Михась розмовляв по-українському якимось не так як вона знала з Америки. Їй було цікаво і одночасно смішно. Діти виглядали з вікна дивлячись як качки, кури, ходять по дорозі. По селах сиділи люди на лавочка як звичайно в неділю буває в селах на Галичині. Тамарка пригадала собі як бувши на весілля в Давида, Ліля назвала її «Галичанкою». Діти особливо на все звертали увагу, вони побачили цікавіший світ, як той в якому вони жили далеко за океаном. Тамарка пройшла по автобусі до діда, а вірніше прадіда, щоб його запитати:

- Діду, а ти мені казку колись казав про принцесу; де воно було?

- Покажу тобі Лялька моя, там зараз цей вуйко в тій майстерні майструє. - Кивнув весело Федір на Михася.

- А дивіться як по-нашому файно каже ваша правнучка, - похвалив Михась Тамарку.

Правда Настя почувши що мала сказала до діда на «ти» засоромилася, щоб Михась не подумав що діти не виховані. Напевно коли б Володька так сказав, Настя звернула б увагу і йому і заодно Олесі, лиш перед Лізою вона не посміла виправляти Тамарку, знаючи що Ліза як мама, зверне увагу на таку замітку. Настя для того щоб більше мала не говорила і ще

ненароком до Михася так не звернулася, покликкала її і почала показувати їй з вікна поля, та розповідати що на них росте.

Виїхавши за Івано-Франківськ, в напрямок на Богородчани, уже не кілька діти дивилися у вікно а усі хто приїхали. Місцевість була для них знайома та незабутня. Михась сказав що люди знають що вони приїдуть, але його жінка повідомила тим хто питав її що приїдуть пізно ввечері з літака. Вона так говорила щоб ви відпочили з дороги а вже на другий день собі нехай приходить хто захоче побути та побачитись. - Пояснив Михась.

Коли вже Михась повернув на вулицю в якій колись жили Бойчуки, усі немов не дихали розглядаючи господи сусідів та кожне дерево. Вулиця зробилася якоюсь вузькою та короткою, а паркани високі. Ворота між двома липами були відчинені, дружина Михася Галя сиділа з Петром Стецьковим на лавці біля воріт. Федір попросив щоб Михась зупинився на дорозі, щоб перед тим як він заїде на подвір'я, вони вийшли.

Першим вийшов Віктор; він допоміг старим вийти з автобуса. Петро побачивши давніх сусідів коло яких звікував, встав підпираючись палицею. Він протягнув праву руку та вигукнув тремтячим голосом:

- Ой дочекався люди добрі! Ой нарешті! Ой сусідоньки мої дорогі! Боже, що я виджу нині!

Старі сусіди обнялись зі слізьми на очах, прибігла Петрова жінка, Ганька Тарасика. Вибіг Остап з дружиною; усі стали на вулиці в коло. А Михась в той час вже на подвір'ї виносив з зятем речі, та носили їх у велику кімнату старої хати. Люди говорили одне наперед одного, дивувались що все ж таки дочекались такої неділі. Петро обійшов усіх і підійшов до Олесі:

- Олесю, дитино моя, яка ти нівроку файна молодичка. А скажи чи ти там пам'ятала про рідну хату, про Бистрицю нашу?

- Як забути таке вуйку? Я тут босою бігала по траві та вулиці колись.

- Чуєте люди?! - Повернувся Петро до сусідів. - От Бог добрий до сиріт наших. Подивіться які діточки файні нівроку. - Нараз Петро перейшов на жартівний тон, він запитав. - А скажи Олесю: чи ти вже знаєш як по-американському написати «рак»? Пам'ятаєш як колись на фірі мені намалювала була?

- Знаю вуйку; по-англійське рак буде «лабстер».

- Ой добре що так написала була, не було би що нагадати мені, а так маю що. - Сміявся старий з радості. А лабстер не так складно, сам не забуду може.

Почувши шум на вулиці, Муфтар поволі вийшов з Петрових воріт, Володька першим побачив собаку. Він показав татові а Юра пішов йому назустріч.

- Ой Муфтар наш! - Вигукнула Ліза. - Олеся поглянь лиш на нього. - Собака підійшов та скромно опустив голову; усі кинулись його гладити і обнімати як рідну людину.

Зайшовши в стару хату Олеся стала на порозі, слізки показалися на її очах. Ліза зайшла за нею, вона обняла Олесю та прошептала:

- Олеся, сьогодні незабутній день, ми повернулись. Це не просто так собі; поїздка до рідного дому; у нас - Візит в минуле.

- Ліза, я тепер розумію свою маму, яка плакала коли мене побачила у весільному платті. Як жаль що наше життя таке коротеньке, як потрібно прожити щоб згадувати його хоча з слізьми, лиш з слізьми цього таємного блаженства, яке добирається до самої глибини серця. Як співається у тій пісні: «Чужино, чужино, ти мені не замінеш Вітчизни».

Лиш тільки Галя поклатала на стіл чогось поїсти, раптово роздався телефонний дзвоник. Віктор зняв трубку та промовив:

- Так мам, ми вже за нашим круглим столом в старій хаті. Почуття які? Неможливо переказати. Не плач мам, коли дід з бабцею дочекались що зараз по подвір'ї ходять і ти

дочекаєшся також. Погода гарна, ні жарко, ані холодно. Олесю даю тобі, а вірніше Олеську нашу, як тут сьогодні усі її називають.

- Мам, - промовила Олеся. - Все окей, ой не питайся, я просто до себе прийти не можу. Мам, в мене напевно таке відчуття як тоді було в тебе, коли я оділася у весільне плаття. Мам, дякую що подзвонила, цілую. Хочеш Лізу?

Ліза швидко вийшла за столу, вона запитала:

- Мама, як хлопчики наші? Ми добре, так все гарно. Дід з собакою на дворі, а може в майстерню пішов. Бабця на грядки пішла глянути та на город. Юра спить в другій кімнаті. Діти там в чемоданах іграшки витягують свої, а ми за столом.

Після розмови Галя повідомила що їх тут не буде нікого цілий місяць. Продукти є в пивниці і нехай господарять як собі захочуть, тому що вони в своєму домі. Коли потрібно кудись поїхати, Михась віддає машину, також агроном обіцяв послужити коли буде потреба в транспорті в любий час. Лиш гостям все ж таки потрібно було відпочити, набрати нових сил.

В понеділок, зараз на наступній день, Віктор з Лізою пішли щоб поглянути на Лук'янову хату. На їхнє здивування вони побачили що тут хтось побував недавно, навіть були папірці від шоколадок. Ліза вирішила запитати сусідку, тобто невістку покійної баби Марці. Сусідка сказала що недавно в червні, сюди приїздив Андрій, син Саші Лук'яненка. Він приїздив з дружиною з Києва, відпочивати тут. Коли вони побули майже місяць, тоді ключ від колодки віддала Галі, Михасевій дружині. Правда Галя з того всього забула сказати про них.

Віктор з Лізою походили по саду, пригадали свої перші дні спільного життя...

По дорозі додому вони ішли довго; люди які зустрічали їх багато випитували Віктора про Америку, про його маму. Навіть багатьох здивувало що дід з бабою також приїхали з ними. Правда вже через два дні люди знали що Бойчуки приїхали в гості, поглянути на рідну хату. Багато односельчан потягнулися на їхню вулицю, щоб можливо побачити кого на подвір'ї та підійти поговорити. Також Настя з Федором пішли на кладовище, в магазин та навіть поглянути що зробилося з колгоспу в якому вони працювали.

В середу приїхали Ковальські; Василь та Наталя. З ними приїхав їхній син-єдинак, якого звали Валерій. Спочатку говорили про все потрошки а пізніше Олеся перейшла до основної теми. Але Наталя сказала що про це їм потрібно буде поговорити коли буде її мама присутня, так як вона особисто не стоїть в опозиції до еміграції. Також вона попросила щоб Олеся показали як виглядає американський паспорт Тамарки; просто поглянути задля цікавості.

Після розмови, Наталя запросила Олесю до себе в гості і вже разом Лізу з Віктором.

Коли Ковальські поїхали в Тлумач, Володька підійшов до Олесі щоб щось їй сказати:

- Мама, а той хлопець, той брат мій що ти казала, він багато думає знати.

- Як «думає знати»? Ти про що таке говориш?

- Він мене дуже питав про Тамарку багато. Нащо йому про неї знати багато?

- О, про Тамарку кажеш. Молодець Вовчик що признався мамі. Тьотя Ліза знає щось?

- Не знає.

- А Тамарка знає що він так питався?

- Я не знаю чи казати її про того брата мого.

- Нікому нічого не говори; це буде наш секрет.

- А мама Маруся, там вдома, може знати?

- Думаю що може. - Олеся засміялась і погладила сина рукою по русявій голові.

Олеся подумала: ти подумай куди малий їхній тягнеться, тут вже напевно в її родину пішов, Ковальські скромніші на рахунок такого, та ще в такому віці. А чому? Тамарка має дев'ять років, він чотирнадцять - різниця реальна. Малий не знає що йому потрібно досить постаратися щоб сподобався тещі, не усі мають таке щастя як наш Вітя мав; усі полюбили і зразу. Лиш що тут Вітю рівняти: красивий перше подобається а пізніше приглядаються до нього. Олеся вирішила запитати Лізу її думку про малого пізніше, зараз вона була в гостях і кожен день дорогий, не було часу для таких розмов, тема яких сягала далеко і ще була в тумані майбутнього...

Лізу зовсім не зворушила зустріч з Ковальськими, зате її зворушило до глибини душі те, що трапилося в суботу вечором.

В суботу вечором, на подвір'я прийшла Мирося з дочкою Галею. Галя вже мала також двоє дітей; два хлопці, так само як Олеся. Мирося пішла в стару хату поговорити з старими Бойчуками а Галя запропонувала піти на лавочку, як колись в юності посидіти. Олеся погодилася, лиш жартома запитала:

- А на мотоцикл ніхто не буде мені пропонувати там на лавці як тоді?

- Ой Олеся, я б не відказалась, лиш ніхто не просить зараз мене. Тебе ще б просили і тепер парубки; така нівроку виглядаєш як дівка. А ти Лізу поклич також, я для неї маю таку новину що вона не буде спати від неї.

Олеся покликкала Лізу, яка закінчила після бані розчісувати Тамарку в новій хаті. Ліза вийшла, а малу залишила, щоб та дивилася мультфільми, про українських козаків.

Спочатку пішла розмова про чоловіків та дітей. Ліза сказала що вона не працює а доглядає дітей, на що Галя відказала:

- А чому ти сидиш з малими? Як там два діда, три бабі, і з дітьми нема кому бути?

- Справа не втому Галя, - стала пояснювати Олеся. - Ліза просто в нас ідеальна мама, вона хоче бути з дітьми.

- А ти дивлюсь що робиш на роботі і гроші напихаєш в панчошу.

- Я роблю тому що не будемо дві сидіти. А коли по правді: якщо б не Ліза, я б не залишала свого Олежика з іншими. А взагалі якщо чесно: Ліза любить дітей і виховує ідеально, тому я погодилася щоб вона з малим нашим була.

- Ой, виховала би вона моїх двох.

- Галя, - вмшалася в розмову Ліза. - Ти не подумай що мої діти най слухнянішими а твої навпаки. Діти є діти, вони так ростуть, лиш потрібно терпіння для них та уваги. Діти повинні знати що їм дозволено а за що потрібно відповідати перед батьками, так мене вчила моя бабуся в Абхазії. Наприклад я з твоїми могла б також бути; думаю що вони б мене також полюбили. Діти вони добре розуміють коли їх люблять, навіть тоді коли наказують. Я наприклад розуміла ще маленькою про таке і до сьогодні пригадується.

- Ліза, я тобі новину принесла дуже важну, - раптово змінила тему Галя. - Новина спеціально для тебе, ми того прийшли з мамою до вас нині. Може ти не знаєш що в Зоськи небіжки, ну тої що з тим листом тобі біди колись наробила, є донька Дарка. А в Дарки є син, вже виходить онук Зоськи. Він молодший від нас, здається з сімдесят шостого року. Він робить машиністом на поїзді, там в Хриплині вагони сортує, на такому що перетягує вагони. Одним словом він скоро женився напевно, бо має малого вже сім років. Моя мама почула таки нині, що малому скоро кришка буде.

- Як кришка? - Здивовано не видержала Олеся.

- А видиш як є правда на світі. Каже моя мама мені: скажи чи не чудо якесь; приїхали Журики, а малий, правнук Зоськи, доходить в шпиталю.

- Галя! - Не видержала Ліза. - Ти можеш нормально говорити? Що з дитиною трапилося?

- Він на серце захворів. Треба операцію невідкладно а грошей не мають вони. Там знаєш які гроші треба? Тисячі і доларами. Так що нехай тепер Дарка видить як кривда відбилася в родині їхні. За кривду твою та Вікторову таке постигло малого.

- Галя, - зі страхом в голосі промовила Олеся. - Кривда була великою, це само собою, лиш що малий винуватий в тому?

- А що Ліза була винувата та Віктор? Чому Зоська не робила дідові вашому щось, а Лізу називала «циганкою» і Віктора всяко також? Чому тішилась що мама ваша повдовіла так скоро була? Нічого чути не хочу навіть! Кривда була велика і тепер її родина вип'є за ту кривду, - вдарила по лавці кулаком Галя.

Розмова ще велася довго: говорили про Америку, про Кольку Остапового, пригадували минуле. Лиш Ліза немов не чула вже нічого; вона думала щось сама про себе...

Наступила неділя, тобто пройшов один тиждень в Україні гостям з Америки. Але цієї неділі, Ліза та Олеся чекали на брата Лілі, який мав по них приїхати машиною, та взяти до себе. На тижні зателефонувала мама Лілі, і дуже просила щоб Олеся з своїми приїхала до них та розповіла про життя в Америці. Лиш в неділю Юра відмовився їхати, тому що від того часу як він приїхав, Юра хворів після зміни часу та клімату. Також він чекав брата Василя з Тлумача. Віктор також не хотів їхати до невідомих людей і вирішив побути з Василем, тим більше що Тамарка хотіла гратися з дітьми, які приходили з сусідньої вулиці. Вирішила що поїдуть Олеся та Ліза, при чому Ліза сама напросилася поїхати до батьків Лілі. Правда правдивої причини волевиявлення Лізи побувати в Івано-Франківську, Олеся не знала.

Біля другої години дня, брат Лілі приїхав. Він взяв Олеся та Лізу і поїхав до міста. Приїхавши до дому в якому мешкали рідні Лілі, вони вийшли з автомобіля. Батьки Лілі зустрінули їх на подвір'ї біля хати. Батько був одітим в голубу сорочку, яка обтягувала тугий живіт, який до речі був до лиця бувшому голові колгоспу, та чорні штани а мама в плаття, а з переду був на ній різнобарвний фартушок господині.

- Ой гості наші любі! - Промовив батько. - Ласкаво просимо в наші скромні покої!

- А вже знаю хто є хто, - жартуючи підійшла мама Лілі, привітати гостей з-за океану.

- Напевно впізнали по тому, хто робить в ресторані, має бути такою як я. - Засміялася Олеся погладивши себе по овальній формі, яку обтягувала чорна спідниця.

- Ой Олеся, Ліза, ви нам як рідні люди. Скільки Ліля нам розказувала про вас, про родину вашу там, тому ми немов вже дуже давно знаємо вас.

Коли зайшли в хату, яка буда великою та ще щось прибудовувалося біля неї, Олеся стала розглядати великі та високі кімнати. Вона поклала передачу від Лілі, щоб не забути коли заговоряться пізніше. Батько Лілі думав що мужчини приїдуть і тому наніс багато спиртних напиків, при тому дорогих, лиш на його жаль їх не було кому достойно оцінити. Сівши за стіл почалися розмови про все. Олеся так розговорилась що забула про все на світі.

Ліза трошки перекусила і почала крутитися на дивані: вона побачила що машина стоїть а брата Лілі десь немає. Ліза шепотом звернулася до батька Лілі:

- Я перепрошую, ви не могли тут недалеко мене підвезти? Буквально на годинку.

- Можу Ліза; давай ідемо, - з цікавістю погодився бувший голова колгоспу.

- Олеся, я тут не далеко, через годинку приїдемо. - Промовила Ліза до Олесі.

- А ти куди? Може до однокласниці своєї їдеш? - Не дуже цікавившись, просто так запитала Олеся як між іншим.

- Давай, поясню пізніше. - Коротко відказала Ліза.

- Давай коли так. - Махнула рукою Олеся, щоб продовжувати почату розмову про свого боса, Бориса Леонідовича.

Ліза вийшла з хати з батьком Лілі. Коли сіли в машину вона промовила:

- Мені дуже потрібно в дитячу лікарню.

- А ваша однокласниця дитячим лікарем там працює?

- Ні, мені одну дитину віднайти потрібно; син давніх знайомих.

- Добре Ліза, як скажете.

Приїхавши в лікарню, батько Лілі зустрів одного знайомого водія, пішов з ним на лавку. Ліза пішла в корпус лікарні. Зайшовши в середину, Ліза побачила що людей майже не було так як була шоста година вечора. Ліза підійшла до чергової медсестри та звернулася до неї:

- Я перепрошую: справа в тому що я вперше тут і не знаю куди податись. Я приїхала з далека, і мені сказали про одного хлопчика якому сім рочків, він потребує невідкладної операції на серце. Справа в тому що я хотіла б взнати більше про нього і як можливо допомогти в цій потребі йому самому, та його батькам.

- Тоді хвилинку. - Медсестра взяла телефон, кудись набрала і повідомила. - Оля, тут пані одна зайшла і питає про малого одного з серцем, я думаю що про Савченка мабуть. Ти вийди на коридор, а я її направлю до тебе.

Поклавши телефон, медсестра вказала куди іти і на який поверх.

Коли Ліза віднайшла відділ, її на зустріч вийшла лікарка, та сама Оля. Ліза привіталась і вони зайшли в кабінет.

- Мене званим Ольга Дмитрівна; я вас слухаю уважно.
- Єлизавета, або просто Ліза. - Поклавши сумочку на стіл промовила Ліза. - Дмитрівна, в мене є одне прохання до вас, такого особистого характеру.
- Прошу вас Ліза, почувайте себе вільно; нам ніхто не мішає тут. - Лікарка оцінила Лізу і побачила що вона не з простих, а значить потрібно бути ввічливою.
- Справа в тому що я приїхала здалека і почула про те що правнук сусідів мого чоловіка, в критичному стані, тут напевно у вашій лікарні. Йому сім років, прізвище не знаю. Правда знаю що батько з Хриплина, та працює машиністом, віком молодий
- Так, є в нас такий, прізвище Савченко. А ви хіба не знаєте його батьків?
- Ні, я не знаю. Я народилася на Кавказі, жила тут на вулиці Шевченка, ходила в школу. Ми не живемо тут. Тепер ми приїхали в гості і сусідня жіночка просто розповіла що таке горе в цих людей. Я лиш знаю, що цього хлопчика, батько є сином жінки, яку звати Дарія.
- Так, батько малого на поїзді їздить, він з Хриплина а мама з Хом'яківки здається; молоді люди. В них ще є дівчинка, десь чотири рочки.
- Я б дуже хотіла знати про цього хлопчика, тому що мій рідний брат помер на серце маленьким в Абхазії, також в мене є синок і я боялася що в нього буде хворе серце коли він народиться. Ще коли він формувався так мені лікар сказав був, лиш Бог помилював і він здоровенький. Зрозумійте Дмитрівна: мені дуже близька до серця така обстановка і горе цих людей.
- Ольга Дмитрівна, розповіла про жахливий діагноз дитини. Вона сказала що батьки назбирали грошей трошки на операцію і вже думають просити щоб прихожани зібрала в церкві для них; але грошей потрібно багато для операції. Саму операцію потрібно робити у Львові. В противному випадку дитина незадовго може померти.
- А я можу зараз побачити того хлопчика?
- Звичайно Ліза; ходімо, - вставши за столу, погодилася лікарка.
- Вони пройшли по коридору і зайшли в палату яка була в кінці. В палаті було ще кілька дітей які щось грались. Лікарка пройшла в кут де стояла ліжка і на ньому лежав хлопчина в якого були посинілі губи та худе обличчя. При одному вигляді хворої дитини в Лізи навернулися сльози на очі. Вона обережно підійшла за лікаркою.
- Андрійку, до тебе гості приїхали. - Ласкаво промовила лікарка до хлопчика.
- Ліза почувши ім'я яке носив її любимий дід, а ще коли хлопчина поглянув на неї своїми карими очами, вона подумала про свого Русланчика і порівняла коли б він був на такому місці. Хлопчина скривившись підтягнувся на подушку, він поклав на покривало свої бліді руки. Ліза вже не могла видержати, вона свою ліву руку, приклала до губ, і сльози горохом побігли по її обличчі. Хлопчик дивився на рубіновий перстень на її руці, він не знав хто це такий прийшов до нього в гості, та чому така красива пані заплакала. Хлопчина тихо промовив до лікарки:
- Мама з татом були нині в мене скоріше.
- Що мама говорила тобі Андрійку? - запитала лікарка.
- Мама лиш плакала, а тато гладив мене по голові і мовчав... Ще питав мене що мені купити, а я нічого не хочу... Я хочу додому дуже.
- Ліза показала щоб лікарка зробила місце їй пройти до ліжка ближче. Лікарка встала, а Ліза підійшла до хлопчика, присіла біля нього. Вона взяла його ніжно рукою за голову, притулилася до його блідого лица і крізь сльози промовила:
- Андрійку, я приїхала з Нью-Йорка, я платитиму за твою операцію: ти будеш здоровим і житимеш дуже довго.
- Лікарка почувши від здивування рот відкрила, а хлопчина не знав що робиться. Ліза по-материнському поцілувала хлопчика в щоку...
- Вийшовши на коридор Ліза звернулася до лікарки:
- З ким я можу поговорити про операцію і як найшвидше.
- Завтра Ліза проходить від дев'ятої до п'ятої. Буде головний наш і ви з ним переговорите. Я завтра не чергую, лиш його ранком побачу і розкажу про вас. А батькам я можу зателефонувати зараз про вас; ви уявіть собі яку новину вони почують сьогодні в неділю.
- Також я попрошу, чи ви не могли б малого перевести в якусь спокійну палату?

- Є в нас така палата, там телевізор є, але самі розумієте як зараз з тим у нас.
- Скільки потрібно? - Ліза витягнула кілька банкнот по двадцять доларів.
- Так буде добре. - Лікарка взяла одну двадцятку. - Зараз він буде в другій палаті. Ідемо я вам її покажу.

Стоячи в палаті де були штори від сонця, більш комфорт як в інших, Ліза запитала прізвище лікаря якого їй завтра прийдеться шукати. Коли Ольга Дмитрівна назвала, в Лізи аж засвітилися очі надією. Вона запитала:

- А скажіть Дмитрівна: чи ваш головний не єврей часом?

- Самі розумієте хто на таких посадах буває.

- Тоді все домовимось. - Повеселішала Ліза.

- Як вас зрозуміти?

- Завжди з «своїми» домовлялася. - Потерла долоні Ліза.

Коли вже прощались, лікарка на кінець запитала те що її здивувало:

- Ліза, а що ви справді з Нью-Йорку приїхали, чи просто так малому сказали?

- Так, я живу там. Як я б змогла таку бідну дитину обманювати?

- До завтра Ліза, я вже іду розпорядитись щоб перевели Андрійка і до батьків задзвоню.

Їхавши до дому, Олеся побачила що з Лізою щось не те. Лиш коли вже вони вийшли з машини та сіли під липи, Ліза розповіла де вона була і що вона пообіцяла. Олеся запитала:

- Ліза, а коли вони запросять за операцію п'ять тисяч?

- Олеся, коли б ти побачила його, ти б погодилася знайти та заплатити п'ятдесят тисяч. Ти знаєш що я могла бути на такому місці як мама того хлопчика, а таким як бідний його тато, міг бути наш Вітя...

- Ліза, це тільки ти так можеш: сама відшукала і готова на все.

- Лиш одного не змогла б я ніколи в житті.

- А що саме?

- Я б ніколи не змогла працювати в дитячій лікарні... - Глибоко зітхнувши, відповіла Ліза.

Наступного ранку, Ліза сказала Вікторові що їй необхідно поїхати в місто. Віктор сказав що сьогодні повинен приїхати Богдан Відлига до них перед вечором, а зараз хіба попросить агронома щоб той послужив в потребі. Ліза погодилася почекати. Вона таємно взяла усі гроші які привезла з собою, та ще попросила Олеся щоб та позичила на всякий випадок. Олеся не відмовила в проханні. Правда вони сподівалися що тих які має Ліза, повинно бути достатньо. Ліза пропонувала щоб Олеся також поїхала, лиш Олеся хотіла спекти пиріг, щоб покласти коли приїде Відлига. Ліза погодилася поїхати одною, на прийом до головного лікаря.

Агрономом приїхав коло десятої години, вже в одинадцять тридцять, вони були біля лікарні. Лиш тільки Ліза зайшла з центрального входу, як до неї підійшли двоє молодих людей. Ліза зрозуміла що вони вже довго на неї чекають.

- Добрий день пані; ми перепрошуємо. - Звернувся мужчина з вусами. - А скажіть будь ласка чи ви не будете пані Ліза?

- Доброго дня вам, мене справді звати Ліза, а ви мабуть батьки Андрійка Савченка.

- Ой пані Ліза, ми чекаємо на вас від сьомої ранку. Скажіть тільки чи воно правда що нам Дмитрівна сказала вчора.

- Я для того приїхала зараз, лиш я вибачаюся що так запізнилася коли ви ще від сьомої години чекаєте а зараз вже обід скоро.

- Ой що ви пані Ліза, ми готові були б чекати на вас цілий день та ніч. Моя дружина тільки побачила як ви зайшли, вона немов відчула серцем що це та сама людина, на яку ми чекаємо. Мене звати Володя, а мою дружину Василина.

- Дуже приємно мені з вами познайомитися. Давайте ходімо до лікаря, там поговоримо. Вже в прийомні лікаря сказали щоб трошки зачекати, в той час Василина запитала Лізу:

- Ліза, а у вас є також напевно діти?

- Маємо, дякувати Богу. - Ліза витягнула знімку з сумочки та протягнула Василині.

- Ой які гарні нівроку. А донечка схожою до вас як дві краплі води. А скільки вашим дітям?

- Тамарка дев'ять років а Русланчик два роки. Правда він не прилетів з нами сюди.

Тут надійшов лікар. Він зразу як побачив Савченків, зрозумів хто така біля них сидить молодиця. Лікар знав що вона «своя», Ольга Дмитрівна усе розповіла до слова.

- Просимо в кабінет. - Показав рукою лікар.

- Спасибі. - Відказала Ліза, зайшовши першою в кабінет.

Подавши руку під час знайомства Ліза назвала своє дівоче прізвище. Лікар прижмурих очі і почав думати в голос:

- Щось знайоме Єлизавета ваше прізвище. А батьки ким працювали ваші?

- Батько пілотом, а мама в диспетчерській.

- Ні, там ми не зустрічались; я боявся літати і зараз боюся.

- Тоді може пригадаєте пізніше.

- Можливо...

Розмова пішла про хвору дитину, в батьків на очах показали сльози. Ліза вислухала а в кінці запитала тільки одне запитання:

- Скільки потрібно валюти щоб зробити операцію як максимум професіонально?

- Ще потрібно три тисячі доларів. - Підрахував лікар.

Ліза спокійним рухом відчинила свій гаманець з зміїної шкіри, витягнула три перекладені купки банкнот і поклала на стіл.

- Ви Ліза, друга мати Тереза! - Здивовано промовив лікар.

- До речі, як ви замітили, з Терезою також в нашій родині була історія. Колись прадід мого чоловіка, під час війни, врятував від смерті єврейську дівчинку, яку звали Тереза.

- Виходить ваш чоловік також з родини благородної та з добродійців?

- Для того живемо на світі. - Відказала Ліза з особливим задоволенням.

- Приклоняюсь перед такими людьми, а їх зараз дуже мало серед нас...

- Коли операцію назначасте? - Ліза перейшла до конкретної розмови.

- Як найшвидше. Напевно завтра у Львів веземо нашого пацієнта а в середу операція.

- Тут мій номер телефону, правда домашній в село, коли щось визнасте повідомте будь ласка.

- Домовились Єлизавета. - Вставши, протягнув руку лікар.

Вийшовши на коридор, батьки які мовчали в кабінеті, кинулися до Лізи з запитаннями:

- Ліза, звідки ви немов ангел з'явилися? Як ви взнали про наше горе? Як вам грошей не жаль скільки? Коли вам повернути гроші за операцію?

- Гроші складайте на весілля Андрійкові своєму; в мене гроші були завжди і будуть знову. Я приїхала з Нью-Йорку в гості, ваша мама Дарія, добре знає хто такі бувші сусіди їхньої вулиці, яким казали по-вуличному Журики. Я невістка їхня, невістка Марійки Левчучки, а дочка Тетяни Лук'янової. До речі мій дід, також звався Андрій, він перед смертю заповідав мені робити добро для людей; я так стараюсь.

- Ліза, як нам віддячити ся вам? Як ми маємо вам подякувати?

- Я спішу, ідіть до Андрійка і перекажіть що я заїду вже після операції до нього сама.

Батьки стали цілувати Лізу в руки, Василина обняла її як рідну людину і промовила:

- Хай Бог вам дасть щастя в родині навіки. Щоб ніхто з ваших рідних не був у лікарні в житті. Щоб ніколи сліз не було на вашому обличчі, щоб ваша доброта повернулася вас сторицею в житті, а вашим діточкам, доброю долею і здоров'ям.

- Я вірю що ваш синок буде здоровим. - Скромно відповіла Ліза.

Вийшовши з лікарні, Ліза навіть забула що агроном чекає на неї, в неї було таке відчуття, немов вона зараз підійметься та полетить від землі. Ліза пригадала свого батька коли він розповідав після того як допоміг в армії Віктору, як йому було приємно від того що допоміг сироті. Вона пригадала старого Івана Бойчука, який врятував Терезу і немов сама стала в один ряд з цими людьми які засіяли ниву долі, для своїх дітей. Ліза промовила сама до себе:

за те що мій Русланчик здоровий, що моя Тамарка щаслива, я готова віддати не тільки три тисячі, а все що в мене є і чого ще немає...

Повернувшись додому перед тим як мав приїхати Богдан Відлига, Ліза покликала Віктора на город відійшовши від хати. Вона ідучи поволі по межі, вирішила щоб признатись про справу яку зробила сьогодні в лікарні.

- Вітя, в мене залишилося з тих грошей що ми привезли всього п'ятсот доларів.

- Як п'ятсот доларів Ліза? В тебе що гроші вкрали в місті?

- Ні Вітя, не вкрали.

- Тоді поясни де поділися, а ще скажи що Олеся щось забагнула і вже позичила в тебе?

- Ні Вітя, я щось купила дуже важливе і всього лиш за три тисячі доларів.

- Якийсь камінь дорогий може?

- Вітя я купила те що не продається і не купляється; я купила життя для хворої дитини...

- Не розумію. - У Віктора від почутих слів пробігли мурашки по тілі. - Поясни Ліза по нашому, а не по-філософському.

- Вітя, тут ніякої філософії; я дала в дитячій лікарні на операцію яку будуть робити в середу. Хлопчиків сім років а в батьків грошей немає. Як їм дивитися як дитина помирає їхня?

- Молодчина Ліза, гроші сьогодні є а завтра не буде. Що нам купляти тут? Всього маємо в Америці. - Віктор обняв дружину за талію.

- Вітя, я розумію що ти працював, я твої гроші віддала. Коли ми повернемося, я скажу мамі щоб дала мені і я зможу повернути якщо ти так хочеш.

- Ні, я так не хочу. Ти краще розкажи хто такий той пацан і звідки ти знала про його проблему. А коли повернемося, ти бабусі Сусанні признаєшся.

Ліза почала розповідати все детально про те що сказала Галя. В кінці вона побачила що Віктор щось задумався; Ліза запитала чоловіка:

- Вітя, що так замріявся?

- Я думаю, що тут де ми зараз ідемо, тут по цій межі городу, прадід Бойчук віз Терезу додому. Ліза, я хочу щоб ти наших дітей так навчила як сама розумієш, і тоді ніхто в житті не зможе зробити їм лиха, коли вони так будуть поступати. Жаль що Зоська померла, вона б побачила якій благородній душі, вона зробила кривду. Все, я розкажу агрономові, дружині його, нехай знають яка невістка в Журиків благородна.

- Для чого воно Вітя? Дарка захоче, сама розкаже, думаю що тепер в неї совість проснеться; як не як, онук перший, той самий бідний Андрійко. Хоча мені зовсім не потрібна похвала, не для цього я погодилася на такий поступок; я хочу щоб хлопчик той жив і був здоровим.

- А Олеся знає?

- Знає, вона також думає що я поступила правильно. Правда в Олесі зараз друге на голові: вона думає як Любчикові пхнути в обійми Ріту Арланку.

- Що ти сказала? - Здивувався Віктор від почутого.

Тут почувся голос Юри, він кликнув щоб вони повернулись тому що приїхав Відлига. Віктор повернувся в напрямку і лиш промовив сам до себе: але діла пішли...

Наступив день середа. Ліза та Олеся збиралися в Івано-Франківськ. Ліза попросила діда який бував більше вдома, щоб коли зателефонують, він не відказував що не туди попали. Вона пояснила що можуть навіть сьогодні зателефонувати з лікарні, або просто якісь люди, і питати про неї. Тоді щоб дід сказав переказати те, що вони хочуть щоб знала Ліза. Дід Федір погодився, він навіть сказав що коли буде на дворі, тоді відчинить вікно і телефон покладе на вікно щоб почути дзвоник. Коли вже Ліза ішла до Михасевої машини, дід Федір не видержав щоб не запитати:

- Лізочка, а хто має з шпиталю дзвонити? Може хтось заслаб з таких що ми знаємо?

- Як вам сказати, один хлопець. Його не знаєте, лиш його рідних думаю що дуже знали добре - посміхнулася Ліза. - Я вам все розповім коли повернемось сьогодні.

- Добре, щасливо вам в дорозі. Там Лізочка приглянь в місті за Володькою малим; Олеська десь задивиться на якусь куртку, а малий загубиться. - Попросив заодно дід.

Поїхали Віктор, Олеся, Ліза та діти. Ліза мала в плані щоб піти на свою квартиру, щоб на кінець показати чоловікові де вона жила в той час, коли приїжджала в село до діда Андрія. З Михасем було домовлено що він залишить їх у центрі міста, а сам поїде до своїх сватів, які мешкали на вулиці Галицькій.

Вийшовши в центрі, вони пішли поволі на вулицю на якій колись жили Арлани. Ліза показала де саме її наздогнали солдати, як вона питала їх про весняний призов, перед тим як Віктора забрали в армію. Вулиця здавалася їй якась набагато коротшою як колись в юності, також вузькою. Тамарка розглядалась по сторонах, вона звернула увагу що люди які проходили мимо були святково одягнені, не зважаючи що був звичайний будній день. Ліза сказала що так як вони не знають які люди живуть в їхній квартирі, тоді вони спочатку підуть до сусідки. Олеся також знала сусідку ще від тоді, коли вона з дідом приїздили щоб відвідати Андрія Лук'янового в лікарні, того ж самого ранку коли він помер.

Ліза постукала в двері, відчинив чоловік сусідки дядя Коля, якому було вже за вісімдесят літ. Відчинивши двері, дядя Коля став дивитися на невідомих людей, піднявши окуляри на чоло. Ліза промовила:

- Добрий день Омелянович. А скажіть що забули і не впізнаєте бувшу сусідку вашу?

Дід став приглядатися, Ліза засміялася від такої смішної реакції бывшего сусіда. Дядя Коля побачивши ямку на її лиці, переконався що ця молодиця є тією самою Лізою, яка тут бігала по сходах. Він нічого не відповівши на привітання гостей, лишень кликнув оглядаючись в свою квартиру:

- Жінко, йди тут скоро!

- Хто там такий?

- Ходи кажу, бігом!

- Сусідка вийшла, вона заломила руки над грудьми і вигукнула:

- Люди, кого я бачу! Лізочка наша Миколо! А я і цю паню пам'ятаю здавна. - Сусідка показала на Олесю. Заходіть до нас гості любі.

Гості зайшли в квартиру. Ліза познайомила господарів з своїм чоловіком та з дочкою. Посідавши на старому дивані, Ліза запитала:

- Тьотя Катя, ми зайшли перше до вас, щоб запитати хто живе в нашій квартирі. Просто ми людей не знаємо і якимось так зайти зненацька не посміли. Ви нас введіть в курс справи: що і як. Я дуже хотіла б щоб мій чоловік побачив де я колись виросла; йому не доводилося ніколи побувати в нас.

- Там Лізочка живуть також двоє старших людей. В них було дочка і два сина. Діти вивчилися і живуть також тут в місті. Дочка щось розводилася, потім повернулася до чоловіка і старі знову самі. Я зараз піду скажу що ви приїхали, щоб вони знали хто ви такі. Вони такі люди нічого; зжилися з нами. Чоловік той називається Юрій Петрович, він мисливець. Жінка Надія Степанівна, бувша завідувача ресторану. Я вже їду до них. - Вставши, направила тьотя Катя через площадку, до сусідніх дверей.

Тут Ліза виклала те що привезла сусідам: коробку шоколадних цукерків, пляшку Шампанського, також сувенір привезений з Америки. Через короткий час повернулися дві жінки; стали знайомитись. Віктор з Лізою та Тамарка зайшли в бувшу квартиру Арланів. В квартирі залишилися ті самі шпалери, лиш стеля вже не була розмальованою а просто побіленою. Меблі також інші, лиш все ж таки щось навівало тим, що Ліза залишила тут тринадцять років тому... Ліза зайшла в свою кімнату, на її здивування вона побачила що плакат з літаком був наклеєним ще від того часу коли вона його наклеїла, десь у віці десяти років. Господиня пояснила що в цій кімнаті жив її син і він так залишив плакат. Він думав що тут колись також жив якийсь хлопець що любив літаки, пізніше як вони вже познайомилися з сусідами, сусіда Катя розповіла хто тут був перед ними. - Сказала господиня, яку звали Надія Степанівна. Олеся замітила та сказала господині, що її бабця

також Степанівна, лиш називається Настя. Тамарка побачила в клітці великого папугу, вона побігла покликати Володьку щоб йому показати. Ліза просила господарів квартири:

- Я хотіла б зробити фотографії тут; батькам показати своїм.

- Можете, лиш ми б були прибрали гарно все перед тим. - Заметушилася Надія Степанівна, не знаючи за що вхопитися.

- Нічого, в нас також бувало по-різному в квартирі; бувало порою розкидано хоча ми тільки троє тут жили. Мама працювала інколи в ночі а вдень відпочивала.

- А як вам тоді вдалося отримати таку велику квартиру кільки трьом? - Поцікавився Юрій Петрович.

- Ми помінялися на Сухумі, правда батько тут також все владнав з Міськкомом в питанні житла. - Пояснила Ліза.

Коли пішли на кухню пити чай, Юрій Петрович почав питати Віктора про ручниці. Він просив щоб передати йому якусь книжку де є багато різних ручниць, так як в нього друзі мисливці і часто спорили про зарубіжні ручниці. Віктор пообіцяв знайти та вислати йому кілька журналів. Ліза запитала про голуба, чи він не прилітає до них.

- О, ви також знаєте нашого Сірка. Так він не вступиться звідси коли йому не дати чогось; з рук їсть просто.

- Це я його привчила так. - Похвалилася Ліза. - Правда ви дали йому легендарне ім'я, саме Сірко в нашій родині відіграв важливу роль свого часу; правда ним був не голуб а коник.

Ліза почала розповідати про війну та Терезу, усі так заслухались що просто не побачили що пройшло багато часу. Олеся зрозуміла що вже не встигнуть щоб відшукати Любчика в його крамниці, так як просто вже він міг зачинити її в кінці дня. Але Олеся зрозуміла що дві справи не можна вирішити за один день, тим більше вона хотіла з Любчиком побути в спокійній обстановці та без дітей. Ліза поглядала на підвіконник, лиш Петрович пояснив що так як Сірко поїв сьогодні, його вже не буде до вечора. Він пояснив що голуб має десь житло в даху будинку що на другій стороні вулиці, а тут в нього просто їдальня.

Їхавши до дому на таксі, Віктор взяв дружину за плече та промовив:

- Бачиш Ліза: думали що я ніколи не був в твоїй квартирі і не буду. Хоча я жалію, тоді коли я ішов в армію, я не зайшов, коли ти мене просила. Я не знав що твоя мама, така проста і доступна людина.

Коли приїхали, Ліза зразу побігла до діда запитати те що вона йому поручила. Дід Федір повідомив:

- Раз лиш телефон дзвонив, але не з шпиталю, дзвонила мама з Америки.

- В мене дві мами - розгублено промовила Ліза.

- Дві мами воно добре; нині дзвонила мама Маруся. Сказала що малі плачуть за тобою, питають чого тебе нема так довго, навіть їсти не хочуть.

- Ой, бідні мої хлопчики; ще трошки нехай потерплять.

- А ти мені обіцяла розказати хто там в шпиталю. - Не забув дід Федір.

- Ходімо на лавочку нашу; я все розкажу вам.

В четвер усі були вдома. Ліза повела Тамарку на Бистрицю, вона розповідала їй про себе, як вона тут побувала вперше. Тамарка розглядала як пасуться корови біля ріки.

Тим часом коли Лізи не було на подвір'ї, зателефонував телефон. Олеся готовила обід і зняла трубку. Вона почула голос невідомої жінки:

- Добрий день; ви будете Ліза?

- Ні, мене звати Олеся.

- Тоді я перепрошую. - Жінка поклатла трубку, напевно подумавши що помилилася абонементом. Олеся думала що вона продовжить розмову і на такий кінець зв'язку просто не

розрахувала. Олеся почала злитися сама на себе: чому вона не сказала просто що Ліза зараз повернеться, або скажіть що для Лізи переказати. Олеся додумувалася що телефонувала невістка Дарки.

Повернувшись Ліза нічого не запитала Олесю, але Олеся сама призналася.

- А по голосі ти не змогла визначити чи вона була веселішою, чи навпаки?

- Я не сподівалась, якимось так відказала як звичайно а вона подумала що не туди попала мабуть. Я вже злою сама на себе. - Постукала себе по голові Олеся.

Коли були за столом та споживали картоплю, з салатом з редиски, телефон знову зателефонував. Ліза кинулася до апарату. Знявши трубку вона почула голос знайомого лікаря.

- Алло! Доброго дня вам; Єлизавету можна?

- Добрий день, я вас слухаю.

- Ліза, сьогодні ранком робили операцію нашому пацієнтові. Про стан покращення ще говорити рано, проте операція пройшла успішно. Я особисто розмовляв з хірургом який оперував нашого клієнта. Будемо надіятись на краще. Знаєте Ліза: організм дитячий, хоча ослаблений, але вік відіграє важливу роль в такому випадку теж. Батьки були там у Львові також. Мало переvezуть пізніше; я вам повідомлю, чи батьки повідомлять.

- Щиро вдячна вам що мене зараз повідомили. Я сьогодні залишилась вдома надіючись що хтось зателефонує мене.

- Ліза, я приєднуюсь до вдячності батьків та родини Савченків і особисто висловлюю вас велике спасибі за ваше надзвичайно важливе рішення та допомогу. Як добре що в нас суворий та черствий час, знайшлася людина, знайшлися ви так вчасно, щоб виручити безнадійно хвору дитину. Я хочу вас попросити ще один раз зайдіть хоча на хвилинку в лікарню, щоб мені з вами зробити фотознімку, просто для того щоб показати тут в лікарні. Я розказував про вас колегам по роботі.

- Зайду обов'язково, лиш коли вже Андрійко повернеться зі Львова, тоді знайду час щоб зайти. - Прощаючись, пообіцяла Ліза.

Зранку в п'ятницю, Олеся вирішила щось зняти на відеокамеру. Але до них під'їхав бувший агроном з дружиною і сказав що вони їдуть на половину дня в місто; може комусь з них потрібно. Олеся вирішила поїхати щоб купити якихось продуктів на вихідні дні для діда та баби, так як в неділю Олеся планувала поїхати в Тлумач, а Віктор з Лізою в Косів. Старі Бойчуки мали в плані в неділю піти в церкву, щоб заодно побачити багатьох односельчан.

Олеся поїхала сама з бувшим агроном та його дружиною. Приїхавши в Івано-Франківськ, Олеся пішла на речовий базар поглянути на одяг та на взуття. Підійшовши до однієї лавочки де продавалися сукні для дівчат, Олеся стала мимоволі свідком однієї розмови. Вона звернула увагу як дівчина віку тринадцяти років, просила маму купити їй гарне плаття, яке було саме їй по розміру. Мама тієї дівчини, подумала а так повернула знову його на прилавок і промовила до доні:

- Воно дуже тобі підходить, лиш тато як визнає що я скільки гривнів дала за таке, він мене випровадить разом з тобою в стодолу спати на ніч.

- Мамо, - почала благати дівчина, - мені якраз на коровай буде файно до Піпиків.

- Возьмеш собі щось друге, що не розумієш що в хаті буде як я гроші не привезу татові?

Олеся підійшла і взяла плаття з столика; вона запитала ціну.

- А вам на кого пані? - Поцікавилася продавщиця товару.

- Ось на цю дівчину, яка так влюбилася в ваше плаття. - Спокійно відказала Олеся.

Продавщиця назвала ціну, а Олеся витягнула гроші, відрахувала і заплатила.

Дівчина яка бачила що Олеся купляє плаття, не почула про що вона розмовляла з продавщицею, лиш побачивши що плаття куплено, крізь сльози промовила до мами:

- Дивіться, вже хтось купив; далі тепер через вас мамо.

- Нічого вже, щось знайдемо друге, коровай ще не скоро буде.

Олеся почувши їхню розмову, підійшла до них тримаючи плаття в пакеті:

- Як тебе звати принцеса?

- Мене? - Здивовано поглянула дівчина чорними очами на Олесю.

- Так, тебе.

- Ксеня. А що?

- Візьми в подарунок Ксеня від мене. - Протягнувши плаття скромно промовила Олеся.

- Як в подарунок? Я ж не можу просто так брати. Я купити хотіла а мама каже що не може.

- Коли ти не візьмеш, тоді як на коровай підеш до якихось Піпиків?

Мама дівчини здивована такою сценою промовила до дочки:

- Та вже бери Ксеню, я віддам гроші пані. - Жінка почала шукати гаманець.

Тільки Олеся звільнила руку від плаття, передавши його Ксені, вона запротестувала:

- Грошей я не візьму; ви могли купити за гроші без мого втручання. Просто я розумію що ви не в спроможності купити всього що ваша доня захоче, лиш її також розумію. Коли мені в тринадцять років чогось захотілося, я в діда змушеною була витягнути гроші, і все ж таки купити. До речі зараз в тебе Ксеня, починається найкращий період в житті дівчини. Носи плаття на здоров'я: нехай хлопці любуються яка ти в ньому а дівчата нехай заздять. - Засміялася щиро Олеся.

- Ой, як ми так візьмемо за дармо пані? - Почала розгублено говорити жінка. - Хто ви такі? Ми вас не знаємо пані! Як ми будемо брати від вас?

- Мене звати Олеся, колись я проживала тут, тому розумію Ксеню вашу, зараз тут гостюю, а живу близько Нью-Йорку, так що за гроші не думайте навіть; в мене їх дуже багато.

- Ой дякую вам Олеся! - вигукнула Ксеня вслід, до кінця не прийшовши в себе, від того що відбулося кільки-що.

Олеся окрилена думкою про благородний поступок Лізи, також хотіла щось зробити комусь приємне; вона швидко загубилася серед людей з погляду Ксені та її матері...

Того ж вечора легковий автомобіль зупинився біля воріт. З нього вийшли четверо людей. В той час Федір з Настею пішли до братової Ольги, посидіти вечором. На подвір'ї був Володька; він гладив Муфтару. Люди ступивши два кроки на подвір'я, переконалися що собака старий та не гавкає навіть а тим більше не кусається, звернулися до малого Володьки:

- Хлопчику, а мама вдома?

- Так.

- Поклич нам маму. - Попросив мужчина старшого віку.

Володька побіг в стару хату, а Муфтар оглядаючись на чужих людей, пішов поволі за ним.

Олеся вийшла з старої хати, вона лиш знала з вигляду Дарку, правда дуже давно її бачила. Звичайно що Васирина та її чоловік, тобто Дарки син, побачили що молодиця яка вийшла до них не була тією Лізою якої вони шукали, але чоловік Дарки без розбору запитав Олеся:

- Ви приїхали з Америки?

- Так. - Скромно відказала Олеся.

- Ой дитино добра! - Кинувся мужчина обіймати Олеся, - ви спасли мого онука!

- Та це не я вуйку, - рятуючись від обіймів стала пояснювати Олеся. - Вуйку, послухайте: мого брата жінка заплатила за операцію, а я лиш приїхала з Америки.

- Та яка різниця! - Почав сам з себе сміятися чоловік Дарки. - Все одно родина.

З нової хати вийшла Ліза разом з Віктором. Ліза додумалася хто приїхав, вона побачила що батько Андрійка тримав букет квітів. Коли вона підійшла з Віктором, подяки посипалися в її адресу від усіх чотирьох гостей. Чоловік Дарки, який колись бачив Віктора на своєму подвір'ї в дев'яностому році, взяв його за руку та відвів в сторону.

- Слухай Вітя, - почав він, - хто б міг подумати що мені прийдеться з тобою зустрінутись? Хто б міг подумати що ви за таке велике зло, віддячите таким величезним добром, в таку прикру для нас годину. Це ж наш перший онук! Він родився здоровим, лиш був дуже простудився і дало ускладнення на серце малому. Щоб ми були робили? Звідки ви знали про таку біду нашу?

- Я не знав про те, якщо по правді. - Стиснув плечима Віктор. - Але коли мені Ліза призналася, я погодився з тим, що вона поступила правильно. А тут сусідка з другої вулиці приходила один раз і просто разом з новинами розказала що таке трапилося. Ліза почула і вирішила поїхати в лікарню поглянути. А моя дружина за дітьми дуже, її в родині називаємо: «суппер-мамка». В нас також є синок і в сестри такий самий, ровесники два, так Ліза з ними сидить постійно вдома. Діти для неї - це все на світі, не лишень свої рідні а взагалі.

Зайшовши в нову хату, батьки почали розповідати як проходила операція. Вони почали просити щоб Ліза з своїми рідними приїхали до них в гості.

В суботу Олеся сказала до Лізи що хоче поїхати відшукати Любчика в його крамниці. Ліза дуже хотіла почути як Олеся буде йому «вішати на вуха», про Ріту. Взявши машину в агронома, Юра відвіз їх в Івано-Франківськ.

Олеся знала приблизно де крамниця Любчика, колись ще в Ізраїлю покійна Раїса Яківна пояснювала Марійці про неї. Але час міг поміняти як заняття Любчика, так само місце його бізнесу, адже від того часу як Марійка була в Ізраїлю пройшло чотири роки. Правда вже перед смертю своєю, Яківна знову нагадувала про Любчика і здається все було без змін. Прийшовши на те місце, Олеся та Ліза зайшли в крамницю де продавалися шкіряні куртки, як для мужчин, так само для жінок. Худорлява дівчина, віку шістнадцяти років, чомно привіталася, побачивши по одягу що клієнтки при грошах, запитала що їх цікавить:

- Я перепрошую, - промовила Олеся - але мене цікавить чи власником цього магазину являється Любомир Гурмен?

- А ви що може з податкової? В нас з тим вже налаштовано. Ще того тижня було оплачено.

- Зачекай, - усміхнулася Олеся з того, що юна дівчина не дала навіть часу їй об'яснити ся. - Як тебе звати любя продавщиця?

- Аня, мене звати Аня. - Повторила дівчина.

В той самий час Ліза відійшла розглядаючи куртку жіночу, і пригадала що мама Таня її просила щось знайти в такому стилі для неї. Олеся розсміявшись кликнула:

- Ліза! Ми Аню знайшли на кінець. Аня, а ти випадково не з Мінська будеш?

- Я? Ні що ви, я Любомира племінниця. Мій батько, старший брат Любомира.

Ліза підійшла до прилавка і звернулася до дівчини:

- Аня, ти не звертай уваги на мою подругу. А ти Олеся чому починаєш свої Левчуківські замашки тут? Не бачиш що дівчина не знає нас?

Продавщиця почула ім'я «Олеся» та щось пов'язане з Левчуками, тут же щиро засміялася, та запитала:

- А можливо я знаю вас. А скажіть чи ви не ті самі що я догадуюсь? Скажіть чи ви не Олеська в якої мама Марія Федорівна?

- Правильно, лиш звідки такі шпигунські деталі про мене Аня ви знаєте?

- Я ще знаю що ваш родич врятував єврейку малу колись і вона живе до тепер. Я знаю що до вас бандити приставали у Львові колись і Любомир дістав був тоді по носі своєму. О, я бачила вас на весіллі в Любомира, в когось з вас був камінь дорогий дуже на грудях. Я так думала про той камінь, я була влюбилася в нього тоді.

- Все правильно Аня, лиш хто розказав тобі скільки про нас?

- Моєї бабусі сестра; воно померла уже в Ізраїлю. Любомир також багато розказував, він вас любив усіх дуже.

- А де він є на кінець? Ми сьогодні побачимо його чи ні?

- Сьогодні не зможете, на жаль. Він поїхав за товаром і повернеться в неділю вечором; тобто завтра вечором.

- Як нам його знайти?

- Я йому скажу і він вам зателефонує; скажіть номер.

- Тоді додому нашого, в стару хату нашу, в якій він любив поїсти палянички тепленькі. - Засміялася Олеся і написала на зошиті номер телефону.

- Добре, це буде сюрприз для нього.

- Аня, - вже серйозним тоном запитала Олеся. - А в Любчика є жінка, діти?

- Ой, знаєте, та сама Світлана, вона його залишила.

- Ми про це знаємо: нас цікавить чи після неї він не одружився знову?
- Ні, він так ходить, з тим магазином постійно бігає і так далі. Може в нього є якісь подруги там серед жінок, лиш я не знаю так конкретно про його особисте життя.
- Розумієш Аня, тут така справа, - почала хитро Олеся. - Там в Америці, в Лізи є сестра, крута баба, як кажуть «комар носа не підточить», так вона побачила його фотку і мені просто жити не дає за нього. Вона в банку працює в самому Нью-Йорк Сіті; грошей як пір'я на гусаку старому. Я ще як на зло призналася що Любчик сам, так це вже взагалі. Якщо по правді, сімдесят відсотків мого візиту сюди, є саме в тому щоб Любчикові сказати про неї а він як собі знає. Просто вже хочу від неї відв'язатися і сказати що була з ним, говорила і похвалила її, коротше так як вона мене просила.
- Ой, а що вона так влюбилася в нього? - Приклавши руку до рота здивовано запитала Аня.
- Аня, євреї чують одне одного через океан. Я не знаю, як він відмовиться, їй кришка!
- Я скажу що ви були. Я скажу що там якась невідкладна і дуже тендітна справа.
- Постарайся Аня; скажи що Ріта саме такої масті як для нього, роками самий сік. А коли Любчик поїде в Штати, ти само собою приїдеш до нас. Правда там вже не будеш Аня а Енна.
- А Любомир як буде зватися? - З цікавістю запитала юна дівчина, здивована несподіваною зустріччю з людьми, про яких багато почула цікавого.
- А Любомир буде: Love & Peace. Тобто: Любов і Мир. - Пояснила Олеся.
- Я так зрозуміла, а англійську знаю так нормально.
- Вибачай Аня що нічого не купили, просто в Лізи вийшли усі гроші. Вона тепер спасає українців як наш прадід євреїв колись. - Піднімаючи голову, засміялася Олеся на прощання.
- Вийшовши на двір, Ліза оглянувшись промовила:
- Але ти даєш Олеся. Тобі працювати не в ресторані а в бюро знайомств.
- Тут Ліза простіше: люди грамотні, Америка, Ріта красива; повинно спрацювати. А мені потрібно в Тлумач виконати місію, потрібно переконати як каже мій Юра «Зоську Олешівську» щоб в Америку відпустила Василя та Наталю, тут вже не так просто.
- Лиш не для тебе Олеся; тобі все вдається. - А я дуже хотіла б щоб Любчик приїхав туди до нас. Знаєш, він якийсь мені як близький дуже.
- Ліза, Любчик мені як рідний. Я його знаю десь від шести років. Від коли нашого тата не стало, Яківна здружилася з нами близько була дуже. Він ще меншим приїздив до нас з нею. А вже пам'ятаю коли він сам приїхав на машині. Уяви собі яка була сцена тоді, щось подібне як твоя мама вперше до Арланів пішла і Ілля Давидович дядю Лева сварив. Коротше Любчик попав також на скандал був: я щось витворила і мама хотіла мене зловити а Любчик заходить на подвір'я, зрозумів в чому справа і почав просити: «Марія Федорівна, заспокойтесь, Олеська більше не буде такою. Вона вже буде послухною, ну будь ласка». Мама вже така вибачлива зразу показала себе перед ним; я сміюся а він мені пальцем помахав лиш.
- Знав би він тоді що та Олеська буде його зводити з Рітою тепер. - Похитала головою Ліза та зітхнула.
- Ліза, а ти знаєш що малий Наталі мого Вовчика про твою Ляльку розпитував.
- Що ти сказала?
- Вже починається мабуть. - Повела очами Олеся. - Правда я зразу подумала що йому перше потрібно за майбутню тещу поцікавитись, чи він підійде для неї, а після за Тамарку питати.
- Трошки часу вони ішли мовчки до того місця де їх повинен був чекати Юра. Ліза зітхнула і промовила до Олесі:
- Олеся, а хочеш я тобі скажу свою думку про малого Ковальського?
- Дуже хочу. - Зупинилася Олеся і стала напроти Лізи.
- Він мені не дуже, якщо чесно. Мені він показався досить гордим як для хлопця в такому віці. Може я не правою, лиш чомусь він так себе поведив, геть зовсім без скромності. Уяви собі щоб колись Вітя наш зайшов до діда Андрія на подвір'я, навіть по справі, і мене так оцінював перед моєю мамою і перед усіма рідними.
- Що ти Ліза: ми коли торф привезли, так Вітя бідний так втікав в машину що я подумала: в дверцята попав, ще б так у ворота попав тою машиною при виїзді.
- А ти Олеся що думаєш про малого Ковальського?

- Він не пішов в Ковальських. Вони досить прості люди, хоча поляки. Знаєш я коли малому дала пакет з цукерками, він так вільно подякував і переді мною підкинув пакета, зловив і кинув мамі, тобто Наталі. Я так поглянула і подумала коли б мій Вовка так зробив, він вже після получив би від мене, за таку поведінку.

- Куди там твій Вовка Олеся?

- Мені Василя жаль, а вірніше мого Юрку; все ж таки брат однокровний його. Я маю брата і можу увійти а таке положення. А якщо по правді, тоді сама Наталя, та вони усі, здалися мені як кажуть: «як зайцеві стоп сигнал».

Ліза розсміялася, вона вперше почула такий оригінальний жарт.

- Ой Олеся, я бачу ти тут більше жартувати почала як там в Америці.

- Тут натхнення навкруг Ліза. Ми звершили як ти сказала: «Візит в минуле»!

15

В неділю після обіду, було домовлено щоб Михась приїхав забрати Юру, Олеся, та їхнього Володьку в Тлумач. Перед тим ще ранком, Віктор з Лізою і з донечкою, поїхали в Косів до Лук'яненків. Їх повіз своєю машиною, швагер Колі Остапового.

Коли приїхав Михась, усі вже були готовими в дорогу. Їхавши в дорозі Юра почав йому розказувати обстановку біля брата та відносини з тещею; Михась відповів:

- А ти Юра пам'ятаєш як я вам колись там в гаражі новому говорив про тещу?

- Так дядя Міша; пам'ятаю як нині. Ви сказала: «пощастило вам хлопці з тещами: як одному так само другому».

- А ви дядя Міша - звернулася Олеся - мене виручіть коли мама Наталі щось мене загонить в розмові. Просто Наталя дуже говорила що її мама постійно про якогось свого племінника, ніби він знає як тут без Америки гроші заробити а Василь не хоче. А я не знаю які тут заробітні плати, як він заробляє і так далі. Якщо б ви щось таке побачили що можете втручатися в розмову, я вам дозволяю. Коли запитують хто ви для нас, скажу що близька людина здавна.

- Та певно що так. Я з дідом вашим був колись в столярному як з татом рідним. А про Лук'янових навіть мовчу вже. А дивіться як все переплуталося в нас: я знався з дідом вашим і з Танею близьким був. Ви поріднилися з Танею і мене якось приєднали немов свого до родини. По правді такого я б не зміг навіть придумати колись.

В таких розмовах вони приїхали в Тлумач. Олеся скоріше чула як Юра назвав тещу братову, якось машинально уявляла що вона такою самою на вигляд як їхня покійна сусідка по вулиці Зося Драпачка була колись. Але на її здивування, вона побачила що мама Наталі багато молодшою віком, вона була з того року що Аркадій, батько Лізи. Зайшовши в хату, Олеся поклала те що привезла з Америки для них, також дві пачки дорогих цукерків і почали знайомитись. Наталя підійшла і промовила:

- Так, це мій батько: Олексій Йосипович, моя мама Ганна Михайлівна.

- З нами приїхав, а вірніше ми з ним, дядя Міша. Він нам як рідний здавна. - Пояснила Олеся, так як усіх інших батьки Наталі знали.

Коли гості сіли за стіл і перш чим почати бесіду, першою запитала мама Наталі:

- Я перепрошую, лиш чому ви не взяли з собою усіх гостей: Віктора, Лізу та їхню доню?

- Ой, Ганна Михайлівна, - поправляючись в кріслі пояснила Олеся, - вони в Косів поїхали до родини Лізиної мами.

- Жаль, я дуже хотіла побачити їхню доню; як малу звати?

- Тамарка. А ви бачу вже знаєте про неї?

- Так, ми говорили про неї.

Розмову перервав Юра:

- Тамарки немає, в нас справи поважніші зараз, чим оцінювати малолітню племінницю.

- А це ще як сказати Юра. - Підняла товстенький палець Ганна Михайлівна.

- Давайте гості: наливайте, набирайте зі столу! - Вклинився в розмову батько Наталі.

- Ой, Олексю - зітхнула на нього дружина, - тобі лиш одне на голові. Розберуться без тебе!

Олеся поглянула на Юру а він на неї; такої відвертості вони просто не сподівались. Ганна Михайлівна замітила це і промовила:

- Давайте зразу договоримося: так як ми маємо говорити про родинні справи, будемо відкритими і хто комусь навіть скаже на поперек, прошу не гніватись. Знаєте я працювала завідуючою магазину багато років, там комісія приїздила, різні люди, високо посадовці з Райкому, і так далі. Я уміла з усіма договоритись, але простіть: з своїм зятем не можу. Він хоче в Америку, я розумію що він думає що там коло брата йому буде добре жити. Але я хочу почути від вас що ви йому можете там гарантувати і тому за те що ви тут нині скажете - відповідати.

- Михайлівна, - почала Олеся, трошки почервонівши. - Як ви замітили, такого як гарантувати а тим більше відповідати за когось та за щось, ніхто не збирається з нас. Ми зробимо документи як братові Юри, він як собі захоче. Але так як він просив щоб ми приїхали, ми так поступили. Тепер що вас цікавить ви можете запитати нас, як людей які прожили в Штатах уже чотири роки а Ліза наша ще більше, тому знаємо як там живуть люди.

- З вашою Лізою все ясно: там золото, жиди крутять. Такого ні Василь, ані моя донька мати не буде ніколи, як вони там мають.

- Я не розумію, - вмішався Юра, - лиш ви чомусь Лізу недолюблюєте.

- Ой, Юрку, - зітхнула теща Василя. - Сказала б я тобі, лиш діти за столом з нами. Я виділа її, також її стрія, він тепер вітчим там ваш, я зрозуміла зразу хто вони такі.

- Ви про що Михайлівна? - Вже розсердилася Олеся.

- Нічого Леся, просто так до слова.

- Я перепрошую за втручання в розмову. - Почав Михась. - Але все ж таки скажу: в нас про Лізу зараз всі говорять. Ліза почула що один хлопчина має мати операцію на серце, а батьки грошей не мали, так вона поїхала, сама віднайшла його і малому в четвер вже зробили в Львові операцію. Три тисячі заплатила за чужу дитину!

- От серце має добре. - Похитав головою батько Наталі.

Ганна Михайлівна принизливо поглянула на нього і з насмішкою сказала:

- Ой, Олексю: не дурно тобі подобалось кіно про того цигана, так що ти плакав. Чекай як воно називалось?

Її допоміг Валерій, син Василя та Наталі, який також принизливо поглянув на діда:

- Називалося здається: «Возвращение Будулая».

- Я не розумію! - Вже спалахнув Юра. - Чому у вас якісь питання не по темі: то як дочка Лізи називається, якесь кіно про Будулая. При чому тут цигани, кіно, золото і так далі?

Олеся підняла руку щоб усі замовчали. Коли стало тихо вона спокійно запитала:

- Ганна Михайлівна, давайте по темі запитання такі що вас цікавлять.

- Скажи мені Леся: якщо вони поїдуть до тої Америки, в яку вони будуть ходити церкву?

- В яку вони зараз ходять? - Також запитанням звернулася Олеся.

- Як в яку? В Греко-католицьку; в таку як люди.

- Підуть там також в Греко-католицьку церкву. І взагалі в Америці ніхто, ніколи не спорить на релігії; хто куди ходить, нехай собі ходить.

- Бо я почула що ваша мама, пішла в якусь жидівську віру там.

- Так, мама ходить туди де євреї-християни. Туди ходить Вітя з Лізою, також ми інколи.

- Тому я питаю про церкву. Я хочу щоб моя донька належала до правдивої віри.

- Якщо по правді, - підняла впевнено голову Олеся, - тоді усі напрямки християнської віри беруть початок не з Риму, не від греків, тим більше не з України, а саме з Ізраїлю, від євреїв та з самого Єрусалиму. Так само вам скаже кожен священик, коли запитаєте історію церкви, якої б то не було.

- Правильно! - Від радості майже скрикнув Михась.

Але теща Василя хотіла виграти діалог про віру і пустила в хід останню зброю язика:

- Та чула я що там в родині вашої Лізи і баптисти були якісь, і ще хто знає що.

Тут Михась показав щоб Олеся дала йому слово. Він запитав?

- А скажіть мені Михайлівна таку справу: до якої ви віри належали, і до якої церкви ходили в той час, коли ви працювали завідувачою магазину?

- Як до якої церкви? - Розгубилася Михайлівна. - Тоді ніхто не ходив до церкви.

- А Лізи дід, покійний Андрій Маркович, ходив до своїх баптистів. Працював в школі завгоспом і був інколи для них як біла ворона. Лиш він свою віру поважав. Зараз усі побожними стали, лиш правдиві люди вірили навіть коли з них сміялися. Так що я особисто знав батька Тані, дуже близько і для родини Лізи, це ще один великий плюс.

Тут вставив свою репліку батько Наталі, який вже собі потрошки підпив і зрадів що нарешті знайшлися такі, що заставили його жінку замовчати. Він смішком додавив:

- Та де ходила моя завідувача? Мала партійну книжку, тай належала до більшовицької віри; вона ще зараз десь має сховану ту книжку, на всякий випадок тримає як би щось...

Юра та Василь вибухнули сміхом, а Михайлівна поглянула на чоловіка, як на якого ідіота.

16

Після того як поїли, Олеся перейшла щоб сісти на велике крісло в кімнаті. Решта розсілися хто куди. Олеся почала вести по-діловому розмову про Америку.

- Давайте я вам розповім як воно буде після того, коло Василь з Наталею приїдуть в Штати, а ви подумайте та поміркуйте. Після вже перейдемо до запитань по темі. Тому що в іншому випадку ми час загубимо і нічого не домовимося.

- Так, так. - Вигукнув батько Наталі. - Молодиця правильно дуже сказала!

- Справа такою стоїть, - почала Олеся перекинувши ногу. - Коли вони приїдуть туди, в них можливо буде державне забезпечення, також безплатно медицина. Лиш це залежить який статус їм дадуть американці в посольстві. В той час Василь може працювати в гаражі з нашими хлопцями, а Наталя вчитися в школі мови. Малий також піде в школу. - Олеся навмисне не назвала по імені їхнього єдинака-кумира, щоб трошки принизити їхню, а також його особисту гордість.

- Зачекай! - Все ж таки перервала її розповідь Ганна Михайлівна. - Як ти сказала що Валерик в школу піде? Він мови не буде знати, там діти на сміх його візьмуть, а він таке не стерпить. Також хто з нас на таке погодиться, щоб хлопець зразу пішов між чужі люди?

- Він не один там такий. В Америці є діти з усього світу, сміятися ніхто не буде з нього там. Взагалі Америка зовсім іншою по культурі та поведінці. А те що він як ви сказали «не стерпить», так нехай привикає своє нетерпіння залишати тут. Там навчать терпіти і свої навички нікому він не покаже там. Жити вони будуть в апартаментах, потрібно буде за них платити. Перший тиждень чи два, можуть пожити в когось; наприклад в батьків Лізи.

- А у вас чому не можуть? - Запитала Ганна Михайлівна.

- В нас місця немає. В нас двоє дітей і дві спальні. Правда є ще кімнатка, лиш там Володька має комп'ютер і свою бібліотеку таку.

- А хату вони коли можуть купити собі?

- Коли почнуть працювати: візьмуть кредити в банку і куплять хату.

Після того як Олеся сказала за кредити, почалося скільки запитань від Наталі та її мами, що Олеся вже була не радою що сказала таке. Вони так її змучили, що Олеся вже відповідала навіть таке, про сама не мала навіть уяви. Розмова тягнулася довго, тяжко було пояснити людям в яких свої цінності були такими, що в Америці зовсім цінилися по-іншому.

До розмови приєднався Юра; він почав хвалити Америку і гарантував що вже аж там Василь напиватись не буде. Лиш коли Олеся сказала що поживши в Америці якийсь час Василь навіть не згадає про свою хату, тут вона попала на ноту яка зацікавила Ганну Михайлівну. Олеся знала про це і тому вирішила в кінці викинути свій переконливий довід. Коли мама Наталі запитала чому Олеся такою впевненою, Олеся відказала просто:

- Я не думаю що Василь та Наталя, вклали скільки праці та турботи, як мої дід з бабцею на своєму подвір'ї. Вони захотіли приїхати поглянути сюди, лиш на четвертий день мені бабця сказала що вже хоче назад на Лонг-Айленд. Коли старші люди так привикли та полюбили життя в Америці, що тоді говорити про таких як ваші? Ще ви самі приїдете туди жити до них. - Запевнила Олеся.

Після того почалася розмова про фінансовий дохід. Олеся сказала що вона з Юрою мають більший заробіток як брат з Лізою. Також пояснила що в Америці усі живуть окремо, батьки не працюють щоб все віддавати дітям, усі мають можливість поїхати в Україну, тим більше повернутися на завжди сюди жити.

Олеся побачила що майже переконала тещу Василя, правда Михайлівна сказала що подумують усі разом про те що почули цього вечора. Олеся поросила щоб Юра включив відео, щоб поглянули на Америку хоча в екрані. Лиш тут трапилося трошки по-іншому: Ганна Михайлівна помітила на відео Тамарку яка возилася на роликах, і на них було вищою ростом як звичайно, вона заставляла повертати диск кілька разів, щоб оцінити дочку Віктора та Лізи.

Після того Наталя почала просити щоб вони заночували в них, але Олеся чомусь на хотіла. Вона шепнула синові на вухо так щоб ніхто не побачив, і він почав просити їхати вже додому. Михась також підтримав малого і вони все ж таки вирішили повернутися.

Приїхавши пізно додому, Олеся зайшла в стару хату, перед тим як іти спати в нову. Настя ще не спала. Олеся запитала її чи не приїхав Віктор з Лізою, тому що їх не було, Настя відказала Олесі:

- Ой, Олеська: а ви мені нічого не сказала що Ліза гроші дала в шпиталю а нині під церквою всі люди говорили про нас. Я думаю про що вони кажуть, а дід говорить мені що воно так.

- А ми думали що ви будите проти того що Ліза допомогла нашим ворогам.

- А я що можу казати Олеська; тай дитина що винувата? Добре що Ліза така людина жалісна. Люди так говорили що я аж не могла повірити в таке.

- А Вітя що не приїхав з Косова?

- Напевно заночують там...

- Добре, я біжу спати. Нас також просили в Тлумачі а малий ніяк щоб там спати; я також не хотіла, тому ми приїхали, хоча так пізно.

- Ой, Олеська, я забула сказати тобі: Любчик був в нас нині.

- Як був? Та він повинен був лиш повернутися вечором. А коли саме був він?

- Був десь коло восьмої.

- Що казав? Що питався?

- Хотів з вами побути. А питався про фотографії з Америки. Просив діда щоб на усіх поглянути, хотів маму видіти і Лева, тай других.

- Звичайно що хотів других. - Засміялася Олеся. - Коли казав що приїде знову?

- Подзвонить тобі.

- Добре, я біжу спати а то в мене скільки цього тижня, що ні вихідних, ані сну немає як в людей. Просто не побачила як швидко пробігло два тижні тут.

Наступній день почався дощовим. Сірі хмари геть затягнули небо. Юра з дружиною спали довго того ранку. Коли вже Олеся пробудилась та пішла помити зуби, вона почула що хтось сміявся на подвір'ї. В нову хату забігла Тамарка, вона шукала Володьку який сидів у бувшій Вікторівій кімнаті та дивився телевизор. Олеся зрозуміла що вони повернулися з Косова. Збігши по сходах вона побачила Лізу яка з парасолькою вийшла з старої хати.

- Ліза ти куди в дощик направилась?

- Давай ходи зі мною в магазин; пройдемося собі як колись бувало.

- А що захотілося в магазині?

- Морозиво «Каштанове». Купили були по дорозі в Косів і мені до самку дуже. Також дітям візьмемо. Давай одівайся і йдемо.

Олеся швидко накинула шкіряну куртку, взяла свою парасольку і направилася до хвіртки де на дорозі чекала на неї Ліза. Розмови зразу почались, немов вони не бачилися не один день а один рік.

- Ліза, як ти там в Косові? В мене такі новини що просто не знаю, лиш давай ти першою розкажуй.

- Там так нічого, правда Тамарка така смішна що усі так насміялися з неї мамині гуцули. Ми приїхали а вони нам захотіли барана зарізати. Кажуть він такий гарний, ми його тримали на насіння, щоб розводити від нього, але так як ви такі гості, тоді ми його вам зараз впораємо а ви собі вдома приготуєте; там Олеся вміє а тим більше Ліза з Кавказу і напевно баранину любить. Тамарка як почула, як розплакалась що вони будуть барана різати і її жаль його стало дуже. А баран справді так широко дивиться на нас, що ніяк його їсти сумління не дозволить. Вітя сказав щоб баран жив і він не хоче щоб в малої склалося таке гостро сюжетне враження від першої поїздки в Україну. Лиш воно ще не все: Тамарка попросила щоб вони пообіцяли їй що все ж таки того чорного барана не заріжуть ніколи і він буде жити довго. Вони пообіцяли що будуть його тримати та розводити від нього стадо, як і сказали швидше нам. Вуйко запитав чи вона розуміє по-українському що таке «розводити стадо», Тамарка сказала що зрозуміла так, що в того барана буде багато «жінок», вони так сміялись що напевно надовго запам'ятають про Тамарку та барана чорного. А Тамарка усіх овечок поцілувала там; знімки зробили з ними. Ми хотіли вчора повернутись, лиш швагер Колі напився з вуйком і Вітя вже не хотів його машиною сам їхати. Ми пішли вечором пройтися в Карпатах та відпочити. Правда там вечори такі вже холодні що Вітя мене розігрів як колись по молодості. Завтра я хочу в дитячу лікарню і якимось до Савченків потрібно буде поїхати; просили дуже.

- Ліза, мені в Нагуєвичі обов'язково. Як не встигну, мама мене з'їсть там. Напевно Вітя захоче поїхати з нами також.

- А мене чому не рахуєш Олеся?

- Також хочеш поїхати?

- Хіба я не Левчучка по-твоєму?

- Я забула що вже мама Арланка а ти Левчука наша.

- На Львівщину поїдемо при нагоді, напевно в якийсь робочий день, тому що неділя буде зайнятою. А тепер що в тебе тут признавайся: де були, з ким зустрічалися в неділю?

- Ой Ліза, ми в Тлумачі були вчора; в ночі повернулися. Одним словом я побачила тещу Василя, і хочу тобі подякувати що ти мене спам'ятала тоді коли я хотіла зробити сценарій з братом Лілі та з аварією Василя. Ти знаєш що я б була так висміяла себе і нас усіх що просто страшно подумати. Вона не така людина як я собі уявляла. Коротше бувша партійна, завідувача магазину, а як копає про все, це просто жах.

- Ти хочеш сказати що вона могла б тебе розкусити в розмові?

- Мене може ні, лиш брат Лілі сам провалився б точно. Ти бачила що він хоча крутий, лиш на язик не дуже жвавий. Представ собі Ліза що вона нас розкусила і просто висміяла напоказ. Ой щоб мені мама зробила б тоді, сама не знаю, - свиснула Олеся.

- Так ви домовилися про еміграцію?

- Ліза, мій Юра вже побачив свого брата і коли ми повертались він сказав що може краще буде як вони передумують їхати до нас. Розумієш: час пройшов, Василь вже змінився трошки, а мій в Америці ще більше змінився, вже і спільної мови не скоро дійдуть разом. По телефону одне говорити а реально інше. Але я думаю що вони прийдуть все ж таки.

- А як вони взагалі вас прийняли там?

- Зготовилися гарно, нічого не скажеш поганого про сервіровку. Налісники були такі смачні що я готова була б їх усіх переказати до свого животика. Правда вони хотіли показати панів таких що мені смішно просто стало. Почали брати ножики щоб там кусочки відрізати, щось таке показують з себе. Знаєш Ліза, мені воно просто: працюю в ресторані і взяла ніжик, виделку і до справи. А вони не уміють так швидко приборами користуватися, видно що не

кожен день з ножиками вечеряють. А з тими салфетками постійно: ще в рот не поклали як витираються кожен раз.

- Ти розповіла їм яке життя в Штатах, щоб пізніше не було запитань лишніх?

- Ой Ліза, вони скільки мені запитань давали, просто як підслідчій особі. Я кажу щоб коли брат Лілі зіграв сцену, вони б легко його вивели на чисту воду. Я все як змогла, пояснила для них. А тебе вони все ж таки не люблять я так побачила: почала теща за віру щось, за церкви. Правда дядя Міша її швидко в тому питанні «поклав на лопатки». Я так зрозуміла що вони заздують вам і думають що в тебе напевно ліжко з золота.

- Цікаві вони люди виходить...

- Ой, я ж забула: а за Тамарку скільки запитань. Юра повертав диск п'ять разів, щоб вони оцінили її. Напевно думають щоб залізти у вашу родину. Все вони знають і про золото і про євреїв, правда називали «жидами». А Тамарка на тому диску така весела та симпатична що я думала наврочать вашу Ляльку баби Тлумацькі.

- Малі лиш дев'ять років а вони починають якісь ігри. Тамарка цілує овечки та за бараном плаче а вони вже жениха вчать як повинен за столом приборами користуватись. А взагалі, менше з тим: хотіти на означає вже мати. - Відмахнулася Ліза від такої думки.

- Знаєш Ліза, є люди що сягають своїми планами дуже далеко. Але мріяти одне а реальність зовсім інше. А з тим малим їхнім просто ради немає, який вже «барон».

- Що з Любчиком? Не дався чути? - Перекинулася Ліза на іншу тему.

- Був Любчик в нас; просив фото поглянути. Там дід дав якісь знімки, лиш він напевно шукав Ріту. Побачить - кришка йому Ліза. Влюбиться і за магазин свій забуде. Ріта така що любий піде на неї без голови.

- Перестань Олеся. Вже тою Рітою так захопилася що я тебе не впізнаю.

- Для тебе стараюся Лук'янка.

- А тепер з нею як ти будеш починати там про нього?

- Тим простіше буде: тут люди багато думають, запитують, планують, розраховують. В Америці перше роблять а так розглядають свої поступки. Нам вкинути в обійми Ріти, а там нехай плине як березовий віник по Бистриці.

- Оригінально сказано: він справді буде в неї як віник. - Почала сміятися Ліза.

- Не думай так, вона також вже стомилася в пошуках сімейного затишку.

- Можливо Олеся... Як не кажи а їй вже тридцять років. «Ой коли воно взялося», як мама Маруся любить приговорювати собі. Як ми колись по каміннях дряпалися з нею, бувало що коліна обіб'ємо так що кров засохне поки додому прийдемо. Класна Ріта була колись; ми разом були як зараз я з тобою в дружбі.

- Ліза, вона зараз також не погана. Ріта просто зазидує тобі, а зазидує тому що сама хоче мати те що є в тебе. Я думаю що повинно у нас все вийти добре в цьому питанні.

- Я вже хочу сама почути як ти Любчикові будеш її вихвалити.

- А ти простиш їй як вона попросить прощення в тебе?

- Не знаю Олеся...

В таких розмовах обидві молодіці прийшли в магазин, щоб купити морозиво.

В ночі з понеділка на вівторок, тобто першого жовтня, зателефонувала Тетяна. Вона вибачилася що в такий час, лиш в день вона телефонувала два рази і нікого не було в хаті. Тетяна пояснила що розуміє те що у вихідні дні важко когось буде захопити вдома. Вона сказала що Марійка вже тепер працює, а діти привезла до неї, лиш вони чомусь не хочуть тут бути. Тетяна розказувала що Аркадій привіз іграшок для них, також малий Русланчик біля Марійки розпустився і почав інколи бити Олежика. Тетяна не хотіла говорити того для Лізи, лиш коли вже Ліза сказала що іде спати а Олеся питалася про малого, Тетяна призналася що

приходила Ріта, забрала була малих до себе на цілий день і коли привезла жалілася що в неї немає дітей а чомусь тепер вже б їй хотілося, особливо хлопчика. Олеся лиш засміялася і сказала що у вівторок, тобто уже сьогодні вечером, повинен приїхати Любчик до них. Звичайно Тетяна нічого не підозривала чому почувши про Ріту, Олеся зараз же почала про Любчика.

- Я так зрозуміла Олеся, що часу у вас зовсім немає там щоб скучати. - Підвела підсумок Тетяна, від почутих новин з України.

- Так тьотя Таня, лиш чомусь мені жаль що мама з нами не поїхала. Яюсь не можу привикнути що не бачу мами на нашому подвір'ї. Навіть тоді коли вона була поїхала до дяді Лева, яюсь було по-іншому. Зараз усі хто нас зустрінуть, питають про неї. Ще мушу в бібліотеку зайти Богородчанську; не встигаємо тут всюди а вже два тижні і їхати потрібно назад. Як добре що ви нас забрали колись туди щоб ми були разом. Вже бабця хоче назад в Америку, на четвертій день мені сказала що усе переглянула, все на місці, ще піде на цвинтар і вже можемо їхати назад.

- Ой Олеся, важко повірити в таке мені. Я думала що ти їх не витягнеш з хати, а тут самі просяться назад до нас сюди.

Після розмови Олеся пішла на ліжко, розплющила очі і дивилася в стелю на якій були тіні від нічної лампи. Вона думала як розмовляти з Любчиком і їй як жінці, та мамі двох дітей, по-справжньому стало жаль Ріту. Олеся подумала що коли її всеполучить ся, тоді вона буде працювати в тому питанні щоб помирити Ріту з Лізою. Олеся знала на яку ноту розжалити Лізу щоб вона простила сестрі її вигадливі драми.

Під вечір Віктор попросив Лізу, щоб вона пішла з ним та з дочкою до дідової, тобто Лук'янової хати. Ліза відмовилася так як повинен був приїхати Любчик. Олеся також чекала на нього а Юра тим часом пішов комусь поглянути до машини в селі.

О сьомій вечора Любчик приїхав з Анею, тією самою племінницею що торгувала в його крамниці. Зайшовши на подвір'я, Любчик почав розглядати все немов музей під відкритим небом. Давно він побував тут, а сьогодні в нього зустріч з давніми знайомими людьми. Почувши що в майстерні щось шумить, він пішов в майстерню. Там дід Федір стояв та дивився як Михась щось шліфував. Любчик відчинив двері і став любуючись розглядати майстерню. Він вигукнув до Федора, з яким вже побував минулої неділі:

- Федір Іванович! Добрий вечір! Я вже знову з'явився.

- Ой Любчик наш дорогий! - Кинувся старий Бойчук назустріч давньому помічникові.

Тут в майстерню забігла Тамарка. Любчик поглянув на неї і здивовано запитав:

- А хто тут такий приїхав до нас?

Тамарка розгубилася. Дід Федір відповів за неї:

- Правнучка моя, а ти вгадай чи Ліза нам її народила чи Олеська?

- Та це ж Ліза друга народилася Іванович! Я б її в Нью-Йорку впізнав, не те що в майстерні вашій. А Вовчик де наш? А усі є вдома?

Вийшовши з майстерні вони побачили що Олеся розмовляла з Анею коло старої хати.

- Олеська! - Розвів руками з радості Любчик. - Яка ти солідна дама зробилася, а з лиця не змінилася майже. - Вони привітались.

- А ти що може хотів щоб я завжди була такою, як тоді коли ти просив маму: «Марія Федорівна, вона вже буде слухняною, будь ласка».

Усі розсміялись з того що пригадала Олеся; Любчик замітив:

- Бачу що ти любиш минуле пригадувати своє. Багато людей які вибилися в люди не хочуть про себе щось пригадати, немов вони народилися такими солідними та з коліски вже з паперами рішали. А ти як бачу на соромишся і мені дуже приємно що так ціниш своє минуле і наше минуле тут на цьому подвір'ї. - Задумано похитав головою Любчик.

- Саме тоді моє життя було найцікавішим, а тепер як Ліза назвала наш приїзд сюди на рідне подвір'я, до рідної оселі: «Візит в минуле». Ось тому все пригадуємо а якщо по правді, тоді в моєму житті не було чогось такого, щоб мені було за це соромно признатись.

- Правильно Олеська! Як мені не хватало тут вас, як я завжди про вас згадував, запитай Аню як не віриш мені.

- Ми також про тебе постійно згадуємо; бачиш віднайшли тебе.

Тут підійшла Ліза та Настя; усі привітались. Після них вийшов з нової хати Віктор. Віктор пояснив що Юра повернеться і малий Володька пішов з ним кудись.

Усі зайшли в стару хату. Олеся взялася готувати чай на стіл, а Федір звернувся до Віктора:

- Вітю, а того разу як був Любчик він хотів якісь фотографії і може пусти той апарат що всіх може показати живими.

- Покажемо зараз діду. - Віктор приніс з великої кімнати знімки. Любчик став розглядати а його племінниця Аня дивлячись запитала Лізу тихим голосом, лиш так що дід Федір все ж таки почув:

- Ліза, а це вона тут стоїть коло фонтану?

- Тут ще поглянь, в вишневому платті стоїть. - Ліза протягнула фото де було багато родини. Фото було одне з тих що зробили в Давида на весіллі а Ріта була в платті тому самому із-за якого скандал почався між Лізою та Віктором.

Але тут трапилося таке, що ні Олеся, ані Ліза, не могли передбачити. Дід Федір почувши що вони щось шепчуться, сам додумався про кого. Він без підготовки та вступу голосно промовив, поклавши руку Любчикові на плече:

- Слухай Любчик. А дивись яка та Ріта файна нівроку; бери сватай. До нас приїдеш, разом там будемо; ну як скажеш?

- Діду, ви як завжди, - розгубилася Олеся не розраховуючи на таку відвертість діда. - Може в Любчика буде якась думка про таку людину, лиш якось треба...

- Та що треба Олеська - вмшталася Настя. - Дід добре радить. Послухай синочку: вона файна вивчилася, не мала навіть коли віддатись так вчилася. Посватаєш, будеш жити як пиріг в сметані. Вона з нами так добре живе, любить нашу родину, так що не думай довго. Ти лиш скажи що її хочеш а наша Олеська вже там тобі зробить як треба. Ти знаєш як Олеська вміє, а щось буде треба більше, ще дід їй порадить і файно буде.

Олеся поглянула на Лізу і дві почались сміятись а з ними також Аня. Настя побачила що усім подобається такий мотив, почала продовжувати вихвалити Ріту. Лиш від того що Настя сказала, почувши Ліза вже не хотіла сміятись а навпаки; Настя промовила:

- А дивись Любчику, навіть нині в опівночі дзвонила Таня, мама Лізи, і говорила з Олеською. Каже що зараз малі в неї, бо вже Марусі на роботу пішла наша. Каже мені Олеська що казала їй Таня що приїхала Ріта, забрала дітей, були там малі цілий день в неї. Каже що так любить діти як Ліза наша. Дуже Ріта хлопчика хоче мати а чоловіка немає. Так що довго не думай сину: бери сватай і вже.

Віктор поглянув на Лізу і побачив як вона змінилася на лиці. Правда усі були поглядами приковані до фотографій і лиш сам Віктор зрозумів що зараз може трапитися щось неприємне. Він моментально додумався як вийти з ситуації. Віктор вигукнув:

- Ой Ліза, ти залишила в новій хаті прасувати і не виключила напевно праску. Біжи щоб не загорілось щось там.

Ліза мовчки вийшла з хати, ніхто крім Олесі не зрозуміли що це Віктор придумав. Через кілька секунд, Віктор вийшов за дружиною, наздогнав її на сходах нової хати. Він обняв її стоячи на площадці та промовив на вухо:

- Воно неправда про діти, просто баба хоче Любчикові її розхвалити ніби Ріта така родинна в нас. Сама розумієш що Любчик нашу родину любить, а значить треба розказати що Ріта також нам близька.

- Ні Вітя, аж цього разу вже правда. Лиш чому Олеся не сказала мені сьогодні нічого. Бачиш поки мама Маруся була з малими, було окей. Вона б не віддала діти ніколи а вже моя мама дуже хоче догодити.

- Кому догодити?

- Арланам, а в тому числі самій Ріті. Мама завжди, ще від того Ботанічного парку в Сухумі, дуже захоплювалася Арланами. Вже з Рітою знайшла спільний бізнес разом діти бавити. Почекай я повернуся, розкажу татові він маму спам'ятає швидко.

- Ліза, я тебе не розумію взагалі: тут за Дарки онука дала три тисячі а свою сестру з'їла б за те що дітей взяла на один день. Як тебе зрозуміти?

- Не зрозумієш Левчук.

- О, вже пішов «Левчук». Вчора після твоєї розмови з мамою в ночі була така як ластівочка, а зараз вже пантера зробилася.

- Ні, ти подумай: вона мого малого на руки брала, цілувала тим прокуреним ротом, гладила як твого сина. А може ще уявляла що він ваш син, що в неї хлопчик від Віктора Левчука на руках. Що ж близька людина, рідне тіло, кров Левчукова у венах малого.

- Ліза, що з тобою? Ти що собі вже набрала знову в голову?

- Окей, а чому вона ніколи Тamarку не брала до себе?

- Так вийшло з малими Ліза. Ми тут, діти там коло мами твоєї, Ріта поруч живе.

- А тому що Тamarка до мене схожа, їй Левчук потрібний; якщо немає такого щоб обняв, хоча на руках потримає і помріє з якого він насіння на світ народився.

- Ліза, перестань будь ласка. Ось оженемо Любчика, буде Ріта мати свого сінка і спокій буде з твоєю філософією. Давай ідемо в стару хату. - Потягнув Віктор за руку дружину.

Ліза лиш зітхнула, та потягнула його в протилежну сторону, в нову хату. Зайшовши в коридор, вона взяла ключ та перекрутила в дверях. Віктор поглядаючи на дружину старався зрозуміти що вона таке робить, Ліза лиш повела очами з під чорний вії, на двері спальні...

Тим часом попили чаю в старій хаті, повернувся Юра з Володькою. Олеся шепнула чоловікові щоб показував відео для Ані а сама кивнула Любчикові, щоб він вийшов за нею. Олеся повела його на лавку за ворота. Вона хотіла щоб Ліза була присутня, але зрозуміла що баба Настя наговорила лишнього, а саме вона взнала через неї, Олеся відчувала вину за собою що так вийшло в них. Щоб не зірвати домовленості, Олеся просто побоялася що Ліза може щось погане сказати в адрес Ріти, не контролювавши свої почуття ревності. Олеся вирішила сама провести розмову з Любчиком а так переказати Лізі, коли та заспокоїться.

- Як твоє життя тут? - Запитала Олеся.

- Була в крамниці, бачила. Ось так мотаюся цілими днями щоб потягнути якоесь.

- Зрозуміло... Знаєш я дуже хотіла побувати з тобою, щоб вже якое розв'язатися від тієї Ріти, що там говорили в хаті про неї. Ти сам почув як діді сказав і можеш зрозуміти що вся родина знає про те що Ріта розпитувалась про тебе. Їм таке, а ось мені вона просто жити не дає через тебе.

- Я не розумію; вона що влюбилася в мене старого?

- По роках у вас саме прекрасно: тобі тридцять шостий а їй тридцять. Думала людина щастя в грошах, науці, лиш вона забула що вона Арланка.

- Давай по конкретніше Олеська.

- Ріта думала що вона з тих євреїв що вчать багато і книжки для них це вже все. Все ж таки дід її Ілля Давидович був абхазець, кавказька пожадливість до мужчин не заглушилася наукою і все ж таки взяла верх. Ми маємо вже Арланку в родині, тому я знаю що таке кавказки в такому віці. В Америці багато мужчин, лиш вони такі що кого вибере собі - тоді все. На явному прикладі маєш Лізу. Ти знаєш якщо б Вітя не відлив її уваги один день, вже вона починає питати його що з ним трапилося. Ой Любчик люблять вони своїх вибранців, не так як інші жінки. Ліза за Вітю готова шию перекусити любій, яка б щось спокусилася з ним познайомитесь тільки. Ліза з Рітою гралася постійно в Абхазії, вона знає її як мене. Ліза також дуже зраділа коли почувала що саме такого мужчину яким ти являєшся, вибрала Ріта. Я приїхала по її дорученню запитати тебе що ти скажеш на те, і як я їй повинна відповісти. Можеш подумати, порахувати все як слід, лиш відповідь повинен дати мені.

- Я вже думаю від коли мені Анька сказала про вас. А ти розкажи мені як вона взнала про мене і звідки?

Олеся побачила що Любчик також вже не юнак і підходить дуже серйозно до справи. Олеся не була впевненою що її місія в Тлумачі буде вдалою, лиш тут вже вирішила таки свого досягнути любим шляхом. Олеся почала просто придумувати на ходу.

- Розумієш, ми спілкуємося часто родиною. Одного разу ми були за столом а опісля переглядали альбоми сімейні. Яюсь мама про тебе почала пригадувати, сказала що тебе твоя покинула і вийшла за іншого, вона від Яківни покійної знала про тебе. Ріта яюсь повернулася до альбому і переглядала знімки, а через кілька днів до мене звернулася і почала питати про тебе. Я була в мами, дивлюся а тієї фотки немає там; напевно вона викрала її.

- А яка саме фотка там була?

- Та сама що ми у Львові зробили коло театру колись. - Моментально придумала Олеся.

- Я там ще молодий був тоді.

- А тобі зараз нічого не бракує як мужику.

- Так думаєш? - задумливо промовив Любчик.

- Я думаю краще тобі здаватися зразу; Арланка все одне свого доб'ється.

- Олеська, я не розумію такого: що там нікого в неї не було чи як?

- Був один з Нальчика єврей, лиш щось розійшлися чомусь. Зрозумій мене правильно: звичайно в Америці молодь та дівчата вже не такими як ми були тут у вісімдесятих, там трошки по-іншому дивляться на речі.

- Ні, що ти Олеська. Я не посягаю на таку як Ліза колись була, чи таку як тебе зустрінув Юра. В мене самого доля поламана, я просто цікавлюся що вона могла так про мене думати і тебе заручити на таку справу.

- А чому так собі надумав? Боїшся що ти не заслуговуєш на банкіршу з Нью-Йорка?

- По правді думаю що ні.

- Любчик, в нас завжди в родині відбувалося яюсь по-особливому, яюсь драматично. Ти переглянь усіх хто лиш з нами зв'язався, виїхали за кордон. Мій дід замітив цього ланцюга подій ще як мама не поїхала була до Лева. Любчик, я думаю що ти не виключення. Тепер що до достоїнності: яюсь так виходить що Вітя рахував що живши в селі, не вартує посягнути на руку дочки пілота а ще з Кавказу. Юра мій приїхавши з армії побачив як ми живемо, також порахував що я для нього висока нота, лиш спробував так само як Вітя через мене спробував. Результати ти сам бачив і знаєш до сьогодні. Чому тобі не спробувати, як моя мама любить говорити: «корона з голови не спаде».

- Потрібно мати одне і друге Олеська. - Засміявся сам з себе Любчик. - А тут ні голови, а тим більше корони. Що тоді спаде, і звідки воно спаде, як нічого нема?

- Тим краще спробувати.

- А Ріта на якій мові розмовляє?

- Російська, англійська, іврит.

- Круто; добре що хоча російську знаю.

- Любчик, уяви собі що ти в Штатах розписуєшся і твоя дружина єврейка з Кавказу Арлан Маргарита Тимурівна. - Заплющивши очі стала розмальовувати Олеся Любчикові такий момент в його житті.

- Фотку на якій є Ріта, забери з собою. - Промовив Любчик.

- До речі Ріта є рідною сестрою Гаріка; думаю що ти його пригадуєш коли він був на весіллі тут разом з Левом.

- А вона також мала тоді приїхати на скільки я пам'ятаю. - Пригадав Олесі Любчик.

- Справді, лиш чомусь не змогла. Але як бачиш така доля порою з лабіринтами буває.

Тут на їхню розмову вийшла Ліза з Тамаркою; вони сіли біля них на лавці. Любчик зітхнув від такого напливу думок, та звернувся до Лізи:

- А скільки твоя дочка вже має років?

- Дев'ять років. - Погладивши донечку по головці, відказала Ліза.

- Як час біжить швидко наш. А до речі я бачив фотку тієї Ріти, сестри твоєї, щось має вона схоже до Тамари твоєї.

Олеся випередила з відповіддю:

- Арланка, як одна так друга. В Тамарки погляд такий як в Ріти, а все решта вона в мамку свою пішла; ревністю точно. Як малий народився, вона сварилася чому Ліза цілує його,

тільки її мали усі любити та цілувати. А ще я думаю що вона ростом не буде такою як Ліза, напевно також буде такою як Ріта; тобто середнього.

- Любчик, а міг б нас відвезти в Нагуєвичі десь в кінці тижня? - Раптово змінила тему Ліза.

- Куди потрібно, а в Нагуєвичі я з радістю сам поїду поглянути, в мене також буде «візит в минуле». Вже до кінця цих двох тижнів я вас буду обслуговувати транспортом. В мене є машина така і вантажний автобусик.

- Велике спасибі тобі за таку увагу до нас. - Промовила Ліза.

- По старій дружбі, а ще можу в родині Арланів буду. Як думаєш Ліза: сестра твоя рішиться зі мною бути?

- Само собою. Я працювала з нею в ювелірному, їй такі мужчини як ти самий смак. Ми з Рітою з дитинства були нероздільними друзями.

Тамара дивилася на маму хоча було темно, нараз вона голосно запитала:

- Мамка, а ти вже любиш тьотю Ріту?

Олеся швидко почала рятувати Лізу, щоб Любчик не почав чого питати.

- Чуєш Любчик які вже зразу запитання? Нікого Ліза не може нікого похвалити, тому що мала «ревнушка» тут же питає: чому ти її, чи його, любиш так як мене? Тоді Ліза починає об'ясняти що нікого не любить а інколи навіть говорить що просто ненавидить а любить тільки її одну.

- Цікава мала ваша, буде якийсь мати мороку з такою дівкою.

Тамарка зрозуміла що не те що потрібно запитала і вже взяла за руку Лізу прошептала їй на вухо щоб ніхто не почув:

- Sorry mom.

Ліза лиш у відповідь пригорнула дочку до себе.

Коли вийшла Аня з старої хати шукати Любчика, так як мама їй зателефонувала на мобільний, питаючись де вона пропала, Любчик на прощання сказав:

- В любий час мені задзвонить і я вам послужу куди потрібно, а коли б звідти хтось мав розмову, тоді привіт від мене.

- Кому саме? - З усмішкою запитала Олеся.

- Усім хто мене знає і особливо кого я побачив сьогодні на фото.

- Не сумнівайся. - Запевнила його Олеся.

Коли вже попрощавшись вони поїхали, Олеся сказала до Лізи:

- Ой, куди я влізла тепер... Вже поміж Арлани пішла гра, мама як знає мене приб'є.

- Так що будеш відмовляти? - Перепитала Ліза.

- Ні, вже пізно; колесо відносин вже закрутилось. Тепер потрібно обережно і себе страхувати на усякий випадок, коли б щось не так. - Відчинила хвіртку на подвір'я Олеся. - Буду тягнути Любчика як великого коропа на жилці, лиш обережно щоб не зірвався часом.

Наступній день був середа. Ранком першим пробудився Юра. Він вийшов на площадку нової хати і любувався осіннім ранком. Коли Юра збіг по сходах і поглянув в сторону річки, він побачив що туман стелився низько над землею, а з Бистриці тягнуло свіжою ранковою прохолодою. Юра також побачив що на тому городі, якого вони колись відкупили в Павлика з хатою, були старі Стецькові. Петро поволі щось шпортив в землі а дружина його збирала картоплю у відро. Для старих сусідів, на відміну від гостей, був простий, осінній, робочий день.

Як правило на Прикарпатті картоплю починають садити швидко, також вибирають урожай з землі так само швидше. Дехто вже до вересня навіть стараються вперотися на городі з картоплею, щоб осінні дощі не заважали і не прийшлося в мокрій землі збирати те, що зародила земля. Правда давніше люди вибирали в другій частині вересня, але час помінявся.

Петро Стецьків з жінкою мали город ще в полі, і там старалися якнайшвидше вибрати. Для того приїжджали їхні рідні, щоб допомогти старим. Вже коло хати не так було страшно як на полі, тому що тут навіть поміж дощ можна по половині мішечка набирати та тягати собі до пивниці.

Юра повернувся в хату і промовив до дружини, яка в той час сиділа біля люстра і розчісувалась щіткою.

- Леся, а які плани у вас на нині?

- Не знаю. В п'ятницю в Нагуєвичі поїдемо. А може сьогодні в бібліотеку піду.

- Слухай, а давай поможемо стрим сусідам город вибрати. Я вийшов і дивлюся дід Петро шпортає так поволі, йому того городу стане до грудня. Сама подумай: зараз я і Вітя падаємо на роскалі копати а ти збирати з малим нашим. Погода така як в казці; буде що пригадати і на природі попрацюємо і старим допоможемо. Тамарка нехай на відео зніме.

- Лізу також візьму, нехай пориється в землі, в тій самій що її Вітю вигодувала свого часу.

- Окей, я вже іду до старих а ти збирай бригаду на город! - Схопився Юра до праці.

Через половину години, старі Стецькові не вірили очам в те, що робилося на їхньому городі. Олеся наказала дітям збирати тільки дуже велику картоплю, вони збирали хто знайде більшу. Олеся з Лізою середню, її було найбільше, а вже Настя з старими Стецьковими, дрібненьку. Федір пішов копати також. За якийсь час мішки з картоплею стояли немов жовніри в проділь межі, по периметру через кілька метрів, один від одного.

Ліза була одягнута в балоновий спортивний костюм чорного кольору фірми «Adidas». Віктор пожартував коли вона присіла збирати картоплю, а її курточка підтягнулася вгору:

- Ліза, ти заховай свої ямки щоб дід Петро не любувався; приснитися йому на старість. Ти не в Америці а на нашому городі.

Ліза нічого не зрозуміла і почала руками, які були в тонкі гумових рукавицях рівняти землю за собою щоб не було ніяких ямок. Олеся засміялась, взяла за куртку та потягнула вниз. Ліза почала пригадувати як колись Віктор випитувався сестру, як собою виглядає Лялька, коли Олеся купалась з нею в Бистриці. Тамарка почала прислуховуватися до того про що вони говорили, і Ліза надумала собі коли буде в неї час, піти з нею на те саме місце де колись, дев'яносто восьмого року, вона з Віктором поклялися у вірності одне одному. Ліза розуміла що дочка ще неповнолітньою, лиш вона не могла знати коли ще вони прийдуть в Україну щоб побувати на тому урочищі.

Того дня город викопали та зібрали картоплю. Дружина Петра запитала Настю:

- Як вийшло Насте: наробилась на своєму городі а бульбу ми будемо їсти.

- Їжте щоб здорові, - засміялася Настя. - Нам в Америці є що захочемо.

- Та видно що такі ви виглядаєте гладкі нівроку як на показ. А скажи Насте чи там буває так що захочете бульби з'їсти також як ми тут?

- Так, ми так як тут їли там так само. Наші сусіди з Афганістану, ну де колись война була з москалями. Вони мають свою їду якусь, а другі люди також своє щось мають а ми українці маємо нашу бульбу, а з неї всього можна наготовити.

- Не знаю Насте чи ми вже з старим перезимуємо; може послідний рік вибрали город. А ще ви нам допомогли, будемо їсти і вас згадувати усіх. Не думали ми що ще будемо вас видіти а так трапилось нам. Там поздоровиш Марусю свою від нас і Таню Лук'янову не забудь.

- Добре, добре. - Похитала головою Настя.

Старі Стецькові були дуже вдячними що їхні бувші сусіди а тепер гості, так вділили для них уваги та допомогли.

Того вечора Ліза попросила чоловіка щоб пішов з нею до дідової хати. Вони взяли з собою Тамарку щоб показати та розказати її про своє минуле, про все що відбувалося на цьому подвір'ї та в хаті.

Тим часом, Галя Миросина прийшла до Олесі. Галя почула що Ліза заплатила за операцію і прийшла розпитати як воно відбувалося. Олеся розповіла замість Лізи, Галя була здивованою і лиш промовила:

- Так виходить що добре я зробила що розказала вам про малого. Правда я думала що Ліза буде радіти з того а тут таке співчуття.

- Галя, яка нормальна людина, а ще жінка яка є також мамою, буде радіти від такої новини?

- Я розумію, просто я подумала що вона з Кавказу а там дуже помста на високому рівні в людей. Там за кривду помститися це святе діло.

- Розумієш Галя: справа в тому що Арлани з Абхазії, а Грузини чи Абхазці вони є християнським народом. Так як для такої віри християнської, це що зробила Ліза саме і є святе діло. А помста вона серед тих: в Чечні, Осетії, Інгушетії, і там далі.

- Ти вже сама немов на Кавказі виросла Олеся.

- Ліза розповідала і дядя Лев також. Мама моя дуже хоче там побувати.

На їхню розмову повернулися Віктор з Лізою, Галя привітавшись з ними, пішла додому.

На наступній ранок вирішили Віктор з Лізою поїдуть в дитячу лікарню, а Олеся піде в бібліотеку а також зайде в свою школу. Але так як Ліза пообіцяла що вона зайде в бібліотеку, Ліза почала просити що хоча б на одну хвилину вони зупинились. Знімати на відео та фото вже зобов'язалася зробити Олеся.

Віктор взяв машину в агронома, правда без доручення, після зупинки в бібліотеці, вони поїхали в Івано-Франківськ. Приїхавши в лікарню щоб зустрітися з лікарем вони стали чекати на нього. Напроти них сиділи також кілька людей. Віктор звернув увагу на одного хлопця літ більш двадцяти, який уважно розглядав постійно Лізу. Сама Ліза була одита в кофту під саму шию та під колір леопарда, в осінню шкіряну куртку. Також в чорну шкіряну спідницю. Віктор шепнув дружині про того хлопця і вона поглянула в його сторону. Повернувшись до Віктора Ліза шепнула йому:

- А ти що може ревнуєш мене?

- Ревную; спробуй як воно коли тебе безпідставно ревнують до когось.

- А я зараз таки зможу твою ревність погасити, - усміхнулася Ліза.

- Цікаво як?

- Дуже просто: зараз встану, візьму того малого за вуха, перекручу голову в іншу сторону, щоб дивися у вікно як сороки літають. - Пожартувала Ліза.

Віктор не вдержався та засміявся голосно, хлопець зрозумів що розмова була про нього, так як Ліза поміряла його поглядом від голови до ніг.

Тут надійшов лікар, він промовив для тих що його очікували:

- Панове, прошу прощення, але цих людей я приймаю першими. Ми на п'ять хвилин, вони гості з Нью-Йорка, та спонсори складної операції. Просимо подружжя Арлан! - Лікар вказав на двері кабінету. Ліза відчула як усі погляди були звернуті на них, вона стукаючи чобітками по підлозі зайшла в кабінет а Віктор за нею. Розмовляли вони справді недовго, лікар повідомив що Андрійко вже вдома; все нормально з ним, хлопець поправляється. Як було домовлено, зробили знімку і Ліза сказала що вони повинні йти так як люди чекають під дверима. Правда лікар не зміг пригадати звідки він міг знати батьків Лізи, та де він скоріше почув таке прізвище, яке було йому знайоме. (Можливо тому що знав багато різних людей).

Зате Лізу хтось інший пригадав і впізнав. Коли вона з Віктором вийшли з кабінету, хлопець який дивився перед тим на Лізу, швидко встав і підбіг за ними.

- Я перепрошую, можна вам одне запитання?

Ліза здивовано поглянула на незнайомця а так на чоловіка; Віктор поважно відповів:

- Слухаємо.

- Може я помилився, так як подія давно відбувалася, лиш коли я почув що ви спонсор, я собі пригадав свою спонсорку давню. - Хлопець звернувся до Лізи. - А скажіть чи у вас в житті не було такого моменту, коли ви одному малому дали карбованець на печення, коло комендатури військової?

- Зимою, коли ви натирали снігом товариша свого?

- Точно! А я дивлюся що обличчя знайоме мені. Я думаю звідки я вас знаю, де ж я вас бачив, а коли лікар сказав що ви спонсори, зразу пригадав як колись мені одна дівчина дала карбованця і наказала щоб я печення купив.

- Воно було зимою вісімдесят восьмого року. - Пригадала Ліза. - Ось Вітя, чоловік мій, тоді саме в армії служив а я йшла додому листа писати йому. А ви печення купили тоді чи може на цигарки витратили того рубля?

- Купив я печення, тоді нам дітям ніхто б не продав цигарки. А тоді мені було дев'ять років; багато літ пройшло а ви не дуже змінилися на обличчі.

- А в нас доня зараз має так само дев'ять. А ви знаєте чому я так тоді розщедрилася була?
- Не знаю... - Розгублено стиснув плечами хлопець.
- Ваші голубі очі, мені пригадали мого Вітю. А може ще вас також так звати?
- Ні, мене званим Святослав.
- Ой, яке красиве ім'я ваше. А мене звати Ліза; жаль що тоді не познайомились.
- А ви знаєте Ліза, ми довго вас згадували. Бувало що не маємо з хлопцями грошей і вони мені кажуть: «Святик, дивися може твоя фея чарівна надійде і змилюється над нами». Правда вже ніхто ніколи не змилювався так як ви тоді. А я так дивився на вас і таки впізнав сьогодні; ну так сюрприз для мене.
- Знаєте Святослав, я їхавши сюди в гості думала багатьох зустрінути, лиш щоб вас, я такого не сподівалась зовсім.
- А бачите як виходить: навіть комусь карбованця дати, яка велика справа: не забувається а ще дітям. А тут ви когось спонсорували як я почув?
- Віктор почав розповідати про малого. Святослав дивувався від почутого а Ліза ще більше була здивована від такої зустрічі, через чотирнадцять літ. На прощання Святослав промовив:
 - Знаєте яка є поговорка: «Хто рятує одне життя - врятує цілий світ». А я вже свою подібно придумав: «Хто не жаліє одного карбованця - не пожаліє тисячі доларів».
 - Спасибі вам Святослав, досить розумно та оригінально. - Відповіла Ліза на прощання.

Прийшовши в бібліотеку, Олеся зустрінула Оксану, яка ще пам'ятала Марійку. Привітавшись, Оксана поводи́ла її по бібліотеці, а також завела туди де працювала Марійка. Оксана пояснила що стіл тут стоїть той самий, що Марійка сиділа за ним. Олеся розповіла їй про те що померла Раїса Яківна, лиш ніхто її вже тут тепер не знав. Працівники пояснили що багато чого змінено: як в інтер'єрі так само книги. Олеся все почала знімати на відео; також робити фото для мами. Коли вона прощалась, Олеся попросила щоб щось їй віддали на згадку про бібліотеку, Оксана запропонувала якусь гарну книжку. Але погляд Олесі зупинився на столі за яким колись працювала мама. Вона пригадала собі що колись Аркадій відірвав мідяну підкову від дверей хати в Ешері. Олеся запитала:

- А можна мені взяти те що я сама виберу для мами?
- Звичайно! - Майже в один голос відповіли жінки.
- Тоді я собі викручу металічну ручку від шухлядки столу.
- Мудро! - Вигукнула Оксана. - Марія Федорівна найбільше користувалася ручкою відкриваючи шухлядку. А ми там щось прив'яжемо і також будемо пригадувати що ручка в Америці наша зараз стоїть.

Олеся так зробила: вона викрутила ручку від шухляди і поклала в сумочку. Після того Олеся вже почувала себе вільнішою; вона виконала прохання мами.

Прийшовши в свою школу, Олеся пішла в учительську. Дочекавшись перериву, вона почала вітатися з учителями. Багатьох з них вже не було: хто пішов на пенсію а хто навіть помер...

Олеся почала відповідати на запитання які цікавили педагогів. Після того як пролунав дзвоник на уроки, молода вчителька географії почала просити Олесю щоб та пішла на її урок в сьомий клас і розповіла дітям про Америку а особливо про Ніагарський водоспад. Олеся погодилася. Вчителька зайшовши представила її учням, як гостя з-за океану, а колись бувшу учениця їхньої школи, яка віділила свого цінного часу для того, щоб побути в них на уроці. Учні вислухавши зустрінули новину аплодисментами.

- Дорогі учні-односельчани! - Почала Олеся ходивши по класі біля дошки. - Тут в цій школі я провчилася десять років. На уроках географії я сиділа часто ось за цим столиком. - Олеся підійшла і показала третій столик біля вікна. - Саме тут де сидить цей учень. Розказувати довго як я поїхала в Штати, і тому я хочу вам розповісти про саму Америку. Але так як я не

маю підготовленої лекції і сьогодні просто у вас експромтом, тоді прошу задавайте мені запитання, а коли я знатиму те відповідатиму для вас.

Запитання першою запитала вчителька. Її цікавило скільки часу літак летить через Атлантичний океан. Після неї пішли дальші запитання від учнів. В результаті Олеся так розговорилася що сорок п'ять хвилин уроку пробігла як десять хвилин. В кінці один з учнів запитав:

- Олександра Володимирівна: а ви також там географію викладаєте в школі?

- Ні, я маю справу з помідорами, огірками та іншими овочами.

- А, ви вчителька ботаніки. - Сам собі відповів учень.

Олеся почала сміятись піднявши голову; вона пояснила учням:

- Я працюю в ресторані, щось таке як завідуюча, а в школі так сиділа колись на уроках як шило. У вас бачу дівчата тихенькі а старші вчителі пам'ятають хто така була колись учениця Леся Левчучка.

В кінці Олеся розповіла як вона врятувалася від табельної двійки на уроці історії. Вчителька підтвердила що сама чула це від учителя історії, коли прийшла працювати в школу.

- А вчитель хвалився вами пані Олеся, - призналась вчителька. - Він не соромився признаватися що не знав відповіді на ваше запитання, навіть в приклад вас ставив учням.

Коли пролунав дзвоник Олеся попросила щоб вчителька не давала домашню роботу, вчителька розвела руками і промовила до класу:

- Подякуйте наші гості з Америки, на наступній урок дивіться щоб не забули підручники.

Того ж вечора зателефонувала Тетяна, Віктор зняв трубку в старій хаті. Ліза показала йому, щоб після того як поговорить, передав їй телефон. Віктор попросив щоб переказати мамі щоб в понеділок зв'язалася з ними і що завтра їдуть в Нагуєвичі. Він почав розповідати тещі як Тамарка врятувала барана від передчасної смерті, як там були вдячні за посилки їм, навіть барана якого на насіння тримали, хотіли для них віддати. Віктор думав що Ліза також буде за Косів говорити, лиш Ліза взявши телефон, зразу перейшла до відвертої розмови з мамою:

- Мама, а як хлопчики в тебе?

- Нічого, добре. На вихідні мама Маруся візьме до себе їх.

- А що вони в Ріти робили? Для чого ти віддала їй дітей?

- Ріта так просила мене. Просто хотіла з ними погратися дуже. Вони навіть другий раз ночували в неї.

- Мама, щоб я більше не чула подібного. Чому Ріта забирає їх, особливо мого малого?

- Ліза, що з тобою? Ріта що їм поганого зробить?

- Нехай свого народить і грається!

- Почекай Ліза, може колись народить а зараз немає ще.

- Не подумай що мені Олеся це сказала, лиш проговорилися через інших тут. Як бачиш я все одно знаю. Коли не можеш з ними постійно бути, нехай краще сусід Абдул з ними посидить чим Ріта.

- Ой Ліза, в кого ти такою злопам'ятною в нас? Ріта любить дуже хлопчиків а Русланчик такий чорненький, любить з нею гратися він.

- Дорослих також вона любить, лиш на жаль чужих «хлопчиків» а вірніше «чоловічків» а не своїх племінників.

- Ой Ліза, перестань вже. Давай мені про хату мою розкажи щось краще.

Ліза віддала телефон Віктору і промовила:

- Про хату розкажи щось мамі, мені не вдається сьогодні як сам бачиш.

- Нічого мама, - почав Віктор - скоро Ліза заспокоїться а і Ріти може справді буде хлопчик.

- Не розумію тебе Вітя?

- Олеся тут жениха знайшла для Ріти, той Любомир, може пам'ятаєте його?

- Як не пам'ятаю, але ні: ми в Любчика на весіллі були...

- Все правильно, лиш в нього життя не пішло правильно; жінка залишила його і вже за іншого вийшла.

- Ой, там також так розводяться останнім часом що просто не віриться. А взагалі Ріта не краща хоча замужня не була; лиш сам знаєш.

- Олеся сортує по парах, як ви колись чоботи в магазині.

- Не сумніваюсь. - Почала сміятися Тетяна. - А хлопці вже не такими як були з Лізою; розпустила їх твоя мама.

- Нічого, Ліза справиться; їм ще не по вісімнадцять.

В цей час зайшли Іринка з Ярославом в гості і телефон прийшлося покласти. Іринка почула що Олеся була в школі сьогодні і їй було цікаво як її там впізнали. Правда сама Ірина не працювала в своїй школі; вона з чоловіком вчителювали в Богородчанах.

Ліза почала їм розповідати про життя в Америці. Їй подобалося говорити з інтелігентним подружжям, чим з любими пересічними людьми, які як правило запитували одне та те саме: скільки в Америці заробляють на місяць? Скільки можна скласти грошей? Ліза вже замучилася була пояснювати про те що життя в Америці в корені відрізняється від того стилю життя, в якому люди живуть в Україні чи Росії. Але грамотні люди починали спочатку про те як вивчити мову найшвидше, яке відношення різних націй одні до одних і так далі.

На їхню розмову прийшла Тамарка в хату. Ірина почала розглядати її вже більш детально як вперше.

- А в неї очі татові... Правда з личка в маму пішла; волосся також кавказьке.

- А ти може її в невістку вибираєш, тому так приглядаєшся? - Пожартувала Ліза.

- Ой Ліза, ще скоро про таке думати.

- А в Тлумачі Ковальські вже не тільки подумали а постановили навіть, правда заочно без мене а тим більше без нареченої.

- Ти що таке розказуєш Ліза?

- Правду кажу тобі; смішні люди.

- Вони не смішні Ліза; вони хитрі. Знаєш Ліза, в таких випадках як дівчина ще малолітня, вона просто привикає що її доля вже визначена і мимоволі думати про когось іншого, їй самій здається як зраджувати, чи немов вона переступає границю дозволеного їй. Вони добре спланували, колись так робили багаті люди в своїх родинах. Наприклад шляхтичі вже могли засватати панну змалку, вона просто знала що вона повинна бути в тій чи іншій родині, навіть вже було сплановано що народить сина і він буде продовжувати їхній знаменитий та гербовий рід. В Європі навіть практикувалося серед феодалів, коли народилася скажімо першою дочка а син другий, батьки а скоріше родинна верхівка, збирались і вирішували кому віддати маєток. Ухвалений кандидат залишався в замку а лишню дитину відвозили в монастир, там змінювали ім'я і до смерті там вона, чи він, жили. В таких випадках тільки няні, які бавили та знали різні родимі знаки на тілі, скажімо родимки, перці, плямки якісь там, через багато років могли впізнати що ця людина з тієї чи іншої родової гілки, яка просто обрізана та викинута. Але щоб совість ніби то мати чистою, краще в монастир щоб там жило бідне.

- А мама як могла так погодитися щоб дитину рідну десь відвезли від неї?

- Маму не дуже питали в таких випадках. Кажу тобі що вирішував староста роду.

- Ой який жах, в голові не вкладається мені.

- А скільки було такого що просто при народженні могли задушити та повідомити що дитя народилося мертвим. А бідна мама навіть перший крик свого немовляти не встигла почути. Домовилися таємно з лікарем і все тихо та швидко зроблено коли лікар побачив що не те прийшло в родину на кого чекали. Все планували люди задля своєї слави та розрахунків.

- Все перестань вже в такому мотиві, а то я спати не буду. - Відмахнулася рукою Ліза. - А ти Іра викладаєш історію в школі?

- Славик в нас історик, я географію.

- Ой, я забула що ти у нас з роду Магеллана походиш, а герб вашого роду мабуть вітрильник. Олеся казала колись що ти географію любиш дуже. - Пожартувала Ліза до Ірини.

Ірина ще з Лізою розмовляли до опівночі, в них було багато спільного про що вони могли поділитися одна одній.

Ніхто з людей не знає про те, що робить в серці іншої людини.

Їхавши ранком в п'ятницю в Нагуєвичі на Львівщину, Ліза думала дивлячись у вікно. Ліза дивлячись на Любчика, сама по собі почала пригадувати Ріту. Те що Олеся зможе домовитись з Рітою про Любчика, Ліза не сумнівалася, лиш навіть такий варіант у випадку вдачі її не заспокоював. Ліза почала думати коли б вона жила десь в середньовіччі, а ще в якісь країні, де було дозволено мати чоловікові, кілька жінок. Ліза уявила собі щоб Віктор вибрав її а пізніше також вибрав Ріту. В душі Лізи щось таке творилося що вона готова була кусати собі руку, лиш щоб звільнитися від такої думки. Ліза не могла сама себе зрозуміти, чому вона не маючи аж такої основи ненавидіти сестру, все ж таки не могла подолати в собі гнів та злобу на неї. Ліза вирішила що вона тут не правою по поведи Ріти; більше того: Ліза надумала собі після приїзду додому, поїхати до Ріти та поговорити з нею. Коли б Любчик запитав її в цей момент про Ріту, напевно б Ліза поламала увесь план Олесі. Але Любчик мовчав, він пригадував собі як колись він з Марійкою, та тоді ще з юними Вітькою і Олесью, їхали в Нагуєвичі саме наступного дня, після пожежі коли згоріла в лісника стодола.

Віктор також сидів та дивився у вікно мікроавтобуса як Тамарка дихала на скло, та на парі малювала коники. Ліза звернулася до чоловіка:

- Вітя, про що так задумався?

- Думаю про той час коли я їхав по цій дорозі, п'ятого липня, вісімдесят шостого року...

- Зрозуміло. А що тоді ти думав, того п'ятого липня?

- А тоді я ...

Ліза не дала докінчити висловити свою думку Вікторові, взяла його руками обережно за голову та повернула в свою сторону, щоб не дивився у вікно а на неї, коли з нею говорить.

- Сюди дивися і в очі, - прошептала Ліза, щоб Любчик не почув їхньої розмови.

- Тоді я думав: щоб хоча ще один раз в житті побачити ту чорняву дівчину...

- Про це я пам'ятаю; ти мені признався колись.

- А ти про що думаєш Ліза?

- Про Ріту. Просто не знаю як тобі пояснити що твориться в душі. Напевно коли приїду, спробую з бабусею Сусанною поділитись; вона порадить.

- А з мамою?

- Моєю? Ой, вона напевно вже там Ріту заміж видає, від коли ти її повідомив про план Олесі. Приїде Олеся а там вже все приготовлено мабуть.

- Може не добре що я сказав?

- Воно пусте. Я ось що думаю: я думаю про неї. - Ліза кивнула на Тамарку яка не знаючи нічого в чому хвилювалась мама, даліше малювала коники.

- А з нею що такого?

- Поки що нічого, лиш щось мені Ковальські не подобаються в Тлумачі. Іринка Михасева також говорила що вони хитрі дуже. Напевно накликаємо біду в свою родину.

- Яюсь буде Ліза. Олеся справиться з усіма. На щастя в неї хлопці, а вже про нашу малу яюсь усі разом подбаємо щоб вона вивчилася, заміж вийшла за нормального хлопця.

Трошки часу вони їхали мовчки і лиш слухали як Юра, який сидів біля Любчика, розказував йому про роботу в Америці. Олеся спала, підклавши під голову свою куртку. Проїжджаюче яюсь село Віктор звернув увагу в центрі села на пам'ятник Шевченку, через короткий час він звернувся до дружини:

- Ліза, ти знаєш що я собі пригадав зараз як ми колись зі школи їхали в Київ на екскурсію, а потім ми були в Каневі на могилі Шевченка. Я тоді як усі діти, зовсім не думав про Шевченка, а просто був радим що кудись поїхав трошки. А тепер я так думаю дивлячись на життя зараз тут в Україні, я побачив що Шевченко колись мабуть з таким зустрічався також переживанням. Коли ти недавно кудись ходила з Олесью, я просто так не мав що робити, тому що падав дощ на дворі, взявся читати його поезію. Там в новій хаті в книжках знайшов його збірку і так читаю, тай бачу що там відобразився увесь стиль життя нашого народу. Ти лиш сама подумай: добре що ти поїхала як емігрантка з батьками, держава допомогла а інші

люди за кордон просто під голе небо поїхали. Скільки незручностей, переживання, багатьом нашим людям прийшлося зустрінути. Так прославляють того Шевченка а йому що з того, його життя було дуже важке... Знаєш я так думаю чому воно так буває що людина щось робить а ніхто того не цінить і тут коли уже помре, тоді знаходяться ті хто починає звертати увагу на її працю. Не знаю, лиш мені здається що переживання людей, їхні проблеми, вони повторюються, не зважаючи що час змінюється. А людині насправді не потрібно багато: справедливо жити, мати гарну родину і працювати та користуватися усім що надбав...

- Найголовніше Вітя, бути любимим чи любимою. Без любові життя не буває щасливого. Хоча з другої сторони любов це така штука, що порою більше страждання як задоволення від неї, лиш вартує страждати все життя, щоб насолоджуватися любов'ю хоча кілька молодих літ. Ось ти пригадав Шевченка, а я подумала що ми також їдемо на могили батька, його немає в живих а якось нас провадить якась пошана та обов'язок до його пам'яті. Здається що вона йому вже не потрібне, а нам потрібне, і навіть я б сказала для нас відвідати його могилу, це добра та благородна справа.

- Подумай Ліза: великих диктаторів прославляли за їхнього життя, опісля вже там зневажали їх, але що їм вже: своє вони взяли. А бувають люди що справді їх потрібно піднести та прислухатися їхньої правильної думки а з них сміються. Пізніше вже все може помінятись.

- Вітя, людина є такою що нажаль вона бере добре з минулого, немов в своїх буднях вона не замічає того що колись буде для неї цінним та втраченим. Ось ти наприклад: коли ти жив скажімо десь у віці десяти років, хіба ти цинив свою оселю чи подвір'я? А пройшов час, і здається що завжди було в дитинстві романтично та сонячно, якось воно з такою ностальгією пригадується що аж біля серця порою защемить. А тоді що тобі заважало радіти та бути щасливим, тим більше в безтурботному дитинстві? Але воно з часом приходить, ціна тому що колись вважалося за щось просте та звичайне. Я так зайшла в свою квартиру і мені все пригадалося, мені здається що коли б я там жила зараз, я б кожен день прибирала, паркет вимивала і ставила квіти на столику нашому. Здається щоб навіть мало куди ходила а просто відчинила б вікно та любивалася б як холодне повітря тече крізь нього. А колись не один раз мама в кутик ставила за те що не помила посуду, чи не склала свій одяг в шафу.

- А я думав що ти була ідеальною в дитинстві? - Усміхнувся Віктор.

- Та ні Вітя, була як усі діти. А на Кавказі які ми проблеми з Рітою робили для бабусі Сусанни. Може колись розкажу тому що історії пов'язані з Рітою, а мені про неї зараз не дуже хочеться пригадувати якщо по правді. Правда вже такою як Олесья, як вона мені розказувала, я не була. Але все перейшло як в неї, так само в мене...

Розмову перервав Любчик; він запитав:

- А Львів пам'ятаєте, як ми тоді?

- Пам'ятаємо. - Відказала Ліза та Олесья одночасно.

- Пробудилася вже, - оглянулася Ліза на Олесью.

- Я не спала, я все слухала що ви тут розміялись були.

- Ліза, - звернувся Любчик. - А твоя сестра має якесь хобі, або чимось цікавиться?

- Колись мала хобі по горах лазити, а зараз не знаю взагалі.

- А що б я їй таке купив щоб подарувати з України?

- Може Олесья знає, - почала оглядатися Ліза за Олесею.

- Ти Любчик і будеш для неї подарунок! - Витягуючи руки за головою промовила Олесья.

- Ліза, - звернувся знову Любчик, - ти мені щось розкажи про Кавказ. Наприклад я про Ізраїль знаю трошки, батьки розказували, але Ріта жила постійно на Кавказі до того як в Штати виїхала, тому не хочу бути таким що немов з печери виліз і нічого не знаю, крім нашого міста. Просто так що там почула, що знаєш, на що сама колись звертала увагу.

- Що конкретно тебе цікавить Любчик?

- Ось наприклад: як ти вважаєш конфлікт Грузії з Абхазією; хто там правий?

- Я не політик, лиш я думаю що Грузини перегнули планку. Звичайно я не за руськими так дуже, вони проблеми всюди роблять, але як би воно не було, потрібно пам'ятати своє минуле, щоб мати майбутнє. Ти знаєш що Грузини православний народ, а на Кавказі більшість ісламісти. Як правило жити на границі народів яких розділяє віра, коли глянути

через очки історії, без крові там не обходилося ніколи. Я думаю що самі грузини добре колись розуміли що таке Турецька імперія. Коли їхніх жінок, а особливо дівчат, ловили і возили на ринки, продавали в гареми. Так само робили з слов'янами, з поляками, лиш Грузія куди ближча була для такого бізнесу, а відстань тоді відігравала також велику роль.

- Само собою, - вмішався Юра в розмову яка його зацікавила. - Наприклад як ту саму Роксолану гнали разом з другими з Рогатина аж в Крим, треба було погодувати полонених в дорозі, пильнувати щоб не втік хто, самі розумієте що ловили молодих і здорових людей. А молоді навіть дівки, могли під час відчаю кинутися на того хто охороняв.

- Уявляю що спіймали таку як Олеся твоя, - почав сміятись Віктор, - а вона захотіла додому.

Усі почали голосно сміятися, лиш Володька з Тамаркою не знали чому їм так смішно. Олеся відказала:

- Мене б не охороняв один. Ви знаєте що на півдні своїх брюнеток доволі а ось блондинок а ще таких як я, там не знайдеш часто. Так що я не думаю що уступила б Роксолані.

- А пригадуєш як мій батько тебе побачив вперше Олеся? - Пригадала Ліза. - Зразу шоколадних цукерків набрав скільки виніс в долонях.

- Чуєте хлопці. - Промовила Олеся. - Зразу видно що мужчина з Кавказу, цінитель жіночої краси і оцінив мене достойно та справедливо.

- Ну все проїхали з бранками, давай Ліза дальше про Кавказ розкажуй. - Зупинив усіх Віктор щоб Ліза продовжила почату розповідь:

- Так виходить що тоді грузинів захистила царська Росія. Навіть сам Шаміль, який воював з руськими десятки років, здався опісля, і був прийнятий особисто царем Олександром. Цар йому дім виділив десь в Росії, також утримання до смерті давав йому. Батько розказував що Шаміль навіть якийсь час проживав у Києві на Україні. Але з чеченцями вже таке: ісламісти, зв'язок з мусульманським світом, валюта за кордону на джихад, і тому подібне. А Грузія православна країна, абхазці хочуть з усіма якимось, люди перемішані по родинях, для чого якусь ненависть сіяти? Навіть взяти нашу родину, також різні нації.

- А Ріта так само думає як ти Ліза? - запитав Любчик.

- Ріта думає про те що їй потрібно синочка народити, лиш для цього потрібний ще гарний мужчина, бажано єврей. - Відповіла Ліза. - А все решта не дуже її цікавить. Я, ані вона, ми політикою не цікавимося, просто хочеться людям що мир був всюди, а тим більше в кого діти ростуть; ось така в мене думка, можна сказати обмежена і проста.

- Ось тобі і вся історія яку потрібно тобі знати! - Підвів підсумок Юра.

В суботу з ранку почав падати осінній дощ. Навколо усе було оповитим сонливим туманом. Десь біля обіду зателефонувала Марійка; трубку зняла Олеся. Вона почала мамі розповідати як вони з'їздили в Нагуєвичі, бачили тьотю Ліду, вона також приїхала була туди. Але Марійка немов не мала часу вислуховувати про поїздку і швидко запитала Олеся:

- Олеся, а воно правда що Ліза заплатила за операцію Дарки онука?

- А ти звідки вже знаєш мам?

- Сьогодні зранку Дарка зателефонувала до мене сама. Не знаю звідки номер мій взяла, лиш дуже спрошувала ся і плакала. Говорила що завтра чекають вас в гостях. Також сказала що малому добре; лікар за ним стежить. Сказав їй головний лікар що напевно її родина любила євреїв що так їй допомогли з Америки. А Дарка мені каже: «ой знав би він як моя мама любила вашу родину». Я їй кажу не говори багато тому що платити будеш багато грошей, а вона мені говорить: «Марійка, коли б мене пустили, я б поїхала в Америку щоб тобі подякувати та Тетяні за таку доброту, яку показала ваша невістка і ви усі до нас в таку тяжку годину».

- Ліза сама так вирішила а пізніше мені призналась. Приїдемо, тоді все розкажемо.

- А грошей трошки маєте ще на дорогу та щоб щось купити?

- Я маю, справа в тому що Юра був взяв тисячу доларів щоб Василеві дати, лиш не дав. Василь вже не таким як був колись, а ще Юра побачив там те все і лиш подарунок дав йому який привіз, а малому Валеркові свого годинника залишив. Малий як побачив, причепився, що Юра зняв просто з руки і віддав йому. Нехай вже має; годинник не дорогий був.

- Там люблять щось таке люди.

- Мам, малий такий якийсь я б сказала наглий, що захоче мусить мати і кришка.

- А як дід з бабою там?

- До Америки хочуть. Зараз дощ падає, мокро, болото трохи.

- Добре Олеся, привітай усіх від мене. А де діти ваші?

- Іринка забрала до себе щоб з її хлопцями погратись трошки і вчили їх як по-англійському буде там привітатися, запитати щось.

- Бачиш Олеся, зразу видно що вчителі вони. А Михась напевно любиться Тетяниною внучкою в своїй хаті.

- Ой мам, приїду розкажу як я була вчителькою географії в нашій школі; але насмієшся з мене. Давай довго не говори, мені грошей буде потрібно як приїду а Вітькові тим більше; так що складай для нас. Цілую тебе мам і дядю Льову.

- Слухай Олеся, ледь не забула запитати. Думаю що мала щось запитати тебе а заговорилася про Дарку і була б забула: що там з Любчиком нашим?

- Нічого особливого, все нормально.

- Як нічого, як я Тетяна вже Ріту ламає на нього. Зателефонувала мені і питається чи я знаю з якого він року. Я відказую: з шістдесят шостого. Тетяна каже що тут одна з нашої родини цікавиться ним. Я зразу зрозуміла хто така може ним цікавитись.

- Вітя розказав теці про Любчика. Завжди влізуть наперед мене: тоді Юра сказав тобі про Лева а зараз вже цей проговорився. Нічого самі не уміють а вже готове швидко розносять.

- Нічого не вдієш Олеся; який в кого талант. - На закінчення промовила Марійка.

Того вечора прийшли до Бойчуків давній сусід Остап з жінкою та його син Коля, також з дружиною. Молоді пішли до нової хати а старі залишилися в старій хаті. Тим часом коли Віктор розказував про свою працю в Америці, та про автомашини, дід Федір пояснював Остапові про життя в Штатах. Настя також підказувала, коли щось опускав Федір.

- Як вам пояснити сусіди дорогі наші, - заклавши пальці говорив Федір. - В Америці життя дороге, лиш спасає тому що держава подбала за народ свій. Тут так дивлюсь що в робочий день був я пішов в Богородчани, люди ходять собі, продають, купують. Де таке в Америці в робочий день: там зранку всі на машинах і аж бігом на роботу. Наприклад Марусі наша: вона робить в книгарні, там відкривають магазин в десятій годині, лиш вона зрання вже побігла на роботу. Поки добереться, машин багато; всі їдуть. Зять наш так само: встане ранком, скоро чогось перекусить там з холодильника візьме і вже нема хлопа в хаті; як корова язиком злизала. Так цілий тиждень до суботи.

- Ой, знаєте, - приєдналася Настя до розмови. - Буває що зима на дворі а там в Америці чогось всі рано йдуть купатись перед тим як на роботу їхати; просто таким дощиком бо в ванні нема коли сидіти рано. Я свару на Марусю нашу, тай кажу до неї: як на дворі мороз, голова мокра, що ти собі думаєш! Ти що якось дівки ще бавишся в такі роки. А там в неї вже машина робить, має таке що натиснула такий гудзик в хаті і вже авто гріє себе і кабінку також.

- А молоді як ваші там? - Поцікавилася Остапова дружина.

- Так нічого, - продовжував Федір. - На роботі також хлопці наші і Олеська робить в такій столові дорогі, та в ресторані як сказати. Юра такий дуже до роботи, має силу він робити. Вітя також так нічого, лиш Юра рано мусить чекати все на Вітю. Вітя так здавна любив вечорами посидіти а рано навіть конем тягни з ліжка. Олеська з Юрою мають більше грошей, але Олеська всього накупить і вже нема. Ліза любить щось мати дороге також, лиш Олеська на кожен день щось нове хоче а Ліза перше обдивиться сім разів а так вже купить; так по-єврейському вміє вона - усміхнувся дід Федір.

- Була бідна Ліза машину розбила чисто. - Почала Настя розповідати про аварію. - Машина була Вітьова а вона їхала і ще з малим ходила. Я вже сказала щоб ми старі дали по дві тисячі

для неї, Марусі також дала і вже її родичі. Зібрали гроші і вони щось мали і купив Вітя таку машину файну, якраз для неї.

- Таку саму машину і Маруся наша має, - пояснив Федір - лиш в Марусі старіша вже. А машина англійська якась. Та тут би на тій машині Бистрицю переїхав на четвертій скорості: воно таке високе, просторе всередині а їде як літак. Чекай як воно називається, здається друге слово «Ровер», а перше ще є, але я забув вже.

Остап підхопив слово:

- А там на роверах хтось їздить з людей?

- Хіба по парку; псів водять, на таких роликах возяться, а хто на роверах собі.

- Та пани Остапе, - махнула жінка Остапова рукою. - Тут ровером траву і мішки а там в парках і не на таких роверах як ми тут.

- Кажеш пани: але дивись хоть такі пани, а таки як людина добра її нічого не зміне ніколи і нігде. Я вже думав про невістку вашу, про Лізу: казали що дала такі гроші на операцію дитині а тут чую що ви говорите, що там Вітя з нею не мають аж так багато грошей.

- Люди добрі, - пояснила Настя. - Ліза вона що має віддасть, як треба буде. Такі Лук'янові колись були добрі люди і вона така сама.

- А знаєте я вам скажу як було, - почав шепотом Остап. - Як вчув мій Коля що ви приїхали, я кажу піди до них а він каже що не сміє йти. Я кажу та чого ти такий; розійшлись ви добре колись, вони за ту бесіду дурнувату з Зоською не гнівають сі на тебе, тай піди. Він каже мені: «Знаєте тату, колись ми молоді були а зараз вже діти маємо і може вони мене не хочуть на очі видіти тепер». А коли вже сказав хтось йому про малого Дарчиного, Коля не міг повірити а коли я кажу що таки так є, він каже: «Вже тепер піду до них: як простили їм, мені тоже не нагадають напевно».

- А як там Тетяна, сваха Марусина і ваша? - Поцікавилась Остапиха.

- Таня так нічого; файно виглядає. - Похитала головою Настя, а Федір добавив:

- Таня так там бігає по аеропорті як дівка. Намалюється, вбереться в таку файну форму, така хустинка на шії, як ті що в літаках годують людей, така нівроку що ніхто би не повірив що вона тут в селі колись бігала босою в Лук'яна під вишнями. А всі думають що вона москалька, робить в руських там в компанії, хто додумається що це гуцулка наша така нівроку.

Усі почали сміятися з того що сказав дід Федір.

- Таня добра така людина, як родичі її були колись. - Похвалила Настя Лук'янових. - До молодих не мішається, щоб так як не раз буває. Що не говоріть люди добрі, а Ліза в них єдиначка і воно якось тяжко привикнути щоб так бути. Я знаю по собі як Володя покійний був Марусю нашу посватав: я не мішалась до них, тай вони собі добре жили.

- А цей зять як там з вами? - запитала Остапха.

- Та він пан такий. Володя небіжчик любив жартувати і цей також любить, лиш мало вдома Лев з нами. Я вже казала не раз: купив хату для нас, а сам мало що буває в хаті. Та він такий вихований, наша сваха а мама його, така поважна жінка і мудра дуже.

- З мого року сваха, а ще щоб здорова була далі, так себе чує добре як молода. - Похвалив бабусю Сусанну Федір. - Там вона на Кавказі жила як в раю колись. Самі розумієте: чоловік був дохтор великий. Її родина золото продавали ще за царизму.

На їхню бесіду зайшов Коля. Він сказав що вже іде додому так як ще хочуть трактором їхати в село де він жив приймаком, тобто був за зятя. Батьки Колі також сказали що вже на нині досить а ще прийдуть на другий тиждень і про що надумують, про те запитають старих Бойчуків. Ідучи по мокрій вулиці, Коля запитав батьків:

- Як там сусіди; задоволені що в Америці?

- Ой Колюню, - зітхнув Остап. - Хто жив, той буде жити. Як говорив мій тато небіжчик колись: «що кому написано на долі». Там і молодим добре і Марусі добре живе, і старі такі виглядають, якби вже самі жидками стали. Ще тому Юркові пощастило з Журиками, також написано напевно так для него вже...

Лиш мама Колі тут вже не видержала і промовила:

- Краще був би твій тато небіжчик тобі говорив щоб ти не пив і він так само. - Мама показала рукою на Колю. - Може вас би вписали були до якоїсь другої книжки так як людей.

Там вже в буфеті добре написано кілька ти «на бороду» набрав наперед. Ой горе моє горе... - Зітхнула мама Колі так, що було чути її зітхання аж до воріт Бойчуків.

Недільного ранку, осіння погода була без дощу. На небі сірі хмари перемінювались з світлішими і знову затягували небо. Візит в Україну мав ще часу менше тижня; потрібно було встигнути до від'їзду щоб все впорати та побути там де хотілось. Правда з поїздками немов вже було впорядковано: в Косів поїхали були, в Нагуєвичках побули на могилі батька, в Тлумачі також були. Свою квартиру Ліза побачила, в сусідки заодно побула. З Лідєю Левчучкою зустрічались на Львівщині.

Щоб купляти якісь подарунки в Америку, чи взагалі чогось купити, грошей вже просто не хватило. Ліза свої гроші дала на операцію а Олеся купляла смачного поїсти постійно. В результаті високих цін, гроші просто витекли як вода з дірватої посудини і при тому досить швидко. Але усі були задоволені що побули на рідній землі, також зустрінули дорогих для себе людей.

Віктор з Лізою поїхали в Івано-Франківськ до Савченків гостювати. Тамарку вони планували взяти з собою, лиш вона вчора змокла і прихворіла; в малої була температура. Олеся хоча була запрошеною до Савченків, лиш якось не хотіла їхати самою, так як Юра з братом Василем, поїхали оглянути одну вантажівку до одного газди, яка продавалась. Олеся подумала що напевно все ж таки вони в Америку не поїдуть коли Василь цікавиться вантажівкою щоб купити. Олеся чомусь не додумалася що теща Василя вже вирішила все і щоб не тільки хату прихватити для сина яку побудував Василь, а також щоб вантажна машина залишилася біля хати на господарстві. По правді Олеся вже навіть поділилася в думках; коли вона сюди летіла з усією думкою щоб Ковальських витягнути в Штати, тепер вона побачивши що Юра не так особливо хвилюється їхнім приїздом, сама відступилася в цьому питанні. В Олесі вже в голові сидів Любчик та Ріта, ось це її не терпілося довести якнайшвидше. Лиш для цього потрібно почекати ще не багато, та щасливо повернутися в Штати.

Олеся взяла свого Володьку і пішла з ним в магазин; просто так, щоб когось зустрінути. Вона гарно оділася по осінньому сезону, а тим більше що була неділя. Прийшовши в магазин, Олеся зустрінула стару продавщицю Штефку, правда вона вже не працювала, лиш любила зайти сюди та поговорити з кожним хто заїде в магазин. Багато років праці, виробили в неї таку привичку і зразу як вона залишила роботу, майже через день приходила хоча на годинку в магазин. Зараз вже кілька по неділях, після церковної служби.

Побачивши Олесю, вона впізнала її, але не була впевненою що це та сама мала Журичка. Олеся привіталася з усіма хто був в магазині і стала розглядатися навколо. Молода продавщиця запитала її чи вона щось шукає:

- Я шукаю тут те що не продається, я шукаю тут своє минуле... - Замріяно похитала головою Олеся.

Жінки які почули зараз затихли і де в кого показалися сльози на очах. Олеся побачила що усі дивляться на неї, почала промову:

- Знаєте дорогі односельчани, колись я випрошувала карбованця в діда і бігла сюди щоб купити собі цукерки, зараз я можу купити скільки захочу, але вони не будуть для мене такими смачними як колись в дитинстві.

- Ой, правду дитино кажеш! - Обізвалася Штефка. - А ви знаєте люди хто ця молодиця така? - Звернулася Штефка до присутніх в магазині.

- Та чули що приїхали в гості, - відказала одна жінка.

- Дайте мені шоколадних цукерків і ще ось цих також, - звернулася Олеся до продавщиці.

- Скільки вам?

- Давайте усі що там в коробці маєте, і тих дві коробочки також.

Продавщиця порахувала гроші; Олеся заплатила і звернулася до людей:

- Беріть цукерки, беріть дітям, онукам, усім рідним!

Люди переглянулися поміж собою, Олеся зрозуміла що ніхто сам не візьме першим. Вона поклала коробки з цукерками на столик і почала кожному по повній пригорщі сама роздавати. Один чоловік промовив:

- А дивіться люди добрі: я був малим як її прадід нам приносив на Різдво їсти колись. Вдалася ця молодичка на свою родину.

Люди почали дякувати і цілувати Олеся, малий стояв і не знав що таке мама робить. Він шепнув в пів голосу:

- Мама, а мені вже нема?

Люди почали весело сміятись разом з Олесяю що про свого малого забула, щоб дати йому цукерків. Після того почалася щира бесіда про Америку і про рідних Олесі. Люди вже знали про те що Ліза заплатила за операцію, Олеся сказала що саме сьогодні Віктор з Лізою поїхали в гості до Дарчиного сина в місто.

Коли вже вийшли надвір, Олеся запитала Штефку:

- А як ваш онук Роман?

- Ой, Олесю: хлоп вже великий. В інститут поступив вже. Не хотів йти до війська і пішов вчитися. Такий фанний виріс нівроку.

- А колись плакав, в школу коли прийшов був. А ще я колись його питала чи буде моїм зятем, - засміялася Олеся. - На жаль не зможе бути; дав нам Бог два сина а дочки не маємо.

- Та ти ще молода дитино добра; ще можеш мати і доню.

- Все ще може бути. - Зітхнула Олеся.

А в той час в магазині люди говорили про Олесяю та Журиків, ласуючи цукерки. Той самий чоловік який пригадав про Штефана, батька Насті. Продовжив промову:

- А що таки люди не говорять, а таке як з газдівської родини воно і буде людяне та виховане як має бути. А подивіться лишень: ні Радянська, ані Америка, не змогли забрати того що в хаті навчили. Не знаю з якої родини був тато тої молодички, бо був десь за Львова, але цих вже знаємо тут. Федько був господарчим а за Настю вже не кажу навіть: ніяке весілля не обійшлося без її рук в селі. Тай Марусі така була вихована і поважна, хоча вдовицею була довго а ніхто зле не приповів про неї, як не раз буває з молодими жінками одиними.

- Так є Антосю, - погодилася одна з жінок-односельчанок. Люди похитали головами.

Коли поверталася додому Володька питав маму чому її так усі люблять тут і хочуть говорити з нею. Олеся відказала синові що в Україні не так люди живуть як в Америці: тут усі спілкуються, розказують, і її колись знали тут. Олеся розказала як в неї на весіллі було все село, як багато людей вони гостили і не тільки вони - так усі тут роблять. Володька почав питати маму про щось, лиш Олеся не розуміла що йому потрібно; він розповів дослівно:

- Ми з Тамаркою були коло дороги там, їхав один мен, він їхав на такому що були два коні а він сидів на такому, - почав думати малий як пояснити.

- Зрозуміло. - Допомогла Олеся. - Їхав на возі, чи як тут в нас кажуть на фірі.

- Так, воно має такі колеса як в байку.

- Байк, буде по-українськи велосипед, або просто ровер.

- Він став і питав нас чи в Америці на такому їдуть люди. Я казав що в Нью-Йорк Сіті є коні але вони прив'язані до такого другого що їде, а там не трава, а люди сідають. Той мен питав нас як воно має ім'я, а ми не знали.

- А, це ж карета, а ще може називатися екіпаж. Але тут люди називають таке бричкою.

- Ми на дорозі йому намалювали як воно є.

- Як на дорозі намалювали? Чим намалювали?

- А там було так коло води що Тамарка пальчиком малювала; так на землі.

- На болоті?! - Розсміялася Олеся посеред вулиці.

- А він також сміявся, ще дозволив коня торкати. Тамарка гладила коні, а там такі зуби жовті в одного були.

- Але ви даєте, тому Тамарка простудилась: на дворі мокро та холодно а вона по болоті малює. Але нічого, потрібно якось запам'ятати Україну. Колись її тато також тут бігав і ми з її мамою на байках возилися давно.

Але прийшовши додому Олесю чекав неприємний сюрприз. Дід Федір вийшов з старої хати і повідомив що Василь привіз Юру, а той п'яний та лежить як дошка.

- Не знаю як той Василь на машині поїхав додому таким. Добре що хоч Юру привіз цілого на подвір'я.

- От візьми собі таке в Америку. - Розвела руками Олеся. - Добре що хоча в Тлумачі живе а не тут; кожного дня було б таке в хаті. - Гнівню проговорила Олеся.

Зайшовши в спальню нової хати вона почала сварити чоловіка:

- Ти де вже так нализався, виглядаєш на таке що моркву рие!

- Ні Леся. Ти лиш подумай - бурмотів Юра, тримавшись за розщеплену сорочку на грудях. - Леся я не кажу я трошки, я...

- Таке ти називаєш «трошки», цікаво скільки воно не трошки і як воно виглядає. Так, щоб твого Василя я більше тут в себе не бачила! Ні краще так давай: він може приїхати, лиш тільки в моїй присутності ти будеш з ним, а вірніше нікуди з подвір'я не підеш. Ти що хочеш щоб якась біда трапилася з тобою а нам за кілька днів їхати. Десь полізеши я якусь бійку щоб заарештували, чи аварію зробите п'яні і що тоді?

- Леся, ти лиш послухай.

- Протверезишся, тоді буду слухати; немає мені про що з тобою говорити зараз!

- Добре, лиш дивись які вони: хотів щоб я йому машину купив, за свої гроші. Ні, як це я йому машину? Леся в мене діти, я маю якісь, я щось думаю.

- Давай іди спати, а то як я зараз тебе подумаю, тоді ще будеш довго думати.

Пізніше повернулися Віктор з Лізою. Олеся зустрінула їх і повідомила про Юру.

- Добре Ліза що я не починала те все з братом Лілі та з машиною розбитою тоді. Ти поглянь що він з мого зробив зараз; а я б була ще так старалася для них?

- Не хвилюйся Олеся, вже поїдемо і все стане на місце своє. А ти б побачила як малий Андрійко віджив, ой які вони вдячні були.

- А я в магазині усіх хто був, цукерками погостила. - Також похвалилася Олеся.

Ранком зателефонувала в понеділок Марійка. Вона розмовляла з Федором, так як Настя вже пішла була кудись в село. Федір сказав що навіть не помітив як скоро час пробіг і вже в суботу вилітають назад. Федір також сказав що у Львів повезе їх не Михась а Любчик, тому що Михасеві потрібно позичати автобус а Любчик має свого мікроавтобуса. Правда про Юру та його вчорашню поїздку, Федір не признався нічого. Марійка ще сказала що Аркадій дуже розчарувався і не знає що йому за таку необачність Ліза зробить.

- А що сталося Марусю? - Запитав Федір.

- Кіт, якого Ліза дала прогодувати їм, втік кудись і уже три дні kota немає.

- Е, я думав біда якась, а kota другого куплять собі. - Махнув рукою дід Федір.

Коли молоді встали вже, Юра вийшов на сходи нової хати. Федір підійшов до нього, розповів що мама говорила з ним. Юра почувши про kota сказав:

- Я думаю що кіт пішов додому просто. Ану чи не буде так що ми приїдемо а кіт сам прийде в Меррік. А може вже вдома, потрібно щоб хтось просто під'їхав глянути чи він там не крутиться в нас коло хати. Але зараз осінь і він собі щось зловить там. В нас багато тих чикманків бігає, нехай кіт виживає якось. На прикрий час вже як не буде кого, тоді білку впорає; там ними кишить по кленах.

З хати вийшла Олеся, вона розчісувала щіткою волосся. Олеся натягнула просто по тілі чоловікового светра, який майже був її до колін. Вона стала питати про що вони говорили, лиш дід Федір перервав її запитання:

- Олеська, ти як з голими ногами та босою на бетоні стоїш? Вже йди до хати а то простудиш собі всього що маєш. Як з ліжка на бетон зимний?

- Коли б з ліжка а вона напевно душ брала і розігрілася як пічка. - Додав Юра.

- Я ще від учора не вистигнула, так що тобі не жити Ковальський зараз. - Вдарила Олеся Юру по плечах щіткою.

- Тебе треба Олеська тою щіткою, щоб навчилася про здоров'я своє думати трохи. - Погрозив пальцем дід. - Ходи Юра в стару хату поснідаємо чогось собі двоє. - Взяв за плече Ковальського дід Федір.

Тим часом Ліза зайшла в стару хату, зробити чай для Тамарки з малини. Дід Федір також розказав що говорив по телефоні ранком.

- Може щось мама говорила про нас? Може щось купити їй потрібно?

- Казала мама щоб як масте ще гроші, а як нема тоді я дам вам, ще трохи маю. Казала щоб Вітя подививсь добрий костюм, може тут є якийсь італійський чи який. Каже що там дорогі такі а тут може Італія ближче і менше коштують.

- Вітя взагалі має кілька костюмів, лиш можна купити буде щоб мав на згадку про Україну.

- Казала мама щоб мав, каже: а може буде Ріта віддаватися і на весілля щоб мав Вітя.

- Ріта? За кого це вона буде?

- Не знаю, не казала мама нічого. - Стиснув плечима Федір. - Я вже Любчикові її хвалив а вона напевно там має когось вже другого.

- Нікого вона не має, - заспокоїла діда Ліза. - Думаю що про Любчика вже там говорять, тому мама вже так сказала вам.

- Та коли б знати, я б ще по дорозі в Львів нахвалив її Любчикові.

- Можете хвалити, нікого в неї немає зараз там. - Впевнено відказала Ліза, та сама до себе промовила так щоб дід не почув, - побіжить вже хтось дуже за нею там.

На їхню розмову зайшов Вітя, Федір все з самого початку почав переказувати для нього. Віктор вислухавши звернувся до дружини:

- Ліза, я хочу піти на Бистрицю зробити фотки, щоб мама побачила як там все помінялось та заросло корчами. Ти будеш тут чи може зі мною підеш?

- З тобою звичайно. Лиш тільки одінуся тепліше, вже відчувається по-справжньому осінь.

Ліза швидко зібрала волосся в хвостик, взяла білого светра з довгим коміром, який був довшим від пояса і опускався по джинсах. Також взяла кросівки, навіть рукавички та довгу шаль, якою обмотала шию. Після того вона поцілувала Тамарку, наказала їй щоб та була в хаті і не виходила на холод.

- Все, я готова! - Звернулася Ліза до Віктора, взявши його заді за плечі.

Пройшовши половину городу Віктор почав бесіду:

- Ой, чує моє серце що таки Любчика вплутають з Рітою. Але вона до нього підходить, так нічого баба буде в Любчика.

- Вітя, а скажи мені правду, - взявши під руку запитала Ліза. - Ось ти як мужчина можеш оцінити Ріту так по правдивих балах: позитивних та негативних?

- Можу, я колись як з тобою познайомився, взагалі на дівчат не звертав уваги. Якесь було в мене таке відчуття немов я одруженим був. Запитай Юру яким я був в армії. Звичайно час пройшов. Я переконався що тебе ніхто не вкраде вже від мене і тепер я можу покласти оцінку любій особі жіночого роду. Лиш зрозумій правильно мене, а чого доброго і почнеться зараз: оцінюючи другу я вірний тій кому обіцявся таким бути, тобто Лук'янці, люблю лиш одну особу на землі з родини Арланів, належу тільки своїй Єлизаветі.

- Як оригінально, - піднявши погляд на небо, промовила Ліза. - А Ріта також з Арланів, правда забув що мене ще інколи називали «Циганочкою».

- Тепер про Ріту. Я зараз почав людину кожену розділювати на дві частини: фізична та духовна, тобто внутрішня. Як з погляду мужчини, Ріта собою красива; красива з лиця. Гарний чорний волос кучерявий, очі такі пожадливі в неї. Симпатична з першого погляду, фігура досить така приваблива, спортивна, правда ноги в колінах кривенькі трошки. Не знаю

чи від народження чи це наслідки гірських мандрівок, - засміявся Віктор. - Влюбитися в неї реально кожному, хіба такому що любить дуже високих або помішаний на блондинках з голубими очами, чи сірими як Олеська наша ненаглядна.

- Вітя, давай без жартів. Я дуже серйозно слухаю твою оцінку Ріти.

- Так слухай ще серйозніше: в Ріти все це присутнє що я назвав, тільки я чомусь думаю що друга сторона, тобто внутрішня, в неї просто на нулю сидить.

- Я зрозуміла, як моя мама говорить: «море по коліна». До речі, хоча так гріх говорити, лиш моя мама інколи буває схожою з Рітою в такому; більше жартує замість того, щоб серйозне подумати, навіть коли необхідно. - Оглядаючись, прошептала Ліза.

- Ліза, колись я таким самим був, але коли з тобою почав жити, навіть дружити, я зрозумів що воно не все так просто. Ось поглянь на реальний світ: твоя бабуся вже прожила життя, все принадне, красиве, вже перецвіло в неї. Але коли сядеш з нею поговорити, зразу відчутно що в неї внутрішній світ багатий: яке співчуття, як вона може увійти в положення кожної людини. Просто те чим багата людина внутрішньо, воно не старіє ніколи. Я дуже хочу щоб наші діти були такими, щоб не кілька вони жили якимось такою пожадливістю, якимось дешевою приманкою, чи таким пустим ритмом як усі біжать в ньому. Ось поглянь на ось цю квітку, - показав Віктор рукою на жовту квітку яка хиталася від невеликого вітру на високому стеблі.

- Може хтось інший ідучи зірвав би її не роздумуючи, просто так: попалася під руку, чому не зірвати мимоходом? А я не зроблю такого: літо закінчилось, скільки ще їй залишилося тут бути, зовсім не довго... Я дуже хотів би щоб наші діти так до всього могли приглянутися, якимось відчутти що все не так просто на землі. Усі що живе воно хоче щоб його любили, щоб шанували, приласкали, хіба не так Ліза?

- Я захоплююсь тобою Вітя. - Відповіла Ліза. - Напевно Олеся сказала б що ти книжок начитався багато. Де ти такого навчився мені цікаво?

- Від тебе Ліза навчився. Просто там в Америці навіть немає часу так пройтися по поділитися своїми думками. Тут все мені пригадується, якимось душа відпочиває в мене.

- Про Ріту я з тобою згідна. Все перейде Вітя, красаота переходить, пожадливість також виснажується, а коли людина має щире серце та сумління, воно з нею до смерті залишиться...

- Так що ти вже мене не ревнуєш більше до Ріти?

- Я не тільки тебе до неї ревную; я такої вдачі Вітя.

- Лиш за ніякої ти скандали не робила а тільки за неї?

- Ріта найбільша конкурентка в мене. Я знаю тебе вже трошки і тому ніяка так не стоїть мені на дорозі як вона. Також я винуватою в тому, що про нас багато розповідала їй.

- Так що повторимо зараз знову клятву як колись? Сьогодні така нагода як ніколи, ми тут знову через багато років. Правда я вже не буду різати долоню як тоді тими квітами: до тепер запам'ятав як рука боліла мене.

- Тоді не потрібно повторяти, коли пам'ятаєш до тепер. - Усміхнулася Ліза, показуючи свою ямку на лиці.

Якийсь час вони ішли мовчки тримаючись за руки. Пройшовши досить по над берегом, Ліза знову запитала:

- А що Юра думає про Ріту?

- Сказати дослівно? - посміхнувся Віктор.

- Краще не говори, - махнула рукою Ліза. - Мені Олеся також так назвала її, що мені в голові два дні крутилося її речення. Напевно від Юри навчилася такого, а треба вже таке придумати; слів немає в мене.

- Добре що Любчикові не забулася і не сказала так про неї. - Розсміявся голосно Віктор.

Через короткий час Віктор став дуже серйозним, він запитав дружину:

- Ліза, а ти пам'ятаєш що ти мені сказала в парку Шевченка, коли я приїхав з тобою прощатися? Я маю на увазі про це саме місце ми говорили де ми зараз знаходимось.

- Ні, я не пригадую. Може підкажи і я пригадаю.

- Я сказав тобі що дерево, а вірніше стовбур дерева, ще лежить на тому місці де ми поклялися у вірності, я сказав що коли повернуся з армії, того дерева вже не буде напевно. А ти мені так відповіла: «Дерево вода принесла і візьме його, воно не так важне, кров наша

свідчить про нашу вірність, поки вона біжить по нашому тілі». Я запам'ятав те що ти тоді сказала, вивчив речення і знаю до тепер.

- Ой, Вітька: який час тоді в мене тяжкий був... Я коли зараз пригадую, просто дивуюся сама собі як я могла те все пережити.

- Людина багато може пережити, а ще особливо коли є в неї надія.

- Не знаю... Я думаю що коли б щось подібне зустрінуло нашу Ляльку, я б відала усе що маю, щоб кільки якось полегшити для неї такий лабіринт в житті. Я тоді сама винувата що батькові не призналась в тому що зі мною відбувається. Мама поспівчувала, також переживала разом, але тільки думати і нічого не робити, це не завжди правильно.

- А про мене мама не забула, в той час вона не думала тільки, а робила також. Ти знаєш як тоді мені полегшення прийшло в армії, від коли батько приїхав і переговорив з командиром.

Коли вони вже повертались, Віктор запропонував дружині одну ідею:

- Ліза, а давай сьогодні підемо двоє переночуємо в дідовій хаті. Тамарка нехай тут буде, а ми тільки двоє. Як думаєш, таке можливо?

- Я не проти, лиш не знаю чи там яка ковдра знайдеться для нас і напевно в ночі вже холодно трошки.

- Нічого, я тебе загірю. Накритися щось знайдемо, коли ні, я піду з дому принесу сам. Посидимо на дворі, вогник запалимо.

- Хочеш пригадати романтику?

- Хто знає коли ми ще тут будемо знову? Маємо нагоду, чому не зробити так.

- Я згідна Вітя, тільки як буде холодно тоді ти несеш відповідальність за мене.

- Нічого, хоча ти з Кавказу, а я з під Карпат, думаю що зігріти зможу.

- До речі моя мама, як ти сказав з Карпат, взагалі тепла не любить.

- Я також своє віддам для тебе сьогодні, - взявши за талію, поцілував Віктор дружину в холодну щоку.

Восьмого жовтня, тобто у вівторок ранком, Віктор з Лізою ще мирно спали в Лук'яновій хаті. Вони не знали що вдома, тобто куди вони приїхали, вже давно було не до сну. Після усіх приємних зустрічей, поїздок, добрих та благородних справ, трапилася велика неприємність з гостями і вона виявилась саме цього ранку.

Віктор проснувся швидше, біля восьмої години ранку. Раптово він почув який шум біля воріт а так почув як клацнули дверцята машини. Він встав та поглянув у віконце щоб побачити хто так зранку приїхав. Віктор побачив діда, який ішов по стежці до хати. Швидко натягнувши спортивні штани та светра на замочку, Віктор вийшов з дверей хати. Він побачив що щось трапилося і першим запитав діда:

- Діду, що ви так ранком?

- Ой синочку; біда в нас.

- Щось з дітьми може?

- З дітьми добре, - почав віддихуватись Федір.

- А що може там в Америці щось з нашими?

- Почекай, не думай такого. - Федір показав щоб вони присіли. - Вітю, може ти щось зробиш і порадиш: дивись приїхав Михась щоб Олеську в місто відвезти, там вже на дорогу хотіла щось купити. Олеська до шафи де гроші стояли, взяла гроші і якось так придивилась. Дивиться а ніби там хтось вже щось перекидав. Вона білети передивилась - стоять на місці, вона паспорти, а дивиться Юркового паспорта нема. Олеська Юру питає, дітей розбудила, ніхто не знає нічого; пропав сину паспорт! Ми вже усе перерили цілу нову хату, баба стару перерила з Олеською, а паспорта нема ніде. Що таке може бути?

- Ой діду, це біда не яка будь. Там малий в його паспорті вписаним, там печатка що він проживає за кордоном. А зелена карта є його?

- Є, Олеська зразу взялась за нею шукати. Усі документи на місці а паспорта нема.

- Все, я іду підіймаю Лізу і їдемо додому; почекайте нас в машині; дві хвилини.

Віктор зник в хаті, він забіг у велику кімнату де вони спали. Ліза вже сиділа на ліжку та протягувала руки перед собою. Віктор звернувся до дружини:

- Лізка, Лялька, давай швидко одівайся і вже їдемо додому. Дід приїхав і каже що в Юри паспорт пропав. Олеся брала гроші в місто їхати і побачила що паспорта нема.

- Як нема паспорта Вітя? Нехай пошукає краще, може...

- Ліза, всю хату перерили у верх коренем, а паспорта нема.

- Ой мамка рідна, це ж що таке має бути?

- Поїхали, будемо слідство вести зараз. Може з малих хтось взяв, а Олеся напевно розкричалася на малого і вони бояться признатись. Може хтось вкрав з хати, але гроші на місці стоять; нічого не розумію.

Ліза швидко одягнулася, накинула куртку на плечі і розчісуючи волосся побігла до машини, біля якої уже стояв Віктор. По дорозі Михась сказав:

- Добре Ліза що не малої вашої пропав; мала вже американка.

- З тим простіше дядя Міша, - відказала Ліза. - Коли б її паспорт пропав, ми б у Київ поїхали в посольство і там її дані проб'ють на комп'ютері; там все в них знаходиться про неї. А тут ще малий вписаний з Юрою разом.

- А може грошей дати щоб тут за два дні паспорт оформили по «гарячій лінії».

- Не зможуть. - Відказав Віктор. - Юра виписаним з України, все здав коли їхав; немає громадянського паспорта, ні військового квитка. Звичайно що він на обліку стоїть там в Америці, в Українському Консульстві, лиш там потрібно робити тоді. А щоб там зробити, він повинен там бути присутнім і розписуватись особисто.

- От біда люди добрі. - Зажурився Михась разом з усіма.

Приїхавши на подвір'я, Віктор пішов з дідом в стару хату а Ліза в нову щоб помитися. Після того вона зайшла в спальню, там не було нікого. Ліза побачила розкиданий одяг, кишені усі були вивернуті назовні. Двері в шафах та сервантах були відчинені. Ліза пішла в стару хату. В старій хаті вона почула ще з коридору як сварилася Олеся; Ліза зайшла в малу кімнату і побачила що Юра сидів за столом над горнятком чаю, Віктор біля нього. Настя стояла і плакала а дід Федір показав на крісло щоб Ліза присіла біля них. Тільки Ліза поглянула на Тамарку яка тільки проснулась, і кивнула щоб мала вийшла за нею. Ліза взяла доню у велику кімнату старої хати, присіла біля неї і спокійно, лиш строго запитала:

- Тамарка, дивися мамі в очі сюди. Тепер скажи мені чи ти не брала паспорт чи якісь документи там у великій хаті?

Дівчинка поглянула широко великими синіми очима на маму і похитала в сторони головою.

- А може ти щось бачила? може Вовчик тобі щось говорив про гроші чи якісь документи? Тамарка признайся мамі, тому що коли не знайдемо паспорта дяді Юри, тоді Вовчик тут залишиться з татом надовго.

- Не знаю мамка, - відказала вона. - Ліза побачила що дитина справді нічого не лукавить та не втаює від неї.

- Добре Лялька, але запитай Вовчика, він напевно ще спить у великій хаті. Може він боїться мамі признатися; ти випитай його і скажи мені. Ніхто його сварити не буде; я даю слово.

Після того Тамарка побігла в нову хату а Ліза пішла до рідних. Віктор говорив з Юрою:

- Ти пригадай добре: коли ти з Василем їхав, чи ти не брав того паспорта?

- Не брав. Я вже Лесі говорив, лиш вона не слухає.

- Що тебе слухати як ти напився був і лежав як морж! - Завелася далі Олеся.

- Не кричи Олеся, - промовив Віктор. - Давай так розберемо як наша мама завжди: розумно та поважно.

- З розумними людьми можна розумно розбирати, а він як той баран що Тамарка в Косові цілувала ваша. Навіть не пам'ятає в якій куртці був поїхав з Василем!

- Та при чому тут куртка Леся? Портмоне моє не пропало, права давні в ньому, гроші також ніхто не вкрав. Я ще від львівської митниці паспорт в руках не держав навіть свій.

- З ким ти пив Юра? - Запитав Віктор.
- Ми були і якогось чоловіка що «Камаз» продає. Такий газда солідний, п'ятдесятка вже є йому. Нащо йому якийсь паспорт мій. Та ми в нього не напились так були, Василь вже тут на новому подвір'ї мені влив по повній програмі.
- Зачекай Юра. - Звернулася Ліза. - Коли ви так напилися, як тоді Василь додому поїхав машиною?
- Він з малим був своїм. Валерка вже їздить сам на машині, хоча без прав; повіз малий його.
- Добре. - Продовжувала Ліза. - Тепер залишимо Юру нехай свій чай п'є і я хочу тебе Олесья запитати: коли ти останній раз мала його паспорт в руках? Наскільки я пригадую що документи ми усі віддали тобі, щоб ти заховала; хіба не так?
- Так, я поклала їх там де вони зараз. Останній раз я показувала Наталі коли вони зразу приїхали до нас були.
- Для чого?
- Просто ми говорили про американське громадянство, про підданство і я показувала її зелену картку і також паспорт Тамарки, тобто який мають американці.
- Олесья, а ти добре пригадай собі: вона тебе сама про це просила, чи ти почала бесіду про те все що розказуєш?
- Я забула Ліза, розмовляли просто і все. Ні здається вона запитала яка виглядає візу в Україну щоб в'їхати. А потім питала яка печатка в наших паспортах стоїть; мовляв може їм пригодиться колись і їй хочеться бачити.
- Добре, тепер пригадай коли ти останній раз після того бачила паспорт і як ти звернула увагу що його там немає?
- Я гроші була поклала окремо щоб стояли, а там з документами залишила двісті доларів; на дорогу в Америку. Ранком дядя Міша приїхав, я бачу що грошей вже не маю і подумала що на дорогу сотні хватить, тим більше потрібно помінати щоб на митниці дати трошки хлопцям. Відчиняю шафу, щоб взяти сотню з тих двох, бачу що паспорти розкриті і покидані у верх обкладинками, стоять як палатки; я переглянула, бачу одного бракує.
- Виходить що не Юра взяв кудись а хтось просто копався там. - Зробила висновок Ліза.
- А може діти гривні шукали до склепу піти? - Вмішався Федір.
- Олесья, ходімо я ще пошукаю сама. - Вставши кивнула Ліза до Олесі.

- Вийшовши на двір Ліза по дорозі в нову хату запитала:
- А Ковальські знають що паспорт пропав?
 - Так, я ранком на мобілку Василеві кинула, щоб порився в своїй машині; може все ж таки Юра брав і висунувся десь йому з кишені.
 - Що відповів Василь?
 - Наталя передзвонила зразу і сказала що нема в машині, щоб ми не переживали, мовляв паспорт знайдеться, він десь вдома скоріше всього.
 - Цікаво мені Олесья. Чому саме паспорт Юри пропав; тут не випадковість. Може ще щось сказала Наталя; ти подумай добре?
 - Нічого більше, просто сказала: «не бійтесь, маєте ще три дні, ми приїдемо в четвер і поможемо знайти, все буде добре».
 - Все ясно Олесья; їхня робота.
 - Для чого Ліза? Що вона не хоче щоб Юра в Америку їхав?
 - Як сказала що знайдеться паспорт, значить хоче щоб їхав.
 - А знаєш Ліза, вона навіть не здивувалась дуже, а може мені так виглядало вже з того горя.
 - А давай знову дітей запитаємо; може вони щось запам'ятали про їхній візит до нас.

Ліза з Олесею зайшли в нову хату, Володька вже сидів на ліжку а Тамарка йому розповідала про те що напевно він не поїде назад до Америки. Ліза звернулася до дітей:

- Послухайте мене уважно: може ти Володька чи ти Тамарка пам'ятаєте тоді як був приїхав той хлопець Валерик з татом і мамою. Чи ви не бачили щоб хтось з них трьох кудись виходив сам, чи щось робив в хаті?

- Той брат мій, - признався Володька, - зайшов до мене тут був. Він казав щоб я Тамарку покликав а вона сховалась була вже. А вони були там з мамою в хаті.

- А, він знаєш мамка. - Жваво проговорила Тамарка.

- Що Лялька?

- Він шукав мене як були пішли вже всі. Я заховалась була тут де вмивальник, а він побіг в хату там і думав що я в шафі була.

- А ти звідки знаєш що він думав? - Обережно зачепилася вже Ліза за важливі дані.

- Я почула як він двері відкривав там в шафі, а мене не було там і він побіг за татом і мамою. Він мені нічого не зробив і не знайшов мене.

- Молодчина моя Лялька. - Ліза з радості поцілувала доню. - Пішли Олеся, поговоримо. - Кивнула Ліза до Олесі.

- Ти думаєш що малий викрав паспорта? - Оглядаючись запитала Олеся.

- А ти що думаєш так само як Тамарка що він її шукав в шафі там?

- Для чого йому паспорт Ліза?

- Розберемося пізніше, добре що ми на слід вийшли трошки. Тепер я думаю що вони прийдуть і підкинуть паспорт. Вони не подумали що ти полізеш до документів скоріше четверга. Тому вона говорила про три дні і ще сказала: «паспорт є вдома»; це вже цікаво.

Ліза почала ходити по хаті, від вікна до дверей, вона раптово промовила:

- Олеся, а в чому ти була одіта коли їхала в Тлумач до них?

- Тоді було тепло, я здається в кофті якісь була, а чому питаєш?

- Почекай, а Юра не мав піджака чи курточки якоїсь?

- Ні, він був у сорочці здається.

- А сумочку ти мала з собою?

- Мала свою чорну «Гиссі».

- Ти там дивилась в ній?

- Дивилась Ліза; я від половини восьмої риюся як кріт.

- Потрібно почекати на них, головне не показувати що ми щось додумались. А в Америку ми разом поїдемо, не хвилюйся Олеся.

- Знаєш Ліза я вже думаю як Юра з малим не зможуть, я також тут з ними залишусь; буду в старій хаті з ними жити поки документи не зробимо. Я його як самого залишу, він з тим Василем почне пити безпробудно. Знаєш, тоді вже ніякий паспорт йому не допоможе. А часу може взяти навіть один рік. Там вже без нас побудете трошки; що вдіємо як така біда.

Ліза з Олесею почали опускатися по сходах в стару хату, вони вирішили надіятись що в четвер все ж таки щось проясниться для них. Олеся сказала що в місто вже не поїде, може піде зняти на відео діда Петра і його жінку. Але в Лізи пробігла блискавично думка в голові і вона зупинилась на сходах нової хати:

- А де відеокамера ваша Олеся?

- Там стоїть у бувшій Вітьовій кімнаті на люстрі.

Ліза побігла назад в хату, вона пригадала що коли Олеся була в Ковальських, вони переглядали відео. Ліза витягнула шухляду в взяла сумочку з відеокамерою. Сумочка з сторони мала кишеньку на замочку щоб туди ставити диски для запису. Ліза розтягнула замочок, витягнула камеру і відчула що щось стоїть і перекладеній кишеньці сумочки. Вона швидко розтягнула замочок сумочки і перше чим пропхати руку Ліза побачила червону книжечку. В неї серце так застукало як в малої дитини коли побачить дорогий подарунок. Ліза скрикнула на усю хату: Yes! і витягнула тремтячими пальцями паспорт Ковальського. Ліза з радості вибігла на двір, там були діти а Олеся вже була в старій хаті. Ліза швидко збігла по сходах, підбігла до дітей і почала цілувати Тамарку, а так Володьку. Вона промовила:

- Я знайшла те що шукали: поїде Вовчик з нами в Америку до дому.

Діти стали дивитися на Лізу а вона швидко побігла в стару хату. Зайшовши в малу кімнату, там де усі були Ліза звернулася до чоловіка:

- Вітя, іди нехай дядя Міша збирається відвезти Олесю в місто.

- Та куди мені вже їхати Ліза? - З зітханням промовила Олеся. Але Ліза урочисто наказала:

- Олеся, ти збирайся в Івано-Франківськ, а ти Юра: welcome to USA! - Після цієї промови Ліза витягнула з під рукава білого светра паспорт Ковальського, розгорнула щоб було видно його фотокарточку і поклала на середину столу.

Усі в хаті кинулись до столу, запитання посипалися з різних сторін, а Ліза пожартувала:

- У мене зелені очі, а виходить такі як в кота, так що я можу більше бачити коли щось потрібно знайти. Паспорт був в сумочці від відеокамери вашої, як туди попав - додумалась.

Старі Бойчуки не стали вдаватися в деталі де знаходився паспорт, вони лиш скинули з плечей ношу переживання. Федір промовив махаючи пальцем:

- Вже цей раз ти Вітю сховай документи, бо Олеська знов десь так поставить що Ліза буде шукати. Добре що знайшла Ліза а то були б ми мали плачі в суботу рано. Як ми би приїхали до мами а малого тут з ними лишили? А ти Вітю з ким би робив в гаражі там?

- Та вже тихо будь, - махнула на старого Настя. - Добре що привезли ви Лізу, навіть поспати не дали її в дідовій хаті довше.

Коли поїли, Віктор пішов знову до Михасі щоб все ж таки повіз Олесю в місто на покупки а сама Олеся покликкала Лізу на подвір'я і промовила:

- Я додумалась чому вони були вкрали паспорт а тепер повернули. Взяли тоді коли були тут а там вам підкинули. Може сам Василь нічого не знає, лиш теща з Наталею та малий їхній.

- А чому саме вони так зробили?

- Напевно переписали самі половину хати тата Мирона покійного. Для чого їм щоб Юра щось вияснював як можна все тихо і гладенько.

- А як вона в нотаріальній конторі там без нього?

- Ліза, та теща Василя була партійною, вона завідувача магазину була. Само собою що в такому місті як Тлумач, вона усіх знала і її також знали. Зробили все без нього як має бути.

- Тоді паспорт напевно був потрібним для того, щоб номер паспорта внести в документ. А підпис підробили самі як знали.

- А я пригадала що коли ми відео дивилися, теща взяла сумочку зі столу, поклала на крісло під стіл. А там усіх погляди приковані до екрану були а малий чомусь бігав з кімнати в кімнату. Саме тоді він пхнув паспорта в кишеньку, так як нікуди не міг покласти більше. Але невже вони так по-дурному його повернули нам, а можливо подумали що ми тут в гостях будемо по гостинах напиватися і самі не второпаємо що робиться біля нас.

- А в четвер приїхали б були і просто переклали кудись паспорта, немов він впав десь чи закинувся, і спокійно попрощалися з нами.

- Тоді чому вони не держали його в себе до четверга а поклали в сумочку?

- Цього я також не знаю... - Розгубилася Олеся.

- Я думаю що було б краще щоб ти Юрові не розповідала про наші догадки тепер. Краще вже там а можливо навіть в літаку розкажеш. Нехай попрощається з братом як повинно бути, хто знає як життя складеться наше та їхнє. Знаєш коли Юра буде знати, він навіть як не запитає брата, все одно не зможе бути до нього так відверто та щиро як брат з братом.

- Розумно Ліза, я так поступлю. Навіть коли почне питати, я скажу що зараз ми збираємося і мені не до розмов з ним.

- Дідові та бабці також не скажемо; для чого їм візит на рідну землю заплямити якимись аферистами з Тлумача?

- А мамі там я розкажу все одно. А тобі Ліза потрібно так виховати малу щоб не поглянула навіть колись на їхнього Валерку того. Знайшовся мені кавалер: по чужих шафах ристься в чотирнадцять років, задля якихось махінацій бабиних.

- Ой що ти Олеся: я боюся таких людей та з ними входити в родинні стосунки. Навіть тепер сама Ріта в моїх очах виглядає більше чистою як скоріше. Якщо вони половину заповіту собі присвоїли заочно, тоді взагалі в мене навіть слів немає про таке.

- Нічого Ліза: поживемо - побачимо...

Але того дня сюрпризи не закінчилися. Після того як Ліза віднайшла паспорт Юри, десь біля обіду Олесь та Юра поїхали в Івано-Франківськ. Олесь хотіла купити продуктів а також подивитися по магазинах на інші речі. Юра поїхав просто щоб Михась сам не нудився, чекаючи на Олесю.

Тим часом діти Володька з Тамаркою пішли на вулицю та сіли на лавочку. До них підійшли два хлопчики з сусідньої вулиці, які чомусь не були в школі. Діти почали грати гру кидаючи кубики з позначками. В той самий час на вулицю поволі повернула машина, це був японський джип сірого кольору. Хлопці як грали, зразу стали дивитися на машину. Джип під'їхав і зупинився біля дітей. Молодий мужчина, одитий в джинси і руду шкіряну куртку, вийшов з позпшляховика, а молода жінка відчинила вікно і стала дивитися на дітей. Мужчина звернувся до дітей які не зводили очей з незнайомця:

- А хто з вас приїхав з Америки до нас? - Протягуючись від тривалої дороги, запитав водій.
- Тихо будьте, не можна казати їм нічого. - Наказав один місцевий хлопець дітям.
- Тоді ти точно не приїхав, - засміявся мужчина. Він звернувся до жінки яка сиділа в салоні.
- Людка, поглянь на малу; друга Ліза. Але пішла в маму; як дві краплі води; Арланка мала.
- А як тебе звати американочка наша? - Звернулася жінка до Тамарки.

Володька обняв за плече сестру, і відповів замість неї:

- Вона є Тамарка, а я Вовчик.
 - А ми до вас в гості аж до суботи будемо, - продовжувала жінка. - Як ви нас не прогоните?
- Діти поглянули одне на одного і Володька вже хотів іти щоб покликати когось з хати, але в цей час баба Настя, почувши що хтось розмовляє коло воріт, відчинила хвіртку. Мужчина побачивши Настю привітався:

- Доброго дня вам Анастасія Степанівна.
- Доброго і тобі синочку... - Розтягнула Настя, пригадуючи де вона бачила таке обличчя колись. Мужчина зрозумів в чому справа і запитав:
- А скажіть що не впізнали мене такого?
- Та знаєш синочку я вже давно тут була і якимось в голові мені ніби близьке щось, але...
- А сорочку вишивану колись, кому ви подарували були?
- Ой Андрійку! - Вигукнула Настя. - Я думаю десь я виділа такого панка, а то Андрійко Лук'янів. А це ти до нас в гості сину. Та заходіть а краще заїдьте, бо машина дорога дивлюсь, щоб хто шкоди не зробив якої.

Настя почала відчиняти ворота, джип Mitsubishi, обережно заїхав на подвір'я. Гості вийшовши з машини не спішили іти в хату, Андрій запитав:

- А скажіть Степанівна хто приїхав з вами з Штатів?
- Ой сину, та це я з ними приїхала, а не вони зі мною. Та приїхала я з своїм, Вітя з Лізою і дівчинка їхня, також Олеська з чоловіком і хлопчик їхній. Лиш Олеська недавно до Станіслава поїхала щось купити, а Вітя з Лізою є в нові хаті там. А ви таки машиною аж з Києва до нас приїхали?
- Так, лиш моєї дружини батьки живуть в Хмельницькому, а ми вже заїхали до вас заодно.
- А хто вам говорив що ми тут зараз?
- Батько зателефонував до тьоті Тані в Штати, йому якимсь лікарство потрібно було, тьотя Таня сказала що ви тут в гостях в своїй господі. Ми знали ще у вересні, лиш знаючи дату коли ви поїдете назад, захотіли побути поки вас не відпровадимо з України.
- А жіночка в тебе файна нівроку Андрійку, дай вам Боже щоб ви в злагоді довго та щасливо жили разом.

- Дякуємо вам. - Відказала дружина Андрійка Лук'яненка.

Повз них побігла Тамарка, вона сказала мамі що хтось приїхав і сказав що вона «Арланка мала». Віктор схопився поглянути, він відхилив штору в коридорі нової хати, впізнав

двоюрідного брата своєї дружини. Віктор забіг назад до кімнати в якій вони склали одяг вже в чемодани.

- Ліза, твій Андрій з Києва приїхав з жінкою!

- Як Андрій? А він звідки тут взявся? З ким приїхав?

- Двоє напевно, там стоять говорять на подвір'ї з бабою нашою.

- Ой мамка рідна, - забігала Ліза, - давай Вітя вийди до них, а я одінуся хоча нормально швидко. Щось придумай чому ми до них не поїхали, а ще як пояснити що ми не повідомили їх що ми тут. Говорила я мамі що потрібно їм сказати, а мама тільки за косівських гуцулів переживала так як Тамарка за барана їхнього. Давай іди швидко покажи що радий їм дуже.

- А я радий насправді, і показувати не потрібно; самі побачать. Правда для Юри буде сюрприз, «любить» Ковальський його як ти Ріту, ще в армії ревнував Олесю до нього.

- А сьогодні в Юри особливий день, а може як колись було на Русі: «Юр'єв день». - Засміялася Ліза натягуючи на себе чорні штани з тонкого сукна, швидко підстрибнувши, вона покрутилася перед люстром в усі сторони. Ліза погладилася, зрозуміла що потрібно щось взяти довше, щоб не виглядати спокусливо перед гостями; натягнула довгий светер.

За той час Віктор вийшов на двір, він збіг вниз по сходах і пішов вітати гостей.

- Привіт Андруха! - Кликнув Віктор йому ще від хати.

- О, Вітя! Привіт американцям! - Мужчини обнялися. - Знаюся Вітя: моя дружина Людмила, а цей американець, є чоловіком моєї сестри. - Звернувся Андрій до дружини.

В той час Ліза вийшла з хати, Андрій повернувся і з машини витягнув букет квітів.

- Привіт Єлизавета. - Віддаючи букет, промовив Андрій.

- Привіт, я дуже здивована вашим приїздом. - Ліза підійшла і дотиком обличчя привітала Людмилу. Дружина Андрія почала поглядом оцінювати Лізу. Вона скоріше бачила її на фото і чула про неї та про її кохання. Але вона тут же побачила що Ліза набагато більше доступна та відверта як вона собі її уявляла.

- А Олеся коли буде? - Поцікавився Андрій.

- Думаю що скоро. Давайте ходімо в хату а зараз щось поїмо трошки так як ви з дороги. - Запропонував Віктор до гостей з Києва. Ліза сказала щоб Вітя зв'язався з Михасем, в якого був телефон мобільний, та повідомив що в них є гості. Через кілька хвилин Олеся зателефонувала та сказала що зараз виїдуть додому. По дорозі до дому, Олеся вирішила щоб зробити на прощання гостину. Вона надумала собі в п'ятницю, перед самим від'їздом запросити Любчика, Богдана Відлигу, Ірину з Ярославом, тобто Михасевих, також Таню його молодшу дочку, чоловік якої був в даний час на заробітках. Але коли Олеся призналася в машині в тому що вона надумала, Юра сказав що краще на четвер. В четвер повинні були приїхати Ковальські з Тлумача. Михась також сказав що в четвер буде краще, так як ввечером довше посидять собі і ще в п'ятницю відпочинуть самі перед дорогою.

- А мені ще збирати скільки всього, - заклопоталася Олеся, Михась відказав:

- Ти Леся збирай собі і завтра в середу і в четвер, моя Галина тобі наготовить як треба. Вона і Таня наша, дві будуть в четвер готувати а під вечір нехай люди приїдуть на гостину як повинно бути. Ви у нас гості, хоча ви вдома а ми гості на вашому подвір'ї. А гостину зробимо так, як ваша мама Марійка любила все людей погостити колись.

Коли вони повернулися з Івано-Франківська, Андрій Лук'яненко вийшли на двір щоб привітати Олесю та Юру. Андрій підійшов до машини і витягнув другий букет квітів. Він привітався, і дав Олесі букет.

Після того як усі вже пили каву ввечері з тортом, якого привезла Олеся, почалися різні спогади та розмови. Андрій звернувся до Олесі:

- Тобі Леся ще потрібно дівчинку народити обов'язково.

- А чому так вважаєш? - Запитала Олеся.

- Просто пригадую тебе дівчиною і думаю коли доня буде схожою до тебе, буде такою як ти була тоді. Наприклад Ліза вже має свою намісницю. Я коли побачив малу, зразу зрозумів хто її народив. Син твій також схожим до тебе, але він чоловік буде.

- Змушені ми з Лізою почекати щоб наші хлопці підросли, які там в Америці.

Тут Ліза побачила як Юра вилив усю каву в рот, і стукнув горнятком по столі, більш як звичайно. Ліза зрозуміла що він приревнував Олесю до Андрія. Почуття ревності було дуже

близьке та знайоме їй до серця. Ліза вирішила вирівняти ситуацію, та виручити Юру, якого чомусь їй стало дуже жаль. Ліза звернулася до свого двоюрідного брата:

- Не тільки ти пам'ятаєш Олесю; її тут усі пам'ятають дівчиною. Лиш ніхто не зміг досягнути її руки через те що вона не полюбила тут жодного. А я пам'ятаю, коли Юри прислав першу фотку з армії, як Олеся зараз приїхала до мене похвалитися і тоді я побачила що з нею щось нове. Я зрозуміла що вона закохалася в цього солдата, який дивився на неї з фотокартки. Олеся старалася заховати свої почуття, лиш даремно, сама проговорилася дуже швидко. Жаль що я не була у них на весіллі тоді...

- А ми бачили ваше весільне фото, - вмішалася в розмову Людмила. - Ви дуже підходили одне одному, і зараз підходите само собою.

Ліза зрозуміла що Людмила також подумала що в її брата була якась історія з Олесєю колись. Ліза виручила швидко також і її.

- Жаль що ти Андрій тільки один єдиний раз тут був з нами на лавці, тоді коли ми усі разом навіть з Колею їхали в тракторі до дідової хати. - Ліза дала натяк що Андрій бачив Олесю тільки один раз, і навіть тоді, вони були усі разом. Одним реченням, влучно і зрозуміло, Ліза все пояснила.

Дальше пішла розмова про дідову хату.

На другий день, ранок виглядав похмурим. Олеся з Людмилою поїхали в Богородчани щоб чогось купити, на Андрієвій машині. Людмила почала розпитувати Олесю про Арланів, так як вона від своєї свекрухи чула про них, лиш як правило не з кращої сторони. Олеся пояснила що спори які вела мама Андрія з Тетяною та Аркадієм, можна поділити на дві групи: з Аркадієм чисто за політичних поглядів, а з Тетяною, через те що Тетяна, яка мала єдиного рідного брата, носила образу в серці що братова так відірвала його від родини. Людмила похитала головою і погодилася з Олесєю, вона сказала що сама так додумалась колись. Натомість Андрій завжди вихваляв тьотю Таню, а особливо Лізу. Але його старший брат, сміявся постійно з Лізи що та не вивчилася, хоча з розумної родини. Олеся відказала Людмилі:

- В Лізи там в Штатах є така сама сестра, також двоюрідна. Так вона так само колись робила кар'єру собі і зробила. Але зараз вона заздрить в тому що Ліза має сім'ю гарну, навіть вони ворогують по одній причині. Правда зараз вона вже так дітей хоче, що коли ми тут, вона забирала малого Лізи кілька разів до себе.

- Ой як воно буває - зітхнула Людмила. - А я собі уявляла Лізу більш такою гордою і недоступною, бачу вона досить відверта в спілкуванні.

- Ліза завжди так виглядає спочатку, лиш опісля вона доступна усім, хто з нею хоча один раз мав розмову.

- А в нас Олеся, також дитина буде десь через шість місяців. Правда свекруха як взнала почала мене сварити, почала говорити що я скоро з тим почала. Моїй мамі сказала і вже мою маму переконала, що мене вони обидві заставили зробити аборт. Андрій коли почув, сказав так в присутності усіх: «коли Людка так зробить я її прожену від себе геть. В моїй родині, колись був священик, який служив у церкві, та його вбили більшовики. А церква учить що аборт це пряме вбивство людини». Там на нього почала його мама, чому він сюди на Прикарпаття їздив, хто йому наговорив такого що якийсь ксьондз був в них колись. Каже вона до нього: «там вуйки тобі лапшу навішали на вуха а ти послушав». А мій Андрій говорить так при усіх: «мама, це твоя партія вішала комунізм людям на вуха, а в колгоспі мордувала як людей так само коней. Мені там дядько Петро все розповів як забирали добро в людей порядних, а їх на Сибір везли». Мама йому каже: «того Петра на Сибір потрібно було, щоб агітацію не розповсюджував!»

- А до речі Люда, той Петро був на Сибіру колись. А давай я запрошу його завтра до нас на гостину також, наші дід з бабою будуть мати компанію собі.

- Будь ласка. Я сама хочу послухати, хочу побачити хто такий той Петро.

- А ксьондз також був в Лук'яненків, лиш я забула чи це був діда Андрія батько, лиш здається мені що його мами батько. Тут твій Андрій правду сказав.

Олеся побачила що Людмила охочою на бесіду, а ще чимось вона нагадувала Лілю, яка працювала з Олесею в ресторані. Олеся запросила її в кафе щоб ніхто не помішав їм говорити. Вони сіли за столики на дворі, так як дощу ще не було. Олеся замовила каву та кусочки торта, і почала розповідати про те як був пропав паспорт Юри і яка в тому причина. Людмила не могла повірити в таке і запропонувала що коли завтра вони приїдуть, покласти паспорт назад в сумочку. Просто постежити як хтось з них буде шукати сумочки, а її покласти на видиме місце.

- Я буду сама слідкувати хто її потягне; вони ж не знають що ти додумалася а тим більше я щось знаю про їхні інтриги.

- Ой Людка, я боюся вже так жартувати. Ти знаєш коли б паспорт справді десь взяли, тоді щоб ми робили?

- А давай я свій покладу паспорт. Уяви собі що малий той знаходить, приносить, а ти забираєш в нього і розглядаєш що за паспорт такий. Тут замість твого чоловіка якась Лук'яненко Людмила. Ти Олеся робиш здивований вигляд а я хватаюся за сумочку і дивлюся що в ній мого паспорта немає; що виходить тоді?

- Виходить що малий риється по сумочках чужих в той час коли люди за столом.

- Так що спробуємо?

- Ой Людка, тобі в Америку до нас. Та з тобою можна різні чудеса робити. Я уявляю собі компанію таких Амазонок: я, ти, Ліза і Ліля з моєї роботи.

- Сузір'я Плеяди, - розсміялася Людмила.

- Серіал про нас зніматимуть там.

Олеся почала розповідати про Лізу та операцію правнука Зоськи, потім про те як теща Василя заглядалася на Тамарку малу. Вони так розговорилися що в кінці Людмила сказала:

- Не дарма мій Андрій так про Прикарпаття згадував, аж цього літа коли ми одружились, він повіз мене сюди. А зараз я не жалію що ми приїхали до вас; це просто класно та неповторимо. Жаль що ви так скоро їдете в Америку свою.

- А ти з Андрієм також приїдьте до нас в Америку. - Кусаючи торт просто запропонувала Олеся, немов запросила десь погуляти.

- Ой, Олеся: як в Америку, нас взагалі тьотя Таня не захоче напевно.

- А я вам заповню на лотерею і ви зможете виграти.

- Справді Олеся? - Зацікавилася пропозицією Людмила.

- А чому б ні? Тоді вже тьотя Таня нікуди не подінеться; подзвоните і скажете що приїжджаєте в Штати. Лиш не признаєтеся хто вам заповнив папери; пізніше можете.

- А може справді спробувати нам?

- Ти мені дані напиши сьогодні вечором свої та Андрія, а я коли повернуся, постараюся заповнити. Правда в мене там зразу буде невідкладна справа: одну пару звести потрібно.

- Ой Олеся: ти якась ходяча легенда.

Олеся лиш засміялась та кивнула офіціантові щоб той підійшов до столику:

- Кави принеси ще; бачу стоїш та замерз.

Хлопець в білій сорочці зник в дверях кав'ярні, за хвилину виніс два горнятка кави.

- Спасибі, - відказала Олеся. Вона швидко в його білий фартушок з двома кишнями поклала п'ять доларів. Хлопець перелякався, так як не повинен брати чайові валютою. Він хотів швидко віддати, лиш Олеся зловила його за руку.

- Ой, не люблю коли мені мужчини щось заперечують; будь слухняним.

- Дякую вам пані. - Соромливо відповів хлопець.

Насправді в Олесі вже гроші вичерпалися повністю. Вона знала що в діда ще повинно бути хоча дві сотні. Але перед гостею з Києва, Олеся захотіла показати себе гоноровою. Успіхом такої гордості, скористався невідомий для Олесі офіціант кафе в районі. Також Олеся сама працюючи в ресторані, могла зрозуміти хлопця.

Приїхавши додому, Людмила допомогла Олесі збирати речі в чемодани. Олеся не любила все збирати в останній день та в останню годину, в цьому вона пішла в Журиків. А Ліза навпаки того дня протягнула ноги на ліжку жалілася що їй болить голова і вона не може дочекатись щоб нарешті вже почався дощ. Ліза лежала у бувшій спальні Марійки, а пізніше тут жила Олеся з Юрою, після того як побралися. Ліза розглядала світильника який колись висів у їхній квартирі і Аркадій привіз його Бойчукам перед виїздом в Штати. Перед очами Лізи пропливало її дитинство, вона дивувалась тому як склалося у неї життя. Колись вона з Олесею забігла сюди в нову хату, вона стояла тільки в коридорі та дивилася на картину, а зараз вона тут як рідна, немов народилася та виросла в цьому домі, який так довго чекав на неї, так само як на своїх давніх господарів.

Через якийсь час вона почула що Тамарка щось сміялася в хаті; Ліза покликкала доню. Тамарка прийшла і Ліза сказала щоб вона лягла поруч біля мами. Якийсь час Ліза мовчала а потім вона розказала для Тамарки історію про кровну клятву. Ліза призналася як тоді відбувалося та саме на якому місці. Тамарка пригадала собі як колись вони в парку біля маяка, мама з татом, розглядали свої долоні... Через якийсь час Тамарка прошептала до мами:

- Мамка, а я вже хочу щоб з Русланчиком бути...

- Я також дуже хочу: з Русланчиком і Олежиком також. Що там без мене мої хлопчики роблять бідні. А ти вже любиш братчика моя Лялька?

- Так, він вже тепер не плаче так багато.

Ліза усміхнулася і ніжно поцілувала донечку в смугляве личко.

30

Наступило десяте жовтня, тобто четвер. Цього дня було запрошено близьких людей на гостину яку робили з нагоди проводів гостей. Було запрошено Богдана Відлигу, Любчика з його племінницею Анею, також повинні були приїхати з Тлумача родина до Ковальського. Враховуючи сім'ю Михася, разом з усіма хто приїхали з Америки, також з Києва, та ще Петра з жінкою, усіх хто повинні були бути присутніми на вечері, нарахувалося двадцять одна особа, не враховуючи дітей. Правда ніхто не знав чи з Тлумача прийдуть батьки Наталі також. Олеся ще просила сусідку Ганьку Тарасику, та батьків Колі, лиш вони по скромності відмовилися, мотивуючи тим що там прийдуть з міста пани. Але мама Колі ще не хотіла щоб перед чужими людьми, Остап напився і не сплітав як завжди він любив робити. Сусіди пообіцяли ся прийти в п'ятницю, щоб посидіти з старими Бойчуками перед дорогою. Петро також відмовлявся, лиш коли Олеся сказала що приїхав Андрій Лук'янів, і хоче його побачити на гостині, Петро тут же погодився.

Ліза запропонувала покласти столи в коридорі нової хати. Вона сказала що в Ешері колись постійно гостина відбувалася на терасі. Також тут було досить місця для гостей, у випадку як комусь потрібно вийти за столу.

Галя, жінка Михася, сказала щоб ніхто не хвилювався за страву, та що покласти, так як вона взялася за таку справу відповідати. Правда Олеся ще ранком в четвер накупила продуктів та напیتків у Богородчанах.

Першим приїхав Богдан Відлига, він почав розповідати Вікторові про своє життя. Богдан вже залишився без мами, яка померла минулого року. Тепер він жив в своїй хаті, лиш не як власник, а просто як житель. До себе він взяв племінницю і молоді люди посіли його скромний маєток. Богдан тільки мав маленьку кімнату, яку обставив на вигляд каюти на кораблі. Він пояснив що проводячи багато часу на кораблі, він привик обертатися в малому приміщенні а тим більше користуватися малою площею під ногами, маючи на увазі палубу. Також Богдан вже поміняв машину яку колись продав йому Юра з Олесею.

Після нього приїхав Любчик, тільки він приїхав сам без племінниці, яка не могла бути сьогодні на гостині по тій причині, що не встигнула повернутися з мамою з Польщі.

Ліза гарно оділася в костюм в чорні та кремові смужки. Великий відкидний комір переливався золотистим кольором і був обведеним білою обшивкою навколо. Коли Ліза робила собі зачіску, нараз прибігла Олеся. Олеся задихаючись від того що бігла по сходах в нову хату, швидко проговорила:

- Ліза, ти Тамарку оділа гарно?

- Ще ні, а чому так питаєш? - Промовила Ліза однією стороною рота, так як тримала шпильки в роті від волосся.

- Приїхав Василь з своїми і теща його є також. Напевно захотіла оцінити Тамарку, а малий яку зачіску виробив; ой я не можу Ліза. - Олеся приклала долоню до рота щоб не сміятись.

- Все, я іду до Тамарки. Де мала?

- Тут в мамині бувшій спальні.

Ліза просто забула залишивши на люстрі свої золоті прикраси які мала надівати. Серед них був перстень з прямокутним рубіном, декоративна обручка з двох кольорового золота, по якій плівся вилитий виноград. Зайшовши в кімнату де була Тамарка, Ліза почала її прибирати. Тамарка наділа плаття кофейного кольору з узорами та з білим комірцем. Ліза зав'язала поясок і почала пояснювати доні:

- Так Лялька: за столом не сміятися без потреби, не класти руки на стіл. Також не говорити коли будеш їсти, пити помаленьку і не спішити взагалі. А ще як облизуєш губки, на показуй усім язичка свого як ти умієш; кільки кінчиком і поволі

- I know mom. - Відказала Тамарка.

- Будеш сидіти біля Вовчика, а з другої сторони я буду біля тебе. Приїхав брат Вовчика, щоб ти не дивилася на нього багато; я все буду бачити.

- Мамка, я не піду як він є тут. - Запротестувала Тамарка.

- Підеш, куди ти подінешся. Ти будь тут а я тебе покличу; вже на стіл накладають там.

- Мамка, а він на мене буде дивитись.

- Що ж, він хлопець; нехай дивиться. А може ми так сядемо що він тебе не буде бачити.

- А чому він питався про мене? Що йому треба?

- Думаю що ременя, - засміялася Ліза сама з того що відповіла доні.

Тамарка сіла легенько щоб не пом'яти плаття, взяла якусь книжку і стала чекати.

Тим часом гості спілкувалися на дворі одні з одними. Олеся підбігла до Лізи та шепнула їй:

- Про паспорт ти нічого не знаєш: знайшовся чи ні, скажеш що я шукала а ти не знаєш.

- А ти Юру також попередь і Вітю.

- Вже зроблено.

Галя з дочками Танею та Іриною накладали на столи, Славик зять Михася, розмовляв з Андрієм Лук'яновим та його дружиною. Вони як інтелігенти швидко знайшли спільну мову.

Коли покликали до столу, Михась сказав щоб вибирали собі місця хто де хоче та кому як вигідно. Правда він запропонував дідові Федору щоб сів в центрі уваги як господар цього дому, тобто на правому кінці столу. Але Федір замість себе посадив Віктора. Біля Віктора зразу на куті (по правій руці), сіла Ліза, а поруч мами Тамарка. Так вийшло що родина уся розсілися по одній стороні, тобто в коридорі спиною до дверей кімнат, а гості усі спиною до подвір'я. Теща Василя хотіла щоб її онук сів напроти Тамарки, але так не вдалося: за той час коли вона шепталася з Наталею, Любчик нічого не знаючи, просто зайшов та сів напроти Лізи. Зразу за Любчиком сів Богдан Відлига, а Василь вже за ним. Малого Валерія посадили Ковальські в середині, так що він опинився напроти Людмили, нічого не знаючи що ця гостя з Києва, слідкує за його поведінкою та поглядами. Старі Бойчуки, а також Стецькові, сіли в кінці столу, по лівій стороні.

Коли гості їли, Ліза побачила що забула свої прикраси, вона швидко встала та пройшла у кімнату. В той час Людмила спостерігала як теща Василя міряла Лізу своїми очима.

Після того пішли різні розмови, Олеся запитала Наталю чому вони не взяли тата з собою. Наталя щось там виговорила але мама її не видержала і сказала що він має свою компанію. Але тут Відлига почав говорити в присутності усіх:

- Ви знаєте, часто жінки жаліються на чоловіків що ті п'ють багато. Але від жінки також залежить, які умови життя вона складає для чоловіка. Наприклад: якщо жінка не поважає перед дітьми чоловіка, перед людьми постійно має його під ногами, тоді він починає шукати собі таких самих друзів скривджених.

- А ваша жінка як з вами; бачу тут не має її поруч? - Запитала теща Василя.

- Нема в мене жінки, так склалося що сам залишився.

- Тому у вас такі висновки про жінок та алкоголіків.

Михась знаючи тещу Василя, побоювся щоб зараз не вибухнула сварка і не пропав вечір гостям; як з Америки так само з Києва, перервав розмову і сказав наступне:

- А давайте щось заспівайте нам, але давайте по-американському якщо можете?

- Ліза, а давай заспіваємо «Хава Нагіла», - запропонувала Олеся. - Пам'ятаєш як усі співали в Давида на весіллі?

- Давайте! - вигукнув Любчик. - Я також знаю співати таку пісню; мені б гітару зараз.

- Є акордеон! - відказав Славчик. Ми малого вчимо музику в музичній школі. Також Любчик його звати до речі.

Не тільки Любчик умів грати на гітарі, Відлига також умів, лиш він був самоучка а Любчик в школу колись ходив в Івано-Франківську. Любчик умів також на акордеоні; він сам почав пісню заплющивши очі. Вітя та Олеся, почали за Любчиком наспівувати, а гості з Києва плескати разом з Тамаркою в долоні в ритм музики. Коли проспівали пісню, Петро запитав що воно по-англійському значить.

- А це не американська пісня, ми співали по-єврейському; це відома єврейська пісня. - Пояснила Олеся, - бачите що Любчик найкраще слова знає, хоча тут живе.

- А файна така і весела. - Похитала головою жінка Петра.

Людмила яка спостерігала за гостями з Тлумача, почувла як до Наталі звернулася мама і прошептала: ой, де ми попали дівонько.

Через якийсь час, Валерій пішов шукати Володьку, який навіть не був за столом а грався в старій хаті разом з хлопцями, Михасевими онуками. Буквально через кілька секунд Володька прибіг та почав щось шептати до сестри на вухо. Тамарка похитала головою в сторони і залишилася сидіти на місці. Коли Володька вибігав, мама Наталі, зловила його за руку щоб йому щось сказати. Ліза побачила як малий тільки розвів руками. Вона поглянула на дочку яка сиділа немов запрограмованою склавши руки на коліна і дивилася на горнятко. Коли Юра сказав що потрібно все зняти на відео, Людмила яка слухала розповідь Петра, побачила як гості з Тлумача заметушилися між собою. Однак же Василь сидів немов нічого не знаючи про паспорт брата. Коли Юра приніс відеокамеру, тільки без сумочки, Наталя встала за столу та підійшла до Олесі:

- Олеся, а ти говорила що чийсь паспорт ви немов загубили, чи не знаєте де він подівся?

Олеся раптово пригадала що вона вчора збираючи чемодани, просто забула кинути в сумочку паспорт Людмили. Тим більше цього вечора Олеся вже чомусь втомилася від усього і вже жодних драм їй просто не хотілось, вона скромно відказала Наталі:

- Ліза знайшла паспорт.

- Я говорила щоб ви не переживали. - Оглядаючись по сторонах, промовила Наталя.

Після того як повечеряли і мужчини Василь та Відлига вийшли покурити на площадку нової хати, жінки почали говорити на різні теми. Наталя зупинила Лізу, коли та ішла мимо неї щоб помити руки в бані від печева.

- Ліза, присядь і розкажи нам щось ще ти про Америку. Ми вже наслухалися від Олесі, а тепер ще ти нам щось може нове розкажеш. Ось це моя мама Ганна Михайлівна.

- Ой пробачте, я так замоталась що навіть не встигла познайомитесь перед гостиною. - Винувато поклала Ліза руку на груди.

Мама Наталі, поглянула на рубіновий перстень, який виблиснув на руці в Лізи і спокійно відказала:

- Нічого Ліза, вам скоро їхати і тому не знаєш за що взятися. А донечка ваша бачу така слухняна: сіла собі коло мами і руки поклала на коліна як в церкві тихенько собі. Там Олесі малий її кликав до дітей а вона не хоче йти. - Усі троє поглянули на Тамарку, яка поволи ласувала кусочок торта, обережно облизуючи губки. Вона виглядала такою красивою, що Ліза поглянувши на неї, відчула задоволення та материнську гордість за свою доню.

- А тут приходили дві дівчинки до неї гратись з сусідньої вулиці, але чомусь сьогодні не прийшли, хоча я сказала щоб Тамарка запросила їх. - Пояснила Ліза.

- Ну самі розумієте Ліза: в нас люди такі що можуть не відпустити дітей коли вас так не знають близько. Знаєте може думають: там гостина, всі нап'ються і таке як буває часто на такому. Батьки тих дітей напевно не знають що тут зібралася у вас сама інтелігенція.

- А дід знає тих людей; вони також здається з таких: хтось там фельдшер чи лікар.

- А вона могла б з хлопцями трошки, там наш Валерик приїхав; він дівчаток не кривдить.

- Взагалі вона постійно з хлопцями грається. Там коло мами живуть афганці: в них два хлопчики а також Вовчик Олесі постійно з ними. Я бачу що вона від хлопців навчилася по деревах лазити і таке інше як хлопці люблять. Якимось так склалося що дівчат там не маємо таких поруч. Взагалі життя в Америці набагато нуднішим для дітей як тут.

- Бачиш Ліза, - жваво заговорила Наталя. - Я кажу нехай іде до хлопців: що тут дитина сама буде сидіти з нами?

- Я скажу їй, коли з'їсть торта свого. - Погодилася Ліза.

Але через хвилину Тамарка сама підійшла до мами. Вона потягнулася до вуха Лізи щоб щось прошептати:

- Мамка, я вже піду спати, окей?

Тут Ганна Михайлівна звернулася до малої:

- Як спати так скоро? А до хлопців чому не хочеш піти? Там такий хлопчик приїхав в гості а ти не знаєш його. Він тобі щось розкаже таке, він дуже знає всього багато.

Тамарка дивилася на маму; Ліза промовила:

- Іди до Вовчика туди, бачиш дівчата не прийшли а ти не будеш самою. А хочеш я переодіну тебе щоб ти там гралась?

Тамарка похитала головою. Ліза встала та пройшла з нею в кімнату. Тамарка зняла плаття та одягнула джинси і білого светра. Вона пішла в стару хату, але не до хлопців а просто зайшла у велику кімнату, навіть не вмикала світла а тихенько щоб хлопці не почули, поміж чемодани пролізла до ліжка і лягла на ньому. Зате гості з Тлумача були задоволені подумавши що малий поведеться там так, як його навчено вдома.

Тим часом Петро вів розмову про своє життя. Він розповідав як його родина натерпілися по Сибіру. Також як проходила колективізація на Західній Україні. Що характерно що він не зневажав все і всіх а все ставив на своє місце. Наприклад Петро розказав Лук'яненкам про те що вже у вісімдесятих роках в колгоспах працювати було добре: гарно платили, була техніка як для поля так само на фермі. Уже не потрібно було возити все на підводах, а зимою на санах: були трактори, комбайни для цукрового буряка, для кукурудзи косарки і так далі. Федір сидів і час від часу сусідові пригадував про начальство колгоспне та про свою столярню. Андрій задавав запитання по тій же темі.

Нараз прибіг Володька шукаючи Тамарку, він звернувся до Лізи яка сиділа та слухала розповідь Наталі про її поліклініку.

- Тьотя Ліза, а де Тамка?

- Вона до вас пішла туди, - поглянувши навколо відказала Ліза.

- А її там нема.

- Тоді спить вже напевно. Вона мені говорила що спати захотіла.

- Окей. - Володька побіг назад в стару хату.

- А діти добре по-нашому вміють. - Похвалила Ганна Михайлівна.

- Лиш я хочу вам сказати що для цього потрібно нам багато зусиль - пояснила Ліза. - Добре ще з однієї сторони що в Брукліні багато людей російською розмовляють, також там багато українці проживає а бувають штати що там дуже мало і молодь практично не говорить та не хоче по-нашому.

- Добре коли батьки українці двоє, тоді вже діти можуть знати нашу мову. А коли одне з батьків не буде говорити по-нашому тоді вже як діти навчатися? - Почала обережно натякати Михайлівна.

- Ви правильно сказали, - погодилася Ліза. - Взагалі там де ми живемо не є великою проблемою знайти собі пару таки з своєї нації.

- Що не кажіть а таки ви Ліза приїхали до нас по чоловіка. Ми були на весіллі тоді. А навіть ваш родич Лев, він також захотів українки нашої. - Почала підлешуватись теща Василя.

- Так було. - Знову погодилася Ліза, відчуваючи що Михайлівна вже починає мати перевагу в бесіді над нею. Ліза оглянулася чи немає поруч Олесі, лиш Олеся не була тут в коридорі.

- Знаєте Ліза: ви були одною в батьків, ви виховані так гарно, а тепер я дивлюсь що доня ваша також буде такою. А щоб вона мала добру долю, думаю що потрібно її віднайти такого самого ж хлопця. Також щоб був вихованим зразково а ще як би був єдиначок в батьків, самі знаєте що тоді уся увага на таку дитину в родині.

- Я ще про таке не думаю зовсім - відмахнулася Ліза. - Тамарі дев'ять років лиш; які хлопці Ганна Михайлівна? Не смішіть мене.

- Е Ліза, це ще як подивитись і з якого боку. Знаєте я вже прожила досить життя і хочу вам сказати щоб ви взяли під увагу мою пораду: своїй дитині треба підказати, тоді вона привикне з часом. Знаєте як дівка вибіжить десь між молодь і вже кожний чіпляється; що вона розуміє? Подивитись що так собі і вже готова ходити; думає про нього. А так дівчина має час приглянутись до того кого її підказали а там дивись і поберуться.

- А як на рахунок любові? - Серйозним тоном запитала Ліза.

- Ой, Ліза: я кажу що ви ще молоді дуже. Хоча дочка вже така що саме потрібно підходити до цього полегенько. А любов передається від того що дитина почує в родині. Колись як побирали ся молоді? Запитайте ось діда свого чи бабцю: приходили свати від родичів і вже так було як вони домовились. А як жили чоловіки з жінками? Не було розводів через хату, разом жили по дві або три невістки в хаті. А що тепер за така любов що рік поживуть і вже чуєш що покинув, чи покинула? Тут треба думати зразу як колись думали батьки, тому що як дівка виросте вже пізно буде.

Ліза глибоко зітхнула а Наталя побачила що вже може багато для неї на один раз, вирішила змінити тему на іншу. Вона почала питати про Бруклін та скільки там живуть емігрантів.

А тим часом Володька зайшов в велику кімнату старої хати і побачив що Тамарка звернулася калачиком і спала на ліжку. Він обережно взяв її за плече та взявся розбудити. Тамарка повернулася на спину, розкинула руки та відкрила свої очі. Вона схопилася, не розуміючи де вона і що біля неї. Тамарка поглянувши на Володьку запитала:

- What's wrong?

- Let's go have some tea.

- Where's that other guy?

- He went home.

Насправді Володька обманив сестру; так було домовлено. Валерик сидів в малій кімнаті у самому кутику щоб настільна лампа його не освічувала. Тамарка повірила братові, пішла за ним щоб напитися чаю перед сном. Зайшовши в кімнату вона сіла біля столу, і тільки Володька поклав печення на стіл та чайника з гарячою водою, тут намов з під землі винирнув Валерик. Він став коло дверей щоб мала не втекла з кімнати. Тамарка поглянула на Володьку і щось невдоволено прошептала сама собі. Валерик почав першим розмову:

- Вовка, а твоя сестра знає по-українськи?

- Знає. - Відказав Володька.

- Тоді будемо чай пити разом. - Присідаючи біля Тамарки, промовив Валерій.

Тамарка хотіла спочатку втекти з кімнати але передумала щоб потім Володька не сміявся з неї що вона налякалася якогось його брата. Тамарка взяла печення і почала кусати.

Тут несподівано зайшов Василь, батько Валерія і скомандував щоб той ішов вже їхати додому. Василь не сподівався як він помішав синові а найбільше тещі, своїм поступком. На дворі стали усі прощатися, так як Ковальські у Львів не збиралися їхати.

А Тамарка, подавши руку на прощання усім хто їхав додому, пішла в стару хату, лиш по дорозі несподівано вдарила Володьку по спині, за те що так поступив з нею.

Гості нарешті роз'їхались, а була вже половина другої ночі, тобто вже наступила п'ятниця. Після того як Відлига з Любчиком виїхали останніми за ворота, Олеся підійшла до Лізи. Вона відвела Лізу в сторону і запитала:

- Як там гості з Тлумача?

- Ой, хоча не питай. Вже сваталися так що немає ради з ними.

- Виходить що свати вже в тебе готовими Ліза.

- Перестань Олеся; чого доброго і накаркаєш мені.

- З ними ще таке а в мене тепер буде свіжа робота коли повернуся.

- Яка саме? - Поцікавилася Ліза.

- Також краще не питай мене. Коротше ти побачила що я сьогодні увесь вечір була в кімнаті? З ким думаєш?

- З Андрієм?

- Ліза, перестань. Який Андрій тобі в голові?

- Я також думаю що Юра не пропустив б такого. - Усміхнулася Ліза.

- В мене там по-крутіше пішло. Коротше Любчик вже з тою твоєю Рітою, просто я не знаю. Скільки мене питався про неї, я вже не пам'ятаю що йому наговорила. Коли вона його просто не захоче, тоді я повна ідіотка вийду перед Любчиком.

- Постарайся щоб не вийшла ти такою.

- Завжди тебе знайде якась спокуса. - Почала кусати нігті Олеся.

- Олеся, - не видержала Ліза. - Це кого спокуса шукає? Ти сама спокуса і сама шукаєш людей; наприклад Любчика. За два дні ця «спокуса» перелетить в Америку і почне шукати собі іншу жертву, щоб забрати в неї спокій.

- Лиш краще нехай Ріта буде моєю жертвою, чим колись може стати твоєю.

В той час коли вони розмовляли з дверей старої хати висунув голову Юра. Олеся знаючи кого він шукає відказала:

- Я тут. Іди спати я вже йду.

Юра прийшов ближче щоб поглянути з ким Олеся розмовляє, а Ліза не видержала коли він приглядався в темноті що за особа, і розсміялася на все нічне подвір'я. Олеся зрозумівши в чому справа пояснила тут же:

- Андрій з Людкою вже сплять в новій хаті; можеш не боятися за мене, ніхто не вкраде мене з твоїх лап.

- Давай Олеся, спати ходімо. - Кутаючись від холоду промовила Ліза. - В день піду напевно до дідової хати щоб попрощатися з нею. Вітя там яблук набере і візьму своїй мамі щоб пригадала про рідний сад та своє дитинство.

- Окей Ліза, я в старій хаті буду спати. - Олеся, поглянула на зоряне осіннє небо...

Але в п'ятницю, гостям з Америки не прийшлося відпочивати перед дорогою за океан, так як вони собі міркували. Ще від одинадцятої години почали приходити та приїжджати люди щоб прощатися а також передати передачу в Америку. Ліза сказала Олесі що вона з своїми ідуть до дідової хати а Олеся щоб була вдома, коли хто приїде.

В Лук'яновому саду яблуні вже не були такими доглянутими як колись, коли ще покійний Андрій обрізував їх і стовбури біли в вапном; лиш все ж таки вони родили. Тому прийшовши на подвір'я Ліза з Тамаркою сіли на лавочку яка ще збереглася, а Віктор пішов в сад нарвати

яблук. Він старався нарвати найкращих для своєї тещі. А в той самий час Ліза розповідала своїй доні про те як колись знайшов дід Андрій тут свою долю.

До Олесі приїхали батьки Лілі, привезли якусь передачу для дочки та зятя. Дід Федір познайомився з батьком Лілі і почав пригадувати про колгосп, та як колись він працював в столярному цеху.

- Знаєте пане голова. - Звертався Федір до бувшого голови колгоспу. - Вже за Брежнева в колгоспах добре було робити. Я не раз вже до свого зятя Лева там в Америці кажу: ми так не робили строго на годину в колгоспі. Бувало що хтось зайде з хлопів, почнемо жартувати і половину дня перейде. А з цеху все собі дощину привозив таки на ровері. Якось було всім добре: нам робітникам і бригадирові з начальством. Я сам не пив колись а хлопви пили чорно-темно. Якби так в Америці напивсь який хлоп на роботі, вже не знайшов би роботи до гробу самого. А не раз бувало що прийде бригадир а говорити нема з ким: п'яні всі як вужі. Він мені каже: «Ой Бойчук, вже якось самі поробіть довше а я вам віддячу, бо самі видите що робиться тут в нас». А жінка моя в молочарні: корови не тримали а діти могли купатися в молоці. Так було колись. - Похитав головою Федір.

- З вами можна поговорити Іванович, - погодився батько Лілі. - Я не кажу: було скоріше тяжко в колгоспах, норми буряка великі давали а пізніше вже техніка була. Ви можете розділити що було недобре а що було добре. Знаєте як наші люди вміють: як хтось хвалить щось, тоді вони усі поклони готові бити, а коли обернеться в другий бік, вони вже можуть критикувати на всі боки. Наприклад: коли в нас колгосп розсипався, на зборах почали кричати що дуже скривджені і так далі. Я не кажу, бувало таке, але якби кричали справді ті жінки що тяжко працювали на полі, в нас на Городенківщині поля було досить і цукровий буряк дуже гарний земля видавала, приходилося коло нього жінкам не легко. Але такі люди не кричали, а саме таке що пило як верблюд, крали з колгоспу що треба і що не треба їм, а тут всі стали рахунки з начальством зводити. А я так сказав деяким: ви кажете що я був злий, що робив не по закону? Коли б я робив по закону, вас половина сиділи б за крадіж в тюрмах. Кажу до них: та ви таких биків вигодовували кожного року як слонів, що може з городу свого? Комбікорм крали, конюшину, кукурудзу, буряк, ріпак; та все що росло на полі. А зараз погляньте що з того вийшло: земля стоїть як дикий степ, стайні порозбивали щоб якийсь курник собі зліпити вдома або просто так цеглу скинути в сад, лиш щоб будинок не стояв колгоспний цілим. А замість того які заробітки? За границю, в світі, чужим на полі робити та в хатах покої шліфувати. Наприклад моя донька: добре що попала на таку виховану та добру молодицю як Олеся ваша, а так щоб вони двоє там на чужині робили?

- Правду говорите. - Погодився Федір. - Вже було так воно побудовано і могли якось зробити щоб люди роботу мали тут вдома а не їхали по світах. Там знаєте як з чужинцями рахуються; як з рабами. Добре що ми мали такі документи що нам держава допомагає і взагалі Америка ще людяна країна до емігрантів. Коли подивитись де лиш наших людей не розвіяло по світах, а там тяжко дати собі раду без мови та без грошей.

- Думали що вже стануть всі капіталістами. - З гіркою насмійкою похитав головою батько Лілі. - Хотіли б пити, красти і бути багатими, ану скажіть чи там в Америці так є?

- Де таке є пане голова? В Америці від молодих літ люди роблять, що там вкрадеш? Не раз я вже видів як пише якась назва і там якісь роки все написані. Один раз я питаю невістку свою: кажу до неї: Лізочка, а що вони все так люблять писати роки якісь давні? Вона мені пояснила, каже: «діду, кожна компанія має свою назву, а під назвою написано в якому році її записали в реєстр, тобто від коли вона існує. Вони пишуть для того щоб люди бачили скільки років вони вже існують. А від того іде репутація: якщо довго вже, значить вони добрий товар виготовлюють, люди користуються їхніми виробами і тому кожна дата говорить про компанію, подібно як ордену на грудях солдата». Я так зрозумів що люди роками ішли до того щоб стати капіталістами; покоління проходили. Там бувають ще з вісімсотих років такі написи.

- А тут як я говорив: розкрали і вже думають що вони в Європі.

На їхню бесіду над'їхали інші гості; приїхали Савченки. Вони привезли подарунок для Лізи та Віктора. Олеся послала Андрія щоб привіз Лізу. З Савченками також приїхав їхній синок, який вже пішов в школу після операції. Настя почала розпитувати їх про сина, та про те як

він захворів, також до розмови приєдналися батьки Лілі та дід Федір. Батько Лілі признався що він відвозив Лізу в дитячу лікарню, коли вона розшукувала хворого хлопчину.

Коли повернулася Ліза з Віктором, Василина, невістка Дарки, пояснила про подарунки:

- Ліза, тут для вас на пам'ять ми хочемо подарувати різьблену тарілку. Також я не знаю як зможете взяти другий подарунок. Коли Ліза ти була в нас, ти розказувала що ви колись картини забирали з собою. Ми були у Львові минулого тижня, і купили вам картину, правда без рамки, тільки натягнута на дерев'яну раму. Не знаємо як ви зможете її взяти з собою; в чемодан вона не влізе.

- Нічого страшного, - заспокоїла Василину Ліза. - Ви обережно знімемо з рами, звертаємо в трубку з підкладкою білого паперу і робимо чохол такий. Ми перевезли майже усі картини з квартири нашої, також з цієї хати одну перевезли.

- Володя, син Дарки, витягнув картину з машини і поклав на спинку дивану в старій хаті. На картину було зображено гори Карпати під час заходу сонця. З між гір випливала річка.

- Ой, яка красаота, - прошептала Ліза. Вона зрозуміла що ці люди не просто хотіли щось купити щоб виконати свій обов'язок, але хотіли таки догодити своїм подарунком тій людині, яка так високо поцінила здоров'я їхнього сина. - Слухай Василина: а де таку картину ви взяли, бачу що не проста робота.

- В суботу ми були у Львові. Ідучи по вулиці побачили що один дядько продавав картини які він малює. Я зразу подумала Ліза як ти про картини розповідала нам. Ми стали цікавитись чи в нього немає картин з природою, тому що на вулиці він мав тільки такі невеликі з натюрмортами. Він зателефонував до свого онука чи племінника і сказав що має кілька штук в квартирі. А квартира його не була далеко від того місця, просто він на перехресті продавав у скверику. Прибіг хлопчина щоб посидіти з його картинами і дядько пішов з нами. Я коли побачила що намальовані Карпати, зразу подумала що куплю щоб вона не вартувала. Навіть мама твоя пригадає про Гуцульщину рідну. Там ще були картини з вулицями Львова і якесь озеро, лиш по правді ця була найкрасивішою.

- Ой молодчина, - Ліза з радості поцілувала Василину. - А перевезти ми перевеземо, не хвилюйся. Дякуємо вам що так постаралися для нас.

- Вже для кого а перед тобою Ліза ми боржники великі.

- Ніхто мені не боржник більше, - усміхнулася Ліза.

Але насправді ніхто не знав: ні Савченки, ані Ліза з своїми рідними, навіть дядько який продав картину, про те що через кілька років він знатиме де знаходиться та сама картина і якими романтичними шляхами поведе доля молоде покоління. Ніхто не знав яка таємниця буде в цій, немов на перший погляд випадковості, яка надзвичайно здивує усю родину в майбутньому...

Наступила субота. Осінній туман накрив все своєю пеленою. Ще не розвиднялося як Любчик вже стояв коло воріт готовим до послуг. Все було готовим і кладеним на далеку дорогу. Перед тим як виїхати Марійка зателефонувала. Олеся швидко пояснила що часу мало в них. В самої Олесі так стукало швидко серце як і в Марійки за океаном. Приїхав ще Михась з жінкою і прийшли Стецькові разом з Муфтаром. Петро прощався в останнє з старими Бойчуками відчуваючи себе нездоровим. Старі почали плакати, вони знали що їхній вік на цій землі доходить до закінчення. Люди проживши довгі роки по сусідству в злагоді, жаліли одні за одними. Федір обняв Муфтара як людину; усі поступили так само. Олеся стала на поріг старої хати, їй здавалось що тут залишається частина її ества. Олесі прихилила голову до одвірка і щоб ніхто не побачив погладила рукою по вишневій фарбі і поцілувала одвірок. З очей її потекли сльози: для неї «Візит в минуле» закінчився...

Андрій Лук'яненко також їхав з ними у Львів на аеропорт; Ліза з Віктором сіли в його машину. Гості виїхали на дорогу чекаючи на старих Бойчуків які не могли просто так покинути своє подвір'я. Настя поглянула за Галею і промовила:

- Слухай, а де твої діти? Дивись щоб зайшли назад до хати, щоб так сама не стояла довго.

- Добре, нині вже будуть ночувати тут. Просто ви збиралися тай ми не хотіли щоб вони і тим більше діти під ногами заважали.

- Добре Галю, щоб їм велося тут в гаразді. Знаєш ми як тут жили все в нас злагода була в хаті. Тут на подвір'ї не було ніколи ні прокльонів ніяких, ні криків, ані бійки. Від коли я прийшла за невістку до Бойчуків, я так запам'ятала це обійстя.

- Тай ще людину врятували тут колись. - Пригадала Галя.

- Так, так, Галю. Ну бувай здорова господине наша. - Настя обняла Галю і розплакалася.

Федір прощався з Михасем в майстерні, він вийшов і немов наказав дружині щоб вже ішла в машину. Старі постояли за воротами, поглянули на липи та на ворота і поволі зайшли в мікроавтобус. Коли машини рушилися з місця, Михась з Галею та Стецькові стояли і махали їм вслід, а Муфтар біг за ними аж до воріт подвір'я де колись жила Зоська Драпака.

Михась промовив до сусідів:

- Боятися бідні що вже не зможуть приїхати знову колись. Молодим інакше а стара людина вже розуміє як воно буває.

- Вони ще добре тримаються Михасю, - промовив Петро. - А я їх видіти не буду сину вже більше ніколи... Але тішуся що в згоді там всі разом; най їм добрий Бог помагає.

Дід Федір щоб розвіяти свої думки звернувся до Володьки малого:

- Як Вовчику, будеш пам'ятати Україну нашу?

- А я не був там в тих Карпатах чи як вони. Тамарка була а мені мама Леся казала що будемо а не були.

- Нічого синочку, ти ще молодий; ще де захочеш там будеш. - Зітхнув старий Бойчук...

Приїхавши у Львів, гості стали прощатися з проводжаючими. Олеся пообіцяла Любчикові зв'язок по телефону по поводу Ріти. Андрій сказав що ще повернеться в село і будуть в дідовій хаті може два дні а так поїдуть в Київ. Людмила щось шепталася з Олесею а та махала головою поправляючи своє біле волосся, яке розвівав осінній вітер.

Перейшовши митницю, незадовго оголосили про посадку на Варшаву. Невеликий літак легко відірвався від злітної смуги і піднявся протинаючи сірі осінні хмари в небі над Україною. Усі стали дивитися на рідну землю крізь віконця літака, аж поки хмари не стали густішими і геть закрили собою землю.

З Варшави полетіли вже на великому лайнері на захід. Віктор сидів та пригадував про своє минуле життя, він думав яким шляхом пішла його доля, коли б нею не стала Ліза. Перед його очима стояли обличчя односельчан, однокласників яких він побачив зустрінувшись з ним в різних місцях. Також той самий колишній сусідній хлопець Коля, який нікуди не їздив а постійно з тим трактором проводив свої молоді роки. Віктор поглянув на дружину яка переглядала якійсь журнал. Він раптово витягнув журнал з рук Лізи та наказав:

- На мене дивися а не на мужиків.

- Вітя, що з тобою? - Не розуміючи в чому справа промовила Ліза.

- Нічого особливого; що не можна поревнувати трошки мені?

- Мене ревнувати? До кого саме цікаво?

- Просто так, - усміхнувся Віктор та пригорнув дружину до себе. Ліза поклати голову йому на плече та заплющила очі...

Після того як закінчили обідати в літаку, Ліза заснула на кілька годин а решта з усіма пасажирами дивилися кіно. Коли перелетіли океан, рахувалося що вже вдома, так як після такої далекої повітряної догори з аеропорту Джона Кеннеді, їхати в Меррік, вже не зверталося увагу. Над Нью-Йорк Сіті закінчувався день, який для пасажирів літака був дуже тривалим.

Пасажири які перелетіли з Варшави, нарешті вийшли в зал де їх зустрічали рідні. Ідучи з візками на яких були валізки, усі шукали побачити маму Марійку або Лева, який був вищого зросту. Ніхто не сподівався коли Тамарка запищала від того що якісь руки її несподівано зловили ззаду а коли вона захотіла оглянутися, на сторону її лиця опустилося жіноче

волосся. Насправді це була Тетяна, тільки так як вона працювала сьогодні і була одітою у форму працівника аеропорту, на неї не звернули уваги пройшовши повз неї, тим більше що вона стояла там, де не дозволяють зустрічаючим гостей. Віктор оглянувся за малою і побачив тещу; він зупинив Лізу потягнувши її за рукав шкіряної куртки. Правда усі решта пішли на вихід вдивляючись в громаду людей які стояли, щоб впізнати Марійку.

- Мама! - вигукнула Ліза. - Ой ти працюєш сьогодні на першому терміналі і приїхала нас зустрінути? Дуже дякуємо - Ліза почала цілувати маму а Тетяна її. Коли вже Тетяна привітала Віктора і онучку, Ліза запитала:

- А тато там стоїть? - Ліза вказала рукою туди де стояли люди.

- Тато не приїхав; він зайнятий. - Розвела руками Тетяна.

- Як це зайнятий? Він що мене зустрінути не приїхав навіть?

- Не зміг Ліза. Тато полетів з Гаріком в Лас-Вегас.

- А їм чого тут не хватає цікаво знати що туди подались?

- Магазин будуть там відкривати.

- Ой, чого ще не хватало нам.

- Відправимо туди Ріту щоб там продавала та не злила тебе тут більше. - Розсміялася Тетяна. - Там саме для неї місце в Лас-Вегасі.

- Ні, Ріту не можемо. Зараз Ріту має опрацювати Олеся а про її минуле нам потрібно забути раз і назавжди.

- Давай ходімо до наших. - Лоскочучи Тамарку, промовила Тетяна.

Марійка зустрівши рідних уже повідомила що Тетяна є тут також. Коли вони підійшли, Федір поглянувши на Тетяну вигукнув:

- А я так говорив Остапові сусідові нашому: казав Таня наша з хустинкою на шії бігає як дівка по аеропорті. Ніхто не сказав би що колись під вишнями Лук'яновими босою бігала.

- Ласкаво просимо назад до нас сюди наші любі. - Обнімаючи усіх по черзі промовила Тетяна. - А як справді там вишні мої та хата?

- Яблук привезли вам оригінальних з саду вашого. - Пояснив Віктор тещі.

- Ой спасибі Вітя, яблука з татової яблуні. - На очах в Тетяни показалися сльози... - Як ви там Степанівна. - Тетяна звернулася до Насті. - Я вас питаю тому що ви напевно найбільше цікавилися селом та людьми там.

- Розкажу Таня, приїдеш до нас і набудемося разом. Зараз я дивлюсь що ти на роботі тут.

Надійшов Лев, який запізнився трошки в аеропорт. Він приїхав Лізиною машиною, так як було потрібно забрати усі додому. Коли стали завантажувати чемодани, Лев сказав щоб просто почекали тому що усі помучені, він сам почав закладати багажники в двох джипах.

Ліза запитала Марійку про діти:

- Діти добре, - відказала Марійка. - Правда Русланчик трошки пустий зробився, може Олега вдарити а мені покривляється коли його почну сварити.

- Ой мам, не віряться щось мені - засміялася Олеся. - Я уявляю собі щоб я тобі покривлялась колись була.

- Що ж Марусю, - вмшався в розмову дід. - Ти колись казала що я дітей розпустив а тепер видиш що таке онуки в людини? Тепер ти вже розпустила за місяць часу.

- Нічого Ліза все владнає, - відказала Марійка, - а малий такий хитрий; кажу йому: Русланчик, ти хочеш щоб мама була з вами? Я так зрозуміла по його мові що він не проти щоб мама лиш приїхала і знову поїхала а він в мене був. Хоче в мене бути тому що він як почувасться як риба в глибокій воді. Таня сваха була і каже про малого: «от абхазець малий». А Олежик такий спокійний, правда хитренький зробився. Коли Русланчик його образить, а він вже знає яка любима іграшка в Русланчика, заховає її і тільки дивиться що той робить. Через якийсь час як Русланчик вже сумний, тоді ніби він знайшов йому і вже віддає.

- Ой я не могу які смішні двоє. - Зітхнула Ліза з нетерпінням, щоб якнайшвидше побачити малих, яких Марійка залишила з сусідкою, тобто дружиною Абдули.

Почуття в мандрівників перемішалися: там залишили все рідне і тут вже привикли жити. Правда вони не одні такі були: таких українців по всьому світу - мільйони.

Ліза пробудилася дуже швидко, не дивлячись на те що була перемученою з дороги. Вона поміняла час та клімат, також в літаку вона спала найбільше від усіх. Можливо тому що Ліза змалку літала літаками, і зовсім не хвилювалась в той час коли вона знаходилася на висоті.

В хаті усі спокійно спали. Ліза накинула на себе чорного светра, довгого до колін, та з великими гудзиками. Вона підійшла до ліжечка в якому спав Русланчик і стояла любуючись як малий спав. Ліза присіла взявшись за прутики перил ліжечка, пригадуючи той час коли вона їхала родити малого і зайшла поцілувати дочку в дитячу кімнату. Ліза усміхнулася сама до себе та з глибоким відчуттям материнської любові, оглядаючись на синочка вийшла з його кімнатки обережно щоб не розбудити малого.

Вона вийшла поглянути на подвір'я. В Мерріку ще було набагато тепліше як в Україні, Ліза навіть здивувалася погодою. Якось скоріше вона не звертала уваги як тут осінню буває тепло, та який м'який клімат, не зважаючи що навколо острова океан. Ліза ходила колами по асфальту який був перед гаражем, обходячи Олесину машину. Їй не хотілося спати, можливо тому що в Україні був день, а до такого годинникового поясу, вона вже привикла за місяць часу. В Лізи було таке відчуття що їй хотілося вислати усім посилку з ким прощалася буквально кілька днів тому. Але вона знала що зараз в них грошей мало, потрібно трошки підтягнутися у фінансах, та якимось вирівнятися в ритм в якому живуть усі люди в Штатах.

В таких роздумах вона підійшла до квітника який заріс травною, від того що ніхто не прополював його уже два місяці. Ліза стала дивитися на троянди які були пізніми і можливо останніми цього року. Вона не знала чим зайнятися зранку: в хаті усі спали, роботи не було тому що була неділя. Ліза пішла б до Бойчуків пішком, лиш напевно Марійка з Левом збираються в церкву, правда дід з бабою відпочивають мабуть від дороги. Вона надумала собі зателефонувати до мами; можливо вже пробудилася. Ліза побігла в хату, взяла свій мобільний телефон і набрала до Тетяни.

- Алло, мама?

- Так Ліза.

- Мама, ти вже не спиш?

- Уже пробудилася. Вчора якоїсь риби з'їла і так пити захотіла що просто жах. А ти чому так зранку? Чому не спиться вам молодим?

- Усі сплять, лиш я в літаку спала а зараз ще українським часом живу.

- А в мене дитино люба така нудьга без тата що хоча вовком вий.

- Мені приємно таке чути мама, що ти так не можеш без нього.

- Привикла Ліза за такі роки довгі. Як не кажи а вже тридцять років минуло як разом тягнемо віз долі. А на возі навантажено всього потрошки і він не такий легкий вже.

- Ой не гріши мама, ти б поглянула як деякі чоловіки спилися там в Україні, скільки різного такого. А тато в нас такий що маємо ким гордитися.

- Приїду сьогодні до вас і розкажеш мені про Україну нашу. Де вас знайти під вечір?

- Напевно в мами Марусі, там Ліля під'їде за передачею своєю. Вона пам'ятає добре де мама живе а тут в нас хати усі однакові і вона сказала Олесі вчора що краще до мами приїде.

- Я також хочу з Олесею поговорити.

- Про що саме; коли не секрет?

- Про все що там вона побачила, з ким говорила.

- А чому саме Олесю питати а не когось іншого? Наприклад: мене чи діда.

- Олеся на все увагу звертає, а ти там колись була гостем і тепер тим більше.

- Можливо... - Погодилася Ліза з мамою.

Після розмови Ліза направилася іти в хату, лиш тут на неї чекав сюрприз: на площадці перед дверима сидів немов нічого не бувало кіт Журик. Ліза очам не повірила від побаченого. Вона з радості знову набрала номер до мами щоб повідомити їй про кота.

- Мама, я перепрошую що знову, лиш ти не повіриш що я побачила зараз. Наш кіт знайшовся і сидить коло дверей хати.

- Ой ми забули з тієї радості що вас побачили, сказати про нього. Він ще скоріше прийшов і мама Маруся там їжу йому ставила щоб вже не забирати його з того місця. Ночував він в гаражі вашому, там двері бічні відчинені були для нього.

- А я подумала що він так само повернувся вчасно разом з нами.

- Ні, він вже чекав на вас. Правда від коли він пішов, там ще не зараз появився був.

- Давай мама, я іду його розчісувати.

Ліза відчинила машину Олесі, взяла її щітку і почала нею розчісувати кота. Шерсть на ньому була великою і заплуталася так як його давно вже не розчісував ніхто.

Буквально через дві хвилини з дверей першого поверху показала Олеся. Вона протираючи очі звернулася до Лізи:

- Я думаю до кого ти тут приговорюєш собі. Думаю чи вже когось принесло зранку до нас чи що за біда якась. А Юра питається куди я іду, я сказала що надвір а він мені говорить: «Леська ти забула що ми вже в Америці а не в селі». Я кажу при чому тут село? Ти що не проснувся добре? А він говорить: «я подумав що ти напевно забула що туалет тут в хаті а не коло дідової майстерні».

Олеся з Лізою почали сміятися на все подвір'я. Коли заспокоїлись Ліза сказала вже серйозними тоном:

- А я вже заскучала за Україною сьогодні. Знаєш якось ще хотілося б там побути довше. Там за малими було мені жаль, а зараз я б знову їхала туди на місяць.

- Ой не знаю Ліза чи я зможу завтра в ресторан іти працювати; я такою немов мене крокодил пожував. - Протягнула руки над головою Олеся.

- Коли з Рітою почнеш розмову про Любчика?

- Як тільки - так зразу. Головне щоб не наговорити лишнього чогось. А ти Ліза не розкажуй багато їй, щоб не вийшло так що ми кожна по-різному про нього розповідаємо.

- Ні, що ти подруга? - почала відмахуватися руками Ліза. - Я в стороні стою від тієї драми.

- Ще побачимо, лиш можливо все ж таки прийдеться тобі приєднатися до спільної справи.

На їхню розмову Віктор відчинив вікно і покликав дружину:

- Ліза, малий проснувся.

- Я вже іду до нього, лиш поглянь сюди Вітя. - Ліза зловила кота, щоб показати Віктору. Кіт перевис через її руку і почав крутити хвостом.

- Ух ти! - вигукнув Віктор. - Неси його до мене також.

Ліза побігла по сходах на другий поверх в свою частину дому, двома руками притримуючи великого кота, а Олеся сіла просто на сходи та протягнула ноги; вона любовалась ранком.

Того ж самого дня, після обіду усі поїхали до Марійки. Також приїхала Тетяна. Марійка поклала на стіл поїсти, і перед тим як переглянути відео з України Ліза призналася мамі:

- Мама, а наша Тамарка вже жениха там підчепила.

- А хто такий? - Потягнулася Тетяна до Лізи на куті столу.

- Єдинак в батьків, лиш Тамарка ховалася від нього як миша від кота.

- Та скажи Ліза про кого мова іде?

- Я просто так мама, там Ковальський малий був приїхав був. Наталя і мама її вже так сваталася зі мною що мені просто смішно стало з них.

- А чому б ні? - Розвела руками Тетяна. - Коли єдинак а ще сюди приїдуть і вже можеш зята оцінювати як він тобі.

- Перестань мама. Вони мені не подобаються зовсім, малий також якийсь такий як Олеся говорить «нахальний». Коли там Олеся була тоді вони про мене говорили погано, а як вже в нас були, тоді такі приємні стали в розмові що просто не повіриш. Лиш подумати: дитині дев'ять років а вони вже такі плани мають немов йому двадцять а її сімнадцять.

- Ой Ліза, забула ти вже про свої плани в тринадцять років. - Усміхнулася Тетяна набираючи оливок собі до салату.

- Мама не жартуй будь ласка. Я вже тепер побачила що діти ростуть а з ними і проблеми ростуть.

- Ліза, - вже зовсім серйозно звернулася Тетяна до дочки. - А ти хочеш щоб Тамарка була такою як ти колись в нас?

- В якому розумінні?

- В прямому. Щоб вона крутила любов якусь таємну а ти не змогла додуматися навіть що з нею робиться. Ми ж тебе до діда возила а ти що собі дозволяла там, не смію питати?

Ліза глибоко зітхнула і поглянула чи ніхто не слухає їхньої розмови. Але усі були занятими виделками та ласували спеченого кролика. Ліза нахилилася ще ближче до мами.

- Мама, але в мене на добре все вийшло в результаті.

- Може в малої також так буде. - Якось зовсім байдужно відказала Тетяна.

- Мама, вже знервувалася Ліза. - Чому я з тобою ніколи не можу по душам поговорити. Я хвилююся а в тебе жарти якісь, я тобі призналася, а тобі як кажуть «море по коліна» я так бачу. Тут не іде мова яку спідницю купити а про мою дочку а твою онучку; невже тобі все одно? Чому ти не хочеш увійти в моє положення мама?

- Ліза, що з тобою на кінець? Вже знову набрала собі в голову і від тепер будеш думати про жениха для малої? Давай ще може я, тато, вся родина, будемо сидіти і думати вісім чи десять років про те як воно буде з малим тим, як він там? Тобі немає чим зайнятися Ліза? Ти малу коли в музичну школі поведеш оформляти; я буду платити за уроки. А зараз бери того кроля, а то вже нога передня тільки залишилася для тебе. - Тетяна показала на середину столу.

Ліза усміхнулася до мами та глибоко зітхнувши промовила:

- Ой мама, я тобі завидую просто по-доброму. Коли б мені так все проходило легенько, напевно жила б довго і ніколи не плакала тим більше за чогось пустого, що справді наберу собі в голову. - Погодилася з мамою Ліза.

Після повернення з України, усі зайнялися своїми справами як перед тим. Віктор з Юрою мали дуже багато роботи, так що вони поверталися додому значно пізніше як колись. Олеся також пішла в ресторан працювати. Ліза залишилася з дітьми бути вдома.

Марійка зателефонувала до Галі, дружини Михася. Марійка сказала їй що було здивованою побачивши своє подвір'я в такому стані, як вона його запам'ятала. Навіть перила над сходами нової хати, були пофарбованими в голубий колір, а ромашки які були навареними на них були з білими пелюстками та жовтою серединкою. Але Галя повідомила не дуже радісну новину з України. Вона сказала що після того як гості поїхали, Муфтар захворів, він перестав їсти і напевно помре. Вже Петро ходив по ветеринарного лікаря, той щось йому давав пити, лиш все одно собака нічого не хоче їсти. Петро вже сидить коло нього як коло людини. По роках він ще повинен прожити кілька років, лиш ніхто не може нічого зарадити. Напевно так сумує за давніми господарями. Напевно колись молодому йому легше перенеслася розлука з ними, а зараз біда коло нього. - Пояснила Галя.

В ресторані на роботі Ліля розповідала про те що вона розмовляла з батьками по телефону і її батьки, а особливо мама, були в захопленні від їхнього візиту до них. Вони були здивовані поступком Лізи, також батько Лілі признався що обидві американки дуже красиві. А Олеся з своєї сторони призналась як їй подобалася хата, яку побудували батьки Лілі.

- Там у вашій хаті, так підіймаєшся по сходах як в Лізи на другий поверх.

- В нас так будують там Олеся.

- А ми тут в ящиках дерев'яних живемо як малі каченята. - Сміялася Олеся.

- Бачиш Олеся, - стала пояснювати Ліля, - справа в тому що колгосп розсипався і тягав хто хотів, а так як батьки були там при владі, сама розумієш яка спокуса скористуватися таки положенням.

- Хоча використали те що взяли собі а там так бачу що розтягали і пропили все. В результаті держава не має і люди не скористалися тим, а просто пішло все як на пливучу воду. А які там торти смачні Ліля, ой Ліза наша вже так наласувалася їх, а морозиво зараз там таке різне. Правда колись також за Союзу смачне було морозиво в Богородчанах і в місті. А ще мені подобалося щоб доїхати в любе місце немає проблеми; на кожному куті мікроавтобус возить. Ой Ліля, а як люди одіваються гарно там, де тут побачиш щоб так одівалися. Саме школа зараз і дівчатка з бантиками, у формі шкільній, красаота Лілька.

- Добре коли є за що купити там.

- А ми вже не мали грошей на кінець. Взагалі ми з речей нічого не купляли там; подарунки дітям тільки і таке дрібне щось.

Подарунки з України швидко пригодилися, так як за кілька днів, тобто вісімнадцятого жовтня, Русланчикові виповнилося два рочки. А в кінці того тижня, тобто в суботу, Федір зайшов з майстерні щось поїсти в хату. Правда він надумався що ще не їв з ранку аж в п'ятій годині, так як відновлював якусь старинну тумбочку для телефону, яку Олеся захотіла подарувати Борису Леонідовичу, власнику ресторану. Федір зайшовши в хату побачив що Марійка сиділа за столом, рукава в кофті були підтягнутими а руки стояли складені на столі. Коли Федір увійшов він побачив як Марійка швидко двома руками потягнула під своїми очима.

- Ти що плачеш Марусю? - Почав приглядатися Федір до неї.

- Ай тату, може буде вам смішно з того, лиш я все ж таки плачу.

- А що такого сталось Марусю?

- Тільки що з Україною говорила; наш Муфтар помер...

- Вмер?! - Здивовано вигукнув Федір.

- Галя сказала що сьогодні в суботу ранком. Петро сидів коло нього довго в ночі а ранком прийшов до нього а він бідний почав лизати йому руки і так на руках в Петра... Ой я так розплакалася як Галя розказувала. Сказала що Михась зробив ящик щоб так землю не закидати його тіло. Петро поховав його на Павликовому подвір'ї там коло хати в квітнику. Галя говорила що Муфтар любив там лежати літом постійно, а Петро так плакав за ним як за людиною. Переказував як тоді Ліза його привезла, а я розповідала як я його бавила маленького і в результаті обидві з Галею наплакались.

- Ти кажеш Марусю що мені смішно буде, а мене аж щось коло серця потиснуло. Знаєш пес він розумне сотворіння, не раз як було мені гірко а він так ляже мені коло ніг або дивиться в очі немов відчуває і допомогти хоче мені. Наш Муфтар з нами ділив радості і смуток разом.

- Тату, а як ви думаєте: може так бути що він вас так пригадав і сумував за вами?

- Може Марусю: ти пригадаєш як Ліза приїхала з літака а Вітя привів його а він впізнав її по голосі? Вона його малого залишила а з нами він роки жив разом.

- Рівно тиждень прожив після того як ви поїхали. - Зітхнула Марійка.

- Пережив я навіть Муфтара нашого в тій Америці.

- Тату, що ви постійно одне та те саме? Добре що живі та здорові і живіть собі хоча тисяча років, і мама коло вас почуваеться краще як колись.

- Добре Марусю: вже напевно буду так довго жити що аж подумаєш ніби смерть за мене забула. А як помру такий старезний воно буде добре; ніхто плакати не буде за мною, лиш скажуть: ой нам би такий вік як дідові.

- Знаєте тату, я думаю коли людина переживе сімдесят п'ять років, тоді вже живе довго... Ой ви знаєте як би за вами усі плакали рідні а Ліза також вас так полюбила здавна.

- А я таки Марусю дам гроші Олесьці нині, щоб купила такого самого пса і назвала так само. Він не буде той самий, але нам відрадніше буде яось.

- Та собаки такі дорогі тату.

- Нічого, я гроші маю для такої справи. За нашого Муфтара, сват Аркадій, також був дав багато грошей колись.

- Ой я зателефоную Арку, він також посумує разом з нами. Як не як, адже його подарунок для нас; хоча Ліза привезла нам, але він заплатив за нього.

Смуток який принесла смерть любимого собаки, впав на усіх членів родини. Навіть Володька почав плакати за ним, а Олеся найбільше.

Буквально через три дні, Лев знайшов де купити такого собаку. Правда йому підказав Гарік, тому що Аркадій усіх просив хто з рідних десь прочитає що продають саме таку породу собак, щоб повідомили Лева. Олеся поїхала з Левом та купили кавказького самця. Так як вона пам'ятала Муфтару маленьким, Олеся вибрала з поміж чотирьох самців такого, щоб був найбільше схожим то того, якого вони мала в Україні. Марійка навіть не віддала його Олесі, щоб діти не мучили такого маленького, і сказала що потрібно його годувати як колись вона годувала попереднього. Вівчарку назвали Мухтар, Олеся пояснила що так правильніше, тільки Марійка не обіцяла що він буде так навченим по книжці, як Олеся була вивчила того, що був перед ним. Марійка сказала щоб Федір не спішив з будою для нього, а зробить коли він підросте трошки, так як зимою вона буде його держати в теплому підвалі щоб там спав, а в день в хаті. На таку ідею Настя відказала:

- В тебе Марусю ще там вдома жив пес по-американськи в хаті, а тут як буде на дворі?

- А якщо тут тримати вівчарку, тоді потрібно напевно до лікаря щоб зробив йому так як тут з собаками роблять.

- Як таке виробляти з твариною?! - Почала сваритися Настя. - Хто таке вигдавав нехай собі зробить. Навіть щоб я такого в хаті не чула більше.

- Я розумію що ви говорите, лиш сама не знаю якщо тут так усі собаки...

- Як би так з усіма робили, тоді звідки би вони плодилися? На фабриці псів живих ще не випускають Марусю. Пес має бути як пес і як він вродивсь, таким має жити. - Стала на своєму Настя. - Як ти кажеш татуню? - Настя звернулася до Федора.

- Так як ти Насте. А може в когось буде самка з такої породи і до нас привезуть. Пам'ятаєш як та Павлівна розводила, а Володька підросте може також захоче розводити вівчарки; гроші б мав хлопець файні. Ану чекай я з ним потолкую, він любить щось таке як ті поляки щоб якось не робити а мати копійку. - Зацікавився Федір тим що йому прийшло в голову.

- Пізніше тату, нехай Мухтарчик підросте, а то він ще плаче за мамою, а ми йому вже шукаємо пару та бізнес робимо на собаках.

Тамарка побачивши вівчарку, хотіла щоб до себе забрати, лиш Ліза стала пояснювати що собака швидко виросте, а так як вони мають кота, разом кіт з ним жити не буде. Марійка запропонувала онукам що можуть приходити щоб гратися з собачкою коли вони захочуть. З нагоди того Володька взяв у шкільній бібліотеці книжку про таких собак, щоб переконатися яким він буде коли виросте і про те що він довідався, Володька поділився з Тамаркою.

Марійка навіть зателефонувала до Галі похвалитися про те що вони купили собаку, та щоб Галя переказала дідові Петрові, що тепер у них є новий, та геть схожим до того який був в них любимим...

Після повернення з України Олеся не змогла зв'язатися по телефону з Рітою. Бувало що ніхто просто не брав телефон а кілька разів Олеся почула голосове повідомлення що абонент знаходиться в зоні недосяжності. Олеся просто розсердилася подумавши що Ріта знала про її плани і не бажає взагалі з нею говорити. Але щоб в цьому переконатися, потрібно була для Олесі вагової підстави.

Одного вечора, Олеся зайшла до Лізи і призналася що від того часу від коли вони приїхали, вона не змогла поговорити з Рітою. Також Олеся розповіла про те що їй призналася Ліля: Ліля розказала що в той час коли вони були в Україні, Ріта з своєю подругою Ривкою, приходили в ресторан. Вони попросили дівчину офіціантку, щоб поклікала їм Лілю. Ріта

запитала Лілю коли Олеся повернеться з України, Ліля назвала дату. Ріта нічого не сказала тільки замовила вечерю, досить дорогого меню. Олеся зрозуміла що щось робиться коли Ріта вже сама запитала про неї, тільки не знала що саме.

Прийшовши до Лізи, Олеся призналася про свою невдачу. Тим більше що потрібно уже було телефонувати до Любчика; домовлений реченець вже перейшов. Навіть Олеся оберігалась щоб Любчик сам не зателефонував, а їй нічого буде йому розповісти про свою місію тут. Олеся просто, звернулася до Лізи:

- Ліза, де вона пропала? Не хоче нічого говорити, я її насильно не заставляю.

- А може вона телефон поміняла, а може... - Ліза почала думати. - А давай я запитаю Гаріка де вона взагалі обертається. Але Гарік зараз вже подумає що я з нею вже миру шукаю сама; краще мами запитаю, може вона щось знає. По крайній мірі скаже чи Ріта їздить по їхній вулиці там час від часу. Ріта коли їздить повз них, завжди посигналить коли кого побачить біля хати. - Ліза набрала номер до Тетяни.

- Алло мама! Слухай мама: може ти знаєш чому Ріта не підймає телефон від Олесі?

- Ой Ліза! Але в мене голова як в того барана косівського що Тамарка полюбила. Я думаю ще від коли ви приїхали що я щось повинна була сказати для Олесі, знаю що мала щось сказати а геть забула. Перекажи їй що Ріта з Ривкою взяла відпустку і поїхали до брата Ривки відпочивати. Повернуться першого листопада. Я квитки замовляла для них.

- А куди саме полетіли вони?

- На Гаваї.

- Нічого собі. Все, я з Вітькою також кудись поїду далеко відпочивати.

- Напевно Олеся телефонує коли там ніч, а коли день, тоді десь над океаном немає антени для зв'язку; ось вся розгадка.

- Добре мама, спасибі що виручила. Тут в Олесі голова болить тому що вже потрібно Любчикові щось повідомити а результату ніякого.

- Сама Ріта знайде її коли прилетить. - Засміялася Тетяна.

- Так думаєш мама?

- Побачиш. Ти просто Ліза швидко полюбила першого свого і не розумієш такого положення в якому знаходиться Ріта. Тут така нагода щоб нормальний мужчина для того щоб сім'ю побудувати підходить; куди вона подінеться Ліза?

- Все мама, давай на добраніч. Тут Олеся вже не може дочекатися щоб я пояснила в чому справа з Рітою. - На прощання промовила Ліза.

Коли Олеся почула переказ, вона підрахувала:

- В п'ятницю прилетить наша наречена. Тоді в суботу коли мені не зателефонує, я в неділю домовлюся з нею про зустріч; така розмова не по «трубі».

- Фотки маєш Любчика?

- Звичайно.

- А відео коли ми співали «Хава Нагіла?»

- Ой немає напевно. Юра пізніше почав знімати нас тоді. Жаль що не побачить Ріта як Любчик грати уміє.

- Побачить. - Почала сміятись Ліза. - Побачить а вірніше почує коли її по нервах заграє.

Олеся почала також сміятись, вона зраділа про те що мабуть Ріта не старатиметься заховатися від неї а можливо навпаки: не може дочекатися щоб зустрінутись та обговорити таку делікатну справу.

Так як Ріта ніколи не була заміжня, її не досягнули сімейні турботи супружого життя і як кожній незаміжній людині, в її очах усе що було пов'язано з супутником життя, виглядало романтично та привабливо не зважаючи що їй було тридцять років. Правда Ріта виглядала тендітною та красивою, погляд її очей ніколи не залишав байдужим мужчину, на якому він зупинився хоча один раз. Ріта виглядала одночасно і авантюрною натурою і також бізнеследі, особливо коли вона була одягнута в офісний костюм. Не дарма Ліза її не любила і вимагала від Віктора, щоб той час від часу, відрікався перед нею від Ріти. Також Ліза старалася догодити чоловікові, щоб справді його погляд не зупинився на двоюрідній сестрі. Звичайно що Ліза мала перевагу над Рітою в деяких якостях характеру, а також вона була вищою ростом. Але Ріта мала свою привабливість, так як в неї було також усе гармонічно та

пропорційно що робить молоду жінку привабливою для чоловіка. Обидві Арланки успадкували красоту на обличчі: маленькі симпатичні головки, що були природною рисою жінок в родині Арланів, тобто по абхазській лінії, рідних Іллі Давидовича. Густий чорний волос, який в Лізи крутився вниз а в Ріти взагалі був кучерявим, правда вона коротко стриглася. Вони обидві були смуглявими, мали чорні брови, обидві привабливими, хоча на перший погляд різними та кожна по-своєму вродливою. Обидві уміли красиво одягатися, поводитися серед людей, бути одночасно приємними в спілкуванні та авторитетними. Також обидві любили золото та прикраси. Одним словом з однієї крові, хоча для Лізи визнавати такий правдивий фактор, було не так вже легко; лиш правда є правдою. Також уважний погляд сторонньої людини зміг би напевно запримітити те що дві молоді красуні є сестрами; щось в них було схожим, лиш потрібно було добре приглянутися. А схожими в них були рухи та розмова, хоча Ріта розмовляла російською мовою, все ж таки її бесіда а особливо голос, були схожими до голосу та розмови Лізи.

В характері була різниця: Ліза як відомо була вірною, саме таке відчуття передалося їй від Лук'яненків. Також Ліза була ідеальною мамою в родині, співчутливою до інших. Вона легко зживалася з людьми, не помічаючи як зразу починала тримати перевагу в розмові чи в вирішеннях. Ліза в загальному була розумною, та далеко оглядною в житті, також справедливою та вимогливою сама до себе.

Ріта була схильною до веселих компаній, також вона мала нахил до розпусти, по крайній мірі любила часто вести бесіди на таку тему. На відміну Ліза, маючи колись одного Віктора, вийшла за нього заміж і її подібні розмови були виключно в рамках сімейного життя, тобто не дуже цікавими для любителів подібних пригод. Лиш Ліза, як ніхто інший з її знайомих, могла похвалитися чистим як роса коханням, та квітучою немов троянда любов'ю.

В родині Лізу любила та поважали: як з її сторони, так родина Віктора. За свій ще не довгий вік, Ліза змогла завоювати авторитет в усіх хто знав її починаючи з дитинства, яке вона доволі проводила в Ешері, аж до своїх двадцяти дев'яти років життя.

Однак Ліза була надзвичайно ревнивою, коли б їй попався хто інший а не Віктор, який був гарно вихованим в родині Бойчуків, життя як в неї так само в її супутника, було б просто не терпимим. Але для Лізи в сімейному житті усміхнулося щастя, хоча вона сама собі інколи могла набрати в голову лишнього хвилювання.

Хоча обидві сестри жили в Америці, де стиль життя більше особистий та замкнений, все ж таки Ліза розуміла що так завжди продовжуватися на може. Ліза сподівалася що все ж таки колись вона з Рітою зустрінуть на одній стежці і потрібно буде в'яснити як слід свої відносини. Адже підросли діти і Ліза вже переконалася що Тамарка розуміє і знає про те що її мама ненавидить тьотю Ріту. Ліза хотіла щоб Любчик взяв Ріту, лиш вона глибоко в душі бажала її строгішого чоловіка, такого щоб поклав її в такі рамки, щоб Ріта раз і назавжди забула поглядати на Віктора, а тим більше щось говорити про нього, кому б то не було.

В суботу Віктор а також Юра, любили поспати трошки довше. А ще цієї суботи почав накрапати осінній жовтневий дощик. Жовте листя покривалося краплями і бувши важчим швидше облітало на землю з кольорових кленів.

Олеся вийшла на сходи, над якими був дашок, та стала дивитися на осінній пейзаж. В її руках було горнятко з якого здіймалася ліниво пара. Немов випадково вийшла Ліза з своїх дверей, які були по правій стороні коли виходити з хати. Ліза винесла пакет з сміттям що вкинути у великий пластиковий контейнер для сміття. Побачивши Олесю Ліза ховаючись від дощу забігла під дашок на площадку сходів.

- Як почувашся подруга? - Запитала Ліза, закриваючись махровим халатом під саму шию від холоду.

- Як завжди після п'ятниці. Вітя напевно спить ще так само як мій.

- Ой якою вже перемученою стала, - штовхнула жартуючи Олесю Ліза.

Олеся губами потягнула свою каву і вже збиралася щось відказати як в цей самий час Володька відчинив двері і звернувся до неї:

- Мама, телефон твій. - Малий протягнув телефон і показав губами що там хтось чекає на зв'язку. Олеся без зайвих підозрівань взяла телефон а горнятко поклала на перила.

- Алло, з ким розмовляю?

Ліза побачила як в Олесі забігали швидко сірі очі і вона махнула рукою щоб малий пішов в хату. Також піднявши палець показала щоб Ліза мовчала та була уважною; Олеся почала:

- Привет Рита, а ты уже прилетела вчера? Я сегодня так ничего; вот вышла на дождик посмотреть. А когда? Я смогу в любое время. Давай тогда в шесть в том кафе. Конечно одна буду. Тогда договорились. - Олеся закрила телефон і з радості обняла Лізу.

- Скажи що Ріта так зранку вже захотіла щось знати?

- Маю зустрітись з нею вечором.

- Захотілося мужика їй, - похитала головою Ліза, - добре моя мама сказала про неї що вона не пропустить таку нагоду. Думаю Олеся що в тебе усе вирішить ся в тому питанні; бачиш сама напрошується наша «девочка».

- А може поїдеш разом зі мною?

- Ні що ти Олеся. Ріта коли мене побачить їй мову відійме.

- Тоді я сама змушеною. Не знаю про що вона буде питати мене; я б підготовилась.

- Ой, можна подумати що в Гарвард поступаєш. Скажеш їй що вже досить бавитися дівки, нехай заміж виходить; ось тобі усі підготовка Олеся.

- Окей, але щоб ти була вдома коли я повернусь; зайду тобі розказати як там ми провели розмову і що з того буде.

- Добре, - погодилася Ліза, - я біжу в хату а то замерзла.

- Давай біжи підіймай свого; вже скоро обід буде. - Виливаючи в квітник залишки кави, пожартувала Олеся.

Від того часу Олеся ходила по кухні і тільки думала як переконати Ріту що викликала Любчика до себе. Вона надумала перше все розповісти щоб не заставляти Ріту понижуватися перед собою, немов вона напрошується сама. Пізніше Олеся передумала щоб краще вислухати що саме цікавить Ріту, коли вона запропонувала зустріч. Найголовнішим було те щоб замаскувати правдивий повід який штовхнув Олесю на такий крок, а саме: Ріта не повинна була додуматись що саме Олеся хотіла звільнити Лізу від переживання за Віктором, та щоб ревність її не мучила. Олеся знала що Ріта це не Галя в селі чи хтось інший, кому можна що будь наговорити і повернути куди потрібно. Олеся вирішила бути дуже обережною в розмові щоб не наробити шкоди собі, Любчикові, а найголовніше: не розчарувати Лізу.

Нарешті наступила година половина шостої, Олеся вже була одітою, фотокартки Любчикові які були найбільш цікаві, вже стояли в її сумочці. Вийшовши на двір Олеся побачила Тамарку яка була одітою в осінню курточку та збирала листочки для якоїсь декорації в школу. Олеся попросила щоб мала покликала маму. Коли вийшла Ліза, Олеся запитала:

- Не знаю чи показувати фотки зараз їй, щоб не було так ніби я вже їхала її переконувати.

- Візьми тільки одну чи дві, та такі щоб на них були інші люди, немов ти носиш їх постійно з собою. Почекай я маю таку де Любчик з малими нашими там на подвір'ї стоїть; просто виходить що ти малого носиш в сумочці, а там Любчик біля нього заодно.

- Правильно Ліза, а я не подумала. Знаєш якось буди по-дикому що я вже все сама підготовила. Я скажу що Любчик в неї влюбився і хоче знати чи можна йому претендувати на її руку. Одним словом те що наговорила Любчикові там, сьогодні тут її буду говорити.

- Ой Олеся, ти дограєшся колись я так бачу. Давай щасливо тобі на таку благородну справу!

Лексус якого водила Олеся, поволі виїхав на вулицю і покотився в сторону центральної дороги, а Ліза підняла голову, поглянула в осіннє небо з якого падали краплі холодного дощу...

На стоянці біля ресторанчику якого запропонувала Ріта як місце зустрічі, Олеся побачила що машина Ріти вже стояла. Олеся швидко взяла сумочку, поправила білу куртку коротку до пояса і пішла до дверей ресторану. Лиш Ріта в той час сиділа в своїй машині та вела розмову по телефону. Вона швидко вискочила з машини і кликнула Олесю:

- Кудя сбежала Александра!

- Ой, я подумала что ты уже там. - Оглянувшись розгубилася Олеся.

- А я смотрю твой поляк наверное хороший в тебя.

- Это к чему?

- Ну как: каждый раз ты всё хорошеешь.

- Ой не надо Рита. Ты также смотрю по миру летаешь как перелётная птица.

- Давай за стол, там потолкуем вместе. - Придержуючи двері ресторану, пропусти Ріта Олесю перед собою.

В ресторані замовили вечерю, при тому Ріта сказала що все сьогодні за її рахунок. Олеся побачила що Ріта в гарному настрої і сама віджила а вірніше відчула себе вільніше як перед тим. Але Олеся чекала щоб Ріта сама почала розмову; довго чекати не прийшлося.

- Слушай Александра, мне донесли что во время вашего визита, там на вашей Украине был разговор про меня. Так могу я знать в чём дело?

- Конечно можешь и должна знать. - Повела очами Олеся.

- Я слушаю тебя. - Ріта приклала руку до щоки на якій виблискував перстень з діамантом.

- Кротче один мужик влюбился в тебя и не давал мне покоя до самого отъезда. А Виктор узнал, а может быть и его спрашивал он, и уже Виктор передал без моего согласия сюда в Штаты. Вот так ты могла узнать.

- Кто такой тот что спрашивал меня?

- Знакомый наш. Лично я его знаю ещё с восьмьдесят четвёртого года. То есть как только получил право вождения, так начал приезжать к нам. Его тётя, работала с мамой вместе.

- Это правда что он еврей?

- Да, он еврей.

- Образование какое?

- Думаю что институт закончил, потому что в армии не служил. - Олеся знала що Любчика викупили з армії, лиш вона знала що він щось закінчив заочно. - Родители крутые там в области. Отец вообще там всю милицию, КГБ, прокуратуру знал. Виктору помогли чтоб в Афгане не служил, и потом одно дело провернули для него.

- А как так влюбился не понимаю; не мальчик ведь?

- Рита, что за вопрос нелепый? Спрашивать как влюбился: ты не Арланка что ли? И вообще давай не начинай скромничать здесь. Должна признать что вопрос довольно глупый.

- Поняла. - Схиливши голову посміхнулась Ріта.

- Вот это уже по делу.

- Как звать этого героя?

- Любомыр.

- Странное имя. Кажется даже не слышала такого на Кавказе. А ещё чтоб евреи так мальчика назвали.

- Это имя наверное ещё из Киевской Руси; то есть «любовь и мир».

- Красиво...

- Конечно.

- А может быть родители скрывали кто они в действительности и часто бывает что в еврейских семьях, дети имели два имени. Ты что думаешь по этому поводу Александра?

- А мне не жить с ним; тебе решать. Думаю он мне звонить станет скоро, и хорошо чтоб я ответ знала. Одно тебе только скажу: мужиков сколько угодно здесь для тебя, но одно дело там просто мужик а другое человек по жизни. В нас на Западной Украине, люди ценят семью; он для совместной жизни.

- А жена почему ушла от него?

- Там любви не было от начала. Вот про это я точно знаю, а не веришь - спроси Лизу, она также слышала от него лично и накануне его свадьбы.

- Ой, а она ему что там про меня?

- Ничего плохого.

- Вот это я не верю.

- Рита, Елизавета не станет перед другими людьми ругать своих. Я думаю что ты это знаешь. Тем более он меня знает долго, а Лизу не знаю спрашивал он вообще.

- Что там у вас хорошие и ответственные люди в вопросе семьи, это правда. Смотрю какая Андреевна, или твоя мать Мария Фёдоровна. Виктор муж для жены, ты с своим также.

- Ты подумай Рита, время есть. Знаешь как мне когда-то Лиза говорила: отогнать всегда успеешь. Просто он звонить станет может быть а я скажу чтоб перезвонил позже.

- А может скажешь что мне позвонил. - Повела очами Рита.

- А что? Если нужно скажу с удовольствием. И ещё главное я забыла: ты не подумай что он ради денег, или Америки, или что-то в этом роде. У него есть магазин свой, там он стоит вполне нормально и даже круто.

- А я и не подумала такого. Если с вами дружил, это уже мне что-то говорит Александра. Я слышала как дядя Аркадий говорил о вашей родне.

Олеся ще з Рітою мали розмову біля двох годин. Правда Олеся сама нічого не говорила більше, вона подумала що для першого разу вже забагато того що вона сказала. Олеся показала себе немов людина яка стоїть в стороні і кілька зробила те про що її просив Любчик. Правда дала телефон Любчика Ріті. А Ріта говорила про малого Русланчика, питала Олеся про дітей, та про їхній візит в Україну.

Ліза дала наказ Тамарці, щоб вона поглядала коли повернеться Олеся. Так як з вікна дитячої кімнати було видно дах гаражу і коли хто вечором заїздив на заїзд, дах освітлювався від машини. Тамарка погодилася, вона дивилася щось на комп'ютері а в кімнаті світла не було. Ліза знала що все одно Олеся забіжить до неї, але їй не терпілося побачити першою, та зустрінути Олеся, коли та виходитиме з машини.

О десятій годині Олеся приїхала. Тамарка не побачила тому що була зайнятою тим що не комп'ютері одягала ляльку. Олеся сама побігла по сходах до Лізи. Ліза побачивши Олеся в дверях, дуже зраділа. Вони пройшли на кухню і Ліза поклала чай з цукерками та печенням.

- Як там відбулася зустріч? - Натерпілось знати Лізі.

- Так як Андріївна постановила.

- Ти серйозно Олеся?

- Навіть дуже.

- Давай признавайся все як було.

- Заборонено мені. Я дала слово Ріті що нічого тобі не розкажу.

- Тоді нехай буде по-твоєму, - несміливо опустила очі Ліза, не сподівавшись на такий крутий поворот з сторони Олесі.

- Ой, а ти вже повірила. Як я б змогла тобі не признатися в такому Ліза? Вже кому, кому а тобі? Ні, від тебе секретів, ані таємниць жодних, в мене немає і не буде ніколи. Наша дружба провіреною роками та пригодами; хіба не так?

- Все ж таки ти Леська Журичка. - Зраділа Ліза що не даремно чекала на Олеся.

Оглянувши по сторонах чи кого немає, Олеся детально почала переказувати розмову з Рітою; не пропустила нічого.

- Ой, як вона пам'ятає що говорив дядя Аркадій, - зневажливо в адрес Ріти висказала ся Ліза. - Послухала б що про неї той дядя казав колись. А правда що вона знову підстриглася так що шию видно на рівні з вухами?

- Пострижена, лиш шії вже не видно; хто тобі вже наговорив такого?

- Мама моя.

- А волосся гарне в неї: кучерява як овечка.

- На жаль чорна овечка: як ззовні так само в середині. На Кавказі таких овець в першу чергу: з пасовиська до столу.

- А що може м'ясо смачніше з чорної як з білої?

- Нічого там немає смачнішого, лиш вовна чорна і пошити з неї верхній одяг зручніше тому що не видно бруду на ньому.

- Ой бачу що ти так «любиш» Ріту, що справді пошила б з неї кожуха кавказького.

- Менше з тим: родилася чорною і помре такою. Давай що ще ви там і про кого?

- Почала вона твого малого вихваляти: казала що в їхню родину пішов.

- Про таке я сама знаю, без її коментаріїв та характеристики.

- Також питалась чому ми не погодилися щоб після народження нашому Олежику так зробили як Русланчикові, мовляв в Америці майже усі так роблять.

- А її чому таке цікавить? І взагалі звідки вона такі тонкості знає про дітей?

- Як звідки? В неї були малі кілька разів коли ми були в Україні. Звичайно що переодівала їх, може купалися, що тут особливого. А можливо просто поцікавилася таким.

- Ой я випишу своїй мамі за таке, для чого їй дітей було віддавати?

- Перестань Ліза, - почала заспокоювати Олеся, - можна подумати наврочить там щось вашому малому. Не хвилюйся: буде з нього такий хлопець, усі дівки буду гинути за ним.

- Окей, вже так склалося, тепер пізно щось змінити.

- Ой Ліза, лиш давай не ображайся на мене; домовились?

- Що ще там?

- Я вчора побачила як Ріта щось застидається, геть якоесь так водить очами як Тамарка. Вона навіть красива тоді якась по-особливому. Але мала твоя в тому схожою з нею, просто я не можу. Що не кажи а таки одна кров.

- А я думала що в неї вже сорому взагалі немає зовсім; ще напевно в Ешері загубила.

- Ліза, я змушеною вас помирити все ж таки. - Поклавши руки на стіл сказала Олеся.

- Ось приїдуть Ковальські твої, тоді я побачу в якій злагоді ви будете.

- Ковальські мені через Юру а Ріта по крові твоя сестра; тут велика різниця. А взагалі я думаю що вони будуть себе поводити дуже облесно, щоб якоесь посвататися з тобою.

- Ой Олеся, хоча не каркай вже малі про таке. Не дарма вона не побачила коли ти приїхала, напевно інтуїція підказала що ти будеш її рівняти до Ріти та тулити до Валерки того.

Олеся розсміялася здіймаючи вгору голову, а Ліза зробила плачевний вигляд щоб показати як подібні жарти їй не подобаються, лиш також почала сміятись разом з Олесєю.

В цей час їхній сміх перервав телефонний дзвоник. Олеся кинулась шукати в кишені куртки свій мобільний телефон. Витягнувши вона нараз поглянула на Лізу та показала щоб та замовчала і були тихо. Олеся відчинила телефон і запитала:

- Да Маргарита, я тебе слухаю. А у тебе какой? Конечно можешь. Да, точно знаю; виза нужна. С нами Тамара летела, так имела визу. Нет это просто, я спрошу Лизу где они открывали. А почему нельзя? Да что ты Рита, она хорошая. Конечно сделаю, только для тебя. Окей до свидания. - Олеся повела очами по стелі кухні.

- А скажи що промовка про вовка а вовк прийшов сам? - Запитала Ліза.

- Ой щось буде напевно. Питалася як в Україну летіти і який паспорт, віза, і де взяти візу.

- Напевно поглянути на живого хочеться їй. А в неї грошей як листя зараз в нас біля хати; нехай летить. - Дивлячись у вечірнє вікно промовила Ліза.

- Так візу як їй відчинять? Вона ж не українка.

- А чому не відчинять? Поїде в Українське консульство в Менхеттені, правда я забула номер вулиці, коротше десь там біля Асамблеї ООН.

- Я знаю Ліза, я також була там. Тільки ми українці а Ріта не знаю хто: абхазка, грузинка чи хто вона взагалі рахується?

- Рахується єврейка. В неї батько наполовину єврей а мама натуральна єврейка.

- Тоді дадуть їй візу українці, - стиснула плечами Олеся. - Вона не терористка якась: не з Афганістану чи Іраку.

- Вона сама не знає хто вона і звідки. - Махнула рукою Ліза, якій вже було досить цього вечора слухати про Ріту.

Олеся не здавалась щоб поміняти тему розмови. Вона поклала в рот кусочок шоколаду, набрала чаю щоб шоколад топився і думала як продовжити говорити з Лізою про мир.

- Ліза, - почала Олеся. - Я тебе таки не розумію: ти видала свої гроші щоб врятувати правнука Зоськи а Ріту ніяк не простиш. А коли б скажімо дитина в Ріти так захворіла, нехай не буде такого, я просто для прикладу щоб зробити тест на почуття твої. Ось коли б таке трапилося, ти б змогла допомогти їй?

- Не знаю... - Зітхнувши відказала Ліза.

- Не знаєш?! - Здивовано вигукнула Олеся. - Ой Ліза з тобою біда конкретна я так бачу. Тепер я трошки зрозуміла те що ти мені давно говорила в своїй квартирі. Пам'ятаєш як ти сказала що коло б Вітя щось передумав, ти навіть боялася таке думати щоб ти йому зробила.

- Олеся, зрозумій мене правильно: ваша сусіда, чи її дочка Дарія, її син Володя, його син Андрійко, вони ніхто не претендували на серце Віті. Ваша сусідка хотіла вам зло заподіяти а я просто стала жертвою. Так само як ти колись якось там бичка в її город випустила, він не знав чий там буряк і які у вас рахунки з тією людиною, на городі якої цей буряк росте. Тварина не спосібна думати про таке, просто йому смакує бурячкові листочки. Подібно сусідка ваша не думала як я тут переживаю, що я думаю, їй не було сенсу мене ненавидіти. Вона хотіла щоб дід та бабця відчули біль за своє минуле. А тут Ріта може свого добитися все ж таки. Я одного разу побачила як Вітя за нею вслід поглянув, просто мені воно перед очима до сьогодні стоїть...

- Ой Ліза, що в тій голові твоїй мотається? За якою бабою хлоп не подивиться? Та вони лише живуть для того. Та їм тільки... Ой, не буду краще грішити, тому що неділя завтра.

- Олеся, а давай нехай твій Юра розпитає Вітю там в гаражі що Вітя думає про Ріту. Лиш щоб ти правду мені передала. Знаєш вони чоловіки і признаються в своїх гріхах один одному. Я розумію що він мене любить, але він може мене любити а її захотіти просто так; сама розумієш. А мені хочеться щоб я була для нього на усі випадки життя. Розумієш: тільки я і ніхто, ніяка інша ніколи до смерті.

- А воно хіба не так у вас?

- Взагалі воно так є насправді, лиш щоб так завжди, лиш щоб він мені говорив про любов кожної ночі, хоча одне і те саме, лиш щоб робив так.

- Нічого собі Ліза. А мій Ковальський в ночі може про колеса загнути навіть з просоння, він любить мене, але я не вимагаю такого від нього як в Шекспірівських драмах.

- А Вітя уміє так, він може, тому я вимагаю від нього.

- Ти вже як та вчителька що від мами вимагала коло дошки писати.

- Як може, тоді нехай старається.

- Ліза, зрозумій таку справу: Вітя є гарний чоловік, коли б тут не було Ріти, твоя ревність перекинулася б на іншу. Наприклад я знаю що Ліля також говорила що він вродливий, що очі в нього класні, що будеш її ненавидіти тепер?

- Буду також. - Усміхнулася Ліза а Олеся зрозуміла що вона так жартує.

Тут на їхню розмову зайшов той, про кого велася розмова. Віктор поглянув на годинника який висів на кухні і промовив:

- А що може спати не будете сьогодні? Ви так обидві немов не бачилися десять років.

- Я спати буду Вітя, - засміялася встаючи Олеся, - а ось ти напевно будеш старатися довести як ти любиш свою Ляльку. В неї знову сумніви появляються по поводу такого почуття.

- Звичайно що постараюсь, лиш ти вже Олесю іди додому на кінець. - Пожартував Вітя до сестри. Олеся повернулася щоб побажати:

- На добраніч Лебедина пара; вважайте дітей не розбудіть.

На годиннику вже була дванадцята ніч, а за вікном сів жовтневий дощ, та полоскав жовте листя, яке вже відшуміло своє літо...

У неділю Ліза зателефонувала до Марійки. Вона запитала чи сьогодні Марійка не буде варити вареники, тому що Тамарка собі щось надумала і їй захотілося вареників з сметаною, які вона ласувала в Україні, коли була зготовила Галя Михасева. Марійка відповіла що не планувала, лиш коли так захотілося Тамарці, тоді обов'язково будуть вареники сьогодні. Лиш Марійка просила дві години часу щоб їй дали, так як вона ще їхала з церкви додому.

Тим часом Ліза з Віктором поїхали в магазин щоб купити гарні подарунки для посилки в Україну. Справа в тому що Тамарка будши там, пообіцяла дівчаткам які з нею гралась, що пришле їм з Америки посилку і те що дівчата замовили Ліза захотіла купити для них.

Звичайно що в Україні діти вже забули і не сподівались що Тамарка так серйозно віднесеться до їхнього прохання, а Ліза в цьому навіть побачила зацікавленість, їй хотілося щоб Тамарка пригадувала Україну та мала там друзів. Посилка повинна була піти по адресу на Ірину Михасеву а там подарунки повинні були стояти в окремих коробочках і Ірина повинна передати їх власноручно.

Приїхавши до Марійки десь коло четвертої години, Ліза призналася в чому причина їхнього запізнення. Марійка вислухала стоячи біля плитки щоб витягнути гарячі вареники.

- А ти Ліза скажи Ірині щоб в школу не несла дітям подарунки. Знаєш там інші зараз будуть відбирати, просити. Може нехай скаже тим дівчатам щоб прийшли до неї додому, а вона вже там їм віддасть.

- Я так поступлю як ви підказали мені. - Погодилася Ліза.

Марійка усіх запросила за стіл. Правда Олесі не було а тільки Юра з своїми хлопцями. Олеся поїхала до Лілі, щоб допомогти їй заповнити якісь анкети.

Дід Федір також не спішив іти за стіл, так як Лев включив для нього якісь документальний фільм на комп'ютері про війну.

Коли усі були за столом, Марійка звернулася до сина:

- Вітя, я дивлюсь що ти уже почав сивіти трошки. Може щоб ти трошки замалював скроні?

- Мам, що таке вигадуєш? Мені уже тридцять третій рік пішов нівроку. Поглянь яка в мене вже дівка виросла щоб здорова була і слухняна.

Усі глянули на Тамарку, губи якої були забілені сметаною і вона не звертала на нікого уваги. Але під столом бігав Мухтарчик, він кусаючи пальці на ногах, почав лоскотати Тамарку.

У Віктора зателефонував в кишені телефон. Він витягнувши почав розмовляти. Ліза почула голос жіночий, також розмовляє по-українськи. Марійка поглянула на Лізу, яка тут же поклатла в сторону виделку. Марійка також спостерігала за тим як Віктор говорив. В кінці він промовив: ми усі в мамі, давай приїжджай сюди в гості.

- Хто така Вітя? - Запитала Ліза зразу лиш як Віктор відняв телефон від вуха.

- Одна особа, може під'їде зараз і самі побачите. Така дама солідна що не відгадаєте навіть.

- Вітя, - промовила Марійка. - Ти не правильно відповідаєш коли тебе запитує дружина.

- Мам, сама ти говориш що я вже посивів а продовжуєш мене вчити як відповідати.

- Може Ліля приїде? - З недовірою запитала Ліза.

- Яка Ліля? Вона що до мене телефон знає чи говорить зі мною?

- Вітя, скажи хто такий тому що може потрібно щось прибрати тут на кухні. - Закрутилася Марійка на кріслі за столом.

- Ой люди добрі! Та Олеська їде сюди; ніхто голос не впізнали її? - Почав сміятися з усіх Віктор. - Вже наробили такого шуму немов партизани за хатою.

Ліза взяла з столу телефон чоловіка та переконалася що тільки-що розмовляла Олесю. Віктор промовив:

- Бачу усі вже стали такими як Ліза моя: підозрівають мене а хоча було б чого.

Марійка поглянула на невістку і припросила:

- Лізочка, пиріжків поклади собі ще і салат ти любиш з перця червоного.

- Апетит пропав через його жарти. - Зітхнула Ліза.

Усі продовжували їсти мовчки аж до того часу, поки Володька почувши шум від кроків, не вигукнув: мама Леся вже тут!

Олеся зайшовши в хату весело промовила:

- Усім смачного, також Ліля передавала привіт для вас.

- Приймаємо привіт, - відповів Юра та Марійка одноразово.

- Олеся, пиріжки гарячі будеш? Хоча три штуки. - Почала просити Марійка.

- Окей, лиш швидко тому що я після п'ятої вже не можу їсти а зараз за шість хвилин вже п'ята буде.

- Ой, яка конкретна та точна ти в нас. - Почав сміятися з сестри Віктор.

Олеся поглянула на Лізу яка старалася показати що все нормально, лиш Олеся вже знала її манери та по обличчі могла додуматися. Вона звернулася до Лізи:

- А ти чому такою сидиш як на поминках?

- Щось голова болить, напевно дощ знову буде вечором.

- Не слухай Олеся. - Вмішався Віктор. - Ти зі мною говорила а я не признався хто такий; вона образилася на мене. Вже подумала що Ліля мені дзвонить, тому що Ріта не уміє нашому говорити. Може Любчик навчить її, якщо вона не навчить його якоїсь своєї.

- Ти Вітя, мало вділяєш уваги дружині. - Почала сварити брата Олеся. - Її болить голова тому що ти не хочеш полікувати.

- А може Юра навчить мене як так він тобі вділяє увагу, що ти завжди веселою?

- Е ні: він вночі про колеса може говорити; такий метод не підійде для вас.

Ліза раптово перервала розмову:

- Олеся, перестань, нехай діти не слухають ваші комедії. Краще скажи чи ти думаєш щось покласти в посылку для Ірини та її хлопців?

- Щось придумую. Зараз осінь і напевно якісь курточки від дощу знайти.

- Тільки поки посылку одержать вже зима буде мабуть. - Підказала Ліза.

- Тоді щось тепліше потрібно підшукати.

Марійка почала розказувати де є гарні магазини з дитячим одягом і недорого. Також де можна купити іграшки дітям на різний дитячий вік.

В розмові Ліза поглянула на Віктора і побачила що він щиро дивився на неї. Слухаючи те що розповідала Марійка, Ліза знову кілька разів глянула на чоловіка і побачила що він задумавшись продовжував на неї дивитись. Ліза поправила волосся яке була розділене і хвилясті локони опускались вниз коли вона опускала голову. Потім вона поглянула на плаття і поправила біля шиї, хоча воно стояло нормальним. Ніхто з присутніх за столом не звернув уваги, ні на Лізу, ані на Віктора; лиш щось відбувалось. Ліза взяла стакан з соком і знову побачила як Віктор немов завмер поглядом задумано не зводив своїх синіх очей з дружини. Ліза вже не видержала і запитала:

- Вітя, щось не так? - Вона руками повела по раменах поправляючи плаття.

Віктор мовчав... Ліза знову запитала:

- Вітя, що з тобою?

Олеся побачила що щось не зрозуміло з братом, тому просто пожартувала:

- Вітька, що пирогів забагато пропустив до живота свого?

- Ні, - глибоко зітхнув Віктор. - Я просто задумався...

Олеся почала розповідати про Лілю, про її батьків, а Віктор нахилився до швагера та промовив а вірніше попросив:

- Юра, може ти візьмеш нашу машину і дітей додому?

- А ти що не їдеш додому?

- Я хочу пройтися пішком. Така осінь гарна; пройдемося з Лізою самі.

- Окей, нема проблем. - Погодився Ковальський.

Віктор звернувся до присутніх:

- Щиро вдячний за вечерю, я хочу іти пішком додому. - Він поглянув на дружину. - Ліза, а в тебе є тут щось тепліше одітися щоб ти пішла разом зі мною?

- Звичайно Вітя. Я маю куртку з капюшоном; сьогодні вітер на дворі.

- Тоді ходімо: Юра дітей привезе і машину також нашу.

Вставши за столу Віктор проходячи заді дочку, яка сиділа за столом, шепнув Тамарці:

- Приїдеш з Вовчиком разом, я з мамою хочу щось поговорити. - Він поцілував доню. Ліза також проходячи вслід за чоловіком, поцілувала Тамарку згори в голівку. Олеся провела їх поглядом разом з Марійкою.

Віктор з дружиною вийшли на вулицю. Ліза натягнула на капюшон, тому що був вітер, вона хотіла запитати чоловіка чому саме він так дивився якимось на неї за столом. Тільки Ліза не встигла: Віктор звернувся до дружини першим:

- Ліза, знаєш чому я вирішив піти пішком з тобою?

- Ні, не знаю. - Холодно відказала Ліза.

- Я хочу з тобою поговорити.

- Я тебе слухаю.

- Ліза, коли ми були за столом я сидів і думав.

- Я побачила.

- А знаєш про кого я думав?

- Не знаю, - зітхнула Ліза пригадуючи що вона йому закинула сьогодні про Лілю.

- Я думав про тебе... - Задумливо відповів Віктор.

- Цікаво що саме?

- Ліза, пробач мені що я інколи якийсь такий, що сам себе не люблю за свою легкодушність.

Від почутих слів, Ліза взяла Віктора під руку і почала йти повільніше щоб бути уважною до того що вона почула. Віктор продовжував:

- Знаєш Ліза, бувають моменти в житті людини, коли людина відчуває біль за свої поступки. Можуть бути поступки просто якісь не особливі, а поведінка чи вислів немудрий, і до часу воно немов все нормально а інколи розум просвітить немов промінь і тоді бачиш що в голові багато такого що стає соромно самому за себе.

- Це вже щось цікаво, - прошептала Ліза, дивлячись на мокрий тротуар, якого освітлювали придорожні ліхтарі.

- Ліза, мені сьогодні дуже жаль тебе стало. Напевно так само як колись в Івано-Франківську коли я побачив як ти підійшла до лавочки, сіла на неї і закрила своє юне личко руками. Я тоді думав що не переживу того а тепер якимось так побачив як тобі було гірко від моїх нерозумних жартів і після того також такий жаль мене обняв, що просто не можу тобі передати словами. Я хочу бути сьогодні, цього вечора дуже відвертим, лиш скажи що ти мені простила що я за столом не тільки апетит тобі відняв а також образив як дружину.

- Вітька, ти знаєш що я завжди тебе прощала. Навіть коли я хотіла тобі помститися колись в дев'яностому, я зрозуміла що не зможу тебе не любити. Бували моменти в мене що я думала що перейде моя юність і любов трошки стане холоднішою, лиш зараз я побачила що воно не так в мене. Мені, коли доживу, весною виповниться тридцять років, а воно говорить що я знаю тебе уже біля сімнадцять з них. Вітя, я зрозуміла що для моєї любові мені просто часу не хватає, мені здається що зараз я б не розлучилася з тобою навіть на один місяць, щоб час так не пройшов мій, а життя мені здається таке коротеньке...

- Знаєш Ліза, я думав про той вечір коли ми були в агронома на весіллі другого вечора. Тоді я вперше побачив твого батька. Коли я побачив твоїх батьків, якими вони були одітими та діловими, мені просто не вірилося що я вчора цілувався з їхньою єдиначкою. Я думав що скоро хлопці в селі, а також дівчата в школі, визнають що в мене дівчина родом з Кавказу. А воно щось таке романтичне та урочисте, а ще коли Олеся в школі про любов нашу комусь шепне на вухо; рознесеться поволі серед молоді про нас, усі мені будуть зазидувати. Але разом з тим я боявся кілька одного: щоб твій батько не став проти нашого шлюбу. Він таким мені показався немов недосяжним в моїх очах, що я надіявся тільки на твою любов, яка зможе мені допомогти в моїй єдиній мрії на землі. І справді лиш подумати: коли б не ти Ліза,

куди б пішла моя дорога в житті, я просто не знаю. Навіть взяти Олесю: приїхала в Україну, усі вітають, батьки тієї Лілі що Олеся тільки-що розказувала, дивляться на неї як на якусь поважну особу з Нью-Йорку. Дивляться як на людину, яка може допомогти їхній дочці в Америці, одним словом люди які колись в руках держали колгосп та його кошти, запобігають ласки в Олесі. А Олеся хоча красивою, лиш вона сирота, з середньою освітою, з небагатої родини такої як наприклад Ліля. А Андрійко твій брат: вища освіта, живе в Києві, батьки інтелігенти. Дружина його Людка також розповідала Олесі що батько її бувший директор великої автобази, мама директор дитячого садка великого, також - інтелігенція. А та сама Людка захоплюється поступками Олесі, просить щоб Олеся їй з Америки хоча інколи зателефонувала. Тепер поглянь Ліза глибше: наша мама. Вона уже була втратила надію на супутника в житті. Мама вже думала що самотність це її доля до смерті, а тут ти увійшла в нашу родину і все змінилося. Напевно дід з бабою може вже і не були б живими від тих робіт, а тут живуть як казали в нас: «пирогои в маслі». Зараз осінь, дощик, а вони не думають що там на городі, що там на грядках. Дід дивиться кіно про війну а баба спить собі в теплі. Ліза я тобі для чого те пригадую, так як ти це все прекрасно знаєш і розумієш; я пригадую щоб ти відчула скільки ти зробила для моєї родини. А тепер поглянь в іншу сторону, тобто коли б тебе ми не знали: Олеся навіть коли б вийшла за Юру, вона б в цей час десь за кордоном працювала б в столові якісь. Це ще в кращому випадку, а з такими анатомічними даними, з якими вона народилась, напевно пішла б дорогою такою як тисячі її ровесниць по усій Європі. Може якісь час вона б боролася щоб не опускатись так, лиш так як вона любить гроші а сама красива, напевно не стало в неї сили волі. А Юра тоді так мотався б по селі, та з того всього спився б як сусід Остап з нашої вулиці.

- А для тебе особисто що я змогла зробити в житті? - З цікавістю запитала Ліза.

- Якщо по правді, в мене колись уява про життя з жінкою було дуже обмеженим. Я просто думав як усі хлопці в моєму віці. Зараз я побачив що такою дружиною яка є в мене, я маю те про що багато мужчин навіть не мріють. А діти які в нас: Тамарка яка наша а Русланчик коли виросте, буде саме мабуть таким як я собі колись уявляв ділових кавказців.

- А знаєш Вітя, - Ліза також пішла на відвертість, - я інколи також сама на себе сердита. Моя мама так мені сказала один раз: «ти напевно хотіла б щоб твій Вітя був таким щоб ти його в свій гаманець заховала і носила з собою як міні-ляльку». Воно смішно звучить, лиш так якось виходить в мене. Я розумію що надміру ревнива, лиш я не можу нічого з собою зробити щоб щось поміняти в такому питанні: тут почуття родимі і все.

- Ліза, - якимось урочисто промовив Віктор. - Накажи мені кого мені зненавидіти з жінок і я так зроблю, я зможу навіть поклястися тобі в тому.

- Ой Вітя, мені потрібно з Рітою помиритися, а ненавидіти воно погано звичайно. Вже досить що я їй так як ти висловився, а тобі для чого? Просто я хочу бути впевненою що вона не має доступу до твого серця а воно належить тільки мені. В мене таке відчуття до неї що просто не можу тобі пояснити; сама не можу розібратися в тому.

- Ліза, а ти думаєш що я не ревнивий зовсім? Навіть мужчини в яких дружини вірні і ні одного разу не давали поводу сумніватися в цьому, бувають ревнивими до них. А знаєш чому ти не бачиш щоб я ревнував тебе а сам бувши ревнивим?

- Дуже цікаво взнати мені про таке.

- А тому що ти умієш віддатися повністю мені.

- Спасибі Вітька за те що зміг мене зрозуміти та відчутти те в чому я стараюсь для тебе. - Промовила шепотом щаслива дружина.

- Хто не любить, той не зрозуміє а тим більше не відчуватиме.

- А ти виходить народився таким сприйнятливим для такої втіхи.

- Буває що людина може віддатися тілом а почуттями бути далеко, а буває навпаки: хвилюється допомагає, відчуває, а інша справа просто як обов'язок і тільки.

- А в мене як виходить тоді?

- Саме в цьому уся таємниця щастя що ти можеш одночасно одне і друге. Я знаю Ліза що я в твоєму серці, я відчуваю що кожна частинка твого тіла вона є моя власність, кожен твій волосок росте для мене; я просто щасливим в сімейному житті. Я думаю що таких пар буває одна може на десятки тисяч, а я попав в такий геніальний відбір.

Віктор оглянувшись почав шептати щось дружині на вухо, лиш вони вже були не далеко додому. Дорога їхня по мокрому, осінньому, та вечірньому тротуарі, уже доводила їх до їхньої вулички. Ліза ще б хотіла іти, та іти, дальше і довго, щоб слухати те як їй відкривався Віктор в своїх почуттях...

Буквально за кілька хвилин, коли Віктор з Лізою зайшли в хату, повернувся Юра з усіма. Олеся побігла на другий поверх щоб покликати когось:

- Ліза, - задихавшись промовила Олеся, - а де Вітя? Нехай Русланчика забере тому що він заснув в машині. Мій також спить і Юра поніс його в хату. Що за хлопці такі: дороги два кілометра а вони заснули і сплять як коти.

- Ой Олеся, - щасливо усміхнулася Ліза. - Краще щоб мені сьогодні та дорога була двадцять кілометрів, ніж два.

- А що такого відбувалося в дорозі?

- Вітька, як він уміє гарно пояснити те в чому я інколи сумніваюся. Я така щаслива сьогодні Олеся. - Ліза з радості обняла Олеся як колись в юності при зустрічі після довгої розлуки.

- Напевно мамині вареники так впливають на почуття чоловікам. - Почала сміятися Олеся, - ось що їм потрібно готувати: італійцям ракушки а нашим пироги. Не дарма співали колись: «Любив козак дівчину і з сиром пироги».

Коли Віктор поніс на руках малого в хату, Олеся на прощання сказала до Лізи:

- Там про любов вже закінчуйте сьогодні, тому що завтра хлопцям в гараж. Мій Юра жаліється що найважче в понеділок підняти твого Вітьку.

- Добраніч Олеся; я візьму те під увагу. - Відказала щаслива Ліза.

Одного дня пізньої осені, була жахлива погода. Сильний сирий вітер який дмухав з океану перемішав дощові хмари, які порою густо сіяли холодним дощем а бувало що лило так як буває інколи літом, після великої та тривалої спеки.

В Брукліні де без того завжди авто затори, сьогодні здавалося що неможливо доїхати додому. В автомашинах заходили парою вікна, водії сердилися над міру.

Олеся бувши в ресторані, побачила що сьогодні дуже мало людей зайшли в ресторан, воно не дивно: адже кожен думав як добратися до своєї оселі та не висовуватися на двір, а тим більше машиною на вулицю. Олеся побачила що роботи як такої в ресторані немає сьогодні, лиш так як були встановлені години на дверях ресторану, хтось тут повинен був працювати. Олеся погодилася відпустити кілька дівчат офіціанток додому, також дядько Данко жалівся що він добре не бачить в таку погоду; він поїхав також геть. Олеся побачила як ходила Ольга Олексіївна по кухні хвилюючись коли вона добереться також до свого дому, Олеся відпустила Олексіївну. Залишилися тільки Олеся та Ліля, ще одна дівчина на касі і одна офіціантка, родом з Молдавії.

Сівши в порожньому ресторані за столик, Олеся та Ліля взяли собі трошки перекусити. Вони почали вести розмову:

- Ліля, а ти мені ніколи не розповідала де і коли ти познайомилася з своїм Вадимом. - Почала Олеся. - Ти вже в Івано-Франківську його зустрінула чи швидше?

- Ой не питай хоча Олеся. Воно було так: в нашому селі там на Городенківщині, був один хлопець такий. Він працював в колгоспі на машині вантажній; здається що машина була «ЗИЛ». Того хлопця звали Івась. А Вадим був його двоюрідний брат, тобто батько Івася того і батько Вадима, були рідні брати. Я звичайно що знала того Івася, він їздив машиною по селі як водій колгоспний. Одного разу там де ми жили, роздавали план на новобудови. Хтось замовив того Івася щоб він навозив йому гравію на фундамент. В нас називали гравій «шутер».

- В нас також так називали. - Вставила пояснення Олеся, та запитала Лілю. - А звідки у вас возили там? Якось річка близько?

- Дністер не далеко був.

- А чому був? Хіба вже немає його там? - Засміялася Олеся.

- Дністер був і є далі, лиш ти вже слухай історію. Коротше кажучи я того дня сиділа на лавочці коло воріт а бачу їде машина синя. Я подумала що Івась, сидить там за кермом в чорних окулярах та футболці; звідки приглянешся що таке там сидить? Я так як його знаю, просто помахала йому рукою; так привіталася тільки. А коли він повертався, він уже був з моєї сторони, я так приглядаюся а бачу хлопець чужий якийсь. Він посигналив мені а мені так соромно стало, що я немов сама першою його зачепила. Десь через годину я вже на подвір'ї, почула що машина зменшила швидкість і повільно так проїхала. Я зрозуміла що він знову їхав і заглядав чи мене немає десь близько. Я вже вийшла на лавочку щоб дочекатися його, а він як на зло не їхав більше того дня. На другий день бачу з вікна що машина поїхала на новобудову. Думаю собі так: коли вже Івась їздить сам, тоді я його зупиню та запитаю кому він давав машину, а той сусідню курку ледь не переїхав. Я придумала про курку, щоб так зачепити на розмову. Десь через двадцять хвилин я почула що машина їде назад. Я поглянула що не дуже гарно одітою, а подумала коли не Івась а той чужий хлопець і мене такою побачить, неприємно буде. А коло нас жила сусідка така Марійка; дуже жартувала. Вона народила другого хлопчика і літом ставила його на дворі щоб він спав в колясці. Я пішла оділася в таку суконку літню і вийшла на подвір'я. Бачу що малий сусідки плаче а вона щось там робить коло криниці. Я покликкала її й кажу їй: слухай дай мені малого я його по дорозі буду возити трошки щоб заснув. Вона дивиться на мене і питає: «а ти чому така нарядилася в будній день?». Я кажу що в магазин хотіла піти але може пізніше піду. Вона погодилася, я тільки виходжу з її подвір'я разом з малим, а машина їде синя. Марійка стоячи у хвіртці побачила як я оглянулася хто там їде і по обличчі зрозуміла в чому справа, чому я так оділася а тим більше хочу походити по вулиці. Вона стала дивитися аж поки машина проїхала. Я лиш відійшла може десять метрів, нараз почула що Марійка мене покликкала. Я повертаюся а вона просто без підготовки до мене: «Ліля, хто таке дурне робить як ти? Ти хочеш щоб він подумав що ти маєш вже дитину? Давай малого скоро поки він не повернувся ще». Я ще ніби не розумію а вона мені знову те саме. Я повернулася а вона почала питати хто такий і звідки. Я кажу їй що правду не знаю хто такий і вперше побачила його. Марійка говорить: «почекай зараз взнаємо». Я не сподівалася що вона така відверта баба; сидить зі мною на лавці та чекаємо. Бачу він повертається, Марійка нараз почала махати рукою щоб він зупинився. Машина гальмує так трошки нас проїхавши, Марійка просто до водія: «Івасю! Мені піску білого можеш привезти?» А в нас який там пісок був білий? З Рогатина білий пісок возять такий. Сусідка просто так щоб не зміг привезти, тому що її піску не потрібно ніякого зовсім. Хлопець так дивиться на неї а вона знову до нього: «А то не Івась, а як це ти на Івасевій машині?». Він відказує їй: я його брат, він має роботу вдома а мене просив навозити тут людям на будову. Сусідка таки перед ним повертається до мене і кричить щоб я почула: «Ліля! Він каже що є брат Івасів; він з міста». Уяви собі Олеся таку обстановку: на мене немов хто банку томату вилив а він так само окуляри чорні поправляє та в люстерко дивиться на мене. А сусідка говорить йому: «можеш їхати щасливо, я Івася попрошу колись». Я зрозуміла що тільки через Івася можна вийти на того хлопця, пізніше ми познайомилися на футболі; Івась познайомив нас, а там я в місто пішла на навчання, навели контакти в місті вже, і так від тоді почала ходити з ним вже так по-справжньому.

- А можна я своїй мамі розповім про те що ти мені розказала?

- Само собою, - погодилася Ліля.

- Що не кажи Ліля а таки там в нас було цікаво як молодим так само старим. Яюсь усе було так романтично, неповторимо, так що ніколи не забудеться. Ой як пригадаю собі все, яюсь так хотілося б хоча щоб один день повернувся з дитинства чи з юності, лиш його нам не повернуть. А знаєш як життя прожито гарно, воно і пригадуватися хочеться; хіба не так?

- Так Олеся. Ось наприклад: ваша Ліза, допомогла при операції там хлопчикові, приїде колись а він уже мужчина великий. Зустрінуться і йому буде приємно і Ліза відчуватиме

задоволення за те на що рішилася свого часу. А гроші можна знову заробити тут. Не думаю що вони бідніші стали через три тисячі доларів, а яку справу Ліза зробила для родини.

- Так воно є Ліля...

- Ой Олеся: добре що хоча ви тут є і я вас знаю. А так знаєш яка нудьга, хоча вовком вий. Мій Вадим сяде в тому комп'ютері і літаками літає там. Йому хоча б цілий тиждень тим літаками грати, а я так не можу.

- Як він так любить літаки, йому потрібно з батьком Лізи ближче завітнати.

- Ой, та він напевно б замучив його запитанням.

- Нічого, Арк любить за літаки розповідати. Розказувала мені давно Ліза що в нього був один випадок критичний в повітрі коли там якісь закрильники не відчинялись добре, чи навпаки не зачинялись. Одним словом щось там було критичне в них. Вони вже в Криму повинні були садити літака, там хтось в кабіні почав робити паніку, а екіпаж взагалі повинен вести себе стримано в таких ситуаціях, щоб люди не взнали про проблему. Батько Лізи говорить до них: «Дорогие, а если не сможем на дорожку, тогда в море будем садиться, прямо около пляжа. Люди посмотрят и вечером на экранах телевизоров будем. Только не ругаюсь что сможем сами на себя смотреть».

- Що справді на воду сідали тоді?

- Ні, облетіли кілька разів аеропорт, якимось там мучили того літака поки щось трошки відчинилося їм і з бідною посадили.

- Ой, я б померла з страху. - Поклала руку на груди Ліля.

- Не вигідно помирати в таких випадках: літак посадили, усі живі а тебе виносять і не знають куди подіти. - Розсміялася Олеся.

Олеся не могла знати що вдома буде її не до сміху. Вона навіть не могла додуматись близько яка саме її спіткає спокуса цього дня, а вірніше вечора, який був таким же дощовим як цілий день.

Взагалі Олеся з Юрою не сварилися часто. В них не було скандалів як інколи буває в сім'ях. Юра сам тягнув оплату житла та послуг, і бувало що інколи міг сваритися за те що Олеся розпускала швидко гроші. Хоча Олеся не була такою дбайливою мамою для своїх хлопців як Ліза, все ж таки не було причини її докоряти в цьому, тому що вона з іншими матерями могла ставитися в один ряд. Ліза вже стояла вище як звичайні молоді мами. Також Юра ніколи не замічав щоб дружину запідозрювати в невірності чи в такому подібному. Так склалося в них що Юра любив як працювати багато, так само гарно поїсти. В цьому питанні Олеся як господиня була на сто відсотків. Юра ніколи не пішов десь між люди в пом'ятій сорочці чи щось подібне. Юра рахував що його дружина з гарної родини, гарно вихованою, та її поважають інші а це говорить що є за що поважати.

Якщо навіть щось заходило серед них, це було тільки на основі того, що Юра завжди обмазується в гаражі; Олеся цього не любила.

Того вечора Олеся заїхавши під гараж, стомленою вийшла з машини. Вона витягнула свою сумочку, та притримуючи осінній плащ, кінці якого вітер крутив, пішла в хату. Олеся почула що Юра розмовляв по телефону. Вона почепила плаща в коридорі, зняла чоботи та почала шукати в сумочці де подівся її телефон. В той час вибіг Володька і звернувся протягуючись на вухо щоб щось сказати:

- Мама, тато з мамою Марусею на телефоні; він злий тепер.

- Як злий? Він що з мамою свариться?

- Він щось її каже про тебе. - Малий шепнув і побіг назад в кімнату.

Олеся зайшла в центральну кімнату, Юра коли її побачив зараз закінчив розмову. Він переключився на дружину:

- Так, питання номер один: кому ти пообіцяла на Україні що заповниш папери на виграш Грін карти?!

- Я кому пообіцяла?

- Так ти!

- А хто тобі сказав про таке?

- Як видиш я все одно взнав.

- А що тут відбувається? Ти можеш мені пояснити? А взагалі що ти вже до мами подався за допомогою як я здогадуюсь?

- Так пояснюю тобі: нині я в хаті і телефон дзвонить. Знімаю трубу і чую з України говорять. Питає мене Люда з Києва чому ти не береш мобільник і чи ти заповнила для них папери про які вона тебе просила а ти пообіцяла. Мовляв осінь, саме час для того щоб подавати дані.

- А що тут такого?

- Як що такого? Тетяна знає про таке їхнє бажання?

- Поки що не знає, лиш...

- А твій який бізнес свого носа туди вставляти між Лук'яненків?!

- Юра, тобі питання не в Лук'яненках я так зрозуміла, - не видержала Олеся. - Тобі стоїть проблема щоб Андрій не приїхав ніколи сюди.

- А він тобі треба тут дуже я так дивлюсь!

- Мені він непотрібний, просто просила Люда а я допомогти захотіла.

- А ніхто вже тебе не просив крім них? Чомусь нікому ти не обіцяла таку допомогу. А ти знаєш що вона вагітною, а за роди хто буде платити тут? Може Арка порадеш своїми благородними поступками? Він напевно так любить того Андрія як його маму. Давай повідом чоловіка що йому прийдеться в скорому майбутньому оплатити роди їхніх виводків.

- Юра! Ти що тут розпочав? По-перше: Андрій, а його мама Алла, це дві великі різниці. По-друге: хто виграє зелену картку, таким людям дають медицину безплатно; тим більше роди. Вони не приїдуть на пароль чи нелегально. І взагалі вони ще нічого не виграли що ти вже кипиш як червоний чайник в білі горошки. Ніхто до Тетяни не буде проситися тут, так що Арка ніхто не турбує.

- А до кого їдуть? До нас може?

- Ой, перестань. Ніхто ще нікуди не їде. - Махнула рукою Олеся.

- Але тобі мама випише за такі самовільні та таємні ініціативи.

- Ой, хоча б не виписала.

- Може тебе вона розуму навчить трохи!

- Ой, мамин синочок: скільки вже сліз крокодилячих пролив перед мамкою?

- Я Леся не жартую і тобі кажу...

Тут раптово роздався дзвоник в мобільному Олесі, якого вона тримала в руці. Олеся поглянула на номер і промовила:

- О, мама дзвонить; почнеться зараз через тебе поляку люблінський.

- Олеся, заїдь до мене терміново; таки зараз. - Промовила Марійка.

- Мам, я тут маю одну справу з своїм...

- Я також по тій справі; давай швидко я чекаю тебе.

Так як Марійка розмовляла спокійно немов нічого не трапилося, Олеся повела очами по чоловікові і строго сказала:

- Я сама поїду, а ти вдома будеш. Вже налив на мене перед мамою.

- Ніхто не знав би думаєш твої благородні справи. Давай поїхала, нехай тебе може мама спам'ятає з твоїм очкариком київським.

Олеся тільки зітхнула немов дитина, яку заставляють прибрати свою кімнату, та поскладати іграшки на своє місце. Вона швидко вийшла з хати та помчала до Марійки. По дорозі вона думала як зараз почнеться, лиш приїхавши Олеся побачила що Марійка була в гарному настрої та навіть задоволеною. Олеся зайшовши на кухню, тут же сіла за стіл не знімаючи осіннього плаща.

- Чай будеш, а може краще каву?

- Ой мам, давай швидко тому що я замучена.

- Завтра не працюєш; куди тобі спішити?
- А чому ти такою веселою і ще смієшся?
- Просто щасливою що в мене такі діти гарні а також невістка та зять.
- Про невістку і зятя знаю точно, що в них гарна свекруха і теща. - Стараючись бути сердитою перед мамою, промовила Олеся.
- Я стараюся щоб мене любили як Ліза так твій Юра.
- Знаю. - Олеся підробила голос мами та почала повторяти її фрази. - «Лізочка, пірижків собі поклади і салату з червоного перця якого ти любиш». «Лізочка, скажи мамі будь ласка, я завжди за тобою».
- Цікаво. - Усміхнулася Марійка. - А звідки ти знаєш про пірижки та салат з перцю, ти ж пізніше повернулася від Лілі? А тим більше про те що я говорила під час Давидового весілля, звідки знаєш?
- Хвалилася мені невісточка. Як бачиш мам: глибоко впали твої слова і її душу, пам'ятає та хвалиться твоїми ніжностями. - Вже сама усміхнулася Олеся.
- Які ви мене усі чутливі, а ревниві двоє: як невістка такий зять.
- Що тобі наговорив на мене?
- Просив щоб я поговорила та заборонила тобі заповнювати анкету на них.
- Вже пізно мам; я вже заповнила.
- Все одно я буду тебе сварити; я пообіцяла що сваритиму тебе.
- А колись ти мені пообіцяй що його насвариш; може до баби Насті побіжить плакати твій Юрчик бідний.
- Не можу такого робити: ти, та Вітя, мої діти, а з тими хто увійшов в нашу родину, я змушеною гарно поводитися, тим більше немає потреби в такому щоб сваритись. Юра хвилюється за тебе, тому що любить тебе, а за таке я тільки можу його похвалити. Ось прийде час і в тебе Олеся будуть дві невістки, так що вчися робити так само.
- Мам, я пообіцяла так як Людка просила мене. Не знаю я чи вони прийдуть, там потрібно виграти ще, а мій вже робить крики в хаті.
- Прийдуть Олеся. Вони інтелігенти молоді; такі виграють. Але з чоловіком все ж таки потрібно було порадитися в такому питанні. Тетяна також може образитися, хоча я з нею переговорю і буде порядок.
- Олеся ще сиділа в мами біля години, коли вже зібралася їхати Марійка їй наказала:
- Скажеш Юрові що я сварила тебе і ти жалієш що так поступила; домовились?
- Добре, а ще краще скажу що так мама біла мене, як колись за Кольку Остапового; може заспокоїться. - Засміялася в дверях Олеся.

На свято День подяки, Тетяна запросила в гості до себе. Правда Олеся не поїхала, вона зробила вдома гостину, запросивши старих Бойчуків а також Лілю з Вадимом. Олеся ще запросила тьотю Ірину з Олегом, яких вже давно бачила. В Тетяни були Марійка з Левом і звичайно Ліза з Віктором та дітьми. Тетяна сказала що може зателефонувати щоб приїхала Ріта, коли вона є вдома, лиш Ліза стала проти того. Ліза сказала що коли Ріта приїде, вони ідуть геть. Аркадій побачив що щось відбувається між Лізою та Рітою, але ніхто не хотів йому признатися що саме, просто переводили розмову на іншу тему.

Вже після свята, Віктор та Юра, були в гаражі на роботі. Вони ремонтували разом в автомобільні дверцята. Опісля коли вони знайшли причину поломки і зрозуміли що сьогодні не встигнуть зробити, так як була потрібна частина якої в них не було. Щоб поїхати за нею вже не було часу і вони вирішили трошки прибрати в гаражі щоб було все на своєму місці. Складаючи ключі та різні інструменти, вони почали розмову про святковий вечір який провели не давно, правда провели не разом. Юра запитав Віктора:

- А як там в твоїх Арланів: Аркадій знає що Лук'яненки хочуть приїхати?

- Не думаю. Взагалі ніхто про те не говорив там. Правда я знаю від своєї Лізи що у вас там був скандал по тій темі.

- Ой, та Леська моя шукає собі пригод.

- Навіть щось про Ріту та Любчика не питались ніхто в гостях, а може перед Лізою не хотіла теща пригадувати про Ріту.

- Так що: ви сиділи та мовчали увесь вечір?

- Ні, чому мовчали? Тесть давно малих бачив; дуже грався з ними. Він сказав мені що має якусь печатку золоту і вона в них передається по роду. Мені він її не передав, сам розумієш в мені немає їхньої крові, а вже Русланові коли виросте, подарує її.

- Так виходить що твоя народила малого і вже кров їхня передалася хоча він онук а все одно одна кров, хоча звичайно половина, але саме так роди продовжуються на землі.

- А про Кавказ скільки мені нарозказував. Досить цікаве там життя було колись. За Союзу там було не так як в нас. Вони так круто жили і взагалі вони не ті люди щоб їм наказували як жити. Правда був там один раз випадок у сімдесят дев'ятому році, в ресторані розстріляли з автоматів людей, які прийшли на день народження до однієї жінки. Уяви собі: за правління Брежнєва таке трапилося там. Також розказував що в самій Абхазії якісь німецькі фізики працювали в таємній лабораторії щоб зробити атомну бомбу. Тим усім парадом заправляв Берія там. А сам Сталін мав кілька дач своїх в Абхазії. Також казав що там люди найдовше жили колись: клімат, повітря і все що для здоров'я людині.

- А вони не хворіють твої ніколи, - замітив Юра.

- Ліза моя хворіє тим що Ріта тут живе - розсміявся Віктор.

- А це дійсно вже хронічна хвороба. - Погодився Юра на жарт Віктора. - А ти Вітя поговори з тещею, може вона їх помирить.

- Юра, ти думаєш що моя теща така як твоя, тобто моя мама. Андріївна може так загнути що наш дід за все життя такого не чував.

- Андріївна в нас весела дама.

- Я спочатку як одружився і Ліза мені розповідала як бували сандали в них, я перед Лізою поставав за тещею; думав тесть прикрий хлоп. Пізніше я зрозумів хто така Андріївна а ще в молодості собі її уявити? Як Ліза любить говорити: «мамка рідна!». Сама Андріївна колись говорила наше прислів'я: «Баба не бита, як коса не клепана». А Ліза моя в бабусю Сусанну пішла; серйозно дивиться на життя дуже.

- Постійно Вітя я Михасеві слова згадую.

- Які саме?

- «Пощастило вам хлопці з тещами; як одному так само другому».

- Було таке, говорив він так коло нового гаражу колись на Павликовому подвір'ї.

- А мама Павликова померла вже.

- Хто таке говорив? - Здивовано запитав Віктор.

- Петро мені казав, там як ми були.

- Що зробиш Юра... Добре що ми вже маємо наслідників, щоб здорові козачки наші.

- Ой Вітя: як прийдеться їм жінок вибирати, як вже наші будуть тим бідним кандидаткам промивати їхні кісточки; цікаво яка вгодити зможе як моїй Лесі так само твоїй Аркадіївній?

- Не знаю. Але я думаю що вони ще не народилися на світ білий такі кандидатки нам в невістки. А до малої нашої щось там зачіпався племінник твій.

- Ай Вітя, хоча мій племінник, лиш як буде таким розпущеним як він є, тоді краще хтось чужий щоб був. Знаєш я коли до вас прийшов, коли ліг на білій простинні в новій хаті, думаю собі: буду спати так щоб не рухатись щоб не зім'яти ліжко людям. Не міг привикнути що я вже у вас як член родини. А в мене в дитинстві було важко... Не раз прийду з школи, знаєш Вітя як то буває в березні чи в зимі, коли така зима мокра і без снігу? Чомусь мені так запам'яталися такі дні в дитинстві. Прийду додому, мама в лікарні, тато в гаражі обмазаний, щось так клепає постійно. Я до кухні а там бульба така з лущинням і вже холодна стоїть у воді, наберу квашеної капусти з бочки і з тою бульбою... А вже як з Василем яєць зажаримо, тоді вже теплого поїмо. Найбільша проблема була з пранням одягу: хлопці постійно десь обмастимось а ще в нас на подвір'ї. В нас усі ручки починаючи від хвіртки і кінчаючи

шафою від одягу, були в солідолі. Батя помиє руки вже як спати іде, а так візьме якийсь банячок і вже не відмиєш його. Що тут в Америці: вода тепла в гаражі а тим більше на кухні; помиєш навіть вуглекопа любого. Знаєш Вітя: я так дивлюся що Леся приїхала на своє подвір'я і так їй все пригадується, а я коли щось пригадую про свою хату, хіба лиш нужду. Воно гріх так говорити, але чомусь воно мені перед очами постійно стоїть. Не раз так Володькові своєму розказую про своє дитинство, а він що розуміє? Каже мені: а чого не заплатив комусь щоб помили хату? А чому не купив другу хату? Виходить я не розумію його а він мене.

- Що тут діти знають Юра? Їм готове подавай тільки.

- А до малого Василевого і не дійде ніколи що таке біда чи недостаток, аж поки сам не попаде в таке становище.

- Краще щоб не знав він біди і ніхто з дітей наших.

- Воно так Вітя, лиш декому таке треба спробувати. Спробувати для того щоб навчитись. Я один раз видів як Наталя дала малому своєму їсти, а він щось там фиркався і взяв на ложку хліб засилив та крутить як пропелером. Я як увидів кажу до малого: як не їж тоді марш від столу, а як ще таке увиджу раз, так дам по чолі що сам будеш крутитись як то фуркало! Наталя трошки на мене було недобра, лиш я вже не міг дивитись на таку пакість.

- Ой, моя Ліза за хліб, просто так не пропустила б нікому з дітей.

- Правильно робить. А то в тій Америці вже таке розпустили що слів нема в мене.

- Знаєш як говорила колись бабуся Сусанна а вже Ліза мені переказувала: «Дітей любити, це означає так виховати, щоб їх любили та поважали люди».

- Воно Вітя як людиною народиться, тоді і виховаєш його, а як таке що як казала в нас: «ні до світу, ні до сонця», тоді хто з нього що зробить?

- Також правда. - Погодився Віктор. - Дід наш колись також говорив що майстер не може зробити щось гарне коли матеріал поганий. А коли поганий матеріал, добрий майстер щось зробить, лиш хіба для показу і насправді все одно воно гниле в середині і скоро покажеться.

- Так воно буває... Ось подумай Вітьок: вчора Леся говорить що таки в нас там в Мерріку, тут на Сіті Авеню, якийсь пацан на мотоциклі вривався в будинок. Там ділянка рівної дороги, якої біди гнати як скажений, та ще в таку сиру погоду. Казала що залетів просто в хату комусь. А тут знаєш які хати: це не українські мури. Тут міг і через стіну на кухню за стіл просто; хоча тут не до жартів.

- А твоя Леся напевно пригадала собі як вона колись не поїхала з одним пацаном з Радчі?

- Так. Вона знову мені розказувала як тоді було.

- Лиш тоді не вона відмовилася сама а дід її забрав з вулиці, а діда мама попросила щоб самій не виходити на вулицю, щоб твоїй Лесі не стало соромно ніби мама її так доглядає.

- От Леська: мені писала що сама така мені була вірною, навіть не хотіла з ніким говорити.

- Вірною вона була, лиш мама допомагала їй у вірності, а тим самим послужила для тебе.

- Все одно добре. - Усміхнувся Юра та погладив свої вуса.

- А мотоцикл, та ще молодому, це вже біда конкретна. Я б ніколи не дозволив дітям таке, покалічить себе та ще когось. Думаю що мотоцикл а наркотик, вони на одному рівні.

- Вірніше на одній дорозі на той світ. - Ствердив Юра.

Віктор не знав що говоривши про дітей і закінчивши мову мотоциклом, що саме в майбутньому він не один раз повернеться до цього питання. А Юра також не знав що саме сьогоднішню розмову він запам'ятає, та свого часу вона пригадається їм двом...

Ніхто не знав про те, що запланувала Ріта. Правда знав тільки один чоловік з родини а саме її брат Гарік. Ріта призналася братові про проблему з Лізою і вона хотіла щоб порівняти

справу. Ріта бувши кавказького характеру, так само як Ліза, хотіла зроби примирення не понизивши свою гордість. Вона домовилася з Гаріком як почати діяти.

Перед Різдвяними святами, які святкують в Америці в кінці грудня, одного вечора роздався телефонний дзвоник в хаті Аркадія і Тетяни. В той час Аркадій був поїхав кудись з Гаріком а Тетяна була вдома. Час був вибраним не випадково, як усі наступні прохання та запитання також не були просто так.

- Алло! - Тетяна відповіла в телефон.

- Добрый вечер Татьяна Андреевна.

- Привет Рита, а я думаю кто такой.

- Смотрю узнали сразу.

- Правда голос немного изменился в тебя.

- Я это, я бросила.

- Давно пора. А почему бросила именно теперь?

- Может сами узнаете скоро.

- Может быть.

- Я это самое: звоню по делу.

- Давай: говори дело.

- Просить хочу вас об одолжении не большом.

- Проси, если умеешь просить.

- Андреевна, сможете мне одолжить двести долларов прямо сейчас. Срочно нужно мне вечером визу оплатить. Я забыла как-то а там процент большой. У меня деньги есть само собой, только они в банке а тут праздники идут. Я вам отдам после праздника сразу.

- Нет проблем Рита. Такая сума у меня водится не только в доме а может быть ещё в машине найдётся; правда там только монетами.

- Спасибо Татьяна Андреевна. Я могу сейчас к вам подъехать?

- Конечно можешь. Я сама в доме, приезжай поговорим вместе.

- Хорошо; через двадцать минут увидимся.

Тетяна поклатла трубку. Вона знала чому Ріта саме її просить про позичку. Причини було дві: Ріта знала що в Тетяни завжди є гроші під руками а друга причина що вона жила дальше по тій самій вулиці, тобто не далеко від Аркадія і Тетяни.

Сама Тетяна надумала собі щоб не розпитуватися її про відносини з Лізою і взагалі не згадувати про Лізу нічого, хіба коли Ріта самою почне. Тетяна знала що Ліза пізніше буде незадоволеною що про неї говорили, а поговорити так щоб догодити Лізі, Тетяна сама не знала.

Буквально через п'ятнадцять хвилин, Ріта уже була в Тетяни. Вона пройшла на кухню та сіла за столиком. Тетяна подала їй приготовлених чотири п'ятдесяти.

- А может тебе больше нужно?

- Нет спасибо. У меня есть, ещё просто не хватило двести. Я хотела к бабушке ехать, только к вам ближе здесь.

- Когда будут у тебя лишние, тогда возвратишь; мне не срочно.

Тетяна поклатла на стіл каву, а також кришталеву салатницю в якій знаходилися цукерки, шоколадні шарики, вафлі та маленькі печення. Ріта першою почала розмову:

- Куда собираетесь на Рождество?

- Теперь будем все вместе у родственников Виктора, а на Православный праздник к себе хочу пригласить.

- Понятно. А я поеду на праздник в январе с Ривкой к её сестре; она в Балтиморе.

Після цього речення, Ріта встала за столу і почала заціпати пальто. Тетяна не сподівалася на такий коротенький візит і здивовано запитала:

- Рита, а ты куда так бежишь быстро?

- В магазин ещё; вот деньги везу оплатить свой кредит. Спасибо большое Андреевна за то что выручили и привет дяде Арку обязательно.

- Всего доброго; привет передам.

Ріта вибігла на двір а Тетяна сама сіла за стіл випити каву, та включила малого телевізора на кухні щоб дивитися російське телебачення. Вона не могла додуматись про те що її двісті доларів зовсім не потрібні для Ріти, а те що було їй потрібно Ріта уже почула.

Через годину часу повернувся Аркадій. Він пройшов на кухню та сів там де сиділа Ріта. Взяв горняк з кавою в якого Ріта тільки вмочила свої губи, та вилив за одним заходом. Тетяна побачила та промовила до Аркадія:

- Ріта в нас була, а ти її кофе випив.

- Ничего страшного; племянница красивая и умная. А вот Гарик сегодня какой-то больной что ли: возит меня два часа кругами по Бруклину.

- Это с какой радости? - Тетяна запитала російською мовою.

- Сплетал мне что какую то машину присмотрел, а потерял адрес этого типа, телефон не отвечает и такая чушь. Одним словом: вывозил меня как армяне свой зоопарк когда-то по всему Союзу возили. А Маргарита чего хотела?

- Двести долларов одолжить.

- Ей мужика надо одолжить а не денег. А это правда что она там нашу Елизаветку обидела?

- С какой стати?

- Не знаю; вот дошло до меня кругами куда то через Северный полюс.

- Разберутся сами. Сам знаешь какие капризы в нашей Елизаветки.

- Конечно Таня, конечно... - Аркадій закрив обличчя руками та витягнувся на спинці кухонного крісла. Тетяна подала йому чаю, сама сіла також біля столу та задумливо підклала руки під голову. Вона спостерігала як Аркадій ложечкою мішав цукор в стакані, який стояв у металічній підставці. Тетяна заговорила до чоловіка українською мовою:

- Дивлюся як ти чай мішаєш і бачу що в тебе чомусь рука права трясеться.

- Старость Танюша. - Відказав Аркадій.

- Колись штурвал в літаку тримав а зараз ложка гуляє в руках твоїх. Ой пілот ти мій ненаглядний. - Зітхнула Тетяна.

- Аркадій набираючи в рот чаю тільки показав на срібну скроню щоб Тетяна погодилася з дійсністю та відліком часу.

- Тобі так підходить Арк. А діда аж такого ще не роби з себе. Ось коли вже Тамарку одружимо та Руслана, тоді вже інша справа, а зараз ще скоро так здаватись.

- Пожалуй ты права Танюша.

- А я вже зготовила знову посилку в Абхазію вислати. Потрібно буде зателефонувати до тієї жіночки. А дивися Арк яка подібність в родині вашій: твій батько Ілля Давидович зробив операцію тій жіночці і вона живе до сьогодні, а Ліза наша, вона вже не хірург щоб робити операції, а заплатила гроші також за операції того хлопчика. Так виходить що дві справи і двоє людей а результат один.

- Жизнь Танюша, очень интересная вещь. Особенно если жизнь прожита как максимум правильно. Конечно мы все грешные люди, но есть люди что как то стараются жить по-человечески а есть такие что только думают о себе. А ты только подумай: мой отец, как ты о нем вспомнила сейчас, он родился в Абхазия, прожил там жизнь, учился, работал, семью создал, любил, радовался, плакал, сетовал, короче: жил на земле. Там он умер и там похоронен. Я был у него третий сын. Смотри: родился я также там в Абхазия. Пять лет учился в Ленинграде, или как сейчас возвратили название Санкт-Петербург. Потом уехал на Украину, там прожил почти без малого пятнадцать лет. Теперь уже здесь двенадцать лет прошло, а где я буду похоронен сам не ведаю. Как это получается: отец и сын а судьбы не похожие совсем... А уже мой сын совсем не жил много на этой земле... Но хорошо что Бог нам даровал такую красавицу и умничку.

- Тільки ти Арк переказував що твій батько любив, веселився, плакав, а ти любив також?

- Любил и продолжаю любить! Или ты усомнилась в этом? - Аркадій раптово схопив дружину за талію і пригорнув до своєї голови, так як він сидів а Тетяна стояла і сортувала пакетики з чаєм.

- Ой, бачу що хоча рука трясеться в тебе коли чай мішаєш, зате мене ловити вона тебе слухається дуже добре.

- А это потому что для любви нет времени и лет. Любовь ведь вечна и всегда молодая...

Тетяна глибоко зітхнула, вона поглянула на Аркадій, взяла руками його голову і усміхнулася глибоко в серці, погодившись з тим що любов не помирає...

Того року день був середа коли випало свято Різдво по Григоріанському календарю. Як було домовлено в Марійки зібралися гості. Але Тамарка прихворіла; в неї була температура. Віктор погодився побути з дочкою вдома а Лізу відпустив на свято до мами. Правда коли вже сіли за стіл, дід Федір не хотів щоб Ліза була самітною і нікому не сказавши вийшов за столу. Він швидко одівся і пішов пішком до Віктора. Сказав йому що він прийшов щоб побути замість нього з малою, а там усі чекають на нього за столом. Коли Віктор не хотів іти, Федір пояснив що така воля усіх присутніх на святі і він мусить впокоритися.

Віктор швидко зібрався і поїхав до мами. Коли його побачили, зрозуміли чому кудись подівся дід і ніхто не знав куди він подався. Віктор сказав що Тамарка спить і температура вже трошки опускається вниз.

- Саме скільки вже опустилась? - Запитала шепотом Ліза чоловіка, щоб не мішати присутнім за столом.

- Не знаю, просто рукою так повів по голові і зрозумів що вже менша.

- А чому не поміряв термометром як повинно бути?

- А вона не хотіла поміряти.

- Як це не хотіла? Ти хіба не тато для неї?

- Не усі Ліза такі слухняні як ти була у свого тата. - Пожартував Віктор.

- А тато мене також слухав коли я його просила. - Ліза звернулася до Аркадія. - Папа, а скажи что ты мне никогда не отказывал если я просила тебя.

- Всегда старался исполнить. А особенно запомнилось как ты просила к деду Андрею съездить один раз после экзаменов.

Тетяна почала сміятись і запила Аркадія і разом з тим Лізу:

- А скажіть чим закінчилось те все ранком другого дня?

- Ой мама, що ти завжди настрій зламаєш в гостях. - Відказала Ліза.

Ліля яка була присутня також з Вадимом, з цікавістю поглянула на Лізу а так на Аркадія. Олеся побачила і тут же пояснила їй:

- Розповім на роботі, а зараз давай працєю виделкою і швидко.

Аркадій жартома помахав пальцем на Олесю і додав:

- Не смей Александра. Ты скажи как конфетками тебя угощал, когда мы увиделись впервые.

- Или как вы мороженым угощали в Ботаническом саду в Сухуми кого-то. - Олеся підморгнула до Тетяни а та тільки засміялась.

- Ух ты, это также знаешь? Я буду молчать в таком случае а то чего хорошего и доиграюсь з тобой Александра.

Усі розсміялися за столом а Марійка хвилюючись щоб Олеся чого не наговорила образливого Аркадію, тільки зітхнула. Вона змінила розмову:

- Ліза, а може щоб ти Русланчика в мене залишила на кілька днів? Зараз школи не буде в нього і я також маю вихідний цього тижня. У вас він від Тамарки набереться грипу і ще чого гіршого - захворіє.

- Можна звичайно, якщо ви погодитесь.

- А вони разом повинні гратись! - Вигукнула Олеся.

- Тоді свого також залишиш мені?

- Мам, якщо ти хочеш щоб онуки знали що ти їх любиш однаково, тоді сама розумієш що потрібно вділяти уваги двом однаково.

- Я згідна тоді; веселіше мені буде вдома.

- А де вже Степанівна поділась? - Оглянулася по кімнаті Тетяна.

- А мама вже напевно в своїй кімнаті, - відповіла Марійка.

- А чому вона з нами не сидить?

- Ой Таня: завжди чи хтось прийде, або ми кудись збираємось, мама ніколи не хоче ходити і тут також бути. Говорить мені що вона стара а молоді може собі пожартувати хочуть і їм буде незручно перед нею. Я вже говорила і ось Лев нехай скаже; також пояснював їй, а вона своє знає. Я по правді кажучи не впізнаю маму тут: там завжди такою діловою була а тут тільки думає щоб комусь не помішати, не стукати, не говорити лишнього і так далі.

- А я таки іду до неї, - встала за столу Тетяна. - Я хотіла поговорити за помідори такі як у вас там ростуть. Я люблю такі як в нас називали «сливки». Вони хоча маленькі але стоять довше і маринувати їх дуже добре. Я вже вирішила що коли доживу до літа, вже займуся більше городиною коло хати. Колись постійно до тата приїздила туди до нас, я так люблю трошки в землі поритися. Також буду Тамарку до себе забирати на вихідні щоб вона бачила як воно росте в землі.

- Будеш Таня на грядках а Тамарка буде тобі на скрипці грати щоб було весело.

- Добре що підказала Маруся, тепер заставлю щоб так робила.

Тетяна вийшла за столу і пішла постукати в кімнату Насті, та відчинивши двері зачинила за собою кімнату.

Ліза також встала щоб зателефонувати до діда та запитати як там почуває себе Тамарка.

- Так, я слухаю! - Відповів бадьоро дід Федір.

- Діду, я хотіла запитати як там Тамарка і чи вам не скучно самому в хаті там?

- Не скучно дитино. Я малі почав про Карпати говорити та Гуцульщину. Вона ще спала а я так сидів і дививсь на ту картину що ви з України привезли. Так хтось намалював файно як живі гори. Напевно був великий майстер від тієї справи.

- А нам у Львові її купили Савченки. Я думаю що вони заплатили досить за неї. Ми щоб кілька рамку зробити до неї, заплатили дев'яносто доларів.

- А там так якось туман намальовано як ми колись з Вітьою їхали до маминих в Косів, за тобою Лізочка питали ми тоді. Якраз Юра мав сватати Олеську нашу і возив нас на Василеві машині. Пам'ятаю такий був туман а я кажу до них: баба люлька курить в горах.

Ліза побачила що дід розговорився, все ж таки хотіла довідатися як дочка себе почуває. Вона знайшла перерив у реченні і запитала:

- А Тамарка слухає ваші історії чи спить може?

- А, та вона встала вже. Напевно краще їй, дивлюсь що чоло мокреньке в неї. Ми вже так довго говоримо собі.

- Ой, ви напевно вже розказали їй про все що знали?

- Де там Ліза: я мушу пояснити що таке є полонина, а що таке гуцул, що таке колиба, оберіг, опришки, бринза, люлька, призьба, трембіта, топірчик, постолі, і решта про все таке мушу пояснювати їй. Вона ж там не росла і не знає що воно значить а хоче знати про що я розказую і яке воно виглядає. Я навіть луфком малюю її тут на зошиті.

- Тоді вам там не скучно я так зрозуміла.

- Ні Лізочка: будьте собі там тільки захочте, сидіть собі довго а я як вже закінчу про гори ще про Різдво її розкажу, як колись все мої тато небіжчик, любили говорити нам давно.

- Дуже вдячні вам що ви так виручили нас сьогодні.

- Нема за що дитино любя. Я що в дощ пішов пасти корову за вас? Сиджу собі в теплій хаті як кіт не печі.

- Там собі візьміть щось поїсти чи напитися в холодильнику.

- Добре Лізочка; я не пропаду у ваших покоях. - Засміявся старий Бойчук.

- А ви там ще жили коли в гостях були в Америці; так що будьте як в своїй хаті. - Закінчила розмову Ліза.

Свято ще продовжувалося, Америка горіла в святкових вогниках, лиш щасливою була та родина де вогник любові, доброти та щирості, горить в серцях рідних та любимих людей...

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

ПЕРЕХРЕСТЯ ДОРІГ

1

День був середа, коли почався 2003 рік. Сполучені Штати ще не закінчили війну в Афганістані, а вже стало очевидним те що назриває ще одна війна на Близькому Сході. Політичний конфлікт з мусульманським світом, з окрема країною Ірак, набрав свого апогею. Республіканська партія на чолі з президентом старалася переконати світ, а також свій уряд, про необхідність військового вторгнення в країну Ірак. Основою для такого рішення послужили доноси розвідки США, та її агентурної сітки як в самому Іраку, так само і інших країнах, про наявність в цій країні, хімічної зброї масово знищення. Сполучені Штати однозначно підтримувала Великобританія, та низка інших країн, з окрема Україна. Але люди в самій Америці немов вже привикли до того що повинна відбутися війна, хвилювання від часті були, лиш не такими великими як перед війною з Афганістаном. Можливо для цього послужила перевага американських військ в Афганістані, які скинули режим Талібану, та його уряд вигнали з Кабулу. Також втрати в живій силі в армії США, були мінімальними як для війни. Про гігантський розхід коштів та занепад економіки, старалися на особливо пригадувати як засоби масової інформації, так само самий уряд країни. А в загальному життя продовжувалося в такому темпі як і скоріше, тобто протікало своєю звичайною течією.

Рік 2003 для родини Левчуків, рік ювілейний. Весною Лізі повинно виповнитися тридцять років, а Тamarці десять, під осінь. Але Олесі повинно виповнитися тридцять років, таки першого місяця року, тобто двадцять другого січня.

Олеся телефонувала до Лук'яненків в Київ, вона привітала їх з Новим роком та наступаючим Різдвом, якого святкують в Україні. А з України Олеся почула новину, саме така новина було приємним сюрпризом для Лізи. Олеся повідомила Лізу що їй призналася Люда про те що вони чекають на дівчинку. Так як мала повинна була народитися в місяці квітні, Люда сказала що її назвуть Ліза. Ідею таку запропонував Андрій, усі підтримали, навіть свекруха Алла, сказала що їй подобається таке ніжне ім'я для дівчини. Коли почула Ліза таку новину від Олесі, їй справді стало приємно від того, що її ім'я подобалося в маминій родині. Також Люда ще сказала що вона хотіла б щоб її доня була такою смуглявою та з чорним волоссям, як двоюрідна сестра Андрія.

Як завжди на початку року, старі Бойчуки любили сідати за стіл, пити чай і перераховувати людей які вже померли і скільки вони прожили років. Адже Новий рік для кожної людини приносить невідоме як кожен новий день, тільки чомусь із зміною більшої дати в календарі, а вірніше з зміною самого календаря, людині більш присутні такі спогади.

Марійка витягнула з серванту срібний сервіз якого подарувала її колись сваха Тетяна. Правда Тетяна в той час ще не було офіційною свахою, а так би мовити кандидаткою на таке звання. Марійка старанно вимивала кожну чашку і збаночки. А так як на посуді був орнамент, Марійка чистила його зубною щіточкою і спеціальною рідиною для срібла.

Федір спостерігаючи на її роботу, почав говорити з Марійкою:

- Тобі Марусю вартує щось купити і подарувати. Я так дивлюсь що ти шануєш подарунки, а такій людині не шкода і купити щось дуже дороге.

- А в мене зберігається лялька яку ви мені купили коли мені було здається дев'ять, а може десять років. Я її привезла з собою коли їхала сюди.

- Ти Марусю з тим пішла в мене, - похвалився Федір.

В розмову вмішалася Настя:

- Що добре, вже мусить бути його; от татуньо вже любить сам себе.

- А воно правда. Ану послухайте як я вам розкажу як колись воно було: раз тато продали свиню в Станіславі на базарі. Воно було перед тим як «москалі перші» зайшли. Я вже був такий підхопень, а Никольцю мій, більшим таким. Може тато вже почули що польські гроші не будуть ходити, чи як там було, лиш досить того що тато нам купили в Станіславі по парі чобіт. А в тих роках бувало що бідні люди ходили в одних чоботах: старі і діти такі вже більші. Але раз в неділю було так напевно в квітні: пам'ятаю що сонечко так пригрівало, а ще повітря було гостре таке. Ми якось вийшли з церкви, а ксьондз підійшли до тата і мами і просять їх щось. Тато покликали Николу, а я вже також слухаю. Кажуть тато Николі: «треба піти в Глибівку, і віднести там щось». А тоді дітей не питали чи хочеш піти чи не хочеш, а тато сказали і так повинно було бути, навіть сказали б іти до Львова пішки. Никола каже: «добре - я піду». А там ксьондз хотіли передати якісь документи чи письмо яке старості в Глибівку, чи дякові тому що там був; я вже не пам'ятаю як воно було. Ми пішли додому, поїли добре і я кажу що хочу іти також з братом. Мама не дуже хотіли, а тато пустили мене з ним. Взяли ми ті нові чоботи при неділі і пішли через ліс щоб ближче було. Я зайшов до лісу і дивлюся що дорога мокрою і в ямах вода стоїть. А мені чобіт шкода щоб не намочити і щоб в болото не залізти. Спочатку я край дороги тримався, так обходив а Никола злиться на мене що поволі йду. Я думаю що я маю робити тепер: знімаю чоботи, беру їх в руки і босим за Николою. А він з мене сміється і на збитки де найбільша калюжа він через неї своїми чоботами. Вийшли ми з лісу на рівну дорогу, я натягнув свої чоботи, а вони як нові. Прийшли ми вже до того чоловіка, а він так дивиться і питає мене: «Що малий, ти не хотів йти і брат ніс тебе на плечах?» А коли ми додому прийшли і я розказую мамі як ми мали подорож, а мама сварить чому я босим по зимній землі йшов. А вже після мама кажуть до Николі: «Вам треба натурою поміняти з Федьком. Якби ти Никольцю був молодшим, Федько б тобі пришанував і плащ і чоботи і сорочку, а з тебе він вже не має що носити. Він шанує, лиш вже брата не має меншого щоб йому лишалось майже нове». Так було Марусю, так мої мама говорили про мене колись давно.

- Олеська така також, - похвалила Олесю Настя.

- Як один раз питаю Олесю, - почала розповідати Марійка. - Кажу Олесю: а чому ти постійно в джинсах ходиш? А вона відказує що джинси не потрібно прасувати, а так другі штани, а тим більше спідницю, потрібно постійно прасувати. А коли в неї спідниця помнеться, Олесю вже думає що усі люди дивляться на неї і тільки думають про її одяг. Я говорю їй що Ліза носить такі спідниці які не потрібно прасувати і вони не виглядають зім'ятими, а Олесю мені відказує: «Ліза любить носити циганські спідниці, їй так підходить, а мені не підійде».

- Та Ліза файно вбирається, - почала розсуджувати Настя. - Які циганські? Що Олеська таке вигадує?

- Ой не знаєте Олеськи нашої; сама натягне джинси так що тріщать на ній, а так їй хочеться; нічого не вдієте.

Дід Федір далі почав пригадувати минуле, а можливо не хотів щоб критикували його любиму Олеську; він промовив:

- Що зараз, є в що вбиратись, ноги не мерзнуть. Колись одягу цінили люди більше як свою шкіру. Бувало що підемо на лід дітьми і хтось не хоче щоб черевики нищити, знімає і босим по леді грає. Ноги такі червоні як вогонь, а до дому ніхто йти не спішить. Але то люди були здорові тоді, як цвяхи.

- Весело було жити, - зітхнула Настя. - Де Марусю як зараз: діти коло того телевізору посідають і сидять як квочка на гнізді. Та ми як дітьми були то літом до хати не загониш: цілий день на дворі! А коли Різдво прийде: як колядували люди, яка то була радість... Ой, як

згадаю аж мені плакати хочеться. Не раз снігом так курить а ми на сани, коні запрягаємо і поїхали. Парубки сміються а дівки співають, на ціле село чути; колядуємо тішимося, дійсно Різдво було. А за стіл посідаємо, яке смачне було наготовлено; з печі витягнуть, пахне так як в казці. Тато принесуть рибу що в комінку копилась, всього накладуть на стіл і приговорюють: «їжте, голови кладіть!»

- Воно так було поки москалі не почали клуби робити, - пригадав Федір, - людей гнати з церкви, в колгоспи писати і так поволі з'їхало все на нуль. Нічого вони не могли дати людям, хіба що забрати могли. Ти вже Марусю виросла при Радянській, а ми ще з мамою пам'ятаємо Польську, як німці були прийшли. А тепер ще при американських порядках вік доживаємо, хто б таке міг колись нам сказати людоньки добрі...

- А хто знає що ще чекає тих діточок наших? - Зітхнула Марійка.

- Один Бог знає дитино, - також зітхнула Настя. - Але так як я придивляюся що наші діти якось так хочуть жити щоб не зробити кривди нікому, щоб допомогти комусь, воно і добре буде їм. Колись також були усякі люди, але хто як казали «Бога боявся і людей встидався», такі люди пережили якось всю біду. А були такі що велике горе мали, ой які плачі були, яке нещастя людей постигало: щоб не вернулась ніколи така біда між наш народ...

Марійка закінчила чистити срібний сервіз. Вона розложила його в порядку, після стала здалека полюбуватись своєю працею.

- Як новий Марусю. - Похвалив Федір старання дочки.

- Пригадаєте коли сваха приїде щоб поглянула на нього. А колись як Таня мені його дарувала, я ніби так відмовлялась для виду а сама не могла від нього очі відірвати. В нас в магазинах такого не було і тут також срібло ціниться дорого досить.

2

Наступило свято Різдва по старому стилю. Як було домовлено, усі запрошені приїхали до Аркадія та Тетяни в гості. Юра та Олеся також були запрошеними, правда старшого сина вони не взяли, так як Володька ходив на плавання з шкільним товаришем, батьки якого були вихідцями з Боснії і Герцеговини.

Так як Святий вечір виходив на понеділок, Тетяна мала час в неділю наготовити салатів та інших страв холодного споживання. Також Тетяна запросила дві жінки з своєї роботи, які були з Росії.

Під час трапези, коли вже усі познайомилися з тим хто не знали скоріше, раптово роздався телефонний дзвоник на телефоні Аркадія. Аркадій відчинив телефон і встав за столу. Він відійшов на кухню і через хвилину повернувся. Аркадій промовив:

- Я извиняюсь, я должен отлучиться на часок. Дело в том что позвонил Гарик, говорит что машина сломалась где-то на Брайтон Бич. Просил подъехать помочь.

- А его зачем носит там, тем более вечером? - Запитала невдоволено Тетяна.

- Я сказал что у нас праздник, он просил ребят взять если возможно, чтоб там толкнули машину что ли.

Усі троє: Лев, Юра та Віктор, встали за столу щоб поїхати виручити Гаріка. Але Ліза взяла Віктора за рукав і кивнула щоб він сів знову за стіл. Віктор здивовано глянув на дружину, тільки вона не дивилася на нього, лиш продовжувала тягнути його вниз за рукав сорочки. Мужчини вже були в коридорі, вони одягли верхній одяг і коли Лев з Аркадієм вийшли на площадку, Юра перше чим натягнути черевики заглянув в кімнату де сиділи гості. Він немов промовив сам до себе: Окей Вітя; ми там самі, ти вже тут будь.

Віктор поглянув на Лізу, вона відчула що він дивиться на неї, повернувшись пояснила йому шепотом щоб ніхто не почув:

- Там щось нечисте з ним. Ніяка машина в нього не поламалась; в нього ж новий джип.

- Може щось незначне там могло статись? - Невдоволено відказав Віктор, який один залишився з жінками за столом.

- Думаю драма якась мабуть. Юра повернеться і розповість.

Трапеза продовжувалась. Тамарка не маючи компанії з дітей, сиділа біля Лізи з правої сторони. Одна з жінок запрошених Тетяною була дуже веселою і почала розповідати про своє село в Росії в якому вона виросла. Пригоди були справді смішними: чистий російський побут в глибинці десь перед Уралом, традиції і звичайно смішні випадки серед жителів села. Сам Віктор вже був радим що залишився, та наслуховався таких смішних історій.

Приблизно через половину години, від того як мужчини поїхали, хтось постукав у двері. Малий Руслан, який грався з Олегом в кімнаті що була зразу після центрального входу, прибіг і показав що хтось прийшов. Звичайно що Аркадій мав ключ від свого дому і так швидко з Брайтона він не міг повернутись. Тетяна встала і направилась до виходу. Ліза насторожилася, лиш особливого вона нічого не відчувала; просто подумала хто такий що не по телефону повідомить а просто в хату напрошується без попередження. Через кілька секунд, мурашки побігли по всьому тілу Лізи. Ліза сама своїм вухам не повірила, коли в прихожі почула голос Ріти. Тетяна також не сподівалася на таку зустріч, а Ріта пояснила дуже просто: мовляв їхала, побачила машини на подвір'ї і пригадала що гроші повинна повернути. Вона швидко витягнула двісті доларів яких позичала і протягнула Тетяні. Тетяна не маючи часу на роздуми, тим більше не могла так швидко розставити все на свої місця, щоб додуматись яку драму розіграли Ріта та Гарік. Тетяна розгубилась, але щоб показати себе по-людяному, вона з простоти душі запропонувала несподіваній гості, пройти в хату та разом сідати до столу.

Ліза надумала налити собі вина і вийти за столу, пройти в батьків офіс, показати що їй потрібно щось на комп'ютері переглянути. Але тут трапилося непередбачене: Ріта знявши пальто, поправила коротку спідницю, яка була натягнутою по чорних зимових колготах, ідучи в кімнату де були гості, заглянула туди де гралися діти. Хлопчики які вже знали її, поглянули та помахали руками а Русланчик підбіг до виходу в коридор. Ріта підхопила малого на руки та разом з ним обережно зайшла в кімнату. Це все відбулося так швидко, що Ліза тільки встигнула взяти свою кришталеву чашу, налити червоного вина, і встати з крісла. Лиш коли Ліза поглянула що її син на руках в Ріти, а ще малий обняв її за шию, в Лізи немов хтось в грудях зловив її серце великими кліщами. Відчуття було таке намов вона раптово чогось налякалась. В долі секунди здавалося що кров просто зупинилася у її тілі і стала холодною. Марійка сподіваючись на неприємну сцену, поглянула на Лізу яка стала блідою як вапняна стіна. В цей момент, Ліза не відчула навіть як кришталева чаша вислизнула з її правої руки і впала. Різкий дзвін кришталю роздався в гостинні, чаша падаючи на дубовий стіл вихлюпнула червоне вино і воно бризнуло на білу кофту Марійки, яка сиділа напроти Лізи. Чаша розбилася лиш не на маленькі кусочки і в долі секунди коли вона завертілася на столі підскакуючи, Тамарка по інерції хотіла запобігти цьому, вона рукою хотіла зупинити чашу і не побачивши гострого кришталю, долонею притиснула її до столу. Лиш нараз Тамарка запищала і піднявши руку, усі побачили як кров побігла великими краплями з її долоні. Ліза моментально взялася долонями за скроні а Тетяна з переляку вигукнула:

- Ліза, ти що п'яна?!

- Так! - Перервала Марійка Тетяну. - Спокійно, спокійно усі, все нормально. Вітя, давай швидко салфетки та аптечку якусь, щоб кров зупинити в малої. - Марійка почала обтрушувати свою кофту яка була мокрою від вина. - Лізочка, все нормально, не хвилюйся; буває. - Марійка ласкаво промовила до невістки, додумуючись що тут не випадково з'явилася Ріта. Зразу після промови Марійка строго глянула на Ріту, від її погляду Ріта почала опускати малого на підлогу; Русланчик сповз вниз з її обіймів і швидко обминаючи стіл, підбіг до Лізи. Ліза погладила синка по голові і нахилилася над Тамаркою, яка не плакала а кілька тримала ручку вверх долонею, щоб усі бачили що з нею трапилось.

- Я перепрошую Лялька. - Прошептала Ліза до дочки.

Олеся дивилася на Ріту а та побачила що Олеся дивиться, промовила усім присутнім:

- Я это, я извиняюсь. Я не знала что у вас такой вечер, я тут деньги принесла Андреевной и пожалуй уйду сейчас же.

- Да нет Рита, что ты? - Тетяна стала припрошувати Ріту та садити за стіл. - Давай вместе с нами, посиди хотя несколько минут.

Олеся пригадавши що Ріта можливо вже зв'язалася з Любчиком, також почала робити їй місце біля себе, там де сидів Юра, щоб Ріта почувала себе вільніше. Ріта поглянувши на Лізу, яка витирала долоню в Тамарки, а також на Марійку, яка прибирала на столі та вимокала на скатертині вино, легенько присіла біля Олесі. Насправді Ріта тільки цього чекала, тому що вона не позичала грошей по потребі і сьогодні не випадково поламався Гарік. Щоб просто піти з хати, це означала самій поламати усю сплановану операцію. По правді Ріта не розраховувала на таку гостро сюжетну сцену, від свого з'явлення в домі Тетяни. А сама ж Олеся, напевно ще ніколи в житті не попала в таку ситуацію: їй було потрібно якось Ріту привітати і не образити Лізу. Тому як лиш тільки Ріта присіла, Олеся тут же встала і підійшла до Лізи, немов пожаліти Тамарку. Ліза нічого не відказуючи а також не вибачаючись перед присутніми за те що трапилося через неї, підняла голову і повела Тамарку щоб помити її руку від крові. Олеся немов збираючи кусочки кришталю з під столу, пішла в кухню щоб викинути його в сміття. Заодно вона повернула у туалет в якому стояв умивальник і Ліза там була з Тамаркою. Ліза поглянула на Олесю а Олеся повела невдоволено очами. Ліза прошептала:

- Але я своїй мамі випишу. Ось це я вже не пропущу їй. Тато напевно також заодно з ними, тільки я ще не впевненою що з тією машиною Гаріковою.

- А при чому тут твоя мама?

- Ой, не прикидайся Олеся: думаєш все випадково так склалося. Хіба що малий був в прихожі випадково а ще гроші, принесла мамі. - З гіркою усмішкою оглянулася Ліза в коридор.

Олеся побачила що тут переговорювати Лізу немає сенсу; нерви на зриві зараз в неї, - подумала Олеся. Вона постоявши кілька секунд. - Ліза, що для тебе я можу зробити в такій ситуації? Все що завгодно, навіть Ріту за волосся витягну з хати, хоча хата не моя.

- Іди за стіл Олеся, я зараз підійду.

- На мене розраховуй і на маму нашу також. - Авторитетно заявила Олеся.

- Іди Лялька туди а мамка тут поміє умивальника. - Промовила Ліза до Тамарки, поцілувавши її в щоку і в поранену долоню.

3

Прошло напевно три хвилини, лиш для Лізи вони тягнулись як три години. Вона вже кілька разів хотіла зайти, лиш не могла. На кінець вийшов Віктор з кімнати і кивнув щоб Ліза пройшла дальше від гостинної. Ліза вийшла боковими дверми в гараж; Віктор за нею.

- Ліза, я вибачаюсь, лиш тобі потрібно все ж таки зайти хоча на п'ять хвилин. Знаєш що подумают знайомі мамі про Арланів? Зроби це задля свого батька і задля Лева. Ліза, ну будь ласка. Мені думаєш приємно самому серед жінок сидіти, хоча ти будь зі мною разом.

- А як там взагалі?

- Нічого не додумались поки що. Просто скажи що тобі щось погано зробилося і все.

- Щоб усі подумали що я вагітною?

- Нехай думають про таке чим визнають що насправді. Там поїдемо і ви з Олесєю розберете справу; як завжди у вас вдається.

- Нехай буде, переконав мене. Лиш як вона мене буде доставати, тоді я не стерплю.

- Не буде, Ріта вже перелякалась. Тим більше вона Любчика напевно хоче а тут мама Маруся є. Вона знає коли мама Любчикові наговорить про неї, тоді її не бачити його живого.

- Давай разом ходімо. - Ліза промовивши, з ревності поцілувала чоловіка в губи.

Ліза зайшла першою, Віктор за нею. Нараз усі замовчали як говорили. Ліза поглянула навколо і побачила що усіх погляди були звернуті на неї, тільки Ріта опустила очі.

- Я извиняюсь. - Почала Ліза на російській мові щоб усі її зрозуміли. - Извините за нелепый эпизод с моей стороны. Наверное папа спрятал это вино ещё с Абхазии. Сидела, вроде ничего, только встала, а руки не служат.

- Ну как, прошло немного? - Запитала росіянка, яку звали Анастасія.

- Да: вышла в гараж на холод и смотрю лучше. Только не знаю смогу ли сидеть здесь долго.

- Пройде зараз Лізочка. - Підказала Марійка. - Вона взяла пляшку немов спробувати яке міцне вино. Марійка хотіла підтримати ідею про вино, як вихід з становища яке склалось.

Після того коли Ліза знову сіла до столу, повелася далі розмова про Кавказ. Ріта розповідала про Абхазію та військовий конфлікт серед абхазів та грузинів. Спочатку Ліза принизливо поглянула на Ріту, подумавши що вона взагалі нічого не розбирає в політиці, лиш трошки прослухавши її розповідь, Ліза зрозуміла що Ріта досить детально ознайомлена з подіями на Кавказі. Після того Ріта почала питати Тетяну чому вона поміняла роботу. Тетяна так відповіла що усі почали сміятися і Ліза не видержала щоб не розсміятись. Тетяна сказала що власник шкіряного магазину, спочатку був добрим, а пізніше щось йому не пішло і став таким скупим, що їй здавалося що він вже скоро зніме з неї шкіру і продасть. - Пожартувала Тетяна. Ріта побачивши що Ліза сміялася, сама почала розповідати смішні історії з свого дитинства. Вона розказувала як колись в Ешері вони з Лізою проводили літо. При тому завжди про Лізу відзивалася краще як про себе, виходило що завжди Ліза була правою, мудрішою і кмітливою. Звичайно що Ліза розуміла куди клонить Ріта, тобто що вона хоче помиритися і пробує різними шляхами, лиш все одно почути з вуст гордої Арланки про таку свою оцінку, для Лізи було не будь якою маловажною справою. Тільки коли вже Ріта в присутності усіх сказала що Ліза уміла зберегти своє щастя і вийти заміж вдало, тут вже Ліза відказала:

- Вот теперь, если свое собственное счастье не опустишь, будешь иметь, и смотреть за тем у кого и как, будет незачем.

- Ты про земляка вашего?

- Именно так.

Тут Марійка боячись щоб не виникло скандалу в діалозі, швидко приєдналася до розмови і почала вихвалити Любчика як тільки могла. Олеся сама не могла повірити що мама так може переконувати. Коли вже досить наговорилися про Любчика, Ріта засміялася і відказала:

- З комплиментами вы опоздали Мария Фёдоровна, многое он мне уже сам говорил. Но как говорят: «лучше поздно, чем никогда».

Олеся поглянула на Лізу, вона вирішила щоб не вартувало, лиш притримати Ріту та взнати від неї як взагалі справи по поводу Любчика. Також Олеся хотіла хоча б для загального виду помирити Лізу з Рітою, тільки вона бачила що сьогодні не вдасться цього зробити. Олеся ще боялась щоб Ліза не подумала що вона хоче оправдати Ріту, щоб їхню дружбу, яка перевіреною роками, нічого не могло не тільки порушити а навіть накинути тінь недовіри. Дружбу з Лізою, Олеся цінила понад усе в житті. Вона завжди носила в пам'яті скільки добра Ліза зробила як для її рідних і особисто для неї.

Через не довгий час, повернулися мужчини. Аркадій привітав Ріту в своєму домі, лиш Ліза встигла побачити що він здивувався коли зайшов у гостинну і побачив за столом Ріту. Ліза постановила собі що батько не винуватий в цій драмі, правда на маму вона набрала багато негативного, думаючи що все ж таки Тетяна знала про те що Ріта приїде до них. Тільки серед того всього що трапилося цього вечора, Лізу потішало одне, чого не знали та не бачили інші присутні: Ліза спостерігала з різних позицій в кімнаті і побачили що Ріта жодного разу не глянула на Віктора, ані він на неї. Навіть коли усі уважно слухали те що розповідала Ріта, Віктор не дивився на неї як усі решта присутніх. Ліза була в душі задоволеною що вона залишилась тут, і немов в неї ревність та ненависть до Ріти, починали повільно розтоплюватись.

Хоча вечори в січні довгі, все ж таки завтра був звичайний робочий день і потрібно було їхати відпочивати. Звичайно що молоді могли собі поспати довше: Ліза не працювала, правда відправляла Тамарку в школу. Олеся також їхала на одинадцяту годину в ресторан. Віктор з Юрою були собі самі начальники, вони їхали завжди на дев'яту годину, правда Юра любив

працювати скоріше, лиш Віктора ледь витягував на дев'яту. Ранком тільки їхала Марійка і також Тетяна. Аркадій та Лев мали спільний родинний бізнес по торгівлі.

Половина одинадцятої, гості почали збиратись. Тетяна запропонувала зроби спільне фото. Коли усі стали біля каміну, Ріта присіла спереду разом з дітьми. Віктор поглянув на Лізу, лиш вона не злилась що Ріта обняла двох хлопчиків. Віктор не міг зрозуміти дружину: кілька годин тому побачивши як Ріта принесла малого, Ліза розбила кришталеву чашу, хотіла втікати додому а тут з усмішкою позує перед камерою.

Так як Ріта повинна була їхати щоб інші могли виїхати, Олеся швидко пішла за нею на двір. Ріта побачила що Олеся хоче щось говорити і сама звернулася до неї:

- Как Александра это всё стороны смотрелось? Правда идиотски?

- Ничего, следующий раз будет лучше. Главное не давай повод чтобы злить Лизу.

- А мне сегодня жаль её стало. Правду жаль... Во мне сейчас такое внутри, что не могу тебе объяснить. Ну ты там походатайствуй обо мне.

- А как в тебя с Украиной?

- На следующий год поеду наверное.

- К Любомиру?

- А кого я ещё знаю там по-твоему? Если поеду, так впервые буду на Украине.

- Я рада за вас двоих Маргарита.

- Ты это Александра: пожалей Лизу что ли. Мне как-то больно так. Когда я увидела как она собирала там на скатерти, просто так мне стало; не могу передать на словах.

- Я поговорю с ней о чём ты мне поведала. Ты не против?

- Пожалуйста, только как-то осторожно.

- Не сомневайся. - Запенила Ріту Олеся.

Ріта направились іти, лиш швидко повернулася до Олесі, вона підійшла і обняла Олеся на прощання. Коли Олеся зайшла в хату, вона підійшла до Лізи коли та одівала Руслана в дубленочку. Олеся прошептала:

- Ліза, я не вірю в те що Ріта так змінилась?

- В яку сторону?

- Сказала що їй жаль було сьогодні коли побачила як ти розбила чашу. Я думаю вона говорила щиро. Просила мені якось стати посередницею між вами. Щось в неї робиться що пояснити не може, а на очі сльози навернулись були. Мабуть почуття проснулись в неї родинні.

- Влюбилась на кінець і тому почуття проснулись. - Зробила висновок Ліза. - А на Вітю навіть не поглянула зовсім.

- Я думаю що вона таки опам'яталась і жаліє тепер.

- Напевно наша «чорна вівця», починає біліти полегенько. - Пожартувала Ліза.

Наступного дня, Юра ледь підняв Віктора з ліжка. Той взяв горнятко з кавою та попросив щоб Юра їхав його машиною, так як сьогодні була черга Віктора їхати в гараж. Віктор ще хотів поспати двадцять хвилин в дорозі. На дворі падав дощ з снігом та був вітер. Коли вони приїхали в гараж, перед ними стояло завдання: зняти кардан в старому Мерседесі та поміняти хрестовини. Після обіду мали другу роботу з колесами. Але Віктор просив хоча годинку віддихнути, жалівся на біль голови. Юра почав в гаражному офісі робити чай, він налив води в електричний чайник і став чекати на кип'яток.

- Я мушу поговорити з Лесею щоб вплинула на твою половину. - Промовив Юра.

- Ти про що швагер?

- Як про що? Як ти робити будеш коли ти сидиш такий як мокра курка під плотом?

- Та ні, я справді щось прихворів. - В'яло витягнувся Віктор та заплющив очі.

- Чай будеш для бадьорості?
- Давай. Там може з трави якийсь маєш в шухляді.
- З любистку точно не маю; є ромашка і ще якась муть.
- Давай ромашку. - Простогнав Віктор.
- Ой чоловіче: треба твою жінку в нічну зміну відправити на роботу і буде порядок.
- А що там вчора з машиною було в того Гаріка?
- Я сам не розберу: приїхали а машина не заводиться. Я зразу пройшовся як звичайно: акумулятор, запобіжники, стартер постукав а він навіть не крутить. А в нього не залізеш там під капотом, тим більше в ночі і холодно. Думаю електроніка якась мутить. Гарік каже нам що якийсь електорнік з тестером під'їде а ми щоб не мерзли на дворі ходімо в кафе якесь там. Коротше посиділи там, не знали чи прийдеться викликати машину з гачком чи сам поїде. Через дві години Гарік пішов в машину щось взяти і приходять каже нам що завелася якось. А ми вже там розговорились в тому кафе і Гарік говорить що він вже їде щоб не заглушилася машина знову.
- З Рітою намовився щур вусатий. - Впевнено відказав Віктор.
- Думаєш?
- Знаю точно.
- Як ті баби мотають світом і тими хлопами. - Похитав головою Юра, наливаючи чай собі та Віктору. - А як там Ріта вчора: не зчепилася з твоєю?
- Не розумію я ні своєї, ані тої Ріти. Подумай лиш: заходить Ріта в кімнату, моя встає, поглянула що та малого тримає на руках нашого, в Лізи випадає з рук кришталева чаша, розбивається, вино по мамі та її кофті білій, мала хоче зупинити щоб чаша не дзвеніла по столі, ловить її і розрізає до скла долоню. Все в один момент: Ріта, скло б'ється, вино, кров і усі завмерли що далі буде. Правда моя повелася нормально, там вибачилася перед гостями як повинно бути. А вже їдемо додому а Ліза якась одночасно і задоволеною і настрої не розбереш який в неї; нічого не розумію...
- А може Ріта її перепрошувала вчора?
- Ні, не говорили зовсім. Моя правда якусь репліку викинула і адрес Ріти і все.
- А вдома що було? - Усміхнувся Юра, губами втягуючи гарячий чай щоб не попектися.
- Не бачиш може?
- Бачу, бачу, а ти вже на голову перекладаєш.
- Пощастило тобі Юра що в тебе Левчучка, а не Арланка. Хоча якщо чесно твоя Леся навіть не Левчучка, а оригінальна Бойчучка. Воно дуже веселою, співчутливою, вліво не клонить, вона пішла в Бойчуків. Колись мені дід говорив що в його родині ніколи не було ніякого безчестя.
- А що в Левчуків траплялось чого я не знаю?
- Ходили слухи про Ірину. До речі вже коли була заміжня.
- Вона вродливою бабою була, а до таких знаєш як пристають?
- Ще працювала десь на вокзалі; там людей постійно багато. Хоча воно не в тому справа: твоя Леся також зваблива, тільки вона в Бойчуків, як я сказав.
- А ще я не даю поводу своїй мене ревнувати. - Підморгнув Юра. - А якщо би щось подібне, напевно получив б ринкою по чолі: Леська може.
- Так: Леська може. - Повторив Віктор.
- Кавказці це не наші Вітьок. Нехай самі розбираються між собою, а ми ходімо Мерседес розбирати. - Заохочував Юра Віктора до роботи.
- Юра, ти що комуніст якийсь чи як? Та ж сьогодні Різдво там в нас вдома, а ти якогось дурного Мерседесу вчепився; сядь каменем і сиди!
- Воно і завтра свято там, а ми вже відсвяткували в грудні.
- Бачиш Юра: ти поляк і тобі близько так як в Польщі, а мені так як в нас було. Що виходить тепер потрібно святкувати одне і друге. Я, твоє з пошаною відсвяткував, як повинно бути, а ти мене з ліжка теплого стягнув ранком; хто ти тепер після такого?
- А що завтра також будемо сидіти?
- А мені хоча до березня були свята; набридли ті машини.

- Тоді давай ще посидимо, а коли люди вже в Україні спати підуть, тоді ми поробимо; згода?
- Нормальні люди в свята колядують а не сплять! - Промовив Віктор та витягнув ноги на табуретку біля столу.
- А чому ти вчора не сказав в своїх; були б посиділи довше в гостях.
- Мама Таня і мама Маруся на роботу пішли сьогодні. А ось чому тебе знесло від теплого ліжка та від жінки в таку погоду, я просто не розумію. Знаєш як в нас люди говорили колись: «В таку погоду, добрий газда навіть пса не вижене з хати». А ти мене вигнав, не те що пса. Ех не буде з тебе газди Юрчику ніколи доброго, шкода що твій дід Ясько такий поважний був в Тлумачі колись.
- Ой сказав би ти був колись доброму газді що тебе від жінки підняли в половині дев'ятої, він би тобі дав добре був, батогом через плечі. Газди з півнями вставали колись, та більше про корову згадували як про жінку.
- А знаєш що газди не любили і взагалі для них не сприймалося?
- Що саме?
- Баба Настя розказувала колись їхні правила та звичаї; правда не усі запам'ятав. Не любили вони коли корова не помитою, коли урожай марнується, коли сокира не гострою, не любили коли жінка вмішується до хлопської справи, також коли діти не слухають чи відговорюються перед батьками. Ще не любили газди лінивих та таких що довго сплять. А ще не любили таких що перед людьми показують що вони любляться дуже: там обіймаються і гладять одне одного. В доброму газди все повинно було бути на своєму місці: лопати помиті, дошки накриті, колодки на дверях, животина погодованою. Порядок повинні були знати усі на газдівстві: від жінки на кухні до мишей в коморі. А ще була у них своя газдівська поговорка: «хто силу не вироби - той вистогне».
- В якому питанні «вистогне?»
- Хворіти стане, а ти як думав? - Засміявся Віктор.
- А як думаєш Вітьок: я пройшов по їхньому газдівському конкурсі чи як?
- Напевно з нас молодих ти один проліз би мабуть.
- А ти чому ні?
- Люблю поспати. Ліза також для газдівського ока забагато еротично поводить ся та нігті малює. Олеся в люстрі сидить: газда добрий дав би їй люстро; точно не сіла б тиждень.
- Напевно колись за польської, коли батько в хаті сказав слово, воно було закон для всіх.
- Так було Юра. А що думаєш погано було тоді?
- Чому погано? Порядок був всюди. Зараз поглянь що робиться: мій Василь як би щось відмовив малому, так всі баби на нього як ворони налітають. А за польської той Валерка кидав би гній на воза, та радувався що народився в такій сім'ї де є корова в стайні.
- Так! А знаєш чому він би радувався? А тому що коли б був з такої родини де була корова а ще кінь, тоді йому був шанс когось дівчину посватати в селі. А коли не мав нічого, ніяка не хотіла б піти за бідного, а навіть якщо б захотіла, тоді батьки не дозволять їй.
- А подумай Вітя як світ помінявся... Ще мій тато орав за плугом, а я вже ношу телефон в кишені, в хаті Інтернет в нас.
- Наш дід постійно дивується і говорить що колись він починав майструвати рубанком та сокирою, а зараз такі має пилки та станочки що аж жаль в майстерні тримати, каже їх ставити за скло в шафку в хаті. Дивиться і гладить станочок як kota якого.
- Вміють старі люди цінити все, а молоде покоління нічого не пошанує, нічого щоб не подарував їм. Змінився час і змінилися люди...

В той самий час коли Віктор з Юрою говорили про своїх дружин, Олеся в ресторані нудилася. Її сьогодні також робота чомусь не бралась, так само як брата в гаражі. Олеся вирішила зателефонувати просто з роботи в Тлумач та взнати що там відбувається. В Україні був перший день Різдвяних свят. Вона порахувала години і набрала телефон до Наталі. Привітавши Наталю з Різдвом, та розпитавши як життя і здоров'я, Олеся вирішила підняти питання про паспорт свого чоловіка який був таємниче пропав під час їхнього візиту в Україну. Правда Олеся обдумала як обережно взнати про таку справу. Вона почала заходити з сторони:

- Наталя, а ми недавно так говорили з Юрою і я подумала що потрібно було коли він там був, щоб свою половину татової хати, переписати на Василя. Потім коли ви захочете їхати, буде одному власникові простіше переписати там на когось як двом.

- Воно немає проблеми Леся: нам тільки номер паспорта і ми тут домовимося. Мама тут знає людей що зроблять так. Просто може нехай Юра довідку напише нам і пришле поштою. А ще швидше факсом в мою поліклініку може.

- Тоді якого номера потрібно вам: закордонного паспорта чи громадянського який десь там стоїть в органах?

- Думаю що закордонного. Бачиш Юра тут не приписаним а значить паспорт без приписки не рахується і не має повноважень жодних. А так як він мешкає за кордоном, тоді все нормально і справедливо.

- Окей Наталя: скажу йому щоб вислав довідку факсом і розписався. - Олеся вже не знала як провадити розмову далі, але тут проговорилася сама Наталя:

- Лиш слухай Леся: я думаю що буде добре коли Юра напише довідку заднім числом, тобто коли він був тут. По різному може бути а так папір не скаже коли на ньому писали а зійдеться все точно. Так вийде що Юра був тут і написав таку довідку, сам особисто в органах.

- Добре Наталя. Тоді я скажу щоб написав скажімо двадцятого вересня.

- А ви коли приїхали були в Україну?

- П'ятнадцятого. - Обережно відказала Олеся, немов нічого не додумалася.

- А ми якось у вас були на третій а може на четвертий день після того.

- Може бути.

- Почекай Леся: а коли ви в нас були в Тлумачі коли моя мама була?

- Мені здається що вже через два тижні. Виходить що ми в неділю прилетіли, після того першу неділю ми були в Івано-Франківську, там живуть батьки такої Лілі, яка тут працює в мене, а вже наступну неділю ми були там у вас.

- А знаєш як буде правильніше? Нехай Юра не пише дату на тій заяві. Просто коли ви там будете друкувати, нехай лиш зробить місце для дати а в кінці напише рік. Знаєш може таке бути що в той день не працював нотаріус чи щось подібне. Ми тут вже запитасмо і нехай вони самі покладуть дату. Ще може таке бути що для них буде краще оформити натуральним числом а не заднім; хто його знає?

- Окей Наталя. Лиш не знаю коли він те зробить тому що у них роботи зараз багато в гаражі. Але я йому пригадаю.

- Добре коли роботи багато, воно говорить що грошей буде багато.

- Ой, коли їх багато, та ще в мене?

Після того вони почали говорити про дітей а також про свята.

Через годину часу Олеся зателефонувала до Лізи, щоб переказати слова Наталі.

- Алло Ліза: чим замасься?

- Розчісую кота, дивлюся як малі граються, і думаю.

- Про що саме думаєш?

- Про те що вчора відбувалося ввечері.

- І що надумала?

- Мені так цікаво було коли Вітя так повівся щоб навіть не поглянути на Ріту; як він уже старався мені вгодити вчора; як ніколи.

- Ой Ліза, доки ти будеш так боятися за свого Вітю? Та нікуди він не подінеться від тебе.

- Дивись Олеся щоб ти закінчила свою місію з Рітою і Любчиком. Правда ще потрібно тобі десерт для Ріти піднести.

- Який саме?

- Наговорити Любчикові щоб захотів дітей багато; щоб Ріта сиділа як в садку і не встигала молоко наливати в пляшечки.

- Ой Ліза: ну ти даєш. - Розсміялася Олеся.

- А знаєш як я б побажала їй: щоб самі дівчата родилися, хоча з п'ять штук. Вона синка хоче, та щоб синок був у неї може шостим.

- А що була б родина великою; мені так подобається. - Все серйозним тоном промовила Олеся. - Думаю що твій батько так само думає.

- А ти що подумала що я чогось поганого бажаю для сестри? Тоді вже точно ти б посваталася з нею: одну взяв б твій Володька, спортсмен-волейболіст, якусь Ізабелку а другу якусь скажімо Сусанку Олежко візьме і цілий стіл онуків потім в бабусі Олесі та в діда Юрка.

- Класно, - розміялася Олеся, - все Ліза: я телефоную щоб мама в неділю нас знову на вареники запросила, думаю в тебе тепер вже апетит появиться правильний.

- А ми купимо готових, щоб мама не морочилась з ними.

- Давай Лук'янка.

- Не працюй важко, Леська Журичка. - На закінчення промовила Ліза. Після того вона звернулася до кота, який сидів в неї на колінах:

- Що так дивишся своїми очиськами на мене? Не тільки тебе звати Журик, а є ще в нас і Леська Журичка, також такою здібною як ти в нас. Жаль що ти не говориш; розказав б мені як ти сам добирався від моїх до свого дому, ось цими лапками.

Кіт почав голосну мурликати на усю кімнату та крутити пухнастим хвостом по дивані, від того що Ліза його лоскотала знизу по шиї та під мордочкою.

А Олеся почувши про те що Ліза з котом грається, з нагоди пригадала собі про свого Мухтара, вона почала готувати йому на вечір їжі та складати в пластиковий контейнер. Вона звернулася до Лілі:

- Якщо по правді, я ще не зустрічала таку людину як Ліза.

- Ти про що Олеся?

- Сама подумай Лілія: в липні буде одинадцять як вони побралися, а коли хто б поговорив з нею про Вітю, подумав б напевно що вони один рік живуть разом. Вчора вона спостерігала на вечорі що він не поглянув на Ріту ні одного разу а Ріта також вже зрозуміла як повинно бути, і вже сьогодні Ліза такою задоволеною як не знати чим.

- А воно добре Олеся що вона так любить твого брата.

- А ще добре що він такий що собі не дозволяє щось наліво. Знаєш чим б така драма могла закінчитися?

- Можу додуматись: думаю кровопролиттям.

- Ось ти Лілька наприклад: ти б ходила за своїм так за ногами і вимагала щоб він тобі про любов розказував постійно?

- Ой, він як би розказав, мені б вже два тижні його любов в печінках сиділа. - Почала сміятися Лілія сама з себе. - Його любов до літаків в комп'ютері. Лягаю спати і засинаю як на аеродромі: літаки гудять на цілий апартамент до півночі. Я йому кажу що нехай собі десь купить таку шапку гумову і окуляри такі які колись льотчики у війну мали.

- Лиш Вітя з Лізою, вони підходять одне одному. - Задумано відказала Олеся.

- А батьки Лізи також напевно живуть так нічого? Напевно Ліза в когось з них пішла характером що такою оригінальною.

- Вони так собі, лиш Ліза з тим вдалася в свого діда, покійного Андрія. Так говорить її мама і вона також. Лиш дід був гуцул і можливо не такий палкий на помсту а тут ще до тієї ревності кавказька натуронька розмішана.

- Тоді вже надто серйозно там в твого брата. А мала в кого вдалася з них?

- Ой, не питай краще: ревність від мамки а образи татові. Одним словом вибрала все що підходить до сімейних проблем. Як образиться слова з неї не витягнеш; ніяким способом. Я не знаю як після скандалу вона помирилась з чоловіком колись: мовчить як щука в сачку.

- А вона красивою буде, нехай старається якийсь хто захоче такої вашої Ляльки.
- Так воно є Лілька: за все в житті потрібно платити, а за красу тим більше...

6

Одного дня Тетяна зателефонувала до Марійки щоб та забрала її з роботи, так як в Тетяні поламалася машина. Аркадій не зміг тому, що він з Гаріком поїхали у Філадельфію до одного кавказця, який також мав свій магазин з продуктами. Марійка їхавши з Брукліну додому по Belt Parkway, повернула в аеропорт Джона Кеннеді щоб підібрати сваху. Під'їхавши під перший термінал аеропорту, Марійка зателефонувала що вона вже знаходиться на місці. Тетяна швидко вкинула в сумочку свої речі і попрощавшись з колегами по роботі, побігла до входу на другому поверсі, куди пасажери розвантажуються для вильоту. На дворі був мрячно та сире зимове повітря. Заскочивши в машину, Тетяна промовила до свахи:

- Поїхали Маруся. Добре що ти погодилася а я вже так третій день прошу кого можна.
- А ти чому Таня так бігаєш як дівка з голою шиєю та головою?
- Так привикла. - Махнула рукою Тетяна.
- А машину твою чому Вітя не подивиться а вже три дні возять тебе люди?
- Як завжди Маруся: швець босий, кравець обідраний а цирульник не постриженим.
- Я сьогодні запитаю його як він так може до тебе відноситись.
- Обіцяв в п'ятницю приїхати до нас. Машина ж не їде щоб її в гараж забрати, туди до хлопців. Арк свою мені хотів віддати а я не люблю на ній їхати; якимось не привичне. Його машина така довга, широка, я свою не можу інколи покласти на стоянку, а на його я взагалі не знаю куди влізу. Один раз я в Арка взяла, їду і бачу що бензин виходить вже до нуля. Заїхала на заправку, стала біля колонки, вийшла дивлюся немає кришечки від баку. Я подумала що з іншої сторони: ходжу навколо тієї машини а кришки не бачу. Пригадала собі що в нас колись були такі машини що номери відкривались і там була кругла кришка така. Я вже номери пробую, якийсь хлопець дивиться на мене що я роблю; не знаю що він подумав. Набираю телефон до свого і питаю як бензин залити і куди його лити? А мій Арк сміється і говорить мені «Танюша - это Ягуар». Я кажу: так що на повітрі їздить тому що він «Ягуар?» А він каже щоб я десь поглянула на верху коло багажника. Я дивлюся, а кришка згори в кутику так. Але вже вгадали британці як не люди: її відкрити, так туди і дощу налле, не лиш бензину.
- Нічого Таня; я забиратиму тебе, лиш ранком вже хтось тебе змушений відвезти.
- Ранком Ріта мене відвозить, правда мені швидше потрібно вставати трошки.
- Нічого, я Вітю підгоню щоб швидше відремонтував твоє авто.
- Слухай Маруся: дзвонила мені Анжела вчора, мама Ріти, вона мене питалася про того Любчика вашого знайомого. Я їй все розказала те саме що ти говорила у нас тоді вечором.
- Напевно щось в них по-справжньому я так бачу.
- А я також бачу що ти хотіла б щоб Ріта мала чоловіка.
- По правді Таня я тобі так скажу: я по характері ніколи не вмшувалася в подібні питання. Просто знаю що в житті не буває дуже гладко, а потім можна за свою допомогу бути ворогом до смерті. Сама розумієш що в таких випадках як правило люди шукають винного з сторони, замість того щоб бачити свої помилки. Лиш в даний момент я зробила виключення для Ріти а вірніше для Лізи. Якщо по правді я стараюся для Лізи, щоб просто Ріта вже мала своє визначення в житті. А що до Любчика, так тут я правду сказала про нього.
- А Ліза моя думала що я навмисне привела Ріту щоб вона помирилася з нею. А я не знала що вона прийде в той самий вечір щоб гроші повернути. Хоча я тут згідна з Лізою що вона і Гарік розіграли таку драму з тією машиною, напевно грошей моїх не було потрібно їй а

просто щоб була причина прийти тоді коли буде в нас Ліза. Я пригадала що вона мене питала де ми будемо на свята. А сама сказала що поїде з подругою до її брата чи сестри кудись.

- Зрозуміло. - Засміялась Марійка. - Колись мені Олеся моя анекдот такий розказувала. Розказує що був молдаван, вкрав в другого гроші. Закопав їх на городі і на усякий випадок вирішив застрахуватися щоб хтось не відкопав їх. А застрахувався досить оригінально. Взяв табличку і написав: «Тут грошей нема!» А другий ідучи прочитав табличку і подумав що може хтось написав просто неправду. Взяв і розкопав там і звичайно знайшов гроші. Але також вирішив застрахуватися так само як попередній: взяв написав на воротах «Я грошей не брав». Так само бачу Ріта вирішила як молдавани: щоб ти не проговорилася перед Лізою що та гроші позичала, а Ліза не подумала що вона поверне їх в Святий вечір, і так себе відговорила перед тобою; мовляв вона кудись поїде. А з машиною так само щось там, сама потім завелася. Все ж таки мені цікаво чи вони задля такого розкрутили таку драму і скільки людей було втягнутих в неї?

- А як ти думала Маруся? Кавказці так уміють. Колись мені Арк розказував що був такий випадок давно. Один грузин вдосвіта подзвонив в Абхазію до свого товариша з Москви. Говорить тому товаришу: «Слушай дорогою, в моєї девушки день рождення. Я пообещал что барана будем кушать. Дорогой, ты мне сегодня к вечеру барана достав в Москву. Понимаешь: должен быть баран с Кавказа, оригинальным; нельзя обмануть девушка красивый». Що ти думаєш Маруся? Той в Абхазії зарівав барана, привіз в Сухумський аеропорт, почав просити пілотів взяти на борт м'яса кілограмів п'ятнадцять. А льотчики стали міркувати, він побачив що вони не дуже охочі, так пішов з стюардесами домовився.

- Взяли дівчата?

- Взяли як миленькі. Заплатив їм а вони вже влестили бортмеханіка і порядок. Ранком ще баран бігав по горах в Абхазії, а вечором того ж дня, вже в Москві їли його. А ти говориш Маруся за Ріту: тут авіацію державну заділи, а наших хлопці за столу витягнути простіше.

- А Ліза не сварила тебе за те що Ріта прийшла була?

- Спочатку вона була сердитою на мене; я так побачила. Лиш пізніше щось їй передумалося і навіть не запитала чому Ріта приходила. Не можу я зрозуміти свою Лізу. Уяви собі що моя дитина, а щоб я її до кінця зрозуміла що вона хоче, якимось я не умію.

- За Вітю боїться бідна Ліза. - Похитала головою Марійка. - Лиш немає чого їй боятись; нікуди він не втече від неї ніколи.

- Я також їй так пояснювала, лиш попробуй пояснити моїй Лізі.

- Нашій. - Виправила Марійка сваху.

- Перепрошую Маруся; я забулася. - Усміхнулася Тетяна задоволена, тим що Марійка любить її дочку.

Тим часом Марійка заїхала на заїзд подвір'я де жили свати. Вона зупинила свій джип, лиш Тетяна не спішила іти в хату. Тетяна промовила:

- Я вже цієї суботи буду вихідною, хочу приїхати до Лізи та допомогти там прибрати в хаті чи може на кухні щось зготовити. Також з Арком хочемо з малими побути. Ти Маруся там ближче а ми немов віддалились від них. Зараз зима і діти постійно в хаті, прибирати потрібно після них.

- Добре Таня, вже в суботу до мене знайди час, щоб заскочити на каву.

- Дякую Маруся що заїхала за мною. - Виходячи з машини промовила Тетяна.

Марійка приїхавши до дому, побачила що з гаражу в якому мав майстерню дід Федір, курився димок.

Ще в восени, Лев привіз трубу та з Федором, змайстрували її, приєднавши до чавунної пічки, яка стояла на ніжках щоб можна було тут в зимі палити.

Вийшовши з машини Марійка відчула запах диму від горілої соснини. Нараз їй пригадалося дитинство, коли вона поверталася з школи а в селі з димарів здіймався голубий димок і запах згорілого дерева стелився понад вулицею. Марійка зайшла до тата в майстерню. В майстерні було сухо та тепло а Федір в той час гладив собаку та розмовляв з ним.

- Що так тату йому розказуєте? - Запитала Марійка.

- Та так нічого. Я його гладжу а він так дивиться на мене а що він думає собі не знаю. А ти чогось пізно нині Марусю з роботи. - Федір поглянув на годинника який висів на стіні майстерні. - Було машин багато?

- Ні, я Таню відвозила додому з роботи; її машина щось не їде а Арк поїхав кудись. Може в суботу до нас приїдуть, посидіти вечором.

- Хтось є в нас! - Раптово вигукнув Федір почувши хлопок дверей машини.

Двері майстерні відчинилися і з'явилася Олеся тримаючи перед собою пластикову коробку з їжею для Мухтара.

- Олеся, я не почула як ти виходила з машини, а в діда такий слух що він почув. - Замітила Марійка.

- Чую добре навіть як хтось шепотить собі так щоб я не знав. - Засміявся старий Бойчук.

- Тут для нього всього доброго, - кивнула головою Олеся на собаку, - лиш щоб не на один раз. Може на дворі покласти, там холодно, а коли набирати йому, тут на пічку покладете і підігрієте трошки. Зараз зимою ракуни не ходять щоб з'їли.

- Добре Олеська, але зараз дай щось йому: видиш як дивиться на тебе щиро.

- Та що йому там їсти, хіба на два рази, - махнула рукою Марійка, - вівчарки їдять досить, не пам'ятаєш Олеся як там вдома наш Муфтар любив поїсти?

- Взагалі він росте, напевно мені потрібно щось взяти більше щоб набирати з ресторану їжі. Собака почав апетитно їсти та махати хвостом, а дід Федір пішов знімати свою спецівку щоб іти в хату також вечеряти. Олеся залишилась в гаражі з собакою щоб побути з ним та налюбуватись, так як часу в неї не було доволі, щоб з ним погуляти вулицею.

7

Двадцятого березня, того ж 2003 року, почалася війна в Іраку. Офіційний Вашингтон дав строк ультиматуму президентові Іраку та його двом синам, щоб ті покинули свою країну. Звичайно що такого голова уряду зробити не міг і по закінченні визначеного речення, американська армія почала обстріл столиці країни, міста Багдаду. Досвітнього ранку, коли ще було темно, пролунали над містом вибухи, та спалахнули перші спалахи, нової війни.

Наступними днями, американське телебачення повідомляло про успішні дії військової компанії, та швидке пересування сухопутних військ союзників, по території Іраку.

Незважаючи на те що режим правління уряду самого Іраку був противником Ізраїлю, Лев Арлан гостро засудив дії уряду Сполучених Штатів. Передбачаючи що військовий конфлікт перейде з офіційної війни між коаліціями та Іраком, в громадянську війну серед самого населення Іраку. Він підтримував сторону жорстких санкцій, також навіть диверсійні операції по усуненні керівників цієї держави, тільки не військові дії широкого масштабу.

За кілька днів люди немов привикли до того що відбувалося, усі були впевнені що Америка виграє війну. Приклад такої позитивної військової тактики, вже було показано на Афганістані. Війна провадилась у швидкому темпі.

Місяць березень був теплим на Лонг-Айленді. Одного дня в суботу Ліза з Олесею бродили по магазинах Нью-Йорка. Ідучи повз вітрини сувенірного магазину, Ліза раптово зупинилась а Олеся пішла розмовляючи далі. Коли прийшлося переходити вулицю, Олеся оглянувшись побачила що Лізи немає а вона просто розказує сама собі. Олеся поглянула назад по вулиці і побачила Лізу яка стояла немов завмерла біля тієї вітрини. Олеся повернулася, вона стала поруч і не знала на що дивитися, так як різного товару було багато.

- Ліза, ти на що задивилася так?

- Поглянь Олеся на ось цей ріг. - Ліза вказала на ріг який був натуральним. Вгорі був вінок у вигляді коронки, а кінець рога мав наконечник також такої ж самої декоративної роботи. Коронку та наконечник з'єднував ланцюжок, а сам ріг стояв на двох підставках які були

закріпленими в плитку прямокутної форми з темно зеленого граніту. Краї граніту були у вигляді карнизу а сама гранітна плиточка стояла на чотирьох шариках.

- Що тобі подобається ріг з якогось буйвола? - З непорозумінням запитала Олеся.

- Олеся, та це ж такий сувенір гарний. Уяви собі таку картину Олеся: в хаті горять свічки як в давнину, а Вітя подає мені шампанське щоб я випила з цього рога. Я себе відчуваю принцесою середньовічною. Колись лишень королі пили вино з такого.

- А плаття ще потрібно таке як принцеси мали.

- А принцеси інколи були без плаття, коли пили з такого рога. - Посміхнулася Ліза засоромившись.

- Тоді зрозуміло все з тобою.

- А ще б шкуру таку медвежу на підлогу. - Розмріялася в голос Ліза.

- Шкури я тут не бачу а рога купи коли подобається; яка проблема?

- Я думаю що все що з металу, воно позолоченим і напевно дорога така штука.

- Давай запитаємо, - Олеся почала тягнути Лізу в магазин. Коли вони зайшли, продавець мужчина від тридцяти до сорока років, підійшов до них. Він був араб і тому особливо став розглядати Олеся. Ліза зрозуміла що він брнеток не жадний а ось блондинки для нього щось надзвичайне. Коли Олеся поцікавилася сувеніром, виявилось що дешевше як півтори тисячі, продавець не зміг відпустити. Ліза була правою: усе було позолоченим а робота була дуже вишуканою та делікатною. Продавець почав пояснювати ламаною англійською мовою що Олеся з Лізою лиш де не що могли розуміти. Він показував що ріг досить великим, десь тридцять сантиметрів, а так як ріг був кольору слонової кості, по ньому були чорняві природні пасма. Ліза зрозуміла з вуст продавця що сувенір привезеним з Кувейту. Хоча він дуже подобався, все ж таки Ліза не змогла відати таку суму грошей за сувенір. На прощання вона сказала що буде складати гроші і тоді купить.

Ліза уміла себе заставити коли щось було потрібно відмовитись в питанні покупки. Вона розуміла що Віктора сам працює і просто віддати півтори тисячі ним зароблені, воно не буде гарно з її сторони. Звичайно що Ліза могла натякнути дідові Федору а той точно додумається і дасть гроші, лиш її сумління не дозволяло такого зробити. Ліза просто заставила себе щоб забути про те що їй так подобалося хвилину тому.

Олеся навпаки не була з тих хто відказується від чогось, тільки тому що це заперечує здорове міркування та велика ціна. Вона ідучи по тротуарі дуже швидко придумала сюрприз для Лізи. Ні, Олеся не збиралася купити рога і подарувати для Лізи, мабуть Ліза відмовилася б брати від неї таку дорогу річ, знаючи яким бюджетом розпоряджаються Ковальські. Олеся немов слухала коли Ліза розповідала щось про свого Руслана малого, а насправді вона вже майже закінчувала опрацьовувати придуману романтичну драму, по якій Ліза повинна була все ж таки пити шампанське з того рога та з Вікторових рук. Тим більше що наближався ювілей у квітні коли Лізі повинно виповнитися тридцять років. Олеся сподівалась що рога так скоро тут не куплять, тим більше що магазин був в якомусь перевулку.

Повернувшись додому, Ліза побачила що до неї приїхали її батьки. Аркадій ходив з Тамаркою по вулиці а Русланчик також ходив за ногами Віктора в гаражі. А за ними двома по гаражі ходив кіт, піднявши хвоста рівно вгору немов антену. Тетяна сиділа біля сходів та розмовляла по телефону. Побачивши Лізу, Тетяна почала закругляти свою розмову. А коли закінчила звернулася до Лізи:

- А де Тамарка там ходить?

- Для чого вона тобі мама?

- Я з Україною говорила тільки-що. Дзвонила в Косів, передавали привіт і казали що баран Тамарки дуже вдалий у них.

- Бачиш: були б його з'їли а так ще він буде у них вождь стада. Що ще говорили?

- Казала Ксеня що тьотя Олена і вуйко вже пристигають, напевно скоро відійдуть. Ще б хотілося поїхати до них а я ніяк не зберуся.

- Мама, а чому ти не хочеш щоб хтось з наших сюди до нас приїхав? Я маю на увазі з твоєї таки родини, з Лук'яненків?

- А чому я не хочу? Хто тобі наговорив такого? Лиш сама бачиш яка в мене рідня: брат як не існує для мене, братова тим більше.

- Андрій хоче з Людою. У них дівчинка народиться скоро і хочуть назвати так само як колись ви мене назвали.

- А як вони приїдуть сюди Ліза?

- Олесю просили щоб на виграш заповнити анкету.

- Тоді нехай заповняє. А коли приїдуть зможуть в нас пожити: все одно хата порожня цілими днями стоїть. - Тетяна поглянула на Лізу і навмисне пожартувала. - А ми з татом до вас сюди ідемо на кілька місяців.

- А чому це до нас? Ні я не проти, лиш я, а взагалі можна щось... - Ліза зам'ялася і розгубилася перед мамою.

- Ой Ліза, - розсміялася Тетяна. - Ніхто не збирається іти до вас, можеш не ховати свої хвилювання. Ніхто вам не збирається заважати тут: живіть собі, кохайтесь, і так далі.

- Мама, перестань будь ласка, - заговорила Ліза благаючим голосом.

- А ти Ліза тільки подумай про таке що ми усі разом живемо на квартирі нашій в Івано-Франківську: ти у своїй кімнаті з своїм, я з татом і діти з нами разом.

- Ой, я вже так відвикнула від такого колективного порядку. А там мабуть було б нормально жити, багато так живуть там. А взагалі як ви жили на початку в Ешері колись?

- Ми з татом мали кімнату від самого краю, яка над кухнею була. Туди тебе принесли коли ти народилася. А Лев спав в кухні внизу. А так було смішно спочатку: Лев вмовстився в сусідній кімнаті і до тата щось почав жартувати. Тато побачив що я щось трошки себе відчуваю незручно, встав з ліжка, хватаяє того Лева за шию і через подвір'я провадив його аж на кухню. Лев замотаний в ковдру, тому що була ж зима як ми побрались, Лев щось там просився і тато його закрив на кухні і вже там він спав пізніше. А літом ми любили там під горою спати на дворі: ой Ліза яка краса там була; та ти сама знаєш, можна Олесі розказувати а ти була там. А все перейшло в мене: ось ця хата де ви живете зараз, ми тут жили, Бруклін, Провіденс, Івано-Франківськ, Сухумі, Ешера, Рига, Київ, звичайно наше село на Прикарпатті, рідна хата, та вулиця мого дитинства...

- Ешера, як вона далеко... - замріяно прошептала Ліза, дивлячись на весняне небо.

Тієї весни Лев найняв двох майстрів щоб помалювали задню та бокові сторони хати. Одним словом все що було дерев'яним, потрібно було відновити фарбою. Малярів підказала Олеся: один з них був батьком хлопця який дружив з Володькою і разом ходили в спортивний клуб грати волейбол. Майстри були родом з Боснії і Герцеговини. Але їм прийшлося довше часу робити як звичайно, тому що дід Федір та баба Настя кожного дня з ними вели розмови. Боснійці розмовляли досить гарно по-російському, а Федір також. Коли Настя щось сказала по-українськи - вони тут же догадувались. Один був віком тридцяти семи, а другий біля п'ятдесяти літ.

Як правило в Америці майстрів не годують в обід, так як було колись прийнято на Прикарпатті. Лиш Настя не могла з тим погодитися і Олеся була змушеною навозити більше як звичайно продуктів з ресторану. Десь біля обіду Ліза забрала з собою малих, вона ішла до Бойчуків, щоб приготувати для майстрів перекусити. Звичайно що Ліза не була такою моторною на кухні як Олеся, навіть як Марійка, лиш все одно малярі були задоволені з'їсти чогось теплого і вже мали більше часу щоб не їхати кудись купляти собі обід. Але Марійка строго наказала пильнувати щоб малярі не підпивали спиртного, так як на хату були ділянки куди потрібно було високо вилазити та малювати стоячи на драбині; особливо трикутник з задньої сторони будинку. Олеся принесла всього такого щоб Ліза не возилася довго, а саме щоб на «друге» покласти у мікро хвилеву пічку і було готовим. На «перше», один з боснійців, тобто старший віком, замовляв кожен день бульйон, так його поболював шлунок ще з дому. Ліза вже не мала мороки, щоб міняти меню з рідкою стравою.

Кожного разу майстри розповідали про військовий конфлікт та Громадянську війну, яка вибухнула на Балканах на початку дев'яностих років. Війна почалася в наслідок розпаду Республіки Югославія. В самій Югославії, яка складалася з невеликих країн та помішаних національностей, люди жили скоріше під впливом комуністичної ідеології і тому ворожнечі на основі релігії як такої, не помічалася так гостро. Після того коли крах Варшавського договору та Соціалістичного блоку прокотився по цих Республіках, Югославія найбільше постраждала від роздробленості та міжнародної ворожнечі. В самій Боснії конфлікт розпочався в місяці квітні 1992 року. Це відбувалося саме тоді коли Ліза приїхала до Віктора і вони одружувалися на Прикарпатті. Лізу цікавили події того часу, хоча тоді їй здавалося що все нормально, лиш тепер Ліза могла порівняти та оцінити який це був жахливий час, для деяких жителів Європи. Те що почула Ліза з вуст свідків які пережили цей жахливий час, про насильство та звірячі вбивства, про зраду та катування мирних жителів, на яких немов впала сітка в один час, зворушило її до сліз. Вона кожного дня переказувала вдома Віктору і він вже сам захотів щоб зустрінутися з тими людьми та самому поспілкуватися з ними.

Ліза особливо тепер пригадувала слова Олесі, коли Олесю міркуючи по-дорослому, говорила їй сидючи у великій кімнаті нової хати, про те що може трапитися під час неспокою також в Україні. Це було саме тоді, коли Ліза приїхала признатися їй вперше про еміграцію своєї сім'ї. Тепер Ліза надавала особливу оцінку словам Олесі, а тим самим старим Бойчукам, які багато чого розповідали онуками, про пережиті ними часи неспокою.

Одного дня, вже коли майстри поїли, у Лізи зателефонував телефон. Ліза поглянула і її світило що телефонує Марійка. Ліза вийшла з хати щоб не мішати своєю розмовою людям за столом. Марійка привіталася і пояснила чому вона зателефонувала:

- Сьогодні тут в магазині тільки про тебе іде мова Ліза. - Повідомила Марійка невістку.

- А хто це так говорить про мене? - Поцікавилась Ліза

- Ранком забігла Ірина Левчука. Запитала про Олесю а так питає мене: «як там ваша чорноброва Лялька?» Я відказую що в школу пішла як звичайно. А вона питає: «а що вона таки досконало хоче англійську вивчити?» Я вже зрозуміла що вона не про Тамарку питає а про тебе. Пояснюю що в нас вже друга Лялька підросла а вона сміється і говорить що заїде може побачити одну і другу. Буквально через годину бачу Ріта підходить. Привіталась і також про усіх питає а я розумію що її цікавить найбільше про тебе. Сказала що хоче в Україну поїхати щоб зустрінутися з Любчиком, лиш тут в неї ще не вирішені справи. Я тому телефоную тобі Ліза, щоб ти знала що вона щось планує в тому питанні, щоб тебе, любий крок з її сторони, не захопив зненацька. Коли ти вже будеш повідомленою, тобі буде простіше зорієнтуватися в любий момент: чи зателефонує Ріта чи навіть приїде до тебе додому.

- Велике спасибі мама. Я думала собі, що мабуть після того вечора, вона так не зупиниться а зараз мені потрібно буде Олесю підготувати.

- Як собі уважаєш за правильними Ліза: це твоя особиста справа.

- Я думаю що вона не випадково зайшла до вашого магазину; буде скоро щось починати.

- Я також так подумала. - На прощання промовила Марійка.

Лиш Ліза зачинила телефон та поглянула в ліву сторону під хату де було чути голоси дітей, вона побачила таку картину що тільки встигнула вигукнути: ой, мамка рідна! Насправді малий Олег, побачивши що малярі залишили пензлі у відерках з фарбою, для того щоб не засохнули через обідній перерив, взявся за роботу. Хоча майстри заховали відерка під стіною з переду хати, лиш від малого Ковальського не могли заховати. Він взяв пензля і почав темно-коричневою фарбою малювати по стіні, яка була з самого переду та викладена з вишневого, сірого та чорного колісного граніту. Ліза підбігла до малого який обмазався цілий і виглядав як шоколадний заєць. Побачивши свою виховательку, малий кинув пензля і став дивитися на дорогу немов нічого не трапилося особливого. Ліза не знала з чого починати: вона спершу взяла малого щоб помити та поміняти одягу. Заодно привівши його на кухню показала майстрам. Один з них вибіг щоб швидко помити стіну, так як фарба була на водяній основі а часу ще не було щоб фарба висохнула, він швидко під напором води, змив кілька пофарбованих плям. Також дряною щіткою відчистив сліди від фарби на доріжках цементу, який був поміж камінням.

Ліза помила малого, та пішла додому щоб взяти для нього інший одяг. Коли вона вже поверталась, Ліза зателефонувала Олесі. Олеся захоплено промовила першою:

- Ой Ліза; в мене новина для тебе.
- Хвилиночку, перш послухай мою новину, - зупинила її Ліза. - Твій Олег сьогодні як «Фарбований лис», про якого писав ваш Франко з Нагуєвичів.
- Який лис? Який Франко?
- В мамі майстри обідали, а він взяв собі пензля і пофарбував себе і також хату.
- А ти його пофарбувала трошки?
- Я? Ні, що ти Олеся. Свого друга справа, а вашого не можу. Колись виросте і скаже Русланові: «твоя мама мене набила малого».
- Де ж він пам'ятати буде таке; йому два з половиною тільки.
- Друге щось не буде, а саме таке буде Олеся. А взагалі він не винуватий що вдався на свою мамку-шкідницю.
- Лиш я вже хату не малювала колись, - оборонялася Олеся.
- А Петрового воза хто малював? Реклама була на цілий колгосп ваш. - Сміялася Ліза.
- Правда, правда. - Погодилася Олеся.
- Окей, що нового в тебе там?
- Також дехто фарбується в нас.
- А якщо конкретніше і ясніше?
- Наша «чорна вівця», фарбується на «білу овечку».
- А скажи що в тебе була так само сьогодні, як в маминій книгарні?
- Була, тільки-що. Говорила що Любчик мав з нею розмову і за нас питався; за тебе також. Як їй говорити з ним про тебе, коли вона з тобою в таких відносинах. Одним словом хоче помиритися і дуже швидко.
- Нехай спробує, може щось в неї получиться.
- Ліза, тут питання за тобою стоїть.
- Що саме?
- Вона зустрінути хочеться з тобою. Можу я поїхати також на зустріч щоб почати так між іншим розмову. З її сторони Ривка також може приїхати; щоб більша компанія була на початок а там ви собі обидві вже поговорите.
- Бачу ти вже все придумала і організувала.
- Ні, що ти Ліза. Я мовчала як шука в сачку. Правда пообіцяла запитати тебе, як ти вважаєш, коли вона захоче в'яснити відносини.
- Коли вибачиться і признається що все нею придумано і воно не є правдою, тоді я побачу.
- Ліза, я сама нічого не можу без твого рішення говорити а тим більше робити.
- Я подумаю Олеся. Взагалі потрібно мені якось вирішити з тим, тому що коли Любчик приїде потрібно буде з ним зустрінутись. Тоді вже не тільки моя мама може запросити в гості Ріту, а також мама Маруся захоче. Так що тут навколо мене кільце звужується і просто я сама себе покладу в кутик.
- Як скажеш Ліза. - Зробила підсумок Олеся. - Як ти сама знаєш що я завжди готова до твоїх послуг. Потрібно буде Лілю приєднаємо; усіх кого захочеш.
- Я подумаю подруга, і ти визнаєш першою про моє рішення.

Одинадцятого квітня, тобто в п'ятницю вечором Ліза мала розмову з Олесею, ходивши з нею по вулиці. Коли вони повернулися, Ліза повідомила Віктора щоб він завтра готувався після обіду залишитися з дітьми, а коли ні - тоді нехай з мамою залишить їх.

- А ти куди зібралася завтра після обіду? - поцікавився Віктор в дружини.
- В мене є одна важлива справа.

- І яка вона така справа, якщо це не особлива таємниця?
- Ріта просить миру а вже вирішила послухати її розкаяння.
- Все ж таки дороги ваші перетнулися.
- Так Вітя. Завтра я маю зустріч і вона досить важливою для мене а також для Ріти.
- Потрібно записати десь таку подію і ще якось назвати її.
- Коли дороги наші перетнулись, тоді так можна назвати: «Перехрестя доріг».
- Серйозне «перехрестя», - похитав головою Віктор. - А міліціонер-регулювальник там буде з смугастою поличкою щоб ви не стукнулися головами? - Почав жартувати Віктор.
- Олеся, в ролі міліціонера.
- Тоді обійдеться напевно все нормально. Лиш щоб не трапилося так як тій казці було: цап та баран щось сперечалися чия земля, а здається лис вирішив розрідити землю. Став по середині та сказав хто швидше набіжить, того половина землі буде.
- А коли вони бігли, він вислизнув в сторону щоб вони стукнулися?
- Здається щось подібне відбувалося там.
- Не думаю що в нас так буде, хоча я на все розраховую.
- Дивись Ліза щоб ти її там за волосся не тягала перед людьми; знаєш щоб подумали про вас? Якось постарайся повестися нормально, тим більше ти знаєш що ніколи нічого в мене з нею не було. Ріта все одно програла як в своїх вигадках, так само тим більше тепер коли сама просить миру.
- Не обіцяюся, хоча постараюся. А взагалі вона постриглась і немає за що її тягати.
- Дивися щоб Любчикові було ще кого взяти за жінку після вашого «перехрестя». - Похитав головою Віктор.

Коли вже Ліза з чоловіком лягли відпочивати Віктор звернувся до дружини:

- А що так спонукало тебе помиритись з Рітою?
- Знаєш Вітя, в такому стані як ми знаходилися з нею, воно ненормально. Але причина не була цією яка саме спонукала мене. Ріта була в мамі, була в Олесі, лиш це не все. Олеся мені сьогодні розповідала дослівно їхню розмову, і саме вразило те що Олеся немов ненароком запримітила. Після розмови з Рітою в ресторані, Олеся вийшла провести її і побачила що Ріта іде до іншої машини. Олеся запитала чи вона купила другу машину, а Ріта відказала що свою залишила в дилера для ремонту а дилер дав їй користуватися тимчасово іншою. Олеся запитала чому вона не звернулася до вас в гараж, а Ріта відказала що не хотіла поранити мое серце. Олеся знову говорить їй що було не до Віті а до Юри звернутися, а вона відказала що просто не хотіла щоб все одно я знала що вона там була. А ще сказала найголовніше: «Если я когда не буду смогу увидеть Виктора, так только вместе с Елизаветой, или одного только случайно».
- І від того в тебе серце розтопилося?
- Ще не зовсім, - прошептала Ліза пригорнувшись до Віктора. - Завтра побачу та почую від неї що вона думає про свої поступки.
- А коли вона не зможе завтра? Ти тільки-що говорила з Олесею і вже так вирішили, а Ріта може не зможе зустрінутись?
- Зможе. Олеся вже телефонувала їй і вона сама нас запросила в ресторан один. Ріта приїде з Ривкою а я з Олесею.

- Як мафія якась на розбори, - усміхнувся Віктор.

- Ешерська мафія Амазонок, - прошептала Ліза, та заплющила очі щоб заснути...

Але заснути вона так скоро не змогла, їй здавалося що саме завтра розв'яжеться ноша, яка тяготила над нею вже кілька років. Ліза чомусь була переконаною що результат їхньої зустрічі, буде позитивним та раз і назавжди покладе кінець, цій неприємній драмі. Ліза по складу свого характеру не любила жити з ким би то не було в таких натягнутих відносинах, вона почувала себе вільною людиною лиш тоді, коли кожному могла поглянути відверто в очі. А поглянути вона могла усім знайомим та близьким, звичайно за винятком Ріти, саме тому вона також чекала такого моменту, коли все ж таки вони зможуть якось вийти з такого становища і жити нормально як належить сестрам.

Віктор почув що дружина не спить, сам почав розмову:

- Ліза, а тобі часто говорили що ти красивою?

- Мені? Бувало інколи...

- Як несправедливо виходить: інколи лиш. Такій людині як ти, потрібно кожного дня робити компліменти, а не інколи. Але що зробити коли люди часто не замічають краси поруч а думають що вона десь далеко...

- А ти побачив виходить?

- А хочеш я тобі про Ріту щось признаюсь?

- Признаєшся? - Ліза піднялась на ліктях щоб побачити при нічному світлі обличчя Віктора.

- Не подумай нічого дурного а краще послухай і сама зрозумієш. Одним словом ще колись ми з Юрою говорили про неї. Просто зайшла бесіда про жінок взагалі. Я сказав йому що Ріта дуже щиро дивилась як він їй роз'яснював про машину там щось. Юра мені відверто сказав: «Я б ніколи не закрутив з такою бабою як вона». Я поцікавився чому він так думає, запитав його а Юра говорить мені «Немає дурнішого, як загуляти з бабою яка все життя поруч. Так колись попався Роман, брат Наталі в Тлумачі. Закрутив з якоюсь і уся родина як з її сторони, так само з його сторони знали про ту справу. А коли таке почати з Рітою, вона ще б шантажувала якийсь час а опісля все б сплило в родині і який тоді стид що ні зустрінутись, ані її ім'я почути десь в присутності членів родин, хоч вмирай зразу через таку дурість».

- Розумно розсудив Юра. - Погодилась Ліза.

- Я тобі хотів скоріше сказати, лиш думав що ти образишся немов ми ведемо бесіди там про Ріту. Взагалі Юра мав на увазі в загальному коли такі відносини бувають в родині.

- А Ріта завжди так щиро дивиться в очі коли когось слухає. - Пояснила спокійно Ліза.

- Так що особисто Юра, ніколи не опустився б на таке; він поважає нашу родину.

- Молодець, похвалю його завтра перед Олесею, нехай нагородить його особливою увагою.

А наступного дня в суботу, Олеся вставши побачила що день видався дуже гарним та теплим. Вона поїхала до мами щоб відвезти їжі для собаки. Зайшовши в майстерню до діда, Олеся запитала діда:

- А ви пам'ятаєте що було в цей самий день дев'яносто п'ятого року?

- А що було Олеська?

- Сьогодні дванадцятого квітня і тоді був сніг випав такий мокрий і великий.

- Було, було таке. - Пригадав дід Федір.

- Я ще говорила що День космонавтики а на хаті комина не видно, не те щоб в космос дивитися, а ви кажете що в мене чоловік Юра і Гагарін був Юра також.

- Так, так, щось про таке говорили ми в той день Олеська.

- А тут яка погода сьогодні, я тільки в кофті літній прийшла до вас.

- Як воно є Олеська на світі: мають тут люди одежі і сонце гріє, не треба вбиратись тепло.

- Я діду спішу, - промовила Олеся взявши за передні лапки Мухтара щоб хоча трошки з ним погратись. - Ми з Лізою маємо кудись поїхати трошки обидві.

- Добре Олеська, бери десь Лізу, щоб від дітей відпочила трошки нині в суботу.

- Малі будуть вдома, там Вітя машину чистить в середині і мій також буде вдома.

- Я піду до них може через дві години. - Промовив Федір на прощання Олесі.

Тим часом Ліза одягнулась як на велике свято. Вона оділа своє плаття в якому була в Давида на весіллі, саме тоді коли відбувся скандал. Також Ліза наділа ті самі туфлі, в яких була на весіллі, взяла на шию рубіновий камінь, та решта свої золоті прикраси. Вона покропилася французькими духами, яких подарував їй Віктор. Ліза навмисно оділася так як того вечора, щоб Ріта поглянувши на неї, пригадала собі саме той час, який для Лізи був дуже гірким.

Вийшовши з хати вона чекала на Олесю, так як повинні були їхати машиною Олесі. Тамарка яка крутилася білі батька в гаражі, вийшла почувши запах духів і здивовано вигукнула:

- Mom, you are so beautiful!

- Thank you sweet heart.

Віктор також вийшов поглянути на Лізу. Він оцінивши дружину промовив:

- Щось страшно тебе саму такою відпускати в ресторан.

- А скажи правду: хвилюєшся чи ревнуєш?

- Одне і друге разом.

- Я буду слухняною, - усміхнулася Ліза повернувшись стороною на якій була ямка.
- Обіцяєш мені?
- Обіцяю. - Ліза поклала на руку весняний плащик, кремового кольору, коли б під вечір було холодніше, щоб його одягнути.
Тим часом вибігла Олеся, вона також оцінила Лізу і промовила:
- Вітя! Ти бачив як нарядилася? Ой а губи які гранатові; люди мої добрі.
- Давай щоб ми не запізнились і ще потрібно в дорозі домовитесь про деякі подробиці.
Олеся кивнула головою на свого Лексуса, щоб Ліза сідала і сама взялася перевіряти в сумочці чи чого не забула. А Віктор вигукнув в слід за сестрою:
- Олеся! Щоб довго там не були а я щоб не переживав за вами.
- Ой Вітя, я тебе не впізнаю. Ти від коли так переживати почав? Не хвилюйся, ніхто твою Ляльку не вкраде від тебе. Навчився що жінка повинна вдома сидіти та дітей бавити.
- Олеся, я цілком серйозно до тебе.
- Ой, запиши в якій годині поїхала і коли приїдемо, як щось не так, щоб мамі пожалівся. - Олеся підійшла до Віктора і шепнула йому на вухо: - Побачиш якою Ліза приїде задоволеною, а який подарунок буде мати з собою. Ой Вітька, які справи в нас пішли цього року: як колись у вісімдесят шостому.
- Щасливо вам Олеська; буду чекати на вас з нетерпінням. - Віктор на прощання помахав рукою сестрі та дружині.
Дорогою Ліза забула щоб розповісти про те що вона розмовляла в ночі з Віктором, забула що повинна була похвалити Юру перед Олесею. Ліза думала як піде розмова з Рітою.

10

Місце зустрічі була вибрано особисто Рітою а час встановила Ліза. Ресторан був невеликим, тільки одним з дорогих, там готували рибу за італійською кухнею.
Приїхавши на умовлене місце, Олеся побачила що машину Ривки вже була припарковано.
- Ліза, вони вже є тут. - Повідомила Олеся.
- А чому так думаєш?
- Бачиш машина Ривки стоїть там друга від заїзду.
- А ти звідки знаєш яка машина в Ривки?
- Я ж бачила коли нас Ліля привозила до Ріти тоді вечором і та машина стояла там.
- Ой Олеся: в мене серце так стукає немов тоді коли я стояла у вашій старій хаті і дивилася як Вітя робить фотокартки; коли вперше була у вас.
- Не хвилюйся, я буду говорити про все спочатку а там побачимо як поведеться.
- Ой не знаю з чого починати навіть, - заметушилася Ліза.
- Ліза, ти постарайся помиритися сьогодні. Я розумію що можливо так від серця ти не зможеш, тому що серцю не прикажеш, але хоча для вигляду спочатку а там все внормується з почуттями. Тим більше що вона ніколи з Вітьком нічого не мала; просто завидувала тобі. Я думаю коли ти помиришся тоді в неї з Любчиком усе піде гаразд в житті.
- Бачу ти також зацікавленою щоб я в мирі була з Рітою. Може переживаєш щоб твоя дипломатична місія закінчилася успішно?
- Все будеш знати після благополучного результату переговорів; все ходімо. - Немов наказом звернулася Олеся до Лізи. - Не хвилюйся а ще краще пригадай як колись тобі сказав Гарік: «Ты дочь Кавказа!»
- Не забувай що такий титул також належить для неї, тим більше Ріта скоріше на один рік народилася в Арланів.

Ліза обережна зайшла за Олесею в двері ресторану, вона сподівалася розглянути десь в залі ресторану столик за яким б сиділи Ріта і Ривка. Але несподівано для неї Ріта з Ривкою сиділи на лавочці зразу біля дверей. Коли Олеся Лізою зайшли, зустрічаючи їх, встали з лавочки.

- Привет девчонки! - Промовила першою Ріта.

- Привет. - Відказала Олеся.

Ріта поглянула на Лізу як вона була одітою а Ліза відчула як кров хлинула їй в обличчя. Лиш Ліза взяла себе в руки, Вона прижмурила очі, як вона завжди робила в таких моментах, повела рукою поправляючи волосся і промовила:

- Так что, может пройдем?

- Да, конечно Елизавета.

Усі четверо сіли за стіл, який був біля вікна. Дівчина офіціантка принесла їм журнал меню. Ріта сказала щоб вибирали собі все що приглянеться а вона заплатить за ресторан сьогодні. Також напитки щоб взяли, кому хочеться чогось міцнішого. Ліза замовила червоного (морського) окуня, Олеся салат з креветок. Ріта з Ривкою взяли форель. Ліза відмовилась від вина, вона хотіла таку справу вирішувати дуже серйозно та тверезо. Олеся від ранку нічого не їла, щоб дозволити собі порушити правило, тобто поїсти після п'ятої вечора і сьогодні зробити виключення як для такої події.

Спочатку пішла розмова про роботу, пізніше перейшла про дітей. Лиш тут Ріта побачила що вона повинна більш слухати як говорити щоб не зірвати вечір та зустріч. Ліза дуже поволі їла свого окуня, облизуючи кожну кісточку. Олеся ще ніколи не бачила щоб Ліза проводила такі повільні рухи. Ліза немов не слухала їхньої розмови і немов сама тільки сиділа за столом в ресторані, не звертаючи жодної уваги на нікого. Ріта не видержала щоб не запитати:

- Как тебе рыбка Елизавета?

- Спасибо, очень вкусная. Смотри: только голова осталась и хребет с хвостом. Здесь готовят превосходно, а я не знала. - Усміхнулася Ліза поглянувши в очі Ріти.

- Слушай Лиза, нам нужно поговорить.

- Я слушаю тебя.

- А как мы? - Швидко відсуваючи тарілку, запитала Ривка.

- Про меня пусть остаются, тем более Александра знает почти всё. - Відказала Ліза.

- А Ривку не прогонишь?

- Зачем: мы здесь для того собрались; разве не так?

- Конечно. Так я хочу сказать тебе Лиза что всё это что меня сделало ненавистной в твоих глазах, это всё не так на самом деле.

- Что именно? И вообще давай играть в открытую; здесь все свои.

- Хорошо Лиза. Если прямо сказать, я виновата в этой драме, только это всё что я затеяла ведь неправда. Это только игра такая, очень противная с моей стороны.

- Я знаю что это неправда. Более того: я убедилась однажды.

- Интересно как?

- Слышала.

- От кого?

- От тебя лично.

- То есть как?

- Очень просто: у меня вот сидит мой детектив отличный. Александра всё узнала и конечно сделала так, что я слышала твой разговор по этому вопросу.

- Я ведь думала только одно: как я смогу доказать что у меня с Виктором ничего никогда не было в жизни. А ты как я слышу Александра, сделала мою работу и лучше меня. Спасибо на этом, только могу я знать, как именно это происходило?

Ліза кивнула на Олесю щоб та розповіла. Тим самим Ліза захотіла показати що вони з Олесєю перехитрили Ріту і знаючи правду, не так Ліза натерпілась як того хотіла Ріта. Олеся призналася як велася розмова з Фаїною, та як взнали правду про плаття. Ріта поглядала то на Олесю та на Лізу і вухам не вірила в те що почула сама про себе.

- Да девочки, вам работать в агентстве уголовного розыска нужно. Ой, я тогда, кажется, наговорила такого, что в слух не говорят обычно.

- Ладно, Фаина своя, - махнула рукою Ліза. - Ты про меня правду, а я про тебя правду узнала. Только ты на Фаину не сердись, ведь она и тебе помогла б если понадобилось.

- Елизавета, так сможешь простить меня, сестрёнку и друга детства?

- Как это «простить?» За такие вещи знаешь что делают?

- Но ведь это шутка была и только всего.
- Ничего себе «шутка» - не здавлась Ліза перед присутніми.
- Ну тогда что со мной сделать за такое?
- Даже не знаю. Может на первый раз, хоть випороть что-ли, как следует, чтоб запомнилось на всю оставшуюся жизнь.
- Не жалко тебе меня?
- А потом пожалеть конечно можно, - посміхнулась Ліза.
- Я запомню, обещаю, и больше не повторится никогда.
- Если этого не повториться более, - покрутила руками Ліза, - тогда могу быть снисходительнее к тебе.
- Клянусь что никогда в жизни. - Ріта взяла Лізу за руку на столі. - Вот они свидетели, что я поклялась. Пожалуйста Лизунчик. - Ріта перекинула голову дивлячись в очі сестри.
- По-кавказки поклянись - Ліза посміхнулась, окрилена перемогою.
- Клянусь тебе красотой Абхазии, где мы родились и впервые в жизни увидели лазурное небо. А ты лишь вспомни Ешерские тропинки с утренней росой, и нас двоих в летних платьях. А голуби вспомни: как мы смотрели где твой голубь, а где мой, в стае над домом...
- Да Рита, ты умеешь если тебе надо, склонить сердце в свою сторону.
- Тогда ещё одно условие ты должна выполнить для меня, мне это надо: согласна - тогда мир, не согласна - война продолжится.
- Это что ещё такое? - Ліза поглянула на усіх присутніх.
- Давай Ривка, сбегай в машину и принеси сюда. - Поклавши ключ від машини звернулася Ріта до подруги. Олеся з радості заплескала в долоні а Ліза зрозуміла що якийсь сюрприз приготовлений для неї і Олеся має до цього пряме відношення. Через хвилину Ривка повернулася з білою коробкою прямокутної форми. Ліза побачивши коробку подумала що Ріта хоче подарувати для неї дорогі туфлі. Коли Ривка поклала коробку на стіл, Ріта поклала на неї долоню і Ліза не встигла побачити що було написано на коробці золотистими літерами.
- Это для вас Елизавета: для тебя и для твоего супруга. Это также свидетельствует о том что вы оба Лебединая пара, как были верны, так останетесь на всю жизнь.
Коли Ріта взяла в сторону свою руку, Ліза побачила що на коробці був напис арабською мовою. Ліза на одному диханні обережно відчинила коробку і побачила свій любимий позолочений ріг з Кувейту.
- Слушай Рита, я не могу взять такую вещь дорогую просто так.
- Значит война продолжается между нами, не смотря на мою клятву?
- А это к моему тридцатилетию ты захотела такой подарок сделать?
- Нет, это во имя мира и для вас двоих: тебя и твоего мужа.
- Ой Рита, ну как я могу, это ведь столько денег...
- Я приобрела сегодня вновь друга детства, о каких деньгах речь может быть?
- Хорошо, я соглашусь только скажи как ты узнала что мне такой подарок понравиться?
- У меня есть свой детектив отличный. Он не только может знать как я нашла тот магазин где купила такое самое платье как ты на свадьбу, он ещё знает в каком магазине твой любимый сувенир стоит.
- Я не верю глазам и ушам: вы меня просто шокировали все вместе.
- Так сколько я должна девочек родить до первого мальчика? - Пожартувала Ріта
- Ой Рита, извини меня, пусть первый в тебя будет мальчик сразу. А если нет, тогда обещай девочек любить также.
- Конечно Елизавета. В нашей родне если девочка, тогда обязательно как говорят русские: «красуня». А как буде по-вашему?
- Будет «красуня». - Відказала Ліза. - Кстати тебе нужно учить украинский.
- Тогда говорите со мной только на украинском. - Посміхнулась Ріта.
Ліза вийшла за столу, Ріта також встала, дві сестри обнялись а Ріта поцілувала Лізу в щоку; примирення відбулось при свідках.
Олеся поглянула що час вже пізній щоб говорити: одинадцята година, а Ліза з Рітою ніяк не могли попрощатися щоб їхати додому. Вже Віктор телефонував кілька разів, правда телефон

Ліза забула в машині. Ліза дякувала за подарунок, а Ріта ще розказувала про Любчика. Вона призналась що напевно осінню полетить в Україну, і буде в Івано-Франківську.

На кінець, вже на дворі, Олеся розповіла як вони з Лілею їхали перевірити чи Ріта не поїхала в Техас. Вони розсміялися на цілий ресторан. Ривка призналась що бачила як хтось рухався в машині на задньому сидлі, лиш не могла додуматися що тут розігрується така романтична драма...

Коли на кінець Ліза з Олесею повертались додому, Ліза не могла повірити в те що зробила для неї Олеся використавши бажання Ріти помиритись, для того щоб любимий сувенір опинився все ж таки в Лізи. Олеся поглядаючи на задоволену Лізу запитала:

- А в тебе шампанське є вдома? Чи може заїдемо купити?

- Ой Олеся, тобі справді десь працювати в якомусь агентстві а не в ресторані. По крайній мірі сценарії писати для серіалів.

- Кіно є кіно, а в житті цікавіше. Колись говорив діді Федір: «для кого мені старатися як не для вас, моїх рідних».

- Просто мене в таке становище поклали що відмовитись не можливо і такий подарунок взяти якось совісно. Хоча по правді коли він вже опинився в моїх руках, мені зовсім його віддавати не хотілося назад. А що помирились, воно дуже гарно; я задоволеною.

- А чому Ліза ти постійно повинна комусь дарувати, когось жаліти, на когось витрачуватись а може вже пора щоб хтось тобі щось подарував? Мені плаща купила колись, Савченкам дала скільки, а мамі, дідові, усім нам скільки. Знаєш коли я сказала як тобі подобався сувенір, Ріта мене з ресторану забрала щоб купити. В неї грошей досить так що нехай хоча трошки викупить свою вину перед вами. А я насилу видержала щоб не признатися тобі. Знаєш скільки терпіння мені було потрібно прикласти, щоб промовчати перед тобою про сувенір?

- А коли б я не захотіла помиритись щоб ви робили з тим сувеніром?

- Я б працювала над тобою, щоб все ж таки ти помирилась. А скажи чи ти справді їй простила все чи просто так для вигляду?

- Якщо по правді, від коли ти мені сказала що Ріта в гараж не захотіла їхати, я вже зрозуміла що вона помінялась частково і моя образа зменшилась а сьогодні якось немов усе забулося для мене і тим більше такий подарунок. А як вона промовила що це для нас, що ми Лебедина пара і так далі; ти сама почула. Говорю тобі що я задоволеною тим що так відбулось все.

- Ой Ліза, - зітхнула Олеся, - добре в тебе серце що не говори мені. Мало таких людей на світі існує. Пощастило нам що ти в нашій родині.

- Вже перестань вихваляти а чого доброго і посваримося з тобою, - розсміялася Ліза.

- Та ні, ти вже не зможеш зробити мені скільки лиха, щоб твою доброту затьмарило. - Цілком серйозно відказала Олеся... - А якщо чесно: добрій людині навіть не вдається щось погане зробити; якось не виходить в неї така справа.

- Ти також напевно простила б Олеся, ти теж доброю. Тебе коли хтось поросить - ти не відмовиш; хіба не так?

- В такому випадку, прийшло ся б мені перепрошувати Ріту.

- Не розумію. - Ліза стала щиро дивитись на Олесю.

- Ліза, я б не возилась з нею так як ти. Коли б я почула на весіллі Давида що Ріта так говорить, я б вхопила її за волосся і так дала їй, як тому рибою в нас на новому подвір'ї. Не знаю щоб попало мені під руки в гардеробі, лиш получила б так Ріта що тоді для того щоб помиритись, мені прийшло ся б її перепрошувати. Я гаряча людина в таких випадках, а ти якось можеш себе заставити і в руках вдержати.

- Зате в тебе Олеся переходить швидко напевно, а в мене збирається кожного дня більше.

- Саме тому напевно кавказці можуть помститись своїм ворогам через багато років.
- Олесья, а для чого ти її розповіла про дітей щоб дівчат Ріта народила багато?
- Ріта питала мене наскільки ти її ненавидиш і що ти говориш про неї. Я відказала так як ти бажала їй. А вона говорить: «а ви обе не подумали что мне тридцать один год? Вы что хотите что б я до сорока рожала или по двое вместе?»

- Ой не сміши мене Олесья з тією Рітою. Жаль що Лілю не запросили разом посидіти.

- Нічого, ще колись зробимо собі такий самий вечір як сьогодні і Лілю покличемо також.

Приїхавши додому кожна пішла у свою частину будинку, а настрої був в обох такий, немов вони повернулися виконавши велику місію, хоча насправді це відбулася важлива подія в родині Арланів.

На другий день, в неділю в церкві, після того як закінчилася служба, Тамарка підбігла до Марійки і шепнула на вухо:

- Мамка вже любить тьотю Ріту.

- А ти звідки знаєш Лялька?

- А мені Вовчик говорив а він від мами знає, його мама татові його сказала.

- Цікаво... Спасибі за інформацію.

Тамарка побігла щоб з дітьми побігати хоча п'ятнадцять хвилин, поки люди поспілкуються а так роз'їдуться по домах. А Марійка пішла шукати Віктора з Лізою щоб запросити до себе на обід. Ліза погодилася і сказала що зайдуть купити кілька пакетів готових вареників. Марійка витягнула п'ятдесят доларів щоб дати на вареники, але Ліза відмовилась.

Десь біля третьої години Віктор з своїми а також Юра з сім'єю приїхали до Марійки на пироги. Олесья призналась що ще від ранку нічого не їла взагалі, тому вона потребувала подвійну мірку сметани для себе. А коли вже поїли, Марійка сіла біля Лізи щоб щось взнати про вчорашню зустріч. Звичайно що вона могла взнати від Олесі, лиш Марійка хотіла почути як Ліза особисто буде коментувати свою зустріч з Рітою.

- Як сьогодні вже апетит нормальний Ліза?

- Нормальний, і Вітя слухняним як самі бачите.

- Тоді я втішаюся разом з вами. А мама твоя говорила що Анжела, питала її про Любчика.

- Ріта поїде осінню в Івано-Франківськ.

- А хто сказав тобі по таку новину?

- Сама Ріта вчора. А скажіть правду чи щось знаєте про вчорашню нашу зустріч?

- Якщо правду: сорока на хвості принесла сьогодні мені що все благополучно.

- А в нас тут сороки не живуть якщо по правді, - усміхнулася щиро Ліза.

- Лиш для мене виключення. - Також пожартувала Марійка.

- А в тієї сороки напевно голубі очі?

- Волосся справді чорне як крило в сороки. - Усміхнулася Марійка.

- Знаєте мама, - почала серйозним тоном Ліза, - я вже думала про наші відносини досить довго і просто воно ненормально як так жити в родині. Навіть Тамарка почала мені звертати увагу; це вже неправильно виходить. Останній раз в мами моєї як ми були, ви самі побачили яка незручна обстановка склалася біля мене. А вчора Ріта знайшла таку ноту на яку я піддалася. Просто вона так повелася як колись, без своїх замашок; з простоти серця. Одним словом я побачила що вона усвідомила свою помилку і не так щоб захотіла вийти сухою з води а призналась як воно є насправді, тобто просила прощення в мене перед усіма. Мене по правді вразила її поведінка. А взагалі Ріта завжди признавалася в своїх проступках, ще колись в дитинстві. А якщо по правді і глибше поглянути, так тут все Олесья постаралася: як для мене так само для Ріти. Олесья така собі що вона не ображається і якимось мимоволі воно передається на мене. Тим більше що Вітя чистий від тих усіх інтриг.

- Добре Ліза що у вас так вирівнялося: знаєш у житті буває по-різному, лиш коли людина яка скривдила сама виявляє ініціативу до примирення, воно дуже багато говорить. Воно говорить що совість в цієї людини працює і не дає спокою жити в такому стані. А характер Олесі, мені завжди був навіть як приклад. Я ще в ранньому дитинстві побачила в ній таку рису що мені хотілося б її мати в своєму характері. Я колись думала що Олесья такою що просто не дозволить себе образити, лиш пізніше побачила що вона хоча не дозволить щоб

хтось посміявся з неї, але просто вона образу не носить в серці. В тому вона в тата пішла, тому що в мене навпаки.

- А я не розумію в кого Тамарка, коли щось її не так, тоді слово не витягнеш з неї.

- Вітя таким був колись в дитинстві. Тут вже його оригінальна риса.

- Але я такого не помічала в нього зараз?

- Може в неї також воно зменшиться з часом а колись Вітя таким був у нас.

- Цікаво... А я так люблю як Вітя мені про дитинство розповідає своє. Правда він про себе тільки гарне а про Олесю різне а Олеся про нього трошки щось таке, що він мені не признавався. - Усміхнулася Ліза.

- Пригадую собі покійну Раїсу Яківну. - Почала розповідати Марійка. - Бувало прийду в бібліотеку і жаліюся що Вітя вчитися не хоче, з уроків втікає, або про Олесю щось признаюсь, а Яківна завжди вважала що так діти ростуть і воно нормально в їхньому віці. Одного разу я їй кажу: Раїса Яківна, як таке нормально, коли Олесюка наша на велосипеді заїхала в одну жінку яка несла молоко в молочарню і жінка з переляку випустила з рук молоко і воно вилилося по вулиці. В результаті мама там в молочарні записала що та жінка здала десять літрів молока, тому що рідна онучка збитки наробила людині. Питаю Яківну: що я маю за таке її зробити? А Раїса Яківна так спокійно відповідає: «Марійка, а що я мала робити коли одного зимового дня, мій Женя побився з однокласником. Однокласник втікає а Женя за ним з хокейною ключкою біжить, щоб вдарити його по голові чи плечах. Той забігає за кут школи, Женя не маючи часу розглянути хто повернутий до нього спиною, тією ключкою б'є по голові як від вважає свого однокласника. Лиш виявляється що це зовсім не однокласник а низенький учитель астрономії. Коли з учителя шапка впала, аж тоді Женя побачив що голова лисою а по ній червоний знак від ключки». Уяви собі який сором і скандал в школі? - Розсміялася Марійка а Ліза з нею. - Знаєш Ліза, бувало так поговорю з нею і вже іду додому зовсім іншою людиною. А час пройшов і діти вирости і все пережило ся в житті нам. Лиш те що говорила завжди Яківна мені, я зрозуміла і погодилася що вона була правою...

Ще давніше лікар оглядаючи Тетяну повідомив їй неприємну новину для неї: лікар сказав що в неї є каміння в нирках. Але Тетяна як відомо в своєму характері тут же вийшовши за двері, забула про те що говорив їй лікар. Вона тільки запам'ятала що він її зробив комплемент, мовляв, вона гарно збереженою для своїх років.

Все ж таки те на що лікар звернув увагу, пригадало про себе і далось почути, правда тут вже було бідній Тетяні не до компліментів а до сліз та стогнання.

Марійка їхала саме до роботи та любивалася травневим ранком. Раптово роздався дзвоник в її сумочці. Звичайно що так ранком ніхто не турбував Марійку ніколи, тому що діти ще спали а вже через години збиралися кожен до свого заняття. Телефонний дзвоник в такий час був саме як сигнал тривоги і Марійка тому шукаючи свій Samsung, насторожилася. На екрані висвітив напис абоненту звідки поступав виклик: «Lisa», тобто ім'я невістки. Марійка натиснула кнопку щоб говорити:

- Алло мама?

- Так я слухаю.

- Доброго ранку, ви вже встали?

- Так Лізочка, я вже на своєму «Ровері» проїжджаю Кросс Парквей. А ти чому вже не спиш? Щось трапилося може у вас?

- Мама в лікарні.

- Ой, що з нею?

- Камінь виходив, тато в ночі відвіз її в лікарню.

- Ой люди добрі; немала біда кого зчепити а маму.
- Я поїду пізніше до неї в лікарню.
- Я також заїду з роботи, лиш я вже з магазину зателефоную тобі щоб ти дала мені адресу, тому що зараз не зможу записати за кермом.
- Добре мама, в любий час.
- А малих завези до діда.
- Ні, я з собою візьму їх. Вони в машині гарно сидять. Я їх нагодую і поїдуть зі мною.
- Спасибі тобі Лізочка що ти мені повідомила, як все буде гаразд, я обов'язково заїду до мами сьогодні.

Марійка так поступила, вона просто з роботи, у формі працівника магазину, поїхала в лікарню до свахи. Тетяна побачивши сваху зраділа, так як саме Аркадій вже збирався їхати додому поїсти та відпочити, після робочого дня та безсонної минулої ночі. Коли вже він поцілував дружину і поїхав до Лізи, щоб та його нагодувала, Марійка залишилася сама з Тетяною. Тетяна почала розповідати про свою пригоду яка їй трапилася в ночі:

- Маруся, була така біль що я думала що не видержу. Щось таке саме як під час родів, навіть мені здається що коли я родила Лізу, такого не було як з тим каменем. Вони його виловили в сіточку і він такий як кусочок скла гострий.

- А зараз як вже себе почуваш? - Співчутливо запитала Марійка.

- Зараз вже нормально, а коли мене мій віз в ночі я плакала як мала дитина. А коли камінь виходив, я думала що мені вже кришка буде. Вже після всього я почала до свого жартувати. Він збирався в суботу гарну скрипку купити для Тамарки, а я йому кажу що вже слухав цілу дорогу до лікарні як скрипка виводить. - Розсміялася Тетяна, пригадуючи свої муки які вже проминули.

- Ой Таня, почуття гумору в тебе можна позичати комусь; скільки його маєш нівроку.

- Хоча саме з себе посміюсь Маруся, скільки того життя нашого?

- Все правильно. - Похитала головою Марійка і сама про себе подумала: ніщо не візьме Лук'яниху, все в жарти переводить.

- А знаєш Маруся, - підклавши подушку почала Тетяна, - казала мені Ріта що там якісь проблеми з тим вашим Любчиком.

- Які проблеми Таня?

- Казала що його мама не хоче щоб він кудись їхав від них. Лиш Ріта все одно думає їхати до нього туди а тоді вже напевно його там вкрутить так як вона уміє.

- По правді Таня, там мама його оженила першого разу. Говорила мені покійна Яківна що там добра не буде і так відбулося опісля між ними. А зараз напевно мама його знову вмішується. Я думаю вона вже старша така жінка, здається з тридцять першого року напевно буде.

- Ріта мені говорить що тут є в неї поклонники також, вона така на вроду симпатична, хоча вже не вісімнадцятка. Але так розсуджує правильно: для чого їй якогось тут американця чи руського, зараз багато тільки щоб так пожити хочуть а їй потрібно нормального сімейного мужчину. Ріта заробляє гарні гроші, візьме якого собі тут, вона на роботу і якийсь ковбой спати буде цілими днями, як моя Ліза говорить: «дивитися ящик», і користати з неї? Пізніше покине і піде собі шукати якусь молодшу, також забезпечену і грамотну? Ріта вже трошки навчилася життя, я так побачила. Вона приглянулася як наші діти живуть, як в них ростуть діточки і вже хоче так само мати затишок сімейний в домі. Знаєш Маруся: молоді зараз думають щоб вільно жити, гуляти, не бути залежному від батьків, лиш пізніше очі відкриваються їм. Роки проходять а порядку немає: ні в грошах, ні в домі, ні в голові, ані в тому місці, куди заглядають перший раз, коли вродиться людина на світ. - Пожартувала Тетяна.

- А як Ріта про Лізу відзивається нашу?

- Ой, така задоволена що вже там порівнялося між ними. Я думаю що коли вона почула що щось з Любчиком проблеми там, вона захотіла помиритися і думає що все буде гаразд після того. Колись Лізу і Ріту свекруха добре навчила про відносини між людьми, як правильно жити, поступати, як вирівнювати те що в житті покривилося.

- Дуже мудро Таня, мене так само батьки вчили колись. - Погодилася Марійка.

- І мене тато вчив, лиш я не слухняною була колись. Але життя навчило більш суворіше і мій Арк також інколи видавав себе в ролі педагога етики, - засміялась Тетяна.

- Мені призналася моя Олеся, що Ріта купила для Лізи якийсь сувенір за півтори тисячі.

- Та ти що? Ой мені потрібно з якимось посваритися Арланом, щоб потім такі сувеніри дарували, - пожартувала Тетяна. - А в них Маруся така традиція родинна була: колись як покійний Ілля Давидович щось скривдив дружину, так під час перепрошення ще повинен був щось подарувати цінне. Мені Арк пояснив що воно для того, щоб людина яка отримала подарунок, вже не сміла ніколи пригадувати про образу яку простила.

- А це досить розумно.

- А знаєш як буває інколи: помирилися а щось трошки і знову те саме вже по другому колі пішло спочатку.

- Коли б Таня по другому, буває вже такі спогади сотнями повторюються. В нас там Остап, з моєї вулиці, жалів ся мамі моїй: десь там він один раз був п'яним, чи як там було, і сказав малому Колькові щоб той потримав якийсь провід. Остап включив напругу, забувся, чи як я сказала п'яним був, та не зміркував добре. В результаті малого трохи посіпало там, лиш обійшло без біди: Колька кинув провід і на тому все було. А Остапиха йому постійно говорила що він хотів малого забити електрикою. Остап одного разу аж плакав перед моєю мамою, казав: «я так за малим, що можу дати око виколоти за нього, а вона цілий вік таке городить». Мама вже говорила їй щоб такого не робила більше, для чого щоб малий таке слухав, тим і більше що воно неправда зовсім: хто таке зробить своїй дитині, навіть нетверезим? Думаєш допомогла щось? Далі своє Остапиха говорить мабуть до сьогодні. Я не кажу що Остап добрий, вона натерпілася від нього дуже багато, але вона знає що такий спогад його ранив і навмисно йому говорить так.

- Який б він не був п'яним: коли стояв на ногах, тоді щось розумів що робить. Але є такі люди Маруся. Я пригадую свого тата покійного: бувало мама ще коли жила щось там невдоволеною на нього а він щось собі співає, мама махне рукою і на тому кінець.

- Слухай Таня. - Змінила тему розмови Марійка. - А за яку ти скрипку говорила?

- А про скрипку? Мій Арк для Тамарки хоче купити якусь скрипку гарну.

- А в неї є скрипка, та сама на якій вона вчиться грати.

- Те що в неї є, воно само собою. Арк хоче якусь таку дорошу, щоб Тамарка мала як подарунок, як сувенір, і коли в нас буде якийсь свято чи ювілей, щоб могла нам заграти гарно.

- Може я також дам грошей для такої справи?

- Ні, що ти Маруся. Тамарка для Арка мого це щось особливе. Її фото в його машині, і його офісі, і взагалі вони там мають свої розмови, таємниці свої і так далі. Просто я пригадала собі як я сьогодні вночі вила і тому скрипку до прикладу приклала.

- Володька Олесі, більше такий відвертий зі мною, - призналася Марійка, - а Тамарка вже така собі більш до Арланів придалась. Мій Лев також час від часу питає мене, чому її вже довше не було в нас.

- Арлани за своїми сама знаєш як стоять. - Повела руками Тетяна.

Саме в цей час зайшов Гарік з Фаїною, вони також приїхали провідати Тетяну. Тетяна вбачаючи що Марійка ще не була вдома, сама відпустила її, так як те саме почала розповідати вже новим відвідувачам.

Одного весняного вечора, Ліза гралася з малими у великій кімнаті. Вони усі троє склали доріжки з дерев'яного конструктора. На пухнастому килимі, який був по центрі кімнати, троє лягли собі спиною вгору. Ліза не побачила коли тихо зайшов Аркадій, можливо вона не почула тому що діти щось говорили. Аркадій став в дверях та дивився на їхнє заняття. Але нараз Ліза побачила що малий Руслан засміявся до когось поглянувши на двері. Ліза

повернула голову і побачила батька. Вона швидко піднялася, стала навколішки і тісніше стягнула шовковий халат біля грудей.

- Папа, ты хотя б постучал чтоб я знала что кто-то вошел.

- А зачем вам мешать? Вот смотрю у вас здесь стройка грандиозной идёт.

- Как зачем? Я тут разлеглась на полу, не удобно как-то.

- Почему неудобно? Очень красиво например: такая красивая молодая мать с детьми играет.

- Спасибо папа за комплимент. - Ліза не спішила підійматися з килима, стоявши на колінах та присівши на свої п'ятки. Аркадій присів на диван а малий Руслан підійшов щоб поглянути на позолочений годинник, який звисав на браслеті з руки Аркадія.

- Сразу видно что ювелир будет из него. - Вказав Аркадій на онука.

- Видно любит золото.

- Если мужчина любит золото, это значит его будут любить женщины.

- Не надо чтоб женщины, а только женщина. - Виправила Ліза, жарт батька.

- Ещё лучше дорогая.

- Па, как мама себя чувствует?

- Нормально.

- А приехать ещё не смогла?

- Она там во дворе с Александрой говорит.

- Как, она здесь?

- Сейчас будет здесь.

- А я слышала, что скрипку уже купили для Тamarки.

- Купили, но не привезли с собой.

- Это почему?

- Пускай твоя скрипачка самая приедет к нам, и тогда будет иметь скрипку.

- Передам обязательно. - Погодилася Ліза на батькову постанову.

Після того як зайшла Тетяна в хату, Аркадій пішов до Віктора в гараж щоб обговорити одну справу. Але Тетяна призналася, розказавши Лізі про те, що мужчини говорили в гаражі.

- Ліза, - почала Тетяна, - ану сядь на хвилинку тут і послухай мене. Залиши каву, я також не хочу і тобі можливо зараз не до неї буде.

- Ти про що мама? - Ліза зробила серйозний вигляд своїми зеленими очами.

- Там тато пішов до твого коханого, обговорити одну справу. Одним словом Гарік, той вусатий, щось мутить в їхньому бізнесі. Тато мені сказав що вони троє, тобто тато, Лев і Гарік поїдуть в Москву, а туди приїде якийсь з Кавказу і мають переправити партію золота сюди. А їм потрібно більше людей щоб поїхали, не знаю чи для того щоб дозволено було перевезти кількість золота, чи щоб їх було більше при тому договорі; тобто як у фільмах про мафію.

- А при чому тут Вітя до їхнього бізнесу мама?

- Вговорює його щоб з ними поїхав.

- Нікуди Вітя не поїде. - Впевнено промовила Ліза.

- Я так само йому сказала ще вдома. Я татові говорила що ти не відпустиш нікуди чоловіка а ще в Москву і для такої мутної справи.

- Тато що відповів?

- Говорить мені: «тогда что: деда Фёдора просить что ли?»

- Мама, по-перше: той самый «дед Фёдор», в певній мірі мудріше поводитьсь в такий спокусливих питаннях як наш тато, і тут ще потрібно розібратися як слід, що мутить той Гарік нещасний. По правді в мене до нього алергія якась. Навіть Ріта під час нашого скандалу, не була для мене якось такою неприємною, як той самий Гарік.

- Я згідна з тобою Ліза на усі сто відсотків.

- А мама Маруся як дивиться на те щоб дядя Льова їхав з ними?

- Вона ще не знає, лиш Лев випроситься в неї так як він уміє. Маруся не впертою такою щоб на своєму так настояти, а Лев знає про те.

- Мій, в мене не випроситься! - Впевнено відказала мамі Ліза.

- Ось це я розумію жінка! - Задоволено відповіла Тетяна на рішення дочки.

Після того вони почали розмовляти про лікарню, я якій знаходилася два дні Тетяна. Через якийсь час Віктор заглянув у кімнату і сказав що йому потрібно поїхати з Вадимом, тобто чоловіком Лілі, перетягнути якусь машину. Ліза похитала головою, лиш Віктор повернувся щоб повідомити про те що повернеться можливі пізніше трошки, але просив щоб Ліза почекала на нього і не заснула. Ліза зрозуміла що він напевно буде в неї випрошуватися летіти в Москву і похитала головою в знак згоди, дочекатися його.

Вслід за Віктором зайшов Аркадій і покликав Тетяну вже їхати додому, нічого не признавшись перед Лізою, про що була у них бесіда з Віктором у гаражі.

Ліза залишилася знову з дітьми, тільки вже своїми, тому що малого Олега відвела Тамарка додому. Повернувшись Тамарка почала перед мамою демонструвати те що уже засвоїла з уроків музики. Вона взяла скрипку, поклала листок на якому були надруковані ноти і почала тягати смичком по струнах. Порою коли скрипка видавала надто пискляві звуки, Тамарка перепрошувала свою слухачку, тобто маму, і починала з початку, пояснюючи що зробила помилку. Коли вона вже сказала що замучилась, Ліза переказала їй оповідання «Янко-музикант», яке сама колись проходила в школі, будши ученицею молодших класів. В оповіданні розповідалося про те, як колись один хлопчик любив музику. Ліза розповіла як бідний хлопчина поплатився життям лиш кільки за те, що наважився пробратися і поглянути на скрипку. Польський пан покрав хлопчика за те що він захотів поглянути на скрипку, і хлопчик помер від побоїв.

Але коли Ліза закінчила розповідь, вона зрозуміла що непотрібно було їй розповідати таку жахливу історію для доні. В Тамарки так запалилися очі ненавистю на того польського пана, що Ліза її ще такою не бачила. Тамарка запитала маму несподівано:

- А Вовчик також такий поляк злий?

- Ні, що ти Лялька? Воно було давно те що я тобі розказала, а може насправді такого не було хлопчика Янка, а просто так письменник придумав і написав.

- А я думаю що воно так було... - Зітхнувши як доросла людина, відказала Тамарка.

- Може просто тому письменникові грошей було треба і він писав щоб люди читали та купляли його книжку. Знаєш як поляки гроші люблять мати?

- Може Вовчик не таким, але той брат його, що там де ми були на Україні, він такий поляк як той пан поганий.

- Чому так думаєш?

- Не знаю, він дуже думає що мудрий, але я його не люблю.

Ліза пригорнула доню до себе, вона в душі зраділа почувши про те що Тамарка не любить Валерія Ковальського. Ліза нічого не могла поговорити з нею про нього, лиш в душі Ліза чомусь таємно зраділа.

Незадовго Ліза поклала дітей спати, вона пішла перед сном прийняти душ, так як вона робила це кожного вечора, опісля пішла в ліжку. Ліза вирішила тут дочекатися Віктора, і старалася не заснути щоб запитати про що він розмовляв з батьком.

Лежачи в ліжку, Ліза мимоволі повернулася думками до тієї історії яку вона розповідала. Вона почала думати про той час, коли багато простих людей було кріпаками і терпіли такі знущання від панів і їхніх вірних прислужників. Ліза думала як могли жахливо відчуватися матері, коли так жорстоко знущалися над їхніми дітьми, коли для того щоб віддати дочку потрібно було в пана просити дозволу, а пан міг запросити в дівчини те що належить кільки нареченому. А просто міг вимагати а не просити, хіба хтось йому може заборонити? - він же пан! Ліза думала коли б вона була народилася двісті років тому, коли було кріпосницьке право, що б вона робила і як вона б змирилася з таким положенням? Ліза думала про себе два варіанти: коли б вона народилася в багатій родині, тоді вона б дала волю своїм слугам, особливо дітям та матерям. Вона б стала на одному рівні з ним, хоча можливо вони б не поцінили її доброту в такий жорстокий час а насміхалися з неї, лиш вона б мала внутрішнє душевне задоволення від того що вона нікому не зробила кривди. Ліза пригадала собі російську імператрицю Єлизавету Петрівну. Імператриця яка увійшла в історію, не тільки носила таке саме ім'я як Ліза, вона відмінила смертну кару в Росії а також тілесні покарання. Перед тим як сісти на престол Російської Імперії, Єлизавета поклялася в цьому і свою обіцянку дотримала.

Після того Ліза почала думати коли б вона народилася в бідній родині кріпаків, що тоді вона б могла змінити? Ліза сама прийшла до висновку: тоді вона б пристала до бунтарів, месників-розбійників, революціонерів, навіть коли б їй прийшлося прожити малий відрізок життя. Лиш ніколи вона б не змогла терпіти знування ні над собою, ані над своїми діточками. На кінець її думки перейшли пригадуючи історії, які вона колись почула від покійного діда Андрія. Ліза пригадувала про Олексу Довбуша, про інших опришків, які не змогли погодитися щоб зносити зневагу, ганьбу, та гніт польської шляхти у вісімнадцятому столітті.

З таким думками та спогадами Лізи заснула, а блідий місяць заглянувши у вікно її спальні, проливав своє срібне світло на край постелі та на підлогу кімнати, в якій мирно спала красива молода жінка...

14

Віктор повернувся коло першої години ночі. Він обережно зайшов в хату, щоб не розбудити дітей і почав роздягатися. Зайшовши в спальню, Віктор легенько вмовився біля дружини в ліжко. Але коли він відтягнув покривало яке розділяло їх, і пригорнувся до Лізи, яка було повернута до нього спиною, Ліза крізь сон відчула його тіло. Вона хотіла його запитати, лиш так як буває в сонної людини, Ліза якось мимоволі зволікаючи час, знову заснула. Але Віктор почав водити холодною рукою по плечі дружини і Ліза повернувшись до нього відкрила очі:

- Ти вже повернувся Вітька? - Сонливим голосом прошептала вона.

- Повернувся, а ти не дочекалась мене і заснула; я так бачу.

- Чомусь замученою почувалась.

- Тоді спи, а завтра я тобі розкажу для чого вони приїхали до нас нині.

Ліза від почутих слів піднялася на лікті і підклала вище подушку під голову:

- Я знаю про що ви там домовлялись в гаражі.

- Лиш нічого не домовились.

- Чому не домовились?

- Тому що я сказав що нікуди не поїду, тим більше в Москву на цілий тиждень.

- А ти не можеш, чи не хочеш по особливій причині? - З цікавістю запитала Ліза.

- Здалося б послухати твого батька, лиш я не можу по тій причині що ти мене не відпустиш, а не хочу тому що я буду скучати за вам там: за тобою та дітьми

- Спасибі Вітька, - Ліза поцілувала чоловіка в щоку. - А я думала що прийдеться мені тебе переконувати і добиватися свого любовою ціною.

- Ти вже переконала і добилася давно свого ціною, лиш не «любовою», а любов'ю. - Відказав Віктор дружині.

- Я все одно не відпустила б тебе самого кудись в Росію.

- Знаєш Ліза: коли я був поїхав в Корпус-Крісті, я переконався що дуже скучаю за рідними; за тобою і діточками. Коли я тут постійно, такого мені не помічалось, лиш коли я сам переночував без вас, я зрозумів що я таким як був колись давно: домашнім як наш кіт.

- Мені приємно таке почути від тебе Вітька.

- Я колись був таким домашнім юнаком і хоча пройшов армію, немов змінив життя і дитинство та юність пройшли, але все ж таки те що є народженим в характері людини, воно проявляється в неї, особливо коли вже людина збавляє швидкість та свій молодечий запал. Бувало що колись я їхав з мамою в Нагуєвичі, там грались з дітьми, м'яча копали і так далі, а ось коли лягали в ліжко спати, я скучав за дідом і навіть ліжко було не таким і ковдра якась не по душі мені. Не міг довго заснути, і чекав щоб ранок швидше наступив.

- А після того як мене побачив, тоді як тобі спалося в тих Нагуєвичках?

- Ой, не пригадуй навіть. - Зітхнув Віктор. - Олеся, ось сестра в мене душа щира. Як вона мені допомогла тоді: розрадила в дорозі мене і сказала що все зробить для мене чого б їй не вартувало. А коли я взнав що твій батько з Кавказу а ще пілот, я подумав що вже і вона нічого не зможе зробити, лиш я не оцінив як потрібно нашу Олеську тоді та її здібності.

- Окей, а що тато сьогодні сказав тобі коли ти відмовився від поїздки в Москву?

- Нічого особливого. Він так похитав головою і сказав що навіть тобі говорити не буде про те щоб мене відпустила. Просто промовив: «да я забул, что лебедей нельзя разлучать».

- Класно, - усміхнулася щаслива Ліза. - Ріта свого часу придумала оригінально і досконало відповідно, як тільки можна висловитися коротко про нас двох.

- А вона для вас вже «біла вівця» чи далше «чорна» як була?

- Вже наполовину можна сказати. - Усміхнулася Ліза.

- Тобто: чорно-біла. - Почав сміятися Віктор. - А той рік якого вона подарувала також білий з чорними пасмами; вона що до кольору душі своєї підбрала?

- Ой Вітька, тепер про Ріту нічого поганого, ми маємо «ріг миру» від неї.

Якийсь час вони мовчали, а так Ліза знову звернулася до чоловіка який не спав, лиш дивився на вікно і якому світив місяць:

- А коли б я відпускала тебе в Москву, ти б поїхав з ними?

- Ні, не поїхав. Боюся тебе залишати саму без догляду.

- Ой, ти від якого часу таким став?

- Від тоді коли побачив як ти оділася і пішла без мене в ресторан щоб поговорити з Рітою.

- Ой Вітька: я не можу який ти смішний в мене.

- За такими як ти, мужчини повертаються щоб поглянути, а я повинен дивитися постійно.

- Окей Вітька: давай спати, тому що завтра на роботу.

- Не спиться мені чомусь. Завтра «коваль» почне стукати в двері як завжди...

Віктор ще довго не зміг заснути а Ліза навпаки: повернулася в сторону і швидко заснула. Місяць ясно світив на дворі, Віктор поволі потягнув покривало в сторону, оголюючи плечі дружини, щоб при світлі місяця полюбуватися своєю улюбленою...

Ранком так як Віктор сказав був, Юра почав стукати в двері. Взагалі вони зачиняли двері які вели в кімнату а внизу, тобто центральні, не зачинялися. Юра піднімався по сходах і часто стукав. Завжди Ліза в такий час вже ходила по кухні і готувала каву для чоловіка в дорогу, також відправляла дочку в школу, лиш сьогодні вона також проспала.

Від стуку Віктор прокинувся, він не повірив що уже восьма година ранку. Йому здавалося що він буквально спав дві хвилини, Але поглянувши на годинник, він побачив що час їхати в гараж на працю.

Ліза також піднялася з подушки, лиш Віктор сказав:

- Кави не потрібно мені, я куплю на заправці; можеш спати.

- Куди спати Вітька? А Тамарка школу проспала. Я повезу її зараз в школу.

- А Вовка чому не розбудив нас, ані Олеся? Він же в школу їхав ранком?

- В Тамарки автобус був швидше на двадцять хвилин; він подумав що вона вже поїхала. - Пояснила Ліза чоловікові, який не знав хто за ким ранком їде в школу.

Віктор заскочив в дитячу кімнату і не ходу промовив до Тамарки, яка булла накрита з головою покривалом, на якому були намальовані різні тварини:

- Лялька, вставай; мамка зараз повезе тебе в школу, а то ми сьогодні спимо усі як після фронту. - Сам Віктор вибіг і промовив до швагера:

- Хвилинку, я зуби помию і рожу свою.

- Добре що не в офісі робиш а то почався б вимивати кожного ранку, аж робочі на обід пішли б поки ти приїхав, - жартував Ковальський.

Коли Ліза одягнула Тамарку в школу, вона постукала до Олесі.

- Олеся, ми проспали сьогодні усі. Я малу повезу в школу а ти послухаєш якщо б малий заплакав, зайти і скажеш що мамка повернеться.

- Немає проблеми Ліза. Я візьму горнятко з кавою і сяду на сходах щоб було чути.

- Окей, я побігла тому що потрібно ще заправити машину мені.

- Ліза! - Олеся крикнула в слід. - Візьми мою машину, ранком черги на заправках бувають.

- Ой спасибі Олеся; ти правою.

Коли вже Ліза повернулася, Олеся сиділа на сходинках і пила каву. Ліза запитала її:

- А на роботу ще не збираєшся?
- Пізніше поїду. Я чхати хотіла на роботу; вже достало мене все.
- А чому так?
- А я що кобила Петра Стецькового щоб робити постійно?
- Звичайно що потрібно поберегти себе. - Присідаючи біля Олесі, погодилася Ліза.
- А твоя мама тобі вчора розповіла як з сусідом посварилася своїм?
- З ким? Може з дідом Джимом?
- Ні, з тим що після нього живе там.
- Нічого не призналася, а може часу не мала просто.
- Мені розказувала тут на дворі, я так насміялася з неї вчора. Одним словом говорить що прийшов той сусід. А він не старий напевно, сам не одружений і такий, як мама сказала «ні риба ні м'ясо». Почав докопуватися чому мама не забрала порожній ящик від сміття а вітер його викотив на дорогу. Мама сказала що забула а він давай її повчати правил. Мама там щось йому і він говорить щоб вона мову краще вчила тому що говорить з акцентом як усі руські люди. Тут нашу Андріївну вже взяло за живе і сказала йому що це не його справа як вона говорить і який в неї акцент. Він ще там до неї щоб вона вивчила порядок який прийнятий в Америці і так далі. А в самого штани так опущеними, як дехто любить носити. Твоя мама з нагоди каже йому: «так це ти по такому прийнятому порядку штани носиш?», Ще каже йому: «а ти зайшов на моє подвір'я і мене вчити хочеш? А ти запитав мене чи я дозволила тобі тут стояти? А може мій чоловік ревнивий і йому не подобається що ти зі мною розмовляєш? А може тобі краще навчитися як з жінками взагалі вести розмову?» Але мама думає що він побачив наклейку в батька з єврейським прапором і він напевно не любить євреїв.
- Нічого, дід Джим покладе на місце того сусіда. Батько постійно для міс Евелен, дружини Джима, ремонтує прикраси різні безплатно. - Впевнено промовила Ліза.

Тетяна особисто зателефонувала в Київ до племінника Андрія Лук'яненка. Ще трошки швидше вона почула від Олесі про те що в них повинна народитися дівчинка в квітні. Насправді вже був місяць червень і Тетяна нарешті знайшла час щоб зателефонувати.

Дочка в Лук'яненків, Андрія та Людмили, народилася двадцять п'ятого квітня. Вони дали їй ім'я так як обіцяли скоріше, тобто назвали Єлизавета. В родині знали що дівчинка названа в честь Лізи, дочки Аркадія і Тетяни. Знаючи історію життя Лізи, навіть Алла, братова Тетяни, не мала нічого проти того, не зважаючи що Аркадія Алла не любила.

Коли Тетяна запитала Людмилу на кого мала схожою, Людмила відповіла що по правді самі не можуть розібратися, правда очі в неї карі, такі як в Лук'яненків.

Андрій сказав що літом поїдуть в село на Прикарпаття, щоб мала трошки росла в селі і вони відпочинуть від київського життя та дорожнечі яка в столиці. А в селі молочко свіже, сир домашній, сметанка, огірочки, помідори, зелена цибулька, кріп, молода картопля, і все як висловився Андрій: за копійки можна придбати в кожній жіночки, яку зустрінеш на вулиці.

Тетяна вибачилася за запізнення, пообіцяла зателефонувати до Андрієвого батька, тобто свого рідного брата і того ж дня поїхала накупити різного дитячого одягу, щоб вислати посылку племінникам в Київ.

Також Арлани регулярно висилали посылку кожних три місяці в Ешеру, для жінки яка доглядала могили покійних рідних. Правда в посылку ставили свої речі брати Аркадія, а також бабуса Сусанна. Дочка тієї жінки кожного року присилала фотокартки з кладовища, на яких були пам'ятники доглянутими. Фотокартки вона робила літом, тобто коли на могилах були квіти. Також вислала була одного разу знімку хати та подвір'я Арланів.

Вечором Тетяна приїхала до Марійки. Вона приїхала сама, без Аркадія, і була дуже незадоволеною. Тетяна почала жалітися:

- Маруся, що тим нашим хлопам завертівся хвіст зараз в Москву летіти. Почнеться спека, на подвір'ї в нас траву косити потрібно, я що буду сама з косаркою бігати? А ти також боїшся своєму щось сказати, думаєш вже Лев і покусав тебе тому що Лев? - Пожартувала Тетяна.

- Таня, що я буду говорити, там Гарік все закерував. Лев сказав що тільки тиждень там будуть і повернуться назад. Пообіцяв мені щось з Москви привезти гарне.

- Лиш не забудь йому сказати щоб став там де найбільша черга буде, щоб купити подарунка. Як колись такий жарт був: поїхав чоловік в Москву і захотів щось купити для жінки. Став в довгу чергу і стояв дві години а коли зайшов, виявилося що в мавзолей попав.

- Напевно вже там нема такої черги як колись була. А ми з школи в Москву їхали, напевно в п'ятому класі я була. - Почала пригадувати Марійка. - Я такою радісною що в Москву їду а мама мене покликкала і говорить: «Марусю, щоб ти не забула заходити до того мавзолею». Я питаю чому вона так говорить? А мама каже мені так: «там хто заходить, так він йде поклонитися тому, що так багато біди наробив людям, а ти з такої родини що вони нам наробили скільки як нікому. Тим більше тебе ксьондз хрестив колись як усіх християн». Я питаю маму: а як усі будуть іти що тоді мені сказати вчителям нашим? Мама почала намовляти мене: «скажеш що мерців боїшся дуже, а ще краще скажеш що тебе щось в животі болить і так скривися що ти стояти не можеш в черзі. А там є лавки напевно і ти собі почекаєш на лавці на дітей. Дивись щоб ти не ходила перед того ідола їхнього, бо я визнаю від других дітей, чи ти була і дистанеш від мене так по-газдівському». Я вже пообіцяла мамі що не піду і так зроблю як вона мені сказала. Правда я не була такою як наша Олеся: придумав і не моргне оком навіть. Прийшли ми на Красну площу а вчителька радиться з другою що робити: ставати в чергу, чи краще в магазини піти. Я почула і дівчат намовляю щоб в магазини просилися а вчителі почули і вже не знають як поступити: бояться щоб діти не подумали що вони не поважають таке важливе місце а з другої сторони була причина інша. Саме тоді був Хрущов при владі і в Москві здається була проблема з хлібом, щось там з кукурудзи був хліб чи як там було, я ж мала не звертала уваги на ті події. А москвичі були дуже сердитими на нього і вчительки наші були голодними і також незадоволені. З нагоди такої обстановки вона самі вже не хотіли стояти годними в черзі, а ще на владу набрали злості. Одна говорить, піонер вожата здається: «Дітки, ось Марійка Бойчук хоче щоб ми в магазин пішли а пізніше може черга буде меншою. Як ви хочете? Тому що самі бачите як довго стояти а воно і холодно трохи». Діти усі хором кричать: « В магазин! В магазин!» Пішли в магазин а там вже вечір і вчителька говорить нам в готелі: «Дітки, ось бачите як ми через Марійку ніхто в мавзолею не були». А хлопці сміються і шепотом мені дякують. Я приїхала додому а мама питає як там в Москві? Я відказую що через неї не тільки я, а ніхто в мавзолей не пішов, навіть вчителі.

- А наш клас також їхав, лиш тато мене не відпустив в Москву. - Пригадала Тетяна. - Тато мені говорить: «Таня, ти така маленька як мишка, загубишся там і хто тебе там знайде? Поїдемо в Косів в той день як діти з твого класу в Москву поїдуть». Так було: ми поїхали в Косів тоді були на кілька днів. Правда я була такою незадоволеною що мене тато не відпустив, я аж посварилась була з ним там в тьоті Олени.

- Це тоді коли вуйко говорив тебе залишити на тиждень в нього що провести тобі курси виховання? - Пригадала Марійка.

- А ти звідки Маруся знаєш про таке?

- Ми коли Лізу шукали і вже знали про листа, тоді були поїхали наші і вуйко говорив як тоді було. Він був злий чому ти другого листа не написала нам.

- Ти ж знаєш Маруся як мені Ліза забронювала, але не треба було її слухати і було б вийшла так що опісля вона б мені дякувала. Я так побачила що коли хтось з старших послушає молодших - погано виходить.

- Так коли ти квитки замовляєш Таня для наших бізнесменів? - Змінила тему Марійка.

- Напевно в двадцятих числах цього місяця.

- Скільки годин летіти в Москву?

- Десять.

- Лиш троє полетять чи може ще знайшли когось?
- Не думаю що хтось поїде з ними. Віктора хотіли, лиш сама розумієш. - Розвела руками Тетяна. - В нього жінка, а ми не знаю хто тоді виходить.
- Як жінка, так жінка. - Усміхнулася Марійка. - Ліза в нас ідеальна в таких питаннях.
- Думаю забрати малу Тамарку до себе в той час коли Арка не буде в дома. Знаєш я колись сама часто бувала вдома а зараз привикла що Арк в хаті повинен бути.
- Колись, коли твого не було, ти була з Лізою.
- Це зимою, а літом Ліза в Абхазії а мій полетить а коли повернеться, ходить і розглядає мене чи хтось не доторкувався до мене з мужчин; немов слід від фарби залишить кожен хто торкнеться мене.
- Нічого Таня: приїдуть з Москви і ми будемо також їх розглядати, як Арк тебе колись.
- Тетяна розсміялася...
- Після того пішли в них розмови на різні теми, зайшли якимось про старих друзів і Марійка запитала сваху:
- Таня, я ти колись мені говорила про свою подружку якусь Валю, ти знаєш де вона взагалі зараз обертається?
- Ой, я вже давно з нею зв'язок загубила. Колись ми переписувались були а так пізніше якимось перестали писати одна одній і все. Останнього листа вона мені написала була про свою мандрівку по Волзі. Може ти Маруся пам'ятаєш такий випадок що лайнер великий заплив був у міст на Волзі колись?
- Ти про той випадок що був трапився біля Новоросійська?
- Ні, «Адмірал Нахімов» затонув пізніше значно.
- Я чомусь не пригадую такого щоб на Волзі...
- Одним словом на тому кораблі була тоді Валя, вона мені написала що загинуло дуже багато людей. Корабель зачепив міст і верхній поверх зрізало мостом разом з пасажирями. А воно трапилося десь біля Ульяновська, а Валі чоловік мав знайомих там, тому що в Ульяновську також навчалися на пілотів. Вони поїхали туди і якимось заплатали щоб взяли їх нелегально на той лайнер в туристичну поїздку. Тоді сама розумієш хто там возився: партійні, передовики виробництва і сама верхівка. Правда Валя не потерпіла з своїм чоловіком, лиш такого надивилася що думала помішається розумом. Я не пам'ятаю скільки жертв там було, лиш дуже багато; кілька сотень.
- А коли саме ти не пригадуєш Таня? Було літом чи зимою?
- О, я вже знаю здається, добре що ти пригадала пору року. Воно трапилося за правління Андропова, тому що говорили в нас дівчата на роботі: «А дивіться міліція ловить тих хто не працює, питають чому літо а люди не в колгоспах на роботі, нехай були б краще тих запитали чому вони возяться по Волзі а не знаходяться на робочих місцях?» Було виходить літом і коли був Андропов, тому що за його правління наводила влада дисципліну з тим хто не працював і ходив собі в робочий час.
- Тоді виходить що це відбувалося вісімдесят третього року. - Почала підраховувати Марійка. - Брежнев помер у вісімдесят другому, Вітя тоді мав дванадцять років, а дівчата наші дев'ять кілька. Андропов став зараз після нього, тоді напевно того літа і саме трапилося таке нещастя. Я пам'ятаю добре що Андропов помер зимою. Падав сніг за вікном, а Яківна мені говорила що мама Андропова була мабуть єврейкою, тому що прізвище Яківна знала яке в неї, було таке як єврейське. Тоді була зима вісімдесят четвертого: ми з Яківною говорили і дивилися по телевізору у бібліотеці похорони Андропова.
- Тоді він був лиш одне літо, так як ти Маруся сказала: вісімдесят третій рік. Дівчата наші мали по десять років.
- Такі були як Тамарка наша зараз. Їй у вересні виповниться десять.
- Справді... Але як роки збігли Маруся, аж не віриться.
- А може трагедія на вихідні трапилася і тому не працювали люди а на кораблі були?
- Ні Маруся: вони там цілий тиждень повинні були плавати. Був такий туристичний круїз в них. Валя писала мені що воно відбулося не першого дня а пізніше вже. Може тиждень в них повинна була відбуватися така подорож.
- Так як в наших хлопців в Москву; також тиждень часу. - Порівняла Марійка.

- Добре що хоча наші не будуть плисти кораблем. - Пожартувала Тетяна.

Насправді коли б Тетяна з Марійкою знали які переживання чекають їхню родину, в недалекому майбутньому, Тетяні було б не до жартів сьогодні, лиш людина не знає що інколи там де вона чекає на щось приємне, виходить жахливе, навіть інколи таке що придумати просто важко як на людський розум.

16

Буквально через три дні після розмови з Тетяною, Марійка в ночі мала сон. Вісні вона побачила старий телефонний апарат, який висів на дерев'яній стіні. Раптово апарат зателефонував, і з нього почав куритися чорний дим. Марійка в сні відчула що дим дуже вразливим і їй важко від нього дихати, лиш тут вона пробудилась.

Ранком Марійка призналася батькові про сон. Дід Федір сказав що можливо хтось зателефонує і буде сваритися з нею, лиш Марійка розвела руками:

- Тату, я з усіма живу добре, кому потрібно зі мною сваритись?

- А як на роботі в тебе там з людьми?

- Прекрасно. В нас дівчата мене люблять, Іцхаківич також так нормально зі мною і взагалі з усіма нормально поводитьсь.

- Щось прибі'ється Марусю, - зітхнув Федір.

- Ви правильно тату замітили що напевно якась бесіда, тому що телефон існує тільки для розмови, а дим напевно буде розмова вразливою.

- А може щось на Україні а так як ми можемо зараз тільки по телефоні взнати щось про Україну, може і таке бути...

- Завтра субота, і я спробую зателефонувати до Галі Михасевої. - Збираючи свої речі в сумочку, промовила Марійка.

Але на наступній день Марійка не змогла зв'язатися з Галею, по тій причині що Олеся приїхала взяти її з собою. Володька мав волейбольний матч в якому змагалися дві школи і учні запрошували своїх рідних та знайомих. Юра не зміг поїхати, він робив порядок в своїй частині підвалу, а Олеся самою на хотіла там сидіти поки буде іти гра.

Марійка хоча мала якусь роботу коло квітів, але вона хотіла побачити як її любий онук грає волейбол, і тому Марійка тут же погодилася поїхати з Олесею на матч.

- А Лізу чому ти не взяла з собою? - Запитала Марійка в дорозі дочку.

- З малими як завжди.

- А Вітя чому не посидить з малими а Ліза вже кожен день і ще в суботу.

- До неї зараз Ліля приїде, там вони щось мають вирішити з якимось документами. Також Ліза повинна її показати «Рубінову сльозу», яку Ліля вже давно хотіла побачити.

- Зрозуміло... - Дивлячись у вікно промовила Марійка.

Тим часом, коли Марійка з Олесею сиділи та вболівали за команду в якій грав малий Ковальський, до Лізи приїхала Ліля.

Біля будинку в якому жили Ліза та Олеся з своїми рідними, а вірніше спереду від дороги, подвір'я було відділено зеленим парканом. Кожного року корчки підстригалися так щоб парканець був рівним. Подвір'я не було великим, за парканом була площа в десяти метрів, на якій росла трава. Тут літом стояв круглий металічний столик, білого кольору і також чотири крісла, такими як стіл. По центру столу, підіймалася парасолька щоб літом була тінь. Саме тут сиділи Ліза та Ліля. Ліза винесла круглий фруктовий торт, а також напиток до нього. Віктор протягнув шланга з водою і наповнював пластиковий басейн для малих. Малі хлопці зразу хотіла влізти у воду, лиш було потрібно щоб вода нагрілася на сонці, вони просто пускали кораблики щоб не чекати склавши руки. Тамарка оділася у чорні шорти, взяла білу футболку і возилася на роликах по повір'ї, а також по тротуарі біля заїзду в подвір'я.

- А Тамарка ваша чому не поїхала на матч разом з Олесею? - Поцікавилась Ліля.

- Не знаю Ліля. Вчора збиралась їхати а ранком на чомусь поспорила з Володькою і бачу вже що їй як кажуть: на ніс оса сіла

- Напевно образив її чимось Володька.

- Можливо, але я ніколи не втручаюсь поміж дітей коли таке між ними заходить. Вони самі посваряться і помиряться. Правді вже коли починають битись, тоді я зупиняю.

- А що Володька може Тамарку вдарити навіть?

- Навпаки. - Засміялася Ліза.

- Тоді тобі приходится рятувати «ковалика» малого від своєї Ляльки?

- Саме так.

- Напевно Володька з лиця пішов в маму а так він такий як Юра характером.

- Не знаю лиш в кого він пішов тим, що все любить доносити. Щоб не трапилося тут, все мама Маруся знає. Він з нею ще з колиски тісно зв'язаний відносинами дружніми.

- Напевно Тамарка за те його інколи пошарпає?

- Можливо. - Погодилася Ліза.

Віктор витер мокре чоло і сказав дружні що іде до діда разом з Тамаркою, а вона щоб дивилася щоб малі не залізли в холодну воду. Ліза запитала:

- А чому не знімеш футболку з себе а вся футболка мокрою?

- Вона від води мокрою; по дорозі висохне.

Коли Віктор вийшов на вулицю, Ліля промовила:

- Можливо що я є тут а Вітя таким скромним, тому не роздягнеться.

- Можливо. А коли я вперше його побачила, він був роздягнутим до пояса.

- Мені розповідала Олеся; тоді горіла якась стодола там в них в селі.

- А Вітя так відійшов та став в стороні тоді, - почала пригадувати Ліза. Вона перекинула ногу, вперлася в спинку крісла і розводячи руками почала розмальовувати свого коханого. Хоча на щоках в Лізи показався рум'янець, лиш все ж таки їй хотілось пригадати дорогий для неї момент в житті, в присутності Лілі. - Тоді було темно, але там світили машини пожежні і я побачила як він був загорілим від сонця, мокрим від води. А я так стояла і думала: напевно дівчата за ним тут добре сохнуть, він таким мені виглядав привабливим та еротичним; до сьогодні запам'яталось... Ой Ліля, як молодій дівчині легко голову загубити в такому моменті; я вже спати не могла, таке зі мною робилось що просто не розповісти словами. Знаєш Ліля, вже коли ми почали ходити, я собі стала уявляти як ми поберемось, яка в нас буде шлюбна ніч, а коли б тоді, тієї ночі, тієї ж самої коли я його побачила Вітя був би прийшов до мене в сад, я б віддалась була б йому не роздумуючи. Як я його хотіла, це неможливо уявити, я його ім'я повторяла поки не заснула...

- А ти вже знала як його звати?

- Я почула коли Олеся звернулась до нього і ще перепитала Надьку-односільчанку.

- Потрібно було признатись Олесі, а їй вирішити таку справу не проблема.

- Але добре що не призналась. Ти знаєш що тоді коли б таке трапилось а мені всього тринадцять минуло, щоб мені батько зробив а про Вітю коли б взнав був, це взагалі не знаю що було б тоді.

- Як у вас все гарно було і є... - Похитала головою Ліля.

Ліза також похитала головою в сторони, щоб не признатись чого більше, вона взяла з кусочка фруктового торта, який стояв в її тарілці, частинку нарізаного ківі і поклавши в рот скривилась від того що він був квасним.

Ліля хотіла висказати який комплемент в адрес Віктора, але тут раптово вона пригадала як Олеся її колись застерегла, натякаючи на те що Ліза дуже ревнива, тому Ліля зупинилась.

Нараз пролунав телефонний дзвоник. Ліза поглянула що виклик був від мами. Ліза відчинила телефон:

- Алло Ліза! - Задихаючись говорила Тетяна.

- Так мама. Ти кудись біжиш, чи на гору вилазиш, що так важко дихаєш?

- Ні, я припаркувала машину там де заборонено і швидко в магазинчик забігла.

- Ти може в Нью-Йорк Сіті?

- Так, на Амстердам авеню.

- Мама! Біжи швидко а то зараз оштрафують тебе. А можуть машину на гачок твою і поїдеш на метро. Ти не знаєш як в Менхеттені з тим швидко?

- Я вже в машині Ліза, просто побачила дуже гарну спідницю на вітрині і побігла купити. Татові буде подобатися така штука.

- Так ти купила ту спідницю?

- Звичайно купила.

- Мама, в мене гості; давай пізніше.

- Ліза я по справі: чому я не можу зв'язатися з мамою Марусею?

- Вона на матч поїхала в школу з Олесею.

- Ось воно що... Скажи якщо швидше побачиш, щоб готовила свого Лева в дорогу. Я взяла їм квитки в Москву; за три дні полетять туди.

- Перекажу обов'язково.

Коли закінчилася розмова, Ліза почала хвалитися Лілі як Віктор сам вирішив що вона його не відпустить і відмовився від поїздки в Москву.

- Коли б мого Вадима хтось кудись забрав на тиждень, - жартувала Лілія, - може я б відпочила від його літаків трошки.

- А що він продовжує грати на комп'ютері?

- Вже почав моделі купляти і робити якісь літаки ще з війни.

- Мені взагалі цікаво трошки, колись я клеїла для батька також модельки, правда пасажирських літаків. У нашій спальні, там в Івано-Франківську, стояли на шафі кілька моделей літаків. Коли ми сюди їхали, тато віддав їх товаришеві, також він був з авіації. Правда такі моделі не були дорогими і вони просто були сувенірами, а твій Вадим мабуть такі складає що самі можуть летіти?

- Я думаю що такі. Але не знаю чи вони полетять, лиш гроші летять добрі на такі дурниці.

- Нічого Лілія: добре що він не випиває багато і не робить чогось гіршого, а вже літаки можливо потерпіти, як для дружини.

- Можливо ти правою Ліза. Насправді буває гірше набагато з чоловіками і досить часто.

- А брат твій, якого ми бачили там з Олесею, він чим займається?

- Зараз в Москві. Він там має бригаду свою, вони на базарі щось працюють там. Мама говорила що в нього бригада вантажників, розвантажують продукти на базарі там.

- Зрозуміло, а я була в Москві дев'яносто другого року. - Пригадала Ліза.

- Коли виходила заміж за Віктора?

- Так, саме тоді ми летіли через Москву.

Вони ще багато говорили аж поки не приїхала Олеся. Побачивши Володьку Лілія запитала про результат гри в школі:

- Порівно, - повідомила Олеся за сина, - в першому турі виграли а в другому програли.

- Мабуть були задоволені першим результатом, тому вже були байдужними в другому турі.

- Щось таке відбулось. - Присідаючи за стіл, погодилася Олеся з висновком Лілі.

Коли вже Ліза пішла в хату, Олеся ще стояла з Лілею і якийсь час вели розмову про буденні клопоти, на кінець коли Лілія вже прощалась вона промовила до Олесі:

- Я сьогодні набулась з братовою твоєю, я так зрозуміла що Вітя для неї - це все на світі, щасливий він Олеся, бути таким любимим - більш нічого вже не треба людині на землі...

На четвертій день, Аркадій, Лев та Гарік, були готовими на рейс в Москву. В аеропорт поїхали відпровадити свої чоловіків їхні дружини, також Ліза та Віктор.

Сам Віктор бажав немов компенсувати тестеві за відмову їхати з ними по питання бізнесу в Росію, але Аркадій в душі глибоко цинив скромність зятя і воно не дивно: адже зять думав як догодити дружині, тобто єдиній доні Аркадія. По тій причині Аркадій гордився за зятя, що в

його Єлизавети, такий супутник життя, який на першому місці ставить домашні інтереси, над різні питання та рішення в житті.

Коли вже усі поцілували одне одного на дорогу, мужчини пішли до детекторів, а Тетяна запропонувала разом посидіти та випити кави. Так як Арлани відлітали з першого терміналу, тобто в якому працювала Тетяна, тому саме тут Тетяна почувалася як на своєму подвір'ї. З нею віталися працівники охорони, прибиральники терміналу, тільки оглядались чому вона не в формі а просто одітою в літнє плаття.

Звичайно що Тетяна могла зайти в приміщення в якому працювала, та набрати кави для своїх, лиш Марійка захотіла в кафе на другому поверсі щоб ще купити до кави чогось солодкого. Саме тут колись сиділа Ліза перед Різдвяними святами, дев'яносто першого року. Тут вона просила Мар'яна Олександровича, щоб той поїхав взнати яке становище біля Віктора. Ліза пригадавши собі той час, взяла Віктора тісно під руку. Напевно тоді, коли Ліза билась думками не знаючи чи справді Марійка написала того жакливого листа, коли б тоді хтось був сказав їй що прийде час і тут де вона сиділа з Мар'яном Олександровичем, вона буде сидіти з Марійкою і Віктором, напевно Ліза здивувалась і повірила лиш по тій причині, що їй дуже хотілось щоб саме так відбулось в її житті...

Сівши за стіл, Фаїна детально розповіла про поїздку, про те що їй вдалося взнати від Гаріка. Фаїна сказала що їхні чоловіки взяли з собою двадцять дві тисячі доларів. Вони домовилися з одним чоловіком який привезе з Кавказу золото у вигляді чоловічих ланцюгів яких носять на руках. Після того як золото привезуть сюди, в них вже є домовленість що частину того золота відкупить ювелірна приватна мануфактура. В результаті все золото повинно окупитися в п'ятдесят дві тисячі доларів. Гарік говорив що міг поїхати сам, лиш вирішив взяти Лева, так як Лев розбирається в пробах золота. Аркадія вже взяли просто з собою щоб таку кількість золота не вивозило двоє, хоча на митниці все вже впорядковано і для них буде «зелений коридор». Саме золото привезе один знайомий, якого Гарік ще знав з Кутаїсі, тобто коли він працював в стоматологічній поліклініці, і вони там мали справу золотими коронками і так далі. А тиждень часу для того вони взяли, щоб не спішити, та щоб мали час побувати в Москві.

Тетяна махала головою слухаючи Фаїну а Ліза поглядала на Марійку, яка крутила свого персня на руці і щось собі думала.

Коли вже вирішили роз'їхатись, Ліза йдучи до машини, шепотом звернулася до Марійки щоб Фаїна, яка розмовляла з Тетяною, не почула:

- Мама, там щось нечисте.

- Ой не лякай мене Ліза; мені без того щось не по собі.

- Нічого, будемо надіятися що все обійдеться добре. - Направляючись до своєї машини, промовила Ліза на прощання.

На наступний день, зателефонував Лев, він повідомив що залетіли щасливо і зараз вони в готелі. Завтра готуються походити по Москві а в суботу приїде їхній клієнт.

Але в суботу, Марійка зателефонувала до свого дому в Україні. Галя Михасева дружина була дуже радою почути голос Марійки. Вона повідомила Марійку що три тижні тому, помер Петро Стецьків. Галя розповідала ще інші новини, лиш новина про смерть сусіда Петра, зворушила Марійку до сліз. Марійка навіть захотіла щоб швидше закінчити розмову і переказати батькам про те що їхнього сусіда вже немає в живих...

Коли Галя нарешті закінчила бесіду, Марійка сказала щоб вона від імені її батьків та дітей, передала співчуття Петровій дружині. Галя пообіцяла переказати, тим більше що вона з вікна бачила як старенька сусідка, стояла біля свого городу.

Марійка пішла до батьків, старі Бойчуки сиділи двоє спереду хати та грілись на літньому сонці. Марійка зітхнула та промовила:

- Пережили ви двоє сусіда нашого...

- Кого пережили Марусю? - Запитав Федір.

- Петро помер Стецьків там в нас вдома.

- Петро вмєр?! - Разом перепитали старі Бойчуки.

- Помер... Вже три тижні як похоронили... Я з Галею говорила тільки що.

- Ти подумай лишень... - Похитав головою Федір. - Добрий був чоловік Петро. Хоч любив собі випити лишнього, але серце добре мав сусід наш. Один раз мені щось за Олеську був сказав так строгіше, а через годину прийшов і перепросив мене. Казав мені: «мала сиротою росте а я старий міг би і стерпіти якусь дурницю». - Дід Федір витер сльозу, яка поплила йому по обличчі...

- Знаєш Марусю, - почала Настя. - Ми як були там він так прощавсь з нами як на вічно; відчував щось бідний. Ой набідувавсь він по Сибірах тих, а коли нашого Вітю були відправили там десь на північ, казав Петро що він знає що таке північні зими і морози які там страшні.

- Любив Марусю він тебе малою і дітей твоїх любив небіжчик. - Промовив Федір.

- А я забула: з якого він був року? - Поцікавилася Марійка.

- Рік старшим від мене, - сказала Настя.

- Справді, - пригадала Марійка, - з двадцять дев'ятого був.

- А Ольга молодшою, - підказав Федір.

- Я пам'ятаю тату: Ольга з тридцять четвертого.

- Вона така тиха жінка, - почав вихвалити сусіду Федір. - Але першою підслухала як наш Лев говорив що хоче тебе Марусю посватати. Лиш я просив Петра щоб була тихо в селі і вона нікому ні слова не сказала про таку справу.

- Добре, я іду до Олесі зателефоную; скажу щоб приїхала до нас, - промовила Марійка, а старі далі стали пригадувати сусідів, життя, політику яку любив Петро, навіть собаку Муфтару, якого Петро годував і похоронив.

Олеся також почувши про смерть сусіда - заплакала... Їй пригадалося дитинство, Петрові коні які завжди в обід стояли прив'язаними до хвіртки. Олеся пригадала що кінь був у Петра чорним а кобила вишневою, та перед голови був у неї білим. Також як бувало коли Петро їхав, вона підбігала за возом, сідала на металічну трубу, яка стирчала з заді воза і їхала з ним аж за ворота Зоськи Драпаки. Петро бувало оглядаючись що там сидить мала Журичка, зменшував швидкість щоб ненароком Олеська не пхнула ногу в спиці заднього колеса. Коли вже Олеська зістрибнула на дорогу, тоді він знов сіпав віжками щоб коні їхали швидше.

Також Бойчуки пригадувала як Петро допомагав, коли для Олесі готували весілля, і особливо їм запам'яталось те що придумав Юра під час їхнього візиту в Україну: допомогти вибрати город Стецьковим.

- Ой, все перейшло татуню, - говорила Настя, - робота скінчилась для нас, колгосп розлетівсь як полова від вітру. Колись здавалось що вже так буде все, а як воно змінилось. Встали б мої тато та подивились як земля пустіє там в нас: ніхто не хоче її обробити, а вона годує людей і худобину. А як колись за межу люди гнівались роками а зараз не лиш межу бери собі а кілька соток поля, лиш не дуже люди молоді до землі беруться...

- Час змінився Насте. Колись ми як везли сніпки додому, така була радість як не знати від чого. А сніпки треба було ціпом молотити, зерно на жорнах змолоти, або в млин відвезти, мішки двигати. Вже як була мука, треба було замісити, піч розпалити і всадити хліб до печі. А зараз які булочки Олеська приносить файні. А хліба кілька що можна коні годувати хлібом а не лиш дітей.

- Але який той хліб з печі був смачний, - пригадала Настя. - Я не кажу: булочки дуже добрі такі що Олеська приносить, але хліба такого тут таки нема як в нас пекли люди колись. Я так собі запам'ятала запах такого хліба, що сама б спекла його тут.

- Ой було, було Насте. Що я тобі розкакую, ти краще за мене знаєш, бо пам'ятаєш більше як моя стара голова.

На їхню розмову прийшла Олеся, вона була одягнута по літньому: в білих шортах та в легенькій кофті. Старі Бойчуки закликали щоб присіла біля них. Олеся натягнула чорні окуляри від сонця і почала слухати те що вони почали переказувати спочатку свою недавню бесіду. А Олеся сказала що до такого смачного домашнього хліба, ще потрібно банка липового меду і холодного молока з молочарні.

Марійка вийшла з хати і поглянувши на Олесю промовила:

- Бачу що літо тільки почалось а твої ноги вже загоріли ти стала смуглявою як Ліза наша.

- А що може волосся пофарбувати на чорний колір?

- Ні що ти Олеся! - Запротестувала Марійка. - Я тоді вас плутати буду двох. За скільки років я вже так привикла що ти в нас блондинка а Ліза брюнетка а тут дві голові чорні. Не подумай навіть такого робити; тобі такою як ти є, дуже гарно.

- Добре мам; переконала.

Марійка почала розповідати про сон, вона його відносила до новини з України. Саме по телефону вона почула про смерть сусіда, і чорним дим, якого вона бачила у сні, Марійка порівняла з смутком який вона відчула від такої новини. Але Олеся немов між іншим натякнула що можливо і таке як було колись: усі думали що сон був про аварію на мотоциклі, а насправді сон був про Віктора. Лиш Марійка вислухавши дочку, не звернула особливої уваги на те що Олеся сказала.

18

Наступив день літнього сонцестояння. Такі дні най тривалішими і в більшості сонячними та погідними.

Тієї ж неділі зателефонував Лев до Марійки. Він повідомив що вже дуже заскучав за нею, також за Брукліном, в якому проводив багато часу. Лев сказав що перед обідом був у них клієнт, привіз товар; вони розрахувались. Кавказці просили в ресторан, лиш Аркадій відмовився іти з ними. Також Лев сказав що зараз після того як вони розійшлись, Аркадій наказав щоб змінити готель. Вони переїхали в другий напрямок, в більш скромний готель, щоб не визивати підозри.

В кінці Марійка усміхнулася стоячи з телефоном від того що Лев їй жалівся на те що йому без неї тут самотньо, і не тільки Ліза без Віктора не може, а він також тут в Москві такий самий як його племінниця і тому дуже хоче додому, щоб побачитися з дружиною.

А через кілька днів наступив час, коли було потрібно зустрічати Арланів, які поверталися з Москви. В аеропорт зібралася їхати тільки Ліза, потрібно було щоб машина була вільною і забрати однією машиною Арланів.

Тамарка дуже просилася щоб взяти її, вона любила дивитися на літаки. Ліза погодилася виповнити її прохання. Віктор залишився вдома з малим сином.

Також повинна була приїхати в аеропорт Ріта. Ріта була зобов'язана забрати Аркадія і Гаріка. Так як Тетяна не працювала і в такі дні не хотіла навіть бачити аеропорт, та ходити по тій бетонній вишліфуваній підлозі, по якій стукала своїми каблуками, щоб бути вищою зростом.

Ліза поклала машину на стоянку і пройшла на перший поверх першого терміналу аеропорту. Біля електронного довідника Ліза побачила Ріту. Тамарка поглянувши на маму не знала яка буде реакція в неї і як Ліза поведеться при зустрічі з Рітою. Насправді Ліза підійшла і легенько закрила очі Ріти. Ріта не змогла відгадати спочатку в коли своєю рукою провела по прямокутному рубіну, якого носила Ліза, тоді зрозуміла хто така ховається в неї за спиною.

Усі троє пішли в кафетерій. Ріта почала говорити до Тамарки і питати чи вона слухняною і чи вона любить свою мамку. А коли вона не слухняною, тоді коли вона «купить» собі хлопчика, вона віддасть для мами а її візьме собі. Ліза відказала до Ріти:

- А что: она схожа на тебя, никто и не подумает что она твоя племянница.

- А ты помнишь Лиза, как когда-то ты думала что твоя мать какая-то другая и неизвестная?

- Как не помнить такой драмы. - Почала сміятись сама з себе Ліза.

Лиш тут Ріта поглянула на свого годинника і кивнула що вже пора вставати їм і опускатися на перший поверх.

На довіднику була висвітлено що літак з Москви приземлився і люди вже чекали на своїх рідних та знайомих. Ліза спостерігала як люди зустрічались, як обіймались і раділи одні одними. Вона навіть вже пожаліла що Вітя не їхав в Москву і вона кілька батька зустрічає а

також Лева. По правді, Гаріка Ліза чомусь недолюблювала, ще від того часу як еміграція розлучила її на такі важкі роки розлуки з Віктором і його рідними.

Простоявши досить доволі часу, Ріта почала знепокоюватись. Уже телефонували і Тетяна і Марійка, також Фаїна до Ріти, а очікуваних не було. Ліза побачила що вже люди не виходять в який була слов'янська зовнішність а натомість почали виходити люди інших націй, які також прилетіли на перший термінал.

Ліза зателефонувала до мами:

- Мама, а сьогодні хто працює з твоїх: Анастасія чи може Лена?

- А для чого вони тобі?

- Воно щось не зрозуміло: вже усі люди з Москви вийшли, тут з зустрічаючих лиш ми залишились. Потрібно когось запитати щоб таке могло бути?

- Тоді я зараз зателефоную сама до дівчат а ти Ліза почекай там; я тобі тут же передзвоню.

Ліза зачинила телефон і стала чекати. Ріта також не могла зрозуміти що трапилось...

Через кілька хвилин заграла музика на телефоні в руках Лізи; Ліза піднесла до вуха:

- Ліза, - почувся схвильований голос Тетяни. - Вони не вилетіли з Москви. Дівчати пробили по комп'ютерні базі даних і такі пасажери не піднялись на борт, хоча три квитки були продані на прізвище «Арлан».

- Мама! Ти що таке говориш? Як це «не піднялись на борт?» Тоді де ж вони поділись?

- Ліза, там не чекай більше; їх все одно немає в аеропорту. Я зараз приїду до вас; давай краще до Бойчуків, там зустрічаємось.

Ліза передала слова Тетяни Ріті. Ріта зблідла на обличчя, вона тільки прошептала:

- Беда Елизавета. Наверное мафия их попутала там. Если столько золота - это абзац.

- Рита, давай к моим поедим; там вместе поговорим.

- Я не смогу сегодня; может когда-то в другой раз заеду.

Насправді Ріта не хотіла зустрічатися з Марійкою а тим більше в її домі. Ріта знала що Марійка не любить її через проблему яка була в неї з Лізою.

По дорозі Ліза передала по телефону Олесі що трапилось щось незрозуміле, лиш напевно жахливе. Олеся сказала що також їде до мами на загальну родину раду.

Приїхавши до Марійки, Ліза побачила що усі сиділи в залі на диванах а Марійка стояла; Тетяна також вже була там. Ліза побачивши що Віктор тут знаходиться, шепотом запитала Олесю з ким вона дітей залишила а та відповіла що діти з Юрою.

- Так хто про що може сказати? - Звернулася Марійка до присутніх.

- Я питала Фаїну, - відказала Тетяна, - говорить Фаїна що Гарік телефонував їй перед тим як виїжджали в аеропорт. Більше нічого не знаю. Арк телефонував мені ще в понеділок вечором, він нічого не сказав особливого.

- А Лев говорив зі мною в неділю - промовила задумливо Марійка.

- Можна? - Підняла руку Олеся.

- Звичайно, говори. Ми тут зібрались для того. - Сказав Віктор.

- Виходить тоді щось трапилось по дорозі в аеропорт.

- А можливо на митниці... - Підказав Віктор.

- Вітя, - стала пояснювати Марійка. - Митниця у них там домовленою; Лев їхав колись скоріше в Москву сам і також золото мав.

- Так що будемо робити? - Питала Тетяна. - А взагалі чому вони не подзвонять нам хтось один? Як щось трапилось, так потрібно повідомити нас; нічого не розумію...

- Ой біда люди добрі, - глибоко зітхнув дід Федір. - Знаєте вони мужчини мудрі всі троє: колись як Арк за Вітю був поїхав в Білорусію і там договоривсь як повинно бути.

- В нас Ліза мудра і Вітя. - Вказала на дочку і зятя, рукою Тетяна. - А тим хлопам що тут не хватає? Скажіть мені: чого їм по Москві соватись там? Ви знаєте як кавказців не люблять зараз в Москві? А в них паспорта американські ще до всього щастя. За Лева і Гаріка може Америка домагатись, а мій робив громадянство і до тепер робить: поїхав з туристичним паспортом. А ще можуть подумати що шпигуни якісь з Кавказу а видають себе за американців. Там терористичні акти роблять чеченці постійно в Москві а тут три мужчини, одне прізвище, я взагалі не знаю що думати. - Тетяна зняла свої окуляри в золотій оправі і витерла сльозу.

- Ти права Таня. - Погодилася Марійка. - Нас Ліза може навчити розуму усіх зараз. Не потрібно їй грошей сторонніх, головне щоб чоловік був біля неї і діточки здорові а все решта її не привабить.

- Вітя сам відмовився їхати. - Похвалила чоловіка Ліза.

- Він знав що по-іншому бути не може, саме тому відмовився. - Промовила Олеся. - Виходить ти навчила чоловіка щоб держався дому.

- Я вже так як кіт наш. - Сказав Віктор.

На їхню розмову раптово роздалися кроки під хатою по кам'яній доріжці. За кілька секунд в хату забіг Юра. Обличчя було в нього мокрим від поту, так як вечір був душним. Усі замовчали а Юра став поглядом переглядати хто тут зібрався.

- А діти з ким цікаво знати? - Запитала чоловіка Олеся.

- З Володькою; він вже дорослий для такої справи.

- Сядь; не стій як маяк серед хати. - Олеся вказала на крісло щоб Юра взяв собі з кухні. Але Юра поправивши літню сорочку, яка була розмальованою в пальми, промовив:

- Я знаю що трапилось в Москві! - І не чекаючи запитань від присутніх, Юра сказав, - їх арештували перед посадкою в літак.

- Як арештували? - Запитали зразу кілька голосів.

- Щастя що Олеся залишила номер телефону нашого для Андрія Лук'яненка. Справа була такою: коли їх арештували, їм дозволили з ізолятора зробити один дзвоник. В Америку не дозволили а в Київ могли зателефонувати. Напевно батько Лізи мав номер до Саші в Київ, і йому повідомив. Саша вже до вас дзвонив кілька разів: на домашній і на мобільний. - Юра вказав рукою на Тетяну. А сама Тетяна аж тепер почала шукати свого телефону якого забула з тієї мороки в машині. - Потому Саша вирішив зв'язатися з Олесею, я був вдома і тому приїхав вас повідомити.

- А що ще говорив Саша? - Запитала Тетяна.

- Сказав: їх арештували як тільки пройшли митницю, в залі очікування на літак.

- Тоді яка причина коли митницю пройшли нормально? - Стиснула плечима Марійка.

- Ось тут саме страшніше що Саша повідомив: справа в тому що золото яке їм привезли в Москву, виявилось з якогось ювелірного магазину, а магазин було пограбовано і під час нападу відбулося вбивство продавця. Напевно коли проходили митницю, хтось пробив по кримінальних даних і тут же їх взяли з фактами як співучасників злочину такого.

- Люди добрі, - взялася Марійка за голову. - Що тепер буде з ними?

Олеся звернулася до присутніх:

- Потрібно думати, вихід якийсь мусить бути. Невинні люди не повинні потерпіти, навіть якщо їх так обманули. Але там в Росії непросто довести невинність, а ще коли є якісь доводи, тоді взагалі надзвичайно важко...

Антикварний годинник з зозулею, якого діді Федір реставрував, відбив дванадцятю годину ночі. Ліза уже поїхала щоб бути з дітьми а усі решта залишилися і роздумуючи над тим що спіткало їхніх рідних; шукали виходу. В результаті зійшлися на тому що порадила Олеся. Олеся винесла наступну пропозицію: швидко знайти людину, щоб негайно поїхав в Москву і добився любим шляхом зустрітися з Арланами. Потрібно знати все детально а тоді вже будемо знати наскільки потрібна їм наша допомога і в якій формі можна її реалізувати.

Усі погодилися на таку ідею, яку запропонувала Олеся. Але потрібно було знайти когось щоб хтось поїхав. Потрібно було когось щоб був з Росії чи з України, щоб там не закидав англійською мовою, та знав «як стати» серед московських представників правопорядку.

Тетяна махнула рукою на свого брата Сашу. Вона хоча була вдячною йому що він потрудився щоб повідомити в Штати про лихо, все ж Тетяна знала якщо питання іде про

ізолятор і тим більше про такий злочин, Саша відмовиться встрявати в таку темну справу, тим більше рятувати кавказців на чолі з Аркадієм.

Питання стало кого саме можна уповноважити на таку складну місію.

- Я думаю що потрібно мені попросити Лілю, - сказала Олеся. - У Лілі є брат, він такий діловий, тим більше він здається саме в Москві працює босом над робітниками з України.

Марійка запротестувала:

- Олеся, сама подумай: хлопець не знає Арланів, поїде туди а там наговорять йому всього, він ще подумає що тут його сестра зв'язалась з якимись аферистами що крадуть золото. Батьків Лілі перелякає і так далі. Знаєш: коли б там допомогти потрібно комусь в іншій справі, скажімо: вкрали документи в когось, гроші, машину, тоді будь ласка, лиш тут ми самі дослівно не знаємо що там твориться біля наших заложників.

- Тоді шукайте когось іншого; я просто першого запропонувала вам хто прийшов мені на голову. - Погодилась з мамою Олеся.

- Є тільки одна кандидатура на таку місію, - сказала Марійка, - один хто може поїхати і взнати все, це один Любчик. Тим більше він бачив Арка, Лева, Гаріка, нам близький. В різні наговори він не повірить а нам усе розповість про їхнє положення там.

- Тим більше він хоче в Арланів присвоїти собі «кучеряву овечку», тоді нехай старається для тих самих Арланів. - Потерла руками Олеся.

- Яку «овечку» Олеся? - Не зрозуміла Марійка.

- Ріту Арланку.

- Тим більше маємо відвагу просити його. - Відізналась Тетяна. - Так як в Арланів дівчат мало, він повинен знати що йому пощастило в такому випадку.

- Нехай буде, - погодилась Марійка. - Завтра я телефоную до нього і буду просити. Не думаю що Любчик відмовить. А ми йому перешлемо доларів на поїздку і можливо він визнає яким саме шляхом можна досягнути результату там з правоохоронцями. Повинна все ж таки бути сторона компромісу, а ще тим більше в Москві.

- Вже нехай пропаде те золото і гроші, - махнула рукою Тетяна, - кільки щоб вони повернулись живими додому сюди.

- Само собою Таня; яка мова може бути. - Погодилась Марійка з свахою.

Коли усі нарешті роз'їхались, Марійка не чекаючи довго, порахувала що в Україні уже година 8:30 ранку. Вона взялася телефонувати до Любчика.

А коли вона дочекавшись нарешті часу, через усю безсонну ніч, щоб їхати на роботу, Марійка їхавши засинала за кермом свого авто. Раптово її прокинув телефонний дзвоник; викликала на зв'язок Ліза.

- Так Лізочка, - відповіла Марійка.

- Мама, ви розмовляли з Любчиком?

- Так, розмовляла.

- Є якась перспектива в нашій проблемі?

- Сказав що грошей він трошки має, лиш кільки купить квиток на літак, тут же вилетить в Москву. Він взагалі виїхав ранком в Польщу за товаром, лиш добре що я не чекала щоб тут був ранок а таки після того як мама твоя поїхала з Олесею, я зателефонувала. Любчик вже був в селі Крилосі машиною і тут же повернувся додому. Він поїхав довідатись про квиток на Москву.

- Ой мама, щоб тільки якось там в них обійшлося... - Глибоко зітхнула Ліза.

- Я не спала аж до тепер, не знаю як працюватиму в магазині. Може поміняюся щоб на комп'ютері сидіти в офісі і переглядати замовлення та електронну пошту.

- Щасливо вам, а я їду розбудити Вітю щоб вставав вже.

- Як в розумних людей відбувається: чоловік на ліжку як повинно бути, а я не сплю через свого, не зважаючи що нам по п'ятдесят три роки.

- Нічого мама, вже себе так не ганьбіть, тим більше що ніхто такого не міг сподіватись.

- Розумієш Ліза: я ніколи не вмшувалась в бізнес Лева, якось так привикла що знаю свою роботу а він порою мені щось розказує, лиш я не заглиблювалась в деталі його заняття. Просто привикла що він має справу з золотом, купляє, там щось виливають, продають і так далі. А тут раптово така новина жахлива, в голову не вкладається мені.

- Буває мама, лиш в нас завжди знаходиться вихід з різних становищ. Вже по житті ми трошки пережили всього різного, що не говоріть.

- Ой, дякую тобі Лізочка що ти мене завжди піддержиш і розрадиш...

- Тоді як кілька щось знаєте, будь ласка мені повідомте, а я також коли щось знатиму, тут же перекажу вам.

- Домовились, - на прощання відказала Марійка.

Приїхавши на роботу, для Марійки здавалось що ночі немов не було взагалі а продовжується такий довгий день. Правда вчора до вечора вона чекала на зустріч з чоловіком, а після того як він не повернувся, все перемінилося: замість надії на зустріч - незрозуміла до кінця проблема.

З Любчиком домовилась Марійка зателефонувати тільки завтра ранком, вона знала що так швидко в Москву він не добереться. Любчик мав зразу піти в відділення митниці аеропорту «Шереметьєво». Вже коли він щось розвідає, тоді потрібно діяти. Взагалі усі розраховували що потрібно буде їм скоро зібрати мабуть велику суму грошей, щоб просто викупити своїх заложників в російських органів право порядку.

Марійка також не відхилила повністю пропозицію Олесі відносно брата Лілі, який проживав в Москві на роботі. Вона вирішила доручити Олесі взнати адресу по якій знаходиться брат Лілі, і тоді постаратись звести його з Любчиком: дві голови краще придумують як одна - думала Марійка. Тільки Любчик повинен буде пояснити землякові в Москві що Арлани не винуваті зовсім. Не може бути щоб працюючи в Москві старшим над бригадою, брат Лілі не знає нікого там, з ким Любчик зможе домовитися вийти на когось, хто зможе допомогти.

Марійка зателефонувала в ресторан до Олесі. Олеся вислухавши маму, сказала що зараз таки поговорить з Лілею про брата.

Працюючи на роботі Марійка не мала спокою, вона не могла дочекатись коли Любчик її зателефонує і повідомить хоча будь яку новину. Вона вже навіть вирішила що коли сьогодні він не зателефонує взагалі, тоді вона буде викликати його на зв'язок в такий час, щоб в Україні чи в Москві був ранок. Марійка думала що сьогодні знову ніч її пройде в довгому безсонному очікуванні. Але раптово в неї на поясі роздався дзвоник. Марійка швидко зняла телефон і поглянула на номер, сподіваючись побачити виклик з Європи, лиш побачила номер Тетяни.

- Так Таня, я тебе слухаю.

- Маруся, нарешті далися чути наші арештанти.

- Може Арк телефонував?

- Ні, він не може мені зателефонувати. Зі мною говорив Тимур Арлан і також Анжела його. Там справа є одна дуже серйозна. Нам потрібно зустрінутися сьогодні вечером.

- Тоді я чекаю на тебе Таня.

- В тебе незручно Маруся. В тебе батьки можуть почути і будуть хвилюватись дуже. Вони все одно не зможуть нам допомогти, а переживати будуть. Не будемо ж ми старших людей відправляти від себе, немов дітей малих щоб не слухали.

- Тоді де зустрічаємось?

- В дітей наших; Віктора і Лізи.

- Нехай буде по-твоєму Таня.

- Домовились.

- Таня, - звернулася Марійка, - скажи коротенько що там з ними коли знаєш?

- Не знаю багато Маруся, лиш причину їхньої затримки Арк передав Тимурові, тому що Тимур знає якусь там давню історію і воно там все пов'язано.

- Цікаво... А Тимур з Анжелою приїдуть до Лізи?

- Не думаю. Анжела в лікарні сьогодні в другу зміну працює, але я буду до вечора про все знати. Я з роботи заїду до них, вони ж тут поруч в Брукліні. Від них вже поїду просто до наших, а ти Маруся, там постарайся бути о сьомій вечора. Також щоб Олеся була; вона може щось придумает чи підкаже нам, в неї голова саме для такого.

- Добре Таня; домовились. - Марійка зачинила телефон і глибоко зітхнула; до її хвилювання ще добавила таємниця, яка також повинна її мучити, до сьомої години вечора.

Перед сьомою годиною, Марійка приїхала до своїх дітей. Юра в той час на асфальті перед гаражем вимивав шампунем машину Олесі. Марійка одітою в літнє плаття, підійшла до зятя.

- Юра, а як таке називається?

- Ви про що мамо?

- Це Леся тебе заставила її машину так вимивати старанно?

- Трошки не так, - всміхнувся зять під вуса. - Леся мене заставила щоб я від мазуту руки помив. В тому гаражі я просто не можу працювати в рукавицях гумових як це робить Вітя, від того в мене пальці і нігті такі як в коваля натурального. Самі розумієте як кожен день з машинами працювати, просто не встигнеш відмити руки. А такий спосіб найкращим: налив шампунь, миєш машину, рука працює, там розгинається, рухаються пальці і в результаті руки найкраще відмиваються в мене. - Юра показав теці праву руку, яка була не тільки ще трошки з мазутом а також оббитою від заліза.

- Колись Юра, так в моєму класі вчителька заставляла дітей щоб поклали руки на парти і переглядала в кого які руки. Дивилася чи в усіх дітей нігті пострижені, щоб не були з чорнилом пальчики, і так далі.

З хати вийшла Ліза з Тамаркою. Тамарка наділа ролики, і направилася виїхати на тротуар який проходив повз їхнього подвір'я. Але Ліза щось шепнула їй на вухо і Тамарка під'їхала до Марійки. Вона промовила:

- Добрий вечір бабуся Маруся.

- Добрий Лялька. - Марійка поцілувала онучку, яка на роликах вже була вищого зросту як звичайно. Ліза підійшла до Марійки:

- Як бачите мамо: завжди вона на колесах, мало коли ходить, лиш постійно їздить.

- Воно добре: ролики дитині на ноги здорово. Зараз діти сидять коло тих комп'ютерів так що з хати не витягнеш, а вона любить возитись по вулиці, я так бачу. Коли людина на роликах їздить, тоді все тіло робить вправу: руки, спина, поясниця. Виросте Тамарка і буде гнучкою як молода берізка, тоді може легенько навчитися танець такий як на Сході уміють.

- На Кавказі так само танцюють. - Замітила Ліза. - Ми хочемо щоб Тамарка на скрипці грати навчилася гарно, а вже коли буде грати, тоді танцюристки знайдуться.

- Воно правда, а головне щоб здоровою росла нівроку, а там для такої красуні знайдеться чим захопитись.

- А мені б колись такі ролики в дитинстві, - стала мріяти Ліза.

- В нас таких доріг не було ані тротуарів рівеньких як тут. Там в Івано-Франківську ти може возилася б була, а так як в нас, а ще Олеся колись на роликах, це взагалі не знаю як назвати. - Пожартувала Марійка.

На їхню розмову раптово загальмувала машина; приїхала Тетяна.

Усі сіли за столик на траві, Олеся винесла з хати велику посудину з фруктами: виноградом, мандаринами, сливками, персиками, бананами та яблуками.

Тетяна була одітою у формі працівника аеропорту, вона попросила пробачення за те що затрималась і заставила усіх чекати на неї. Але Марійка побачила як Тетяна бувши сердитою, старалась держати себе в руках. Усі стали дивитись на Тетяну, в очікуванні почути про те що вона знає про Арланів. Усі сиділи тихо та не рухались, лиш одна Ліза взяла обережно банан, розірвала з нього шкірку у вигляді пальми і почала легенько його відкушувати.

- В мене слів просто немає на таке! - Почала розводити руками Тетяна. - Розумієте: не знаю з чого навіть починати, просто якийсь дурдом «Веселка» і годі.

- Заспокойся мамо, - звернулася Ліза, - давай усе по порядку; тебе зрозуміємо.

- Одним словом, - повернулася Тетяна до Марійки, - твій Лев не винуватий зовсім, мій частину а Гарік все замутив.

- Я так і подумала на нього, - промовила Ліза. - Гарік, це такий щур вусатий що в кожную шпарину пхне свого носа.

- Послухай Ліза, зараз ще не так його назвеш. - Підняла руку Тетяна щоб усі мовчали. - Одним словом: ви усі пам'ятаєте нашу нову машину яку ми мали в Україні? Подія пов'язана з машиною. Мені Тимур з Анжелою розповіли таку історію: Колись у вісімдесят п'ятому, в Грузії, прокотилася хвиля арештів авторитетних елементів кримінального світу, тобто як їх називають «Воры в законе». Один з таких родом з Кутаїсі, попав за ґрати. А тоді була така політика щоб грузинських авторитетів відправляти не в місцеві тюрми, а в Росію. Самі розумієте що в Грузії усе в них було куплено, мали «дах» на собою в органах і КГБ і в Райкомах Партії. З нагоди цього їх розкидали по Союзі щоб помішались по інших тюрмах. Одному з таких авторитетів дали строк і він сидів. Але він мав якісь рахунки там з місцевими і вони були йому завинили якусь суму грошей. Одним словом ті боржники пригнали для нього «Волгу». Машину держав якийсь його племінник здається. А ми на весні вісімдесят восьмого року, тобто перед тим коли Вітю мали взяти в армію, також повинні були пригнати нову «Волгу» з Москви. Там Арк вже був домовився і повинен був взяти коли прийде нова партія машин. Тут якоїсь біди, той племінник в Кутаїсі попав в якусь проблему там. А він знав Гаріка, тому що Гарік як стоматолог щось там з золотими коронками з ним вирішував. Одним словом прийшов до Гаріка і плаче що йому потрібно десять тисяч щоб відкупитись. Гарік не хотів позичати, а той давай його переконувати щоб купив дядькову «Волгу» за дешеву ціну. Гарік вже в Америку збирається, для чого йому машина така. Тут він пригадав що ми чекаємо на нову машину таку. Гарік швидко мого викликав, по телефоні сказав що є така сама машина нова, рік часу в гаражі простояла накритою, ціна на три тисячі меншою. А мій почув що темно-сірий колір і спокусився на ту «Волгу». Вони ще п'ятсот рублів виторгували з Гаріком і Гарік пригнав нам машину. Арк побачив що номери грузинські, поцікавився чому вона не на транзитних номерах, а Гарік щось йому там наговорив і дав доручення з правом продажі. Насправді Гарік не хотів переписувати щоб не засвітився племінник того авторитету в місцевій міліції. А тоді Союз вже був бандитським: крадіжки, вбивства, насильства, кооперативи починались, і таке інше. Звичайно продажі дуже підходила на руку: машину геть кудись на Західну Україну погнали; не знайдуть де поділась, тим більше що усе по документах нормально. Не знаю що там було коли той авторитет повернувся, лиш його племінник наговорив на Гаріка що той його замотав в якусь там історію і він не мав виходу як по такій ціні відпустити Гарікові машину. Тоді ж Гарік вже в Штатах був, а племінник рятувався від гніву старого грузина. В даний час там в Кутаїсі родина їхня тримає певний контроль в сфері торгівлі. Племінник живе в Грузії а дядько його, той самий авторитет, живе в Москві. Справа в тому що в самій Грузії дуже строгі закони до кримінальників таких. А коли Лев був скоріше в Москві давніше, якимось сплило його прізвище, а можливо з Грузії передали що він скупляє золото. Тепер коли вони поїхали і з ними Гарік, вони вирішили звести старі рахунки з Арланами. Ось так мені передав Тимур сьогодні. - Закінчила Тетяна.

- Таня, - звернулася Марійка, - ось це все що ми почули, це так з Москви розповіли наші?

- Було так: Арк домовився якимось з черговим міліціонером в ночі, щоб той зателефонував сюди і передав тільки три слова: «Встрелили владельца Волги». А виходить що Тимур знав про все і саме тому йому потрібно було передати таке гасло. А міліціонер запитав Тимура як звати онуків Арка, тобто Арк поклав таку умову: щоб переконатись що міліціонер передав інформацію, тоді міліціонер повинен взнати як звати дітей Лізи. Тимур говорив що міліціонер ще повторив кілька разів щоб запам'ятати: «Тамара, Руслан».

- Що тоді думають Тимур і Анжела? - запитала Марійка.

- Розвели руками, а я сказала що ми не розводимо руками, і вже наш агент скоро вийде з нами на зв'язок в Москві. Також вони просили пробачення за свого сінка Гаріка і хочуть бути в курсі справи всіх подій.

- Передамо Таня, тільки щоб Любчик вийшов на зв'язок. Вони батьки і хвилюються за сина. Хоча він такий кручений хлопеч в Арланів. - Промовила Марійка.

- Ось тобі Гарік, - зітхнула Ліза, - як тоді вийшло в нас: він в Америку а ми возились на машині якогось злодія з Кутаїсі? А коли б він все ж таки поцікавився де його «Волга» і досягнув нас на Прикарпатті, хто тоді винуватий? Я не вірила тому Гарікові і зараз не вірю йому.

- Ліза, - взявши сливку перекусити, сказала Тетяна, - я так сварилася там з ними. Я кажу до Анжели: як це так виходить: Фаїна плаче, Маруся плаче, я також і все через твого сина? Правда вона впрошувалась а коли б була щось на мене наїхала, я вже хотіла за Ріту її виписати.

- А Ріта тут при чому? - Не зрозуміла Олеся.

- А я вже хотіла заодно висипати. Сказала б Анжелі нехай спам'ятає свою Маргариту щоб не крутила перед чужими чоловіками своїми очами і усім решта; ніхто не бачив її.

- Добре що не сказала нічого, - раптово вступилася за Ріту Ліза. - Тут Ріта не винувата зовсім і в нас усе з нею нормально зараз, а пригадувати те що вже порівняли, якось не гарно, тим більше серед родини.

- Тоді вже хоча одне добре, - заодно пожартувала Тетяна. - Може вже стакани і чашки з рук випадати не будуть і дітей калічити склом.

21

Десь коло першої години ночі до Марійки зателефонував Любчик. Він розповів про те що вдалося йому вяснити. Але Марійка сказала що вона боїться щоб чогось не забути, так як вона в даний час сонною, Марійка сказала що зателефонує ранком, тобто по дорозі на роботу. Саме в неї було трошки часу, коли вона рухалась повільно вже в Брукліні до магазину в якому вона працювала.

Під час обіднього перериву, Марійка зателефонувала до Тетяни щоб переказати те що повідомив Любчик з Москви. Також зразу після розмови з Тетяною, Марійка розповіла так само Анжелі, мамі Гаріка і Ріти.

Після роботи, Ліза прийшла з малим до Марійки. Ліза була одітою в легеньке літне плаття. Воно було різних кольорів, лиш переважував колір на подобу манго. Ліза оділа чорні окуляри, а малого Русланчика везла у візочку.

Олеся вже була в мамі, вона заодно привезла їжі для собаки. Коли Ліза прийшла на подвір'я, вона побачила що Олеся колихалася в плетеній сітці, яку Лев прив'язав до стовбурів двох дерев.

Марійка винесла графин з соком, також льоду в окремій посудині і стакани. Усі троє сіли за столик з заді хати. Марійка почала розповідати вже втретє, правда для Лізи та Олесі новина була вперше:

- Олеся, - спочатку щоб не забути звернулася Марійка до дочки. - Подякуєш Лілі від імені нашої родини. Там її брат знайшов Любчика і Любчик коли говорив зі мною, він знаходився в його вагончику на якомусь будівництві. Брат Лілі виручив щоб не платити готель в Москві. З нашими Арланами там цілий лабіринт. Любчик домовився з черговим дільниці, тим самим через кого передав повідомлення батько Лізи. Йому батько Лізи годинника свого віддав швейцарського, щоб все взнати що про них говориться і що на самому ділі відбувається біля них. В ночі міліціонер впустив Любчика в ізолятор для спілкування на п'ятнадцять хвилин; звичайно за взятку. Одним словом справа такого роду: коли знали за наших в Кутаїсі, за ними слідкували. Наказали головному митникові щоб їх затримав. Їх очікували як правило день перед тим, тому що батько Лізи сказав поставникам золота, що вони поїдуть день швидше. Правда не знаю чи таки того самого дня літак був в аеропорт Кеннеді, чи в Ньюарк; але менше з тим. Того самого дня коли вони пройшли митницю, один з митників повідомив старшого над ними про те, що три мужчини з таким прізвищем появились на рейс. Той головний прибіг, наказав їх затримати і почав телефонувати до того дядька з Кутаїсі. Його

десь не було, митник не зміг зв'язатись, мабуть по тій причині, що дядько вчора чекав на дзвоник митника. Літак вже полетів, їх затримали і митник бачить що нема виходу з положення. Тоді він їх здає в міліцію, мотивуючи тим що в них багато золота. Звичайно що причина була для того щоб затримати. Після того об'являється авторитет кримінальний і вимагає в митника де люди поділись. Митник повідомляє що вони в ізоляторі. А для тих злодіїв немає гіршого злочину як спілкуватись з міліцією, а тим більше просити в них щоб виручили. Одним словом митник прибіг до начальника ізолятора і почав вимагати щоб той віддав все золото, яке конфіскували органи міліції. Митник хотів золотом вблагати кримінального авторитета. А як правило міліція не може віддати те на що вони вже акт написали, тим більше наші підняли скандал. Батько Лізи почав сваритись з начальником ізолятора. Почав клонити в політичну сторону: говорить йому що вони абхазці, а Росія дружить з Абхазією, про те що грузини їх ловили і хотіли вбити. А золото немов вони комусь довірили коли їхали в Штати і тепер їхнє майно стало об'єктом принади для грузинського криміналіста. Він там придумав ще якусь політичну історію, по якій їх розшукує мафія з Кутаїсі. Почав питати як це так що грузини б'ють абхазців, через те що абхазці з Росією дружать, а тут самі органи Росії затримали абхазців і все забрали в них. Почали усі троє робити рух що вони голодовку об'являть, що звернуться до керівників Абхазії, в Нью-Йорку про це в газеті буде написано, щоб діаспора читала як Росія цінить дружбу з абхазьким народом. Лев почав говорити як їм важко було виїхати за кордон і саме тому що вони абхазці, як грузини їх зневажали, через те що вони російською мовою спілкувались і так далі. Одним словом вже їм повідомили в міліції що ніякого магазину ніхто не грабував, тим більше ніякого вбивства на них не почеплять. Вони там в Москві страшно ненавидять грузинських криміналістів, тому той самий дядько не дуже «хвостом розмахує». Сказав Любчик що таких часто депортують в Грузію а він боїться такого найбільше. Просто він думав що тихо наших візьмуть з митниці і завезуть десь за Москву і підвал і тоді будуть рахунки зводити, а тут митник запив напевно що так намотав.

- Тоді їх відпустять? - З нетерпінням запитала Ліза.

- Відпустити само собою, лиш Арлани наші золото не хочуть залишати. Добиваються що віддали їм золото. В міліції сказали що вони не можуть таку кількість вивозити за кордон, а наші хлопці говорять щоб віддали Любчикові і вони золото залишать в Росії, тільки щоб його не забрали грузини. Одним словом коли все ж таки вони доб'ються щоб золото віддали, потрібно щоб хтось поїхав з Америки, кільки не в Шереметьєво, а з другого міста і перевіз золото тихо і таємно.

- Тоді нехай летить дядя Тимур. - Промовила Ліза. - Гарік найбільше там замотаний; нехай виручають свого сина.

- Любчик просив щоб Ріта приїхала. - Усміхнулась Марійка.

- Класно! - Вигукнула Олеся.

- Ось так дороги в людей перетинаються. - Похитала головою Марійка. - Там Гарік хитрував а тепер зустрінувся з тим, ще Любчик з Рітою зустрінуться з нагоди такої справи.

- Нічого не вдієте, - повела очами Ліза, - перехрестя доріг.

- Справді цікаво... - Наливаючи соку, поглянула Олеся на Лізу.

- Вже нехай пропаде золото їхнє, тільки щоб повернулись вони додому. - Зітхнула Ліза. - Хотіли ще Вітьку втягнути в свою інтригу, лиш Вітя просто їх не став слухати.

- Виходить все ж таки є щастя в тому щоб поцінити любимою дружиною. - Промовила Марійка, взявши за рамено невістку.

Олеся зробила висновок з почутого від мами:

- Головне що вони не в руках мафії, а вже з міліцією розберуться якимось. По крайній мірі можна надіятись що ніхто їх там не буде мордувати як мафія уміє. Що не говорять а все ж таки органи державні мають якийсь закон і правила.

- Вони ще мають американське громадянство: Гарік і Лев, Арк має також підданство США.

- Так що тепер потрібно нам тут робити щоб вони якнайшвидше повернулись до нас? - Запитала Ліза Марійку.

- Чекаємо наступного дзвоника від Любчика. Любчик повинен з ними знову зустрінутися на вихідні, саме тоді буде «їхній» міліціонер працювати. А Любчик такий смішний сам собою;

говорить мені: «Я як минта того побачив, зразу замітив годинник дорогий. Я зрозумів що він вже виманив в когось з Арланів і кажу йому: завтра не опоздай, часи в тебе небось точные».

Після розмови в Марійки, Ліза та Олеся поїхали до свого дому.

Віктор запитав дружину що розповіла мама, Ліза за столом на кухні старалася дослівно передати все що почула від Марійки. А коли вже пішла лягати спати, Ліза почала вести розмову з Віктором про Гаріка і таке подібне.

- Знаєш Вітька, по правді кажучи, мені чомусь противні такі люди що люблять якісь справи нечисті. Ще коли я в школу ходила, дівчата завжди любили задивлятися на таких хлопців що вони рахувались діловими в той час. Звичайно займалися ділами непристойними і злочинними. Навіть там був один такий непоганий на вроду, лиш я почула про нього що він сміявся з однієї дівчини і думав тим показати що за ним усі дівчати ламаються. Після того як я побачила як він покривлявся дівчині, він мені таким став противним що я навіть не здоровалась з ним. Після того один такий Льоня, підійшов і говорить мені що там другий щось обіцявся мене зловити а Льоня почав вихвалити себе, що він його може «покласти на місце», лиш йому потрібно розраховувати на мою прихильність, якщо не любов то хоча вечірня дружба і в кафе разом піти. Я переказала дівчиною однією щоб передала йому і щоб він не розраховував зовсім. А вона так здивувалась від почутого, подумала що це я таке показую перед такими пацанами крутими. Я просто сказала що мені не потрібний жоден з них і в ніяких послугах я не нуждаюсь. А коли потрібно, тоді мене може батько захистити, лиш тим діловим тоді буде гірко коли скуштують «кавказьку аджіку». Однокласниця почала мене вговорювати щоб я більше про батька не згадувала, адже нам уже по тринадцять років, хлопці будуть сміятись, а я сказала що мені все одно що вони подумают про мене, і їхнє враження мене зовсім не цікавить. Напевно тоді вони подумали що татова донечка і вже не приставали до мене більше. Воно було саме тієї весни, коли літом я вже тебе побачила.

- А коли б я був хуліган також, як тоді ти б зі мною повелася?

- Ні, я знала що ти вихований гарно: як ти був красивий будовою тіла і обличчям, також в тебе серце і душа знаходяться гарними.

- А звідки ти могла знати?

- Відчула серцем своїм... Воно в мене від народження дуже чутливим а особливо в таких моментах як було тоді...

- І звідки в тебе воно взялося таке особливе?

Ліза поклати голову на груди чоловікові, і по-дитячому відповіла:

- Татко з мамкою наділили, колись давно в Ешері...

Наступило четверте липня. Усі були вихідними, а так як день був п'ятниця, завтра і в неділю також можна було відпочити. Маючи нагоду гарно провести час, багато жителів гігантського міста Нью-Йорка, роз'їхалися по парках та місцях розваг.

Родині Арланів було не дуже до розваг та втіхи, так як їхні рідні ще були затриманими в Москві. Правда вже надія була на успішний кінець тієї драми. Перед тим Марійка вела розмову з Любчиком і він повідомив що вони майже відкупились і могли б уже їхати додому, лиш самі Арлани не так швидко хотіли розлучитися з своїм товаром. Відчувши перевагу в деяких спірних питаннях, вони вирішили витягнути все своє золото з рук правоохоронців. Звичайно почалася торгівля, так як золото знайшли в Лева, який був громадянином США, а двох затримали немов без особливої причини, і вже другий тиждень вони були в ізоляторі. Аркадій навіть мав можливість передати кілька слів для дружини. Але Тетяна не слухаючи його ласкаві вислови, почала сварити за те що скільки переживання його візит приніс для її здоров'я та для їхньої дочки і навіть Тамарки.

Буквально через три дні драма була розв'язаною. Перед тим Ріта провівши консультацію з Любчиком по телефону, попросила Тетяну замовити її квиток в Москву. Вона сказала що саме без туристичного агентства вирішить відкрити візи: в Україну і в Росію. Як зрозуміла Тетяна з слів Ріти, Арланам прийшлося частину золота викупити знову. Також неприємності набрався і їхній поставщик, який повернувся в Москву щоб об'яснити ся в своїй невиносності. А ще він сказав що вже почав скуповувати золото по кавказьких аулах, для того щоб на наступній рік з ними вести бізнес. Аркадій у відповідь йому відказав що такий варіант можливим, тільки він сам буде вирішувати місце зустрічі і місто куди вони будуть прилітати.

Після того коли Арлани були звільнені від арешту, вони зателефонували в Штати. Кожен з них поспілкувались з дружинами і Аркадій сказав Тетяні що зателефонує коли взяти для них квитки і звідки взяти. Справа в тому що Арлани разом з Любчиком постарались якнайшвидше вибратися з Москви. Аркадій сказав щоб їхати їм в Україну, незважаючи на те що вони не мали віз для перебування на території України. Так як кримінальний авторитет не хотів забирати їх для вияснення справи з ізолятора органів, після їхнього звільнення він легко міг постаратись в тому, щоб вони були затриманими вже його людьми; як не в Шереметьєво, тоді десь в Москві. Усі четверо переїхали до брата Лілі, пожили в нього в будівельному вагончику два дні, також одягнулись в спецівки працівників, щоб коли хто їх побачив, вони виглядали немов люди які приїхали на роботу.

З Москви брат Лілі вислав їх на мікроавтобусі в Харків, водій знав як проїхати з Росії в Україну щоб не було проблеми з візами. Приїхавши в Харків, Аркадій взяв яким сполученням можна добратись до Нью-Йорка, він зателефонував дружині щоб взяла для них квитки.

Тим часом як у них залишилось кілька днів вільних, тобто прийшлося почекати на рейс, Арлани вирішили пожити не в готелі, а для безпеки перебути в якомусь селі за містом. Водій, який був родом також з під Івано-Франківська, погодився обслуговувати їх аж до того часу поки вони не пройдуть митницю в аеропорті. Так як брат Лілі знав що Лев Арлан являється вітчим Олесі, він порахував водієві як робочий тиждень разом з вантажниками на базарі.

Приїхавши в якесь село, гості показали що в них поламалась машина, а вірніше згорів комп'ютер в мікроавтобусі їхньому. З нагоди цього вони попросились пожити за плату в одного чоловіка який жив з дружиною та з її сестрою. Водій почав мотивувати що їм потрібно побути тут до того часу, аж поки йому в Москві не куплять частину до його транспорту і не привезуть сюди. Господар скромного маєтку, поглянув на своїх господинь і пожартував: «в нас нічого не вкрадуть такі кватиранти, ми не маємо нічого, хіба ми в них щось потягнемо».

Арлани накупили всього в сільському магазині поїсти, правда посилали тільки водія, просто щоб не було лишніх розмов в селі. Аркадій запитав господаря чи далеко знаходиться магазин, при тому пояснив що їхня машина може їхати до трьох кілометрів, тобто поки не нагріється повністю двигун а після того починає блокувати комп'ютер. Звичайно що люди які не мали нічого спільного з технікою, а ще так як мікроавтобус був німецького виробництва, не мали жодної уяви як працює в автомобілі комп'ютер.

Літніми вечорами, Арлани готували шашлики, палили вогнище в саду і кликали на вечерю господаря і його дружину з сестрою. З часом оцінивши обстановку як безпечну, Арлани признались що живуть в Америці, тільки сказали що з Москви їдуть на Прикарпаття і пригода в них з машиною. Лев показував на ноутбуку фото усієї родини, а Аркадій дуже хвалився онуками. Також розповідали про Кавказ, про те як вони емігрували і як обжилися на чужині. До них навіть пристав сільський учитель, який жив по сусідстві з господарем, в якого вони тимчасово перебували. Бесіди велись до опівночі, а ранком усі відпочивали майже до обіду.

Коли вже нарешті водій з Гаріком привезли квитки з Харкова і сказали що на трасі зустрінулись з тими хто йому привіз до машини комп'ютер, усі почали готуватися в дорогу. Дід господар, засумував за кватирантами, так як кожного вечора він разом з ними мав гарну вечерю з шашликами. Водій також ще не проти був посидіти хоча тиждень, поки в Москві робота провадиться без нього а дні зараховуються, лиш час наступив прощатись...

Частину золота, Арлани вирішили залишити Любчикові, щоб передав Рітою яка вже мала вилетіти з Нью-Йорка того ж самого вечора коли прилетять Арлани. По правді вже аж такої потреби не було щоб Ріта летіла в Росію, лиш вона вже так настроїлась на зустріч з Любчиком, що все владнала на роботі і таки вилетіла. Батьки її вговорювали щоб не летіти в Шереметьєво, адже саме там знову можуть поцікавитись таким прізвиськом, лиш Ріта пояснила що тисячі людей з Нью-Йорка прилітають і не можливо щоб так слідкували за прізвиськами, хіба коли вже розшукує певну особу Інтерпол чи Європол. А те що Арланів затримали, так вони вилітали з Росії і тим більше що Аркадій був назвав дату, знаючи день на них вже чекали на митниці. Звичайно що коли б було пройшло три дні, Арлани вилетіли б без проблеми з Москви, просто про них забули б уже.

Відпровадивши Арланів з Харкова, Любчик порахував час щоб встигнути здоліти відстань біля вісімсот кілометрів з Харкова в Москву. Він з водієм мікроавтобуса виїхали просто з аеропорту і взяли курс на північ, тобто в столицю Росії. По дорозі Любчик слухав як водій вихваляв Арланів і як він відпочив з ними в діда під Харковом. Любчик також був задоволений що допоміг людям, в родину яких він збирався вступити незабаром. Лиш він мріяв коли б Ріта була прилетіла хоча трошки швидше, щоб разом ними побути біля вечірнього вогню та поспілкуватись при гарній вечері. А взагалі Любчик вже відчував себе близьким до Арланів, навіть йому здавалось що саму Ріту він знає вже давно, тільки не бачив її ніколи поруч. Любчик уявляв її саме такою якою він бачив її на фотознімках. Також Любчик запримітив що Ріта, так само як Ліза, має однакову вдачу в розмові по телефону: коли вона розмовляє, вона говорить не голосно, зате дуже близько в мікрофон. По цій причині коли заплющити очі, складається враження що людина дуже близько біля тебе знаходиться, відчувається тембр гортані і голосу. Любчикові така розмова подобалась, так як само як колись Віктору.

Тим часом коли Любчик роздумуючи про Ріту, яку він вже полюбив заочно, оцінюючи по фото і захоплюючись її голосом, він разом з водієм мікроавтобуса досягали Москви так як само як Арлани пересівши на другий літак в Європі, досягали берегів Північної Америки.

В аеропорт Джона Кеннеді, виїхали зустрічати Арланів Марійка з Лізою. Також повинна була підійти Фаїна, тільки Фаїна привезла Ріту в перший термінал для реєстрації на борт. Гарік повинен був почекати на Фаїну коли б та запізнилася переїхати на четвертій термінал, на якого прилітали Арлани. Аркадія відвезти додому погодилася Ліза. Також в аеропорт поїхала Олеся, лиш Олеся поїхала відпровадити Ріту. Олеся зразу поїхала на перший термінал. Олесі було дуже важливо поглянути як Ріта оділася для зустрічі, а можливо що Ріта щось буде просити її про якусь послугу. Олеся навіть швидше усіх приїхала і вже ходила по залі терміналу на другому поверху. А коли вже під'їхали Фаїна з Рітою, Олеся їх побачила в дверях терміналу.

Ріта була одітою в чорне плаття, воно було недовгим і блискуче. Для Олесі було не привичним саме такою побачити Ріту і тут Олеся зразу додумалася чому Ріта якась іншою як завжди: Ріта не мала на собі зовсім ніяких прикрас, і не була на ній помади. Тільки на правій руці виблискував годинник фірми «Ebel», який вільно плавав металічним браслетом по смуглявій руці. Олеся не видержала щоб не запитати чому саме Ріта так скромно вирядилася на першу зустріч з Любчиком:

- Слушай Маргарита: ты это, ты что боялась брать украшения чтоб не заподозрили тебя на таможне?

- Нет Александра. Просто я решила быть такой как есть. Чтоб посмотрел на меня Любомыр и сделал выбор. Зачем скрывать под пудрой свой лик?

- Хорошо решила. Конечно красивой женщине незачем себя мазать. Теперь видно что ты настоящая Арланка и убеждена в том что покоришь свой привлекательностью Любомыра.

- Спасибо, только я ведь по делу туда еду: нужно товар привезти Гарику.

- Не сомневаемся. - Засміялась Фаїна, підмогнувши на Олесю.

- А кстати, - пригадала Олеся, - когда Витя увидел впервые Лизу, то есть впервые он её увидел вечером и для них двоих неожиданно. А вот когда она к нам зашла, тогда она также вела себе скромно и деду очень понравилась, не то что Виктору.

- Также тогда не накрасилась?

- Кудам там? Така гроза була що ужас. Ми з нею так промокли що там краску смыло бы за хвилину.

- Вот сама видишь как получается: на первый раз - только в натуре и ничего лишнего. - Промовила Рита, та усміхнувшись показала свої вибілені зуби.

Одного липневого вечора, Ліза зайшла в хату а Віктор поїхав в магазин щоб купити молоко. Вона повернулася з Віктором та дітьми, лиш що з берега океану, де вони купались. На дворі було дуже гаряче і так як працював кондиціонер, в хаті було набагато приємніше. Але будучи на пляжі, Тамарка посварилася з Володькою, який також був поїхав разом з ними, замість Руслана малого, якого Ліза залишила з Олесею. Справа в тому щ він жартуючи брызжав на неї водою з піском, вже після того як вона готовилася їхати до дому. Володька побачивши що Ліза пішла дальше з Віктором у воду, вирішив трошки посміятись з сестри. Але що найбільше вразило Тамарку, це те що він почав її говорити про свого брата Валерку, так як Володька знав що розмова про нього її роздрознює, він в таких випадках говорив їй що перекаже йому про неї все погане і вони будуть з неї сміятись разом, коли той приїде.

Повертаючись додому, Тамарка мовчала всю дорогу, Володька також. Правда Ліза з Віктором не звернули уваги навіть на дітей, просто подумали що вони так втомились від того що грались у воді.

Тамарка навіть не знявши купальника, натягнула футболку на себе і гралася з котом на дворі. Вона почула як почав зриватись раптово вітер, і побачила як вечірне небо почало освітлюватись від блискавок які наближались чим раз ближче. А коли вже почався роздаватись гуркіт грому, Тамарка побігла в хату сказати мамі що буде скоро гроза.

Ліза була одітою в літній халат розмальований великими соняшниками, вона розчісувала своє волосся після води. Коли дочка її повідомила про зміну погоди, Ліза поглянувши вслід за нею, зупинила її.

- Тамка, ти чому такою в'ялою?

- А що воно таке? - Не зрозумівши що значить по-українському, перепитала Тамарка.

- Чому ти сумна якась? Може ти погано почуваєшся?

Тамарка нічого не відповіла, тільки пройшла у велику кімнату, і немов впала на м'який диван. Ліза пішла за нею, вона присіла біля доні в пригорнула до себе.

- Лялька, так ти признаєшся мамі що з тобою?

- Нічого, - глибоко зітхнула Тамарка.

- А все ж таки що трапилось?

- Вовка поганий.

- Чому так думаєш про нього?

- Він на мене піском кидав, але воно нічого; я вже не мокрою.

- Тоді чому ти сердитою на нього?

- Він сміявся з мене і казав що розкаже про мене братові, щоб той сміявся з мене.

- А що він може про тебе таке розказати братові, що його брат буде сміятись з тебе?

- Він казав що, але я тобі не скажу.

- Тоді скажи його мамі, тьотя Олесея поговорить з ним і він не буде так поступати більше з тобою. Лиш мені цікаво з чого він може сміятись?

- Може я трошки скажу його мамі.

- Як тобі хочеться, але не звертай увагу на кожний жарт.

Ліза побачила що Тамарка задивилась на картину яка висіла напроти них на стіні. Картина була та сама що Савченки її купили у Львові для Лізи. Тамарка почала розпитувати маму про Карпати. Вона пам'ятала коли вони були в Косові, також її цікавило чому там люди

одіваються якось по-іншому як друзі в Україні. Тамарка скоріше бачила фотографії в Тетяни, на яких була родина Лук'яненків в гуцульському одязу та в капелюхах.

За вікном почали яскраво спалахувати блискавки, Тамарка попросила щоб погасити світло і їй буде цікавіше слухати про що розповідає мама. Вона хотіла заодно любоватися світлом блискавок і слухати розповідь про Карпати. Але Тамарка не знала що Ліза пригадала собі таку саму погоду в шлюбну ніч, Ліза відчула що її улюблена доня також любить насолоджуватись буйною стихією природи. Лізу наповнило таке гармонійне почуття романтики, що вона не зважаючи на те що її доні повинно виповнитися в восени десять років, почала її розповідати про ніжні почуття:

- А ще що цікаво є прийнято в Карпатах, - взявши за руку Тамарку тихо та поволі промовляла Ліза, - колись хлопець який вподобав собі дівчину, повинен був знайти для неї чарівну квітку. Ось там мабуть на тих горах, що тут намальованими на картині, росте десь захованою від людей така квітка, яку дуже важко знайти.

- Мамка, а квітка така як називається?

- Вона називається «Едельвейс».

- А ти її бачила колись?

- Ні, на жаль не бачила.

- А бабця Таня бачила?

- Не думаю.

- Ніхто не бачив... - Замріяно зітхнула Тамарка.

- А може бабуся Маруся бачила. - Почала словесно розмальовувати Ліза давню подію. - Знаєш Тамка, колись, коли бабуся Маруся була молодою дівчиною, вона поїхала в Карпати побачити найбільшу гору і вийти на неї. А там поїхав такий хлопець якого звали Володя. Тоді той хлопець зібрав букет квітів і підійшов щоб подарувати біленькій синьоокій дівчині яку звали Марійка. А можливо там серед тих квіточок, він зірвав був також едельвейс, адже та дівчина зразу його полюбила і вийшла за нього заміж. Тоді в них народились двоє діточок: хлопчик Вітя і дівчинка Олеська.

- А, наш татко і мама Вовчика і Олега, - засміялась Тамарка.

- Бачиш як ти зрозуміла гарно.

- Мамка, а коли хлопець знайде таку квітку а дівчина його не любить; що тоді?

- А тоді вона його полюбить зразу. Коли вже він знайде едельвейс для неї, тоді вона стане його дружиною і будуть вони жити разом все життя.

- Напевно той Володя не був знайшов для бабусі таку квітку; вона має вже другого чоловіка а дід Володя помер давно вже...

Ліза похитала головою, її навіть трошки дивно стало від того, як доня так розсудила справу і зробила висновок.

- А може, а він напевно був просто красивим, такий як наш татко і тому бабуся полюбила його. Мені татко також не знаходив едельвейсу ніколи а його люблю.

- Мамка, а той брат Вовчика може знайти таку квітку і мені привезти?

Ліза розсміялась від того що надумала собі Тамарка і побачила що вона просто боїться щоб такого не трапилось.

- Ні, ніколи не знайде він її. Едельвейс дуже важко знайти, навіть хто живе там в горах не завжди можуть знайти його. Валерка як поїде туди він лиш трошки на гору вийде і вже плакати буде що не може зійти в долину. Я колись на Кавказі по горах находилася з Рітою. Виходиш на гору ще так не страшно, а ось коли вниз, тоді вже не так просто зійти.

- Тоді добре... - Зітхнула Тамарка. - А яка квітка велика та що там в горах росте?

- Я не думаю що вона маленька, але мабуть і не дуже велика. Вона така білява і має волохаті пелюстки. Може бути п'ять пелюстків більших, після них вище ростуть знову лиш вже менші троки а так ще менші. В середині має цвіт жовтенький такий. А росте едельвейс поміж камінням високо в горах. Я бачила тільки на фото.

- Я буду просити бабусю Марусю, щоб мені там в магазині книжку купила таку де є така квітка. - Вирішила Тамарка.

Але Ліза хотіла повернутися до того що було зачепленим в розмові:

- А ти боїшся щоб Валерик не знайшов для тебе едельвейс і ти вже вимушено мала б йому належати на все життя? Ти Валерика не любиш?

- Краще щоб сміявся з мене, лиш щоб таку квітку не зміг знайти. - Зробила рішення Тамарка. Вона не знала як тим самим вгодила мамі. Ліза з радості поцілувала доню в щоку.

За вікном почалась гроза, дощ так шумів що Ліза підійшла відчинити вікно та полюбуватись тим, як великі краплі щедро падали на розпечену землю. Тамарка ввімкнула лампу яка стояла на столику і знову стала любитись картиною яка висіла на стіні. Вона думала собі чому художник не намалював десь тут таку квітку, хоча маленьку, лиш щоб вона побачила яка на вигляд квітка едельвейс. Тамарка полюбила «Карпатський пейзаж», саме так називалась картина. Тільки вона не могла збагнути своїм ще дитячим розумом, яке відношення буде мати розповідь мами цього вечора в її молодому житті, яке значення для неї буде мати навіть ця сама картина, цей самий художник, який також не знав в якій оселі висить його праця і які красиві, ще дитячі очі, розглядають його молодий талант...

24

Літо було в самому зеніті. На спеку Тетяна найбільше любила пожалітися Олесі, коли вони могли бачитись. Саме Олеся любила більше зиму як літо. Тетяна хоча не дуже любила зиму, все ж таки спеку вона не могла зносити. Їй подобався клімат такий як в Абхазії, а на Лонг-Айленді її спека дуже дратувала.

В Олесі було інше на голові як думати про погоду, вона не мала ніякої звістки від Любчика. Ще коли перший тиждень поїздки Ріти проходив, Олеся так собі пережила а ось коли Ріта повинна вже була повернутись а вона не повернулась, тоді вже Олесю зацікавило не як будь. Олеся просто не видержала і зателефонувала до Тетяни. Тетяна відповіла що сама питала Анжелу, побоюючись щоб чого не трапилось подібного як з Арланами в Москві, тільки Анжела відказала що трапилось лиш подія зовсім іншого характеру. В результаті Ріта залишилася ще на десять днів побути там.

Олеся покликавши Лізу, переказала слова Тетяни. Ліза не могла повірити в те що Ріта проміняла роботу, до якої вибиралась роками, ризикуючи тим що просто не повернутися вчасно.

- Добре моя мама говорила про неї, що вона не пропустить вже таку можливість. - Похитала головою Ліза.

- Як вона загубить роботу, - оглянулась Олеся, - її батьки мене просто приб'ють. Виходить що все через мене відбувається там. Але я скажу що ти Ліза тут всьому винуватою, - нараз вийшла з положення Олеся.

- А я тут при чому? не розумію... - Заклавши руки на груди, щиро своїми зеленими очами поглянула Ліза на Олесю.

- Ліза, коли б не ти, як тоді Ріта могла знати що Любчик існує на світі взагалі? А як Любчик міг знати що десь якась Ріта живе? Як бачиш все ти тут стала на зв'язку і все через тебе.

- Завжди ти виходиш сухою з води Олеся.

- Ліза, - Олеся перейшла на серйозний тон розмови, - А як ти думаєш: може Ріта задля Любчика начхати на роботу і кар'єру свою?

- Може. - Впевнено відказала Ліза.

- Важко повірити в таке якщо чесно...

- Якщо полюбила його, тоді на все готовою. Вона Арланка, а я їх знаю: в такому становищі в неї голова працює, лиш тільки в одному напрямку. Я себе пам'ятаю: коли б мені Вітя був запропонував кудись втекти щоб він не служив в армії, я б не роздумувала навіть хвилини. Ніхто б не знав і не помішав мені такого зробити.

- Ліза, ти не прирівнюй себе і п'ятнадцять років до Ріти, якій вже тридцять перший рік.

- Тим більше Олеся: в п'ятнадцять років ще хтось зупинить, заборонить, а її хто зупинить?

- Воно правда... Навіть шансів більше є в юному віці як в тридцять років. В п'ятнадцять років життя тільки на світанку, маю на увазі про кохання і статевий зріст.

- Все правильно Олеся, так що мене зовсім не здивує коли навіть Ріта залишиться продавати шкіряні куртки в магазині Любчика, разом з його племінницею Анею.

- Ой! - вигукнула Олеся. - А в мене здається повинен номер бути до Аньки. Ой Ліза як ти пригадала мені про неї вчасно. Все: коли знайду номерок, спробую зв'язатися з нею, не можливо щоб вона про свого дядю нічого не знала.

- Хвилиночку Олеся. - Зупинила Ліза. - А скажи правду як ти думаєш: може бути Ріта щасливою з Любчиком?

- Він непоганий. Колись Любчик любив показати з себе ділового і такого що не боїться, лиш він кілька показував так а насправді він «мамин синок». Він в армії не був, коло батьків постійно знаходився і за плечами старшого брата. А у Львові пам'ятаєш як він отримав тоді?

- Я пригадую коли вперше його побачила, як ми від вас їхали і він зупинився щоб хлопці налякати. Я так побачила що він з себе захотів показати переді мною ділового.

- Лиш коли б він був якимось іншим, його мама не звела б з Світланою яку він не любив.

- Воно правда. - Погодилась Ліза з Олесяю.

- Не знаю як Ріта вгодить його мамі зараз; я чула що тьотя Лена не дуже хоче щоб він їхав сюди в Америку.

- Ріта все владнає. Вона як його візьме в свої обійми, тоді Любчик забуде все на світі. А з його мамою вона також зможе. Ріта знає як кого взяти: потрібно ягнятком зробитися вона зробиться, потрібно пантерою, також зможе. А як вона уміє розжалобити когось кого потрібно, ти не повіриш Олеся. Таку з себе зробить скривджену єврейську дівчинку, що в тебе мимоволі сльози потечуть слухаючи її жалі. Ріта свого доб'ється любою ціною. На явному прикладі сама бачила коли Ріта захотіла помиритися зі мною. Зразу і тебе знайшла і подарунок купила такий цінний, а як понижала себе перед тобою і Ривкою; ти ж сама слухала її розкаяння. Коли людина ставить мету перед собою така як Ріта, тоді вона готовою на все. Ріта досить гордою і авторитетною навіть в родині нашій, вона найшвидше мову тут знала, голова в неї справді єврейська для такого. А коли Любчика захотілося і тут я стала немов прихований риф в морі, тоді краще себе застрахувати щоб я часом не висказала ся перед Любчиком в її адрес. Тим більше я знаю про її драми ще від того часу як вона приїхала сюди і жила в Брукліні. Лиш я також поважаю Ріту за її правильний поступок, нас так учила бабуся Сусанна: наробила проблем, тоді будь ласка відповідай за свої поступки.

- Коли Ріта так може добитися свого, тепер мені зрозуміло чому ти так боялась щоб вона не взялася за Вітю.

- Моє щастя що Вітя мене любить і вона знає що в неї саме з ним нічого не вийде. А з іншим легко. Я бачила як її бувший хлопець, той самий з Нальчика, як він стелився перед нею; просто тротуаром.

- Я думаю що Ріта не любила його, а просто так виходити за того кого не любиш, це не по вашому. А зараз справа зовсім інша з Любчиком.

- Ріта само собою, лиш в мене є друге переживання Олеся... - Замріяно поглянувши на небо призналася Ліза.

- Ти про що?

- Ось підросте в мене скоро і почнеться драма.

- Ти про Тamarку свою. Тут я тебе розумію.

- Уяви собі що я їй розповідала про Карпати, там традиції, звичаї різні і про едельвейс розказувала. Так вона хвилюється щоб Валерик Ковальський, не привіз їй квітку і не причарував.

- Я думаю що хто буде лакомитись на руку Тamarки, повинен тобі вперше едельвейс знайти і причарувати тебе як майбутню тещу.

- Не знаю, я напевно буду робити проблеми їй у виборі супутника життя.

- А може вона з тобою буде в солідарності по такому питанні?

- Ні, вона не послухає... Тим більше вона навіть не признаватиметься мені нічого про свої почуття.

- А чому саме ти вже так вирішила?

- По собі знаю... Я колись мами не боялась в такому питанні. Правда переживала щоб батько мій не заборонив мені ходити з Вітьком. Хоча він все одно нічого не добився б був. Хіба що мене прив'язав і замкнув на ланцюг десь в підвалі. Але він також не зміг б дивитися як я мучилась там. Я ж в нього була єдиною Єлизаветкою, як зіниця ока, я для нього була все що він привіз з собою з Кавказьких гір. Якщо по правді, я тоді ще не розуміла наскільки тато мене любив... Так що роздумуючи над тим усім в поїзді колись, батько прийшов до єдиного правильного висновку: Вітю прийняти за любимого зятя в сім'ю. Можливо ще послужило те що ми їхали як емігранти і вже не важно було яка освіта в кого, заняття, і так далі. Головне було що батько взяв саме те, що я уже від тринадцять років дружила з Вітькою.

- А в нас мого Юру дід вибрав ще перше як я приглянулась до нього і прийняла рішення.

- Мене також колись полюбив він, коли побачив вперше. - Усмінулась Ліза. - А взагалі Олеся, воно дуже мало так буває як в мене і в тебе повелось. Я побачила що ми просто щасливі були в такому виборі для себе...

- Може ще Любчикові так само пощастить хоча вже другим разом.

- Я за тим Олеся. Я взагалі хотіла б щоб усі люди були щасливими в житті, адже життя людини таке коротеньке, немає часу навіть насолодитися ним... На жаль так не буває, правда багато проблем люди собі самі роблять своїми поступками.

- Багато зла на землі Ліза. А коли хтось робить зло, як такій людині добро пожинати опісля? Ось поглянь на таку справу: знайшовся чоловік що поцікавився як колись Гарік машину вам роздобув, пройшло від того часу п'ятнадцять років, можливо вже машина розбитою чи поржавілою а прийшлося зустрінутися з своєю комбінацією. Добре що все обійшлося, а коли б усе забрали в них і ще їм завдала травм фізичних? Ось тобі як люди зустрічаються з своїм минулим, справді як ти висловила була - «Перехрестя доріг».

- Олеся, потрібно так жити щоб не було страшно зустрінутись з своїм минулим, лиш не завжди так вдається людині.

- Ти права Ліза. - Погодилась Олеся.

- Ми могли мати таку ж саму машину і без проблем тоді. Щастя що ще там не взяли за нас, а тут ми вже далеко, тим більше що батько мій невинуватим в тому.

Спека продовжувалась, небо було чисте без хмаринки. В таку погоду кілька над океаном сидіти, чи краще лежати на пісочку. Але на Лонг-Айленді життя дороге, хоча не таке як в Брукліні і значно дешевше як в Менхеттені, лиш все ж таки порівняно з центральними штатами, на Лонг-Айленді жити престижно. Тому тут потрібно працювати, а ще так як молодим сім'ям, які не дуже багаті, потрібно кожного дня заробляти гроші. Життя в Америці побудовано так мовити по принципу конвеєра: гроші приходять у вигляді заробітної плати і тут же відходять за плату послуг і інших необхідних речей, для побутових потреб. Коли зупиняється притік грошей, витік не зупиняється, і він перетворюється в реальну проблему.

Не зважаючи на спеку молоді годувальники своїх сімей Віктор та Юра, працюють в гаражі. В гарячу погоду в них роботи досить, в основному заправка кондиціонерів. Віктор навчився як заправляти та перевіряти втечу фреону з системи. Також в гарячу погоду багато автомашин в яких проблеми з витоком мастила, проблеми з охолодженням в довгих авто заторах стають кричущим питанням для власника авто.

В гаражі знаходиться духова кабінка, вона стає цінною особливо в таку погоду. Після кожного ремонту машини, механіки заскакують по черзі щоб змити з себе бруд мастил так як працюють тільки в одних шортах і без спецівок. У них гараж взятим в оренду, власник старий дядько, він добряга, лиш Віктор з Юрою розуміють що працюю на Лонг-Айленді потрібно шанувати більше, як скажімо на західній стороні від Нью-Йорк Сіті. Наприклад Ірина зі Львова з Олегом та з сином мешкають в сусідньому штаті Нью Джерсі, там велике

населення, будинки так стиснуті на вулицях, як любить жартувати Олег: «можна по дахах перебігти вулицю». Лиш тут більше робочих місць, великі порти, великі гори контейнерів які з порту відпливають по всьому світу, в тому числі в Україну.

Лонг-Айленд також заселеним, хоча не так як скажімо міста Джерсі Сіті, Елізабет, Ньюарк, Юніон, та передмістя впродовж річки Гудзон, яка обмиває західну сторону Менхеттена. Лиш на Лонг-Айленді немає таких гігантських комбінатів, заводів та індустрії. З цієї причини тут місце праці цінується жителями острова, а ще коли праця така що сам собі начальник і постановник правил. Віктор і Юра це розуміють, тому вони не думають що навколо їхнього острова Атлантичний океан, а на дворі спека більше тридцяти градусів.

В гаражі стоїть великий вітрильник, пропелер в завдовжки одного метра в барабані закритим сіткою, крутить усі вісім годин без зупинки. Хоча він дує також теплим повітрям, все ж таки провіває механіків. Юра періодично лле на бетонну підлогу щедро холодною водою з крана, хоча трошки буде вологіше від води і свіжіше. Також є ще одна вигода в механіків що гараж тільки боковою стороною повернутим до півдня, відчинивши двері половина подвір'я вже від другої години дня починається ховатися в тіні. Також гараж не тісним, є куди що покласти і дві автомашин, можна ремонтувати вільно, а механіків саме два.

Одного такого липневого дня в гараж приїхав Вадим, чоловік Лілі. Вийшовши з машини він звернувся до Віктора:

- Вітя, виручи земляка.
- А що кондиціонер не працює?
- А ти звідки знаєш? - Розвів руками Вадим.
- Бачу по тобі: маринуєшся в своєму соку.
- Та дивися як сорочка прилипла до мене як п'явка.
- Спішиш дуже?
- Ні, можу почекати.
- Пішли нап'ємося чогось з льодом зараз. - Показуючи рукою припросив земляка Віктор.

Коли усі троє сіли в офісі, Віктор протягнув ноги на табуретку. Юра знав що така поза говорить що вже до вечора, ніхто Віктора не заставить працювати.

- Машина Лільки, - став пояснювати Вадим. - Розумієте хлопці: звариться моя Лілька в тій машині. Говорить мені: «тобі ще не досить що я на кухні в ресторані парюсь і я ще маю в машині сушитись як таранька на сонці?» Зробимо може якось для тебе коли там не серйозна поломка, - пояснюю їй.

- Добра жінка в тебе Вадим. - замітив Віктор. - Моя теща лишила б таку машину на вулиці і взяла таксі на роботу. Андріївна жару не переносить. Взагалі така специфічна натура: любить сонце, літо, а трошки спеки і вже такі нарікання що не вговориш. Їй тільки в Абхазії було по душі а тут не вгодиш.

- Не вона одна такою Вітя, - махнув рукою Вадим, - баби такі істоти що дійсно не знаєш як вгодити. Ось наприклад моя: щось зайдемося і крикну на неї, вона мені говорить: «я тобі не кобила Брунькова щоб ти кричав на мене». Там де вони жили на Городенківщині, був якийсь Брунько старий в колгоспі конюхом, так коли крикну, зараз мене до нього прирівнює. Я вже хочу якось ніжно до неї в а вона в другу сторону: «ти чому вже нянькуєшся як Каська сусіда», вже мені покривляється. Там коло них колись якась Каська жила і так говорила дуже облесно, коли щось хотіла вивідати від когось. Ось так мужики буває: не вгодиш ні по доброму ані по іншому.

- Тут справа серйозна в такому питанні Вадим. - Зупинив його розмову Віктор, піднявши руку. - Розумієш, як ти сказав що жінка є така істота, що потрібно знати що і коли її хочеться. Наприклад: до одних речей жінка хоче щоб бути дуже таким скажімо ніжним, співчутливим, а до других потрібно щоб вона відчувала чоловічу волю. Особливо жінки люблять в деяких моментах коли чоловік поводить як мужчина. Я не знаю як інші, лиш моя Ліза любить щоб для неї особливо виділити увагу, і навіть подобається їй строгість, правда в певних питаннях. А взагалі жінки народ такий складний, якщо під мікроскоп поглянути на них.

- Бачиш Вітя, ти свою якось розкусив і знаєш що і коли їй потрібно, а я не второпаю чому моя баба мучиться і ще мене мучить інколи з нічого.

- Я також не зразу розкусив б її, лиш коли я ось з Юркою в армії були, моя сестра Олеся доволі часу проводила з Лізою як близька подруга. Так Ліза все їй признавалась що її в мені подобається і як про яку поведінку з моєї сторони, вона собі мріє. Так що тут я також не зміг би так швидко розібратись коли б не Олеся.

- Добре що підказав. - Засміявся Вадим. - Буду просити Олеся що мою там розкусила в ресторані і мені переказала що моїй не терпиться від мене: чи гладити її чи дати добре.

- По крайній мірі тобі я вже дам пораду, - вмшався Юра. - Тобі потрібно спускатись на аеродром, забагато годин вильоту в тебе. Жалілася твоя моїй Лесі що ти літаєш цілу ніч на літаках в комп'ютері. Так що сідай на землю трохи і до жінки йди.

Віктор признався розповівши одну сцену яка відбулася давніше у нього вдома на кухні. Саме тоді коли в нього з Лізою були натягнуті відносини через Ріту:

- Одного разу був у нас такий випадок: я приїхав з роботи, моя Ліза поклала на стіл там поїсти а сама стоїть на кухні і дивиться у вікно. Я побачив що щось не в порядку з нею. Починаю говорити а вона не відповідає; заклала руки і стоїть повернутою від мене. Я зрозумів в чому справа: вона ревнувала мене до одної такої особи. Встав за столу, підійшов пожаліти дружину. А вона була в тапочках і трошки нижчою ростом як тоді коли в туфлях. Я став заді неї, взяв руками за талію і почав на вухо шептати про те що я її люблю і так далі. Бачу вона звільнює мої руки і відійшла в сторону нічого не сказавши. Я також людина і маю емоції, я ж не Ванька-Встанька що можна гнути його в різну сторону і він знову стоїть. При тому що я зовсім не винуватий в тому що вона собі надумала. Одним словом взяло мене за живе як кажуть. Хватаю Лізу за руки, підіймаю руки вгору і приклав її до стіни. Вона хотіла визволитися від мене, починає колінами мене щось там штовхати, вириватись щоб звільнити руки свої. Говорить мені «відпусти руки, мені боляче». Я тоді її так прижав до стіни, а руки так стиснув що в неї на очах появились сльози. Коли вона вже не мала куди ухилитися від мене, тоді почав її цілувати. Я подумав що вона буде кусатися, тому що тільки те що вона могла зробити в такому положенні, але бачу що моя жертва заплющує очі і сама починає те саме робити що я роблю. В результаті закінчили французьким поцілунком. Правда в мене аж на долоні відбилась бляшка від ремінця її годинника, а в неї напевно на кистях рук, синяки були від моїх обіймів. Лиш після того ранком побігла похвалитися Олесі що я вчора довів не на словах а на ділі те, що її люблю, при тому усім своїм еством. Ось так буває з жінками порою. Бували ще подібні випадки, лиш я вже не буду їх розголошувати.

- Спробую може з своєю так само, - відказав Вадим.

- Лиш не перестарайся, - почав сміятись Юра. - Твоя блідонька дуже, так що обережно. Ліза хоча тендітною, лиш вона з Кавказу, а там люди живучими; найдовше живуть в Абхазії.

- А ще про тещу розкажу. - Продовжував Віктор. - Колись як вони ще жили в Івано-Франківську, були молоді, теща моя, тобто Андріївна, любила собі так трошки подразнити тестя своїми виходьками. А він такий самий ревнивий як моя Ліза; дві краплі води. Одного разу десь там взявся виправляти тещу, а Ліза будши малою, відчинила двері в їхню спальню і почала плакати щоб тато залишив в спокою маму. Андріївна виходить з кімнати, взяла Лізу за руку і починає сварити її: «іди в свою кімнату і не плач щоб сусіди не слухали що в нас щось відбувається, я сама з татом розберуся без тебе, а твого голосу щоб я не чула». Ліза покліпала очами і пішла. Ось так інколи хочеться пожаліти а вони ще можуть злитися на твоє співчуття. Такий народ наші істоти хлопці.

Юра стукнув рукою по столі і кивнув головою що потрібно іти до машини.

- Пішли, а то твоя запитає чи відремонтували машину а ти що будеш розказувати як їхні кісточки тут промивали? Скаже твоя жінка що ми також як баби пересипаємо їхні капризи.

- Нічого, щось навчуся коло вас хлопці; такого також треба знати, - відказав Вадим.

Олеся не змогла зв'язатись з Анею, племінницею Любчика, як вона не старалась, нічого в неї не виходило. Але до неї зателефонувала Марійка, вона просила щоб Олеся приїхала до неї на важливу розмову. Олеся погодилась через п'ятнадцять хвилин приїхати до мами. Вона побачила що Марійка була задуманою, лиш одночасно по-особливому зацікавленою.

- Олеся, ти завжди мені принесеш якусь проблему.

- Яку саме мам?

- Я вже не можу просто: сьогодні до мене з України телефонувала Лена Яківна, мама Любчика. Одним словом вона мала зі мною розмову про Ріту.

- Я не сумнівалася в такому. - Перекинувши ногу на дивані усміхнулася Олеся.

- Тобі весело, а люди проблеми мають.

- Які саме в них проблеми, цікаво мені знати?

- Почала мене питати про родину Арланів, і говорить що коли Любчик поїде, тоді кілька вона може довірити мені його, та щоб я її повідомляла про його життя тут далеко від неї.

- Я ж говорила Лізі буквально кілька днів тому що Любчик мамин синок.

- Але Ріта їй подобається, говорить мені Лена Яківна що вона симпатична, зразково вихованою і порівнюючи з бувшою Світланою, надається щоб її полюбити.

- Ріта уміє показатись ягнятком коли потрібно, навіть розжалувати. А ще коли похвалилась своєю професією, скільки заробляє, тоді Лена Яківна кльонула на наживку.

- Я запитала де в даний час Ріта з Любчиком що вона так вільно про неї говорить, а Яківна мені сказала що вони поїхали до нас.

- Куди до нас?

- А ти вже забула де ми жили і де ти виросла?

- Ой! Не вірю! Ріта буде в нас на подвір'ї?

- Завтра до Галі Михасевої зателефоную щоб взнати як там вона зустрінула гостей наших.

- Мам, нічого не хвилюйся; все буде добре в них. Наприклад в мене сумління чисте і завжди буде таким, адже мене спонукали бажання тільки зробити добре та приємне для людей: в першу чергу для нашої Лізи, а так з нагоди цього для самої Ріти і Любчика. Я не старалась підсунути Ріті те, що сама не вважаю за нормальним. Так як вона з таким минулим, про якого ми повинні усі зараз призабути, для неї Любчик це просто лотерея на все життя. А для нього також: приїхати в Штати, жити тут поруч біля нас, знайомих та близьких для нього людей, лиш мріяти про таке. Так що можеш почувати себе вільно і навіть радіти разом з нами з нагоди успіху моєї праці та старань.

- Це ще не все Олеся. - Оглянувшись Марійка на скрип дверей з яких виходила Настя і пішла на двір кивнувши головою до Олесі.

- Що ще там?

- Також телефонувала Анжела до мене. Говорить мені що вона дуже хвилювалась за Ріту, лиш так як Любчик наш знайомий, тоді вона може надіятись на краще. Виходить я також перед нею відповідальна за їхнє одруження. Ось так ти Олеся мене поклала в таке положення: для Любчикової родини я знаю Арланів, а для тих самих Арланів я знаю Любчикових рідних.

- Зрозуміло: ти мам на перехресті доріг опинилася.

- А як почала Анжела тобою захоплюватись, мовляв як ти так могла приглянутись що Ріта одинокою, як тобі не байдужні долі людей і так далі. А ще сказала що Ріта скоріше ходила такою невдоволеною, завжди щось було їй не так. А коли вже почала з Любчиком по телефону говорити, стала іншою: кинула куріння, веселішою зробилась. Анжела в цьому бачить велику твою заслугу Олеся. Я так бачу що євреї коли хочуть щоб їм хтось допоміг, тоді починають так вихвалювати, що та сама людина вже прикладає усі зусилля, щоб такою бути як про неї вже сказано. Так що Олеся я думаю що Анжела ще з тобою зустрінеться також.

- Мам, як їй не вихвалити мене? Ти може частину знаєш про Ріту, лиш батьки мали з нею проблем досить. Навіть коли б вони взнали про те що вона проблеми робила Лізі, знаєш як їм неприємно від того? Я не думаю що Анжела така як Тетяна: Ліза розбила чашу від того що побачила Ріту, а Тетяна собі навіть не дуже до голови взяла те що робилося в душі Лізи.

- Якщо чесно, тоді ти виручаючи Лізу. Як говорили в нас: «одним вистрілом, два зайці поклала». Так тільки ти Олеся можеш. - Похвалила дочку Марійка.

- Жаль що Раїса Яківна померла, вона б також була б задоволеною від таких новин...

- А тепер ще одна новина вже місцевого значення, тобто домашнього. - Змінила тему Марійка. - В мене був Володька наш і сказав щоб я поговорила з Тамаркою тому що вона на нього образилася і не хоче говорити з ним вже досить часу.

- А він що її зробив такого?

- Казав що були над океаном і він щось пожартував чи посміявся з її купальника. А вона як бачиш вже така дівка що так образилась.

- Ой, ти дивись яка дівка мені, вона ще взагалі може купатись без купальника в такому віці. А по поводу образ, вона такою як її татко. А Ліза мені не сказала нічого; може не знає про те. Тамарка не признається їй про таку справу.

- Ліза може знати, лиш вона не хоче щоб хтось втручався між діти з нас. Діти як правило самі розбираються, лиш тут мабуть Тамарку заділо добре що вона так довго ображається.

- Я поговорю з ним і дам йому купальники, малому полякові.

- Краще Олеся Тамарку запитай, вона з тобою поділиться переживанням, їй потрібно комусь виговоритись про свою кривду.

- Добре, я так поступлю.

- Володька мене просив, лиш вона зі мною не дуже охоче поділиться своїми таємницями.

- Думаю малий щось загнув напевно про Валерку Ковальського а вона його не любить дуже; в неї алергія на нього.

- Ой, що з тими дітьми робиться тут. - Повела очами Марійка.

- Ще нічого особливого не робиться але скоро буде робитись. Ліза хвилюється за малу також; призналась мені.

- Кожна нормальна мама за дітей хвилюється, а ще Тамарка трошки скритою такою. Знаєш Олеся: такі люди щось собі надумують а коли вже виявляється, тоді вже пізно щось змінити.

- А Ліза хіба не такою була: батьки можна сказати не знали ще про Вітю так виразно, а вона вже кровну клятву з ним вчинила. Там Тетяна вже знала, лиш не про клятву а просто про дружбу їхню, а Арк не знав аж до еміграції їхньої майже.

- Коли б Тамарка знайшла собі такого як наш Вітя був, тоді нехай робить собі таємно все, лиш щоб такий був в неї вибранець долі. А коли навпаки попадеться їй, що тоді робити нам усім і її також?

- Ой мам, вже перестань про таке думати: коли я Ріту намістила як слід, спробую і з Тамаркою колись якось. Ти вже так само як Ліза починаєш хвилюватись за кохання онуки, якій лиш десять років.

- Я за тебе також колись так хвилювалась Олеся.

- Я пам'ятаю, твоє хвилювання виявлялося в іншій формі трошки. - Почала сміятись Олеся.

- Ти також ображаєшся на мене так довго що пам'ятаєш таке?

- Ні що ти мам. Я вдячна тобі навпаки, з мене зробила людину таку що ще комусь можу допомогти. Ніколи не думай такого що я ображалась на тебе, тому що такими сумнівами ти мене справді ображаєш.

- Добра ти душа Олеся, я б хотіла бути такою...

- Мам, саме ти такою, а мене ти народила. Може ти була характером трошки серйознішою, була колись, строгішою, але це нормально: ми усі любимо тебе дуже і тепер будучи дорослими розуміємо як ти проводила самотньо життя задля нас колись. Я в боргу перед тобою мам.

- Тоді постарайся з Тамаркою знаходити спільну мову, так потрошки з нею заговорюй завжди, може вона увійде в довір'я тобі. Вона мамі не відкриє душу а ось тобі щоб хтось не відкрив свої таємниці, я таких не зустрічала.

- Спробую. - Пообіцяла Олеся мамі.

В той самий час вже почались на дворі сутінки. Літній день закінчувався.

Віктор приїхавши додому, знайшов дружину в гаражі, Ліза годувала kota Жмурика. Віктор вийшовши з машини підійшов з заді і обняв дружину за талію.

- Як справи в нашої мамки?

- Спасибі, так нічого.
- А я думав що ти скучала за мною.
- За тобою? - Ліза повела очами, - звичайно що скучала. Я завжди за тобою скучаю Вітя.
- А чим займалась сьогодні?
- На сонечку загоряла трошки. - Ліза підняла рукав футболки щоб поглянути на руку вище ліктя як вона загоріла.
- Гляди не будь довго на сонці.
- Чому так хвилюєшся?
- Щоб так не засмались, що родимку не буде видно твою.
- Будеш бачити: як колись у вечорі від першого разу побачив, тоді вона не заховається від тебе ніколи.

Віктор поцілував дружину в ліву щоку, саме туди де знаходилась його любимо родимка.

- А завтра також будеш загоряти трошки?
- Ні, завтра ж субота.
- А при чому тут субота? Погода буде сонячною.
- Так Юра буде вдома, я що тут буду роздягнута лежати перед хатою?
- Ой, що Ковальського встидаєшся?
- Можна і так сказати.
- Не дарма ти полюбила позолочений ріг якого Ріта подарувала, ти справді якась середньовічна принцеса і розуміння в тебе на деякі речі також немов з минулого.
- А тобі що я такою не подобаюсь скромною?
- Ні що ти? Навпаки скромність прикрашає кожну жінку і ще більше робить її привабливою серед людей. - Віктор нахилившись прошептав дружині на вухо, - твоя краса тільки для мене, тільки для того хто тебе любить і носить в серці постійно...

Наступного дня, тобто в суботу, Марійка зателефонувала в Україну. Саме тоді в Україну був вечір, тому що так як було літо, Марійка знала що мабуть в день нікого в хаті не захопиш. Трубку телефону підняв малий, від і покликав бабцю Галю. Марійка привіталась і почала розпитувати про село та про останні новини в ньому. Але Галя Михасева тут же перейшла на розмову задля якої Марійка їй зателефонувала:

- Ой Марійка, та ми вчора гості мали поважні такі.
- А хто такий був там у вас? - Марійка немов нічого не знаючи, з цікавістю запитувала Михасеву дружину.
- Та був Любчик той з міста і сестра твоєї невістки.
- А чому вони не в неділю а якось в п'ятницю?
- Воно так було: Любчик мені задзвонив коли вони можуть приїхати, я так сказала щоб приїхали, а в неділю вони мають дорогу собі кудись. Та вони такі культурні люди, наперед повідомили мене, малим цукерків навезли так багато. Ми так набулись з ними тут.
- А як тобі Ріта так на твій погляд?
- Ой, та така мила людина, як вона діти любить. Малий наш старший сказав що він також називається Любомир, так вона так коло нього, як коло якогось рідного.
- Ріта дуже хлопчиків любить.
- Нарозказувалась нам як ви там, дуже Олесю хвалила і Лізу також. Хотілось їй побачити де Олеся жила колись, я їх поводила всюди і показала. Міша мій показав де саме стояло колись сіно, в якому твій дід переховував ту дитину що тепер там десь в Канаді. Ріта сказала що коли вона приїздила до вас давніше, тоді Ріта переводила для вас те що та жінка говорила. Правда я не знала де саме Ліза з Віктором якусь клятву говорили колись, казав Любчик що Вітя до армій мав іти тоді. Пішли на Бистрицю, там походили собі а де воно там було я не

знала щоб їм показати. А від нас ще поїхали до Лук'янової хати подивитись, казала Ріта що Ліза їй дуже розмалювала колись як вона там була і Вітя подарував їй камінь той дорогий що вона має. Дуже Ріта була здивованою які в нас хати великі будують люди, казала щоб в Америці таку хату мати, потрібно лиш на податок робити і не одному а двом а то і більше.

- Як ти Галя вважаєш: підходить вона Любчикові?

- Ой та вона така пані, а Любчикові підходить тому що зразу видно що вони євреї. Любчик так коли сам, тоді потрібно пригланутись з якої він родини а Ріта таки натуральна єврейська красуня. Наприклад Ліза вже має українського в собі і кавказького.

- В Лізи мама українка а в Ріти єврейка.

- А мені по правді дивно що їй захотілося аж сюди їхати до нас так далеко.

- Зрозумій Галя: тут люди все мають а от щоб зустрінути людину для сімейного життя, тут проблема в цьому. Ріта вже не юна дівчина і думає про це надто серйозно.

- А скажи правду Марійка: там напевно не обійшлося без Олесі?

- Ти відгадала Галя.

- Я собі так зразу подумала як Ріта почала про Олесю мені говорити. А мій в майстерню повів їх, про тата твого почав розказувати; там фотографії вони вам покажуть.

- А що вона про Олесю розповідала якщо конкретніше?

- Казала що Олеся дуже акуратною, що в неї постійно дуже чисто в хаті і сама гарно одівається: завжди в біле та світле. А їй розказувала що колись Олеся також була такою від дитини. Кажу: ходила в школу постійно в вигладженій формі, бантики накрохмалені, підколінки біленькі. А вже як піросла тоді курточки світлі також любила; там голубеньку таку мала і білу також. Я навіть сказала про те що у вас ще була баня від коли нову хату побудували і діти були чистими і акуратними.

- А про Вітю і Лізу щось розповідала Ріта? - Обережно запитала Марійка.

- Так, казала що вони «лебедина пара», що в них така любов що в їхній родині усі захоплюються ними. Навіть її мама постійно говорить братові, чому він не може так жити з жінкою як Вітя з Лізою. Казала що усі мають їх за приклад. Ой, а як твоя внучка Тамара подібна до Ріти! Я так дивлюсь як вона хитає головою і думаю: де я виділа таке обличчя, а Михась каже: мала подібна Вікторова. Я дивлюсь, точно так подібна нівроку.

- Тамарка пішла в Арланів, воно правда. Малий Русланчик також до них придався, але я тішусь тим що Арк з Танею дивлячись на малого, пригадують собі свого сина і немов Ліза народивши його, повернула їм. А вже Володька на Олесю схожим і Олежик так собі також до нас нахилився.

- Добре що заїхали гості до нас, моя Іринка так наговорила з ними тут і Славик також. А хлопці наші привіт передавали там до Володьки і Тамарки в Америку через Ріту. Вони до неї по нашому і Ріта казала що досить вже розуміє українську мову, лиш боїться сама говорити щоб з неї не сміялись. А ще сказала що її бабуся вже має дві невістки українки, а тепер ще буде зятя-онука мати з України також.

- Тоді мабуть вже досить серйозно в них, коли Ріта так говорить в присутності Любчика?

- Само собою, та за руку тримались коли ішли городом на Бистрицю, що мій аж мене обняв з того щастя, - почала сміятись Галя.

- Бачиш як буває, - також засміялась Марійка.

- А може поглянув на Ріту і собі Тетяну Лук'янову пригадав молоду: в неї також такі карі очі були.

- Були і є зараз. - Пожартувала Марійка.

- Ой, Марійка, ми вже такі в літах і онуки піросли а таки що було в молодості, те пам'ятається людині на все життя.

- Воно правда Галя, - Вже серйозним тоном відказала Марійка...

А тим часом Олеся, мала свою справу. Олеся вийшла на двір з хати і поросила Тамарку щоб та покликала маму. Ліза вибігла ласуючи морозиво.

- Ой, шоколадне, - облизалась Олеся.

- Хочеш, в мене є ще?

- Ні, вже після п'ятої години а мені їсти заборонено в такий час.

- Лиш морозиво дуже смачне. - Настоювала Ліза перевіряючи витривалість Олесі, знаючи як та любить солодке а особливо шоколадне морозиво.

- Та ні Ліза, сьогодні вже пізно.

- Тоді хоча спробуй яке воно на смак, можеш язичком спробувати? - Ліза протягнула Олесі морозиво.

Олеся полизавши морозиво заплющила очі від задоволення. Ліза почала сміятись як Олеся змушеною себе заставляти не їсти в такий час і яка вона незламна в своїх правилах.

- Слухай Ліза, - почала Олеся, - я тебе покликкала щоб запитати тебе одну справу: ти часом не хотіла б купити собі новий спальний набір?

- Як це купити? Просто купити новий набір не просто. А цей якого маємо куди його подіти?

- Саме в цьому питанні стоїть що його є куди подіти, а з новим тобі потрібно визначитись.

- Поясни конкретніше і доступніше.

- Одним словом Ліля хоче купити набір якийсь не дорогий в спальню. Я для неї свій пропонувала а вона світлий не любить такий. Говорить мені: ти Олеся блондинка і любиш біле все а я не можу так постійно вимивати меблі щоб були такими світлими. Я говорю їй що в мене чоловік в гаражі працює і буває що замастить щось а в неї з тим простіше. Лиш вона не любить такий світлий і все. Я подумала що у вас темній такий, може відпродуєш для неї?

- Ой Олеся, я б собі купила такий що ліжко має такі покручені різьблені колони. А ще я бачила такий набір одного разу, лиш грошей потрібно. - Стала кусати нігті Ліза немов дитина яка задивилася на любиму іграшку в магазині.

- Знайдуться гроші Ліза, головне щоб місце було де його покласти. Тоді я телефоную до Лілі і скажу що ти хочеш продавати свою спальню.

- А матраци нехай собі докупить вже. Наші взагалі як нові на вигляд, ми дітей ніколи маленькими не клали спати на них, також я постійно простинні нові ставлю як повинно бути.

- Все я зараз запитаю Лілю.

Олеся приклавши телефон до вуха, пішла походити біля тротуару. Через хвилину вона повернулася до Лізи яка гладила кота, який грівся на сонці і ліниво муркотів.

- Як Ліза: за тисячу відпродаж їй?

- Нормально, я ще їй сотню можу відпустити навіть.

- Домовитесь коли приїде сюди.

- Ой Олеся, я вже спати не буду і думати де купити новий набір, - взялася за щоки Ліза.

- До речі матраци також візьме. Ліля говорить мені про них: «можливо мій Вадим буде спати на них і почне любити мене так як Віктор любить свою жінку».

Ліза соромливо опустила очі, лиш їй було приємно почути про те як їхня любов замічається сторонніми людьми, вона навіть була готовою вже відпустити спальний набір безкоштовно за такий вислів Лілі. Олеся поглянувши на Лізу зрозуміла її відчуття, вона пожартувала:

- Не хвилюйся, ліжко не розкаже нічого; воно не говорить.

Ліза почала лоскотати кота а він немов відчувши задоволення господині, повернувся на спину і почав граючись з нею, кусати край її долоні.

Ріта поверталася в робочий день, по тій причині Олеся не мала можливості зустрінути її в аеропорті. Олеся навіть не хотіла турбувати Ріту з дороги і вже стала обдумувати як і коли вони повинні зустрінутись. Олесі не терпілося знати плоди своєї праці.

Того ж вечора, Віктор повинен був розложити спальний набір, по якого повинні були приїхати Вадим і Ліля. Скоріше Ліля бачила набір на фото, якого зробила Олеся на цифровій камері. Ліля не приглядалась довго і погодилася за таку ціну забрати набір при нагоді. Вадим взяв в оренду машину з будою, щоб за один раз все перевезти.

Віктор поскладав те що зміг, виніс в гараж, і поїхав до діда щоб взяти рідину під колір меблів, підмазати місця, де було трошки протерто до дерева. Ліза тим часом поглянула що є лишнього в них в домі і почала виносити також в гараж щоб Ліля забара собі. Ліза вирішила віддати їй велику вазу з різнобарвного скла, настільну лампу, абажур якої був натягнутим слоновою шкурою, а також мармурний столик, який був з рожевого мармуру і не вписувався до шкіряних диванів, які були темно зеленого кольору. Столик ще залиши батьки Лізи, тоді коли переїжджали на свою хату. Ліза вирішила купити другий столик також мармурний.

Коли приїхали Вадим і Ліля, вони завантаживши все, почали вести розмову:

- А де мала ваша що я її не бачу? - оглядаючись запитала Ліля.

- Тамарка в моїх батьків, - пояснила Ліза. - Від того часу як батько повернувся з Москви, він забрав її до себе і вона там в них трошки живе. Навіть Олеся хотіла щось з нею поговорити, лиш змушеною почекати трошки коли вже вона повернеться додому. А тебе Ліля, Тамарка пам'ятає.

- Цікаво, я ж її не часто бачу.

- Їй запам'яталось як ти колись на весіллі в Давида назвала її «Галичанкою».

- Ой було таке справді колись.

- Діти пам'ятають коли хтось на них звернуть увагу, а ще коли хтось похвалить; особливо дівчата люблять комплементи.

Ліля відрахувала гроші: дев'ятсот доларів, хоча спальний набір вартував значно більше, тому що був гарно збереженим. Дивлячись на нього Ліля звернула увагу і запитала:

- А ти Ліза як так бачу, любиш темні кольори на від мінусу від Олесі.

- Можливо тому що в дитинстві коли я жила у нашій квартирі, було усе немов антикварне, а коли їхала в Ешеру туди, там також було все в такому стилі. А в якому інтер'єрі формується людина, такий її подобається напевно.

- Ай Ліза, - заперечив Вадим. - Я формувався в середовищі такому що інтер'єр в мене був один: цілий стіл закладений пляшками а коли їхав до діда в село, так в нього один бамбетель був і ліжко залізне таке що коли в ночі ворухнешся, чути на половину села.

- Потрібно було лежати колодою і не рухатись, також нічого не думати щоб сни не снилися порочні, - почав сміятись Віктор.

Усі вибухнули веселим сміхом на подвір'ї, а Вадим пожартував.

- Вже на ваших матрацах так буду спати напевно смачно.

Ліля взяла вазу на коліна в машину, щоб не розбилась вона в дорозі. Віктор поїхав також щоб допомогти занести тумбочку від люстра і шафу для спіднього одягу.

Після того коли покупці спальні поїхали, до Лізи зателефонувала Тетяна. Вона вже знала що вони продали свою спальню і Тетяна запропонувала свою послугу:

- Так що Ліза: приїдете до нас спати сьогодні?

- А може якось тут переб'ємось поки купимо нову спальню. Спасибі за запрошення, лиш ми маємо дивани в залі на необхідність.

- Як будити окремо спати Ліза? - Почала жартувати Тетяна. - Я вже в літах а з татом двоє завжди, хоча тато хропить інколи як тепловоз навантажений лісом.

- Ой мама: давай зміни тему будь ласка.

- Слухаюсь Ліза. Тоді тема наступною буде такою: я хочу заплатити гроші за нову спальню.

- Мама, як це я візьму в тебе?

- Ліза, послухай! - Перервала Тетяна в розмові. - Ви дуже гарно двоє живете собі, я просто хочу зробити для тебе і Віті твого щось приємне, ти у нас одна лиш, так що не відмовляйся.

- А коли я захочу спальню за сім тисяч доларів?

- Куплю таку спальню тобі.

- Мама, я так просто сказала а напевно дешевшу куплю.

- Не шукай дешевої а гарної. Так щоб у вас були комфортні умови; ви того вартуєте.

- Окей, лиш не говори нічого мамі Марусі, вона зараз також захоче заплатити нам і дід ще почне свої гроші нам віддавати. Коли вже купимо, тоді я просто покажу мамі.

- Домовились. - погодилася Тетяна.

- А Ріта приїхала вже? - Змінила тему розмови Ліза.

- Так, її привезла Фаїна, вона повертала до нас і сказала що Ріта захворіла трошки в літаку.

- А може вона вже як говорить Олеся «готовою»?
- Не думаю, Анжела весілля робити хоче для них. Напевно Любчик приїде сам сюди і вже тут будуть одружуватися разом.

- А можна мені з Тamarкою поговорити трошки?
- Покличу зараз, вона на скрипці дідові грає кожен вечір.

Тетяна пішла кликати Тamarку, а Олеся тим часом повернулася з магазину і зайшла до Лізи. Ліза коротенько запитала доню про те як вона себе почуває, і побажала їй приємного сну. Ліза побачила що Олеся стоїть щоб щось поговорити, закінчила розмову з дочкою.

- Ліза, я мала розмову сьогодні з Людкою Лук'яненкою. Вона сама мені зателефонувала з України. Напевно знову їх потрібно буде покласти на виграш: чомусь в них тихо з результатом. Також Людка просила передати тобі привітання.

- Спасибі Олеся. Як вони там взагалі? Як Лізочка їхня, моя племінниця?
- Так нічого. Люда говорила що її мама, ти ж знаєш що вона була директор дитячого садку?
- Знаю.

- Так її мама дуже хотіла б тебе побачити.
- Мене побачити? - здивовано запитала Ліза. - Мама Людки мене ж не знає зовсім.
- Бачиш, вона взнала від Людки що ти дуже любиш діти, що ти у нас така мамка ідеальна.
- Тому хоче мене побачити? Що тут особливого Олеся що я діти люблю?
- Мама Людки так само дуже любить дітей, тому вона працює в дитячому садку.
- Тоді зрозуміло.

- Тепер питання особистого характеру: де ви сьогодні спати будите а вірніше на чому?
- Можна і на траві, - усміхнулася Ліза, - на дворі літо.
- Так як твої батьки колись спали під горою, коли в Ешеру поїхали, після весілля вашого?
- Тільки мені не хочеться в кропиву вискакувати крізь вікно як мамі тоді.
- Не будеш, не росте тут кропива як бачиш.

Обидві розсміялись пригадуючи давню пригоду яку Тетяна розповідала за столом на подвір'ї Бойчуків, коло старої хати, дев'яносто другого року...

- Ні Ліза, давай серйозно: може в мене?
- На диванах можемо в залі; яка проблема?
- Велика проблема: вам кілька разом.
- Олеся, як дід любить говорити «вже не починай».
- Окей, лиш я хочу з тобою поїхати коли ти будеш вибирати собі спальний набір.
- Поїдемо в суботу. Я взагалі думала щоб ти зі мною поїхала а ти бачу сама вже розумієш те що мені хочеться.

- Як кіт твій вже навчився тебе розуміти, я тим більше, - пожартувала Олеся.

Того ж вечора також зателефонувала Марійка в таким же самим запрошенням: вона просила сина і невістку щоб їхали провести ніч в неї. Тільки Ліза також відмовилась, мотивуючи тим що вона не може заснути на новому місці.

Насправді для Лізи було дуже приємно те що рідні як з її сторони, так з сторони Віктора, хвилюються про них, щоб вони комфортно могли себе почувати, поки не куплять новий спальний набір.

Вечором Ліза сіла біля комп'ютера що б переглянути в яких магазинах можна вибрати спальню, та щоб не їздити з магазину в магазин дармо гублячи час.

Погляд її зупинився на одному наборі, ліжка якого мало чотири високих колони, а вгорі колони були з'єднаними металічним парканцем у вигляді вилитого орнаменту. Ліза поглянула на ціну і тут же вирішила не розглядати такий дорогий набір. Для відмови причини було дві: Ліза не хотіла в мамі витягувати багато грошей і ще не думала про те щоб Олеся не мучилась від того що їй вже потрібно міняти свою спальню. Хоча Олеся ніколи не бажала мати чогось кращого як Віктор з Лізою, тому що вона рахувала їх за рідних і коли в них є щось гарне, Олеся любила похвалитись немов своєю власністю. Відносно інших знайомих, особливо Ірини зі Львова, Олеся не відступалась в такому питанні, щоб вони мали краще як вона. Правда в Америці вже така пристрасть притупилась, так як живши тут Олеся спілкувалась більше з рідними, як і взагалі усі мешканці в Штатах, обмеженими в спілкуванні з сторонніми, особливо по місці проживання.

Ліза вибрала собі гарний набір, особливу увагу вона виділяла для ліжка щоб на ньому було їй зручно відпочивати. Ліжко було також з чотирьом колонами, вирізьбленими у вигляді розтягнутої краплі а у верху були вирізані шишки. Набір був темно-вишневого кольору, навіть темнішим як попередній. Вона хотіла щоб сказав свою думку по цьому поводу Віктор, лиш він махнув рукою та мовляючи пожартував: як собі постелеш так виспишся. Також невдоволено відказав на сестру, адже саме через Олесю, йому прийшлося одну спальню виносити а тепер ще потрібно занести інший набір.

Наступного дня подружжя поїхали зробити покупку, а також оплатили доставку, щоб їм привезли додому.

Перше як мати розмову з Рітою про поїздку в Москву, а особливо про перебування її в Україні на Прикарпатті, Олеся розмовляла з Любчиком.

Одного дня працюючи в ресторані, Олеся затрималася: вона підраховувала квитанції з доставкою муки і м'яса. Раптово в Олесі роздався дзвоник. Вона поглянула на телефон і не побачила написаного ім'я, як звичайно бувало коли хтось викликав з знайомих чи рідних. Олеся протягнулась на спинку крісла в офісі ресторану і відповіла:

- Yes!

- Я перепрошую: а Олесю Ковальську можна? - Почулося запитання українською мовою.

- Я вас слухаю; ви розмовляєте з нею.

- Олеся! Привіт з Івано-Франківська!

- Любчик?

- Він самий. - В телефоні Олеся відчула веселий мотив розмови.

- Ой Любчик, добре що ти мені зателефонував, я тут сама зараз і нудьга хоча вовком вий.

- В мене також подібно... А я хотів запитати тебе: може там Рітка щось про мене розказувала тобі, яке в неї враження після того як ми побували тут.

- Я ще не була з нею, лиш сказали мені що вона прилетівши погано почувала себе з дороги.

- Я знаю, ми розмовляли по телефону.

- А тобі як вона Любчик?

- Ой Олеся, для мене такий сюрприз був, що навіть не знаю як тобі розкласти все по місцях.

- Давай те що саме цікавіше було для тебе там.

- Знаєш Олеся: я побачивши її на фото тому що ти привозила, знав що фото зроблено трошки швидше було, а так я собі Рітку уявляв знаючи що їй виповнилося тридцять років, такою вже солідною дамою. А коли я її побачив вперше в аеропорті, вона така як дівчинка якась. Я стояв і з нетерпінням хотів побачити таку особу яку я собі змалював в уяві, а тут бачу знайоме обличчя, усмішка і підходить до мене така тендітна, а ще після польоту виглядала втомленою, що для мене просто приємний сюрприз такий був. Подає мені руку, я беру а ручка така маленька, в такому чорному платті щиро дивиться на мене немов давня знайома моя. А погляд який в неї Олеся, я просто хотів взяти її на руки і понести в машину. По правді мені здавалося що це племінниця твоя вже виросла; вони схожі обидві.

- Ти про Тамарку?

- Чомусь мені показалося що вони схожі чимось між собою.

- Воно правда; усі це признають.

- А якою вона скромною, зразу видно що з тих які вчилися багато і мужчинами не переймалися над міру.

Тут Олесю кортіло розсміятись, лиш вона себе пересилила і дальше захоплюючись розповіддю Любчика, стала слухати його. Любчик продовжував:

- А чому Ліза ще колись не призналась мені що в неї така сестричка симпатична?

- Сама не знаю, Ріта виїхала ще в Штати разом з батьками і Гаріком тоді.

- А це ти Олеся її сказала що я влюбився так в неї що жити не можу?

- Як тобі пояснити Любчик? Я просто говорила що ти фото побачив, що вона тобі подобається, що може ти захочеш з нею познайомитесь...

- Все правильно ти сказала її Олеся, я тут часто з нею в кафе ходив, в ресторан і постійно так дивлюся на неї і мені в голові пригадуються усі розмови про Кавказ які розповідала Ліза. А моїй мамі дуже подобалось те що Рітка про вашу маму, Марію Федорівну, так гарно відзивалась, про те як колись її Лев захотів, також про Тетяну Андріївну, як вона пам'ятала її ще давно, коли Андріївна приїжджала а Абхазію літом. Одним словом моя мама просто від неї не могла відстати з запитаннями про Кавказ, Америку і таке інше. Я вже просив щоб мама відпустила її кудись зі мною піти а мама говорить що в Америці буду ходити скільки захочу а зараз вона хоче просто поговорити з цікавою людиною. А ще Рітка пригадувала про Лізу, яка вона вірна була колись Віктору, як її в родині усі за це поважають і вона особисто.

- Любчик, - почала обережно Олеся, - я надіюсь ти не розпитувався Ріту про те що я тобі говорила особисто: тобто як Ріта колись побачивши твоє фото, немов застала мене взяти твою думку про неї?

- Що ти Олеся? Як таке дівчину питати? Просто важко мені повірити в те що вона так на мене звернула увагу.

- А ти не знаєш як Ліза побачила Вітю і влюбились так що її хватило до сьогодні і ще мабуть вистарчить до смерті? Ріта також з тієї родини а там як бачиш з жіночими почуттями: як подобався їй, так любою ціною доб'ється свого; Кавказ Любчик і кавказька кров така.

- А ще призналась мені Рітка що так по-доброму завидує що ваші хлопці народились гарні.

- Це питання вже за тобою Любчик стоїть!

- Можливо, лиш тут якщо по правді тоді у мене нічого не вийшло; вона така як Ліза в тому питанні напевно, це не проста дівка з вулиці що хлопець уламає за десять хвилин.

- Сам бачиш що я не стала б вам посередницею коли б хтось з вас був не таким як потрібно бути. - Олеся застала себе промовити таке речення.

- А я дуже вдячний тобі Олеся, напевно разом будемо жити там. - На прощання сказав Любчик Олесі.

Після того коли вони закінчили розмову, Олеся глибоко зітхнула і промовила сама до себе: от яким ягням прикинулась, справді як Ліза говорила про неї. Лиш що робити: дороги назад немає... Може якимось усе вишліфується в них, а як в них буде добре, тоді мені буде нормально. А хлопів все ж таки просто обвести кругами, а ще такий кручений бабі як Ріта - Подумала про себе Олеся.

Повернувшись в Меррік, Олеся знайшла Лізу біля квітника. Ліза була одітою в легеньке літнє плаття, присівши коло квітника, вона щось там прополювала. Олеся підійшла і стала дивитись на її роботу а так промовила:

- Ліза, може вже мені пора тут попрацювати; подвір'я немов одним у нас а ти постійно з квітами возишся.

- За те Юра твій косить косаркою сам завжди, парканець підстригає також сам.

- Що зробиш Ліза коли Левчуки не вдались на прадіда по газдівстві?

- Нічого страшного Олеся, - махнула рукою Ліза. - Я правда до троянд поколола руки вже досить; бачиш кров?

- В рукавицях потрібно тобі, а кров в тебе кавказька і тому цінна. - Пожартувала Олеся.

- Кожної людини кров цінною, а по поводу рукавиць, так я чуття не маю зовсім. Ще так як ми картоплю в діда Петра збирали, тоді можливо а ось щось таке тонше, я не можу.

- Так як мій Юра в гаражі не може в рукавицях і тому руки постійно як в машиніста паровоза чи кочегара якого.

- А чому так пізно сьогодні? - Ліза поглянула на ручного годинника.

- Пішли присядемо; Любчик дзвонив мені і захоплювався Рітою.

- Цікаво мені. - Ліза встала від квітника і пішла помити руки.

Олеся підійшла до своїх дверей і натиснула на кнопку дзвоника. З хати показався Володька.

- Сину, ану подай мені води там в холодильнику і для тьоті Лізи візьми.

Володька зник в дверях кухні а через кілька секунд повернувся винісши дві баночки холодної води і поклав на столик.

- Спасибі, - промовила Ліза.

Олеся почала все розповідати послідовно що їй запам'яталось від почутої розмови. Коли вона закінчила, Олеся сказала:

- Уявляєш Ліза що Любчик прирівняв Ріту до тебе в тому що вона повела себе немов непорочна дівчина?

- Олеся, - прижмуривши очі почала Ліза, - нам усім потрібно забути минуле Ріти. Ось так заставити себе забути і все. Якщо людина справді вирішила побудувати сім'ю, а ще коли вона полюбила його, для чого нам копатися в її порочних поступках які канули в минуле?

- Не впізнаю тебе Ліза, ти справді загадкова людина... Просто я знала як ти її ненавиділа до недавно а зараз так заступаєшся за неї. Звичайно що я задоволена таким твоїм поглядом не таку справу, лиш все одно якось дивно мені.

- Олеся, зрозумій мене правильно і поглянь з сторони практичної: ніколи злом не переможеш ворога, навпаки злом можеш ворога закаляти сильніше. Тим більше що Ріта сама просила миру, і якщо вона розкалася по-справжньому, тоді мені дуже це приємно. А тобі я вдячна що ти помирила нас. Подумай Олеся: приїде Любчик, там гостину вони родинну будуть робити, усі будуть ними захоплюватись, вітати їх, а я тоді як мала б поводитись? Так само як в моїх батьків тоді на Різдво? Тоді не зважаючи що я насправді скривдженою, ніхто не стояв б на моїй стороні: лиш ти і мама Маруся. А зараз я нормально можу зустрінутись з нею, вона може дітей моїх поцілувати, і все як повинно бути в нормальній родині. А Тамарка якою задоволеною що ми в мирі. Правда якщо до кінця, я не знаю чому саме її так непокоїло те що в мене скандал був з Рітою...

- Може вона думає вже багато чого по-дорослому.

- Можливо, а ти при нагоді взнай від неї Олеся.

- Постараюсь. Лиш коли вона вже на кінець приїде від твоїх?

- В неділю після церкви тато з мамою приїдуть і її привезуть.

Ліза вже хотіла вставати щоб піти в душ після жаркого дня, лиш кіт, якому також було душно і шерсть лінилась з нього, підійшов і вискочив її на коліна, Ліза ще вділила йому дві хвилини уваги.

Був літній серпень... Хоча дні були теплими, все ж таки ночі вже починали холоднішати і це говорило про те що літо наближується до свого закінчення.

Віктор їхав сам додому, тому що Юра поїхав в обід скоріше, так як в нього був прийом до зубного лікаря. Час від часу він чухався в голову з правої сторони, тому що на роботі по необережності Віктор вдарився.

Коли прийшлося йому зупинити свого автомобіля по причині світлофора, Віктор поглянув у центральне люстерко і рукою обережно повів по скроні, саме сюди він був вдарився. Мимоходом він звернув увагу як на його скронях чорне волосся, вже було трошки помішаним з сивиною. Провівши пальцями по болючому місці, Віктор сам до себе промовив: нічого, Аркадіївна пожаліє бідного потерпілого механіка.

Приїхавши додому, Віктор захопив дружину яка стояла дивлячись на квіти з похиленою головою. Як правило Ліза завжди зустрічала чоловіка усмішкою а часто реплікою «татко наш вже вдома!», лиш сьогодні вона немов не бачила того як він заїхав на подвір'я. Віктор обережно тримаючись за голову підійшов до дружини:

- Як ти Ліза маєшся? - Запитав він як звичайно.

У відповідь Ліза лиш поглянула на чоловіка сумним поглядом, Віктор зрозумів що вона недавно плакала. Він підійшов ближче і забувши про свою голову, яка його ще боліла, взяв дружину руками за рамена.

- Ліза, ти що плакала може?

Ліза у відповідь поклатала голову свою на його плече і продовжувала мовчати.

- Ліза що трапилось? Хтось захворів з наших?

- Ні, в нас дякувати Богу все добре...

- Може бабуся Сусанна?

- Ні Вітя, з нею все в порядку.

- Тоді хтось образив тебе я так зрозумів.

- Ніхто не образив, я просто так...

- Е, так просто не буває; давай признавайся.

- Що тобі признаватись?

- Ліза, ти що Тамарка що потрібно витягувати з неї кожне слово?

- А ти мені допоможеш коли я тобі признаюсь?

- Звичайно допоможу, які питання?

- Не спіши обіцяти Вітя, спочатку вислухай мене. - Ліза вказала рукою на білий столик щоб вони присіли біля нього під парасольку. Хоча тут вже була тінь від будинку, лиш парасолька стояла відкритою.

- Вітя, - Ліза склала руки і поклатала на столі, - сьогодні буквально півтори години перед тим як ти приїхав, я мала розмову з Україною. До мене зателефонувала Василина Савченко.

- Щось з малим знову їхнім? - Випередив дружину Віктор.

- Ні, ти послухай. З малим все гарно і вони щасливі. Там друга справа: в лікарню попала одна дівчинка чотирьох рочків. Лікар з яким ми тоді зустрічались, побачивши що з дитиною така сама проблема, і також з батьками в питанні фінансів, просто від душі розказав їм про випадок з малим Савченком. А в такому випадку сам розумієш Вітя: батьки за соломину хватаються, лиш щоб щось зробити для рідної дитини. Так вони стали просити його як знайти Савченків, а лікар погодився дати номер телефону до них. Батьки тієї дівчинки хворої поїхали до Савченків, була саме Василина вдома. Люди розказали про свою біду, а Василина спочатку не хотіла признаватись де ми живемо і щоб не робити нам мороки просто сказала що зв'язок загубила з нами.

- А вона яке мала право таке робити? - Нахмурих очі Віктор. - А взагалі в неї грошей ті люди не просили а відмовитись чи навпаки, ти маєш право а не Василина.

- Послухай далі як було: батьки поїхали а на Василину такий неспокій спав що вона вечором таки поїхала до того лікаря, щоб якось відновити контакт з тими людьми. В ночі поїхала до них, розбудила і призналась в тому що сумління їй не давало спокою, тим більше що вона як посередниця і сама нічого не вирішує. Тоді Василина таки з їхньої квартири в половині першої ночі, зателефонувала мені. А я ще попросила щоб вона дала телефон мамі тієї дівчинки. Ой Вітя, - Ліза взялася долонею за ліву сторону обличчя, - як та бідна мама ридала, мене аж саму трясти почало від її голосу. Вітя як мене людина просила, я просто не можу передати тобі. Я ще в житті не чула таких балагань, справді відчувається що тут стало питання життя і смерті.

- Ти що серйозно Ліза?

- Хто таким жартує Вітя, - відказала Ліза благальним голосом.

- Що ти їй сказала?

- Роби зі мною що тобі завгодно, лиш я їй пообіцяла знайти гроші на операцію. - В очах Лізи показалися великі сльози, вона ще пригадала. - А дівчинку звати Таня, так як мою маму...

- Тоді мусимо виручати Танюшку коли така справа. - Впевнено відказав Віктор.

В Лізи на вустах пробігла усмішка, вона витерла сльози і запитала чоловіка:

- Вітя, а хоча знаєш яку суму потрібно?

- Яка різниця: скільки потрібно, скільки знайдемо. В Америці хіба грошей немає? В нас не буде, для того є банки тут: як говорить твоя мама «хіба масони грошей не мають?»

- Ой Вітя, який ти співчутливий, яке в тебе серце добре. - Зраділа Ліза немов за рідну дитину. - Вітя, їм потрібно чотири з половиною тисячі.

В той самий момент на подвір'я заїхала Олеся, вона зняла чорні окуляри і збирала пакети з одягом якого купила. Віктор поглянув на сестру і з нагоди додав:

- Олеся тисячу дасть, а ми решта. Не бачиш куди вона гроші тратить; тих шмоток в неї як в старого міняльника що колись на возі возив по селі.

- Вітя, я їм зателефоную коли в них ранок буде і розкажу про тебе, я хочу щоб вони були вдячними тобі також.

- Не чекай на ранок, який в них сон зараз Ліза? Вже телефонуй і скажи що гроші завтра перешлемо через Вестерн Юніон і порядок! Там поясни як слід щоб вони могли отримати гроші а ще краще з лікарем зв'яжись, він все розкаже тобі про ту дитину.

- Я все зроблю як ти сказав мені. - Погодилась Ліза.

Віктор направляючись в хату щоб помитись, раптово зупинився на сходинах і промовив до дружини:

- Ліза! А справді малого звали Андрій а малу Таня, як твоїх рідних, можливо не випадково ті люди вийшли на нас?

- Спасибі тобі Вітя. - Ліза замріяним поглядом провела чоловіка аж поки він не зник в коридорі в якому підіймалися сходи на другий поверх будинку. Після того вона кивнула Олесі що зараз підійде поглянути на плаття, якого Олеся почала розкладати на столику, відійшовши в сторону Ліза набрала номер в Івано-Франківськ, до батьків хворої дитини щоб сказати їм про рішення, яке воно прийняла з чоловіком тільки що.

Олеся віднеслася з відчуттям до такого горя, вона навіть спочатку запропонувала половину суми, лиш Ліза передала їй слова Віктора, сказавши що тільки одну тисячу вона може виділити коли хоче бути учасником в спонсорстві такої важливої справи. Правда Олеся просила щоб Ліза завтра переслала свої гроші, а вона в суботу поїде в банк і зніме з рахунку одну тисячу, по тій причині що Олеся працювала; Ліза погодилась.

А коли Віктор з Лізою вечором вже лягли в ліжку, Віктор заклавши руки за голову звернувся до дружини:

- Дивись Ліза, яку спальню маємо за гроші твоїх батьків, нам виходить прийшла безплатно така розкіш. Як ми будемо відпочивати на такому ліжку а там дитина помиратиме? Візьмемо з тих що стоять в банку а там зимою Інконтекст поверне нам знову гроші і буде все окей. А без Олесиної тисячі ми б обійшлися, лиш вже пора її привчати також робити такі благородні поступки а то вона тільки знає віддавати Ріту і женити Любчика. Як Юра мені говорив в гаражі: Олеся дуже здивована як так Ріта з Любчиком на час розлучились і поводитись дуже морально. Ніяк її в голові не вкладеться таке; ось чим вона переживає.

- Вітя, а я чомусь вірила що ти саме так поступиш, не знаю чому, лиш таке в мене було відчуття. Ти ж працюєш сам, тим більше ти не слухав як та мама просила а погодився тут же.

- А ти пам'ятаєш Ліза як колись ми стояли під деревом, як я проводив тебе до діда Андрія?

- Само собою... Я тоді запитала тебе про твого, а вірніше нашого, батька покійного.

- А ще ти сказала що дуже хотіла б у житті зробити для людей корисне, лиш не знаєш що саме. А сьогодні ти вже знаєш що ти можеш зробити. Так що твоя мрія збулась.

- А можливо наші діти будуть від того щасливими в житті, адже добро ніколи не помирає, навіть коли помирає людина якого його вчинила... - Прошептала Ліза...

Віктор скоро заснув а Ліза не могла спати. Її хотілось щоб швидше наступив ранок, щоб швидше виконати свою обіцянку, щоб батьки, яких вона ніколи не бачила, стали щасливими а щасливими вони могли бути лиш тоді, коли побачать свою доню здоровою...

На наступній день, Юра звернувся в гаражі до Віктора:

- А Ліза в який банк буде пересилати гроші?

- Не знаю, вона спершу їм зателефонує а там вже скажуть як і що.

- Я колись вислав в банк Василеві на машину і здається що той банк називався «Аваль».

- А ти в Тлумач чи в Франківськ?

- В область, так більш солідно Вітьок.

- Вже якось там розберуться з тим, головне щоб все там добре пішло з операцією.

- Розумієш Вітя яка система зараз: нема грошей і ніхто не погляне на тебе навіть. Там по телевізору повідомляють, просять грошей на спонсорстві і так далі. Поки назбирають їх, людина може померти вже. А тут дитина така, лиш як усім грошей потрібно, тоді людина робить себе такою щоб подальше від чужої біди: не чути, не бачити, не знати, не згадувати, мовляв що так спокійніше жити і совість спить.

- Лиш воно неправильно Юра. Як ти знаєш про нашого прадіда, він міг не звернути увагу на якусь малу в лісі, я про Терезу говорю. А він ще сам наздогнав її і як життям наважувався коли віз її у Станіслав тоді. А може тепер нам так добре тут, а щоб дітям було нашим добре, ми повинні таку традицію родинну продовжувати, наскільки є можливості.

- Ще я скористався заодно тим. - Похитав головою Ковальський. - Тобі вже по спадковості перепадають плоди заслуг Бойчуків, а мені вже попри тебе Вітьок. Ех добре що нас погребли до війська разом, де б я був знав що на світі народилась така Леська.

- А ти не проти того що твоя Леська також приймає участь в спонсорстві?

- Вітя, ти сам знаєш що я тягну усі послуги, кредити і так далі. Леся годує мене і хлопців, а гроші в неї осідають в магазинах. Її потрібно ще записати в спонсори туди де посилки з одягом відправляють, там вона б розвернула великий радіус дій в тому питанні. Питаю її: для чого вже набрала знову тих лахів? А вона мені як завжди: «я вже трошки похудала, або говорить що десь поправилася і іншому місці, там після малого груди помінялись і таке кожен раз з нею». Так нехай краще людям бідним допоможе чим має годувати власників магазинів. Все одно розпустить гроші куди попало а так може дійсно обійдеться все добре при операції.

- Перекажу твої слова сьогодні вдома; Ліза тобі зірку героя гуманності почепить на груди богатирські твої. - Похвалив Ковальського Віктор.

- Добре Вітьок що ми не просимо для дітей допомоги, а спокій дорожче любої золотої зірки. Тут роздалась мелодія музики в кишені Віктора. Він швидко витягнув телефон і промовив:

- Ліза викликає, напевно вже справилась з завданням.

Віктор відійшов в сторону до вікна щоб поговорити з дружиною про те як вона переслала гроші а Юра в цей час побачив що хтось зайшов в гараж.

Юра випрямився від машини, в якій прикріплював радіатора, і поглянувши на двері, побачив жінку високого зросту. Жінка була віком біля п'яти десяти років. Вона була одітою в чорні штани з блискучого матеріалу і таку саму блузу. На шиї висіли коралі а волосся було сиве і розпущеним по плечах. На перший погляд вона виглядала як музикантка, чи співачка якоїсь рок-групи. Юра поглянувши на Віктора що той розмовляє, кивнув до жінки щоб трошки почекала, підійшов до Віктора:

- Вітя, в нас клієнтка а мене може не зрозуміти.

- Ліза, в нас тут люди, я передзвоню в обід. - Промовив Віктор дружині і перервав розмову. Він повернувся, підійшов до жінки і розмовляючи з нею вийшов з гаражу. А Юра повернувся до своєї роботи, лиш тут Віктор просунув голову в двері і кликнув його:

- Юра! Ходи поглянь яка машина до нас підкотила.

Юра вийшов і від того що побачив біля гаражу, взявся рукою за чуба: на бетонному заїзді стояв автомобіль якого не часто побачиш в самому Нью-Йорку, це був Rolls-Royce білого кольору нової моделі. Юра з подиву тільки свиснув і почав обходити автомобіль навколо.

Віктор звернувся до швагера:

- Юра, в неї колесо пробилось. Просить зробити; скільки сказати їй буде коштувати?

- Так Вітя, - потер долоні Ковальський моментально вирішивши гарно заробити сьогодні. - Скажи їй що я тут старшим а ти помічник в мене і все перекладай що я кажу дослівно; ніякої своєї фантазії не вставляй.

Віктор переклав про те що Юра дуже відомий механік і він скаже ціну:

- Одним словом говори їй так Вітьок: колесо випускає повітря в районі диску, зараз пішло з тепла на холодніші ночі і воно реально в такий час. Сьогодні присіло передне а завтра усі почнуть по трошки. Потрібно розбортувати кожне колесо і намазати спеціальною рідиною диск і тоді даємо гарантію на два роки, звичайно як по цвяхах не буде ганяти.

Віктор переклав жінці те що сказав Юра.

- Скільки буде машина тут вона питає? - Переклав запитання жінки Віктор.

- До трьох годин, - Юра навмисно розтягнув час.

Жінка взяла мобільний і почала кудись телефонувати, вона сказала Вікторові що за п'ять хвилин по неї заїде машина, так як вона має важливий прийом в порту. Після того вона витягнула гаманець який був з шкіри страуса, досягнула чекову книжечку і запитала скільки написати щоб розрахуватись. Віктор поглянув на Ковальського а той випалив як з гарячки:

- П'ять соток! - При тому Юра показав рукою розтягнувши усі п'ять своїх замазаних пальців. Жінка усміхнулась і сама промовила по-англійськи:

- Five hundred. I understand. - Вона спокійно виписала чека немов на суму п'ять доларів і подякувала за те що їй взялись допомогти.

В той час коли Юра відчиняв великі двері гаражу, і вже надумав підкачати колесо щоб не пожувати покришку поки заїде в гараж, перед ним немов з під землі з'явився чорний Мерседес якого мужчини називають «Кубік». Жінка заскочила в нього і машина зникла так швидко як з'явилась.

- От дурак польський! - Почухався Юра за вухами.

- Юра, ти як таку суму загнув бабі? Вона могла в любому гаражі за тридцять доларів те зробити? Мені аж щелепа впала таке перекладати, щастя що сама вона додумалась.

- Я кажу що я дурак польський: ні, чому тисячу не сказати, була б дала легко масонка.

- Але ти даєш Юра, - взявся за голову Віктор.

- Давай заганяй авто, ще в нашому гаражі такої «кралі» не було.

- Ти про кого Юра?

- Сам знаєш що не про стару, а про авто, - Ковальський вдарив по капоті долонею. - Зараз ми таку блондинку полікуємо в нашій майстерні, ми її направимо підосви п'яток.

- Що будемо підіймати апарат?

- Трошки прийдеться: зараз напущу в кожне колесо рідини і прокрути трошки щоб розтеклася і дірку залила в передньому.

- Та ні Юра. - Заперечив Віктор. - За такі гроші зробимо як слід. Я вже хочу сам зняти колеса, щоб поглянути яка підвіска там, які гальма зроблені, як знизу покритою така штука. Коли ще нам така нагода буде як зараз?

- Правий ти Вітьок, зараз прощуємо апарат такий, лиш щоб завтра ти не сказав що ми вже заробили і сидіти будеш цілий день.

- Як така машина під'їде, тоді не буду сидіти а за інші не ручаюсь! - Всміхнувся Віктор.

- Слухай Вітя: а скільки така муть тягне?

- В такому стані: чверть мільонна легко тягне.

- Жаль що батя мій не живе; хоча б на фото поглянув які я машини ремонтую... - Зітхнув Юра. - А двері одні вперед а задні назад відкриваються; от вигадали британці.

- Казав мені тесть що компанія «Роллс-Ройс» роблять турбіни для літаків.

- Круто...

Коли почала підіймати автомобіль, Віктор промовив:

- Ліза сказала що вже гроші одержали ті люди, лікар дякував і вони дуже вдячні; сам розумієш. Фото наше показував лікар їм.

- Сам знаю що вже гроші на місці. - Підняв палець Юра. - Хіба не бачиш яка копійка підійшла нам нині? Як так попре далі, тоді я тільки буду займатись спонсорством.

- Справді... - Задумався Віктор.

- Знаєш Вітьок, я не люблю щоб гроші в мене були, ну скажімо там складені чи просто купляти щось дороге, а от заробити більше вартості роботи я люблю. Ось саме тут момент задоволення в мене.

- Цікаво чи усі поляки так люблять?

- Гендлярі так люблять думаю всі.

- А є ще якісь поляки не гендлярі?

- А цього я не знаю якщо чесно. Треба було Стасіка в Мінську питати, а не мене тут. - Відмахнувся Юра.

- Поглянь! - Кликнув Віктор. - Я знайшов в колесі заліза кусочок гострого, правда дірка не великою, коли б накачав колесо ще б наша пані додому заїхала. А коли б не такий кусок металу, ніколи б така тачка не заїхала в наш гараж. Знаєш Юра які в таких дилерів бокси і сервіс, куди там нам з тобою батракам двом. Але хоча дорога машина а перед куском заліза така як усі вразлива.

- Ой коли б такі їздили тут коло нас Вітя, я б нарізав їм бляшок, засіяв щедро як газда жита, щоб кожен день навідувались в наш гараж. - Пожартував Ковальський.

32

Наступного ранку Віктор встав пізніше, Ліза вже була на кухні. Вона розрізала булочки, які завжди приносила Олеся, яких навіть в родині назвали «булочки Олеськи». Ліза поклала чай і варення для булочок, стала чекати на чоловіка який вже чистив зуби.

Віктор зайшовши на кухню промовив:

- Як тихо нині. Видно що Юрка немає вдома і не товче зранку по дверях своїм «ключем розвідним».

- Яким ключем він стукав?

- А, ми так в армії його ліву руку називали; Юра ж лівша. Як колись хтось попався під його «розвідний ключ», чухався до тижня часу.

- Ніколи б не подумала що Юра таким був.

- В армії люди дуріють Ліза. Я також раз так прав одних, що думав що вже ребра повилазять через шию.

- Ой, ти що про такі жахи мені з самого ранку.

- Я ж розповідав тобі як єврея з Бердичева били, а мене як взяло тоді. Знаєш Ліза: ще б пацани якісь здорові чи ділові а то натуральна карикатура анатомії, якісь азіати нещасні що не знав один з другим по-руськомому як день називається.

- Молодець, ти вже зміг би мене і дітей захистити в прикру годину.

- Без проблеми Ліза. - Віктор став накладати варення на булочку.

- А Юра що спить так довго?

- Не спить він, я ж тобі вчора говорив що жінка якась дуже дорогу машину нам пригнала. Юра сказав що почекає після шостої щоб вона забрала і я за ним поїду, чи Олеся забере його. Так я з ним говорив пізно і він сказав що ніхто з машиною не приїхав. Юра побоявся залишати її в гаражі, там знаєш які в нас двері. Одним словом залишився ночувати в гаражі.

- А на чому він там спить?

- Там трока ми робимо, а трок має спальник такий. Правда напевно Ковальський там скрутився як ящірка щоб влізти.

- Зрозуміло, тоді Олеся самою була сьогодні.

- Знаєш Ліза: машина така коштує нова десь триста тисяч, звичайно що страховка відповідна в неї, лиш для чого якась тяганина потім? Ковальський взяв собі кусок штахети і все в порядку; вартівник хоча імператора вартувати під час смуги.

- А коли б з револьвером прийшли?

- Пам'ятаєш Ліза, - засміявся Віктор, - колись Олеся розказувала мені на лавці під липами нашими, те що почула від діда Андрія покійного. А дід розповідав що колись давно, давно, в Карпатах ще до Довбуша були такі Оришки, яких звали Пискливий і Пинта. Ходила така легенда смішна про них: одного разу на базарі якомусь вони були і тут поляки викликали жовнірів щоб їх постріляли. А не знаю хто: чи Пискливий чи той Пинта, не втікав від жовніра, а жовнір вистрілив йому і попав просто в рот. А той опришок як виплюнув кулю, так нею вбив жовніра зразу! Така легенда була в горах.

- Я пам'ятаю щось подібне як дід розказував нам, тому що Олеся сміялась дуже з того.

- Так що наш Ковальський такий самий багатир і куля йому не страшна.

- А опришки про яких ти пригадав, напевно дуже давно були, тому що я пам'ятаю сам Довбуш народився тисяча семисотого року. Напевно тому що рівна дата і мені не забувається.

- А Хмельницький в яких роках був? - Поцікавився Віктор в дружини.

- В половині сімнадцятого століття, напевно саме тоді були ті опришки перед Довбушем.

- Як скоріше могли бути, коли сама кажеш що Довбуш з семисотого року?

- Вітя, сімнадцяте століття починається від тисяча шестисотого по семисотий роки.

- Справді, адже зараз двадцять перше століття рахується а ще до двох тисяч сотого року дев'яносто сім років.

- Нас вже нікого не буде в живих тоді, навіть діточок наших ...

- Як жаль що життя таке коротке на землі. Добре Ліза що ми заплатили за операцію. - Встаючи за столу промовив Віктор. - Пройде час і нікого не буде з нас а грошей тим більше...

- Знаєш Вітя коли людина добро робить, такій людині не страшно померати, так говорить завжди моя бабуса Сусанна.

- Давай кохана, я побіг. - Віктор ніжно поцілував дружину в малинові губи які були солодкими від варення. В дверях кухні він додавив жартома, - Там Юра зараз буде точно не Пинтою а Пискливим; буде пищати де я пропав так довго.

- Щасливо Вітька, - задоволено промовила Ліза, вслід чоловікові...

А десь через дві години зателефонувала Марійка до невістки, вона сказала що сьогодні не працює, і готувить український борщ. Марійка запрошувала Лізу з дітьми до неї на обід. Ліза погодилася піти з малими, тим більше що був дуже гарний, погідний день.

Прийшовши до Бойчуків, Лізу зустрінула Настя, вона промовила:

- Ой дитино, ходи я тобі щось покажу на городі.

- Ходімо. - Погодилася Ліза.

Тільки вони вийшла за хату, як Мухтар схопився і прибіг до Лізи. Ліза з переляку зупинилась на місці, а так як вона трошки давніше бачила собаку, він виглядав дуже великим для неї. Ліза хоча знала що він ручним, лиш вона моментально пригадала прислів'я «не вір як псові». Настя спокійно, зовсім не побоюючись промовила до собаки:

- Пішов звідси! Що Лізи не пізнаєш?

Собака почав прискакувати навколо них і бігати по траві. Ліза віддихавшись сказала:

- Який великий зробився, а я перелякалась щоб не вкусив мене.

- Як тебе буде кусати? Та діти Абдулові бавляться з ним і він бігає тут. Вони мають таку кістку зроблену ніби натуральну і кидають щоб він приносив їм. А я вже малих навчила і вони вміють по нашому казати «тета і вуйко».

Настя підійшла до городу, щоб похвалитись тим чого вона на Прикарпатті не садила на своєму городі. Настя вказала рукою на ділянку землі площею в п'ять квадратних метрів, на якій були розкидані кавуни. Ліза здивовано вигукнула:

- Ой які м'ячики зелені тут у вас!

- Кажуть, - почала тихо Настя, - що вони хочуть теплої осені, так люблять стояти довго на городі і пристигають. А Марусі купила насіння і таких кругленьких зелених і таких смугастих. Хтось її говорив що одні солодкі дуже а другі стоять довше. А ми старі солодке любимо і зуби не треба мати аж такі добрі до кавунів. - Засміялась Настя.

- Вони ще багато більшими будуть до листопада. Маємо ще три місяці, за цей час вони ще виростуть і пристигнуть як повинно бути.

- А знаєш дитино: я вже стара а ніколи не виділа як вони на городі ростуть. В нас були дині і гарбузи, а кавуни не пристигали там вдома. Бувало що деколи осінь теплою і досить довго, може як би на весні був посадив, тоді би пристигли, лиш як на весні знати яка буде осінь? Люди в нас не садили кавуни, а тут такі нівроку як на малюнку. Будуть мати діти що їсти як пристигнуть. Твій хлопчик дуже солодке любить, Марусі каже що на неї вдався з тим.

- А я бачила на Кавказі кавуни, а виноград який там великий.

- Та там було... В Станіславі такі хлопці з відти продавали я виділа.

- Там кавуни гарні були. - Ліза показала руками, які великі кавуни вона бачила.

- Та були там і кавуни великі і хлопці файні були такі смугляві. Та такі як ось твій тато і як Лев наш зять нівроку. А виноград в нас такий великий пристигав вдома, якимось називали його так як жінок називають.

- Називався: «Езабель», «Дамські пальчики», був там такий казали на нього «Бичаче око».

- Напевно великий був, бо в бика око як сливка. - Зробила порівняння Настя.

На їхню розмову вийшла Марійка з хати. Вона була підв'язана фартушком на якому був український орнамент а в середині дугою був напис «Господиня». Коли уже нахвалили кавуни, Марійка запропонувала іти в хату а Настя лишилась біля грядок. Ідучи по траві подвір'я, Марійка запитала невістку:

- Як там з тією дитиною; зробили операцію?

- А ви звідки вже знаєте цікаво мені? - Ліза зупинилась і зробила великі очі на свекруху.

- Володька розказав мені. - Оглядаючись тихо прошептала Марійка. - Він почув як Олеся з Юрою говорили і передав мені.

- Я чекаю на дзвоник коли буде результат.

- Добре що ви допомогли, наші діти здоровенькі дякувати Богу а гроші так собі. - Махнула рукою Марійка. - А малий як Васишин почувається?

- Так футбол бігає що Васишина сказала мені «літає як ракета».

- Ой як воно добре зустрінутись в житті з доброю людиною. - Похитала головою Марійка.

- А як борщ ваш? В мене вже апетит від коли ви мені сказали про нього.

- Ходімо: борщ вже готовим і сметана до нього; чекають на гостей.

33

Олеся запропонувала щоб Тамарка поїхала з ними покатися на океан, Тамарка відмовилась. Насправді Олеся не збиралась їхати, просто їй було потрібно мотив щоб знайти ключ яким вона б могла відчинити серце племінниці. А так як сьогодні Ліза з Віктором поїхали в Нью-Йорк Сіті, вдома залишилась Тамарка, їй не хотілося їхати з батьками.

Олеся почала розмову немов з незнайомця:

- Тамарка, а ти красива.

- Я знаю. - Спокійним тоном відповіла племінниця Олесі.

Олеся усміхнулася сама до себе щоб племінниця не побачила і подумала: але круте вже в десять років, напевно перескочить маму свою в такому питанні. Олеся продовжувала. - Як ти думаєш: з красивої дівчини можуть сміятись?

- Якщо не люблять, тоді можуть.

- Ти так про дівчат мабуть, а ось хлопці можуть?

- А я їх не розумію... - Глибоко зітхнула Тамарка.

- Все правильно: тобі тільки десять років. Лиш на Вовчика тобі не потрібно так ображатись довго; він твій брат.

- Тоді він має забрати з телефону мене.

- Як це з телефону забрати має? Ти що в його телефоні?

- Він зробив мені пікчер.

- А тобі що тут не подобається?

- Він буде відправляти тому братові що там живе де Україна.

- Для чого?

- Щоб він дивився на мене.

- Хто тобі сказав таке? - Знервувалась Олеся на сина від того що почувала.

- Вовка сказав.

- Це коли ви були на океані тоді?

- Ми ще вдома були, лиш там він мені так сказав був.

- Почекай, а чому він думав що ти образилась за те що він сміявся з твого купальника.

- Він говорив неправду вам.
- Ой я йому дам фотографії, ти дивись що Ковальські малі задумали.
- А ви що будете робити з ним?
- Я вже розберусь, лиш більше він не буде того робити. А телефон де він взяв?
- Телефон в дяді Юри, тата свого.
- Окей, добре що ти мені сказала.

Олеся пішла в хату а Тамарка взяла ролики і поїхала по вулиці. Вона спочатку заїхала в магазинчик, а після того поїхала до Бойчуків.

Вечором коли Віктор з Лізою повернулись, Олеся покликала Лізу в сторону і почала розмову з нею про дітей.

- Я говорила з Тамаркою про малого.
 - Не розумію Олеся. - Стиснула плечима Ліза.
 - Ти може не помітила що вона не дуже з малим нашим спілкується.
 - Я взагалі помітила, лиш подумала що діти собі як діти.
 - Вони може як діти, лиш тут друга справа.
 - Цікаво яка?
 - Одним словом Володька мамі признався що Тамарка образилась на нього через те що він сміявся з її купальника, коли ви були на океані і купались.
 - А що тут такого? В неї нормальний купальник.
 - Ні, справа зовсім інша, це просто малий так схитрував перед мамою, коли та його питала чому Тамарка образилась на нього. Насправді він тоді на пляжі Тамарі признався що він зробив її фото на телефоні і вислав Валеркові в Тлумач на його мобільний.
 - Я не бачила щоб він мав телефон на пляжі.
 - Ні, там він не мав. Він тут вдома зробив а там просто вони кидались піском і він хотів розізлити малу і признався що він так зробив.
 - Тоді нехай Володька вибачиться перед нею і все.
 - Я питала його для чого він таке робить.
 - Що він відповів тобі?
 - Спочатку ухилився і не хотів признаватись а так признався.
 - Ти що може біла його? - Ліза прижмуривши очі, поглянула на Олеся.
 - До того не дійшло, він перелякався і розказав: Наталя зателефонувала до Юри і попросила його щоб хлопці собі поговорили по телефону. А Валерка вже замовив йому таку фотку.
 - Взагалі тут дивного немає аж такого, крім одного пункту: мені не віриться що Вовчик вже почав обманювати свою маму Марусю. Мабуть має вплив на нього Валерка.
 - А Тамарка образилась досить глибоко за таке.
 - Нічого Олеся, головне що вона з ними не заодно.
 - Воно тепер так а пізніше хто його знає...
 - А яка там у них з документами на виїзд за кордон?
 - Ми з своєї сторони все зробили для них, тепер чекають коли їх в Москву викличуть.
 - Часу багато потрібно? Взагалі вони не буду проходити як біженці.
 - Щось там була затримка якась, Юра говорив, лиш я забула. Вони мені в голові не сидять щоб думати про їх співбесіду.
- Коли вже Ліза ішла в хату, вона оглянулася і щоб не забути попередила Олеся:
- Слухай Олеся: дивися щоб ти Володьку не сварила більше за кожну дурницю а тим більше не біла його ніколи. Діти самі розберуться між собою. Знаєш він подумає що Тамарка бігає до нас кожен раз і просто її незлюбить і не захоче нічого мати з нею взагалі. А говорити з нею можеш, вона тобі признається скоріше як мені, а Володька тут не винуватий так багато.
 - А, я забула: «він хлопець, йому можна».
 - Повинно бути в них якась своя інтрижка і таємниці свої. Одне що можеш пояснити як захочеш: щоб не обманював більше маму, коли не хоче признаватись, тоді нехай мовчить, тільки що не говорив неправди. А так взагалі він гарний хлопчина і мені буде жаль коли ти будеш його наказувати через малу нашу.
 - Я йому нічого не робила, - якось засоромилася Олеся.

- Моя Тамарка також вже звертати увагу почала так швидко на такі дрібниці. Мала вона ще до таких драм, так що не звертай уваги в майбутньому.

- Можливо ти правою Ліза, воно так ведеться якимось в сім'ях: чим більше над дітьми контроль в питанні їхнього особистого життя, тим більше вони починають замикатись в собі, обманувати, і взагалі обсновувати себе таємними поступками.

- А з Тамаркою час від часу потрібно поговорити тобі, вона ж дівчина і можливо твої поради стануть для неї в пригоді в юності.

- Ой Ліза, ще як той малий приїде сюди, будуть нам усім пригоді.

- Хоча ти вже мене не лякай, якимось може обійдеться, - заходячи в хату відповіла Ліза.

Ліза оглядаючись на Олесю не побачила як згори по сходах збігав Віктор. Він зупинився і чекав знаючи що Ліза його не бачить. Ліза тим часом швидко хтівши піднятися по сходах не встигла поглянути перед собою, як зіткнулася з чоловіком. Ліза від несподіванки з переляку аж кинулась а Віктор зловив дружину за талію і міцно притиснув до себе. А так як він стояв на першій сходині, Ліза головою досягала його грудей.

- Вітька, як ти перелякав мене, відпусти. - Задихаючись просилась Ліза.

- Куди вже домовляєшся з тією Журичкою і думаєш «може обійдеться»? - Пожартував Віктор до Лізи.

- А ми мали розмову про дітей з Олесєю.

- Ще потрібно перевірити.

- Вітя, відпусти ж мене, так зловив що ребра тріщати почнуть в мене. - Ліза зробила вигляд що заплаче зараз.

- Ой, ви усі такі немов тендітні і слабенькі а насправді гнучкі як сталеві пружини.

Ліза раптово зробила серйозний вигляд і спробувала вирватись з обіймів. Але Віктор ще міцніше зловив її, тоді Ліза запитала:

- Хто це «усі» мені необхідно знати? - Ліза поглянула вгору, а Віктор побачив як її чорні брови судорожно зарухались.

- Усі твої ребра, - викрутився Віктор.

Ліза ще хотіла щось сказати, лиш він не дав їй можливості, він почав цілувати дружину, нахиливши низько голову. Віктор почув якийсь шум біля гаражу, лиш він подумав що Олеся збирається кудись їхати і так як завжди вона кілька разів зачиняла двері і відчиняла, забувши щось взяти, або вибігши щоб іти в хату, тут же знаходила необхідну річ в кишені, сідала знову в свого Лексуса. Але цього разу Віктор прогадав: почувши шорок кроків під порогом, Віктор відчинив очі: перед ним немов з під землі виросла Тетяна. Віктор засоромившись перед тещею, моментально відпустив дружину, прослизнув ся повз Тетяни і вилетів кулею на подвір'я. Він підійшов до Аркадія, оглянувся на двері і немов нічого не було почав вихвалити тестеві його Ягуара. Віктор говорив що збрело йому в голову, лиш щоб якимось відійти від свого стану і показати що все нормально.

На відміну від чоловіка, Ліза не мала куди подітися перед мамою. Ліза знала що зараз підуть жарти від мами і тому першою пішла в наступ:

- Мама, ти можеш хоча якимось... Ти просто так як тато: заходить в хату, не постукає, а я розляглась на паркеті як на пляжі. А тепер ти так само тут. - Ліза взялась руками за щоки які були рум'яними, не сміла поглянути мамі в очі.

- А Вітя куди так втік бідний, так само як тоді коли торф привозив машиною; тоді так втікав щоб я його не розглянула зблизька. От зятьок в мене, - зітхнула Тетяна. - Яким був у сімнадцять років, таким самим у тридцять три.

Коли вже підіймались вони обидві по сходах, Тетяна пригадала:

- А ти пам'ятаєш Ліза коли ти плакала того самого вечора як Вітю твого забрали в армію і ми на кухні сиділи? Ти не забула те що я сказала тобі тоді?

- Не забула мама, ти сказала мені «яка ти будеш щаслива з таким чоловіком». Я навіть твої слова написала йому в армію тоді, щоб Вітя знав які він нам дорогий.

- «Дорогий», - повторила Тетяна, - а колись Левчуком як ти його звала тільки, боялась що вкрала в тебе якась його, лиш від долі нікуди не подінешся.

- Я і тепер ще боюся, - промовила щаслива Ліза. - Хіба не буває так що люди гублять свою долю в житті?

- Коли у вас такі обійми на сходах після того як ви прожили скільки разом, вже можеш не боятись, повір мені, так як тобі тоді сказала на кухні вчором, так само зараз правду кажу... Знаєш Ліза: я колись не розуміла також багато чого, але проживши з татом більше тридцяти років, я зрозуміла що у мужчин виробляється прив'язаність, і воно дуже добре для жінок...

- Мама, але ти не могла сама заснути коли тато був у Лас-Вегасі, тоді в кого виходить виробилась прив'язаність?

- Також правда. - погодилась Тетяна.

- Все одно добре: чи в мужчин чи в жінок, а найкраще коли з двох сторін.

- Справді ви, як сказала Ріта, «Лебедина пара».

Наступив місяць вересень. Ліза захотіла купити для Тамарки золотий ланцюжок на руку, з нагоди виповнення доні десяти років. Але коли вона сказала батькові що заїде в магазин до Фаїни щоб знайти подарунок, Аркадій сам вирішив допомогти у виборі. Він підібрав такий ланцюжок щоб мав кільця коли буде потрібно додати в майбутньому. На запитання скільки заплатити за золото Аркадій усміхнувся і сказав:

- А сколько я заплатил за тот что ты носила в детстве?

- Папа, этот ведь мне бабушка купила.

- А вот это купил дедушка, так что цену тебе знать не нужно.

- Ты что серьезно папа?

- Вполне. - Аркадій показав на непоголену щоку, Ліза зрозуміла що ланцюжок в подарунок, за який потрібно батька просто поцілувати.

- Тогда скажу Тамарке чтоб тебя благодарила.

- Вот пускай на скрипке поиграет мне ещё.

- Конечно папа, какой вопрос.

Ліза поцілувала батька і поїхала шукати ще подарунок щоб купити від свого імені. Тільки помірявши Тамарка на руку ланцюжок, пожалілася що не привичне її носити і він мішає на руці. Ліза дозволила їй не носити кожного дня. Лиш коли вони будуть в гостях чи гості в них, тоді надівати як прикрасу. Сама Ліза пригадала собі, як вона тішилась коли її бабуся подарувала такого ж самого ланцюжка колись в дитинстві. Ліза зрозуміла що дочка яка росла в Америці, вже не так цінила речі, навіть золоті, як колись вона живши в Радянському Союзі, де золото було щось надзвичайне і цінне, а тим більше мати якусь золоту річ в шкільному віці. Тамарка пообіцяла мамі подякувати за подарунок і поцілувати діда Арка.

Взагалі Тамарка любила Аркадія, мабуть найбільше від усіх, а дід з своєї сторони був готовим на кожний каприз онучки. Аркадій взагалі по характеру любив дівчаток. Він рахував що хлопець коли виросте і одружиться, тоді він пристане до родини своєї дружини більше а дочка навпаки ще приведе зятя в свою родину і навчить любити своїх рідних. Аркадій з Тамаркою мали свої плани, свої поїздки і таємниці. Звичайно що таку миловидну дівчинку як Тамарка любили усі: батьки, бабуся Сусанна, старі Бойчуки, Марійка. Лев який хоча не мав своїх дітей, він бачив Тамарку як чистокровну Арланку з голубими очами Марійки. Також само собою Аркадій з Тетяною, адже Тамарка їхня перша онучка. Але сама Тамарка з усіх рідних найбільше полюбила діда Арка. Вона могла з ним мати свої бесіди і коли вже більше тижня вони не бачились, Тамарка просила батьків, особливо батька, щоб відвіз її до діда. Також вона могла розговоритись з Олесею, весела тьотя знала як витягнути племінницю на розмову та заглянути що в робиться в серці малої.

В неділю Марійка запросила до себе сватів, також Ірину зі Львова. Так як день народження Тамарки випав на тижні, тоді у неділю погодилися розділити святкового торта. Правда Тетяна просила до себе, лиш Марійка сказала що Тамарка в них дуже часто а в неї навпаки.

Тим більше що до Марійки та Лева, дітей тягнуло немов магнітом, так само як колись в стару хату, коли ще вони жили на Прикарпатті.

Був гарний вересневий день. Лев жарив м'ясо на вогні а гості підходили щоб собі набирати. Жінки сівши за стіл почали розмову, а вірніше Ліза почала про Тамарку, так як сьогодні усі про неї говорили.

- Я привітала свою Тамарку з ювілеєм і сказала що вона вже на один рік більшою і тому вона повинна розуміти що потрібно допомогти мамі, бути більш відповідальною.

- Ой, зараз такі діти ростуть що тільки їм допомагати потрібно, - відповіла Ірина Левчучка.

- А колись мені бабуся сказала, - призналася Ліза, - сказала що дітям потрібно вділяти увагу, в питанні виховання, найбільше у віці від дев'яти до тринадцять років. Саме цей період є в житті молодого людини, коли можна щось виправити в її характері а також завоювати прив'язаність серця рідної дитини.

- Я згідна. - Погодилася Марійка. - Колись Олеська в нас була найбільш проблематичною в такому віці; нехай сама розкаже.

Тут Тетяна стала на своєму:

- Я думаю що характер в люди передається по спадковості. Звичайно можна частково втихомирити погані нахили, лиш не викоринити.

Олеся підтримала Тетяну.

- А знаєте що я побачила, - почала розповідати Ліза, - наша Тамарка почала вділяти уваги більше малому. В них різниця в роках сім років, але вони мають спільні погляди в двох речах: Тамарка грає на скрипці а Русланчик любить дуже музику, а також вона любить коні і вже його навчила так само. Правда йому подобаються лицарі, війни на конях середньовічні, там малюнки з таким. А Тамарка йому історії придумує сама і розповідає про те як лицарі ішли на поєдинок за принцесу. Правда я так часом слухаю і вона розмальовує йому принцесу такою самою як вона сама: чорне волосся, голубі очі і так далі.

- Вона просто менше з Вовкою нашим спілкується, - замітила Олеся, - ось тому вже з Русланчиком подружилась.

- Та Володька вже більший, має друзів своїх і так далі; він же хлопець. - Розсудила Ірина.

Але правдиву причину знали лиш дві мами і Марійка, чому саме Тамарка вже не була з братом так як скоріше. Після того Ліза почала розповідати які діти зовсім іншими, в порівнянні з дітьми, котрі виростили в вісімдесятих роках, разом з нею. Як вони нічого не цінять, не знаєш чим задовольнити і що купити в подарунок таке, щоб справді воно стало цінним подарунком.

Марійка слухаючи розповідь Лізи, пригадала собі давню бесіду ще в Богородчанській бібліотеці з покійною Раїсою Яківною. Марійка переказала розмову двадцятилітньої давності:

- А знаєте що я вам скажу: люди міняються з роками, так само як все змінюється на землі. Колись покійна Яківна, мені все розклала по полицках та по роках. Наприклад: люди народжені в сорокових роках, а виростили вони в п'ятдесятих, родились в основному після війни. Самі розумієте що так як війна почалась сорок першого року, наступних п'ять років мало хто народжував дітей: люди не жили разом і взагалі не час родити в такі жахливі роки. А вже після війни, люди які натерпілись біди і страху, почали радіти життям, хоча бідним але раділи, хоча важко працювали. Саме тоді коли люди знаходилися в такому стані, діти які від них народились виростили людьми терпеливими, готовими переносити недостачі і працювати важко. Пізніше, тобто хто народився в п'ятдесятих роках, ось так як ми з вами, - Марійка показала на Тетяну та Ірину, - такі люди вже виростили в шістдесятих. А так як на початку шістдесятих поміняли гроші були, доробитись було важко. Діти побачили як працюють в колгоспах батьки за копійки. Тоді багато думали як зробити кар'єру якусь, хоча маленьку, тільки щоб на сходинок піднятись. Багато дівчат ішла вчитися на вчителів, агрономів, бухгалтерів і так далі. Одним словом пішла епоха так званих «кар'єристів». Метою багатьох молодих жителів села, була вирватися в місто, втекти з колгоспу і стати трошки краще і культурніше жити. Коли візьмемо тих що вже в шістдесятих роках народились а росли в сімдесятих, тоді вже люди почали потрошки дороблятись, складати копійку якусь. Дуже стало модно і порою необхідно мати знайомства, щоб щось реалізувати

за ті ж самі гроші. Почали купляти машини багатші люди і меблі. Правда серед таких людей, часто можна зустріти таких що люблять хвалитись, саме тоді хто мав десь знайомство вже міг відрізнитись від інших і йому було чим похвалитись серед товаришів. Люди стали більш егоїстичними, зарозумілими і тому подібне. Тепер погляньте на таких як ось наші діти, тобто хто народився в сімдесятих роках. Вони вже виростили у вісімдесятих, а тоді вже в селах було більш механізовано в колгоспах, господарів таких старих ставало менше. Діти наші, якщо по правді, вже не були такими до роботи на землі, вони вже покуштували відносно від нас, життя легкішого. Наприклад: не відчували недостачі в харчах, не мерзли зимою, не знали що таке не мати одягу нормального. Але все ж таки вони ще застали те що в нас називали громадський порядок, прийняті традиції, ще могли відчувати та розуміти що таке відповідальність перед старшими, сором, страх, і так далі. Наприклад вони ставляться до життя трошки серйозніше як їхні наступники. Візьміть вже тих хто народився у вісімдесятих, а виростав в дев'яностих. Для такого покоління вже немає якихось обмежень: всього хочеться мати і зразу. Надивляться фільмів різних і самі хочуть так жити як в кіно показують. Вони вже не цінують працю своїх батьків так особливо, не мають відповідальності за свою особисту сім'ю, не хочуть потерпіти комусь. Воно не дивно: адже дев'яності роки були переломом в країні, кришилося одне і встановлювалось інше, не мали ціни своєї гроші які складались десятиліттями, процвітала мафія і злочинність. А ось наші онуки, вже народжені в тих дев'яностих, зовсім будуть іншими людьми, іншим поколінням, таким будуть як час навчить їх. Звичайно що в родинях по-різному виховують дітей, мене наприклад мама вчила ще таких порядків які були за польської давно, їй здавалось що тоді було найправильніше.

- Ой було воно зовсім по іншому Маруся, - погодилася Тетяна а також Ірина...

Кожне покоління оригінальним по-своєму, і здається що невелика різниця між ними, але коли приглянутись більше придирливо, видно що це зовсім інші люди, інше мислення, інші цінності, інше життя...

Сполучені Штати відзначили двох річчя після трагедії, яка трапилась в Нью-Йорку та Вашингтоні. З нагоди цього до магазину в якому працювала Марійка, завезли нові фотоальбоми з фотознімками жахливої події, яка сколихнула світ одинадцятого вересня першого року, двадцять першого сторіччя. Але на жаль Марійка не змогла знайти книжку в якій була б фотографія квітки едельвейс. Лиш Тамарка вийшла з положення; вона знайшла знімок квітки а також інформацію про квітку в Інтернеті.

Ліза зробила знімки дітей і усіх хто попався під об'єктив її камери. Знімки вона приготувала щоб вислати в Івано-Франківськ, так як батьки дівчинки Тані, якій зробили успішно операцію, дуже хотіли побачити фото своїх спонсорів: Лізу і Олесю. Правда Лізу вони бачили на фото в лікаря а також в Савченків а про Олесю тільки чули від Дарки.

Віктор пригадав про давнє захоплення яким він поцікавився зараз після того коли побачив Лізу. Він знайшов у шафі свій класичний фотоапарат, купив фотоплівку щоб спробувати як фотоапарат виготовлений в Радянському Союзі, може працювати на кольоровій плівці. Звичайно що плівок вже мало було в магазинах, так як любителі користувались вже новими цифровими камерами і сама технологія виготовлення фотографії змінилася в корені. Віктор вирішив на прощання зробити фото і тоді вже покласти свого фотоапарата як родинну реліквію, адже саме цей фотоапарат будив в ньому спогади першої любові та романтики, сподівань та тривог перед майбутнім...

Вихідної суботи був гарний осінній день, як звично для окраїн міста Нью-Йорка. Віктор взяв дітей і дружину, вони поїхали ген аж в кінець острова на мисі якого стоїть маяк. З океану дув вітер. Правда вітер був нехолодний і ходивши понад беріг, Ліза любивалась

хвилями які котилися зі сходу. Ліза була одітою в балонувий спортивний костюм та в білі кросівки. Вона тримала за руку малого, але той постійно хотів звільнитися від мами. Все ж таки йому вдалося вирватись і Русланчик почав бігати куди йому захотілось. Звичайно що трьохрічний хлопчина нікуди не втече далеко, тільки було видно з сторони що в ньому максимум енергії. Віктор любуючись синком, промовив до дружини:

- А ти плакала колись що в нього серце хворе. Ще б усім такого серця нівроку як в нього.

- До сьогодні не знаю Вітя як так той лікар наш мені сказав. Я вже його питала про те а він досить відповідально та авторитетно запевняє що так було насправді. Він мені сказав те що показав йому апарат тоді. Я вже кажу може від стресу щось помінялось в нервові системі малому тому що я була в аварії і дуже перелякалась була тоді. А лікар стиснув плечима і не зміг пояснити. А я так Вітя думала і надумала собі: а можливо воно було для того щоб мені пережити таке хвилювання і тепер допомогти хворим дітям?

- Справді як зійшлося все до дня майже, - почав міркувати Віктор. - Ми в гості в Україну а малий Савченко в лікарні, і головне що Галя не забула сказати. Лиш де вона забуде: вони такі люди що тішаться людським горем, більше як своїм щастям. Думала що тобі радісну вістку принесла про бідного хлопця, а тут не хто будь приїхав а сама Ліза, онука хірурга з Абхазії, онука діда Лук'яна, побожного на все село чоловіка.

- Невістка прадіда Бойчука, - почала Ліза вже взаємно вихвалити рідних Віктора. - Також прадіда Степана, який годував людей на свята постійно.

- Вірніше Штефана, - усміхнувшись, виправив Віктор дружину.

- А Галя молодчина в загальному: бажала радість мені зробити, вона свого добилась, лиш не тільки мені а найбільше зробила Савченкам і самому малому Андрієві.

- Бачиш як повернулося в сторону іншу; ех жила б Зоська, що вона б говорила тепер?

- А може вона знає про все на тому світі... - Задумливо поглянула Ліза на осіннє небо яке над океаном затягувалось сірими хмарами.

- Все можливо, я проживши трошки, побачив що життя людини, не проста справа.

- А тепер батьки цієї Тані просили коли ми будемо там, щоб обов'язково повідомили їм, знаєш які люди вдячні за дитину. До речі в них довший час дітей не було а зараз та жіночка вагітною з другою дитиною ходить.

- А як їх звати? Прізвище яке в тих людей, ти хоча знаєш?

- Звичайно що знаю. - Ліза здивовано поглянула на Віктора. - Батька звати Богдан а маму Мар'яна, а прізвище в них Бойко.

- О, майже Бойчук, - всміхнувся сам до себе Віктор.

- А живуть вони в Івано-Франківську біля аеропорту. Мар'яна говорила що літаки заходять на посадку понад їхньою хатою низько. А я сказала що мій батько колись також над їхньою хатою примірявся щоб посадити борт на «коврик».

- Яке ж воно життя Ліза... - Віктор взяв обережно дружину за руку і вони любуючись як Тамарка не встигаючи за малим крутилась навколо нього а він старався втекти від неї. Ліза кілька разів поглянула на чоловіка, лиш Віктор продовжував слідкувати поглядом за дітьми.

- Бачиш як подружились двоє? - Промовила Ліза.

- Щось малу потягнуло на почуття рідинні.

- З Вовкою вона вже не дуже, через Валерку Ковальського.

- Щось колись говорив мені Юрко, ніби вони хочуть клеїтись до нас.

- Лиш Тамарка не любить їхнього єдинака.

- Може воно на краще, хоча що вона мала ще розуміє про любов. А про малого казав мені Юра що такий розпущений що ніхто йому нічого не забороняє і вже не може напевно в такому віці. Я такого не розумію: як мати тата під ногами, діда за сміття, це в ніякі рамки не влазить. Думаєш як він візьме якусь дівчину тоді буде поважати її батьків? Ніколи не буде. Я не хочу такого зятя, нехай хто будь, лиш не такий.

- Ой Вітя, ти такий смішний в мене. Малі лиш десять років а ти вже зятя поклав на розгляд під мікроскоп. Наприклад мій батько тебе так не розглядав зблизька колись.

- Я таким не був. Ліза, я коли побачив твою маму, тоді не знав де стати.

- Не знав як в кабінку попасти. - Виправила Ліза.

- А коли ми прийшли до діда на подвір'я а ти говорила щоб машину взяти і возитися поки батьки на весіллі, я не хотів навіть думати про таке; я боявся таке робити.

- А мої тебе полюбили: спочатку мама а пізніше взнав батько...

- Ліза, я повертаюсь в розмові до того малого Василевого. Я розумію що буває у сім'ях так що хтось постійно захищає дітей, мішає їх виховувати і так далі. В нас був таким дід: втече Олесья до нього і все. Мама ходить під майстернею а майстерня на заціпку зацепленою. Через годину дід може поглянути де мама, перевірити чи її вже перейшло і чи вже Олесья може безпечно вийти з майстерні; ось так було. Але в той час коли вона була в майстерні, дід не похвалював її поступки, він просив, сварив, читав мораль годину а то і більше, погрожував видати наступнім разом, а мами авторитет він підносив щоб Олесья знала що не мама якась така що від неї ховатись потрібно, а саме вона Олеська, такою, що втікає сюди в майстерню не від добрих поступків. А тут Юра розказує що там в Ковальських все навпаки: малий тільки чує про тата те що Василь такий «дурний тато», він алкоголік, він з такої сім'ї, і так далі. Так що тут як бачиш ситуація невеселою виглядає, тому я так тобі говорю зараз, поки ще воно трошки дальше та справа.

- Ось які в тебе переживання...

- Ліза, а скажи чи тобі байдуже хто буде нашим зятем?

Ліза зробила серйозний вигляд, вона глибоко зітхнула і промовила:

- Ой Вітя, я вже про таке думаю цілий рік, набрала собі в голову, лиш відчуваю серцем що в нас будуть проблеми з малою. Вірніше вже є частково проблема в тому що вона мені зовсім нічого не хоче признатись. Але я думаю що надія на Олесью; вони знаходять спільну мову.

- Виходить Тамарка наша в маму пішла.

- Ти про що саме Вітя?

- Так само мені не признаєшся нічого як Тамарка тобі.

- А що я тобі повинна була признатись?

- Сама сказала що цілий рік думаєш а я сьогодні взнав і також немов проговорилась. Знову мені потрібно через Олесью думати як з тебе витягнути те що ти набрала собі в голову? Виходить в мене також надія на Олесью. - Розвів руками Віктор.

- Як тобі пояснити, - Ліза розгубилася і не змогла зразу пов'язати речення. - Вітя, я не знала... Вітя я просто ніколи не подумала що ти також хвилюєшся за Тамарку. Ні, я розумію, ти любиш її, навіть дозволяєш лишнього між іншим, але щоб ти про таку справу думав я не могла навіть собі уявити.

- А я хіба не тато?

- Ні Вітя, все правильно, просто мужчини якось до того не такі вразливі як ми мами.

- Так хто там вже не дає спокою?

- Поки що ще тихо, лиш Ковальські вже мені так полегенько давали знати про свої плани.

- Тоді розберешся з тими планами, лиш щоб я знав про все. Я не хочу слухати десь як твій тато у вагоні колись про тебе слухав.

- А я не могла повірити в таке коли він повернувся з Ешери.

- Багато нас чекає такого, щоб коли знали ми б точно не повірили б ніколи. - Задумливо похитав головою Віктор, а сам відчув що він вже так само підійде скоро до тієї межі, біля якої стояла його мама, хвилюючись в агронома на весіллі та чекаючи на нього біля воріт...

Єврейський Новий рік, оригінальна назва якого Рош Ха-Шана, починається у вересні. Правда відмічається дата не одного дня, так само як свято Пасха.

З нагоди цього свята, Лев та Марійка поїхали навістити маму, тобто бабусю Сусанну. Марійка з Левом затрималися в неї найдовше від усіх гостей. Свекруха розмовляючи з Марійкою, багато чого розповідала з минуло і про своє життя.

На другий день вечором, Марійка вже розповідала те саме що почула вчора, лиш вже своїм батькам, тобто Федору і Насті. Сівши за стіл Марійка запитала батьків:

- А ви знаєте що мама Лева любить українців здавна? Як ви думаєте: з якого часу?

- Та напевно від коли Арк Тетяну посватав. - Відказала Настя.

- Я тоже так думаю, - підтвердив Федір. - Вони далеко жили від України колись, звичайно що чула вона про такий край, так як сваха грамотною була і мала вищу освіту.

- Ні, - рішуче відказала Марійка, - Тетяну вона полюбила навіть перед тим як побачила, а воно саме тому, що вже тоді вона симпатизувала українцям. Навіть вона вговорила Арка поїхати жити туди до нас а в цьому був її секрет. Саме вчора при розмові вона мені призналась.

- А ти нам розкажеш Марусю? - Зацікавився Федір.

- Розкажу, для того я почала зараз бесіду таку.

- Ми слухаємо тебе Марусю, - склала поважно руки Настя.

- Любов до українців вселилася в мами Арланів ще зразу після війни. Вона розповіла що її родина дуже переживали і плакали знаючи якими звірствами німці знищували євреїв. А коли був вже після Перемоги в Німеччині суд, його називають «Нюрбінський процес», тобто судили більше як двадцять чоловік, які були перед тим поруч з Гітлером. Одним словом самих тих нацистів які придумали таку війну і знущання над людьми. Так як суд організувала Америка, євреї які вижили, слідували в газетах про самий процес суду. Туди писали тисячі листів, їхали свідки і так далі. Від імені Америки, був якийсь відомий суддя, дуже популярний в той час і знайомий президента. Але він не міг так переконливо боротися з адвокатами німецькими і пробував по закону, тобто як кажуть «як книжка пише», засудити злочинців. А від Радянського Союзу, був один офіцер який твердив що ніякого закону не потрібно для таких злочинців і він мав вагомні докази перед тим судом. Там американці розбирали військові доктрину, а наші, тобто Союз, принесли на кіно знімках хроніку, яка була знятою в концентраційних таборах. Одним словом що саме страшніше витворяли нацисти, наші принесли в суд. Але що тут найцікавіше: той самий офіцер який очолював сторону Радянського Союзу, був українець, прізвище його Руденко. Молодий був тоді, тридцять вісім років і вже дійшов до генерального прокурора України. Саме він ще на початку суду вимагав негайно повішати чиновників таких злочинів. В кінці так зробили з ними там. Але так як євреїв багато спалено в таборах, розстріляно і закатовано, ті хто залишився в живих, з сльозами на очах читали в газетах як українець Роман Руденко, від імені Союзу, вимагав справедливої заплати для тих хто стали причиною такого горя для людей. Саме від тоді родина бабусі Сусанни, тобто мами, полюбила українців і заодно нашу Україну.

- А дивись як воно є. - Похитав головою Федір. - Бувало що в нас також євреїв били там, німцям видавали, лиш вони на Кавказі не знали про такі подробиці, а тут суд такий як сказати історичний, а там українець має голос, було в газетах і радіо передавало напевно.

- А уявіть собі як принесли в суд хроніку таку що там показували як німці сушили шкіру з людей щоб сумки шити і рукавиці з неї, навіть абажури для світильників робили з такої шкіри. А волосся зрізали з голови жінкам і дівчатам, робили матраци щоб спати на них.

- Люди добрі, - заломила руки Настя, - от нечесть фріцовська, таке витворяти з людочками бідними. А вони думаєте наших не мучили? Та забирали на роботу до себе таких молодих як діти, таких хлопців як малий Олеськи. А там що хотіли так робили з тими дітьми бідними.

- Так що коли Арк сказав що знайшов собі українку, - пояснила Марійка, - Арлани зразу зацікавились нею, а ще прізвище чисто українське в Тетяни.

- А Тетяна файна була, - похвалив сваху дід Федір. - Зразу увиділи що наші дівки такі як на малюнку.

- А ще мені призналася мама, - Марійка нахилилася щоб Лев ненароком не надійшов з гори і не почув розмову, - сказала мені що першу жінку Лева вони не любили. Вона називалась Лайла і була з Прибалтики а вони були колись з німцями заодно.

- О, та вони не любили руських дуже, - відказала Настя. - А ти татуню пам'ятаєш як Вітя наш з войска навіть в мундирі не їхав, а так був вбравсь як всі люди?

- Як не пам'ятаю? Пам'ятаю добре. Вітя так нам говорив тоді що там солдатів не люблять.

Марійка хотіла докінчити про першу дружину Лева і продовжила шепотом розповідь:

- А ще мама призналась що Лайла, скільки золота з Лева витягнула, що напевно могла б кольчугу собі сплести з ланцюжків.
- Що таке сплести Марусю? - перепитала Настя.
- Кольчугу, - пояснив Федір. - Насте, це була така сорочка з сітки залізної давно у воїнів на Русі, щоб стріла від лука не пробила. А каже що золота кілько виманила що вже таку сорочку могла би собі сплести.
- Та він такий добрий наш Лев, тай брала; така людина була якась погана. - Махнула рукою Настя. - Але він мав і має далі.
- А тоді коли Ліза розказувала про нас і сказала що Вітя сирота а я сама живу, ось від тоді свекруха почала думати про мене і пізніше поговорила з Левом. А коли взнала про Терезу, тоді взагалі ми стали для неї як рідні.
- Євреї вони так за своїми як ніхто напевно. - Сказала Настя.
- За добро лиш можна любити, тих хто робить його. - Зробив висновок з розмови Федір.

Трошки часу усі троє мовчки пили чай, намазуючи полуничним варенням Олесині булочки. Федір роздумуючи поділився своїми думками:

- Марусю, а я так про Лева тепер подумав собі. Дивись як воно є: Володька наш небіжчик був такої веселої вдачі і Лев такий самий. Ти такою була як кажуть серйозною а чоловіків як одного мала, так само другого, веселими.
- А хлопці веселі добрі все. - Пояснила Настя.
- Ой ви знаєте, - почала пригадувати Марійка, - колись ми були в сватів, на Різдво здається. А Таня запросила з роботи жінок, вони з Росії. Так одна там така була Анастасія звалась, коли Лев поїхав з хлопцями кудись машину Гарікову ремонтувати а вона мені каже що Олеся має характер тата, говорить «пошла в отця дочь». Я не зрозуміла звідки вона може знати Володьку покійного а Таня тут же додумалась і пояснила що Лев не є батьком Олесі. Анастасія здивувалась, говорить що Олеся виглядом не похожа, світла, кругленька, а Лев смуглявий, лиш розмова, жарти такі як в нього. Почала просити пробачення в Олесі і ми там усі разом розсміялись.

Того самого вечора, коли Марійка сиділа з батьками на кухні, Віктор також сидів на кухні з Лізою. Він на мить зупинився і попросив дружину:

- Ліза, ану опусти очі вниз.
- Як це вниз очі опустити, вони що в мене на підтяжках? - Пожартувала Ліза.
- Тоді заплющ їх взагалі, мені потрібно зробити порівняння.
- Заплющила, - Ліза виконала прохання, - що тепер?
- Тепер зрозуміло, так як я подумав.
- Що саме?
- Просто сьогодні мала заснула на дивані а я мимоходом звернув увагу на неї. В малої такі вії довгі і чорні як в тебе. Скоріше я чомусь не закріпив а може вони меншими були. А нині дивлюсь що аж кінчики їхні завернулись.
- Про що воно говорить? - Усміхнулась Ліза.
- А говорить про те що таку дівку буде в майбутньому потрібно пильнувати.
- Лиш не коли вона спить, а коли не хочеться їй спати.
- А коли це дівкам спати не хочеться? - Досягаючи шоколадний цукерок «Ромашка», української кондитерської фабрики, поцікавився в дружини Віктор.
- Не те що не хочеться а вірніше сказати не можеється.
- Так коли саме?
- В мене було тоді коли я біля вікна стояла... Стояла і дивилась в нічний сад...
- Сама винувата: сказала б Олесі, я був би прийшов до тебе під вікно в той самий сад, як Ромео до Джульєтти. Як в тій пісні: «Я прийду до тебе в садок, у трави зелені, зелені...».
- Тоді чому ти до нас не підійшов коли ми стояли там під деревом?
- А я був підійшов до Олесі, а ти тільки своїми очима водила по мені і більш нічого.
- Думаю краще що ти не приходив, тоді напевно справді трапилось те чого боявся мій батько. Для тебе було досить мого погляду як на перший раз; хіба не так?

- Сама знаєш і ще питаєшся. - Віктор простягнув руки за головою і підняв голову дивлячись на стелю кухні. Ліза поглянула на чоловіка, і так як Віктор вже два дні не голився, вона побачила як внизу бороди вже де-не-де вкрадалась сивина...

Після того як Ріта Арланка повернулась з України, вона почала робити документи на Любчика. Так як документи вона подала в липні, Ріта чекала що до кінця року Любчик повинен приїхати в Штати.

Гарік як людина яка цікавиться політикою, попередив сестру щоб постаралась забрати Любомира обов'язково до осені наступного року. Гарік знав що в Україні будуть президентські вибори в кінці наступного року. Так як в Україні багато були невдоволені діючим президентом, політики сподівались виборів не дуже спокійних. Також на політичну сцену в Україні висувались дві сили в яких була різна програма. Але ще був рік часу і Ріта не хвилювалась аж так особливо, хоча не відкладала час і старалась зробити все якнайшвидше. Тим більше її вже в голові постійно вкоренилася уява про те що вона на кінець буде мати свою сім'ю, а це значить що в неї буде напрямок життя, якого уважають за правильний вся родина Арланів.

Одного дня Ріта заїхала в ресторан до Олесі, саме тоді як та закінчувала робочий день. Олеся вийшли з Рітою і присіли за столиком з заді ресторану. Ріта спочатку просила пробачення за те що повернувшись з України, тільки один раз зателефонувала на коротеньку розмову. Олеся побачила що Ріта справді зайнятою надміру. З своєї сторони Олеся переказала як Любчик з захопленням розповідав про своє перше враження коли побачив Ріту в аеропорту. Вони мали розмову десь біля години. В кінці Ріта передала привітання для Лізи і Тамарки. Олеся побачила що Ріта згадала про усіх, в тому числі про старих Бойчуків і навіть Мухтара, лиш навмисно не згадала про Віктора. Олеся зробила висновок що Ріта дуже обережно ставиться щоб не оскорбити Лізу. Взагалі така обережність Олесі подобалась.

Вдома Олеся розповіла чоловікові про Ріту, правда не все, просто розказала про те що була в неї Ріта і мабуть скоро приїде Любчик. А Юра вислухавши дружину вирішив поговорити з братом про його справи, а також про те як просувається його справа з виїздом. Юра зателефонував в ночі, саме коли в Україну була восьма година ранку. Поговоривши з Василем, Юра заснув і вже коли була восьма година на східному побережжі Америки, Юра встав і збирався їхати на роботу.

В гаражі на роботі, Юра почав розповідати про новини з його рідного містечка.

- Чуєш Вітя! - крикнув Ковальський з під машини. - Говорив я з Василем своїм.

- Що він тобі нового повідомив?

- Нового? - Юра штовхнув сам себе і викотився на лежанці яка мала коліщата, з під машини опинившись по середині гаражу.

- Нового що сказав тобі Вася? - Повторив питання Віктор.

- Сказав мені що моя бувша колись, ну пам'ятаєш та сама що я плювався в армії через неї тоді? Так вона розвелась з чоловіком! Мали троє дітей і покинув її. А Василь знає що її тато мене не любив і Василь зустрів його. Були два трохи підпилими і той сам зачепив Василя на бесіду. Тверезим він не говорив б з ним, старий такий гоноровий газда. Одним словом питався про мене як я тут живу і так далі. А Василеві язик так розплівся як ніколи. Каже йому: «Юрко мій живе як кіт цісарський. Має свій гараж такий великий що машин там люди ремонтують як вдень так в ночі. Це вам вуйку самий Нью-Йорк, машин більше як мух літом в вас на гною. А так вже доробивсь що привезуть його на роботу а робочі підбігають двері відкривати в машині. Він в офіс, а там каву зразу на стіл йому. Каже мені Юрко так: Василю, ти як приїдеш, будеш тут сидіти і рахувати кільки машин заїхало і виїхало а гроші будеш мати великі! От так вуйку. Америка вам не з косою ходити там де жаби скачуть під ногами.

А Леська, жінка Юркова, має свій ресторан такий дорогий, що там як артисти їдуть від нас, усі там їдять, бо там рихтують по-нашому і дуже добре. Так що дякую вам вуйку і вашій донці, щоб нівроку була здорова, що колись не спутала світ Юркові а віддалась передчасно, де б він був з нею видів Америку вуйку! Най вам здорова буде і ви щоб жили сто років».

- Але вже спітає. - Не видержав Віктор.

- Далі послухай що було там: почав Василь йому дякувати і цілувати з радості. А той зі злості Василя по морді. Кричить: «ти юшка польська! Таких як ти треба топити щоб не було чути духу їхнього по Україні тут, поняв!» А Василь старому каже: а «поняв» це вже по якому? Також по-українське? Коротше зчепились і побились трохи там. А так як були п'яні, один впав в одну калюжу а другий в другу.

- Не знаю Юра, - почав Віктор натякати, - може будеш мати проблеми коли Василь приїде. Знаєш вже хлопа в такому віці не переконаєш щоб не пив.

- Ти правий Вітя, лиш думати було треба скоріше, а зараз вже вони направились щоб їхати до нас. Теща Василева вже поговорює про Америку, значить будуть їхати.

- Вже як буде...

Віктор хотів щось почати про малого Валерку, лиш передумав. Він почав говорити те що прийшло йому в голову:

- Юра, а добре що та перша твоя зрадила тобі, якимось інколи зло на добро виходить людині. Я вже коло тебе робити машини навчився, і Олеся живе нормально з тобою.

- Роботу ти б сам і без мене, з дідом майстрував би був, сам став столяром відповідним.

- Якщо по правді Юра, мені з деревом робота не ішла чомусь. Я розумію що вона чистішою як з залізом, платною була, лиш я міг бути тільки помічником а не майстром. Дід був таки майстер від народження напевно. Уяви собі таку ситуацію: ми приходимо з дідом на новобудову, люди план взяли на будівництво хати. Земля і трава росте на ній, прив'язана коза пасеться. Там дивлюсь дошки стоять і бруски якісь. Ми повинні зробити на бетон опалопку на тому полі. Дід забиває кілка, починає міряти шнурком, і вже дошку за дошкою починає прибивати. А в нас тоді не було пил електричних таких щоб в руках різати, тим більше на акумуляторах. Також шурупам не крутили а просто цвяхи. Я дивлюсь бувало як дід цвяхи в дерево заганяє: три удари і цвях рівний з дошкою. А коли загнудся, дід його порівняв, щоб не пропав цвях по його вині. Якимось він знав як прибити і в якому місці щоб дошка не кололась, щоб рівно воно було і швидко. Правда в роботі він не спішив ніколи. Бувало що залишилося на годинку роботи а дід піде завтра докінчить, лиш щоб не спішити. А робота відходила швидко по тій причині що він ніколи не робив два рази одну і ту саму роботу. Наприклад: я любив все збирати за руками, там робимо я так гляну що вже сокири не потрібно і покладу її в сумку дідову. Тут щось підтесати прийдеться, я візьму знову сокиру і знову покладу її. Одного разу дід мені говорить так: «Вітю, ти вже десять разів витягував і клав ту сокиру. Інструмент збирається один раз, під вечір. Коли робимо повинно бути усе під руками». А як на станок він уважав: зайду в майстерню до нього а він тут же станок виключає, щоб ненароком я не пхнув щось чи не підійшов де ремінь крутив. А коли Олеска заходила, так дід взагалі з розетки кабель витягував, щоб не включила шкідниця мала і не скалічилась. А якого коника він нам був зробив дерев'яного, такого що гойдався.

- Я видів, - пригадав Юра, - він у новій хаті на вищій стояв.

- Так, той самий. Ми з Олесею гойдалися на ньому в дитинстві. Дід ще з якогось коміра від старого кожуха гриву причепив був маленькими цвяхками, таку чорну і хвостика також. А Петро покійний був прийшов і жартував до діда: «ти Федю коня заховай щоб москалі до колгоспу не взяли, заберуть і будуть ним соломі возити на ферму». Олеска так поглянула на Петра, подумала що справді хтось приїде і коника забере в нас; повірила була.

- От було життя Вітя, де зараз діти можуть зрозуміти ті часи...

- Було, було...

- Жаль що я вас не знав там скоріше. - Розвів руками Юра.

- Може краще Юра, - усміхнувся Віктор, - був би ти знав нас, Олеска напевно школу не закінчила б через тебе була.

- Можливо...

- Як колись пацани приставали до неї, а вона молодчина. Олеська як знаєш любила тільки мед і молоко, від неї напевно пахнуло свіжим молоком що пацани як коти лазили за нею. - Почав сміятись Віктор.

- А знаєш Вітьок, може краще що тебе забрали тоді в армію. Сам лишень подумай: родина Лізи їхали в Штати, я думаю коли б тебе вони зразу не змогли взяти, а не змогли б напевно тому що поки сама Ліза і Андріївна взнали про еміграцію, документи вже були в Москві тоді. А почався ти б там з нею прощатись і чекав постійно що ось вона вже поїде, було для тебе як москалі кажуть «плохо».

- Воно правда, лиш в мене найгірше було після армії, тоді коли ми нічого не знали. Все було б окей після армії, тільки через ту натуроньку Арланську, моя щось з себе показувала і не могла знову написати, чи якось вийти на нас. Мучилась сама і ще нас усіх; от кавказька кров. Олеся б так не поступила ніколи: Олеся б те вирішила за тиждень часу. Ти сам бачив як вона з тим «біологом» що приставав до тебе, а Ліза вже як набере собі, як почне фантазувати, тоді може не один рік, а десять пробігти, а справа залишиться не розв'язаною.

- Так якось напевно повинно було бути, - сказав серйозними тоном Юра, - ніхто тоді не зміг допомогти, аж наступив новий період і все стало на місце. Так буває Вітя; нічого не вдієш...

Володька продовжував ходити на плавання, це було його любиме заняття. Олеся, захоплення сина порівнювала з тим як вона в дитинстві любила бігати на Бистрицю покупатись. Правда в неї було куди більше енергії не тільки щоб її використати на річці, а також на винахідництво різних збитків які були її захопленням. Лиш на щастя Володька тим в маму не пішов, він любив спорт і був міцної будови, хоча виглядав худим. Усі сподівались що коли він виросте тоді буде таким як його батько. В школі, в своєму класі, Володька ростом уступав тільки двом хлопцям, він грав також волейбол.

Тамарка полюбила музику, вона вже досить гарно навчилась грати на скрипці. Найбільшим поштовхом в музичній науці було те що Аркадій побачивши її, кожного разу заставляв хоча трошки пограти для нього. Так як скрипка яку він купив для неї, вже стояла тепер постійно в них, а вдома Тамарка мала свою, з якою ходила на уроки музики, потрібно було заграти хоча трошки для діда. Музику яку вона вже знала без нот, Тамарка грала заплющивши очі, а Аркадій дивлячись, любувався нею.

Діти росли некапризними, хоча і не зразково слухняними, тільки батьки були ними задоволені, а можливо тому що в такому віці ще не відчуваються особливі проблеми з дітьми. Тамарка любила не послухати батька, знаючи що він невимогливий до неї, вона собі дозволяла проявляти невдоволення і свою волю навіть в його присутності. Віктор був нормальним батьком, лиш просто він привик що в нього є Ліза як зразкова мама і вона виховує дітей. В таких випадках Віктор навіть погрожував доні обіцяючи: почекай, я мамі розкажу. Але вартувало малій сісти і опустити голову, як Віктор тут же проявляв характер діда Федора і вже говорив по-іншому: «не будеш більше - все буде окей». Віктор ніколи не задумувався над тим як його десятилітня дочка, вже поволі сформувала тактику по якій вона могла схилити батька на свою сторону.

Після того як Тамарка посварилась з братом на березі океану, пройшло вже досить часу і вони вже спілкувались. Правді Тамарка заховала в серці образу хоча глибоко, лиш вона могла її досить швидко досягнути при нагоді, коли така появиться в неї, і буде в цьому потреба. Одного дня така нагода підійшла, правда несподівано і зненацька, Тамарка також прийняла рішення зненацька, щоб хоча трошки помститися братові, не знаючи а тим більше не розуміючи до чого воно приведе.

День був п'ятниця, сімнадцятого жовтня. Тамарка поверталась зі школи. Так як її автобус забирав скоріше як Володьку, він і привозив її швидше. Але сьогодні у неї був продовжений

час в школі і тому вона повернулась пізніше як Володька. Автобус зупинився і Тамарка ліниво вийшла з дверей автобуса. Вона була одітою в джинсовий піджак, під яким була біла блуза а на шиї вільно висів широкий синій галстук з білими лініями. Внизу Тамарка носила спідничку в гармошку, шотландського стилю, червоного кольору з світлими квадратами, також білі колготи і чорні туфельки. Саме так вимагала від неї одіватись мама. Ліза дуже любила форму дівчат які навчались в платних школах, де форма була обов'язковою. Хоча Віктор з Лізою не могли собі дозволити щоб дочка могла відвідувати саме таку престижну школу, все ж таки Ліза хотіла щоб Тамарка хоча інколи могла надівати і носити форму як учениці таких шкіл. Одна сусідка навіть запитала Лізу скільки коштує навчання в приватній школі, подумавши що Тамарка насправді ходить в таку школу. Лізу здивувало те що на автобусі був напис назви школи, лиш сусідка не доглянула, зате вона подумала так, побачивши форму Тамарки. Навіть деякі дівчата однокласниці почали одягати форму таку яку носила Тамарка. Правда не усім така форма була так до лиця і не кожна дівчина в ній виглядала такою симпатичною, як мала Левчучка.

Того дня вийшовши з автобуса, Тамарка виглядала замученою, вона опустила свою красиву головку і направились на подвір'я. Ступивши ближче Тамарка побачила що на подвір'ї немає маминої машини. Вона тут же пригадала що так як завтра день народження в Руслана малого, мама говорила в хаті що поїде з ним в магазин купити торта і подарунок братові. Але на дійшовши до дверей, Тамарка почула як якась машина різко загальмувала біля заїзду. Оглянувшись вона побачила двох дверну спортивну машину чорного кольору. Вікно опустилось і виглянув товариш Володьки, той самий боснієць, батько якого малював давніше хату в Лева і Марійки. Хлопець звернувся і сказав щоб Тамарка поклікала брата, так як вони спішать на плавання а ще його старший брат, тобто водій авто, повинен заїхати кудись по своїй справі. Правда хлопець не просив так щоб дівчина вирішила тут же йому допомогти, а немов наказом, зовсім не так як прийнято в Америці, а якоесь по-європейському. В його проханні Тамарка відчула немов хлопці порахувала її за малу і просто їм потрібно не допомога, а послуга від неї. Постоявши дві секунди, Тамарка не скоро знайшла що придумати щоб облямати хлопців, вона кільки кивнула головою що покліче брата.

Відчинивши двері в хату Ковальських, Тамарка почула як голосно грала музика і Володька наспівував сам до себе збираючись в кімнаті. Він не почув що хтось відчиняв двері, тим більше не бачив сестри яка стояла. Лиш тут щось трапилось непередбачене, Тамарка замість того щоб поклікати брата, стала щось думати. Вона усміхнулась сама до себе і щоб Володька не почув, швидко немов вислизнула з хати. Підійшовши близько до машини, в якій очікували хлопці, вона нахилилась майже засунувши головку в середину авто. Вона сказала що Володьки немає вдома і він поїхав з її мамою в Нью-Йорк Сіті. Хлопець, товариш Володьки, почав пояснювати що вони в школі домовились як завжди і як він міг поїхати кудись, на що Тамарка спокійно відповіла що Володька просто забув, а вчора було така розмова і його зараз немає в хаті і ще не скоро він буде.

Водій, хлопець вісімнадцяти років, який дуже спішив, тільки показав рукою щоб дівча відступилось даліше від машини, включив передачу в машині і не дочекавшись що ще буде його брат питати Тамарку, рвонув назад по вулиці. Володька почувши шум мотора вибіг з дверей хати, лиш так як був біля дороги зелений паркан з кущів, він навіть не побачив дах спортивного авто. Володька запитав сестру:

- Who was here?

- Some boys gave me a ride. - Піднявши гордо головку, відповіла Тамарка і направились до дверей хати. А Володька поправляючи спортивну сумку на плечі, сам до себе промовив українською мовою: скажу твоїй мамі, будуть тобі хлопці; ще одна знайшлась тут: вже поїхала мама в Нью-Йорк а її возять.

Володька почав ходити по подвір'ї колами, а Тамарка поглянувши у вікно - засміялась. Але коли пройшло вже біля години, її жаль стало брата, вона переодягнулась і вийшла на двір до нього. Володька вже знервувався від того що довго не має хлопців за ним, почав говорити з сестрою. А так як батьки з ними говорили українською мовою, Володька також хотів показати перед сестрою що він має над нею зверхність. Володька запитав:

- Так що сказати про тебе?

- Кому?
- Мама Маруся взнає від мене, - почав крутити пальцем Володька щоб достати сестру, - а так вона вже скаже твоїй мамі; окей?
- Я не боюся.
- Ой, вона не боїться. Може по головці тебе погладить твоя мамка?
- А ти за один долар продай мене перед мамою Марусею.
- Тоді щоб я мовчав, ти будеш робити що я тобі скажу.
- Не ти скажеш а що Валерка тобі, а ти вже мені.
- Чому Валерка зразу? А може я викуп хочу.
- Ой, тисячу доларів зараз дам тобі. - Тамарка поглядом повела по братові.
Володька при шумі коліс, який час від часу роздавався при виїзді на більш головнішу вулицю, підходив до виїзду і дивився в ліву сторону, звідки повинні були приїхати ті, хто вже поїхали геть.

Тамарка побачила що Володька почав на неї наїжджати, знову затялась признатись йому в тому що він дармо чекає на хлопців. Вона вирішила щоб він ще походив трошки тут. Але Володька пішов в хату набрав телефон до товариша, до телефону ніхто не підходив; воно не дивно: адже батьки його працюють а брат возить його машиною. Володька набрав ще до одного однокласника, який також з ними разом регулярно відвідував заняття в басейні, в того хлопця зняла трубку старша сестра; вона сказала що брат поїхав на тренування. Володька не знав чому саме товариші його обманули і не взяли з собою, він розізлившись штовхнув ногою спортивну сумку і впав на диван поклавши ноги на кофейний столик, ввімкнув телевізора щоб себе якось заспокоїти.

39

Тим часом Ліза повернулась з Нью-Йорка, вона зайшла в хату і стала готувати дітям щось поїсти. Час був десь біля половини шостої, а коло сьомої вже повинні були приїхати чоловіки з гаражу а також Олеся з ресторану. Тільки Ліза взяла підв'язалась фартушком як тут пролунала мелодія її телефону, лиш Ліза поклала телефон у сумочку яка висіла на вході, і поки витерла руки від води, телефон замовк. Ліза подумала що зараз передзвонить тому хто її викликав, але раптово роздався дзвоник в кімнаті вже на домашньому телефоні. Ліза зрозуміла що комусь необхідно з нею поговорити. Вона тримаючи в одній руці картоплину, яку збиралась чистити, пройшла в зал, так як тут стояв найближче телефонний апарат. Знявши трубку Ліза почула тремтячий голос Олесі:

- Ліза! - плакала Олеся, - Ліза біда в мене, мені з департаменту поліції дзвонять; малий мій з хлопцями розбився на машині.

- Олесь! - Ліза відчула як її з переляку відняло мову, картоплина впала на підлогу а сама Ліза стала на коліна біля столика, на якому стояв телефон. Олеся продовжувала:

- Ліза, уяви собі що машина на дах перевернулась, їх трьох забрали в реанімацію. Я біжу туди їхати а Юра телефон не підймає від мене, давай Вітькові ти спробуй!

- Олеся, не плач, - почала також плакати Ліза, - може не дуже велика аварія.

- Я так і знала, - здихуючись Олеся бігла в машину, - той боснієць їздив як скажений, я вже не знаю що думати. Ану хтось вривається на мій телефон! - Розмова перервалась.

Ліза взялась руками за голову, малий Руслан прибіг щоб поглянути що таке трапилось з мамою, раптово телефон знову задзвонив; знову Олеся плачучим голосом говорила:

- Мама тих боснійців дзвонила мені. Вона в лікарні там, говорить що троє покалічені, хтось ребра поламав з них, голову побив один; от горе!

- Олеся, я біжу в гараж до хлопців зателефоную, а ти дивись дідові не дзвони поки що. Мама приїде і якось підготує їх, щоб для них удар не був таким раптовим.

Ліза схопилась і побігла взяти мобільний, так як на ньому було записано ім'я Віктора, а на домашньому потрібно було набирати номер. Ліза з переляку поплутала цифри до чоловіка. Вона вибігла до виходу і почала шукати в сумочці телефон але тут Тамарка вийшла з своєї кімнати і запитала:

- Мамка, я вже їсти буду скоро?

- Ой дитино, - Ліза риючись в сумочці перекинула її у верх дном, висипала все на паркет.

- Мамка, what happened? - Прижмуривши очі Тамарка поглянула що Ліза заплакана.

- Вовчик в аварію попав, тьотя Олеся плаче.

- Як в аварію попав?

- Ой Лялька: їхали на плавання і розбились. - Ліза вже відчинила телефон і шукала ім'я Віктора але тут Тамарка поклала руку на її екран мобільнику. Вона спокійно промовила мамі:

- Вовчик вдома зараз.

- Як вдома? Він же на плавання поїхав! - Майже криком відказала Ліза.

- Мамка, він не поїхав з ними, Вовчик вдома зараз.

- Тамка! Ти думаєш що ти говориш?!

- Пішли до нього, сама побачиш. - Тамарка почала тягнути Лізу за рукав плаття.

Ліза стала як укопана, вона не могла зрушитись з місця. Зібравши усю силу волі вона тихішим, лиш тремтячим голосом, надзвичайно серйозно, і навіть строго запитала дочку:

- Тамара, повтори що ти сказала тільки що.

- Мамка, Вовчик вдома, пішли вже подивися сама.

Вони дві збігли по сходах вниз, відчинивши двері в хату до Ковальських, Тамарка першою забігла і стала серед кімнати. Ліза зайшла крадькома заглядаючи побачила таку сцену: Тамарка стояла посеред хати, а Володька не знаючи чому сестра так забігла при підіймався ліктями на дивані, щоб нормально сісти. Ліза побачивши Володьку в хаті не знала що промовити вона тільки підійшла до нього, а він встав побачивши по обличчі Лізи що щось трапилось. Ліза мовчки обняла сина Олесі і так тісно притулила до себе що Володька подумав що трапилось щось, лиш не знав з ким.

- Синок, ти не поїхав сьогодні на плавання? - Запитала Ліза.

- Хлопці не взяли мене. А що таке? Хтось втопився там може?

Ліза не відказала йому, вона відійшовши до дверей набрала номер до Олесі.

- Слухаю Ліза, - почувся плачущий голос Олесі.

- Олеся! Не плач! Олеся послухай мене: Володька живий і здоровий, він не поїхав, він в хаті сидить!

- Ліза, як в хаті? - Не могла повірити Олеся. - Як він заняття пропустить? Ти звідки...

- Олеся! - Скрикнула Ліза. - Володька твій ось на дивані сидить, я бачу його своїми очима. Не знаю як він пропустив, чому не поїхав, лиш він тут! Я йому телефон даю свій.

Володька тільки встиг почути від Тамарки що хлопці попали в аварію, лиш тут Ліза піднесла телефон до нього і наказом промовила:

- Скажи мамі що все добре з тобою!

- Алло мама, - розгубився хлопець, - що там таке? Я тут, я вдома зараз.

Олеся не відказала ні одного слова, Володька почув як телефон стукнув об якийсь предмет і замовчав. Володька поглянув на Лізу, зробив здивований вигляд. Ліза тут же набрала знову до Олесі.

- Олеся, вже повірила що малий тут?

- Ой Ліза, мені телефон випав з рук і машину ледь не стукнула, лиш що там машина.

- Все заспокойся, Володька говорить що вони чомусь не взяли його з собою.

- Ой, не знаю куди повернула і куди їду вже. Ліза, а чому з поліції дзвонили? А боснійка також чому до мене дзвонить?

- А мама напевно тих хлопців не бачила їх. Коли в реанімації тоді не пускають рідних. Просто знала мабуть що вони повинні були заїхати по Володьку твого. Поліція можливо запитала її чи когось і подумали що ваш був там також. Давай їдь додому тут розберемось зараз.

Ліза відчула як Олеся зітхнула, Ліза навіть не запитала чи в гаражі хтось знає і тому сама набрала до Віктора. Коли той взяв телефон, Ліза почула спокійний голос чоловіка. Вона зрозуміла що в гаражі нічого не знали і запитала про Юру.

- Як що Юра робить? - Здивовано запитав Віктор. - Додому збираємось зараз. Юра пішов в душову кабінку щоб Олеся не сварилась з ним.

- Вітя, - перервала в розмові Ліза. - Скажи йому що він щасливий, скажи нехай вже додому їде. Ой що могло бути сьогодні в родині нашій, лиш Бог милував нас усіх.

- А що саме Ліза? - Віктор перейшов на серйозний тон розмови. - Щось трапилось може?

- На щастя в нас нічого не трапилось, а інші батьки ридують зараз в лікарні під дверима реанімації. Нас біда обійшла стороною, хоча була дуже близько.

- Ми вже їдемо. - Ліза почула як Віктор перед тим як покласти телефон в кишеню, крикнув в гаражі: Юра, виходи скоро!

Того вечора усі походились до Юри і Олесі, приїхала Марійка також. Почали розпитувати Олесю як їй зателефонували, і що вона знає про аварію. Марійка пригадала давню подію яка відбулась тоді коли Віктор з Юрою служили в армії, коли Олеся також ледь не попала в аварію на мотоциклі. Історія немов повторилась сьогодні через тринадцять років...

На їхню розмову забігла в хату Тамарка, вона побачила які були серйозні обличчя в усіх присутніх а Юра саме в той час запитував:

- Але цікаво чому вони не заїхали за малим? Як він говорить що в школі домовились щоб він за дві години був готовим, а тут просто не приїхали і ніяких пояснень. Вовка каже мені що він до однокласника ще одного дзвонив а той поїхав. А може аварія ще до того трапилась як вони сюди їхали?

Відповіді ніхто не знав, тільки Олеся пригадала як офіцер поліції назвав місце нещастя і виглядало що вони вже проїхали дім Володьки. Коли вже трошки замовчали в розмові і тільки зітхали, співчуваючи батькам в яких трапилось горе, Тамарка шепнула на вухо мамі.

- Мамка, вони приїхали були за Вовчиком, в них така чорна машина, вони сказали мені його покликати, я зайшла в хату коли він збирався і вийшла. Я сказала їм що його немає вдома а Вовчик мене не бачив, він слухав пісню.

Ліза повела очами по усіх присутніх і запитала тихо дочку:

- А для чого ти так поступила?

- А так щоб він більше не ображав мене і тих хлопців я не люблю.

- Ви чуєте що Тамарка говорить! - Голосно промовила Ліза. - Вона каже що хлопці приїхали були, лиш вона сказала їм що Володьки немає вдома і вони поїхали без нього.

Питання посипались з різних сторін, Тамарка розповіла детально як все відбувалось, Олеся підійшла, вона обняла і почала цілувати племінницю...

Взагалі прожити в Сполучених Штатах все життя, чи навіть частину життя і не зробити ні однієї аварії, такого водія зустрінеш нечасто. Справа в тому що тут люди молодого та середнього віку, усі користуються транспортом і при тому в інтенсивному русі. Старше покоління і пенсіонери також водять авто, лиш їм інколи, а ось людям які працюють, це просто необхідно кожного дня. Звичайно що у величезних містах, люди користуються метро і автобусами, трамваями і таксі, лиш все ж таки велика кількість народу сідають кожного дня за кермо.

Нью-Йорк Сіті, місто гігант на планеті, автомобілів - мільйони! Як тут, а також в подібних містах, величезні авто затори, які протягують майже щоденно на кілометри. Люди які тут живуть, вже знають і привикли до такого руху, тому злитися на незручність можуть лишень гості з провінцій, які приїхали сюди. Жителі міста не реагують на постійні сигнали машин, на рух таксистів, які пролазять куди лиш можна. По дорозі, люди в машинах підголюються

аккумуляторними бритвами, жінки фарбують вії і губи. Інші читають газети, домовляються по телефонах, перекидають документи. Перераховують гроші, рахунки, одним словом вирішують заодно щоб не пропадав час на шляху. Автомобілі в жителів Нью-Йорка, більш як і інших містах мають подряпані задні бампера, передні кути і так далі. Коли тебе хтось штовхнув, нічого страшного, в Нью-Йорку це в нормі. Тут не викликають поліцію на кожному подряпину машини, навіть дорогої машини, тут не стоять на дорозі поки їх не розберуть хто правий а хто винуватий: взяв один в другого номер страховки і роз'їхались.

В загальному в Штатах усе зроблено для безпеки в транспорті, вже що могли придумати - придумали, тільки мерія таких гігантських міст, не може вирішити авто затори, а також масові аварії кожного дня, ніхто не може передбачити та застрахувати водіїв.

Аркадій один з професіональних водіїв, він так водить свого Ягуара щоб не задіти когось і не дає поводу щоб хто залетів в нього. Аркадій держить дистанцію постійно, він гальмує поволі щоб задній водій бачив його. Аркадій має витримку і час, він підіймав колись літака і садив його на землю; він ніколи не спішить так як працював багато років пілотом і така праця іде по розкладу і часу. Йому ще пощастило в тому що зір в нього гарним, не зважаючи на вік п'ятдесят п'ять років. Також автомобіль його класичної стилі, він не має затемнених вікон, дуже гарно видно. Аркадій задоволений такою видимістю хоча постійно в сонячну погоду їздить в окулярах з темно зеленим склом, а Ліза через те що в салоні машини скільки світла, жартуючи називає батькового Ягуара «Акваріум». В Аркадія на машині наклейка, на ній зображений літак передньою стороною якій підіймається, а внизу дугою напис російською мовою: «Заоблачний водитель». Тільки Аркадій так водить свого Ягуара, що люди сердяться на нього. Звичайно що хто не розуміє російської, не звертає увагу на його наклейку, лиш в Бруклінні багато російськомовного населення, навіть одного разу один водій розсердившись крикнув об'їжджаючи Аркадія: «Куда тебе самолёт, разве вездеход!»

На жаль далеко не всі такі водії як Аркадій, не кожен може похвалитись в тому що за скільки років користування автомобілем нікого не ушкодив. Наприклад Тетяна протилежна чоловікові. Їй Ліза боїться навіть довірити дітей возити, в Тетяни як не молоко вилється в салоні, тоді телефон залетить під педаль, як не вона сигналізує на когось, тоді хтось на неї. Тетяну багато разів оштрафовано за те що не зашпелений ремінь безпеки, вона вмикає світло коли вже нічого не бачить на дорозі і її машину також не бачать інші. Коли поглянути на зовнішній вигляд її автомашини, він сам говорить про себе а вірніше про особу яка водить і користується цим транспортом, якому просто не пощастило. Це так звані двоє протилежних водіїв з однієї сім'ї, а решта члени родини так собі; в середині цих крайностей.

Аварії хоча трапляються часто, все ж таки одна на другу не схожою. Аварія яка трапилася з хлопцями-боснійцями, була жахливою. Насамперед її характеристика була такою: хлопець який вів автомобіль, був сто відсотків винуватим в тому що трапилось. Розвивши швидкість яка була забороненою на певній ділянці дороги, водій їхав по крайній лівій смузі. Перед ним вийшов автомобіль з середньої смуги який рухався швидкістю дозволеною для водіїв. Тільки хлопці їхали дуже швидко і тому автомобіль який немов виріс перед ними, став зближуватись до них моментально, а вірніше вони його наздогнали. Гальмувати не було часу і горе-водій вирішив взяти лівіше щоб об'їхати вже по обочині, яка була досить вузькою для подібного маневру. Його машина взяла лівими колесами по траві де вже не було асфальту. А так як смуга по якій пішли ліві колеса була похиленою, при швидкості машину потягнуло в ліву сторону. Злетівши вниз, інерція швидкості викинула машину на другий берег долини який був стрімкішим як та сторона по якій вони з'їхали, а так як машина пішла трохи стороною її викинуло на берег і перекинуло на дах. Найбільш потерпів хлопець який не був прив'язаним і знаходився на задньому сидлі, лиш тут було можна і передбачити протилежне: коли б він був прив'язаним, йому б не залишилося місця і він не зміг би впасти туди де ставлять ноги. До того самий дах машини дуже прим'яло саме з заді.

Поліція була здивованою тим, що при такій аварії обійшлося без жертв, і коли б не було більше місця для хлопця, якого кидало по задній частині машини, тоді могла б бути аварія для нього фатальною. Саме тому що Володька Ковальський сидів вдома на кімнатному дивані а не поруч в машині, для однокласника від часті «пощастило», тоді як самому Володькові пощастило повною мірою.

Через кілька днів Олеся взяла сина і також Тмарку, вони поїхали в лікарню щоб відвідати потерпілих юнаків. Хлопці знаходились кожен в різних палатах окремо, тільки про аварію розповідали усі однаково. В братів з Боснії в той час не було нікого з відвідувачів а другого хлопця однокласника, саме тоді було його бабця. Олеся стала пояснювати жінці як їй повідомили і вона також плакала. Жінка та була американкою, вона погодилась з выводами поліції що коли б був ще один пасажир поруч її онука, могло відбутись непоправиме для двох юнаків. Також вона пояснила причину чому саме поліція подумали про Володьку і звідки вони взнали його прізвище: Володька був забув свою карточку, тобто пропуск в басейн, поліція переглядаючи машину після того коли юнаків було вже відправлено в лікарню, думаючи знайти пляшку з алкоголем чи наркотики, щоб яось зрозуміти причину такого нерозумного обгону на швидкісному шляху. Саме тут вони знайшли карточку Ковальського, на ній була адреса і домашній телефон. Офіцер поліції зателефонував до Ковальських, але Володька був на дворі і розмовляв з Тмаркою, з цього випливало що аварія трапилася зараз після того як хлопці поїхали. Офіцер зателефонував в спортивний клуб, а там вже мали телефон Юри та Олесі. Офіцер поліції набрав спершу номер який записав першим, саме ним виявився номер мами. Вже опісля він мав розмову з мамою хлопців з Боснії, а також з цією самою бабусею, яка розповіла усе детально Олесі.

Володька побажав своїм двом однокласника швидко поправлятись, хоча сам побачив що воно не буде швидко і гіпс на переломах прийдеться носити довго. Вийшовши на коридор, Володька опустил голову, він ішов з сестрою перед мамою а Олеся за ними. Олеся побачила як Володька взяв сестру за плече і по-дорослому шепнув їй слова подяки, за те що вона та поступила тоді і він сьогодні може ходити на відміну від його товаришів і не терпить болю.

Після кількох днів, немов все стало в своє повсякденне русло. Про аварію вже ніхто не згадував, тільки одна Марійка яка любила Володьку, найбільше з усіх онуків, думала про поступок Тмарки постійно. В даний час її не хватало Раїси Яківни, вона б з нею могла поділитись своїми думками а Яківна могла б точно зробити якийсь висновок вислухавши Марійку, лиш на жаль її вже не було в живих...

Коли Марійка розповіла батькові, дід Федір зробив великі очі від здивування, він тільки промовив а адрес правнучки: буде така як її мама. Ліза платить за операції а мала рятує своїх від шпиталю... А сам дід Федір був внутрішньо переконаним в тому що від того від коли Ліза прийшла до них на подвір'я, літом вісімдесят шостого року, життя їхньої родини помінялось. Хоча трапилося непорозуміння дев'яностого року, все ж таки щастя їх на покинуло.

Марійка старалась показати що вона любить усіх чотирьох онуків однаково, навіть Тмарку ревнувала в тому що вона найбільше полюбила діда Арка, але усі знали що Вовчик в неї любимчик. Можливо тому що він був перший онук її, або він був таким що давався їй любити. Правда Ліза вияснила таку справу по-своєму: так як Марійка в той час коли народився Володька була ще самотною, саме любов свою вона передала для нього, коли він виростав постійно в неї на руках. - Так думала Ліза, і вона була правою в цьому висновку.

Ніхто не міг знати що чекає в майбутньому їхню родину, тим більше десятиліття Тмарка не могла навіть собі уявити як буквально через кілька років, її поступок стане для неї самої в пригоді. Не тільки стане в пригоді як добра справа в родині, а навіть саму Олеся, Олеся яка уміло могла виходити з любого становища ще з дитинства, зробить заложницею Тмарки і Олеся змушена буде виконувати домовленість з племінницею. Напевно вперше в житті від коли Олеся знала Лізу, вона не признається їй щось важливе, не признається лиш тому що Тмарка їй заборонить до якогось часу, а опісля стане взагалі цікаво усім.

Але це все ще в майбутньому, ще невідоме ні для Олесі, ані для тієї самої Тмарки, а поки що насувалась нова подія, в якій Олеся свого часу відіграла важливу роль...

Однієї суботи в місяці листопаді, Настя покликала Марійку на свій город. Настя стала хвалитися кавунами які лежали розкиданими по ділянці городу. Так як дні пізньої осені ще були теплими, Настя вирішила щоб кавуни продовжували лежати тут а опісля занести їх в гараж а до холоду роздати усій родині.

Стоявши біля городу Марійка почула як собака схопився і побіг в напрямок хати. Марійка оглянулася і побачила Олесю, біля якої прискакував Мухтар. Але перш чим Олеся привіталась, Марійка строго її запитала:

- Олеся, ти чому не одінешся і щось тепліше як бігає як літом?
- Мам, я з дому тому що ти телефон залишила свій і тут стоїш.
- Все одно можна щось накинути, ти не відчуваєш яке повітря вже гостре?

Олеся почала натягувати футболку нижче, яка ледь досягала пояса її джинсів. Повернувшись іти в хату Марійка знову почала сварити дочку:

- Олеся, ти може футболку з Володьки свого стягнула? Ти хочеш нирки простудити? В тебе все видно, присядеш чи нагнешся, спина голою, і ще напевно ти просто з кухні теплої.
- Мам, мені з України Любчик зателефонував тому що до тебе номер загубив. Йому потрібно знати щось про співбесіду у Варшаві.
- А що вже викликають його може?
- Так, він за кілька днів туди їде.
- Ой, Любчик вже скоро приїде сюди. - Зраділа Марійка.
- Давай ти сама йому подзвони тому що він буде чекати.
- Само собою Олеся. А Ріта вже мабуть так чекає на нього.
- Коли б не я, - погладила себе Олеся по грудях, - чекала може б до кінця життя на свого вибранця, а можливо і сама була б до смерті.
- Коли б не ти Олеся, я точно сама була б жила, - промовила Марійка.
- Все мам, я побігла, там Мухтарові я поклала їжу під гаражем.
- Не ходи такою роздягнутою! - вигукнула Марійка в слід Олесі, а сама до себе промовила: от Олеська, як бігала колись по вулиці, так само тепер бігає...

Вечором, коли Марійка поклалась в ліжку, а Лев ще переглядав товари на Інтернеті, вона з нагоди того що Любчик мав наміченою співбесіду у Варшаві, почала пригадувати той час коли вона їхала так само в Американське посольство до Варшави. Марійка заснула і їй приснився сон.

Наступного дня, тобто в неділю, Марійка побачила дітей в церкві. Марійка звернула увагу на невістку, так як Ліза була одіта в новий осінній плащ. Марійка підійшла до дітей і відкликнула Лізу в сторону так як Віктор розмовляв з одним мужчиною про машини.

- Ліза, ти так оновилася, - Марійка погладила невістку по плечі.
- Вітя купив, і чобітки також кремові купив щоб до кольору вже були.
- А тобі так до лица така комбінація, хоча як говорила колись Галя Михасева, що красивій людині усе підходить.
- А це коли ми на базар їхали давно, тоді коли я у вас вперше ночувала?
- Бачу запам'ятала.
- Звичайно, ви тоді так мене жаліли, - славши покірно руки, пригадала Ліза.
- А де Лялька ваша що я не бачила її?
- Тамарка в моїх батьків ночувала і напевно з мамою залишилась тому що тато є тут.
- Чому я питаю тебе про неї, в мене сон був про Тамарку.
- Цікаво... - Ліза насторожилась послухати.
- Не знаю чи вона пов'язано з тим що я про неї думала до недавно, після того як вона Володьку врятувала від аварії, чи може тому що я про Варшаву вчора думала почувши що Любчик має виклик не співбесіду.

- А при чому Варшава до Тамарки?
- Чомусь я в сні бачила таку вузьеньку вуличку як то в старих містах, а колись я в Польщі а вірніше у самій Варшаві, бачила такі перевулки. Одним словом така вуличка з бруківки як старі вулички. Я так іду по ній, а вуличка безлюдною. Такий немов поворот трошки і бачу що посеред вулички якась дівчина щось підймає з дороги. Вона не спішить, так підняла

щось і стоїть, лиш воно до мене спиною повернута. Я підходжу щоб обійти її і нараз вона повертається і я дивлюсь а це Тамарка наша. Вона так поглянула на мене і говорить: «погляньте що я знайшла». Я дивлюсь а вона тримає так біля грудей таку велику квітку. Я хотіла щось запитати а вона так піднесла і погладила себе по шиї і я пробудилась.

- Гарний сон. - Похитала головою Ліза. - А якою Тамарка була віком?

- Може така дівчина п'ятнадцять років а може сімнадцять...

- Цікаво, я запишу собі в щоденника.

Тут Віктор покликав дружину щоб їхати так як малий Руслан щось почав плакати. Ліза ідучи до машини раптово зупинилась, вона стала і кілька секунд подумала. Після того відчинила двері і промовила:

- Вітька, одну хвилинку. Я щось мами запитаю. Русланчик, трошки потерпи я швидко; окей хлопці?!

Ліза підбігла до машини Лева який уже розвертався; Лев зупинився. Марійка побачивши невістку опустила скло; Ліза запитала:

- Мама, а яка квітка була може запам'ятали?

- Я такої квітки не бачила ніколи живої. Вона мала такі пухнаті пелюстки і цвіт здається в середині був. Я забула як її називали, і такі квіти здається мені що були занесені в Червону книгу колись в Союзі.

- А кольору якого?

- Білого, добре пам'ятаю що квітка була білою.

- Тоді спасибі, я тільки хотіла про це вас запитати.

- Щасливо Лізочка, приїжджайте сьогодні на вечерю до нас. - Припросила Марійку невістку. Лев поволі рушив з місця а Ліза повернувшись іти до Віктора, сама до себе промовила: Едельвейс... Пухнаті пелюстки і білий колір, точно едельвейс, про який мріє Тамарка...

По дорозі Ліза запитала несподівано чоловіка:

- Вітя, як ти думаєш: в місті Тлумачі може бути десь вулиця вимощеною камінням?

- Почекай, ти маєш на увазі так як колись робили?

- Саме так, називали ще таке покриття вулиць «бруківкою».

- Та ні, в Тлумачі вже напевно руські зробили асфальт а до того болото було напевно. В Львові є такі вулиці Ліза. А чому так питаєш?

- В нас також було кілька вулиць таких в Івано-Франківську.

- Були, - погодився Віктор. - Я знаю що була коло Ратуша як іти в ворота базару, тобто як іди на базар, тоді Ратуш був з лівої сторони. Там далі була майстерня фотоапаратів, а я як фотограф, звернув був увагу на ту майстерню.

- Біля Ратуша було досить таких вулиць. - Почала пригадувати Ліза Івано-Франківськ, місто в якому вона виросла і ходила в школу...

Під вечір діти приїхали до Марійки. Лев відвів дітей в підвал і включив їм на комп'ютері якусь гру, а дорослі сіли за стіл.

Марійка поклала спечений яблучний пиріг, поклала молоко для Олесі, (до речі Олеся після п'ятої вже їла, так як режим на певний час змінила тому що помітно похудала). Коли вже почали ласувати пирога, Марійка розповіла про Любчика.

- Я сьогодні розмовляла з нашим Любчиком по телефону.

- Так коли він вже приїде? - Запитав діді Федір, який не сидів за столом а просто на дивані.

- Приїде тату в середині грудня напевно. Казав що Ріта хоче щоб на Різдво вже тут був, самі знаєте як тут гарно на Різдво все прикрашають.

- Діду, - обізвався Віктор, - приїде Любчик на ваше день народження, на Святого Миколая. Заодно відсвяткуєте з ним його приїзд і своє повноліття.

- О, Вітю: та мені вже нівроку буде на Миколая сімдесят восьмий!

- А ви пам'ятаєте діду коли ми їхали з міста на таксі і вас питав шофер скільки вам літ?

- Почекай, та воно було десь якраз як я Лізу увидів в нас. Я знаю що верх мій стояв в лісника чотири роки, а так згорів як копичка сіна. А верх я робив того року що Брежнев був вмер. Але коли той вмер був, щось моя математика не має за що зачепитись.

- Брежнев помер вісімдесят другому, - стала рахувати Марійка, - а Ліза наша приїхала до нас у вісімдесят шостому, і ви тату мали тоді шістдесят один рік тільки.

- Та що Марусю, - засміявся дід Федір, - парубок був я тоді.

- Не дарма той таксист говорив, - пригадав Віктор, - говорив що в нас дві цифри подібні в роках, лиш в мене була «16» а у вас діду «61».

- Та я тоді ще був міцний такий собі, а зараз що вже: голова така біла як в Олеськи машина.

Усі почали сміятись і дід найбільше; Віктор пригадав як дід постійно говорив про те що він буде помирати а тепер забув свою поговорку.

- Діду, ви кажете що тоді були здоровими, лиш як я пам'ятаю ви мали поговорку свою таку, що ви збираєтесь постійно кудись від нас...

- Не починай Вітю! - Перервав в розмові дід Віктора. - Не гріши Вітю, так говорити не можна і я вже не кажу про таке роками і ти не згадуй.

- А мені здається що ви не дуже змінилися від коли вам було шістдесят перший до тепер, - вже серйозним тоном почав Віктор, - можливо через те що я вас часто бачу.

- Я тут відійшов трошки Вітю, але я тоді молодий був ще, навіть Ліза наша як приїхала і того песика привезла нам, тоді поцілувала мене була так файно що Петро небіжчик згадував.

Усі за столом вибухнули веселим сміхом, Олеся промовила до Лізи:

- Бачиш що дідові запам'яталось?

- Не дарма я вам тату говорила, - пригадала Марійка, - пам'ятаєте коли ви мені Лізу вихваляли а я її ще не бачила. Я сказала вам тоді: я за вас мамі скажу, буде вам Лялька.

Коли трошки затихли, обізвалась Ліза:

- Діду, а я можу вас зараз також поцілувати. - Ліза взяла салфетку що витерти губи, старий Бойчук перелякався що вона зараз так поступить як тоді в майстерні і якось почув себе незручно перед дітьми, він сміючись почав заперечувати:

- Ой не треба дитино, я не поголений, та як таке.

- Ви тоді також були не поголені діду.

- Та вже колись може щось буде таке як свято чи як, а тепер сиди там тай пий каву.

Усі знову почали сміятись, а Ліза пригадала давню історію ще з Ешері.

- А я вам щось признаюсь: колись як мені було може дев'ять років, ми в Ешері ішли з Рітою і ще з однією дівчиною грузинкою, звали її Нана. Бачимо такий дід сидить сивий з бородою сивою і дивиться на нас. Покликав нас і питає чи ми граємо в доміно. Ми сказали що не граємо і він запропонував нас навчити грати; ми погодились. Сама гра в доміно немов простою виглядає, лиш хто уміє грати, йому легенько обвести того хто тільки що навчився. Коли ми почали грати, нам дуже подобалось а дід побачив і говорить нам: «давайте так буде, хто програє з вас, та мене поцілує», і показав так на щоку, «а коли я програю, тоді дам кожній по рублеві». Ми почали сміятись з діда і погодились, думаючи кожна що програє хтось тільки не я. А дід так почав грати щоб програла кожна по черзі, в результаті ми пограли скільки що кожна по три рази поцілувала діда абхазця а він не дав ні одного рубля, так як він не програв жодного разу. Правда пустив нас в сад свій щоб ми нарвали собі там чогось.

- А бачиш Ліза, - почала сміятись Олеся, - ти мені говорила що нікого крім свого Вітьки не цілувала. Мене за Кольку як дорікала колись на Бистриці

- Олеся, - заступилась Марійка за Лізу, - як ти можеш таке порівнювати, просто зробили дідові якомусь приємну справу як діти, щоб не скучав дід бідний сам на лавці. Заодно навчилися доміно грати. Тут з Колькою не порівняти Олеся.

- Тоді мені було потрібно вуйка Остапа так пожаліти а не Кольку.

Знову усі почали сміятись і Лев найбільше, який вже досить розумів українську мову.

А після того як перестали жартувати, Марійка почала щось шептати до Лева, тільки він говорив до неї щоб вона пояснила а не він. Марійка настоювала лиш Лев відмовився. Тоді Марійка сама почала пояснювати.

- Слухайте діти: я хотіла щоб дядя Льова вам признався одну справу, так як ідея була його, лиш він не хоче і говорить щоб я вам призналась. Справа в тому що ми вже закінчили виплачувати свою хату. Ми знаємо що ви виплачуєте разом один будинок в якому ви живете. Ми дуже задоволені що ви живете під одним дахом в злагоді і можете порозумітись. За це я вдячна вам. Так як Вітя і Олеся є рідними воно немов так повинно бути, хоча в наш час такого мало щоб навіть рідні скільки років, а тим більше маючи діти, жили так дружно без сварки і заздрощів чи наговорів різних. Лиш особливо я хочу висловити подяку для Юри та Лізи, хоча вони мені як рідні діти, але ми знаємо що вони до певного часу виховувалися в різних сім'ях і походять з різних родин.

- Навіть помішані в них національності. - Швидко вклинилась Олеся в розмову, щоб допомогти мамі в її промові.

- Правильно Олеся, навіть в нас є наполовину поляки, євреї і частина абхазців. Тому я особливо вдячна тобі Юра, за те що ти погодився жити разом біля Віктора, я розумію що ви подружились в армії, ти навчив Вітю ремонтувати автомашины і так далі, лиш в житті буває часто по-іншому. Тут я бачу як колись ось дід говорив мені про тебе, так воно є насправді. Я не жалію що Олеся вибрала тебе Юра, я щиро вдячна насамперед Богові за такого зятя. Також Ліза нам допомогла багато і вона також погодилась щоб разом жити з вами під одним дахом, я не кілька ціную її як добру невістку, зразкову маму моїх онуків, а також те що через багато років її дружба з Олесею не змінилась. Тепер ми так порадились разом і вирішили допомогти вам платити за хату. Звичайно вам виплачувати немає сенсу: можуть закрити медичну страховку вам на дітей, також там пільги різні і так далі. Ми будемо вам допомагати просто виплачувати житло і все. Гроші на руки не будемо вам давати а просто кожного місяця плати по п'ятсот доларів за кожну частину хати.

- На дві сім'ї п'ятсот доларів? - Перепитала тут же Олеся.

- На двоих тисяча. - Вмішався Лев щоб краще усі зрозуміли.

- Правильно: тисяча кожного місяця: на сім'ю по п'ятсот доларів. - Додала Марійка.

- А вам не важко буде? - Запитала Ліза.

- Ми все порахували, буде нормально. Колись дядя Льова по ресторанах проїдав багато грошей, зараз ми вже не молоді і я готую тут вдома постійно а йому більш часу потрібно бути вдома і працювати на комп'ютері. Все буде нормально; за нас не хвилюйтеся.

- Вам машину потрібно новішу, - промовив Юра.

- Ось ти знайдеш і куплять собі гарну, лиш щоб не дорого. - Вирішила Олеся тут же.

Лев засміявся вбачаючи як Олеся любить лишні гроші і так як Марійка йому розказувала про неї, як вона в діда колись витягала коло трьох тисяч карбованців ще в Союзі.

- Так що тоді ми вже на чековий рахунок будемо з Юрою ставити менше по п'ятсот доларів кожного місяця? - Перепитав Віктор.

- Саме так Вітя, - промовила Марійка, - тільки запишіть нам номер рахунку в банку і вас нехай не цікавить, я від першого до десятого числа кожного місяця буду вносити тисяча доларів, тобто по п'ятсот на кожен рахунок. А ви за свої гроші які тепер у вас появляться лишніми, будете купляти щось для своїх дружин, чи в ресторанах водити.

- Краще складати собі щоб мати на різні випадки. - Промовила Ліза.

Молоді почали дякувати за таке рішення особливо Леву, тому що мама немов повинна допомогти, а ось Лев, чоловік який не мав своїх дітей, а на таку справу погодився, справді був щирим для молодих сімей, щоб допомогти їм, коли появилась в нього можливість.

Любчик одержав візу в Сполучені Штати. Анжела, мама Ріти, зателефонувала до Марійки і повідомила про новину. Марійка повідомила усіх своїх рідних. Також Ріта сама заїхала до Олесі в ресторан, просила передати привітання для Лізи.

Коли Олеся поцікавилась на кого Любчик залишить свою крамницю, Ріта відказала що він запустив бізнес свій і не тільки: Любчик вже був в боргах і надіявся просто виїхати за кордон щоб ніхто не знав з людей з якими йому доводилось працювати. Звичайно що рідні його не похвалювали за такий крок, лиш його також можна було зрозуміти. Останнім часом навіть вже його племінниця Аня, не працювала в тому магазинчику, він забрав її щоб коли він поїде, їй не докучали різними запитаннями та не грозили і так далі. В нього працювала одна жінка яка справді нічого не знала про те, що її власник скоро практично втече з України, а так як інформація все ж таки просочилась про його виїзд, позичальники Любчика не дуже хвилювались по одній причині. По-перше: вони думали що його просто ніхто не відпустить коли в нього рахується борг, а те що Любчик поїде немов жених, тобто йому не потрібно буде виписуватись і робити документи як емігрантові, який виїжджає з країни на постійне місце проживання за кордоном, вони просто не знали. По-друге: позичальники надіялись що все ж таки він не може так залишити магазин і буде його продавати, лиш насправді магазинчик його вже давно був закладеним в іншого позичальника, який жив в Чернівцях.

Мабуть хтось інший хвилювався б від такого становища, тільки не Любчик, він думав про нове життя за кордоном, про Ріту і про Нью-Йорк. Практично Любчик вже хотів відпочити від того всього, він навіть був не проти піти працювати в гараж до Віктора.

Звичайно що Ріта ніколи не погодилася б що її чоловік працював десь так що просто прожити, вона вже наміряною була його оформити в школу, щоб він вивчив мову а далше вже можна буде щось планувати в тому питанні. Ріта хоча заробляла гарні гроші, лиш вона знала що коли вони будуть жити разом, в неї будуть діти і їй прийдеться можливо якийсь час не працювати взагалі. Задля того щоб народити діти і мати повноцінну сім'ю, саме Ріта вирішила вийти заміж. Вона своїм рішенням довела те саме що колись її говорила Ліза. Але тоді ще Ріта спорила з нею і висміювала сестру, лиш час показав що Ліза все ж таки була правою, хоча молодшою на один рік, і не мала такої високої освіти як Ріта. Тим більше Ліза пройшла свій юний шлях і молоді роки набагато поважніше і чистіше як Ріта, про це знала вся родина Арланів, вони гордились своєю племінницею Лізою, лиш не могли пов'язати її характер ні з Аркадієм, ані з Тетяною. В даний час про поведінку Ріти було прийнято замовчувати серед Арланів, Ріта це розуміла і тому старалась бути з кожним дуже люб'язною; а так поводитись вона уміла досконало.

Олеся також від часті хвилювалась про них, адже вона звела Ріту з Любчиком, хоча вона не сумнівалась в тому що Любчик погодиться, Олеся оцінивши привабливість Ріти серед мужчин, була майже переконаною що Любчикові така підійде, але тепер чомусь сама Олеся сумнівалась що життя в них піде гарно і вони будуть щасливі. Тільки Олеся в своїх сумнівах нікому не признавалась і перед усіма показувала що задоволеною від такого напрямку подій.

Лізу мало цікавило те як будуть жити Ріта з Любчиком, вона думала про свої діти, про їхню долю і спостерігала які нахили в їхньому характері вже проявляються з дитинства. Останній раз Лізу заповонив сон свекрухи, якого Марійка розповіла їй біля церкви. Ліза вірила коли вона допомагає дітям які опинились у важкому і крайньому положенні, тим самим вона робить добро для своїх власних дітей, добро яке свого часу повернеться в родину їхнього покоління. Наявний приклад служив доведенням того що Ліза так вірила і була переконаною, саме поступок старого Бойчука з Терезою.

В слід за Лізою так само почала думати Олеся, останній випадок з аварією, в якій міг бути покаліченим Володька, Олеся також наводив на важливі роздуми.

На дворі падав дощ з снігом, почало швидко темніти, так як сірі хмари плили низько над землею. В двері до Ковальських постукав Віктор, Олеся відчинила братові.

- Олеська, може щоб ти поїхала з Лізою до батьків.

- А ти чому не поїдеш?

- А сьогодні п'ятниця, я вже хочу попаритись добре зараз і відпочивати а там сама знаєш що так скоро не буде; зараз Андріївна до столу, і так далі.

- А Ліза сама не хоче, я так зрозуміла.

- Не хоче тому що її грип прихватив, а мама для неї має якийсь там чай чи лікарство.
- Нехай буде коли вже так просиш, іду відпрошусь в Юрки.
- Подякуєш йому від мого імені. - Віктор побіг швидко повідомити дружину щоб одівалась їхати з Олесею.

Через двадцять хвилин, Олеся вела свій джип, а Ліза замотавшись в теплу шубу чекала аж поки нагріється достатньо салон машини.

- Спасибі тобі Олеся що ти погодилась мене відвезти. Вітька все одно поїхав би був, лиш він стомлений і хоче відпочити.

- Бачу жалієш його.

- Люблю я його Олеся, ти сама знаєш і жалію також...

- Щасливий Вітька, і мій також не має чого шукати собі, тільки щоб вони зрозуміли нас і поцінили як повинно бути. А те що ти Вітю дуже любиш, в нашій родині навіть Мухтар знає.

- Я також щаслива. Я так Олеся думаю собі: коли дівчина із тисяч вибере собі одного мужчину і він її відповідь взаємно, саме і в цьому є щастя для жінки.

- Таких мало є на світі мужчин, щоб так відповіли взаємно, а жінок щоб так пощастило ще менше. Нам пощастило Ліза, а вірніше через тебе мені так повелось.

- Взагалі Вітя служив з Юрою і він все одно познайомив б вас був; так що я тут не дуже стала в пригоді.

- Тільки коли б не ти Ліза, не знаю куди б повела мене дорога. Якщо навіть я б вийшла за Юру, все одно живши там вдома, вже напевно поїхала б десь за кордон заробляти гроші. А тоді не було в нас сім'ї нормальної. Юрка б запив, дід з бабою померли, мама сама б так коротала вік, а Вітька навіть не знаю: якусь Аньку знайшов б у Мінську.

- На жаль багато людей роздумують так як ти, лиш в протилежному напрямку. Тобто дивляться на свої невдачі багато жінок думають: коли б було так і так, коли б я вийшла за того була б заміж, він багатий, хату яку велику побудував, грошей багато в нього, жінка так одягається як захоче, лиш що з того коли він мене не взяв а ще трошки і був б моїм, коли б не те і друге...

- Буває так часто Ліза...

В таких розмовах вони приїхали до Аркадія і Тетяни. Зайшовши в хату Ліза з Олесею побачили що Тетяна витерла заплакані очі а Аркадій ходив по залі і щось бурмотів. Ліза поглянула на Олесю і на маму; вона запитала:

- Мама, що у вас відбувається? Ти чому плачеш?

- Ой Ліза, іди послухай який настрої в тата.

- Я не розумію: ви що посварились що ти плачеш, а тато говорить сам до себе?

- Ні Ліза, сідайте тут за стіл я вже не плачу. - Тетяна зняла окуляри і витерла очі.

- Мама, поясни що відбувається кінець кінцем. - Настоювала Ліза.

- Тато десь знайшов якийсь диск, там кінохроніка з війни. Коротше показують як німці палили дітей єврейських. Ой Ліза, які там крики, я втекла щоб не дивитись і не слухати. Думаю над тим і плачу а тато ходить і говорить чому американці не кинули атомну бомбу на німців замість японців. Хочеш візьми диск той і подивишся сама.

- Ліза, - запротестувала Олеся, - тобі не можна таке дивитись.

- Я не буду мама, я не можу як Олеся говорить.

- Ліза там хроніка натуральна вони показують як...

- Мама, не розкажуй мені будь ласка, - Ліза поглянула плачевним поглядом і почала закривати вуха долонями.

- Я не буду, все заспокойся Ліза, лиш що люди бідні пережили...

Аркадій ще довго не міг заспокоїтись, він ходив по кімнаті і провадив різними словами в адрес нацистів, правда побачивши Лізу він замовчав, щоб не ранили її серце, знаючи що вона дуже вразливою в такому питанні а особливо коли мова заходить про насильство над дітьми. Аркадій почав розпитувати Лізу про її здоров'я а також про Віктора а так почав розмовляти з Олесею про власника ресторану Бориса Леонідовича.

Тиждень перед Різдвяними святами, прилітав Любчик. Батьки Ріти домовились з родиною щоб після того, буквально за кілька днів зробити весілля. Любчик мав квиток на вісімнадцятого грудня а весілля домовились відгуляти вечором з двадцятого на двадцять перше. Сама Ріта вирішила щоб Любчик трошки відпочив від дороги, побути вдома Різдво і Новий рік а після поїхати далеко на Гаваї провести медовий місяць.

Марійка розповіла вдома про майбутнє весілля а Настя запитала:

- Як зараз в грудні будуть весілля робити. Не могли почекаати як люди?

- А я що буду їм перечити. Хочуть віддати Ріту якнайскоріше і так порадились. А вони знаєте як одні за одними: сказала Анжела що хоче зараз і всі похитали головами. В Америці завжди як не в людей робиться, нічого не вдієте мамо. Вони навіть не в суботу роблять а з суботи на неділю, тобто перед вечором в суботу до опівночі.

- Як собі знають, - махнула рукою Настя. - Ти Марусю піди і побудь з ними щоб не казали що ти щось з себе показуєш.

- Добре мамо: не буду нічого з себе показувати. - Засміялась Марійка.

- Добре кажеш Марусю: треба бути мудрою.

- А ви з татом не підете?

- Як будемо старі йти серед таких панів?

- А мама Сусанна буде, сваха ваша.

- Вона також пані здавна а ми собі тут з татунем в хаті, може ще малих хлопців тут лишіть щоб там не мішали вам.

- Не знаю про малих, вже як Ліза і Олеся захочуть.

- Ліза може захоче брати малого а Олеська точно Олежка лише тут.

- Олеська ще сама як дитина, - махнула рукою Марійка. - А скажіть правду мені: чому ви не любите ходити на весілля і через вас тато не ходить?

- Знаєш Марусю, я колись по весіллях готувала, і не раз слухала як жінки любили обговорити когось і люди сміялись. А так як весілля для молодих і мені здається що за нас хтось таке подумає або ще скаже комусь: чого тут старим лазити по ресторані.

- Ой мамо, ще ніхто не подумав а ви вже самі з себе смієтесь.

- Принесеш нам Марусю чогось з відти і буде добре; так я думаю і татуньо також.

Тим часом Ріта зателефонувала до Олесі, Ріта запитала скільки місць є її їйньому ресторані. Олеся відповіла, лиш Ріта сказала що мабуть будуть шукати інший, тому що вони будуть просити більше гостей. Також вона просила щоб знайшли для неї номер телефону в Монреаль, Арлани бажали запросити Терезу на весілля. Олеся перекинула усі шухляди, тільки телефону не знайшла. Виручила Марійка; в неї все стояло на своєму місці і ніколи не пропадало. Таку привичку Марійка виробила працюючи в бібліотеці.

Коли Олеся повідомила в ресторані про те що Ріта виходить заміж, Лілі дуже захотілось побувати в неї на весіллі. Звичайно що Олеся не могла так сказати відверто, так як Ріта не знала Лілі, а Любчик прилітав практично перед самим весіллям. Але Олеся придумала як вийти з положення скориставшись тим що у Вадима саме в грудні було день народження. Насправді Вадим народився десятого грудня, лиш Олеся в голові переклала дати, їх все одно ніхто не буде перевіряти ніколи.

Одного дня Олеся приїхала з роботи і зайшла похвалитись як вона постаралась щоб Ліля і Вадим були на весіллі. Ліза уважно слухала Олесю, захоплюючись її талантом винахідництва, якого сама Ліза оцінила зараз після того як вона познайомилась з Олесєю.

- Я чекала коли Ріта мене офіційно запросить на весілля, - почала розповідати Олеся. - Як ти сама знаєш що я не будь-яку роль відіграла свого часу в тому, щоб таке весілля відбулось. Одним словом сьогодні Ріта мене просила і сказала що поштою прийде мені відкритка. А я її сказала що в мене проблема саме на такий день. Кажу їй: тут в ресторані зі мною працює така Ліля, в її чоловіка день народження, а вони тут нікого не знають крім нас. Як люди будуть двоє святкувати таку дату, я просто не зможу їм відказати і ми з Юрою змушені піти

до них. Потрібно мені час з ними провести разом за столом одним. А Ріта говорить те що я бажала і планувала: коротше сказала, чому б їм не провести своє свято разом з нею і Любчиком на їхньому весіллі. Так як Арлани наміряні просити багато людей, так дві особи не будуть завадою для них. Я дала електронну пошту Лілі, щоб Ріта їм прислала запрошення.

- Але професіонально придумала Олеся; я просто захоплююсь тобою. Тобі справді тільки працювати в якомусь бюро знайомств чи консультацій по сімейних питаннях.

- Можна розділити повноваження на двох: ти Ліза по сімейних питаннях а я по знакомствах.

Час дуже швидко пробіг, наступив день коли Арлани, тобто батьки Ріти, очікували Любчика. Анжела зателефонувала і просила щоб Марійка під'їхала в аеропорт, так як Любчик не знав особисто батьків Ріти, Анжела хотіла щоб Марійка також його зустрінула, так як вона давно його знайома.

Хоча як не старалась Марійка стати в сторону, щоб не мати відношення до одруження Любчика і Ріти, її все одно ця справа не могла обминути, а вірніше Марійка не могла обійти стороною таку справу. Марійка пригадуючи розмови з покійною Раїсою Яківною про Любчика, Яківна хвалила його як слухняного племінника, лиш як порядного сімейного мужчину, Яківна не бачила Любчика в такій ролі. Марійка навіть носила в серці тривогу за Олеся що вона таке придумала, але з іншої сторони Марійка побачила як Ліза вільніше віддихнула, взнавши про те що Ріта нарешті вже може стане в сімейне русло.

Того самого дня коли прилетів Любчик з України в США, Віктор скоріше повернувся з роботи щоб поїхати також зустрінути Любчика. Віктор пригадав собі як колись Любчик зустрічав його, коли вони з Юрою повертались з армії.

В аеропорт поїхала також Ліза і Олеся. Марійка вже була там, так як вона приїхала просто з роботи щоб не запізнитись. Вже біля виходу в терміналі усі зустрінулись. Ріта приїхала з батьками, Ліза не впізнала як Ріта похудала. У неї був стомлений вигляд, адже практично до їхнього весілля залишалось кілька днів. Ріта взяла в сторону Лізу і почала розпитувати як почувалась вона коли зустрінулась з Віктором у Києві.

Не задовгий час Олеся побачила що почали виходити люди які прилетіли з України, але Любчика чомусь довго не було видно. Ліза вже надумала щоб зателефонувати мамі, щоб та зв'язалась з дівчатами першого терміналу і вони вийшли на четвертій і пробіли рейс. Але тільки Ліза відійшла в сторону щоб було менше шуму, як Олеся підбігла і взяла її за лікоть. Ліза оглянувшись і побачила як Ріта обнімала Любчика, який був одітим в коричневий кофшук. Ліза підійшла зачинивши телефон:

- Ласкаво просимо на землю Колумба і Лінкольна, - промовив Віктор до Любчика.

- А як тут Федір Іванович, Настя Степанівна? - Звернувся Любчик до Марійки, якій було дуже приємно що Любчик пам'ятає її батьків, хоча вони вже старенькі.

Насправді Любчик не знав батьків Ріти, він тут побачив їх вперше, а з тих не багатьох лиш давніх знайомих хто тут жили, це були звичайно старі Бойчуки і Марійка з своїми дітьми: сином і дочкою. Любчикові в такий урочистий момент і ще так далеко від рідного Івано-Франківська, саме пригадалися старі Бойчуки, і їхня гостинність та проста щирість як до рідного сина. Побачивши Марійку і Віктора з Олесею, Любчикові стало набагато вільніше на серці, він відчув що тут він зовсім не чужий, тут усміхаються знайомі обличчя, знайома говірка і голоси. Хоча Марійку Любчик бачив останній раз дев'ять років тому, все ж таки вона виглядала йому близькою та доступною як колись, коли він возив її на Львівщину на службовій машині... Йому навіть пригадалась Раїса Яківна, адже він колись немов з рідними переживав радості і хвилювання цієї доброї родини, він разом з ними сумував і радів і сьогодні він відчував як вони раділи разом з ним, побачивши його на американській землі...

В Любчика перемішались почуття, він взявши за руку Ріту, стояв і любувався як розмовляли усі хто приїхав його зустрінути. Навіть буди стомленим перельотом через океан, Любчик не спішив їхати з Рітою до неї. В такому віці людина вже може віддати належну оцінку пригадуючи пройдений шлях свого життя, а також тих хто знаходився поруч. Він навіть був не проти щоб усі поїхали кудись посидіти і поговорити, тільки Віктор розпорядився щоб Любчик їхав відпочивати, так як ніхто нікуди не від'їжджає і ще набудуться з ним.

На прощання Любчик запитав Ріту чи зможуть завтра заїхати щоб привітати батьків Марійки а також Юру і дітей. Ріта в знак згоди, тільки покірливо похитала головою.

Наступив день коли повинно відбутись весілля. Так як день двадцять другого грудня найменшим, два дні перед тим коло п'ятої години уже було темно. Стоянку біля ресторану, почали нараз заповнювати автомашини. Гості виходили елегантно одягнутими, вони підіймались по сходах до центральних дверей.

Віктор з Лізою запізнились, навіть уже дехто подумав що їх не буде на гостині. Справа в тому що Віктор відганяв одну машину власникові і приїхав пізніше додому як планував. Повернувшись додому, Віктор думав знайти дружину розстроєною за таку його поведінку, лиш на його здивування, зайшовши в спальню, він побачив як Ліза старанно прасувала його сорочку наспівуючи пісню. Віктор хотів вибачитись, тільки почувши слова пісні яку наспівувала Ліза, Віктор звернувся до неї:

- А діти де? Чому не вбираються?

- Русланчик в діда з бабцею, а Тамарку мої забрали ще скоріше. Вона взяла нову скрипку і коли буде нагода, тоді заграє можливо щось там. Подарунок стоїть вже готовим, тільки нам одітись і все в порядку.

Ліза оділа біле плаття, зібрала волосся, і стала крутитись перед люстром як краще зробити зачіску. Віктор тим часом одягнув голубу сорочку, чорний костюм. Галстук не взяв, він так само як Аркадій, не любив носити галстук, Віктор вже взяв також щось від тестя. Він став любоватись дружиною, тільки Ліза спішила і наказала щоб побіг нагріти машину.

В дорозі, коли вже їхали в ресторан, Віктор все ж таки запитав дружину:

- А чому ти не сварила мене що я запізнився?

- Знаєш Вітя: в мене таке відчуття сьогодні, що ми їдемо куди завгодно, лиш не на весілля.

- Чому так думаєш?

- А тому що ми уже були в Любчика на весіллі а одну і ту саму людину якось два рази вітати з нагоди одруження, якось мені не вкладається в свідомості.

- Зрозуміло... - Віктор хотів щось запитати, тільки в руках Лізи роздалась мелодія її телефону. Ліза поглянула і сама до себе промовила: Олеся вже хвилюється.

- Ліза! Де ви так довго? - Олеся старалась своїм голосом пересилити шум який роздавався.

- Скоро будемо, Вітя запізнився трошки. - Ліза відказала звичайним навіть скучним голосом, тільки Олеся почала дуже захоплено розповідати:

- Ліза, що тут твориться, люди мої добрі. Але вже хотіли показати з себе Арлани. Тут який ресторан а сервіровка яка крута, на столах що тільки душа забажає. Ліза, а квітів скільки, скільки троянд що я ще не бачила такого. Ти знаєш що колись я не пропустила там в нас жодного весілля, лиш такого я навіть в кіно не бачила. Вадим з Лілею приїхали, Ліля рот відкрила як побачила. Давай швидко сюди я вас на виході зустріну.

- А гостей багато просили?

- Є досить, приїхала Тереза з дочкою.

- Олеся, ми вже поруч, виходи на двері.

Ліза вийшла з машини а Віктор поїхав шукати місця де покласти авто. Коли Олеся вийшла, Ліза почула як з ресторану полився аромат різних дорогих духів. Олеся голосно промовила:

- Ліза, куди ви пропали? Яке свято без вас може бути?

- Ой Олеся, ти б могла повеселитись тут за нас а ми вже б сиділи з дідом в мами.

Підійшов Віктор, і усі троє пройшли в зал ресторану. Перше враження яке подіяло на Лізу, її здавалось що вона попала на бал при французькому дворі у вісімнадцятому сторіччі. Стіни ресторану були покриті червоним бархатом, який був обведений карнизом кольору слонової кості. В кожному квадраті горів ліхтар, на столах також стояли свічники в яких горіло по

п'ять свічок в кожному. Грала музика і було досить шумно. Ліза подумала що ніхто їх не помітив коли вони зайшли, лиш було навпаки: з кожного столику кликали їх привітати. Першою прибігла Тамарка, вона щось пояснювала, тільки Віктор з Лізою не знали куди податись. Олеся тягнула їх до столу де вона сиділа з Юрою а також Вадим з Лілею. Коли вони присіли Тамарка почала говорити мамі:

- Мамка, я тьотя Ріта питалась чому тебе нема і Русланчика.
- Русланчик спати захоче; він в бабусі зараз. А ти будеш грати сьогодні?
- Пізніше може буду. Я іду до хлопців.

Тамарка побігла, хлопці це були Володька і син Гаріка.

Під час весілля, Тетяна шепнула на вухо Марійки, оглядаючись щоб хто не почув:

- Ой де та правда на світі? Вигулялась як хотіла, а зараз така наречена що немає ради з нею.
- Таня, тихо будь, - засміялась Марійка. - Нам потрібно все забути зараз.
- А в нього таке саме положення як в мене колись було. Я також як виходила за свого, тоді в мене нікого з моїх не було, правда Сашка приїхав був, а так дружки ті хто навчались зі мною, а батька не було в мене мого на весіллі; ні сусідів, ані односельчан.
- Але зате ти прожила вже разом з чоловіком, без одного місяця, тридцять два роки.
- Справді... Як було так було, але протягнули. - Тетяна розсміялась.
- Не гріши Таня, все у вас було нормально. Як тут така історія з нашою нареченою і ми мовчимо, тим більше в тебе було все в порядку.
- А ти Маруся з Володькою навіть десять напевно не прожили разом?
- Дев'ять років, а вже з Левом... Ой Таня: також дев'ять! Як ти вчасно запитала.
- Тоді виходить самою ти прожила шістнадцять років. - Швидко підрахувала Тетяна.
- Так виходить: з квітня сімдесят восьмого, по листопад дев'яносто четвертого.
- А з котрим було тобі краще жити Маруся?
- Я вже думала над тим і якимось не можу порівняти. Ми тоді були молодими і життя було зовсім по-іншому побудоване як тут. Народили дітей з Володькою, правда сварились інколи. Він не дуже сходився зі мною характером, лиш про те ми жили нормально. Правда що в нього а в Лева було однаковим, це те що постійно були заняті роботою: Володька в Тюмень літав, а я сама чекала на нього, так само Лев постійно в тих магазинах ювелірних перебуває.
- Ти не самою Маруся: завжди батьки поруч і діти тепер навідаються до тебе. Наприклад моя Ліза більше в тебе як в мене буває.
- Затє Тамарка у вас як вдома і в нас не так часто.
- Вона з дідом Арком має свої рахунки. - Розвела руками Тетяна.
- А ти мені Таня так само говорила колись. Колись коли ми мали гостину, після того коли твого батька похоронили...

Весілля продовжувалось. Ліза підійшла до Терези, щоб поспілкуватись. Тереза сказала що не думала тут бути, так як в Канаді багато снігу, тільки її дочка настояла на тому щоб все одно їхати. Вони зупинились щоб відпочити в бабусі Сусанни, і в понеділок повернуться.

Ліза покликала Олесю і та почала розповідати як колись їй приходилось шукати мішок з одягом Терези, який довго простояв на горищі над дідовою майстернею. Тереза колись вже чула про те, тільки сьогодні їй хотілося щоб також почувла її дочка.

До Лізи підійшла Ліля, вона запропонувала вийти на двір щоб пройтися по доріжці біля ресторану. Ліза поглянула на Віктора, який уважно слухав що розповідав Гарік йому і Вадимові, кивнула головою щоб вони собі дві вийшли. Заодно Ліза взяла бокал білого вина, і вийшла на двір, накинувши в гардеробі пальто на плечі. Взагалі не було холодно а навіть тепла ніч як для зимового місяця грудня.

На дворі світив великий місяць, Ліля поглянувши на нього пожартувала:

- Так ясно світить місяць, що видно як тінь падає від мого носа.
- Нічого подібного не бачу, - усміхнулась Ліза. - Добре що ти мене покликала, так музика грімко грає а я вже мабуть старію тому що спокою хочу. Знаєш Ліля: колись моя мама поверталась з диспетчерської і бувало просила мене щоб я виключала музику. У нас була така магнітола велика і я любила слухати пісні. Бувало я зменшу звук так що ледь чути, а мамі все одно мішає. Тоді я піду в дворик біля дому, погуляю кілька хвилин щоб мама заснула а вже після повертаюсь, включаю, музика грає і мама спить як нічого не бувало. А

зараз я вже також спокою хочу; так як мама тоді... - Ліза піднесла до вуст бокал щоб вмочити губи, і вони дві пішли мовчки по алеї, вдихаючи прохолоду тихої, зимової ночі...

ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА

МЕЛОДІЙНА СКРИПКА

1

В перший день Нового року 2004, Віктор приїхав до своїх. В той час дід Федір, одітим лежав на своєму ліжку в своїй спальні, просто так собі дивився на стіну і щось думав. Віктор побачивши в хаті лишень маму, запитав в неї де усі решта. Марійка відповіла що Лев уже кудись подався а дід з бабою десь тут в хаті.

Насправді Настя була в підвалі, вона переглядала свої законсервовані банки і розглядаючи крізь скло огірки, вибирала щоб були гарними. Настя збиралась віддати кілька банок Тетяні для Аркадія, який любив огірки яких закручувала Настя.

Віктор пройшов в кімнату до діда, щоб просто побути з ним. Федір зрадів побачивши онука.

- Як діду? Як ваше здоров'я?

- Дякую Вітю; добре дякувати Богу. Вже дивись до якого року я дожив: дві тисячі четвертий. А я ще так пам'ятаю тридцять четвертий рік коли був. Поляки ще були в нас тоді сину...

- Так давно пам'ятаєте?

- Я вже був такий як твоя Тамарка, щоб вам нівроку була здорова і файна.

Віктор поглянув на дерев'яну раму на вигляд скриньки, перед якої був з скла. Вона висіла на стіні напроти ліжка на якому спав дід. За склом було почеплене складене плаття білого кольору в чорні горошки. Віктор запив діда:

- А що тут у вас така тут декорація на стіні висить?

- А ти вже забув може?

- Я... Щось знайоме мені, лиш я...

- Е Вітю: народився б ти так давно як я, точно не пам'ятав би ти тридцять четвертого року, як ти не пам'ятаєш того що було вже за твоїх юнацьких літ?

- Може Ліза мала таке саме колись плаття?

- Не таке саме сину а тут воно саме. А ти напевно тоді так встидавсь що навіть не дивився як воно вбраною була. А я зразу увидів що тут щось між вами не просто так. - Помахав пальцем, дід усміхнувшись.

- Я пам'ятаю добре діду як ви насос ремонтувала і сказали мені що з того дівчиська буде колись гарна молодичка - засміявся Віктор.

- А видиш сину як я розумівся на такому; ой було, було всього в нас Вітю... - Зітхнув старий Бойчук.

- А я також маю таке шкіряне портмоне що мені колись Ліза з Абхазії привезла була.

- А що таке кажеш маєш? - Не зрозумівши яку річ Віктор назвав, перепитав дід.

- Я вам покажу зараз, лиш в мене не те саме. - Віктор витягнув з кишені джинсової сорочки коричневе портмоне і пояснив дідові. - Таке подібне, лиш я те, якого Ліза мені подарувала, зараз не ношу, шаную просто щоб було. Там в мене стоїть лист якого вона мені написала в армію перед своїм від'їздом в Америку.

- В нас таке називали хлопці «права», або «бумажник». - Відказав Федір.

- Казали «права», тому що там шофери ставили Посвідчення водія, а «бумажник», вона так по-руському буде від слова «бумага».

Віктор хотів покласти назад портмоне в кишеню сорочки, лиш нараз він побачив що якийсь білий папірець стирчав кутом з нього. Віктор захотів поправити і поглянув в портмоне. Він побачив що карточки і папірці були якось перекладені, вони не так стояли як він розклав їх був скоріше. Але перед дідом, який чекав щоб щось запитати, Віктор не став вдаватись в деталі і просто пхнув в кишеню портмоне і став знову дивитись на діда, переплівши пальці рук.

- Що ще там нового Вітю?

- Я дзвонив до нас додому. Говорив з Славіком, який живе у нашій хаті і також з його татом. Я привітав їх з Новим роком і вони нас також, питались про вас, передавали привітання.

- Як там Михась, мій столярний ученик давній?

- Так нічого. Казав що цього року будуть в Україні вибори президента, вже Данилович був два рази і тепер хтось мусить бути другий. Може щось краще буде, люди не дуже цим президентом задоволені. Живуть, тай надіються на щось краще там люди наші.

- Вітю, ти мене послухай: люди хочуть усі легко жити, хочуть пити, мати машини, гроші, вбиратись як пани а робити не дуже охочими. Дивись як тут добре, але хтось робив тяжко колись щоб так держава встала на ноги. Пам'ятаєш як ми давніше їхали на той водоспад дивитись всі? Я так з машини дививсь і такі дороги прокладені, в скалах прорубані такі широкі просіки щоб дорога була, воно не само собою так зробилось. Хтось сину ті каміння довбав а така робота нелегка. Зараз є вже екскаватори, техніка, а колись навіть в нас люди щєбінь розбивали такими молоточками з довгими ручками. Ти лиш подумай: кілька треба камінчиків налупати щоб висипати залізну дорогу, як в нас говорили - колію. А людочки робили сину і не так їли як зараз всього чого душа забажає. Знаєш як бувало що мама принесє від Яківної такі апельсинки на Різдво. Ми вже не їли самі, лиш вам дітям давали: тобі і Олесці нашій. А коли шкірку з того апельсину ви потерєбили, я на нитку і сушив коло кухні. А вже як висохне, я до чаю собі любив вкинути щоб запах був такий файний. Там де Ліза народилась на Кавказі, вони мали такі фрукти а ми цінували таким.

- Ви діду кажете за шкірки з апельсинів, а дехто не видів тих апельсинів ані шкірки з них.

- Правда сину, так було. Ми можна сказати що заможнo жили, пам'ятаєш як в нас говорили люди в селі про вас, що діти в молоці купаються?

- Ми мали всього колись там в порівнянні з другими. - Погодився Віктор, пригадуючи життя і дефіцити в Радянському Союзі.

- А тут Вітю маємо також: є здоров'я, діточки маєте ти і Олеська, а воно найголовніше сину.

Віктор ще розмовляв з дідом може половину години, потім пили чай з пиріжками.

Повертаючись додому, Віктор зупинився на світлофорі. Він нараз пригадав собі своє портмоне, витягнув його і став переглядати. Віктор поглянув і в закладку куди він поклав був гроші, лиш тут він насторожився; не було усіх грошей.

Повернувшись додому, Віктор запитав дружину:

- Ліза, я був поклав гроші в своє портмоне щоб заплатити за оренду гаража. Їхав від мами і поглянув а усіх грошей немає в мене. Ти випадково не взяла їх?

- Ні Вітя. Я маю ще з тих що ти мені дав, триста сімдесят доларів.

- Я був на заправці, - став думати Віктор - може я замість десятки сотню дав... Але коли я помилився, тоді працівниця заправки сказала б мені.

- Скільки немає грошей з тих що ти мав з собою?

- Двісті п'ятдесят доларів. Розумієш Ліза: хтось рився тут, тому що папери були перекладені. Таке враження що хтось витряс усе з портмоне, а пізніше поскладав, лиш не так як було перед тим. Гроші усі не забрав, тому що усіх було п'ять сотень.

- Виходить не злодій, злодій не залишив б грошей відрахувавши скільки йому потрібно.

- Менше з тим, може я поклав не п'ять сотень а двісті п'ятдесят. Не маю я пам'яті вже, не те що дід пам'ятає тридцять четвертий рік. - Махнув рукою Віктор і кинув портмоне на холодильник в кухні.

- Коли гроші в хаті тоді не пропадуть, а коли загубив чи хтось витягнув, тоді вже пропали. - Промовила Ліза, не надаючи особливої уваги на втрату.

Вони сіли двоє за стіл щоб поужити. Віктор не хотів їсти, так як в мамі поїв разом з дідом, а в Ліза навпаки був апетит. Ліза вечеряла а Віктор розповідав дружині про те як він розмовляв з Україною, хто передавав привітання і хто про що питав його. Коли він дивився як Ліза пила каву, вона запитала:

- Ти так любишся, чи просто тобі також кофе хочеться?

- Коли дивишся на тебе, тоді мимоволі апетит появляється.

- А я звернула увагу як на весіллі в Ріти, Олеся користувалась приборами. Хто не знає що вона працює в ресторані, може подумати що Олеся ведуча телешоу кулінарії. В неї ніжик і виделка лиш виблискують в руках.

- Не знаю щоб подумали про неї хто не знає Олеся, лиш ніколи не подумали б що вона виросла в селі і вдома ніколи не користувалась ножиком за столом. А вірніше виросла за одним столом з дідом, який навіть не те що ножиком а виделкою не користувався.

- Тільки так як у вашій старі хаті готовили смачно поїсти, сам французький повар Люсьєн Олів'є може позавидувати, - цілком серйозно промовила Ліза. - А коли те що на столі смачним, тоді хто за столом не мають часу спостерігати як хто користується приборами, усі занятимися наскільки, що коли навіть запитати щось важливе - не відповість ніхто сразу.

2

Три роки назад в світі електроніки відбувся прорив в ділянці музики і звукозапису. Правда не кожна, навіть просвічена людина, знала про таку справу. За те таку новинку сприйняли дуже задоволено любителі музики та слухачі пісень різних жанрів. Молоде покоління заповонила така новина а саме: в кінці дві тисячі першого року, корпорація «Apple», почала реалізувати міні програвач «iPod».

На початок дві тисячі четвертого року, вже вийшло третє покоління міні програвачів. Можна було придбати один з трьох видів, різниця яких була тільки залежно від пам'яті. Ціни були також різні: від трьох сотень до п'яти сотень доларів.

Тамарка побачивши в школі таку штуку, не мала спокою. Вона дуже любила музику, грала на скрипці і слухала пісні, кільки вона не любила просити гроші в когось а особливо пояснювати, для чого їй потрібні гроші.

Щоб купити її найдешевший програвач потрібно не малу суму, діти її віку ще не думають про таке, лиш вона вже влюбила в таку електронну штучку. Тамарка хоче бути одно з перших серед подружок хто буде мати iPod. Тут не випадковість: кавказька гордість і бажання яке переростає в пожадливість, лиш з бажанням вона вже пішла в батькову родину, а вірніше в тьотю Олеся.

Тамарка вирішила поговорити з дідом Арком про свою проблему, вона не помилилась: Аркадій люб'язно погодився купити їй таку штуку за триста доларів. Аркадій ще бачив і в цьому корисну сторону, а саме те щоб Тамарка слухаючи музику, виробляла в собі якості музикантки. Також він хотів бути вдячному їй за те, що вона старанно виконувала його прохання, щоб заграти для нього на скрипці. Але тут Тамарка попала у одну спокусливу ідею. Справа в тому що кілька днів перед тим як вона повинна була поїхати з дідом Арком в магазин, одна дівчина однокласниця, принесла в школу такий програвач. Так як він був другого покоління, Тамарка вирішила щоб не трапилось купити собі новішу модель, тобто третє покоління. Саме так вона могла перевершити однокласницю перед подружками. Потрібно було більше грошей а саме ще двісті доларів, щоб було разом з тими які побіцав дідом Арк, п'ятсот доларів і ще на відсоток податку. Тамарка підрахувала що їй не хватає двісті сорок доларів.

Коли Аркадій приїхав за нею і вони поїхали в магазин, вона сказала щоб дід купив для неї не такий як вони домовились а новіший, тобто третє покоління. Вона витягнула гроші і сказала дідові що їй дав батько, але він просив не говорити нікому, щоб не взнав Володька і

не став випрошувати в своїх батьків. Аркадій погодився мовчати, нічого не запідозрюючи як його любима онучка просто обманула. Правда він не дуже погодився зразу віддавати за якусь штучку маленьку пів тисячі доларів, тільки так як вже гроші були на таку річ, він поступив по-кавказьке; гонорове і по-діловому.

Все було куплено, Тамарка поцілувала діда, сказала що його дуже любить, що він у неї найкращий на світі і так далі. Також в школі вона похвасталась не як-будь.

Після того часу пройшло може два тижні. Родина уже відсвяткували свята, Різдво також по старому стилю, і життя пішло своїм повсякденним руслом.

Однієї суботи, а саме одинадцятого січня, Володька говорив з мамою і сказав що Тамарку більше люблять як його. Олеся поцікавилась звідки в сина закралась така думка і він їй сказав що батьки купили для Тамарки Айпод за п'ятсот доларів а йому потрібно вже новий комп'ютер, а тато говорить що ще старий може працювати. Володька став натякати мамі про те що вона тільки думає про свою косметику і одяг.

Після тієї розмови може через дві години, Ліза постукала в двері до Ковальських. Олеся відчинила. Ліза просила чи в Олесі не знайдеться трошки маргарини, так як вона почала щось там пекти а Віктор кудись поїхав і якось незручно все так залишати і їхати в магазин. Олеся люб'язно подала пачку маргарини, а коли вже Ліза направились іти, Олеся запитала:

- Слухай Ліза, а що ви малі там таке купили за п'ятсот доларів що мій Вовка вже мені спокою не дає? Говорить що ви Тамарку любите а його ми не любим.

- Нічого ніхто не купляв, - стиснула плечима Ліза.

- Він говорив що таку штучку що там пісень багато і вона ходить постійно слухає музику.

- Взагалі я бачила що в малої якісь проводки з вух тягнуться, напевно справді музику слухає; я запитаю її.

Ліза побігла по сходах щоб закінчити на кухні свою справу. Вже коли вона поклала пекти в духовку печення, Ліза стала чекати. В той час вона пригадала те що її сказала Олеся; Ліза покликкала дочку щоб запитати про те що говорив Володька.

- Тамарка, а що ти таке інколи носиш у вухах і слухаєш?

- А, так собі. - Мала опустила очі і повернулася іти.

- А скільки воно вартує і де ти його взяла?

- Дід Арк купив мені.

- Іди сюди, куди ти втікаєш? - Строгіше промовила Ліза.

- Я кажу що дід купив.

- Скільки грошей він віддав за таку штуку?

- Tree hundred dollars.

- Триста доларів? - Здивовано запитала Ліза. - Як за якийсь плеєр такі гроші віддати?

- Мамка, це iPod, він так вартує.

- А чому Вовка говорить що така штука вартує п'ятсот доларів?

- Я йому так похвалилась, він не знає.

- Окей, можеш іти. - Відпустила дочку Ліза.

Печення вже було готовим, Ліза поклала його на стіл. В цей час Тамарка зайшла на кухню і запитала:

- Мамка, а тато коли приїде?

- Не знаю, він поїхав в Бруклін ще ранком. А ти чому так питаєш?

- Нічого... - Тамарка вийшла знову з кухні.

Але своїм запитанням Тамарка продала себе, Ліза побачила як в неї бігали очі коли та питалась про батька. В Лізи пробігла думка в голові і вона швидко взяла телефон. Ліза набрала номер до Аркадія.

- Папа привет!

- Привет родная, - хриплим від простуди голосом, відповів Аркадій.

- Слушай, я вот чего хотела: ты купил Тамарке какую то штучку что играет с наушниками?

- Да купил.

- А сколько денег отдал за неё?

- Как тебе сказать: я своих отдал три сотни.

- Так эта вещь стоит три сотни?

- Вообщє она дороже, там Виктор ещє доложил денег.
- Так сколько доложил?
- Двести кажется ещє, или больше. А что за следствие сегодня в выходной день?
- Да просто так. Я ведь должна знать откуда дочь имеет такую вещь дорогую.
- Всє правильно Елизавета.
- Спасибо папа. Всего доброго.
- Тебе также доченька.

Ліза тут же набрала номер до Віктора, лиш в нього телефон був зайнятим. Через кілька хвилин Віктор сам зателефонував дружині.

- Так Вітя, - тримаючи плечем трубку, тому що рукою наливала кип'яток, відповіла Ліза.
- Ти бачу дзвонила мені. А я розмовляв в той час.
- Так, я хотіла тебе щось запитати. Лиш з ким ти розмовляв тільки що?
- З Тamarкою. А ти що хотіла?
- Ти Вітя давав малі нашій гроші на плеєр?
- Можна і так сказати, а що там у вас таке відбувається.
- Нічого не відбувається, тільки ти скажи мені відверто щоб я знала: ти дав їй гроші чи ні?

Ліза відповіді не почула, тільки почула що телефон немов впав і стукнувся. Після того зв'язок пропав. Ліза набрала знову, тільки Віктор не відповідав.

3

Ліза все зрозуміла: дочка витягнула гроші у Віктора і побачивши що мама поцікавилась, тут же зателефонувала батькові, щоб він сказав немов гроші він дав їй на плеєр.

Через кілька хвилин Ліза побачила як Тamarка ходила по підвір'ї і розмовляла домашнім телефоном. Ліза могла підняти другий апарат в хаті і прослухати розмову, хоча взнати з ким дочка розмовляє, тільки Ліза цього не захотіла робити. Ліза дивилась як дочка ходила і щось старалась довести розмовляючи. Тепер стало зрозуміло де поділися двісті п'ятдесят доларів, яких Віктор не знайшов в своєму портмоне, першого січня.

Ліза образилась на Віктора, їй стало боляче те, що він її старався обманути. Звичайно вона розуміла що він любить дочку, так поступаючи він хоче її захистити, лиш образливо було те немов вона її не любить і потрібно захищати дочку від мами. Тим більше скоївши таку справу, Тamarка була винуватою як перед батьком так само перед мамою. Ліза вирішила просто так не пропустити: ні доні, ані чоловікові.

Через короткий час, Ліза прасувала одяг щоб готовим був на завтра в церкву. Тamarка заглянула в кімнату до мами, немов нічого не було і тут же вийшла. Ліза поглянула на неї, зупинила і промовила:

- Скажи татові, що йому не вдасться так мене обвести як тобі його. А з тобою в мене буде окремо справа; дуже ти вже хитрою стала в десять років. Буде тобі музика; ти в мене заспіваєш як твоя скрипка під смичком.

Тamarка опустила очі і вийшла з кімнати.

Тим часом Ліза взяла телефон щоб поговорити з своєю мамою. Вона почала питати маму про роботу, про напарниць які працювали разом з Тетяною. Говорили довго, правда про домашню пригоду, Ліза не призналась мамі.

Перед вечором повернувся Віктор, він найперше зайшов в кімнату до Тamarки. Вийшовши від неї Віктор прийшов на кухню і жартуючи запитав дружину:

- А чому мала сидить, плаче, і каже мені що ти будеш її смичком бити а вона буде пищати як скрипка?

- А тобі Вітя смішно? Правда як смішно? Мала в десять років гроші викрадає в тата і тут жарти. Тобі потрібно плакати в такому разі, що дожився до такого, а не жартувати.

- Ліза, якось розберемось...

- Ні, ти скажи правду: ти в десять років зміг би залізти скажімо у «Калину» і витягнути двадцять п'ять карбованців маминих?

- Яку ще калину?

- У вас набір мебельний був «Калина», там де мама хоронила сімейні цінності. Так ти зміг б потягнути гроші з хати?

- А чому не питаєш чи Олеся змогла б а саме я?

- Нехай буде Олеся, лиш я хочу послухати відповідь.

- Ой Ліза, ти не знаєш скільки Олеся в діда грошей виманила.

- Вітя! Ти не зли мене: так буде краще для тебе і для малої. А вона чому не підійшла і не попросила в мене чи в тебе?

- Не така вона людина щоб просити, а чогось захотілося і вийшла з положення. Я її вже посварив і такого більше не відбудеться в нас.

- А ти знаєш хто починав з монет, закінчував сейфами? Хто викрадав в батьків, такі грабували людей пізніше і з тюрми не вилазили десятки літ.

- Ой Ліза, не драматизуй вже так багато.

- Знаєш я колись як була такою як вона зараз, я ніколи в батьків не витягнула навіть двадцять копійок на морозиво, не зважаючи на те що батьки мали грошей доволі. Батько ніколи не вдарив мене, лиш я його поважала і боялась.

- Ой не розказуй: а спідниця де твоя з тими краплями крові за які ти получила так що впала на подушку і не ворухнулась?

- Воно зовсім інше.

- Нічого немає іншого; тому ти боялась свого Аркадія Ілліча. - Підморгнув Віктор.

- Вітя, облиш жарти свої.

- Так що ти думаєш говорити з Тамкою і як з нею поступиш?

- Бачу що я змушеною сама шукати засіб, коли на тебе не можна покластись в такому питанні. Не хвилюйся, я поступлю правильно.

- Вона вже більше не буде, вона мені обіцяла.

- Вітя, ти думаєш що я менше її жалію і люблю як ти? А те що вона більше не буде такого робити, саме я хочу почути від неї, так що будь ласка не мішай мені.

- Розбирайтесь самі поміж собою, - махнув Віктор рукою.

Насправді так відбулось. На другий день в неділю, Віктор побачив що в дружини і дочки ще натягнуті відносини, Ліза мало говорила з Тамаркою а коли що питала, так лишень те що необхідно було. Віктор зрозумів що справа переноситься на такий час, коли його не буде вдома. А такий час був саме тоді, коли Тамарка поверталась з школи а Віктора ще з роботи не було, тобто він з Юрою повертались біля сьомої вечора.

В понеділок Віктор працював як завжди, вже забув про скандал, так як спішив ремонтувати джип. Але повернувшись додому, він побачив таку картину: в хаті було тихо коли Віктор пройшов на кухню, він побачив Тамарку яка сиділа за столом і щось розповідала мамі. Ліза поклала какао для дочки а Віктор запитав:

- Як вже помирились між собою.

- А ми не сварились, - відповіла Ліза. - Вона підійшла стала біля дочки і нахилившись поцілувала її в щоку. - Правда Лялька ми з тобою не сварились?

Тамарка набрала в рот напитуку і не могла відповісти, тільки підняла свої сині очі на батька, зарум'янилась і задоволено похитала головою, а Ліза з любов'ю погладила її по головці.

- Як так, тоді добре. - Зітхнув Віктор.

Ліза поклала на стіл щоб чоловік поїв після робочого дня, а Тамарка не схотівши щоб батько розпитував чого більше, почала розповідати як сьогодні в них на уроці фізкультури трапилась пригода з вчителькою, яка впала в спортзалі.

Після того як Тамарка пішла в свою кімнату, Віктор запитав дружину:

- А що це Тамка такою сьогодні жвавою?

- Тому що вона не така як ти колись був.

- Яким я був колись?

- Забув як не говорив до мами цілий тиждень.

- А вона значить така як Олеська наша була.

- Можна і так сказати, - усміхнулася Ліза.
- Не розумію я вас, - протягнув Віктор руки над головою, - може наш дід трошки розбирається у ваших капризах а я темний в таких питаннях і кришка.
- Ліза підійшла з заді крісла на якому сидів Віктор, нахилилась поклавши руки йому на плечі і прошептала на вухо:
- Гарна в нас доня Вітя, вона відповідальна за свої поступки, вона такою як я колись була в дитинстві. Я вірю що вона коли виросте, буде співчутливою і справедливою.
- Як дід говорить «щоб правда з тебе говорила», - пожартував Віктор.
- А ти дивись щоб Юра не взнав нічого, тому що Тамарка не хоче щоб Володька знав про наш скандал; це її особисте прохання.
- Ні, не взнає ніхто. - Запевнив Віктор дружину. - А взагалі не мене потрібно замовляти а тебе, щоб ти перед Олесею не проговорилась.
- Олесья нікому не скаже, саме Олесья вивила мене на слід злочину.
- «Що ми б робили без тої нашої Олеськи» - повторив відому родинну фразу Віктор.
- Ой Вітя, коли б дорослі люди були такі характером як діти, наскільки простіше і краще було б жити на землі...
- Ти правою Ліза. - Погодився Віктор.

Коли вже настав час іти відпочивати в ліжку, Віктор з Лізою не могли довго заснути; вони вели розмову про дочку, вони порівнювали себе в такому віці, пригадували моменти з свого дитинства в якому вони були зовсім невідомі одне одному, та проводили час далеко одне від одного, особливо літом.

Віктор так слухаючи дружину тихо заснув, а Ліза встала в ночі щоб напитись чогось холодного. Повертаючись від холодильника, вона тихенько зайшла в спальню доні. Тамарка спокійно спала поклавши стороною на подушку головку. Ліза при світлі нічної лампи, дивлячись любувалась нею.... Потім Ліза усміхнувшись нахилилась і поцілувала доню. Тамарка бувши в глибокому сні навіть не ворухнулась, а Ліза тихенько пройшла в спальню і лягла поруч Віктора.

Серце її наповняла материнська любов і щастя, вона так і заснула з усмішкою на вустах...

Буває в житті людей, що їх об'єднує якась спільна справа. Досить часто як такою справою являється професія, бізнес, інколи захоплення чи хобі. Але є ще так, що людей знайомлять і зближують випадки, пригоди, подорожі, радості і навіть нещастя або горе.

Саме так стали знайомими дві родини в Івано-Франківську: Савченки і родина Бойко. Правда вони знайшлися за допомогою лікаря дитячої лікарні, який знаючи про випадок з Андрієм Савченком, не вдержався щоб не признатися батькам хворої дівчинки Тані.

На український Новий рік, тобто чотирнадцяте січня, з України прийшов лист до Левчуків. Листа було адресовано на ім'я Лізи. Коли Ліза відчинила конверт, там вона знайшла красиві відкритки з привітанням. Відкритки були від Бойків і Савченків, для Левчуків а також для Ковальських. В конверті були фотокартки дітей, операції яких, великою мірою були оплачені Лізою і також Олесею. На фото Андрій Савченко стояв одітим по-зимовому з хокейною ключкою. На другій світлині Таня сиділа на дивані а поруч великі пухнасті іграшки: медведик, заєць, і багато інших. Судячи по інтер'єрі кімнати виглядало що сім'я Бойко живуть заможнo, тільки коли Ліза почула таку замітку Олесі, для неї стало навіть приємно і радісно що знайома, хоча заочно, для них дитина, живе в порядній родині. Олесья тут же попросила фото щоб показати в ресторані Лілі, також для Ольги Олексіївни і самого Бориса Леонідовича. Справа в тому що усі з ким працювала Олесья, знали про справу спонсорства.

Ольга Олексіївна поглянувши на фото просльозилась і промовила до Олесі:

- Які гарні діти а може були б вже не жили на світі. Що така дівчинка винувата щоб помирати? Ой як добре що є добрі люди на світі.

- Як воно зрозуміти Олексіївна? - поцікавилася Олеся, - вважається що Бог кожній людині призначає відрізок життя, а тут дитина могла б померти, але живе тому що знайшли ся люди щоб допомогти. Як тоді виходить?

- А давай ми запитаємо дядька Данка, він хоча тут посуду миє, лиш він жив по сусідову колись вдома коло якогось старого проповідника і сам казав що навчився багато від нього.

Олесі було дуже цікаво і тим більше вона знала що така тема цікавить також Лізу і маму. Вона сама покликала дядька Данка. Той витираючи мокрі руки пройшов в маленький кабінетик в якому була господинею Олеся.

- Слухаю вас Олексіївна і Володимирівна, - пожартував на вигляд простий мужчина.

Олеся переказала розмову з Олексіївною і поклала запитання таким самим образом.

- Значить тебе цікавить таке питання: виглядає що ми можемо змінити дату смерті людини?

- Так виходить, а може я неправильно підійшла до такого питання...

- Олесю, на твоє запитання я тобі ще додаю штук кілька. Ось послухай: могла дитина хворою не народитись і жити без спонсорів? Могли батьки знайти іншого спонсора? Могла дитина померти під час операції не зважаючи на ваші старання? Може дитина померти скажімо завтра не зважаючи що операцію провели успішно? Бачиш скільки запитань. Це так що в голові тут близько а коли подумати добре ще набереться штук з вісім! Так що виходить тоді?

- Ні, я вже тут не знаю. - Розвела руками Олеся.

- А давай простіше запитання, чим ставити дитину в приклад мені старому і грішному. Наприклад: кіт любить ловити миші, лиш миша меншою від нього і встигає інколи втекти кудись в дірку, в яку кіт просто по своїх габаритах не влезить. В середньому самка миша за один рік може народити більше шістдесят мишенят. Вони так само народять скільки ж. Тепер помножити на десять років що виходить: в газди мишей як трачки на пилорамі. Обстановка критична з насінням і зерном, але існує кіт! Коли б кіт усіх виловив, не було б мишей взагалі. Але ні, кіт усіх не виловить і миші так багато не виживуть щоб так наплодяться Що тоді ми маємо?

- Виходить що маємо розрахунок і якийсь баланс. - Вирішила Олеся.

- Мудро Володимирівна! Дуже мудро!

- А кіт, навіть дорогий і породистий, вираховує цей баланс чи ні?

- Не може, він не від того, йому кілька хочеться з'їсти мишку.

- А миші знають про такий баланс природній?

- Тим більше: коли кіт не знає, миші не запідозрюють що існує баланс як такий.

- Але не зважаючи на їхній стиль життя, на їхню обережність і не зважаючи на апетит кота, закон все ж таки працює такий.

- Так виходить. - Погодилася Олеся а Олексіївна вслід похитала головою.

- Так само ми живемо не зважаючи що розумними себе рахуємо, лиш над нами вищі закони існують і ми їм підвладні. А що люди питають: коли б, якщо, і так далі, це просто доказ того що людина змінити цього закону не може і коли вже щось трапиться, ось тут починаються запитання. Я ж приїхав на роботу зараз і не питаю ніякі запитання, а коли б аварію зробив, зараз десятки питань в мене було б зразу. Хоча люди вирішують багато самі, я також з тим згоден, лиш де тут границя можливості а де вступає в дію правило, якому не в силі протистояти розум людини?

- Тоді виходить: дитина захворіла, але вже живе така людина що може відкликнутись на горе людей. А там вже потягнувся ланцюжок випадків, бесід і поступків...

- А коли б твоя братова не дала гроші, хтось другий може дав б їх.

- Ой, Ліза спокою не мала б тоді. - Махнула рукою Олеся.

- А хто б спокій забрав в неї і дав неспокій, який сильніший від байдужності?

- Виходить тай самий закон почуттів чи як назвати.

- А над тими усіма законами і почуттями, сумлінням нашим, стоїть Бог! Щоб знали жіночки мої любі: нічого не стається просто так.

- Ви праві дядько Данко. - Погодилась Олеся. - Знаєте в нас в родині вже відбулись два чуда явні таки. Колись я мала розбитись на мотоциклі а не трапилось так, а недавно малого мого біда обійшла стороною.

- А знаєш чому Володимирівна?

- Вже думала над тим.

- Біда вас тому обходить, тому що ви не обходите стороною тих, кого біда не обійшла. Розумієш таке правило?

- Можливо...

- Так є!

- Вам не посуду мити тут а викладати теологію чи філософію. - Похвалила дядька Данка Олеся.

- Буде час я тобі розповім ще багато такого Олесю. Одно скажу тобі: життя навчить краще як любий університет. Люди вони так як електрики: робиш по інструкції, маєш користь ти і той кому роботу робиш, а не хочеш виконувати правила які написані, тоді задимиш від проводу як головешка.

- Воно правда, коли починаєш роздумувати над усім, здається що думки в стелю впираються і далше не виходять. Воно мабуть краще просто жити і робити добро по можливості а тоді і самим буде нам добре; хіба не так?

- Воістину! - Потер долонями дядько Данко і направився до посудомийки на кухню, куди вже дівчата наносили зі столів для нього праці.

Повертаючись додому, Олеся взяла телефон. Вона набрала до мами:

- Слухаю Олеся.

- Мам, я в трофіку стою і думаю запитаю тебе як там справи у вас вдома.

- Ой, ми вчора гості мали. Я вже не хотіла тобі телефонувати так пізно, напевно ви вже спали. Вчора у нас був Любчик з Рітою.

- Цікаво, а чому на будній вечір а не в неділю скажімо?

- А йому щось було потрібно до Лева щоб той на комп'ютері зробив.

- Зрозуміло. Як там вони?

- Олеся, ти б почула як Ріта мені розповідала про те як батько Любчика допомагав нашому Вітькові з Афганістаном, як він старався для нас.

- А вона що краще від нас знає як воно було тоді?

- Краще не знає, лиш хотіла так пояснити що вона вже в такій родині що нам допомагали. Можливо тому щоб я не злилась на неї за те весілля і скандал на ньому.

- Арланка хитренька. - Почала сміятись Олеся.

- А я також повелась з нею дуже так вже по-родинному як з своєю людиною.

- Ой не можу мам: які ми смішні люди, хоча дорослі а все ж таки смішні інколи, більш як малі діти... Але так краще, так повинно бути по інструкції.

- По якій ще інструкції Олеся?

- В нашому всесвіті існує інструкція по якій повинні жити люди, коли все по не видимих законах прогресує, тоді такий процес називається «нормальний спосіб життя».

- Напевно ти сьогодні рибу з'їла якусь дуже дорогу і мудру що так філософствуєш Олеся, - засміялась Марійка.

Ліза перед вечором роблячи порядок в кімнатах, покрутила вниз колечко термостату щоб не було її так гаряче. Правда Ліза забула покласти температуру знову, щоб було в ночі тепліше. А перед тим як іти спати, вона ще пішла покупалась і гарячій воді і їй здавалось що усім так гаряче як їй в даний час.

Взагалі Ліза була такою у відношенні до температури що вона могла переносити жару і холод менш-більш нормально. Коли їй було гаряче, вона могла по-дитячому розкинути руки і відхилити покривала в сторону. А коли було холодно, тоді вона звивалась калачиком і накривалась разом з головою. Сон в Лізи був глибоким, вони з Віктором так спали, що можна було їх винести з ліжком на вулицю в ночі.

Лиш тієї холоднішої ночі, Ліза пробудилась і відчула холод. Вона зразу додумалась в чому причина і вставши пішла повернути термостат. По дорозі Ліза зайшла в спальню до сина. Малий спав накритим гарно і Ліза поглянувши що все в порядку, тихенько вийшла щоб його не розбудити. Зайшовши в кімнату Тамарки, вона побачила що мала накрилась з головою. Ліза пройшла на кухню, влила собі гранатового соку, напилась і ще взяла собі в стакан щоб покласти на тумбочку коло ліжка.

Ліза поклатась в ліжко, але заснути чомусь не змогла. Вона думала і дивилась на тінь від вікна, яка була на стелі від місяця. А коли Віктор повернувся і піднявши за голову руки, ліг на спину, Ліза повернулась стороною до нього. Вона почала водити рукою і легенько гладити волоски на його грудях. Віктор якийсь час крутив головою і Лізу просто стало смішити його реагування на її дотики в стані сну. Але через короткий час, Віктор раптово зловив дружину за руку і тут же раптово прокинувся зі сну. Ліза обережно щоб не розізлити сонного чоловіка, тихо розсміялась а Віктор зітхнувши промовив:

- Я думаю хто мені спокою не дає, а ось воно що.

- Вітя, коли ти думав? Ти ж спав як кіт на сонечку.

- Мені сон приснився: сниться мені що я в нас на Бистриці лежу на сонці а якась птаха ходить мені по животі. Я її хочу зловити а рука не служить, коротше повертається в протилежну сторону. Але я так терпів як та птаха мене лоскотала і тут раз і зловив. Зловив і прокинувся а тут не птаха а ось хто не дає мені спати спокійно.

- Може сік хочеш гранатовий?

- Давай принеси будь ласка.

- Вже принесла. - Ліза протягнула руку і досягнула стакан.

- А він з холодильника і ще в хаті чомусь холодно. Тобі як: ти не замерзла?

- Зараз буде тепло я вже вирішила з тим.

- Поки буде, я замерзну.

- Зараз погріємо, шкода що на півночі служив колись.

Ліза швидко зняла спідню білизну і обнявши Віктор лягла йому на груди. Віктор відчувши тепло її грудей, натягнув покривало на оголену спину дружині щоб їй не було холодно. Ліза запитала його:

- А птаха яка була собою та сама що по животі тобі ходила: хоча не чапля?

- Ні, - розсміявся Віктор, - куди там чапля; менша якась. А що може ти подумала на яку птаху ти схожа?

- Тоді чайка якщо було над річкою.

- Чайка, вже якось солідніше звучить, - продовжував сміятись Віктор.

- А мені чомусь не спиться, сама не знаю чому...

- Малий Арланчик не простудиться?

- Він накритим; я заходила і Тамарка також замоталась що не знайти її на ліжку.

- Тоді добре... - прошептав Віктор.

- Все, давай спи Вітька, хоча завтра субота, лиш все одно тобі потрібно відпочити гарно.

- Вже тепер як розбудила?

- Не я, а птаха над Бистрицею ходила по животі твоєму.

- Колись я ходив понад тією Бистрицею і думав чи настане такий час щоб я доторкнувся твоєї руки а тут наступив такий що в одному ліжку спати не даєш мені. А де б я в Нагуєвичах тоді таке міг подумати, та ще про ліжко.

- А я подумала коли крутилась на дідовому ліжку з однієї сторони на другу.

- Що ти тоді могла подумати мала тринадцятилітня?

- Саме про ліжко: думала якщо я буду колись мати чоловіка який буде разом зі мною спати, тоді ним повинен бути тільки ось цей хлопець, з сестрою якого я познайомилась сьогодні вечором...

- А мені так запам'яталось коли ти мені написала про свою маму, як твоя мама мною зацікавилась, яка вихваляла мене, і тоді ще ти мені написала була одну фразу; ти пам'ятаєш?
- Забула, я ж скільки писала тобі листів багато...
- Ти написала була в тому листі що твоя мама народила тебе саме для мене. Вона це не говорить але відчуває серцем і тому полюбила мене як кілька побачила. І я від того часу почав думати про твоїх батьків; я полюбив їх як рідних мені людей. А ще пам'ятаю коли ми з татом були в кафе на мінському вокзалі, він мені на прощання сказав: «давай Витьок, а если что обращайся, что смогу - помогу, мы ведь близкие люди». Я подумав що напевно він вже все знає про наш роман, тому так сказав мені.
- Тобі було простіше Вітя, а я приходила до Олесі і тут твої рідні мене бачили. Знаєш бувало що підходжу до ваших воріт і думаю собі: ось сьогодні вже точно мене хтось зачепить на таку тему. А коли виходила тоді думала: пронесло і цього разу мене. Я ж не знала що вже давно усі твої в курсі подій і мене люблять і вважають за свою невісточку.
- Як тобі Олеся не розказала хіба правду?
- Воно мені розповідала, лиш все ж таки я ще так не знала твої рідних і не могла просто так щоб все повірити; подумала що ти підговорив Олесю. А коли тебе забрали, я побачила як мама твоя мене любить, тоді я зрозуміла що все правда те що Олеся говорить мені.
- А ще коли набереш собі чогось в голову, тоді взагалі тебе переконати важче чим атеїста.
- Не рівняй мене Вітя до атеїстів, краще до чаплі тієї що над Бистрицею ходить.
- Звичайно, твої поступки свідчать про те що ти ідеалістка і людина великодушна.
- Ось така характеристика хоча коротенька, лиш глибока і відповідна.
- Тоді дозволь одне запитання. - Повернувшись в сторону дружини прошептав Віктор.
- Прошу любимчик.
- А ти можеш вважати серцем так як колись ти мені писала, що ти Тамарку нашу народила скажімо для малого Ковальського?
- Витька, - Ліза відхилилась в сторону від Віктора і лягла на спину натягуючи на себе покривало. - Вітя, ти можеш запитати щось нормальне маму про її дочку?
- Цілком нормальне запитання, тільки я не почув нормальної відповіді.
- Тоді слухай: я не відчуваю серцем, ні душею, ані іншими почуттями які може мати кілька людина, щоб моя дитина була в їхній родині.
- Ліза, перестань вже так конкретно вирішувати за малу нашу. А дивись Юра нормальний для Олесі, чому ти так категорично відмовляєшся від Ковальських?
- Юра нормальний і Василь може нормальний, лиш мама Наталі мені не подобається і тим більше їхній малий розбалуваний як ніхто інший. Олеся мені розповідала як він з діда свого, тобто з батька Наталі, сміявся. Нехай дід любить випити, нехай вже буде алкоголік конкретний, лиш це людина, тим більше він його маму годував для того малого. А коли б такий зять твій почав твою маму зневажати, чи мою скажімо; що тоді?
- А може ти його перевиховаєш в нашій родині?
- Куди там, я щоб свого навчила як слід, знайшов для мене ще одного підопічного.
- Не хвилюйся Ліза, я так само думаю як ти. Тамарка ще нехай росте і кудись поступить щоб навчитися а там поживемо і побачимо.
- Лиш знай Вітя: такого відчуття про яке ти запитав, я справді не маю в серці. А так хотілося б що Тамарка зустрінула таку людину, щоб не тільки вона полюбила а він її також полюбив і ми вже заодно. Я розумію що вимагаю чогось надзвичайного, лиш все б віддала для того щоб наші діти були такими щасливими як я з тобою...
- Так як ти поступаєш надзвичайно з співчуття до чужого горя, я рахую що можеш бажати також для себе і для дітей чогось особливого і щасливого.
- На годиннику висвітлювались цифри 3:18. Віктор з дружиною нарешті заснули... Так як наступний день був субота, Віктор був вихідним і не хвилювався про те що більша половина ночі пробігла. Ліза також не стала б його тривожити на тижні, а в п'ятницю можна.

В суботу ранком, Олеся також поспала довше як звичайно. Але десь біля дванадцятої години, коли вона вже моталась на кухні, зателефонував телефон.

Буквально через дві хвилини Олеся постукала в хату до Віктора і Лізи. Саме в той час Ліза була у ванній, так як вона збиралась з Віктором їхати в Нью-Йорк Сіті. Олеся запитала Тamarку де мамка і довідавшись стала чекати.

Руслан малий був чомусь не в доброму настрої, він чіплявся Тamarки, чомусь невдоволено кричав. Олеся покликала брата:

- Вітя, ти можеш успокоїти малого?

- Зараз Ліза вийде і він сам заспокоїться; вона його заговорить.

- Ой люди добрі - зітхнула Олеся - який мій, такий самий цей тато.

- А ти чому чекаєш? Пізніше зателефонуєш і скажеш що ти там собі надумала.

- А що я не можу почекаати? Що ти мене вже виганяєш з хати?

- Та чекай собі, лиш бачу що малий тобі мішає чомусь. Може твій Олег такий як Володька спокійний, а наш Арланчик інколи капризний, особливо зранку. Ліза йому говорить що коли не буде слухняний, тоді вона відвезе його в Абхазію щоб овець випасав там, і буде собі кричати в горах скільки захоче.

Нарешті вийшла Ліза. Вона побачивши Олесю, зрозуміла що та так просто не зайшла а ще перед обідом. Ліза зупинилась напроти Олесі і стала чекати; вона не помилилась. Олеся промовила:

- В мене новина: тільки що мені телефонували з України, сказали що Василь з Наталею одержали виклик на співбесіду.

- Приїдуть таки - зітхнув Віктор.

- А він, - Ліза вказала рукою на чоловіка, - він мені пів ночі за них говорив сьогодні; накаркав як ворона на дідовій черешні.

- Так що будемо чекати скоро гостей. - Сплеснула долонями Олеся. - Як наш Борка говорить «ждём-с».

- А по-другому не можливо якось? - Запитала Ліза.

- Вже пізно, сама напросила собі їх сюди а зараз і Юра вже не дуже скучає за братом а тут нове «щастя» в нашу родину; нічого не вдієш. - Розвела руками Олесю і встала щоб іти геть.

- Ой Олеся, ти не могла хоча зайти коли ми повернемося? Я собі надумала купити чого для дітей в Нью-Йорку а тут вже голова не буде працювати.

- Не хвилюйся лишнім Ліза, якось воно буде. Там ще одна «радість» за цією йде по слідах.

- Що ще іде?

- Повернешся, тоді я розповім а зараз щасливо вам і привіт передайте для «старушки» від мене! - Засміялась Олеся, виходячи з дверей.

«Старушкою», Олеся назвала Статую свободи, яка встановленою в кінці дев'ятнадцятого століття в пристані Нью-Йорка на одному острівку. Коли хто з знайомих, чи рідних, їхав в Нью-Йорк Сіті, Олеся завжди жартуючи передавала привітання символу демократії і свободи. Хоча з Лонг-Айленду в'їздилось з сторони Брукліну, тобто з сходу, а сама Статуя свободи знаходиться на південній стороні, все ж таки при виїзді можна було її побачити коли повертатись по шосе під номером «278», до набережного шосе Belt Parkway. Саме сюди часто їхав Віктор, щоб заодно вступити ще на Брайтон Біч.

По дорозі Віктор пригадав і сказав дружині:

- Олеся мене питає чому я не можу заспокоїти малого щоб не кричав, можна подумати що її малий вже такий тихий.

- А вона звідки знає про свого? мене потрібно запитати. Олеся малого бачить лишень вечором кілька годин. Хоча він спокійніший від нашого; тут все правильно. Правда Олег їхній такий як Олеся: що найкраще він хватає першим а вже комусь те що залишилось.

- Це вже від Журиків передалось. - Похитав головою Віктор.

Ліза не хотіла проводити час довго в Нью-Йорку, її непокоїло те що Олеся ще була повинна розповісти про Ковальських. Звичайно Ліза могла запитати по телефону, але вона любила

щоб сісти за стіл і провести розмову. Саме так вона бачила колись як в Ешері розмовляли Арлани про важливі справи, і їй ще з дитинства, подобався такий стиль розмови.

Ліза швидко купила що було потрібно і відмовила зупинитись на Брайтон Біч, щоб посидіти в ресторані де готували домашню страву жіночки з України.

Віктор не зміг швидко вести машину, так як було досить завантаженим шосе, ще почав накрапати зимовий дощ, який в поривах вітру кидав краплі наполовину з сніжинами на вікно автомашини. Ліза мовчала всю дорогу додому, тільки проїжджаючи повз аеропорту, вона промовила якби між іншим: а мама працює сьогодні...

Ліза повернулася до того моменту який її пригадався, тобто вона думками повернулася в Абхазію. Ліза пригадала вечори коли Арлани, ще такі молоді чоловіки, сиділи на терасі і пили чай чи вино, як вони вели бесіди, щось спорили і знову нахилившись над довгим столом щось шептали. А вона ще дівчинкою, разом з Рітою, також сиділи десь поруч і придумували страшні історії, лякаючи самі себе. Ліза опустила спинку крісла, заплющила очі і тихо заснула... Віктор поглянув на дружину, пригадав як в ночі вона розбудила його, сам усміхнувся і подумав: колиб я почав її лоскотати, що могло б приснитися їй.

Приїхавши додому Віктор торкнув за руку дружину. Ліза відкрила очі і похитала сонливо рукою. Але тут її пригадалось що зараз в неї повинна відбутися розмова з Олесею, Ліза швидко вискочила з машини направила до дверей Ковальських. Відчинивши двері Ліза почула приємний запах жарених паляничок з картоплі. Проїшовши на кухню Ліза сіла зразу до столу перш чим Олеся її запитала:

- Будеш з сметаною холодною? - Запитала Олеся, немов знала який апетит виявився в Лізі після дороги.

- Ой буду, так пахнуть як у вашій старій хаті колись. В мене апетити як у вовка в березні.

- Зараз розповім тобі щось, лиш давай поїш спочатку.

- Я буду, а ти розкажуй; я увесь час думала про те що ти мені сказала.

- Одним словом, в Ковальських такі плани що куди там. Вони коли приїдуть, зразу роблять документи на свою маму, тобто тещу Василя. Вона сама приїде, хоче тут працювати щоб Ромчиківі своєму купити джип крутий. Василь сказав що не дасть ні однієї копійки йому, тому там такі плани в них.

- Ще не приїхали ніхто а вже джип купляють.

- Щось таке як циган казав: «Вкрали ми курку, продамо і купимо качку. Після того продамо каченят і купимо гуску а так гусят продамо і купимо козу і так корову а так кобилу. А тоді кобила народить лоша». А малий циган кричить: «а я буду на ньому возитись!» Старий циган малого раз поза вуха як трісне: «ти переломиш лоша!». Так само вони: ще не знають що скажуть їм на співбесіді, а вже теща на джип буде заробляти тут.

- А їй скільки років що вона такою бадьорою до праці?

- Ой, не питай Ліза, нехай не грішу; тому що неділя завтра.

- Смішні люди. Правда я подумала що гірше щось ти знаєш.

- Знаю і гірше: питалась Наталя за малу вашу. - Скрутивши паляничку набрала Олеся сметани і піднесла до рота.

- Що саме питала? - Зупинилась Ліза опустивши руки на стіл.

- Як живе, як вчиться, скільки підросла, чим захоплюється.

- А за Вовку не згадала мабуть навіть?

- Справді не згадала: ні за нього, ні за малих наших не запитала.

- Так коли думаєш вони приїдуть нарешті?

- Напевно на початку літа.

- Як їм пароль дадуть, а я думаю що скоріше всього саме так буде, тоді вам спонсора знайти потрібно, підписати відповідальність у випадку коли хтось в лікарню попаде і так далі.

- Ой Ліза, хоча не згадуй. Ти коли робиш комусь добро, то хоча люди вдячні тобі а я все собі знайду на свою голову: витратишся, намотаєшся а в результаті ще ворогом стану.

- А жити де вони будуть спочатку?

- Я буду просити тьотю Ірину щоб десь там біля себе в Нью Джерсі намістила, правда штат інший не знаю як з тим правильно поступити.

- Дивись щоб трошки даліше від дітей наших їхній кумир знаходився, а ще чого доброго і вашого Володьку навчить щоб вас не поважав і мені буде проблеми робити з малою. Знаєш як буває: те що батьки старались роками вкласти в розум синові чи дочці, погана компанія розвалить за місяць часу.

- Я також так думаю Ліза як ти. - Погодилась Олеся.

Ліза встала щоб іти на свою частину будинку, а Олеся кивнула щоб вона почекала.

- Візьми для Віті щоб поїв тепленьких, він любить такі. - Олеся наклала коло десяти паляничок на тарілку і заходилась покласти сметани, тільки Ліза зупинила:

- В нас є сметана. Дуже смачні були, і вчасно як для мене; щиро вдячна тобі подруга.

- На здоров'я, тобі воно ще дуже потрібне в майбутньому, - усміхнулася вслід Олеся.

7

Одного вечора Віктор з своїми були в батьків Лізи. Аркадій покликав зятя показати йому свою авіаційну колекцію. Ліза також пройшла в офіс батька щоб поглянути. Так як колись Ліза клеїла пластикові модельки пасажирських літаків, які продавались в Союзі в магазині «Юний технік», тому в неї ще залишилась цікавість з дитинства для такої справи. Хоча Аркадій вже збирав виготовлені моделі а не такі що потрібно самому збирати, все ж таки Ліза любила літаки, як колись в дитинстві її мама Тетяна.

Ліза взяла в руки модель військового вертольота «Ми-24». Аркадій поглянувши як вона розглядала його, хотів пояснити те що Ліза знала вже сама:

- Это Елизавета военная «вертушка». Это гордость Советского Союза.

- Особенно в Афганистане.

- О, я смотрю ты не хуже меня знаешь советскую военную технику.

- Знаю па... Я люблю фильмы смотреть про Афган. А ты это, ты привези с собой однажды и соседу Абдулу покажи, может вспомнит те времена.

- А я не подумал: я привезу, может ему интересно будет.

- Я когда смотрю про войну в Афганистане, всегда думаю что там мог быть он. - Ліза вказала на Віктора який розглядав також вертоліт, тільки транспортний «Ми-8».

- А тут аж п'ять пелюстків має пропелер. Напевно важкий вертоліт такий - замітив Віктор. - А з якого року вони літають?

- Вес его семь тон, кажется начали летать с шестьдесят пятого. Я с мамой ещё школьники были в то время.

- А де їх випускали в нас?

- В Москве был главный завод в Казане и ещё в Бурятии, там в Улан-Удэ также был авиационный завод.

- Цікаво... - Проговорив сам до себе Віктор.

- А правда красивые игрушки, - похвалив свою колекцію Аркадій - как совершенно сделаны; будто настоящие вертолёты.

Ліза почала пригадувати як вона колись клеїла моделі; вона розповіла чоловікові:

- Вітя, я пам'ятаю як важко була приклеїти смужку на якій були намальованими вікна літака. Стрічка була синьою а вікна прозорі і потрібно було дуже рівненько щоб потім батько не злився на мене що я зіпсувала модельку його.

- Само собою: пілоти точні дуже люди і люблять все як повинно бути.

- А там номери такі довгі також клеїлись і звичайно напис «Аэрофлот».

На їхню розмову зайшла Тетяна, вона була підв'язана фартушком і промовила наказом:

- Так, усі на кухню за стіл.

- Ходімо, - підтримала маму Ліза.

Коли сиділи за столом і вечеряли, Тетяна звернулась до Лізи.

- Бачиш Ліза: в тебе вже доня нівроку одинадцятий рік буде мати, а Ріта тільки лиш саме...

- Ой не вірю: хто сказав про таке? - Шепотом запитала Ліза маму.
- Анжела похвалилась мені.
- Мабуть ще не знають хто народиться... - Сама до себе промовила Ліза.
- Так що як кажуть: краще пізніше як ніколи. - Зробила висновок Тетяна.
- Все нормально мама: колись може було якось прийнято там в нас а тут сама бачиш. Я задоволеною і думаю що Ріта не пожаліє ніколи про те що пішла на наживку Олесі.

- Куди вже жаліти Ліза: ще рік-два і вже Любомира того з хати не витягнеш; буде спати як кіт ваш на вікні спить постійно.

- Ой не сміши мене мама. - Ліза повела очами чи Віктор не слухав їхню розмову, лиш серед мужчин продовжувалась тема вертольотів.

Після вечері, Віктор з Лізою поїхали додому а діти залишилися в Аркадія і Тетяни, так як була п'ятниця і Тамарка не ішла в школу наступного ранку.

Буває інколи таке відчуття в дорослих людей, коли вони залишаються самі на якийсь час, і тоді немов хочеться відчувати себе вільним в усіх моментах. Хоча батьки є господарями в домі, тим більше коли діти ще неповнолітніми, тільки все одно вони машинально стають заложниками певних правил і виконують їх в даному становищі. А ось коли діти залишаться на якийсь час, подібно як сьогодні Тамарка і Русланчик, залишилися в батьків Лізи, тоді молоді батьки почувають себе немов вільніше. Саме так себе відчували Віктор а особливо Ліза.

Повертаючись в Меррік, Ліза крутила головою по підголівнику а рукою водила по шиї. Віктор вже знав що саме так дружина мовчки висловлює своє бажання на прояв ніжності. Віктор набравши повні груди повітря, запитав:

- Що думаєш?

- Мені сон був на сьогодні... - Промовила Ліза лінивим голосом.

- Ти вже як моя мама: сні вважаєш за серйозний знак.

- А сон гарний був такий...

- Так давай признавайся про свій сон, якщо він гарний.

- Одним словом, - почала Ліза поклавши руку на руку чоловікові, - вві сні ми були двоє. Десь таке поле як пасовисько, так трошки горбочок і ми двоє такі віком як ми вперше побачились: я тринадцять а ти шістнадцять років. Я одітою в плаття таке літне, лиш не святкове а просте як в нас дівчатка носили кожного дня. Ти також в спортивних штанах і в сорочці літній, ми двоє так за руки тримаємось і ідемо по польовій дорозі. І ти хотів мені квіток нарвати польових, а я собі в сні пригадала як в той час коли ми були в гостях в Україні і ти на Бистриці мені сказав що жаль зривати квітки, коли їм так мало залишилося цвісти на полі. Уявляєш що я в сні пригадала і сказала щоб ти не рвав для мене квіток...

- А я послухав?

- Так, ти послухав і тримав мене дальше за руку. Ми так ішли: я по правій стороні а ти по лівій, тобто правою рукою ти мене тримав за ліву.

- А так усі ходять як ти розказуєш; що тут надзвичайного?

- Взагалі воно так. Ми завжди так ходили починаючи від того зимового вечора на Різдво коли Олеська ваша нас залишила на вулиці двох.

- Так що було дальше в тому сні?

- Нічого більш, просто так ми ішли і все.

- Тоді значить будемо разом іти по житті і все. - Відказав Віктор взявши дружину за коліно, в чорних тонких колготах.

- Вітька, я щось тебе просити хочу, - Ліза змінила голос на благальний тон.

- Вже хтось в лікарні знову?

- Ні, що ти Вітя? Я про свою персональну справу, а вірніше нашу спільну.

- Я слухаю уважно, - Віктор поправився в кріслі Ленд Ровера.

- Вітя, ти чув що мама розказувала про те що в Любчика і Ріти буде бейбі?

- Не слухав, а що тут особливого?

- Вітька, я їм завидую по-доброму.

- Нехай вони завидують: в нас двоє і вже більшенькі нівроку.

- Вітька: ти справді не додумався чи так прикидаєшся переді мною?

- Ти про що Ліза? Я справді не розберусь до чого ти клониш.
 Ліза потягнулась до чоловіка, вона поклала голову на пухнастий комір його дублянки.
 - Так скажеш на кінець? - Настоявав Віктор. - Коли зможу допомогти, тоді не відмовлю тобі коли ти вже такою ласкавою сьогодні.
 - А крім тебе ніхто не вирішить мого прохання, ніхто лиш тільки ти один на землі.
 - Ще довго будеш мене мучити?
 - Вітька, - прошептала Ліза, - я бейбі маленьке хочу.
 - Що ти сказала? - Здивовано перепитав Віктор.
 - Я хочу ляльку маленьку, живу...
 - Ліза, вже малий трошки піднявся на ноги а ти щось. - Віктор не доказав так як Ліза закрила рот йому рукою яка була в шкіряній рукавиці. Ліза вже серйозним тоном промовила:
 - Вітя не гріши, так не можна думати а тим більше говорити в слух.
 - Тоді, тоді, почекай а скільки вже малому нашому?
 Ліза розсміялась на цілий салон машини.
 - Як ти не знаєш скільки синові років твоєму? Чи ти може так від несподіванки сьогодні?
 - Виходить чотири буде в восени.
 - Вітька, ти лиш подумай: Ріта буде возити з собою а я буду дивитись і як мені бути?
 - Окей, я приймаю твоє прохання тільки за однією умовою.
 - Цікаво якою? - Ліза повернулась стороною до Віктора.
 - Щоб ти з Олесею не домовлялась як за хлопців і не бавила знову двоє і вірніше четверо дітей. Я вже Тамарку не рахую а хлопці ще малі досить.
 - Олесея не погодиться сама, можеш не хвилюватись. І взагалі це не так що пішов в магазин і купив ляльку в коробці. Олесея жалілась мені що після малого Олега, вона почала голодувати по-особливому, тому що легко було їй поправитись дуже.
 - Тоді можливо в нас сім'я буде з трьох дітей складатись?
 - А ти пригадуєш коли ти показав своїх три шрами на долоні від кровної клятви і сказав що дивлячись на них ти думав що саме в нас буде троє діточок?
 - Так було... А кого тобі хочеться?
 - Що Бог дасть нам, того полюбимо. Хто буде, нехай буде в нас. - Ліза сплеснула в долоні.
 - Лиш нікому ні слова. - Наказав Віктор дружині а сам про себе промовив: що за вечір такий нині: почав за вертольоти а закінчив про зальоти.

В другій половині лютого, Ковальські Василь і Наталя їхали в Москву. В американському посольстві їм видали дозвіл на в'їзд в Сполучені Штати, на правах пароллю. Їм буде важче встати на ноги в другій державі, як емігрантам які приїхали по статусу біженців. Тільки вони не біженці, вони не зазнали ні політичних переслідувань зі сторони уряду, ані релігійних з сторони радянської ідеології. Василь відслужив армію, повернувся сержантом а Наталя закінчила медичне училище, комсомолка, тим більше мама її бувший член партії. Звичайно про це вже старались не пригадувати, тому що не одна така особа була як Ганна Михайлівна, тільки відділ по питаннях еміграції не користується слухами а документами, перевіряючи досконало особу, яку впускає на територію своєї держави. Ланцюжок осіб через яких Ковальські можуть потрапити в Штати, зв'язаний правильно, все легально, а воно саме головніше в такому питанні. Лев Арлан виїхав як єврейський емігрант в кінці вісімдесятих, Марія вийшла за нього заміж, коли Лев вже став громадянином США. Марійка викликала свою доню Олесею, а Юра законний чоловік Олесі Левчук, яка вже тепер Ковальська. Юра рідний брат Василя, а Наталя дружина Василя Ковальського. Як видно ланцюжок осіб цілком прозорий і доступний щоб переглянути кожне його кільце.

Звичайно що усі в родині, як з однієї, так з другої сторони, знають що істина причина еміграції Левчуків а тим більше Бойчуків, вже не говорити про Ковальських, являється одна видна особа в родині а саме Ліза. Але по документах вибудовується інша піраміда еміграції: те що Ліза постаралась щоб Марійка зійшлась з Левом, в документах не позначається, а крім Віктора Ліза не могла ще когось викликати, так як її однокровні вже були усі в Штатах.

Ліза не претендує щоб її підносити, щоб її бути по-особливому вдячним за те що багато людей попало сюди саме через те що вона увійшла в родину Левчуків. Для Лізи головне те що вона полюбила Віктора і він поруч неї, а його рідні її люблять як свою однокровну. Тільки Олеся розуміє чому саме так все відбулось, старі Бойчуки обожають Лізу і моляться за неї так само як за свою Олесю і Вітю. Навіть сам Лев у великій мірі вдячний племінниці за те що його життя не волочиться самітнім без порядку і ладу. В Лева дружина з якою він може домовитись про любую справу, просто пройтись по вулиці чи посидіти біля невеликого вогню який палахкотить в залізному глечуку в кінці подвір'я літнього вечора, а Марійка цінить відносини з чоловіком, так як життя її навчило ставити високу ціну таким відносинам, а тут не обійшлося без щирості невістки.

В Ковальських, особливо в Наталі, зовсім інший погляд на особисту еміграцію, вона а особливо її мама, дивляться по-своєму, хоча вони неправими морально з людської сторони, лиш вони вважають так як їм вигідно. Для них виглядає справа зовсім протилежного характеру, насправді досить противно якщо послухати сторонній людині. Знаючи історію знайомства Юри з Олесєю, теща Василя, тобто Ганна Михайлівна могла б комусь розповісти саме так як вона собі розмалювала в голові, враховуючи що в неї є докази певні. Історія була б такого змісту: Олеся, будучи в дитинстві таким дівчиськом що ніхто не міг собі дати ради з нею. Збитки такі виробляла що на вулиці люди вже не могли жити з такими сусідами. Не зважаючи на те що мала вона вроду, хлопці боялись її і ніякі батьки ніколи не відпустили б свого сина, щоб взяв собі за жінку ту Олесю. Але Віктор будучи в армії оцінив ситуацію коло сестри, носив з собою її фото щоб пхнути якомусь солдатіві. Коли Юру залишила дівчина, Віктор скористався нагодою і показав йому фото, адже солдат з своєї області, земляк і такої нагоди могло не повторитись більше. Коли Юра приїхав до них з нагоди похорону своєї мами, Олесю так себе поводи́ла спокусливо, що просто молодий хлопець не міг повестись інакше. А після армії як поїхав до Віктора, так зразу вже лишився там в них. В результаті Олеся відбила Юру від родини і ще забрала десь в світі щоб брата рідного не бачив. Але Юра так сумував за братом, що таки добився того і випросив брата до себе. Навіть сама Олеся увиділа що в хаті немає спокою і приїхала просити їх в Тлумач щоб відпустили Василя з Наталею, так як Юра погрожував залишити її саму і втекти в Україну до родини. Так що тепер вони змушені терпіти таку розлуку, адже Олеся не тільки розлучила Ковальських братів а ще і Наталю з своїми братами розлучає. Ось такою могла прозвучати історія, коли б хто запитав Ганну Михайлівну про те, чому саме, і як саме, її дочка їде за кордон.

Мотив щоб ненавидіти Олесю і взагалі її рідних, в Михайлівни зародив саме Василь. Він завжди коли напивався, торочив дружині про те як гарно одружився його брат в порівнянні з ним. Як теща, тобто Марійка, бавить малого їхнього, не вмішується до життя, до грошей і взагалі хату нову відпустила їм двом. Саме від того зародилась ненависть до Олесі та її рідних в родині куди пристав Василь.

Ганна Михайлівна також не любила Лізу, лиш тут вже була інша справа як з Олесєю. Михайлівна не переносила в душі євреїв. Знаючи що Ліза походить з такої родини, вона скривала свою неприязнь до неї як і до її батька Аркадія. Тільки Ганна Михайлівна розділила рідних Лізи на дві групи, тобто поганих і гарних. До поганих входили: бабуся Сусанна, Ліза, і Аркадій. До нормальних вона рахувала Тетяну і малого Руслана. Тамарка була в очах її ідеальною, хоча мала зовнішність саме родини Лізи. Але так як була нагоди намістити онука в такій родині, вона скривала свою неприязнь як до євреїв, так само до родини Арланів. По біологічних даних Ганна Михайлівна рахувала що в Тамарки вже єврейської крові не залишилось, так як Аркадія батько був абхазець а Тетяна українкою і Віктор також свій чоловік.

Найбільш чого боялась Ганна Михайлівна, це те щоб ніхто не узнав через Василя, що її батько в молодих літах, працював на німців під час війни. Навіть був трапився один інцидент десь в сімдесятих роках, коли він ще жив, і посварився з одним чоловіком в колгоспі. А той чоловік був собі таким простим хлопом і не міг нічого вдіяти, як тільки намовити хлопців щоб за пів літри самогону, написали на брамі «SS». Охочі на збитки зробили без вагання і одного ранку село загомоніло про новину яка пригадала минуле. Сам Василь чув про такий випадок, тільки пізніше Наталя відпиралась що тут її дід не був таким а просто так кинули на нього, але жителі його села знали правду, тільки Василь з ними не спілкувався, так як жив в районі, а ще так як він ненавидів тещу, тому не дуже цікавився її батьками, та її минулим.

Звичайно коли б Олеся знала про такі справи, вона може б повелась по-іншому щоб не образити родину Лізи, тільки Олеся нічого не знала і Юра також не знав. Воно не дивно: адже Ганна Михайлівна працюючи в магазині надійно скривала історію своїх батьків, а так як її батько Михайло довго не прожив на світі, не було потреби ворухити поступки та діяльність покійного. І взагалі під час війни багато людей, особливо мужчин, були замішані в подібних поступках, тому сам дід Наталі не був чимось надзвичайним серед своїх співвітчизників та ровесників тих жахливих років.

Правда Наталя трохи знала про таку справу. Одного разу приїхавши з Тлумача в село, вона гралась з дітьми на пасовиську і щось серед дітей зайшло як буває інколи. Наталя як житель району хотіла щось там з себе показати, лиш тут один малий назвав її «фашисткою». Після того як вже помирились діти, Наталі пояснила одна дівчина чому саме він так її назвав. Але вдома мама не хотіла розповідати нічого, натомість ще погрозила за таке наказати і Наталя залишила свої запитання в таємниці.

Сама Наталя не була поганою по характеру, вона дуже багато і швидко говорила а такі люди як правило не гніваються, не ображаються і тим більше не мстиві своїм ворогам. Тільки великий вплив мати мала на неї. Вона чомусь не могла відмовитись від того що мама її нав'язувала, якимось так з дитинства привикла що мама вирішує в них все в родині. Часто коли приходилось вибирати сторону чоловіка чи матері - Наталя вибирала останню. Василя це виводило з себе і він знаходив кілька єдину «однодумницю» тоді - пляшку.

Після того як Василь з Наталею отримали пароль в посольстві, вони знали що Юра з Олесею їхні спонсори і особливо не хвилювались як воно буде починатись для них життя і Америці. Навпаки: брат Наталі почав навіть гроші позичати і гарантувати що поверне їх скоро так як швагер з сестрою їдуть до Америки а там живе рідний брат швагера. Звичайно що багато ровесників Юру пам'ятали ще з школи і по молодості, також дехто знали що Юра дуже вигідно одруживсь десь під горами. Брат Наталі вигадував різні історії, які скоріше розповідав Василь, щоб показати немов він дуже в тісній дружбі з Юрою, а той досить круто стоїть в штатах. Що тільки не сплітав він: показував фото яке Юра вислав біля Ролсс Ройса, (того самого що ремонтував колесо в гаражі). Брат Наталі говорив що це Юри машина а Олеся така крута що немає навіть що говорити. Звичайно що товариство з яким спілкувався брат Наталі, було таким що досить легко було їм наговорити те що хотілось і дати відповідь на любе запитання, коли б хтось сумнівався в почутому.

Другий брат Наталі, тобто молодшим від Романа, був менш-більш нормальним, він жив з дружиною нормально і працював як повинно бути. Одним словом, він пішов в батька свого.

День був понеділок. Віктор розбирав машину на підйомнику. Вже після обіду Юра запитав швагера:

- А давай сюрприз зробимо нашим вечором.
- Який сюрприз?

- Ти що на безлюдному острові живеш і забув який день ми маємо нині?
- Який ще день? - Простогнав Віктор зтягуючи гайки від конвектора.
- Восьме березня маємо!
- Тоді давай квіти заїдемо купити нашим. Правда я ще донечці щось куплю також.
- Бачиш як добре що я не забув. Тут американці не святкують, лиш жінкам приємно буде.
- А щоб тільки квітами догодити, тоді я був би радий. - Засміявся Віктор.
- А що там в тебе таке що ти не можеш вгодити?
- Розкажу коли вилізу з під того «ріщака».
- Давай закінчуй з тим, я пішов чай пити а то щось в горлі як рашпілем дряпає мені.
- Давай мені роби чайок, я також йду вже до тебе. - Знову простогнав Віктор зтягуючи наступну гайку в Форді.

Після кількох годин, механіки вже були вдома. Віктор приніс квіти і покликав дружину:

- Ой, це в нас яке свято Вітя? - В Лізи засвітилися очі від задоволення.
- Добре що пригадав Юра а я вже забув що на світі за день.
- Спасибі Вітька, - Ліза поцілувала чоловіка в холодну непоголену щоку.
- Ковальському подякуй; кажу що він пригадав. Тут шоколадка тобі і Тamarці також: як не як, вона також жіночого роду.

Віктор привітавши дружину і доню, пішов прийняти душ а Ліза пішла покласти повечеряти йому. З нагоди свята Ліза налила трошки вина в стаканчики і стала чекати на Віктора. Лиш перш чим Віктор вийшов з ванної, в хату зайшла Олеся.

- Бачу тут свято у вас. «День жінки» не забуваєте.
- Потрібно Юру покликати, з нами заодно посидів б він. - Запропонувала Ліза.
- Та ні, він любить в гарячій воді полежати собі довго а так вже не хоче з хати вилізти.

В той час вийшов Віктор, він рукою розсіяв воду з вогкого волосся. Побачивши Олесю, Віктор промовив:

- З Восьмим березням сеструха!
- Дякую, мене вже мій коваль привітав також.
- Тоді сідай з нами до столу.
- Не відмовляюся коли свято сьогодні. - Олеся сіла за стіл і почала дивитися уважно на Лізу, яка ходила по кухні і накладала всього по трошки на тарілки.
- Мені половинку сардельки, - промовила Олеся - я ж порушую свої правила задля свята.
- Що ти вигадуєш? - Запротестував Віктор. - Ні, можна подумати що заміж ще збираєшся і боїшся поправитись. Будеш в мамі колись, запитай Абдула які вони були голодні колись в Афгані, а ти тут маєш що душа забажає. А бачила як тьотя Ірина випаслась нівроку; задниця як подушка, так що давай доганяй її.
- Були голодні їжі чи блондинок таких як я?
- Одне і друге лиш вісні бачили.
- Що зробиш, - зітхнула Олеся, - де кому так життя проходить лиш в мріях...

Почали вечеряти, усі собі вкинули жареної картоплі, салату, поклали сардельки і взяли за виделки. Олеся напилась вина і поївши почала жартувати до брата:

- Тобі Вітя побільше потрібно, щось ти бліденьким виглядаєш дуже.
- Ти вже про що натякаєш мені?
- Просто так.
- Просто так не буває. А скажи що вже щось твій встиг передати про те що ми в гаражі там?
- Таким мене не порадуєш а ось коли ти порадуєш свою половину, тоді вже справа інша.
- Ви про що так анонімно? - запитала Ліза.
- А, - махнула рукою Олеся, - відправ свого до діда, може той щось порадить йому.
- Вітя, - благальним голосом звернулась Ліза до чоловіка. - Ти сам мене так замовляв а вже там за мою спиною виявив таємницю і саме жажливіше що результату немає позитивного.

- Ой «польське радіо», я йому дам завтра і то з раненька. - Промовив Віктор.

Олеся встала щоб іти додому, вона звернулась до Лізи:

- Дякую за вечерю і чекаю на радісну новину.
- Яку новину? - Ліза прикинулась що не подумалась.

- Ой, - взялась в боки Олеся, - такі таємниці від мене а даремно: адже саме мені потрібно буде підготувляти Тамарку в моральному питанні, щоб не злилась як колись на малого.

Усі троє весело розсміялись. Ліза поглянувши на Віктора тільки розвела руками.

- Так що: ще довго мовчатимемо? - Не відступалась Олеся.

- Як кільки, так зразу. - Запевнила Олесю Ліза.

- На добраніч, і чекаю результату.

Коли Олеся зникла в дверях, Ліза поглянула на Віктора а той немов нічого не бувало урочисто виголосив:

- З Восьмим березням, всього найкращого бажаємо!

Того самого вечора Ірина Левчука, як її звали в родині, сиділа також за столом в Марійки. Ірина привезла а вірніше повернула гроші які скоріше позичала в Марійки. Дві жінки сиділи за столом, пили каву і розмовляли. Марійка ще знала про те в чому вже проговорився Віктор і Юра передав Олесі, тобто про бажання Лізи щоб народити ще одне дитятко. Тільки все одно розмова якось між іншим зайшла про Лізу не заплановано. Ірина розказувала про сина:

- Мій Олег так навчив малого Ігоря, що малий такий скупий і все для нього повинно бути.

- Єдинак. - Наголосила однозначно Марійка.

- Я знаю Марійка, лиш подумай про свою невістку: також росла єдиначкою можна так сказати, але давай так вдумайся про те що все життя вона живе щоб вгодити комусь і ще допомогти зовсім стороннім людям. Подумай сама: з дитинства розмовляє на двох мовах, для мами по-нашому а для тата російською. Ходить в церкву туди де євреї в основному, тому що так подобається бабусі, тобто твоїй свекрусі. Де б мій малий подумав що подобається його дідові чи бабі? Тепер послухай далі: Ліза встигла за усіх потурбуватись, маю на увазі за усіх не з своїх а з Вікторових рідних. Вона хвилювалась про мене, що я бездітною була, про тебе, що ти самою без чоловіка, і головне досягла успіхів і ми також з нею.

- Вже навіть Олеся моя так навчилась, - похвалилась Марійка. - Взяла і звела Любчика з Рітою, також для родини Арланів постаралась.

- Воно так, - погодилась Ірина, - кільки знаєш Марійка як буває часто? - Ірина підняла руку і почала крутити пальцями на яких виблискували персні:

- Знаю Іра: зведеш до купи а потім ще ворогом серед двох родин станеш. - Погодилась Марійка з тим, що Ірина тільки думала говорити.

- Але я далі хочу про Лізу ще: сама з дітьми постійно, ніколи не жаліється на них а завжди говорить «так діти ростуть; все нормально».

- А я вже жалію що не забирала на вихідні Тамарку до себе, коли вона була меншою - призналась Марійка, - Володьку я бавила малого і він так залишився зі мною а мала вже до Аркадія потягнулась душею.

- Нічого, вже забрав Вітя в них Лізу, так нехай малою натішаться твої свати.

- Воно правда - погодилась Марійка, - а я думала над тим скоріше і навіть з Олесею говорила і знаєш як Олеся мені пояснила? Пояснила так що я погодилась з нею і напевно воно так буває в сім'ях. Олеся сказала що так Ліза росла: літом і Абхазії, зимою в Івано-Франківську, ранком ішла в школу, а поверталась Таня на роботі була. Бувало що Ліза вдома а Таня спить після зміни. Батька також не часто бачила вона поруч і так росла собі наша Ліза як самотня пташка. Наприклад в нас було зовсім по-іншому: кожного вечора ми збирались в старій хаті, сиділи разом, там новини, радості, переживання, лиш все разом. Олеся мене питає: «мам, ти могла мене колись відпустити в Нагуєвичі на все літо? Звичайно що ніколи, а Лізу відпускали не на Львівщину а на Кавказ». Так що напевно Ліза колись скучала самотно в квартирі і коли прийшла до нас її дуже подобалась наша родина. Вона навіть так про Арланів згадує і постійно наголошує що вони були дружні і часто проводили час вечорами разом. Ліза була ще дитиною, але за таким спілкуванням вона скучала, тому саме це для неї пригадується як щось приємне; їй цього ж не вистачало в дитинстві.

- А ще так як вона такого характеру що любить вдома з дітьми бути, для неї саме домашній світ дуже важливим, - замітила Ірина.

- Сама Таня мені говорила що я щаслива в тому що в мене рідні так поруч, а їй чомусь не пощастило з таким в житті.

- Що вдіяти, - розвела руками Ірина, - як кому призначено пройти життя, нікуди не втечеш від того, але з ким зустрінешся на своїй дорозі, також має велике значення, тому що друга людина може доповнити те, чого так не хватало порою...

- А дітей Ліза любила ще здавна, сама розказувала що постійно звертала увагу коли яка мама ішла з коляскою чи з візочком а їй хотілось знати хто в тій колясці там.

- Виходить в неї таке в характері від народження.

- Усі матері дітей люблять, лиш Ліза не лишень своїх а взагалі дітей любить. Тут в Америці для неї немає різниці що дитина чорна чи з азіатів, для Лізи якщо діти - тоді усі гарні. - Пояснила Марійка - вона кожній дитині, лишень побачить, помахав рукою, посміхнеться.

10

В обід наступного дня, коли Віктор з Юрою сіли поїсти, до них в гараж під'їхав Вадим. Віктор чомусь не мав апетиту і просто кусав порізаний зелений огірок а Вадим відмовився від того щоб з'їсти пайку обіду, яку Віктор залишив для Юри.

- А ти вихідний сьогодні? - Запитав Юра Вадима.

- Як бачиш: свідкую сьогодні дату народження великого класика.

- Яку дату? - Перепитав Юра.

- Йому не дивуйся Вадік, - вмшався Віктор в їхній діалог. - Він так як поляк, напевно скоріше знає коли Копернік народився, чим Тарас Шевченко.

- Ой точно, - почухався Юра в голову, - та ж нині дев'ятого березня в нас; перепрошую панове. Ні я знав коли Шевченко народився, просто якимось дату випустив з під уваги.

- Тобі Юра потрібно тієї вчительки, що мою маму вчила українську в школі. - Пожартував Віктор.

- А, та сама що вчила маму як правильно писати «возз'єднання»?

- А бачиш як запам'ятав: лиш послухав і як подіяло на тебе а коли б ще побував коло дошки, тоді взагалі з просоння знав б дату усіх українських літераторів.

- Вам мужики до жартів а мені не дуже... - Почав жалітися Вадим.

- А що машина знову щось мутить? - Запитав Юра.

- Машина добре, але я приїхав по справі до вас; вірніше до тебе Юра є в мене просьба одна.

- Говори. - Юра і Віктор стали серйозними.

- Та в мене в хаті не ладиться і я вже думав може ти Юра поговори з своєю щоб якимось там мою вговорила чи як воно треба; сам не знаю.

- Що саме? - Поцікавився Юра.

- Розумієте мужики: проблема в мене з жінкою; сваримось дуже. Якимось виходить що вона мене не розуміє а її не могу також.

- Конкретно давай щось викладай. - Промовив Юра.

- Постійно гроші перепадає своїм так щоб я не знав. Я вже кажу і пояснюю що люди давно живуть нормально, на машинах їздять добрих а тут двоє робимо і на нулю постійно. А її домашні привикли що донька в Америці і вона повинна їх там отримувати. Самі розумієте справу: колись сиділи як в нас говорили «коло корита», брали що під руки попало, одним словом жили круто на початку дев'яностих. А тепер вже все розікрали там, колгоспів жодних, а жити то треба якимось. Та ще б коли жити, а хочуть далі бути такими як колись. Що я маю робити хлопці?

- От біда, - зітхнув Ковальський. - Біда коли баба скупа дуже, а ще гірша біда як не толкова.

- А на телефон скільки грошей вона викачала: говорить з тою Україною постійно.

- Послухай Вадік, - вмшався в розмову Віктор. - Тут справа такою виглядає мені: якщо вона постійно говорить з своїми, це означає що її тут скучно дуже а ти сваришся замість того щоб розібратись. Я думаю що у вас просто відбувається так би мовити відчуження одне від другого. Ти вибрав свій шлях а вона вже куди може податись? В мене до тебе запитання

такого персонального характеру, хочеш не відповідай, тільки коли ми вже почали таку розмову я б хотів взнати: чому у вас немає до тепер дітей?

- Все впирається в ту ж саму проблему: якось потрібно собі ладу дати.

- Так не вирішиш проблеми ніколи. Починай з другого кінця.

- З якого?

- Залиши свої літаки і того комп'ютера дурного, і постарайся вділити увагу дружині. Наприклад: поїдь в парк хоча б раз на тиждень, в ресторанчик піди з нею, до мене приїдь в гості хоча б два рази в місяць, до Олесі також. Твоя побачить що в нас діти граються і самій захочеться дітей а там вже не буде коли скучати за домашніми. У вас як виходить: ти з роботи і в комп'ютер, вона з роботи і ходить по кухні а потім на телефон сідає і говорить годинами; хіба не так?

- Воно так в загальному.

- А ти знаєш коли б я так прийшов і впав на комп'ютер на кілька годин літати, так моя Ліза, того комп'ютера шурнула б через вікно щоб з нього паляниця була. Я повертаюсь з гаражу, повечеряємо з жінкою і лягаю на диван щоб діти лазили по мені а їм історії ще повинен вигадувати. Буває що якусь давнішу хочу повторити, а мала говорить: «ми вже знаємо, давай щось нове нам». Мала хоче страшні історії а малий смішні і спробуй вгодити.

- Я поговорю з Лесею щоб з твоєю якось там, лиш тут Вітя правий. - Промовив Юра.

- Твоя Леся толкова баба, може її послухає моя.

- Вадим, твій також нічого не бракує. Взяв ти її ще дитиною від батьків і поїхав в світи а тут хочеш жити сам для себе, а вона до батьків знову тягнеться. - Далі провадив Віктор. - Ось наприклад: вчора було Восьме березня, ти купив квіти дружині?

- Я навіть забув.

- Почекай, як ти забув коли пам'ятаєш що сьогодні дев'ятого? Сам ти сказав що день народження Шевченка.

- Ой знала б моя що в неї є тут такий сидить адвокат Вітя, вже б мені тебе в приклад ставила постійно.

- Тоді так постарайся щоб тебе в прилад поклала моя Ліза чи Олеся.

- Спробую, лиш не знаю що з того вийде в мене. - Погодився Вадим з мораллю Віктора.

Після того як механіки пообідали, Вадим помив свою машину біля гаражу і поїхав по своїх справах. Юра поглянув у вікно дверей щоб переконатись що того вже немає близько, набрав до дружини телефон:

- Леся, - почав Юра, - а як там Ліля нині себе почуває?

- Що ти питаєш? Як себе Ліля почуває? А ти щось маєш до її почуттів може?

- Леська, та тихо будь. - Перервав запитання дружини Юра. - Ти вже як Ліза ревнуєш, та дозволяй закінчити бесіду, що ти як спокуса а не баба? Тут справа така: був у нас Вадим і жалівся що вони щось там покусались, ти запитай і якось допоможи її вийти з такого положення. Вітя тут його вправляв трохи і випишував за літаки і так далі.

- Твоє щастя що він там був.

- Я не розумію: при чому тут я і щастя?

- А тому що Лілька зранку щось почала мене випитуватись про те як ми живемо, як ти себе поводиш і таке інше. Я її питаю а вона щось мутить, я вже подумала що може ти щось також мутиш разом з нею.

- Що з тобою Леська, ти що там напилась вишнячку якогось?! Кажу тобі іди розрадь людину тому що не ладять вони двоє, а ти в нас вмієш по таких питаннях вирішувати.

- Окей, я спробую. - Зітхнула голосно Олеся.

- Давай і більше не думай дурниці різні. - Похитав головою Ковальський і зачинив телефон.

- Мають люди проблеми в домі. - Почав в голос міркувати Віктор, розкручуючи генератора щоб зняти. - Здавалося б добре жити: не голодні, не голі, не холодно в хаті а проблеми все одно є в людей і кришка.

- Ти вже Вітьок так розсуджуєш як якийсь дідок похилий. Колись так старі люди говорили в нас, та і у вас також я думаю що так казали старі: «якої холери хоче? Їсти є що, вбратись є в що і на голову не капає і воно собі шукає якоїсь нендзи».

- Літаків захотілось хлопіві в тридцять літ.

- Нехай іде до твого тестя а той навчить його літати на справжніх.
- Тесть колись літав і теща також. - Почав сміятись Віктор.
- А що вона має право також за штурвал?
- Тесть по небі літав а теща по кімнаті з кута в кут. За одно була і пілотом і пасажиром і самим літаком. Ось так тесть проводив курси. - Жартував далі Вітя.
- А, а я подумав що реально літала вона.
- Реально, реально. А що думаєш може віртуально?
- Обидва механіки почали сміятись в гаражі а Віктор продовжував:
- Як почне Ліза розказувати за них не раз, є з чого навчитись і посміятись. Вони кавказці своєрідні натури такі: тут б'ються а тут вже цілуються. Тут кричать одне на другого а тут вже обіймаються. Та в нас як Зоська небіжка з старим Драпачком заходила в гніванку, так на місяць як мінімум. А старий Драпачок коли в запій пірнав, також на такий період приблизно.
- Нічого, може Леся щось там владнає з ними і все буде добре.
- Твоя Леся, вона б того пілота пустила без парашута по сходах і приземлився б контуженим. Ні я таки не розумію, - почав серйозно вже Вітя, - вроді не пацан такий як твій Володька роками, чоловік дорослий, а якийсь чудак що не говори.
- Живемо в світі чудес Вітя, я все люблю говорити: ні ті часи зараз.
- Воно правда Юра, я з тобою згідний... - похитав головою Віктор, - клоуни скрізь!

11

Як часто буває в житті, люди, а особливо чоловіки які служили в армії, через довгий відрізок часу, можуть зустрінути своїх уже забутих товаришів. Також так само буває з тими, хто навчався і після навчання студенти розійшлися по різних куточках країни. Саме така структура існувала колись в Радянському Союзі.

Подібна історія відбулась в житті Аркадія. Колись навчавшись в Ленінграді, він знав багатьох своїх однокурсників і випускників, але роз'їхавшись по Союзі, багато з них загубили зв'язки з товаришами. Лиш на здивування двох бувших пілотів, в Сполучених Штатах, Аркадія віднайшов давній знайомий. Звали його Альоша, а вірніше Олексій Петрович. Аркадій запам'ятав його так як колись майбутні пілоти прозвали Альошу «Мересьєв». Справа в тому що він також був по-батькові Петрович, тобто носив ім'я та по-батькові як відомий фронтний герой - льотчик Мересьєв.

Альоша сам віднайшов Аркадія кілька років тому, взявши від одного чоловіка що Аркадій живе близько Нью-Йорка. Сам Альоша проживав в штаті Огайо.

Альоша знав що зять Аркадія займається автомобілями, і так як на Лонг-Айленді можна купити трошки дешевше авто, як виглядало для Альоші в самому Огайо, він саме так хотів зробити. Перед тим він домовився з Віктором, пояснив що саме він шукає і Віктор пообіцяв йому взяти на одному з аукціонів.

Десь в середині місяця квітня, саме таке авто поступило на аукціон, Віктор відклав усі свої справи, щоб купити те на що вже кілька місяців чекав давній знайомий Аркадія. Модель машини була «Audi A-8».

Пригнавши в гараж машину, Віктор поміняв мастило, підкачав колеса і зробив такий технічний огляд. А вже на наступний день було домовлено щоб відігнати машину в штат Огайо. Віктор сказав щоб Юра їхав з ним разом а назад повернуться взявши авто в оренду.

День був четвер, коли Віктор з Юрою виїхали в Огайо. Віктор просив щоб Юра хоча доїхав до міста Скрантон, а там він його змінить, так як Віктор хотів поспати зранку. Юра погодився і вони справді виїхали о п'ятій ранку, щоб проїхати через міст Verrazano Bridge, поки менше транспорту в робочий день.

Тільки проїхавши може біля двох годин, Юра почав нудитись і вирішив розбудити Віктора, щоб той хоча щось говорив до нього. Юра почав співати для того щоб Віктор пробудився:

- «Вставай страна огромная»!

- З тобто що робиться? - Простогнав Віктор протягуючись.

- Спати хочу, тому співаю щоб ти встав.

- Напийся кави, там твоя Леська тобі дала здається.

- Та десь був той снаряд з кавою. - Відказав Юра на блискучого термоса.

- А що тебе Юра так на військову історію потягнуло зранку: пісня фронтова, снаряди якісь?

- Та ж їдемо до того Мересьєва здається, а він загинув героїчно на війні.

- Мересьєв помер дві тисячі першого року, тесть так говорив мені, а не на війні загинув.

- Як помер? А хто таранив літаком німців?

- Таранив Гастело, а Мересьєв ноги згубив був бідняга.

- А хто був з них Герой союзу?

- Два були, тільки Гастело посмертно.

- Зрозуміло, так виходить що Мересьєв так жив довго, аж три роки як помер?

- Щось таке. Тобі потрібно того історика що твою Лесю вчив колись.

- Ти в мене замість нього будеш Вітя.

- Вчись, поки я живу. - Усміхнувся Віктор, підіймаючи спинку свого крісла.

- А був б я на війні, - почав фантазувати Юра, - я б також німців мочив як з гарячки.

- Вони б тебе замочили і хто б їхав на німецькій машині зараз?

- А машини вміють робити фріци, лиш руських не взяли в сорокових навіть з своєю технікою. Обламали зуби німаки тоді конкретно.

- Було, було Юра...

- А я історії справді не дуже знаю. Де я думав в школі про науку, ходив поза школу і курив з пацанами колись. А тут такий швагер попався що з першого разу став виправляти мене.

- А як взагалі Юра: тебе не тягне курити зараз?

- Знаєш як щось погано мені - тоді закурю. Як я був поїхав до тата на похорон, тоді там курив, так з горя, щоб нерви заспокоїти. А тут також кілька разів, коли Василь мені жалівся на своє життя. Вже коли ми з України приїхали, я подивився там на те все, як Василь живе, і якось так вже не переживаю за ним. Після України я ще не курив тут. Леська не любить диму, каже що у вас ніхто не курив навіть на подвір'ї, тим більше в хаті.

- Воно правда; так було Юра.

- А ти рахував скільки грошей за рік людина продимить? Я з математикою краще дружив як з історією і тому підрахував був. Та за ті гроші краще щось дітям купити.

- А головне здоров'я зберегти, тоді дітям справді допоможеш.

- Щоб нам зберегти здоров'я, - підняв вгору палець Юра, - тоді ми повинні десь зупинитись і добре поспіяти а там вже помандруємо; згода?

- Як скажеш так зробимо. - Погодився Віктор.

Через половину години Юра заїхав під ресторанчик, а після сніданку Віктор сів за кермо щоб Юра відпочивав. Але Юра чомусь не зміг заснути і почав питати Віктора:

- Слухай Вітя, а що там якусь пісню твоя мала грала таку гарну що мама плакала?

- А ти звідки знаєш?

- Мама Лесі говорила і Леська хоче також послухати.

- В магазині в якому мама працює, там заходить один дідок такий. Він також з України, здається з Київської області. А він сам музикант і мама побачила що він щось коло дисків крутився чи як там було і зайшла між ними розмова про музику. Мама призналась що внучка її грає на скрипці, і там ще щось розказувала. Через якийсь час він приніс мамі ноти, коротше якісь старий зошит такий ще напевно дореволюційний. Також там були ще ноти що він списував колись сам. А мала поглянула і навчилась грати мелодію на вірш Шевченка. Мама ж знає поезію Шевченка а та пісня починається «Така її доля...» А мелодія така жалісна і саме під скрипку. Тамарка вже досить гарно грає, в неї смичок так бігає а скрипка так витягує аж серце топиться як віск. Так вона як вже навчилась і пішла заграти дідові з бабою, а мама розказала їм вірш самий. Там говориться про сироту яка сумує за коханим. Мама пригадала як колись їй не вірилось що нашого тата вже немає в живих, як вона забувалася думаючи що він ось, ось, надійде. Також як дехто пересуджував про неї і так далі а в пісні

саме про те все написано. А мелодія яка там, ти б послухав, справді хтось перелив смуток серця в мелодію. Мають же люди талант Юра. Тобі послухати потрібно також.

- Колись будемо разом я пригадаю, лиш щоб мала ноти не закинула кудись.

- Там не кільки мама а дід з бабою плакали і навіть Лев просив щоб перекласти вірша для нього дослівно. А там також є про голуба і голубку, а тут вже близько до серця і самому Левові стало; він же голуби знаєш як любить сам.

- Одним словом Шевченко усіх заставив плакати.

- Талант українського слова, це тобі не що будь. Так як ваш польський Міцкевич.

- Лиш я Шевченка можу прочитати а латину не читаю так доступно.

- Є Міцкевич в перекладі, мама приносила з бібліотеки колись.

- Воно вже не те.

- Само собою, переклад це вже як хтось тобі переказує через когось. Я знаю як воно звучить: колись Олеся мені переказувала те що Ліза хотіла щоб я знав, кільки коли вона сама вже мені говорила, ось тут справа інша зовсім.

Промову Віктора перервав дзвоник телефону в кишені шкіряної куртки. Віктор витягнув мобільний і сам до себе сказав: чомусь Ліза вже зранку дзвонить мені.

- Вітя? - Пролунав голос Лізи не схожим на ранковий.

- Так, він самий.

- Вітя, велике спасибі; I love you.

- Ти про що?

- Ти першим хто може мене привітати.

- А скажи що є хтось?

- Так, аж цього разу я не даремно.

- Молодчина, тепер я розумію що ти в мене як молода яблуна. Олеся знає вже?

- Я зараз їй повідомлю, кажу тобі що ти першим.

- Ти впевненою?

- Що ти Вітя? Давай повертайся швидше, а вірніше не спіши в дорозі, щоб щасливо повернувся без пригод. Цілую тисячу разів. - Зв'язок перервався.

Приїхавши в місто Клівленд, Віктор зателефонував до Петровича. Дядя Льоша вийшов з хати, так як Віктор сказав що вони стоять біля його заїзду.

Їхавши сюди, Віктор, а також Юра, думали зустрінути солідного поважного дядька, заслуженого пілота, тобто мужчину такого яким був Аркадій. Але на їхнє здивування, з дверей хати показався чоловічок малого зросту, з сивою борідкою. Він був одітим в зім'яту сорочку яка була розщепленою на два верхніх гудзика, а на шиї висів товстий золотий ланцюг. Внизу ланцюг натягувала вилита з золота форма якоїсь животини. Скоріше всього пантери, кільце яку тримало піднявши за живіт і перегнувши в дві сторони. Золотий злиток потопав в сивому волоссі, яким були покриті груди Петровича. На руці був позочений годинник з коричневим ремішком, масивної прямокутної форми. В роті він тримав кубинську сигару, а там був одітим в спортивні штани та тапочки.

Юра побачивши Петровича, перш чим той підійшов до машини промовив:

- А це що ще за Фідель Кастро в зменшеному масштабі?

- Хоча б гроші мав старий смуток. - Прошептав Віктор.

Петрович підійшов і почав обходити навколо машину. Зробивши два кола, він підтягнувши штани, промовив до хлопців:

- Хорошая тачка ребятки. Смотрю понимаете вкус в таких вещах.

- Не первый день работаем с железом Алексей Петрович. Вот Юра, это мой шурин, так его отец покойный, с детства брал к машинам работать. У них это с поколений в поколение так водится.

- А кто с вас зять Аркашки?

- Это я. - Віктор вказав рукою на себе.

- Понятно. Аркашка нахвалил там всех своих, и тебя хвалил и дочь какую там особенную красавицу а внучку, ой, вообще слов нет. Аркашка так всегда хвалил свой Кавказ когда-то.

- А почему не похвастаться если есть чем? - Промовив Юра.

- Давайте в дом пошли ребятки; пошли, пошли.

- Так сначала машину покажу полностью, за руль садитесь и сами покатайтесь.

- Так я это с утра. - Петрович клацнув себе в підбородок пальцями.

- Тогда пойдём в дом. - Вказав на двері Віктор.

В хаті Петровича було багато цінних речей, які говорили про те що господар дому має гроші, тільки не було порядку. На стінах висіли еротичні плакати а на столі стояли пляшки від дорогих коньяків. Віктор зразу оцінивши обстановку та інтер'єр, зрозумів що Петрович не являється нормальним сімейним чоловіком, а охочим до розваг та компаній. Петрович з своєї сторони побачив як Юра розглядав кімнату запитав того:

- А в тебя есть жена? Или ты так же как я?

- У него такая жена, что этим, извини Петрович, ещё очень. Вот сюда глянь-ка. - Віктор витягнув фото яке він носив з собою. На знімку були Ліза і Олеся з дітьми в парку.

- Ух ты! Ех конфетки какие, а это дочь Аркашки, ведь схожа на мать его. - Вказав Петрович на Лізу. - Улыбка такая как в Сусанны Вениаминовны. Аркашка когда-то своих показывал мне. А это стало быть хохолка натуральная?

- Сестра родная. - Пояснив Віктор.

- Вот как. Ну вы счастливичики оба мужики, я уже молчать стану.

Сіли за стіл, Віктор витягнув документи на машину а Петрович витягнув гроші. Петрович пояснив що Аркадій йому наказував, щоб той не приставав до гостей з горілкою, так як Аркадій знав його навики та як він може надокучати.

Вже коли хлопці поїли шинки, сиру, риби, та запили те все чаєм, стали збиратись в аеропорт щоб взяти на прокат машину, якою повинні повернутись додому. По дорозі Петрович почав сплітати різні історії, порою вульгарні досить, а Віктор змінював постійно тему, щоб той не говорив щось про Аркадія, і про те як вони разом вчились колись. Віктор просто не хотів щоб Юра щось почув поганого про батька Лізи. Віктор зрозумів що Петрович такий чоловік як говорять в прислів'ї «чим мудрий соромиться, тим дурний хвалиться».

Взявши авто з поверненням в аеропорті Джона Кеннеді, звідки вже повинна була забрати Ліза мандрівників додому, хлопці стали прощатись з Петровичем. Він подякував їм і запросив на колись щоб побути довше та з'їздити з ним на рибалку.

Нарешті звільнившись від його щирих обіймів, та запаху сорочки пропитаної потом, Віктор з Юрою вирушили додому. Юра поглянувши, помахав рукою на прощання Петровичу, який стояв і піднявши дві руки, сплів їх разом. Юра промовив до Віктора:

- Москаль москалем. Він трошки хильнув, а коли б погостив ся добре, що тоді було би?

- Запитаю тестя хто такому колись міг дозволити людей на борті підіймати в небо?

- А може він на «кукурудзяннику» все життя літав?

- Може бути. А взагалі він не в училищу пілотському простому був, а у Вищій школі.

- Уяви собі Вітя що з ним на рибалку поїхати, ще чого доброго і з човна впаде у воду.

- В такому випадку його потрібно за той ланцюг який він вже носить готовим на шії, почепити до човна.

- А звідки він з Росії; Ілліч не говорив?

- Здається що з Кемерово.

- Десь далеко від України?

- Десь в світах там. - Махнув рукою Віктор.

- Я Вітя що хотів запитати тебе: наприклад твій тесть, він не розказував ніколи чи було колись страшно йому в літаку? Ти що не кажи, а професія небезпечна для життя.

- Говорили ми про таке один раз. Він розказував: говорить що найстрашніше це коли якийсь дурак в літаку почне погрожувати. Знаєш як сама машина в повітрі несправна, воно також страшно, лиш можна частину небезпеки втаїти від людей, а ось коли вже люди перелякуються, тоді біда. Знаєш в літаку страх особливий, а літак в повітрі це те саме що човен наповнений народом. Трошки паніки в човні і розхитають так що перекинуть люди самі себе. Так само в літаку: на борту дуже відчувається порушення балансу. Тільки тесть пояснив мені що дураки на подобу терористів діляться на дві категорії: на половину дураки і абсолютні. В Союзі він говорить що була перша категорія, а ось як тут зустрічаються, тоді вже кришка.

- Поясни виразніше про тих дураків.

- В Союзі коли захоплювали повітряне судно, значить мали мету. Мета була такою: викуп пасажирів, або загнати борт за кордон в капіталістичну країну. Поки машина в повітрі, пілоти необхідні як пасажирам так само терористові. Виходить що загрози смерті для самих пілотів в повітрі немає. А коли вже сідали на землю, там вже була надія на спецназ. Кільки в любому випадку терорист не хотів гинути просто так. А коли він турбується про своє життя, значить існує компроміс як такий. Тут вже залежно як поводитись і хто мудрішим той виграє в ситуації. А коли попадається такий що для того заніс вибухівку щоб самому загинути і вбити як найбільше народу, тоді вже нічого не придумаєш, хіба що зловити його і знешкодити вибухівку таки в салоні, тому що на борту герметизація на висоті.

- Зрозуміло що з вікна не викинеш гранату.

- Здається можна розгерметизувати десь на висоті трьох тисяч метрів, лиш з висоти опуститись не так просто. Так що тут страшніше літати в даний час, поки Штати воюють на Близькому Сході.

- А тестя здається була якась критична ситуація, щось Леся розказувала мені одного разу.

- В них елерони чомусь не висовувались коли в Криму на посадку заходили. Тесть говорив що його так злоба взяла: в низу люди з дітьми на пляжу, сонце, літо, а тут розбивайся з літаком через якусь муть там на плоскості; так вони крила називають. Коли воно не працює, тоді швидкість велика при посадці дуже, воно стабілізує машину. Але якось там запрацювало було; радянська техніка.

- А ти яку рахуєш професію страшною як для тебе?

- Мене дуже беруть жахи і якесь відчуття неприємне від того як водолази лазять. Ще там в морі так собі чи аквалангісти любителі, воно нормально. А ось коли плавати навіть так, чи під водою, десь під мостами, або як є якісь бетонні стіни, водокачки, шлюзи такі, мені просто не по собі від такої уяви. А ще коли хтось там потопленим і шукати його - жах просто.

- В нашому гаражі таких лабіринтів не знайдеш, так що можеш не боятись. - Пожартував Юра. - А завтра п'ятниця ми відпочиваємо від дороги, там субота і неділя також ми вільні...

- В суботу я повинен щось купити для Лізи, в суботу сімнадцятого, їй виповниться тридцять один рік, щоб здоровою була моя половина. - Промовив Віктор...

Радість, якою поділилася Ліза, в родині сприйняли не однозначно. Справа в тому що якось були усі привикли немов сім'я Віктора та Лізи в повному складі так само як в Юри та Олесі. Зраділа тільки одна Олеся а так решта усі мовчали. Правда за кілька днів Марійка вже привикла до такої новини і також стала на стороні Олесі. Найбільш агресивно висловлювалась Тетяна. Ліза навіть не сподівалась від неї такої реакції.

Тетяна розмовляючи з Марійкою навела дані, а саме те що коли їй самій було тридцять один рік, тоді Ліза вже мала так само як Тамарка в даний час. А тепер коли народиться дитина в Лізи, тоді Тамарка заміж вийде а братові чи сестрі буде кілька десяти років. Одним словом Ліза перейде зразу бавити онуки. Також Тетяна порівнювала що в неї було їх двоє,

вона народила теж двоє дітей. В Марійка, так само двоє дітей, навіть взяла до прикладу, щоб було більше даних, те що дід Федір був з братом в своїх батьків. А коли Марійка сказала що Арланів було четверо, Тетяна тут же пояснила про те що коли Лев народився останнім, тоді свекруха мала кільки двадцять п'ять років.

Ліза, взнавши через Олесю про таку бесіду, пожалілась батькові, навіть розплакалась. Аркадій пообіцяв покласти Тетяну на місце. З обіцянкою він не запізнився і вже через два дні, Тетяна почала говорити в іншу сторону, тобто підтримувати Лізу і порівнювати Ріту яка чекала на першу дитину а Ліза вже на третю. Також вона наголошувала про те що Ліза просто без дітей не може а малий Русланчик підросте піде в школу і як тоді бути? Ось саме третя дитина буде в періоді поки Тамарка не принесе своє дитятко для Лізи. А сам Аркадій взагалі говорив що Віктор запізнився з тим, тому що до цього часу в них могло бути вже п'ятеро дітей. Він як мужчина хоча не дуже переймався такими питаннями, тільки йому не подобалось те що між дітьми такий великий розрив в роках.

Ірина Левчука перед Марійкою висловила просто і правильно, вона сказала: «у Віктора і Лізи красиві діти народжуються, а такі батьки можуть мати навіть дванадцятіро дітей».

Ліза дізнавшись, особисто зателефонувала і подякувала Ірині за таку підтримку.

Але через місяць часу усі привикли до такого повороту подій і життя потекло своїм руслом.

Одного дня Ріта зателефонувала до Лізи, Ріта плакала і Ліза спочатку не могла зрозуміти в чому справа, лиш виявилось що Ріта плакала з радості: вона носила хлопчика.

Ріта була наскільки щасливою що кого тільки не зустрічала, навіть дальших знайомих, вона обіймала з радості. Одного дня Ріта заїхала з Олесєю і поїхала з нею в дитячий магазин щоб закупити всього для малого. Олеся зупиняла її, мотивуючи що може це погана прикмета щоб купляти наперед, лиш Ріта не слухала того і вибирала що найдорожче і найкраще.

Ліза знала що діти не будуть з одного року в неї та Ріти: адже Ріта повинна була народити на початку жовтня, а Ліза мабуть аж після Нового року.

В родині бажаючи щастя для Лізи, поділились на дві команди. Одні провіщали хлопчика а протилежна сторона дівчинку. На стороні хлопця були: Тетяна, Олеся, Ріта. До другої команди належали Віктор, Аркадій і дід Федір. Марійка займала нейтральну позицію так само як Ліза, погодившись з тим, кого Бог дасть, тим будемо втішатись. Найбільше сміялись з Насті, яка побажала щоб Ліза народила двійнят і був для одних хлопець а для других дівчина.

Одного дня зателефонував Аркадій до Лізи і почав розмову про буденні справи а так перейшов до сімейного питання.

- Как там Єлизавета мама; говорит уже по делу?

- Да па; всё нормально.

- Ты это, ты на неё не сердись. Просто там на работе бабы спросили, одно другое и прочие. А я объяснил: если молодые люди живут между собой как должно быть, тогда и дети должны быть в них. Я также люблю такую семью где скажем пять, или так у меня было, только так случилось что в нас только ты осталась доченька, но зато как говорят: лучше не сыскать в мире. А мама сначала иногда говорит а потом думает; бывает такое.

- А как там у вас дела вообще?

- Ах забыл сказать: вчера Маргарита была в нас.

- И как она там?

- Хороша! Если бабе дать то для чего она собственно создана, тогда красивее станет и умнее конечно. Вот и похорошела Маргарита, племянница моя.

- Она с мужем была?

- Да, только он такой себе.

- То есть?

- Понимаешь Елизавета: такую женщину как Маргарита, нужно держать в узде постоянно, да покрепче. А она так себе; смотрю вертит она им, как молодой заяц, старой собакой.

- Понятно.

- Давай дорогая, мене зовёт картошка и селедка вкусная. - На прощання сказав Аркадій.

- Приятного аппетита папа.

- Спасибо родная.

Аркадій викликав апетит в Лізи, тільки на жаль в неї риби не знайшлося в холодильнику жодної. Лізи вирішила збігати до Олесі, лиш також нічого не вийшло, Олесі не було вдома, був один Володька. Ліз не хотіла сама шукати в холодильнику, хоча Олеся б порахувала це нормальним явищем. Володька пояснив що мама поїхала до мами Марусі з Олегом і зараз повернеться.

Насправді так було: Олег трошки прихворів на животик. Олесю вже почало дразнити що він довго плаче і відвезла його до мами, щоб та якийсь чай для нього зробила чи щось подібне. Марійка відпустивши Олесю додому, взялася лікувати малого. Також Настя стала жаліти його і думати щоб йому зварити напиться. Вже коли малий трошки заспокоївся, Настя почала як завжди про Олесю:

- Я казала і далі кажу: вона як та птаха що вже не пам'ятаю як її називали в нас...

- Зозуля називали мамо, - допомогла Марійка.

- Та, так. Така сама Олеська: вже малому не може ради дати? А Ліза ще ніколи не привозила до тебе, а та як не в Лізи за двері пхне, то до тебе. Я не кажу Олеська дуже добра в нас, але до дітей вона не годиться ніяк. Добре що ми є в неї і Ліза так діти любить і з її малим сидить, а так були б ті діти бідненькі в такої мами. Олеська вміє вбрати файно дітей, підстригти таки вміє, але дитина не є лялька якась; воно живе.

- Не кільки Олеська мамо, - оглянулась Марійка щоб хто не почув, - а Вітя думає інакший? Такий самий Вітя як Олеська. Яка з Олеськи мама, такий з Віті тато; двоє придалися.

- А чого так про Вітю Марусю кажеш? Робить він на роботі, дітей годує, ніби так як повинно бути...

- Олеська також робить і годує нас усіх можна сказати, але я не про те зовсім. - Махнула рукою Марійка.

- А що таке там коло Віті? Ти чогось так кажеш?

- Я вам розкажу, лиш ви нікому, щоб Ліза не знала і ніхто взагалі.

- А я комусь колись щось говорила як не треба було?

- Самі подумайте про Вітю: ще скоріше, мала Тамарка хотіла щось купити собі. Грошей не мала і не хотіла просити в когось. Взяла тихо і в тата викрала двісті п'ят десять доларів.

- Людоньки добрі, - сплеснула долонями Настя, - світ такого білий не вдів.

- А Ліза додумалась, якось розгадала про справу і запитала Вітю про те. Мала побачила що біда і скоро до Віті задзвонила, призналась і вже давай його там вговорювати. Вітя приїхав додому і Ліза питає його а він вже також щось крутить: Тамарка а він разом за одно. А Лізу розізлила така поведінка. Як він як батько повинен якось покласти малу на місце а тут він ще Лізу почав вмовляти щоб та не втручалась в їхні справи.

- Еге який - не видержала Настя. - Та такий як татуньо наш. Татуньо як Олеську був навчив, як розпустив був.

- Правда Ліза розібралась як повинно бути, коли Вітя на роботі був. Але виходить що вона і мамою і за тата повинна бути в хаті. Тому я кажу: Вітя такий самий як Олеська.

Спокійне русло життя, яке проводили дві сім'ї під одним дахом, Левчуки та Ковальські, скоріше всього переходило на більш бурну ділянку свого шляху. В Україні також наближались перемиїни і вони не могли щоб не досягнути родину яка жила так далеко за її межами на Лонг-Айленді. Справа в тому що в Україні наближались вибори президента, а значить народ був в очікуванні перемін, як політичному так само в побутовому житті.

Василь та Наталя Ковальські, спішили закінчити справи з документами щоб до того часу, тобто до осені, виїхати в Штати, оберігаючись щоб після виборів чого не змінилось як в законодавстві, так само серед місцевих органів, де вже люди які працювали, були знайомі.

В Олесі не було особливих хвилювань, тільки до певного часу а саме до одного дня в якому вона отримала дзвоник з України. Лиш на її здивування дзвоник був не з Глумача а з Києва.

Після розмови, Олеся вибігла на двір. Ліза саме в той час мала заняття з котом який заліз в минуло річні реп'яхи і так обібрався, що годі було його від них звільнити. Олеся засміялась побачивши старання Лізи яка присіла біля кота а той лежав на землі. Олеся почала розмову:

- Слухай Ліза, я говорила з твоєю Людкою з Києва.

- Що там в них? - Не підіймаючи погляду, Ліза продовжувала оббирати кота.

- Їдуть до нас.

- До нас їдуть? - Ліза піднялась на ноги і склавши руки стала дивитись на Олеся.

- Так, виграли Грін карту. Вони ще скоріше знали, тільки думали що робити тому що Андрієві запропонували роботу якусь нормальну там.

- Тоді нехай знову подумують коли роботу там має добру.

- Ні, нехай сюди їдуть; вони мені тут потрібні.

- Для чого вони тобі потрібні?

- Я хочу щоб вони приїхали і в мене жили до того часу, поки Василь з Наталкою не намістяться десь тут. Лиш потрібно їм швидко рухатись, тому що Ковальські під осінь точно вже будуть тут. Я не хочу щоб Василь тягав мого Юру пити а Наталка мені морочила голову також. А ще я не хочу щоб їхній балувань тут драми розігрував з малою вашою а ти сердилась на неї і на усіх нас.

- Нічого собі в тебе плани Олеся. А ти не боїшся що вони тобі проблеми в хаті зроблять?

- Які саме? - Олеся поклала руки в боки і підняла впевнено голову.

- Почнуть Юру твого проти тебе бунтувати і так далі.

- Я маю для цього антибіотик свій.

- Що маєш? - Прижмурила очі Ліза.

- Маю що сказати своєму щоб взагалі їх відмовився коли я захочу.

- Цікаво знати якщо не секрет.

- Юра, - почала шепотом Олеся, - зараз хвилюється на кого Василь запише батькову хату, він же не знає що хата вже давно мабуть переписана на Ромця того. Я розповім йому історію про його ж власний паспорт і скажу що вони надалі будуть його тут обманювати в його власній хаті. Нехай сам оцінить як вони з ним повилися тоді, коли ми там були.

- Олеся, а коли вони запитають чому саме Андрій в мене не живе, так як він мій брат а пішов до вас і тим більше мої батьки самі живуть а мама тьотя для Андрія?

- Тоді є причина досить серйозна: в тебе повинна дитина народитись і хоча у вас чотири спальні: для Тамарки, для Руслана і ви маєте свою, одна зайва, все одно мала дитина, плаче в ночі а чоловікам на роботу ранком і так далі. А в нас два хлопці, так вони в одній спальні помістяться тимчасово і ми одну віддамо для Андрія і Люди. В нас три спальні всього.

- Тоді як на рахунок моїх батьків?

- В стороні живуть. Батько занятим постійно в магазинах, мама працює, хто буде возити їх і тим більше документи виробляти на початку? А навіть буде потрібно скажемо що тато твій не дуже щоб Андрій жив там, просто любить жити сам собі з мамою. А я з мамою твоєю домовлюсь щоб вона перед Наталкою так сказала, щоб та все зрозуміла.

- Не подумай Олеся, - запротестувала Ліза, - мама як щось придумає, Ковальські сміятись будуть десять років з неї.

- Хіба скаже що з татом вони ще молоді і так як привикли завжди жити собі самі, не можуть щоб хтось мішав їм.

- Ой, ти тільки мамі підкажи щось подібне; усіх засоромить, навіть кота нашого.

- А по поводу кота, - переключилась Олеся на іншу таму, - ти його так не розчісуй тому що ти з дитятком ходиш і дитина народиться волосатою такою як той кіт.

Ліза з Олесєю почали голосно сміятись. На їхній сміх Віктор заїхав машиною в заїзд. З дверей першою вискочила Тамарка. Вона підійшла до Лізи та Олесі і промовила:

- Мамка, дивись що ми купили. - Тамарка тримала папір звернутий в трубку. Коли вона розмотала його, Ліза і Олеся побачили плакат на якому була фотографія красивого коня. На плакаті кінь стояв стороною і повернув голову в об'єктив. Він був вишневого кольору, а чоло було білим і також ноги до колін - білими.

- Ой який красень! - захоплено промовила Ліза.

- Справді класний кінь, романтична в нас Тамарка коли їй така красаота подобається. - Похвалила племінницю Олеся. - Кільки почепи високо щоб з хлопців не досягнути та не зірвали; татові скажи, він почепить, - добавила в слід Олеся.

- Дуже коні їй подобаються, - промовила Ліза.

- Може тому що Петро мав коні і Вітя задивлявся на них і вже так передалося в неї? - Стала міркувати Олеся.

- А ще вона пташки любить. Я вже говорила їй що ми для неї купимо пташку якусь а вона не хоче: каже що пташка буде в клітці сумною і вона буде сумувати також.

- Бачиш яка душа співчутлива, - похитала головою Олеся.

- В неї справді добре серце, а малий вже такий буде розбишака абхазський, - засміялась Ліза.

- Ще одне питання, - поглянувши на машину якою приїхав Віктор, почала Олеся. - Вам потрібно вже купляти новішу машину. Приїдуть Ковальські і ти будеш Ліза на машині такій що їй вже пора на пенсію?

- Ой мені вона такою зручною, я не зможу до іншої привикнути. Правда бензин дуже палить швидко.

- Ти вже скільки часу нею користуєшся?

- З малим я тоді ходила як ми купили.

- Так тепер ходиш знову, правда не знаю як величати наше родинне щастя, так що потрібно машину замінити.

- А ти свого Лекса не думаєш міняти?

- Вже кортить на щось крутіше мене. Але де тих грошей взяти? Я подумала коли мама допоможуть з Левом нам сплачувати хату, в мене вже трошки буде лишніх грошей, а тут знову так як було. Володька з тими спортклубами тягає в нас і що вдієш?

- Добре що спорт любить; спорт для мужчини саме що потрібно. А спортивний хлопець, кожній дівчині гарній, потрібний також.

- Воно так Ліза, поглянь що твориться навколо: наркоманія, алкоголь, проституція; жах один. Коли в наш час таке було? Воно як, воно було, лиш не в такій мірі і не так всюди як зараз. Пригадую як десь там почули що мак вирізали в селі а хлопці в школі говорили щоб коли спіймати тих хто таким займається, тоді нагодують маком просто на городі.

- Ми вже Олеся немов такі люди що пережили багато на своєму шляху.

- А скажи чи не змінився час і чи не відрізняється від того в якому ми жили з тобою?

- Само собою, - зітхнула Ліза, - все змінилось, просто друга епоха наступила і все.

- Так як будемо на рахунок житла з твоїми Лук'яненками?

- Як захочеш Олеся. Можеш навіть з Юрою до нас перейти жити, звичайно до того часу поки маленьке не народиться.

- Нічого, ми помістимось в мене, головне щоб Ковальські намістились подальше а добре було б так як я планувала: там де тьотя Ірина говорила.

- Якось воно буде. - Відмахнулася Ліза.

Коли Ліза зайшла в хату, вона пройшла в кімнату дочки.

- А де коник твій щоб я знову поглянула? - Звернулася Ліза до доні.

- Ось там! - Тамарка вказала рукою, кільки Ліза не побачила.

- А чому я не бачу?

- Зайди тут і закрій двері.

- Ось де почепили, на дверях, а шукаю на стінах.

- А правда який гарний він? - Тамарка перекинула голову дивлячись на плакат.

- Дуже симпатичний, правда напевно в даний час тягає сіно і не знає що ми дивимось на нього і любуємось ним. - Усміхнулася Ліза, виходячи з кімнати.

Олеся думала що мама так само відізветься на її ідею що до поселення Ковальських в перших днях, подібно як Ліза, лиш вона помилилась цього разу. Марійка гостро скритикувала Олеся за такий ще не вчинений, але вже спланований поступок.

Вийшовши в неділю з церкви, Марійка запросила Олеся до себе на обід. Тільки щоб Олеся не приїхала з Юрою, так як Марійка хотіла провести з нею розмову віч-на-віч, Марійка була змушеною спланувати за спиною зятя. Вона підійшла до Віктора і попросила його щоб той кудись з Юрою відлучився на час, поки Олеся буде в неї. Віктор подумавши сказав що візьме його і поїдуть поглянути на машини щоб вибрати для Лізи вже інше авто.

Олеся приїхавши до мами, відправила дітей в хату. Настя почала накладати хлопцям на стіл і припрошувати щоб вони їли. А Олеся пішла до мами, побачивши її за хатою біля грядок.

Марійка заклавши руки почала рому про те з чим Олеся поділилась з Лізою, Ліза з Віктором, а той вже мамі признався.

- Олеся, що там ти вже вигадуєш на рахунок житла для Ковальських?

- Хочу щоб вони не жили в нас, а десь в іншому місці.

- Як тоді виходить: ти їздила до них додому, агітувала їх їхати сюди а зараз людей відправиш кудись подальше від себе?

- Тоді Юра дуже хотів щоб Василь приїхав а зараз він уже не дуже так за тим.

- Скоріше потрібно було думати Олеся; тобі і Юрові також.

- Мам, а що тут такого?

- Олеся, я особисто протестую проти такої справи. Не можеш ти людей відпровадити кудись в перших днях; не по-людському воно буде. Зараз пізно щось змінювати і потрібно потерпіти щоб воно не трапилось.

- Мам, а Ліза також не дуже хоче щоб їхній малий.

- Олеся, - зупинила Марійка дочку, - ти знаєш що я люблю Лізу, поважаю її, лиш в цьому питанні Ліза набрала собі в голову лишнього. Який малий там Олеся щоб вже переживати?

- Мам, йому вже шістнадцять років, він не малий вже. Ось приїде і вже машину йому потрібно шукати буде і дівчину заодно щоб мав кого возити в тій машині.

- Нехай шукають йому одне і друге, лиш Тамарка ще мала і взагалі не вартує на таку тему говорити навіть.

- Я тут згідна з тобою в тому що Ліза перебільшує і драматизує становище.

- Тим більше що Ковальські жити не будуть в тебе постійно: обживуться люди як повинно бути і знайдуть собі своє пристановище. А так поступати нам не личить і воно буде в край неправильно. Нехай Лук'яненки їдуть до Тетяни, вони там мають де жити а не захоче Тетяна, тоді нехай до мене притуляться, лиш такої комбінації не робить Олеся. Як це буде з сторони виглядати: Юра рідного брата кудись вставляє по чужих кутах а ти Лук'яненків до себе прийняла? Тим більше що Ковальські не дуже аж так напрошувались сюди коли б не Юра і ти особисто. Так що тут як говориться в нашому прислів'ї: «зробився грибом - стрибай в борщ». А на рахунок Тамарки, я думаю що в Лізи ще не один клопіт буде з нею і може не один такий як Валерій буде стояти на дорозі; так буває з дівчатами Олеся.

- Чому так думаєш?

- А тому що мала в них буде такою що її не заховаєш. Навіть Лев мені так сказав недавно про неї. А ще як почне в такому віці як Ліза, тоді спробуй щось зробити...

- Воно правда: адже Ліза не дуже бігла до мами поділитись своїм захопленням колись як побачила Вітю нашого.

- Ой, - зупинила Марійка Олеся на пів слові, - ти мені пригадала про молодість. А як твій Юра на те дивиться що Андрій Лук'яненко буде жити у вашій хаті? Мені здається що він в армії не дуже був радим коли побачив його на фото поруч з тобою. Ти не боїшся що Юра почне знову розбивати вікна в машинах а ще може і в хаті?

- Я вже якось владнала б з тим.

- А чому ви, мої діти, заставляєте своїх супутників життя, мучитися через вас? Як Вітя, так вже ти тепер будеш таке робити? При тому Ліза страдала не заслужено і Юра твій не провинився ні в чому, щоб ти так з ним поступала. Невже ж ви думаєте собі що ви якісь особливі і можете собі дозволити розігравати любов до вас від ваших так скажімо половин?

- Нічого подібно не мається на увазі мам, ніхто нікого не думає дразнити.
- Навіть не подумай: ти хочеш щоб Наталя ще чого доброго і придумала що в тебе драма якась з Андрієм? Юра твій буде мучитись через нього так само як Ліза через Ріту? Все Олеся, питання тут без змін: Ковальські будуть жити у вас і не вигадуй ніякі дурниці більше.
- Не люблю я від своїх ідей відмовлятись, тільки прийдеться все ж таки... - Похитала головою Олеся.

Повернувшись додому, Олеся захопила Лізу яка сиділа за столиком на подвір'ї. Олеся ліниво підійшла і сіла поруч.

- Соку напийся, - запропонувала Ліза.

- Соку можна.

- Я тобі стаканчик винесу; можна з твоєї кухні щоб не бігти по сходах?

- Сиди, - махнула рукою Олеся, - з твого стакана нап'юсь.

Ліза спостерігаючи як Олеся наливала собі соку, а Олеся випивши промовила:

- Ти не подумай що я в ресторані за кимось можу напитись; просто ти своя людина.

- Ой краще тобі не знати про те що я подумала.

- А все ж таки?

- Ріта одного разу розказувала про подібну сцену, також пили з одного стакана і також про одну блондинку, а щось пусте тримається голови довго і пригадується невчасно завжди.

- Я собі можу уявити що брюнетки про нас блондинок говорять, хоча змушено признатись що все ж таки як колись говорив Ванька Павлюків що таким як він, блондинку простіше обкрутити як смуглянок. Коротше ламаються воно швиденько, а брюнетки не такі наївні.

- Лиш Ріта краще б мовчала якщо по правді. - Повела очами Ліза.

- З її минулим потрібно сидіти тихо; як дід любить говорити: «як шур під віником».

- Облиш таке, - махнула рукою Ліза. - Як там в мами?

- Нічого не вийде в мене з тим що я тобі розповідала. Мама категорично проти щоб Ковальські жили десь в іншому місці а головне виступає проти того щоб Андрій не жив в нас тут. Боїться що Юра мій буде ревнувати мене до нього. Мама наперед любить застрахувати себе і звичайно свого зятя від проблем.

- Ой справді! - Сплеснула долонями Ліза і перекинула ногу. - А я забула зовсім про таке. Ні, ти лиш подумай: як я випустила з під увагу таку деталь важливу; старію напевно вже.

- Хто старіє? Ти пильнуй живота свого і того хто там зараз знаходиться. - Помахала пальцем на Лізу Олеся.

- Стараюсь вгодити щоб було тихеньким, а то Русланчик свого часу так там грав футбол що мамка рідна...

- А імена вже вибрали для нового члена родини?

- Ні, ще не встигли. Лиш Вітя просив нікому не говорити а щоб був сюрприз.

- Мені все одно, тільки є єдине прохання.

- Цікаво яке воно?

- Коли у вас народиться дочка, щоб не назвали Олеся, тобто Олександра, так як мене звати.

- Чому так просиш?

- А тому що мені не подобається як в одній родині а ще гірше як в сім'ї, два ім'я однакові. В такому випадку коли хтось скаже, Олеся Левчука сказала, чи там побачила, завжди будуть питати «яка Олеся: мала чи стара?» А я ще не дуже хочу щоб мене так «величали».

- Зрозуміло, я візьму те під увагу. Хоча тут можуть звати просто Сандра, щоб Олександра не вимовляти довго.

- Все одно, воно чомусь не цікаво, мені так виглядає.

- А Ріта мені призналась що хочуть малого назвати Артур.

- Нормально, навіть драматичне як для чоловічини; король Артур. - Похитала головою Олеся.

- Мені все одно, тільки щоб не Віктор назвала. - Усміхнулась Ліза.

- Ой, «вже не починай», як дід любить говорити. Ніхто вже не вкраде твого Левчука.

Тим часом коли під хатою велась така бесіда, Віктор з Юрою зупинились щоб поглянути на авто. Юра став просити Віктора:

- Вітьок, ти лиш не купляй щось таке елітне, ти знаєш яку я буду мати проблему в хаті. Зараз Леся моя вже спокою не буде мати і захоче ще кращої машини а в мене сам знаєш як з грошами; робиш зі мною. А ще Василя принесе тут і що я тоді з тими боргами буду робити?

- Не переживай, таке не викуплю щоб твоя не могла спати. Просто вже наш «Ровер» подався трошки а тут ще дитячко буде і може міні-вен якийсь придбаємо для мамки. А твоя Леся такі мікроавтобуси не любить, говорить що коли потрібно зупинитись швидко, його немов щось штовхає і годі втримати. Десь один раз вона їхала з тією жіночкою що працює там в ресторані, Олексіївна чи як вона, на її мікроавтобусі. Взагалі габарити також будуть для Лізи незручними. Може джипика якого скромного для неї, в мене жінка в такому питанні, не вибаглива така як твоя Леся, так що мені простіше віднайти.

- Тоді візьми таку машину. - Юра жартуючи вказав рукою на старого автомобіля, який навіть не продавався а просто там стояв.

- Ти вже як придумаєш. Коли Ліза буде їхати в такій машині, якийсь банкір побачить і ще пожаліє на мою голову. Почне клеїтись до моєї жінки, мовляв: гарна молодичка, тільки бідненько живе, значить потрібно виправити таку несправедливість.

- Не бійся Вітьок, твоя не проміняє тебе навіть на президента. А коли така жінка вірна тоді і машину потрібно купити гарну, щоб совість була чиста і відчуватись вдячним.

- Ось це вже говориш по-аристократичному, як джентльмен.

- А вірніше як пан польський. - Виправив Юра

- Пан Ковальський! - Додавив Віктор.

16

Місяць червень, був жарким як звичайно. Небо було чисте без хмаринки а з нього лилось надмірне тепло.

Ліза вставши ранком взялась налити води в дитячий пластиковий басейн який стояв перед хатою на траві. Було потрібно щоб вода нагрілась і поки хлопці залізуть туди. А так як малі ще спали, не було потреби спостерігати за ними щоб не заліз котрий в холодну воду і не захворів серед літа.

Ліза відкрутила кран і сіла біля столика, вона чекала поки вода наповнить басейн до певного рівня, щоб не забути залишивши без догляду.

В таку погоду їсти не хочеться, тільки пити і пити постійно. Щоб не пити чого солодкого, Ліза взяла мінеральну воду і сиділа роздумуючи. Ліза думала над сном якого вона бачила минулої ночі, звичайно сон не був якийсь важливий, лиш як для неї особисто, він був цікавим і навіть дуже їй подобався. Жаль що не було поруч щоб хтось вислухав її і висказав свою думку по поводу цього. З Віктором коли вона ділилась своїми снами, вже знала його постійно одне і те саме враження; Віктор завжди говорив: «ну ти вже як мама починаєш з своїми снами». Так що приходилося сьогодні почекати аж поки Олеся повернеться з роботи додому і тоді можна було б поговорити з нею про таку справу; хоча вислухає Олеся без жартів.

В обід зателефонувала Тетяна до Лізи, вона повідомила про те що Ліза з Віктором запрошені на весілля. Насправді напарниця, яка працювала з Тетяною, одружувала сина і запросила Тетяну з Аркадієм а вже заодно і Лізу з Віктором. Коли Тетяна сказала що Ліза нікого там не знатиме, Анастасія, мати жениха, пообіцяла порадитись вдома і мабуть запросять ще Олеся з Юрою. Анастасія вже була знайомою з Олесею від того вечора коли вони усі разом зустрічались в Тетяни на Святий вечір, тобто коли Ліза розбила чашку, побачивши Ріту.

Ліза відказала мамі що коли справді Олесею запросять, тоді вона піде, а так вона не знає там нікого і не може пообіцяти що буде на весіллі. Тетяна з своєї сторони пообіцяла все владнати в тому питанні.

Нарешті повернулась Олеся. Ліза вийшла знову на те саме місце де сиділа ранком; вона чекала на Олесю поки та купується. Так як Олеся майже ніколи не їла повертаючись додому тому що працювала поруч їжі в ресторані, Ліза знала що ось, ось, вона вийде з хати.

Олеся вийшла через двадцять хвилин, вона звернулась до Лізи:

- Як ти: ще не зварилась нині?

- Я так собі; на Кавказі росла літом переважно. Правда там не парило так як в теплиці.

- А я навіть обручку зняла, ланцюжок з шії і хотілося б усе зняти з себе, лиш люди навколо.

- Олеся, я чекаю від ранку на тебе, хочу тобі сон свій розповісти.

- Ой, ти вже як мама наша. - Олеся сіла поправляючи мокре волосся.

- А ти та Вітя домовились щоб однаково говорити мені?

- А що він тобі так само говорить інколи?

- Не інколи а постійно. Я вже йому навіть не хочу признаватись про сон який б він не був.

- Перепрошую, тільки мені прийдеться все одно признатись.

- Такий сон цікавий Олеся, просто не розумію до чого його віднести.

- Починай вже його розказувати.

- Бачу, немов я і Вітя, ідемо по таких великих сходах як в палаці якомусь шикарному. В мене відчуття таке що я з ним в Парижі, не знаю звідки таке в мене враження, лиш воно у сні присутнє. Я так одітою якомсь, Вітя також, одним словом щось на подобу того як одівались перед революцією; там в десяті роки. Ми заходимо в таку залу простору, там також людей так доволі, лишень знайомих я чомусь не бачу.

- Зрозуміло, в тебе ж немає знайомих в Парижі. - Вставила поправку Олеся.

- Ми заходимо, а там такий зал високий, такі світильники позолочені, - Ліза почала розводити руками. - Вітя підійшов до вікна а воно також таке високе і відчинене. На дворі вечір і вітер занавіски хитає так а вони такі вишневі, бархатні здається були. Я так глянула через вікно вниз на вулицю, а там ліхтарі такі великі горять і бачу що екіпажі зупиняються біля дверей того ж будинку. Нараз я чую така мелодія роздається, люди як шуміли враз замовчали і така музика гарна. Правда музика була не довгою і я бачу на такому підвищенні а це моя Тамарка грає на скрипці. Після того вона так поміж люди підходить до нас і сміється а я запитую її: ой, як ти гарно вже умієш грати, а вона мені відказує: «це не я так умію, це така мелодійна скрипка». А Тамара вже такою може шістнадцять років, так одіта в таке рожеве плаття, руки оголені, такі смугляві; як зараз перед очами вона в мене. Тут бачу Русланчик прибігає а Вітя говорить щоб ми вже ішли, немов ми за дітьми заїхали щоб їх забрати додому. А малий відказує: «почекайте, я сестру покличу», я поглянула на Тамарку а він говорить: «меншу сестру, вона тут також бігає». Він побіг а я так дивлюсь до нас підходить такий хлопчина чорнявий, одітий в чорний костюм, біла сорочка, лиш комір так стоїть як під бантик. А Тамарка говорить нам: «познайомтесь, він мій наречений». Я так першою подаю йому руку і промовляю: Єлизавета, а він взяв мене так не сміливо за руку, лиш тільки так легенько стиснув і я пробудилась.

- Ой, який романтичний сон...

- Лиш що мені з того, як я не бачила кого привів Русланчик і не почула як той хлопчина назве своє ім'я. Думала засну і сон повториться, лиш куди там.

- А може ти Валерку не впізнала у сні?

- Ні, я б його впізнала; не він був, навіть не схожим до нього.

- Цікаво, жаль немає кому пояснити, хоча тут все зрозуміло.

- Ось тобі мелодійна скрипка, - зітхнула Ліза.

- Мені б твої сні Ліза, а то вже той ресторан сниться в ночі а в день реально бачу його.

- Думаєш може бути сон важливий?

- Звичайно що можливо... А ти думала про когось у вечорі?

- Так думала. Може тобі буде смішно, лиш я думала про літак.

- Про літак?

- Саме про літак.

- З якої це радості на ліжку тобі про літаки думати? Чи ти вже може так як Вадим?

- Просто я з батьком говорила перед тим. Він розказував як літак впав біля Іркутська кілька років тому. Потім я питала його також по поводу літаків і опісля думала про те. - Розвела руками Ліза.

- Виходить не пов'язано воно із твоїм сном. Тут щось інше... А може ви мали такий вечір скажімо... - Олеся усміхнулась і почала крутити пальцями.

- Нічого подібного Олеся. Можеш не підставляти. - Ліза зразу відмахнулась.

- Окей: тоді запиши дату і зміст сну, так в короткому виді; запиши до свого щоденника туди. Знаєш, колись як ми мамин сон обдумували і нам було потрібно знати коли саме їй був сон про Вітю і за який час він тебе побачив. А мама тоді забула, просто в нас ніхто не записував подібні речі, хоча це важливо дуже. А можливо ми б були догледіли листа твого першого і обминули багато лиха і переживань. А сон коли в мами про дітей, він не просто так, саме так пояснила колись покійна Яківна мамі в бібліотеці.

- Я запишу, - погодилась Ліза, - сьогодні ми маємо дату двадцять п'яте червня...

- Можливо я сон також запам'ятаю. Лиш ти там відміть щоб розібратись колись.

- Я просто залишу назву для нього, так як мені Тамарка говорила в сні.

- Яку саме?

- «Мелодійна скрипка», так я прочитавши колись, зможу пригадати детальніше про нього.

- Правильно придумала, я також зможу підказати тобі якщо пам'ять не підведе мені.

- Можливо просто так сон був звичайно а ми вже якусь драму розігруємо тут. - Переключилась Ліза на протилежну думку.

- Не знаю Ліза, лиш я хочу щоб ти вже народила когось і може тоді не будеш так перейматись Тамаркою і тим Валеркою від тепер. Будеш думати про дитину і буде все окей.

- Може і сні іншими будуть а скоріше всього зовсім їх не буде; не буде коли спати в ночі.

- О, знаєш що Ліза? А давай ми так собі покладемо в основу на рахунок твого сну, тобто тієї «мелодійної скрипки»: якщо народиться дівчинка, про яку говорив Руслан малий у сні, тоді виходить що сон має значення а коли хлопчик, тоді результат явний: сон як сон.

- Я згідна, тут саме і буде нам ключ до розгадки. - Усміхнулась Ліза і поглянула на небо...

- Ти сказала що малій було десь шістнадцять років?

- Так приблизно, я ж в сні не думала про те, просто вже коли пробудилася я так визначила приблизно. Такою дівчиною вже вона була...

- Тобто не такою як ти в тринадцять років була, коли ми познайомились?

- Ні, трошки такою вже ... Напевно я коли в Штати їхала саме була в такому віці, лиш воно так не можна сказати до точності Олеся; сон він має свої визначання і це не щось таке конкретне що ти можеш зупинитись і подумати. Як правило під час сну, людина не думає ні про минуле, ані про майбутнє, тим більш щоб якісь роки підрахувати.

- Само собою Ліза, лиш я думаю що все ж таки він має значення, а ключ як ти сказала поки що там в животу твоїм, поки лікарі не сказала хто там, ми ще не маємо орієнтації жодної...

Одного дня Любчик заїхав в гараж до Віктора і Юри. Взагалі Любчик давно вже бачився з ними, лиш сьогодні він вирішив навідати давніх знайомих.

Справа в тому що від того часу як Любчик приїхав в Штати, він не працював два місяці а сидів і старанно вивчав англійську мову. Звичайно що вивчити він не зміг так як повинно знати її щоб вільно розмовляти, але вже він був спосібним сам собі зарадити, коли буде необхідність в такому.

Гарік його думав побачити в магазині як не в одному то в другому, які тримали родина Арланів, тільки Любчик відмовився мотивуючи тим що сама торгівля йому так набридла що просто в нього ще з України алергія на таке заняття. Любчик знайшов більш скромну працю, лиш вона йому подобалась.

Зайшовши в гараж, він шарпнув Віктора за рукав коли той заглядав щось під радіатор машини яка була піднятою.

- О, привіт! - Вигукнув Віктор. - Юра, дивись хто до нас приїхав; начальство з Станіслава!

- Яке там начальство хлопці?

Юра витер руки ганчіркою щоб привітатись з Любчиком, а Віктор також кивнув головою щоб пройти в гаражний офіс та присісти.

- Я по справі заїхав до вас, - почав Любчик, - хоча вже давно хотів заїхати щоб побачити Марію Федорівну, Степанівну, Івановича, лиш самі знаєте як тут з часом в тій Америці.

- Але тут немає тих, кого ти перерахував тільки що. - Повів головою навколо Віктор.

- Та заїду, заїду; може на свято яке.

- А справа яка в тебе? - Не терпілось знати Ковальському.

- Розумієте, я маю роботу нормальну а Рітка мене вже тягне в інше місце. Просто я подумав може ви когось знаєте щоб пішов замість мене, а ще я чув що твій Васька приїде скоро.

- Та він десь під осінь. А робота яка вона «нормальна»?

- Коротше: я кур'єр в одній бізнес-леді. Її батя має розсадники на Флориді з квітами а я її ж машиною спроваджую квіти з Флориди в Нью-Йорк. Там зараз лиш в'їдеш в штат Флориду і перед містом Джексвілл, якраз ферма та сама. Коротше дев'ятсот миль дороги в одну сторону. Що цікаво: коли зимою в людей роботи менше, у мене навпаки більше.

- Зрозуміло, літом і тут квіти ростуть, а в зимі свят більше. - Промовив Віктор.

- Правильно: починаючи від Дня подяки, Різдво, День Валентина, це особливо бізнес іде з таким товаром.

- А як часто рейс в тебе?

- Зараз кожен тиждень майже а в зимі буває що постійно. Навіть було так що я брав водія на підміну з собою іншого.

- А та сама бізнес-леді немає нічого проти?

- Ні, їй що до того: платить мені за рейс, а там можу сам чи когось взяти, просто вже гроші приходиться ділити тоді. А платить вона нормально досить. Там приїду, мені самі робітники завантажують автобус, я просплюсь в старого у підвалі і назад. Нормальна робота я кажу вам, шкода коли залишу і вона знайде іншого на моє місце.

- Добре що сказав нам. - Похвалив Віктор Любчика. - Навіть Вадим може погодитись на таку справу.

- Почекай Вітя, - заперечив Юра, - Вадим має роботу а тут може мужик без мови робити навіть. А може Василь з малим своїм будуть їхати двоє?

- Малий Валерка в школу піде Юра, а Василя ти тут планував намістити.

- Вітя, тут Василь добре і не добре: він може пити почати. Піде на нашу заправочку по пиво, а так потрошки і втягнеться в горілочку. Він не буде боятись ні тебе, а тим більше мене не буде слухати. Спочатку ще так собі а пізніше почнеться. А Наталка ще як за гроші почне щось нарікати, рахувати скільки йому платимо і як ми маємо і таке друге.

- Вітя, тут Юра правим - вмішався Любчик. - Там він сяде і поїхав, як не з малим тоді з жінкою на зміну. Знаєш як воно буває коли свій в тебе робітником? Я, мав Аню, племінницю, і тому знаю що таке мати свого за робітника в себе. Не один раз я приїжджаю ранком а магазин ще закритим, приходять така заспана як сова. Я питаю: що трапилось? Відповідь як завжди: довго на дискотеці була, а тримав хтось в поїзді довго з хлопців, в подружки засиділась і таке подібне. А одного разу я повернувся з Польщі, заходжу в магазин а вона якусь жіночку так сварить як свою служанку. Я питаю що таке тут відбувається? Жіночка з села напевно, в сльозах до мене щось хоче виправдатись а Анька далі кричить як здуріла. Я також з дороги перемучений і нервовий, кажу до Ані: згрібайся з магазину щоб я твоєї ноги тут не видів ніколи! Що думаєте хлопці: пішла до своєї мами, тобто братової моєї, а та вже таки до моєї мами і такий кіпіч підняли, що я ще змушений був перепрошувати Аньку. Ось так буває коли родина в твоєму бізнесі. А зараз вже має іншу роботу, так бігає як миленька; вже немає ні запізньень, ані нервів під час роботи. Наскільки я знаю про вас тут, так мені Олеся розповідала коли там в гостях була, так говорила що Вітя має дилерський ліценс, більш веде паперову роботу, там купи-продай, а Юра механічну так як це в нього природне заняття. Лиш не забувайте хлопці що ще є заслуга в тому що ваші жінки дружать

між собою і не рахують гроші так щоб сваритись. Вони не бачать такого: «мій на твого робить а повинно бути навпаки». А тут приїде Василь, дружина його не знаю яка, але може задрити, може щось підозрювати що ви його використовуєте так як він не знатиме мови і нічого на початку не знатиме взагалі. Почнуться нашепти різні, Олеся не стерпить коли та скажімо перше на тебе Вітя попре. Також за чоловіком постоїть своїм; Олеся така. Ану скажіть чи я не правий в питанні такому? Говоримо ж відверто; ми ж свої люди!

- Що говорити: єврейська голова саме виросла для бізнесу. - Засміявся Юра.

- Правий ти Любчик, - погодився також Віктор. - Правда я не подумав навіть що коли Олеся була там в Україні, що вона могла про наш гараж говорити, думав що тільки про Ріту тобі розмальовувала.

- Але вона розіграла нас двох: мені наговорила що Рітка влюбила в мене і жити не може а їй таке саме про мене наговорила. Талант в неї щоб серіали писати що не говорять.

- Тоді як така справа - став розсуджувати Віктор, - тобі потрібно до того часу возити ті квіти аж поки Василь не приїде.

- Я буду возити поки моя не народить малого, а там я вже поміняю роботу.

- Так коли у вас там виходить з родами?

- Рітка зараз на сьомому місяці вже.

- Тоді у жовтні так виглядає. В нас також наші хлопці так родились в такий час приблизно.

- Василь вже буде - пояснив Юра.

- Тоді гаразд з тим.

- Дуже вдячні тобі Любчик. - На прощання Віктор потиснув руку старому товаришу.

- Хоча чимось віддячу вам тут. Привіт передавай там своїм і скажи що я перепрошував що так давно не навідувався до них. Рітка ходить зараз з малим і я допомагаю що їй треба.

- Все передам як замовлено. - Погодився Віктор.

Коли Любчик поїхав, механіки почали вести бесіду між собою:

- Ти подумай Юра таку річ, - почав Віктор, - та Ріта таки має щастя: сам чув як Любчик змушений коло неї бігати коли має час вільний від рейсу. А вона заслуговує того?

- Євреї Вітя, в них якимось завжди так спокійно, солідно. Вони навіть старі а кличуть одне одного як в нас дітей - так по-ніжному: Яшака, Мойша, Леночка, Мілочка, і так далі.

- Ліза призналась що колись бабуся Сусанна своїх також звала так як ти замітив: Тимка, Йося, Арчик і Льовка.

- А в нас як хлоп нап'ється як крикне: Насте, де-с полізла?! Марино! де тебе холера носе?!

- Ти Юра неправильно порівнюєш: береш культурних євреїв, а українців найгірших. Ти бери також нашу інтелігенцію, також гарно звертаються: пан, пані, по-батькові завжди.

- Вірніше «Пан плюс пані», - засміявся Юра, - пам'ятаєш такий часопис оригінальний?

- Було таке, лиш я не цікавився тим; в мені на голові було інше тоді.

- Боявся щоб Ліза не подумала чого про тебе пустого?

- Можна і так сказати.

- Та у вас чисте кохання було, як в романах давніх, все без домішок якоїсь нестриманості. Не дарма Ріта казала на вас «Лебедина пара», до речі також єврейка придумала.

- Лиш про нас українців так висказалась. - Замітив Віктор.

Того ж таки вечора Олеся переказала мамі розмову яку вів Любчик, почувши її від Юри. Марійка вислухала пропозицію яку запропонував Любчик - погодилась з тим і більш того: вона розсудила як мудрий варіант щоб запобігти непорозуміння в самій родині Ковальських.

- Олеся, - почала пояснювати Марійка, - люди які там живуть в Україні і ми такими були коли там жили, вони думають що якимось там разом, бригадою, свої і будемо жити. Воно так було колись в Союзі коли ми жили: поїхали на заробітки, держава платить, сидимо, п'ємо, працюємо або спимо, а час іде і кантора пише як в нас говорили. Тут сама бачиш: праця являється засобом твого існування в цій країні. Скажімо так: візьмуть Василя на години працювати, добре коли він совісно буде працювати і Вітя заплатить йому також по совісті. А коли так собі буде як в колгоспі колись було, тоді вже Вітя змушений буде вділяти з своєї кишені і від Юри відіймати частину. Там як в них: не зробиш людині авто, не заплатити тобі. А коли не заплатити, тоді немає чим оренду платити і ніяка кантора тобі не закриє наряд, тут тобі не профсоюз. Так що Любчик правий тут.

- Ми вже якось так привикли так як є зараз а тут якісь перемиїни, якось я навіть не знаю...
- Розумієш Олеся: між тобою і Лізою, ніхто проблем не зробить. Я не думаю що Наталя чи хто інший може влізти поміж вас двох, а ось між мужчини це можливо навіть досить просто.
- Юра проти мене не йтиме. - Відказала впевнено Олеся.
- Мені приємно що ти такою впевненою.
- Мам, я ще у формі як приваблююча особа і він має потребу у моїй увазі до нього.
- Все зрозуміло; можеш не продовжувати в такому жанрі.
- Ой мам: якою ти скромною в нас. Ніщо тебе не змінило: ні Америка, ані Лев твій.

В кінці серпня, одного дня Ліза зателефонувала до Олесі просто в ресторан. Олеся вибігла в дворик заді будинку, щоб було добре чути. Олеся знала що Ліза була в лікаря і мабуть після прийому хоче повідомити її про новину, тобто на кого вони чекають і чия сторона виграє: чи команда мужчин які побажали щоб Ліза народила доню, чи протилежна сторона, які хотіли бачити в неї на руках сина.

- Олеся, - роздався голос Лізи, - як ти готова відгадати?
- Я навіть не стану відгадувати а просто скажу як воно є насправді.
- Цікаво, тоді я слухаю тебе.
- Так як я бажаю щоб твій сон виповнився, тоді сама ти знаєш що в ньому Русланчик побіг покликати сестричку, саме сестричку!
- Ти маєш на увазі той самий сон якого ми назвали «Мелодійна скрипка»?
- Він самий. А скажи чи я не правою цього разу?
- Правильно Олеся; нам Бог дав дівчинку.
- Ой, як класно! Так що твій тато правий, виграв цього разу а дід який буде радий. Давай я сама до нього таки зараз зателефоную; можна?
- Само собою, а я до Віті.
- Так що ти мені першій призналась?
- Саме так, я ось до машини іду, тут біля клініки.
- Дякую Лук'янка за таку повагу, я радію з тобою, біжу до Лілі признатись також!
- Давай Олеся; всього найкращого тобі.

Олеся з радості забігла на кухню ресторану і побачивши як Ольга Олексівна нарізала салат, швидко взяла ножика і хотіла допомогти щоб швидко нарізати. Тільки від хвилювання Олеся раптово розрізала собі палець на лівій руці. Відчувши біль Олеся запищала і піднявши руку, Олексіївна побачила як кров великими каплями почала капати на стіл просто на петрушку.

- Ой дитино! - скрикнула Олексіївна, - як ти так не обережно? Ану хвилинку тут є пластир заклеїти і спирт десь був. - Олексіївна забігла по кухні щоб допомогти пораненій Олесі.

Прибігла Ліля, вона швидко допомогла Олесі, яка відвернулась в сторону протягнувши руку щоб не бачити власної крові.

- Як так Володимирівна можна бути? Ти що перший раз ножа взяла в руки? Саме тут де згинається палець так розрізати до самої кістки.
- Лілька, ти можеш так не лякати мене? - Олеся відвернулась щоб не бачити своєї руки.
- Добре що хоча не права рука а ліва.
- Яка різниця?
- Велика: я колись праву руку була покалічила, так ключ не могла в машині ні пхнути ані повернути щоб завести машину.
- Ой, я телефон не зможу тримати напевно; як зігнути тепер палець.
- А чому ти так прибігла знадвору і вхопилась ні з того, ні з сього за ніж, і петрушку нарізати? - Запитала Ольга Олексівна.
- А я так з радості: мені Ліза повідомила що в неї дочка буде.

- О! - В один голос протягнули Олексівна і Ліля.

- Тоді все нормально, - пожартувала Олексіївна, - родів без крові не буває. А ти вже авансом рішила прийняти участь в народженні племінниці.

Олеся також засміялась і тут же забула про рану і переключилась думати про сон Лізи. Вона постановила собі від цього моменту те що Тамарку візьме не Валерій Ковальський а хтось інший, якийсь таємний інкогніто, про якого ніхто не знав в родині і не міг знати.

Повернувшись додому після праці, Олеся побачила що Юра сидів і розмовляв по телефону а Віктора з Лізою вдома не було.

Після того як Олеся покупалась вона вийшла на двір а Юра ще продовжував розмовляти. Олеся не могла подумати що він веде розмову з Україною, так як в Тлумачі була глибока ніч. Юра нараз звернувся до дружини, прикриваючи долонею мікрофон телефону:

- Леська, тут Наталя хоче з тобою поговорити трохи.

- Я не можу. Бачиш я в ресторані пальчика свого скалічила і мені телефон з руки вислизне зараз. Скажи що я пізніше їй сама зателефоную а так я вибачаюсь в даний час.

- Окей. - Погодився Юра і тут же передав слова Олесі в Тлумач.

Після того Юра ще мав розмову може двадцять хвилин і закінчивши переказав дружині те що говорили з України.

Найбільше вразило Олеся те, що Василь почувши про випадок Олесі, сказав Юрові.

Покрутившись на подвір'ї, Олеся взнала від Юри про те що Віктор з Лізою поїхали в магазин, сама вирішила піти пішки до мами. Так як по телефоні вона справді не могла розмовляти, вона взяла темні окуляри і малого Олега, який заліз в сидячу коляску, і пішла по вулиці.

Марійка вже знала про те що в неї буде в родині ще одна внучка, тому зустрівши Олеся вона зразу звернулась до малого Олега:

- Олежик, ти будеш любити сестричку маленьку коли бузюк принесе для тьоті Лізи?

- Ой, я забула йому сказати навіть. - Схаменулась Олеся.

- А дід який задоволений, - пошептала Марійка, - співає в гаражі. Навіть звідкись знає ту пісню «Дівчинко-перлінко...»

- Радість воно приємне мам, лиш Юра тільки що з Василем говорив а той таке сплітає що в мене немає слів просто; нащо мені було їх тут? Я така вже зла сама на себе, просто не знаю.

- Що саме Олеся?

- Ось поглянь: я порізала собі палець на роботі, і кажу що не можу говорити з Наталкою тому що телефон вислизне з руки; тримати його незручно. А Василь запитав де я скалічилась і говорить моєму: «скажи щоб судила той ресторан і мільйон висудить за травму». Юра каже йому: «як таке буде робити? Там вона має авторитет, робота така яку вона любить, власник добре відноситься до неї. Як за якогось пальця судитись, тим більше не так просто тут щось висудити навіть коли травма трапилась». А він говорить: «що її шкода якогось жида одеського? В суд нехай іде і не треба буде робити їй; гроші буде мати». А потім каже: «я цілком серйозно кажу не просто так. Ми приїдемо і вже гроші будете мати нам на машину, малому на машину якусь круту; він на чому будь не буде їхати».

- Жах просто... - Оглядаючись прошептала Марійка.

- Мам, ти нікому будь ласка. Юра просив щоб Ліза не знала; стидно йому за брата.

- Що ти Олеся: сказано-зроблено. Ти не звертай уваги на такі дурниці, воно коли приїдуть тобі ще прийдеться з подібним багато разів зустрінутись; так що махни просто рукою.

- Мам, він знаєш що ще говорив?

- Признавайся коли не секрет.

- Юра йому каже: «як таке моя Леся може робити щоб судитись з чоловіком, ти хіба не знаєш з якої вона родини порядної? Вони ніколи чужого не хотіли коли там жили і тут так само». А Василь відповідає так згорда: «а молоко може з криниці черпали». Ти уявляєш на що він натякає? Мовляв з колгоспної молочарні молоко носили тоді все нормально рахувалось.

- Олеся, від того що ми пили молоко, держава не постраждала ані колгосп не банкрутував. А коли наш дід там настругався дерева за трудодні, тоді такі як Василь ще в колісці були. А батька вашого привезли в труні а мені було тільки двадцять вісім років, я могла виходити

пенсію на дітей як по закону належалося, лиш я не хотіла того. Навіть Яківна мені говорила що все зроблять скоро, а я працювала з нею і не хотіла бібліотеку залишати; мені легше там було з людьми як вдома плакати. Ой, що той Василь розуміє, хіба пляшку гладити за пазухою як ката...

- Він колись вихваляв нас дуже, дідові вдячний був за те що Юру так ми уважаємо а там баби напевно вже його так перетягнули, а ще мітить з нашими свататись. Може думав що Юра не признається, лиш Юра на нашій стороні стоїть і все розуміє як слід.

- Старайся Олеся коли з Юрою говориш про них, щоб більше слухати а він нехай сам їх критикує, якщо він вважає що ми правильно ведемо образ життя.

- Тепер я ще раз переконалась в тому що Любчик був правим по поводу роботи в гаражі. Там скалічитися можна кожної хвилини біля заліза і що тоді: нашого Вітю судити стане щоб йому за травму платив? А так нехай возиться машиною і квіти возить разом з Наталкою своєю. Я ще Любчикові скажу щоб таки серйозно віднісся до тієї справи щоб Василеві передати.

Що мам не говори: поляк таки любить десь гроші відірвати так собі, щоб не працювати.

- Тут поляк ні причому Олеся. Людина коли сумлінна вона в кожному народі знайдеться, так само як лукава людина. Пригадуєш як колись командир Вітю нашого пожалів що він сирота і взяв його за водія? Комуніст був, руський з інтернату, а сумлінна людина таки що не говори. Я коли писала, часто просила передати йому подяку особисто від мене. Так що людина коли є людиною, тоді ніщо її не змінить: ні ідеологія, ні становище, ані погані звичаї якими вони б не були. Жаль що Вітю тоді перевели в Мурманськ, а так ми хотіли поїхати і я особисто хотіла подарунок привести комбату і подякувати таки від душі, за таке співчуття.

В домі Віктора та Лізи, вже давно так повелось що вечером з п'ятниці на суботу, ішли пізно спати. Більш того: Віктор з дружиною часто говорили в ночі майже до четвертої години а так засинали. Правда вже в суботу Олеся знала що вони сплять навіть до обіду і діти також разом з ними. Воно не дивно: адже на тижні Віктор вставав на роботу і після роботи також часу не так багато було, а ось вже перед вихідною суботою, можна було вільніше себе відчувати.

В один з таких вечорів, лежачи в ліжку, Ліза заклала руки за голову і почала розмову з чоловіком. Розмову вона почала не випадково, адже на дворі дуже гриміло та блискало. Блискавки часто освітлювали кімнату і від того ставало одночасно страшно і якое романтично. Ліза пригадала давній випадок з свого дитинства.

- Одного разу, я з Рітою побрели в гори. Зайшли ми досить далеко і тут бачимо що наближається гроза. А в горах хмари дощові опускаються низько і ми майже були в хмарі. Одним словом ми побачили якусь будку пастушу, забігли туди і стали чекати. Тоді як почав грім гриміти а дощ такий що просто світу не видно стало. Ось тоді я справді налякалась була і Ріта також. А Ріта ще почала розповідати про те що в школі почула такий випадок, коли одна дівчина заблудила в горах і її зловив якийсь пастух молодий. Одним словом він її там завів ще дальше від того місця на якому вона заблудилась і тримав там біля себе три тижні. Пізніше якое вона вибралась від нього, я вже забула дослівно. Вона повернулась додому, а сама дівчина була руською.

- А в горах як вона опинилась? - Зацікавився Віктор розповіддю.

- Я думаю що вона була з групи студентів які приїхали на Чорне море в Сухумі. Вони пішли в ліс просто в похід такий і вона там якое загубилась. Може випили трошки як буває, я вже так сама міркую.

- Пощастило пастухові якомусь дикому, - промовив Віктор.

- А вона також мабуть пізніше зрозуміла що для неї ця зустріч була щастя.

- Як це так?

- Інакше не поясниш, так її поступок вказує на таке. Одним словом вона коли повернулась, спочатку плакала, там міліція, протокол, і така тяганина, батьки її приїхали за нею і так далі. Лиш десь через три роки, вона повернулась знову в Абхазію, почала відшукувати того пастуха, знала його ім'я і вже мала орієнтацію певну. Справа в тому що він з нею кілька разів спускався десь в ущелину по сіль і по цигарки в крамничку. Вона туди добралась і стала чекати коли він зійде з гір в крамничку. Звичайно що він вже не оберігався так як часу пройшло доволі і приходив туди. Там грузин пояснив якось їй ламаною російською мовою, про те що він додумався про кого та питає. Вона пояснила що хоче його побачити, лиш не для того щоб відомстити а просто вона зрозуміла що він її доля і вона хоче з ним бути разом.

- Класно... - прошептав Віктор, - а воно легенда якась чи так було?

- Яка легенда Вітя? Ріта її бачила пізніше в Сухумі разом з тим джигітом.

- Давай розкажуй як було далі.

- Вона відпустила водія, який її привіз туди в гори і стала жити в того дядька який торгував в крамничці біля гірської дороги. Десь через кілька днів той пастух прийшов і вони зустрінулись. Правда він вже не пас більше віці, але вона також не повернулась в Росію; жили разом в Сухумі.

- Нічого собі пастух був там у ваших горах.

- Ось така історія... Саме тоді коли ми сиділи там і така гроза була, Ріта мені розказувала.

- Тоді зрозуміло чому Ріта так по горах лазила постійно: думала може її якийсь зловить вусатий джигіт, - пожартував Віктор.

- Я також так думаю, - цілком серйозно відказала Ліза. - Вона шукали пригод. Правда вже коли підросла більша, тоді на морі проводила час, тільки вже без мене.

- А що не говори: гори мають свою романтику і кохання якесь особливе там. - Промовив Віктор дружині.

- Ой Вітя, це ж просто все чарівно там. В нас в Карпатах також скільки всього цікавого було. Скільки пісень про них; про кохання, про красу гір...

- А де ще такі водяться як ти Ліза коли не в горах?

- Спасибі Вітька за комплемент щирий. - Прошептала Ліза.

- Ліза, - нараз пригадав Віктор, - а скажи чесно: тоді коли ти мені сказала про те коли б мене забирали знову в армію, ти б втекла зі мною в гори і ми там жили б разом з пастухами овець, ти тоді мала за основу ось цю історію?

- Саме так. Я ж тоді хотіла її розповісти тобі, лиш так щось почали про інше і я забула опісля. Але я зрозуміла що таке можливе коли питання стояло щоб переховатись від армії.

- А щоб твої батьки сказала на таку кмітливість твою?

- Ти думаєш я б тоді питала їх?

- Я думаю коли б тобі за два роки так само Тамарка відповіла, щоби ти робила тоді?

- Вітька, перестань; я знову спати не буду.

- А може знову в Парижі будеш і вже тобі зять скаже як його звати.

- А ти звідки про сон знаєш. - Схопилась Ліза на постелі.

- Знаю, я все знаю.

- Олеся вже сказала, ой я їй випишу.

- Твоя справа, лиш коли знову сон такий буде в тебе, тоді спершу я поздоровуюсь з зятем а ти почувеш як він себе буде приставляти. - Пожартував Віктор.

Якийсь час вони мовчали, Віктор навіть думав що дружина уже заснула і він слухав як розливалось відлуння далекого грому десь над океаном... Ліза повернулась до нього стороною, поклати руку на груди і запила:

- Вітька, яке тобі подобається ім'я щоб ми ним назвали нашу маленьку?

- Навіть не знаю, може ти якесь маєш на думці?

- Маю, - прошептала Ліза.

- Тоді скажи і коли мені буде подобатись я дам згоду.

- Мені подобається ім'я Ізабелла.

- Класно, якась королева так називалась здається.

- Королева Іспанії, та сама яка відстоювала мандрівку Колумба за океан.

- Добре що відстояла; ще ми попали в Америку заодно, - засміявся Віктор.

- А може в тебе є якась ідея; я слухаю.
- По поводу мандрівки?
- Ні Вітька, я про ім'я а ти смієшся з мене.
- Нехай буде Ізабелла, я уявляю собі така солідна дама. Правда не знаю як маленьку її кликати, якось дуже серйозно звучить для дитини.
- А в нас яка традиція хіба не пам'ятаєш?
- Ти про що Ліза?
- Як мама колись мене назвали з дідом разом?
- Тоді мала Ізабелла також буде Лялькою як ти була і Тамарка наша.
- Так вже повилося в нас. А в загалі можна звати просто Белла, коротенько так.
- Тоді домовились, - погодився Віктор. - До речі щось читав колись чи в школі проходили про якусь Беллу...
- Лермонтова: «Герой нашего времени». Також подія відбувалась на Кавказі.
- Лиш здається що не веселим закінчилась та історія.
- Трагічно... На Кавказі багато історій є таких, можливо що там люди думають про смерть більше як скажімо тут. Також там про жахи багато знають; Ріта любила страшилки такі.
- Ще б не думали: з війни не вилазять. У війнах побирають ся, діти народжуються і так думають напевно про різні трагедії і жахи...
- Після того Віктор покрутився і дві сторони і все одно не зміг заснути. Він звернувся до дружини яка вже поринала в глибокий сон.
- Ліза, розкажи ще якусь історію: страшну або смішну.
- Я тобі не розказувала як одного разу батько мав пригоду в літаку?
- Не знаю, може я вже чув коли, лиш давай знову тому що не спиться мені.
- Летіли вони в Крим і тут проблема в салоні: жінка родити має.
- Почекай: як її в літак впустили в такому положенні?
- А я звідки знаю, може заплатили на контрольці а може зимою і пальто мала вільніше що не так було видно, можливо роди передчасні... Я не знаю - лиш так трапилось. Одним словом ситуація критична на борту, а Як 42 це не такий лайнер щоб там місця доволі було для такої справи, також екіпаж відносно невеликим. А батько не був командиром корабля, він рахувався другим пілотом, тобто тим хто сидить з правої сторони в кабіні. Хоча він керував більше як перший пілот, ти знаєш його характер, але в партію не поступив і не міг пролізти дальше. А командир в них був такий руський дядько Анатолій Семенович. Коротше той перелякався і говорить щоб запрошувати екстрену посадку в Кешеневі. А вони вже пройши Кишинів і тут розворот потрібний, там розхід пального і таке подібне. Батько вийшов в салон і говорить: «Дорогие, может врач есть, или фельдшер, или даже ветеринар?» Підіймається такий студентик медичного вузу в очках; худенький, низенький. Батько йому говорить: «слушай дорогой, ты это, проверь женщину насколько там серьёзно положение и мене доложи в кабину». Батько пішов, а там стюардеси з накривал зробили палатку таку, той студент бідний вже змушений був все зробити як його батько просив і пішов повідомити. Батько говорить: «если говоришь что первый ребёнок, ждатель ещё будет до завтра, просто плохо ей в самолёте. А ты Семёныч подожди чтоб ми не привезли ещё одного пассажира без билета».
- І як? Прилетіли нормально?
- Встигли, «швидка допомога» забрала жіночку біля трапу. - Засміялась Ліза.
- А ти не смійся, також дивись щоб не родила як Олеся в коридорі, коли прийдеться...

Почалася шкільна наука. Наближались дві події: Ріта повинна було скоро народити сина, і також більш турбуючи подія, це те що очікувалось приїзду Ковальських з України. Тільки

трапилась ще одна не запланована справа, хоча вона не мала аж такого відношення до двох сімей які жили під одним дахом.

Одного дня до Лізи зателефонувала мама. Тетяна повідомила що в Косові помер чоловік тьоті Олени. Також вона сказала що вислала уже гроші на похорон, через банк переказом. Тільки Тетяна знову була неспокійною: вона говорила з братом і той сказав що він не поїде на похорон, так як з Києва не так близько і ще він немає часу.

- Ліза, ти лиш таке подумай, - сварилась Тетяна, - як це в нього немає часу на похорон поїхати? Вуйкові вже він не потрібний, а саму тьотю Олену підтримати морально, може допомогти щось там потрібно; що за людина той Саша я не розумію такого. Та ж ми дітьми їхали в гори туди до них, разом з Ксенею гралась, вуйко завжди жартувати любив до нас, як Саша не пам'ятає того всього? Та має Андрій машину таку гарну: сядь і трохи розвійся з того Києва, поїдь поглянь на хату рідну, є така нагода все відкласти і просто сісти і поїхати.

Тетяна ще довго сварилась, Ліза слухала а так запитала:

- Мама, а ти ж на роботі а вже скільки часу говориш; тобі нічого не буде за це?

- Я в туалеті ходжу з кута в кут і мене ніхто не бачить, лиш жінки заходять і дивляться як на мене не знаючи на якій мові я і про що.

- Все мама, заспокойся, іди працювати, все одно нічого не зміниш. А вечором вже дома вивоворишся щоб тобі легше було.

- Ой, там зараз борт з Москви приземлиться. Почнеться як часто буває: чемодан десь поїхав іншим рейсом, ручку відірвали від іншого; ой з тими москалями. - Зітхнула Тетяна. - Як тобі добре Ліза: терпиш так хоча своїм дітям а я різні ідіотам змушеною.

- Вже сьогодні буде спокійно, один раз ти уже зірвалась, досить на один день.

- Ой, краще щоб не попадався хтось мені на такий настрої, а то подумують: як така баба дика працює в міжнародному аеропорту.

Ліза розсміялась, лиш Тетяна тут же строго промовила:

- А ти чого хіхікаєш? Вуйко помер, плакати треба!

- Все мама, я вже плачу. - Ліза не могла зупинитись, розсмішила її поведінка мами.

Після того як Тетяна перестала говорити, Ліза сама до себе промовила: яка смішна мама, я її завидую по-доброму: свариться, плаче, сміється і все одним разом. Одним словом: наша дорога і любима Тетяна Андріївна.

Перед вечором приїхала Олеся. Вона відчинила задні двері в своїй машині і взялась витягувати білі пластикові відра квадратної форми. Ліза побачивши підійшла до неї.

- Олеся, ти чому таке важке витягуєш? Я покличу зараз Вітю.

- Не хвилюйся, тут до половини в одному і другому контейнері. Мені дядько Данко там сам поклав а вниз вже я сама можу.

- Для Мухтара?

- Так, саме для нього.

- А чому зразу не повезла до мами а тут витягуєш?

- Вже достала машина, така пробка на трасі що просто жах. Я вже запарилась в ній сидіти. Я візьму візка того на чотирьох колесах і Володька відтягне спокійно до мами; таке заняття також можна до спорту віднести.

- А давай ми підемо: я так змудилась за день чомусь сьогодні. - Запропонувала Ліза.

- Взагалі тобі потрібно ходити трошки і я заодно пройдуся. Хвилинку, я візок візьму з гаражу. - Промовила Олеся.

Візок був металічний, зеленого кольору на гумових колесах і мав ручку щоб тягнути його. Юра купив такий візок щоб інколи покласти двох хлопців і потягати їх по вулиці. Саме туди Олеся поклала те в чому знаходилась їжа для собаки.

Вийшовши на вулицю Олеся з Лізою поволі пішли до мами розмовляючи. Спочатку Ліза розповідала про те що говорила з своєю мамою по телефону, а так пішла розмова про загальні справи.

- Знаєш Олеся, недавно гроза була в ночі. Я собі пригадала той час коли ми одружились і твій Юра нас відвіз в дідову хату; але тоді було так романтично.

- Ще б не було тоді. - Усміхнулась Олеся.

- Ні я не про те, хоча і про те можна досить говорити, просто мені подобається коли літом така гроза а ще в ночі. Блискавка коли блисне і все стане на мить видно і знову темно. А дощ як шумить, як мені таке подобається коли би ти знала.

- А мені зима подобається... Особливо коли також в ночі така завірюха і вітер так заводить а я під теплою ковдрою протягнувся і слухаю. А в моїй кімнаті було особливо чути тому що зимою вітер коли був з північного заходу, тобто з сторони Глибівки, з-за ріки, моя ж кімната в тому куті хати була і хата на городі, дерев ніяких, як в нас говорили - простогін.

- Так розкажуеш ніби Лілі в ресторани: я хіба не була ніколи у вас і не знаю де твоя кімната знаходилась?

- Тим більше Ліза: коли вітер віяв зимою, так на розі хати свистав як мені на замовлення, немов знав що я люблю його таку мелодію. Коли б там були такі хати як тут, маю на увазі «ящички», все тепло б вивітрилося за годину і ніхто не наплив б тими батареями такий великий будинок. А вже коли ми побрались з Юрою, буває ми повечеряємо в старій хаті, а я кажу щоб Юра вже ішов мені ліжко загріти. Я ще там з своїми розмовляємо а Юра мій піде в нову хату, ляже і дивиться телік. Дивиться і заодно ліжко загреє вже для мене. Я ще вийду на двір, постою так щоб промерзла трошки, снігу наберу в руки а коли вже відчуваю що досить холодно, забігаю в хату, знімаю все з себе і як лисиця в нору, так я шмигну під ковдру. Руки такі холодні як лід, я Юру тоді любила лоскотати і сміятись з нього що він і Вітя були в Мурманську а так боїться холоду.

- Так розповідаєш романтично, аж самій захотілось чогось такого гостро сюжетного.

- Буде в тебе гостро сюжетна романтика: родити станеш зимою, - промовила Олеся.

- Що ж вдіяти; сама напросилась на таку роль, - усміхнулась Ліза і прогладилася по животі.

- Тоді як мама говорить: «зробилась грибом - стрибай в борщ». - Олеся побачила Марійку, яка забирала пошту біля свого заїзду, промовила - а ось і мама, як кажуть: «згадай і тут же з'явиться».

Марійка побачивши дочку та невістку, стала чекати на них, поклавши пошту на голову бетонного лева який стояв при в'їзді в подвір'я.

- Ой як вам добре, - першою звернулась Марійка, - проходжуєтесь собі по вулиці. Добре колись говорила мама Лізи: молодим добре поки молоді.

- Ми для Мухтара привезли їжу.

- Ой Олеся: він ще не з'їв те що ти минулого тижня залишила. Взагалі він менше їсть як наш український Муфтар.

- Пан американський, - усміхнулась Олеся.

- Може їжа калорійна тут більше і тому... А ти як думаєш Ліза? - Запитала Марійка.

- Я думаю що він просто досить лінивим. Там колись Муфтар побіг на річку, набігається і апетит в нього був а тут лежить під кленом і як говориться: «все забирай, лиш мене не чіпляй». Жаль що немає Бистриці і Олесі п'ятнадцятилітньої тут, тому апетиту немає в собаки.

- Мабуть так воно справді. - Погодилась Марійка. - Люди тут інші і собаки також.

Тут вийшов з гаражу дід Федір, Ліза кивнула головою до нього і запитала:

- Як здоров'я ваше?

- Дякую доню, так нічого. Але трохи ноги починають мене боліти, не знаю від чого воно.

До розмови приєдналася Олеся:

- А ви що діду: футбол ще б хотіли грати з моїм Володькою?

- Е, що ти Олесю? Вже за бальоном я не побіжу. Відбігав я своє діти і відходив також. Але ще на ногах і дякую Богу за такий вік довгий. Я не думав ніколи що до таких років доживу, правду кажу що не думав. А сваха наша як там, ну бабуся твоя? - Федір повернувся до Лізи.

- Так нічого, не жаліється також на щось таке особливе.

- Та ми ровесники з нею. - Похитав головою Федір. - А в літі мене мої брали на океан і я там підкотив штанки а ноги в пісок пхнув погріти.

- Як після того? - Поцікавилась Олеся.

- О, краще було. А ти Олесю також поїдь вже на друге літо і в пісок собі так можеш лягти погрітись; дуже помагає. Ти там розберешся і так собі лягай, ти молода і файна а я вже старий і лиш ноги грію, а розбиратись не буду вже. А там людей було і всі такі пани самі.

Добре тим американцям я вам скажу: дивлюсь порозбирали ся там на березі а всі такі ситі, гладкі як слимачки нівроку.

Усі троє почали сміятись з того що дід говорив, а після Марійка запросила Олесю та Лізу пройти та сісти за столик заді хати на цегельну площадку, яку завжди Лев жартуючи називав, «Красна площа».

Двадцять восьмого вересня, Ріта народила сина. Малого назвали Артур, як було повідомлено ще скоріше. Того дня Ліза готовилась перед вечором поїхати привітати Ріту і Любчика в пологовий будинок. Ліза зателефонувала Віктору і повідомила щоб він знав проте що приїхавши додому, він тут же стане збиратись щоб поїхати також з нею. Також було потрібно часу щоб ще заїхати купити квіти і повітряні кульки з відповідним написом і малюнками для народженого хлопчика.

Віктор повернувшись став швидко збиратись, він скоріше вправився як дружина яка вже від обіду переодяглась кілька разів і не знала що надіти щоб бути найкрасивішою.

Також Тамарка вже одітою в пишне плаття сиділа коло столика і не рухалась щоб не зім'яти плаття. Правда малого вирішили не брати з собою і залишили його з Олесєю. Сама Олеся була наміряною поїхати завтра до Ріти, і тоді свого Олежка залишити вдома з Лізою. Олеся ще мотивувала тим що сьогодні кілька над ранком малий народився і там будуть найближчі люди з рідних, а вона вже завтра поїде, можливо що просто з ресторану і ще візьме з собою Лілю заодно. Олеся пожартувала до Лізи:

- Може Ліля побачить малого і сама дітей захоче. Колись Ріта не думала про дітей а коли побачила Руслана малого, зразу тут же материнські почуття почали пристигати в душі.

- А я хочу Тамарку взяти і можливо вона полюбить маленького і вже не буде сердитись на мене, коли взнає про те що в неї буде сестричка також. - Пояснила свій мотив Ліза.

Коли Віктор з своїми виїхав на дорогу, Ліза запитала його:

- Вітя, а як буде з моєю машиною: ти щось шукаєш для мене?

- Так, я спостерігаю які ідуть зараз на аукціонах і з неділі буде продаватись джип. Машина такою роздутою і буде зручною для тебе.

- А така машина не ламається часто?

- Для того в мене є лікарня своя: гараж мій.

- Сам дивися; мені все одно.

- Ой Ліза, - почав сміятись Віктор і від сміху бити по кермі долонею, - що нині було в нас в гаражі, зараз сама сміятись будеш.

- Коли щось таке смішне, тоді може буду.

- Але дивись щоб мама, тобто Андріївна не взнала що тобі розказував, окей?

- Не знаю. - Ліза повернулась до Віктора і стала по-дитячому щиро дивитись на нього.

- Коротше приїхала сьогодні мама до нас в гараж. Просто з аеропорту приїхала у формі своїй; все як повинно бути. Почала жалітись на машину свою і Юра підійшов поглянути яка там проблема. Виявляється що кілька днів тому, вона спішила і замість оригінального ключа, пхнула в замок дверей якийсь інший ключ, повернула, і ключ обламався в замку. Не знаю що там детально, лиш двері водія не відчиняються взагалі. А їхати ж потрібно машиною і тоді вона почала перелазити з пасажирських дверей на місце водія; так вже кілька днів. А що смішно було: говорить до Юри Андріївна: «ти розумієш Юра, поки я залізу туди, каблуками увесь магнітофон подряпаю а ще найгірше це те що я уже порвала усі колготи, лиш не знаю за що чіпляються: чи до ручки автоматики, чи до ручки такої що підіймається». А Юра так співчутливо говорить: «та звичайно що незручно вам, так перелазити а ще кажете про колготи які рвуться кожного разу». Тут Андріївна говорить йому: «Юра, якщо не віриш, сам подивись», і підтягує спідницю так вище колін, показує Ковальському що справді колготи

продерлись заді над коліном, тобто на стегні. При тому пояснює: «а в мене на спідниці розтин і коли іду тоді може бути видно, уявляєш яка незручність мені, ні їздити нормально, ані ходити». Дивлюсь Ковальський бідний засоромився і не знає що говорити, а мені так смішно що просто не можу вдержатись.

Ліза почала голосно сміятись а так запитала:

- Юра як охарактеризував таку сцену?

- Каже мені опісля: «я уявляю таку бабу колись в молодості, коли вона там в Абхазії була; от подарок була твоя теща».

- Справді подарок була мама; хто б сумнівався в такому... - погодилась Ліза.

Коли вже зупинились біля магазину щоб купити квіти, Тамарка також пройшла з батьками в магазин. Вона ходячи по магазині знайшла великого собаку. Форма його була видовженою на вигляд мисливського собаки з смішними очами. Сувенір також можна було використовувати дітям як подушку. Тамарка вхопила його і понесла на касу де вже стояв Віктор з Лізою розраховуючись за квіти.

Ліза побачивши собаку захоплено вигукнула:

- Ой, який симпатичний!

- Я хочу щоб татко мені купив, - промовила Тамарка.

Ліза взяла карточку яка була прикріпленою до вуха собаки, поглянула на ціну «\$39.99», промовила:

- Може іншим разом його купимо, татко грошей так багато зараз не має.

- Що вона таке знайшла? - Звернув увагу Віктор.

- Собачку хоче. Я ж їй пояснюю щоб може іншим разом, - розгубилась Ліза перед продавщицею яка спостерігала за ними, так як в магазині майже нікого не було з людей, а тут ще інша мова якась така цікава.

- Тамарка, - став пояснювати Віктор, - ми їдемо до маленького Артурчика, йому ще такого собаки не потрібно; він же маленький і сам менший від того собаки.

- Вона не для нього, - пояснила Ліза, - для себе хоче купити.

Тамарка повернулася покласти собаку туди де він знаходився, тільки вирішила застосувати свій природній інстинкт, про якого вона ще сама не могла додуматись, тільки він уже працював в її розумі. По природі вона була шантажистка і тут Тамарка просто поглянувши з під чорний вії, сердито промовила:

- Окей, я не буду мати його, лиш я дідові Арку розкажу про що ви говорили і сміялись там в машині коли ми їхали.

Продавщиця, молода жінка, не розуміючи що Тамарка говорить, лиш любуючись як вона гарно по-святковому одітою, побачивши яка та красива коли сердитою, розсміялась. Ліза не знала як повестись в такий момент, лиш їй не хотілось поступитись доні в її капризі. Віктор зламався першим, він мовчки витягнув портмоне і кивнув до Тамарки щоб та показала продавщиці ціну сувеніру. Заплативши гроші, Віктор усміхнувся до продавщиці та розвів руками а та промовила:

- She will always have it her way.

- Thanks so much. - Усміхнулась Ліза і здивовано поглянула на доню.

Коли сіли в машину, Віктор оглянувшись на Тамарку яка любивалась покупкою, шепотом промовив до Лізи:

- Бачила яка шантажистка росте? Але придумала вихід з положення.

- Вже сама викрутиться коли буде потрібно їй. - Відказала Ліза, а Віктору показалося що саме така кмітливість дружині була до вподоби.

Приїхавши в лікарню, усі троє ішли по довгому коридору. Нараз двері ліфту відчинились і з них вийшли Аркадій з Тетяною.

- Привет! - Привітався Аркадій.

- Як там Ріта? Малого бачили? - Ліза запитала маму.

- Малий спить а Ріта чомусь такою вимученою немов не одного а троє народила. - Відповіла Тетяна.

- Ми довго не будемо тому що Вітя з роботи навіть не поїв нормально.

- Після завтра заїдемо до вас. - На прощання промовила Тетяна.

- Після завтра... Все правильно: субота ж після завтра. - Додумалась Ліза.

Усі троє зайшли в ліфт і почали підійматись на поверх на якому знаходилась палата в якій Ріта народила свого сина.

В суботу приїхали Аркадій з Тетяною до Віктора та Лізи. Олеся побачивши їх хотіла поговорити за Тетяною про Андрія і Людмилу, які вже могли їхати в Штати. Правда потрібно було ще владнати з житлом, а так як Людмила більш була сміливішою до Олесі, як самий Андрій до тьоті Тані, вона просила Олесю вирішити з тим питанням.

Олеся вийшла на двір з горнятком кави і сіла біля столика чекаючи коли хтось вийде з дверей входу другого поверху. Через кілька хвилин вийшла Тамарка, вона направила до машини Аркадія щоб щось взяти, Олеся звернулася до неї:

- Тамарка! Скажи будь ласка бабусі Тані що я хочу з нею поговорити про одну справу. Коли в неї буде час нехай вийде до мене сюди.

- Окей. - Кивнула головою племінниця.

Тетяня вийшла буквально за хвилину і направила до Олесі.

- Тьотя Таня, я перепрошую що я вам може заважаю в розмові з Лізою, лиш я не хотіла вас пропустити по тій причині, тому що хочу вас щось запитати.

- Нічого Олеся, Ліза також зараз вийде сюди, вона Русланчика одягає.

- Я ось що хотіла вас запитати тьотя Таня: скоріше мені Люда сказала що в них усе готове і вона мені зателефонує сама коли вони захочуть їхати і я чекаю а повідомлень жодних. Може там щось з вашої сторони є якась справа про яку я не знаю, тому хотілося б знати коли це можливо. Я розумію що тут вам вирішувати і я тут зайва людина, просто скажіть як воно є і коли навіть скажете мені щоб я не вмішувалась, я не буду ображатись і не стану вмішуватись взагалі. Чому я питаю вас саме зараз: справа в тому що ми чекаємо скоро на Ковальських з Тлумача і щоб не вийшло все на один тиждень часу і тоді буде важко встигнути намістити дві сім'ї за один раз.

- Олеся, там справа такого роду: я говорила з Сашком, братом моїм, він сказав що в Україні наближаються вибори президента. Андрій його такий трохи політик, в якусь там партію записався, він хоче перебувати в Україні під час виборів. Так що до того часу поки Україна не визначиться з головою держави, Андрій зайнятим політичними справами: там збори різні, агітація, виступи і так далі. Ось причина по якій вони відкладають свій візит сюди.

- Зрозуміло, а я не подумала що так може бути взагалі. А він справді був політик колись ще навіть давно. Наш Петро сусід покійний так любив з ним поговорити про політику та Київ, що опісля пригадував про нього і говорив кілька місяців.

- Мама Андрія також в політиці постійно; він в неї пішов з тим.

- Коли так, тоді я вам вдячною що вже знаю в чому справа.

- А коли брат Юри твого приїде? - Поцікавилась Тетяня.

- Ми ще дати не знаємо, лиш думаємо що в кінці жовтня а може на початок листопада.

- Коли я розмовляла з братом своїм, він сказав що в Києві буде напруженою обстановка в зв'язку з виборами. Там змагання великі відбуваються і не знати як все складеться. Вибори назначені саме на кінець жовтня, тому я думаю так: було б краще коли б вони приїхали швидше. Спробуй з ними зв'язатись і пояснити становище реалістично. Тут мої так собі, а Ковальські роблять документи на постійне місце проживання: виписуються, здають документи, малого з школи забирають. Одним словом в них серйозніше як в Андрійка нашого, тим більше нехай ще мала Лізочка їхня підросте, правда їй вже півтора року виповниться в жовтні.

- Ой ви знаєте тьотя Таня: Тамарка в четвер бачила малого Ріти, а вчора я її питаю чи їй не хочеться братчика а краще сестричку, так як братчик в неї вже є. Вона так поглянула на мене

по-дорослому і відказує мені мовляв для чого тепер її питати коли сестричка вже є і скоро народиться. Я думала що вона не знає ще нічого а вона призналась що почула як Ліза з комусь по телефоні сказала і вже все знає.

- Вже не злиться як колись за малого?

- Ніби не злиться, але говорити також не хотіла про малу.

- Скажу Аркові, він її розпитає про все і ми знатимемо.

На їхню розмову вийшла Ліза. В руках вона тримала kota який опустив пухнастий хвіст і махав ним в сторони. Тетяна побачивши таку сцену промовила:

- Мені давай сюди свого пестуна, буду гладити його, тому що кажуть коли kota гладити тоді нервовий стрес він знімає.

- А коли колготи порве тобі кігтями тоді хто буде нести відповідальність за твій стрес? Я мала на увазі: хто тобі компенсує шкоду? Як відомо в тебе вже колгот не розірваних майже не залишилось, хіба не так?

- Вже хлопці розказали як так відчуваю по запитаннях. - Засміялась Тетяна.

- Звичайно, - повела очами Ліза, - не кожен день в гаражі таку сцену можна побачити.

- Я так для того щоб пожалів мене Юра і швидше зробив замок мені. - Стала виправдовуватися Тетяна.

- Само собою що пожаліють таку клієнтку механіки.

- Юра замовив замок і в понеділок покладе новий мені, - пояснила Тетяна.

- А я тобі Олеся поясню пізніше про сцену, - звернулась Ліза до Олесі.

- Ой Ліза, - Тетяна махнула рукою, - хлопцям хіба по тринадцять років? Хоча в наш час вже і в десять такого надивляться, чого в нас колись, в п'ят десять літ мужчини не знали про таке.

- Воно правда мама. - Погодилась Ліза.

- Там взагалі ваші хлопці такий календар мають в офісі на стіні, не те щоб щось погане, просто дівчата на календарі такі еротичні. - Тетяна моргнула на Олесю щоб та спостерігала як відреагує Лізи на такий фактор.

- Я знаю, колись я Вітю питала, він відповів мені що така традиція в механіків і майже в кожному гаражі є календарі подібні а в них відносно скромний. - Відговорила Ліза, побачивши що Олеся з мамою чекають на її слово.

- Хоча одне добре. - Зітхнула Тетяна.

- Ти про що мама?

- Добре хоче те що ти не ревнуєш вже до календаря свого єдиного і любимого.

- А якщо чесно: Юра календар почепив туди, так що тут вже фронт Олесі.

- Нехай чіпляє навіть навколо усі стіни, все одно такої щоб рівнялась мені, він не побачить там - похвасталась Олеся.

Тетяна повернувшись додому, сказала Аркадію щоб поговорив з Тамаркою та взяв як вона ставиться до того що в неї буде сестричка. Тетяна не знала що мала шантажистка не пропустить такий момент щоб не використати його, але про це довідаються пізніше і досить цікавим образом.

А після тієї розмови з Тетяною, Олеся в неділю після обіду саме зателефонувала до Людмили. Вона довідалась про те що вибори в Україні назначено на тридцять перше жовтня і є багато кандидатів, більш двадцяти. Але з тих багатьох ідуть два лідери; двох звати Віктор.

Олеся зрозуміла що візит Лук'яненків відкладається на не визначений період часу. Залежно було все від політики і в яку сторону схилиться перевага між двома блоками партій в Україні. Якщо сторона за яку стояв Андрій, тоді в нього є нагода підняти вище а коли навпаки, тоді потрібно їхати за кордон. Олеся зрозуміла що Лук'яненки не з тих, щоб тільки кудись вибратись і добре жити, а вони люди з ідеалами, задля яких готові навіть відмовитись від життя в Сполучених Штатах.

Олеся закінчивши розмову з Людмилою, тут же набрала номер телефону в Тлумач. Телефон взяв Валерій, син Василя і Наталі. Він пояснив що тато спить вже, так як сьогодні неділя і він завжди в такий час спить а мама ще в своєї мами, тобто в баби Ганки. Олеся машинально глянула на годинника який висів на кухні, підрахувала години і виявилось що в Україні тільки восьма година вечора. Вона без підготовки запитала відверто:

- Валерка, а тато може п'яний зараз?

- А він все п'яний в неділю.
 - Нічого, коли приїде в нього неділя буде такою самою як понеділок тут.
 - А там понеділок якийсь особливий в Америці може?
 - Ні, ти не зрозумів мене: маю на увазі що в нього буде неділя так само безалкогольна як понеділок чи інший робочий день.
 - В тата тут так само: понеділок завтра буде такий самий як неділя, і кожен день цілий тиждень, лиш алкогольні вони всі, так як неділя.
 - Нічого, тут він змушений буде поміняти свій стиль життя в корені.
 - Не знаю що там у вас таке в Америці є для алкоголіків, лиш коли баба Ганка не змогла з ним дати ладу, тоді не знаю чи є якась сила на світі щоб зарядила в цьому. - Валерій розсміявся, а Олесі дуже не подобалось те як він говорив про батька, хоча він був правим з своєї сторони і Олеся це признавала.
 Тільки Олеся поклала трубку як зателефонувала Марійка.
 - Олеся! Скільки тебе можна чекати?
 - Що таке трапилось мам?
 - Вареники твої чекають, ми вже усі поїли а тебе немає.
 - Мам, я що дитина що ти за мене так хвилюєшся?
 - А хто ти для мене по-твоєму?
 Олеся не знайшла що відказати мамі.
 - Поки я живу на світі ти в мене дитина і коли тебе не буде через п'ять хвилин, тоді будеш битою від мене. - Пожартувала Марійка.
 І хоча Марійка говорила як звичайно, тільки Олеся відчула в словах мами глибокий зміст любові та піклування, немов давно в дитинстві коли мама її звала в неділю у стару хату, щоб ласувати з сметаною вареники, так саме сьогодні мама чекала на неї...

На наступній тиждень, Лізу очікували дві справи приємного характеру: у вівторок Віктор повинен взяти машину для дружини, а в суботу вони планували бути на весіллі куди були запрошені напарницею, яка працювала з Тетяною.

Віктор сказав що свого старого трока списує на металолом а буде користуватись машиною Лізи, тобто візьми її Lend Rover. Він слідкував за машиною яку він порахував для Лізи комфортабельною і її повинні були продавати незабаром на аукціоні.

Вечором в понеділок Олеся розповідала про розмову з Людою і також про те що вона говорила з Валерієм Ковальським. Ліза слухаючи її замітила одну цікаву деталь, політичного характеру. Ліза промовила:

- Якось цікаво виходить Олеся в Україні: перші два президенти звались Леонідами а тут два кандидати Віктори.

- Може щоб Вітя наш подав кандидатуру коли вже так для Вікторів щастить цього разу. - Пожартувала Олеся.

- А як по-батькові цих два кандидати? - Поцікавилась Ліза.

- Один Федорович, а другий Андрійович.

- Справді?

- А що тут особливого?

- Сама подумай Олеся: у нашого Віті один дід Федір а другий Андрій. Я маю на увазі вже по моїй лінії, тобто не рідний, лиш все одно дід рахується, як не як.

- Дійсно. А я не додумалась навіть. Цікаво котрий з них буде, котрий виграє вибори.

- Побачимо, вже не довго залишилось чекати; менше місяця.

- А чому дату таку встановили якусь містичну? - Скривилась Олеся.

- А, ти про тридцять перше жовтня, так в них не свідкують це свято так як тут.

- Все одно якось може воно мати відношення; як думаєш?

- Не знаю з приводу такої дати. - Відказала Ліза.

На другий день ввечері Віктор повернувся додому, він повідомив про те що купив машину. Ліза перш всього поцікавилась за яку суму він взяв машину для неї.

- Сімнадцять тисяч. - Спокійно відповів Віктор.

- Вітя, як це сімнадцять тисяч?

- Дуже просто, такий апарат так вартує.

- Скільки грошей мені на машину?

- Ліза, залиши свої економічні погляди і радуйся що в тебе машина гарна вже є.

- Я розумію, лиш скільки грошей, а тим сам працюєш...

- Ліза, тобі вартує купляти нову машину по двох причинах: ти шануєш техніку, ось на твоїй машині навіть не видно щоб було десь подряпано чи загнуто. Тим більше що машина яку взяв не є зовсім новою, їй три роки а коли б така нова була, тоді біля сорока тисяч вартує. Поволі виплатимо, а може твоїм подобається машина і щось підкинуть; мама щось вділить.

- Вітя, ти вже як Олеся колись. Мама з Левом нам хату допомагають, як це вони ще будуть нам на машину?

- Тоді їх звільняємо від такого податку: нехай за хату платять а машину я сам виплачу.

- А другу причину ти не назвав чому саме ти вирішив купити мені таку машину?

- Тоді пригадай що я обіцяв тобі того вечора коли дарував «Рубінову сльозу».

- Ти сказав коли запитають хто купив такий подарунок, я повинна відповідати: «той хто любить».

- Правильно, а ще я сказав що готовий працювати для тебе не тільки все літо а все життя.

- Окей, тільки як називається твоя покупка і де вона що я її не бачу тут?

- Toyota 4Runner, джип такий крутий. Машина в гаражі, завтра поміняю олію, обмию гарно, тоді пригонимо з Юрою тобі.

- Спасибі Вітя, - Ліза потягнулась і поцілувала чоловіка в щоку. - Дивись щоб бантика не забув почепити червоний і стрічкою обтягнути машину. А колір який взагалі?

- Колір такий як сірий до золотистого трошки.

- Гарний, а в середині шкіра?

- Так, кремова шкіра.

- Воно добре коли хто з дітей молочко розіллє, відмити простіше.

- Все враховувалось; також про дітей подумав. Легенько в крісло ставити, машина висока, не боїться ні снігу, ані мокрої дороги.

- Не так гальмує як твій Форд колись?

- Не лякай мене більш таким Ліза.

- Правда потрібно овечої шкурки мені буде на сидло. Я не люблю так на шкіряному сидлі сидіти: літом як на сковорідці, зимою як на льоді.

- Там підігрів знаходиться в сидлах.

- Так, лиш поки підігрієш, вже холоду натягнеш в себе як мочалка води.

- Воно правда, завжди потрібно берегти здоров'я, а ще від простуди особливо.

- А коли жарко тоді взагалі так загриєшся що ходити не можливо.

Віктор протягнувся на кріслі і пожартував:

- Як ти вже переживаєш, так само як Олеся наша. Завжди Юра говорить що він найбільше шанує голову а Олеся інше місце, так само ти думаєш про такий комфорт.

Вже наступного дня Віктор пригнав машину додому, правда оформити документи ще не встигали щоб в суботу нею поїхати на весілля.

Тамарка першою побачила коли Віктор заїхав, вона побігла повідомити мамі.

- Мамка, а там вже є машина для тебе.

- А звідки знаєш що вона для мене? Може хтось до тьоті Олесі приїхав?

- Твоя вона, там квітка на машині є.

- Яка квітка? Едельвейс може?

- Не така, зроблена вона.

- Ходімо поглянемо. - Ліза взяла дочку за плече і вони направились до виходу. Але тут забіг Віктор, він тримав ключі від машини, підніс щоб Ліза їх досягнула. Ліза протягнула руку

кільки досягнути не змогла, тоді Віктор показав лівою рукою що вона його поцілувала. Тамарка побачивши відвернулась в сторону і засоромилась. Ліза поглянула на неї, усміхнулась і легенько поцілувала чоловіка в щоку. Віктор в той час опустив ключ з брелоком у виріз плаття на грудях.

- Вітька, куди поліз перед дитиною?

- Тут усі наші і все наше. - Пожартував Віктор і вказав рукою на двері щоб пройти в двір.

Поглянувши на машину, Ліза побачила що Тамарка говорила правду: капот був навхрест обтягнутим червоною стрічкою а на середині приклеєна велика червона квітка. Сама машина була ідеально помитою та натертою.

- Ой Вітя, та це ж зовсім нова машина. - Ліза відчинила дверцята від пасажира. - А який салон гарний. А знаєш: часто в фільмах про Афганістан, чи про іншу арабську країну, показують такі Тойоти. Вона мабуть мають велику прохідність в горах.

- Також не бояться пороху надмірного, ані жару великої. Ти дуже правильно зауважила Ліза: такі машини на Близькому Сході дуже популярні, так само як Ленд Ровер в Африці. Навіть як колись ми в Ізраїлі були, я бачив їх там тоді.

- Ой, ти знаєш: такою б машиною в Абхазії покататись. Нею проїхатись по Кодорській ущелині аж кудись в Грузію.

- Туди де той пастух сходив з гір в крамницю?

- Запам'ятав бачу мою історію. Хоча вона не моя, я лиш розказувала тобі про неї.

- Значить коли задоволена моєю покупкою, тоді знову в п'ятницю в ночі будеш нову історію розказувати; згода?

- Звичайно і не тільки: буду дякувати тобі за покупку. - Оглядаючись чи немає поруч Тамарки, пожартувала Ліза.

В той час кіт стрибнув в салон машини, він розглядаючись лазив по салоні та все нюхав.

- Вже одного пасажира маєш тут. - Промовив Віктор.

- Бачиш, також йому подобається.

- Але тут над люстерком маєш почепити мій подарунок. - Вказав Віктор рукою.

- Який саме?

- Того лева, що колись бідний так полетів в заднє вікно під рестораном в Давида на весіллі.

- Почеплю коли ти просиш... - Пообіцяла Ліза Віктору.

Швейцарська компанія «Wenger», виробник кишенькових ножикив, годинників, мандрівних наметів та інших речей для туристів, виготовляє продукцію яка доступна придбати багатьом. Годинники вони виготовляють в порівнянні до інших швейцарських фірм, дешеві та доступні покупцеві середнього класу, тим більше в Штатах. Але компанія також випустила кілька моделей хронографів які були справді вартими уваги вже покупця з більш ситим гаманцем. Такі хронографи були виготовлені для водолазів, пілотів та сухопутних військових. Але найдорожчим крім трьох згаданих моделей, була модель в класичному стилі і вже з іншим механізмом та позолотою на корпусі і браслеті, це вже був хронограф-хронометр.

Давніше ще, може років шість назад, Аркадій звернув увагу на годинника який був на руці одного чоловіка. Чоловік старшого віку зайшов з дружиною в магазин до Арланів. Поки жінка вибирала якусь золоту прикрасу для себе, Аркадій спокусився і почав розмову з чоловіком про його годинник. Виявилось що в заходяго на руці знаходилась рідкісна модель, годинника компанії «Wenger», яка ще має назву більш продовжену а саме «Wenger GST Classic 78179». Аркадій попросив щоб дядько зняв з руки годинника та можна було його розглянути. Чоловік люб'язно розщепнув замок металічного браслету, будучи сам зацікавленим похвалитися своєю покупкою. Аркадій взяв в руки хронограф і став розглядати, він повернувши його прочитав знизу на скляним вікном, крізь яке було видно

механізм з важелем автомата. Там було написано що годинник з нержавіючої сталі, а диск навколо скла позолоченим також вставки на браслеті позолоченими. Його можна занурити сто метрів під воду, скло сапфірне.

Чоловік ще додав те чого не було написано на кришечці годинника. Він сказав що тут знаходиться механізм «ETA Valjoux - 7751». Аркадій повернув хронограф і розглянув його функції: дванадцяти годинний хронограф, індикатор двадцять чотири години, на тридцяти хвилинному індикаторі встановлено два вікна з назвою місяця і дня. Також було вікно фази місяця. Самий циферблат був срібного кольору а поділкі і стрілки - позолочені.

Аркадію годинник подобався не як-будь. Саме він бувши молодим, бачив подібні корпуса годинників, яких носили викладачі його пілотського вузу. Звичайно хто з них міг тоді придбати подібного годинка в порту Ленінграда, правда за великі гроші. В Аркадія скоріше були швейцарські хронографи, навіть більш відомих фірм, лиш цей йому подобався особливо.

Аркадій поцікавився ціною, чоловік сказав що віддав без однієї сотні, шість тисяч доларів. Аркадій легенько свиснув, лиш погодився що така річ вартує і коли б хронограф не був знищеним, він став б просити в чоловіка відпродати.

Після того Аркадій вирішив знайти собі такий самий годинник, лиш як виявилось що його знайти було надзвичайно важко, так як компанія виготовила дуже малу кількість і притому ще скоріше. Аркадій зробив копію годинника з комп'ютера і почепив в магазині на всякий випадок. Він написав що шукає і купить такий годинник.

Оголошення стояло вже кілька років, Аркадій вже забув про оголошення так само як про годинника, також люди які заходили, не дуже цікавились тим що там написано.

Але раптово у четвер, саме день після того як Віктор пригнав машину для Лізи, коли залишався один день до весілля, в магазині від дверей повернулась одна жіночка. Вона підійшла до Лева, який стояв за прилавком і запитала:

- Я извиняюсь, только я вот увидела часы здесь, и вот что: именно такие часы мой муж готов продать.

- Интересно, а они точно такие или похожие? Ведь эти часы уникальные.

- Сейчас я по телефону с ним свяжусь и он вам скажет. Дело в том что он капитан корабля бывший, и ему друзья моряки когда-то подарили на шестидесятилетие. Он часы не носит такие, потому что они тяжёлые, он таких не любит носить. Он даже браслет не трогал чтоб там сократит на свою руку. Вот они стоят уже несколько лет и как то однажды муж мне сказал что нужно их продать что ли. Есть коробка к ним, всё как должно быть; часы не ношены.

Лев почав розмовляти з бувшим капітаном, лиш коли той сказав що годинник в мебельній коробці, Лев зрозумів що це саме те, чого шукав так довго його брат Аркадій.

Капітан пообіцяв приїхати в магазин під вечір, а Лев тут же повідомив Аркадія. Сам Аркадій знаходився не далеко магазину, і заїхав щоб почекати на клієнта.

Капітан якого звали Олександр Михайлович, приїхав вчасно, так як домовились. Він взяв чоловічу шкіряну сумку, витягнув годинника і став чекати поки Аркадій його розглядав. Капітан побачив що в руках Аркадія опинилася штука яку він вже не захоче віддати і як не дивно, лиш йому самому вона просто непотрібною.

Аркадій назвав ціну яку він може віддати з годинника, капітан усміхнувся і сказав що знає оригінальну ціну хронографа не зважаючи що це в нього подарунок. Арлани побачили що не проведуть капітана, хоча вона не старались його обманути, тільки Аркадій розраховував на півтори тисячі доларів, а капітан уперся на дві тисячі двісті. Годинник був практично новий, навіть фабрична плівка була наклеєна на склі. До нього також прикладався сертифікат. Лев з Аркадієм почали торгуватись: в результаті капітан погодився віддати годинника за дві тисячі доларів. Аркадій рішив все ж таки купити за таку ціну.

Лев витягнув пляшку коньяка, а Аркадій побіг через дорогу в магазинчик і купив палицю ковбаси, лимон, хліба і банку маринованих огірків. Сиділи довго, капітан розповідав про Балтійське море. Так як там добувають янтар, Арлани як ювеліри, почали розмову про янтар. Аркадій розповідав як він навчався в Ленінграді і там розповідали в музеї про Янтарну

кімнату яку кудись вивезли в західну Європу. Одним словом розмова затягнулася до опівночі а опісля троє підпитих мужчин, роз'їхались по домах.

Найменше пив Аркадій, його взагалі алкоголь не брав так міцно як Лева який був худим. Також Аркадій думав постійно про свою покупку і поглядав на коробку щоб не забути в магазині свого годинника. Лев навпаки напився більш усіх, і сівши в свою машину полетів по нічному Брукліні немов кажан.

Аркадій повернувшись додому вклався в ліжку. Тетяна ще складала прасований одяг а Аркадій хвалився що на весіллі буде мати нового годинника якого давно шукав; правда ціну не назвав дружині. Тетяна відчинила коробку і поглянувши запитала:

- А що тут медичний хрестик стоїть на годиннику? Він може для лікарів?

- Да нет Танюша: символ больницы это красный крест на белом фоне а здесь на оборот: белый крест на красном. Это флаг Швейцарии таков.

- Справді, такий хрест малюють на хвостах літаків їхньої компанії. - Пригадала Тетяна.

Нараз роздався дзвоник телефону, Тетяна машинально глянула на годинник який висів на стіні і побачила що уже 11:30. В такий час просто так ніхто не турбує людей, тим більше в робочі дні. Тетяна взявши телефон почула голос Марійки:

- Таня, я перепрошую що я так пізно.

- Нічого Маруся, я ще не сплю. Завтра не працюю і ще не спішу в ліжку.

- Таня, а твій Арк вдома зараз?

- Так, правда приїхав десь в одинадцятій.

- Мого Лева немає і я до нього телефоную а телефон мовчить.

- Я запитаю свого куди він поїхав, може Лев що сказав йому. - Тетяна відхилила телефон лиш через кілька секунд знову заговорила до Марійки. - Маруся, тут така справа: Лев поїхав додому, лиш вони випили там сьогодні по одній справі. Мій підказує що Лев нализався забагато і може щось навіть з ним...

- Де я його шукати стану в ночі Таня?

- От біда. - Зітхнула Тетяна.

- Що ж я маю робити?

- Маруся, може заблудився десь і з часом отямиться.

- Нічого не можу допомогти йому як тільки чекати.

- Маруся як він появиться, тут же мені повідом. Арк просить також; ми спати не будемо.

- Добре Таня. - Промовила сумно Марійка.

Наступній дзвоник Аркадій почув коли Тетяна вже заснула, тобто в годині 1:16. Марійка сказала що Лев вже вдома і більш нічого не хотіла говорити.

Насправді Лев заїхав на заправку, там працював якийсь виходець з Союзу, він заправляв машини біля бензоколонки. Лев почув як заправник висловився в телефон, Лев сказав щоб той відступився і він сам собі заправить машину. Працівник не погодився і Лев штовхнув його. Той у відповідь шарпнув Лева і почалась бійка.

Жінка яка працювала на касі заправки, визвала поліцію і Лева вони затримали. Пізніше зателефонували щоб хтось його забрав і машину також. Прийшлося Віктору поїхати з Марійкою, викупити Лева до суду, щоб не сидів в ізоляторі.

Коли вже Аркадій взяв усю правду, йому дуже було неприємно, його покупка закінчилась таким скандалом і проблемою. Аркадій просив пробачення в Марійки і сварив Лева який добре не пам'ятав що відбувалось. Лев пообіцяв поїхати на заправку і помиритись з працівником, сам не підозріваючи куди повернеться справа, лиш це вже Лев вирішив зробити після неділі, на наступній тиждень.

В суботу після обіду Віктор з Лізою а також Юра з Олесею, повинні були відгуляти весілля. Одружувався син, мати якого працювала з Тетяною в аеропорту. Так як батьки жениха менше мали родини в Штатах, також не багато було в них друзів, не враховуючи товаришів по плящі, які були в батька молодого, потрібно було запросити більш-менш культурних людей, таких щоб не напились та з першого дня не зганьбили родину нареченого перед сватами, тобто перед батьками та рідними нареченої. Звичайно що так як весілля робилось в ресторані, коли запросити поважних людей, тоді щось поверталось в результаті грошових подарунків, це також взялось під увагу, так як згадані батьки нареченого, не було багатими.

Знаючи Тетяну і Аркадія, познайомившись з Олесею та Лізою колись на свято Різдва в Тетяни, мама жениха побачила що це саме такі люди, що можна їх просити і ними не засоромишся перед іншими.

Марійка мала переживання з судом, тобто з проблемою в яку вліз Лев чисто по дурості і для нього не було жодного виправдання; правда поки що не було. Марійка ніколи в житті не мала тяганини по судах а тим більше за таку неприємну страву, як бійка на вулиці. Колись коли хто з учителів пожалівся на Олесю в школі, тоді в Марійки було переживання а зараз в порівнянні з тим, скандал з Левом був просто катастрофою і жахом.

Десь біля першої години дня, Ліза привезла до Марійки дітей: два хлопчики, яких не брали з собою на весілля. Марійка вийшла на двір проводжаючи невістку і не стрималась; почала плакати. Вона розповіла дослівно проблему тільки просила щоб Ліза не проговорилась дідові. Марійка промовила:

- Подумай кільки Ліза: замість того щоб вам дати гроші на нову машину, яку Вітя купив для тебе, так змушені будемо за суд платити. Суд це само собою, а коли потерпілий почне по лікарнях ходити, вдавати контуженого з себе щоб Лев платив йому, що тоді?

- Може обійдеться якось, ви вже так не хвилюйтесь над міру, - стала вговорювати Ліза свекруху. - Не дарма моя мама говорила завжди що дядя Лев шкідником був колись.

- Я все розумію: був молодий, непосидючий, робив проблеми мамі вдома, лиш це в молодості. Зараз йому п'ятдесят чотири роки, подумай Ліза який вік. Для чого тобі якогось чіплятись на п'яну голову.

- Батько мій винуватий також.

- А в Лева хіба голови немає? Він що Русланчик твій, чи Олежко малий?

- Що вдієте мама, лиш вже так не побивайтесь а то на вас лица не видно з того горя.

- Наскільки я знаю скоріше Тамарка там у Віті гроші була витягнула, Лев також взяв, правда не від мене, він сміявся і говорив що вона в нього пішла з тим. Казав мені що також любив потягнути інколи коли було необхідно для нього. Навіть годинника золотого в мамі був викрав щоб якісь грузинці подарувати; сам признався мені. - Зітхнула Марійка.

- А грузинку звали Тамара, саме тоді коли я знайшла того годинника, я прочитала записку і мені дуже виглядала романтичною така подія, навіть самий поступок Лева, незважаючи що він був неправильний поступок, кільки я тоді думала як задля любові людина переступає через все, кільки щоб довести любов свою. Мені від тоді ім'я Тамара подобалось і саме через те я назвала нашу Тамарку таким ім'ям.

- Як виходить Ліза: тоді була історія з годинником і тепер також якогось годинника «обмили» там; так мені сам Лев признався.

- Що ж вдієте? Лиш не хвилюйтесь, якось воно буде. - Ліза обняла Марійку за плече.

- Нічого не вдію Лізочка, не буду його наказувати як малого шкідника.

Ліза на прощання поцілувала Марійку, хоча в душі чомусь Ліза не перейнялась проблемою а навпаки в неї був чудовий настрій сьогодні перед весіллям.

Приїхавши на весілля, усі забули про проблему, воно ж не дивно: різні люди, музика, гостина, одним словом - весілля!

Через якийсь час Ліза звернула увагу на одного молодого чоловіка який постійно поглядав на їхній столик. Ліза навіть хотіла шепнути щоб пожартувати до Олесі, що якийсь джентльмен Олесю вподобав. Але за короткий час виявилось що невідомий мужчина не вподобав Олесю а саме заглядав на Лізу. Сама Ліза вже була на шостому місяці вагітності і вона чомусь не мала апетиту зовсім. Також вина Віктор заборонив їй пити і Ліза за столом

ліниво водила виделкою по тарілці в якій стояв кусочок спеченої риби, поріzana помідора і пластирі швейцарського сиру.

Аркадій підійшовши до столу, покрутив лівою рукою з якої висів новий годинник, кивнув Віктору, щоб той вийшов за ним. Аркадій хотів поговорити по недавню проблему. Віктор встав і направився на вихід. Юра також встав і запропонував Олесі пройтися троки по алеї біля ресторану. Ліза відмовилась, вона стала чекати на Віктора.

Незнайомиць кільки чекав такої нагоди, яка немов по замовленню склалась перед ним. Він рішуче вийшов за столу, поправив краватку і підійшов до столика, за яким сиділа самотно Ліза. Вона побачивши його взяла салфетку, витерла кутик рота і стала чекати що він запитає:

- Доброго вечора пані. - Ввічливо привітався мужчина.

- Добрий вечір. - Відповіла Ліза здивувавшись що він привітався чисто українською мовою.

- Я перепрошую, лиш я так спостерігаю за вами і мені цікаво стало від того що тут серед цих, - мужчина оглянувся і перейшов на шепіт, - серед цих москалів, я почув нашу мелодійну мову. Ви знаєте я просто відчув себе щасливим а тим більше побачивши які красиві жіночки нею розмовляють.

- Спасибі за комплемент, ми стараємось вдома щоб діти також наскільки можливо могли володіти нашою мовою.

- А ви, перепрошую, з якої місцевості буде родом?

- Взагалі я народилась в Абхазії, жили ми в Івано-Франківську.

- А це ваш чоловік такий стрункий мабуть?

- Так, ви правильно зауважили. - Ліза оглянулась чи Віктор не повертається.

- А я десь його бачив, може він працює десь в судовій інстанції?

- Ні, він працює в гаражі механіком.

- Зрозуміло... Бачите я сам по професії адвокат. Ой я ж забув познайомитесь, - схопився мужчина, - мене звати Ростислав.

Ліза протягнула руку і промовила:

- Моє ім'я Ліза, дуже приємно познайомитесь з вами Ростислав. В мене є синок, в нього подібне ім'я; Руслан його звати.

- Ой ви вже мама? А я подумав що ви лиш збираєтеся нею стати.

- Бог дав мені стати мамою в двадцять років. Нашій доні виповнилось одинадцять років.

- А я на жаль одинокий. Знаєте Ліза: грошей в мене багато, може любую даму запросити в кругосвітню мандрівку на лайнері скажімо «Queen Elizabeth», лиш немає кого.

- Я перепрошую Ростислав, лиш мені здається що ви прогрішаєте так говорячи. Скільки навколо красивих дівчат, я не бачу тут причини вам співчувати у вашій проблемі.

- Правда, ви так думаєте?

- А ви запізнались, - усміхнулась Ліза, - в мене сестра була гарна, двоюрідна, правда лиш вже вийшла заміж. Вона в банку працює, також може мандрувати по світі так само як ви.

Тут на їхню розмову підійшла Тамарка, вона просто побачила що мама розмовляє з невідомим дядьком і легенько підсіла біля мами. Ліза побачивши її промовила до Ростислава:

- До речі ось моя донечка, її звати Тамара а сестра про яку я вам розказую, дуже схожою до неї, як в нас говорили «два краплі води».

- Жаль, дуже жаль що так я запізнився. Але самі подумайте Ліза яка тут несправедливість виходить: ваша сестра повинна взяти чоловіка такого скажімо як ваш, механік. Мені потрібна така жінка яка не має професії аж такої, я ж зможу її забезпечити повністю. Ось наприклад: яка у вас професія?

- Дуже відповідальна, - усміхнулась Ліза, - я виховую двоє дітей, а третю чекаємо.

- Ось бачите як мої слова підтвердились: механік для банкірші а господиня і мама саме...

Ліза нахмурилась, в неї вийшло дві образи одноразово: Ростислав прикладав Ріту до Віктора а її до себе. Але він це швидко побачив що розмова не подобається для Лізи і тут же виправив становище:

- Ні, ви не подумайте чогось; я жартівник великий. Колись мама мені говорила що язика мені обітнуть за такі вислови як тільки що ви почули; я перепрошую вас Ліза. Може не вартувало мені взагалі підходити, бачу настрої зіпсував такого вечора.

- Зовсім ні Ростислав, а може воно добре що ви підійшли. Тут така справа: в батькового брата неприємність виникла, він має в суд з'явитись, може ви ще нам в пригоді станете?

- З задоволенням Ліза! Ви лиш мій номерок наберіть а ще краще в мій офіс загляньте і ми все владнаємо; для вас дешеве буде. - Покрутив пальцем Ростислав.

- Тоді можна мені отримати вашу візитку?

- Ой, я ж піджак поміняв, - мужчина почав бити себе по кишенях, - я вам телефон тут таки на салфетці чиркну, а ви вже простіть що змушені салфетки з собою носити.

- Нічого, салфетки як бачите унікальні, можна носити в сумочці такий фрагмент сервіровки.

- Прошу пані Ліза, в любу хвилину; навіть в ночі вам дозволено.

- Спасибі. За ніч не хвилюйтесь: в такий час мені чоловік не дозволить, так як я тоді повністю у його волі. - Ліза навмисно підкреслила такий вислів.

- Ой, не лякайте мене, - схрестив на грудях руки Ростислав, - невже ж так строго у вас?

- Чому строго? Я особисто згідна що саме так повинно бути в сімейних людей.

- Просто так звучить немов ви рабиня, а ваш чоловік паном.

- А якщо чесно, мені навіть така роль не противною. - Ліза промовивши, засоромилась.

- Зрозуміло. - Ростислав в розмові зайшов в кут. Ліза це побачила, хоча в неї вже були готові речення щоб продовжувати в такому напрямку. Співбесідника виручила Олеся своїм приходом, саме в цей час вона підійшла. Ліза приставила Олесю Ростиславу, а його Олесі. Також повідомила що він адвокат і саме в даний час їм на руку, показала Олесі номер телефону так званого адвоката і Олеся похитала головою. За Олесєю ішов Віктор та Юра. Ростислав побачивши їх легенько встав і кивнувши головою, мовчки попрощався з Лізою.

- Що за клоун? - Зробивши невдоволений вигляд, запитала Олеся.

- Ой не питай: почув що ми українською розмовляємо і підійшов поспілкуватись тому що навколо москалі, так він висловився. Говорить що адвокат і може допомогти в потребі.

- Ти йому повірила Ліза?

- П'ятдесят на п'ятдесят.

- Я коли підійшла, він так мене поміряв і при тому зразу глянув куди порядні мужчини, як правило, з першого разу не задивляються.

- Зате ти можеш все запримітити з першого разу Олеся; я просто захоплююсь твоєю прозорливістю, хоче могла одітись у вільніше трошки, щоб не спокушувати адвокатів.

Підійшов Віктор, він сів немов нічого не бувало і став старанно їсти салат з креветок, а Ліза пропонувала йому всього що знаходилось на столі, немов дитина яка перед батьками провинилась і хоче вгодити чим лиш може.

Хоча нічого грішного чи невірною не було в неї в розмові з Ростиславом, все ж вона відчувалась винуватою, інша мабуть ніколи б почувала себе так, лиш Ліза почувалась.

Повернувшись додому досить пізно в ночі, Віктор впав колодою на ліжко. Ліза лягла поруч і довго не могла заснути. Її прийшла така думка: напевно той Ростислав побачив що Віктор хоча одітий в гарний костюм, лиш він був без галстука, не мав жодних чоловічих прикрас, а ще руки, коли зблизька поглянути, тоді видно що він працює не в офісі якомусь. Ліза думала чому саме він підійшов коли вона сама сиділа. Як правило мужчини спершу з мужчинами знайомляться а вже тоді своїх дружин представляють. В нього дружини немає, але в неї є чоловік і спершу він повинен був познайомитись з Віктором. Навіть після того як вже він поспілкувався, чому він не підійшов до кінця весілля знову, чому не заговорив хоч а б до Олесі а тим більше до Юри. Адже усі розмовляли українською мовою, а він до кінця весілля уже розмовляв з тими самими москалями.

Ліза засинаючи надумала собі щоб завтра чоловікові розповісти усю розмову, більш того, щоб Віктор зателефонував до того Ростислава і взяв чи він справді працює адвокатом.

Звичайно коли б подібне щось спіткало Олесю, вона б не думала про те однієї хвилини, лиш Ліза була іншою: вона вимагала від чоловіка свого і сама була вимогливою до себе. Взагалі своє знайомство вона порахувала як для неї особисто мінусом, а коли ще виявиться що Ростислав не являється жодним адвокатом а просто розіграв її, тоді вже взагалі вона сама себе накаже. З такими думками Ліза заснула, нічого не додумуючись що ранком її чекає спокуса ще більша.

Проснувшись Віктор пішов вмитись а Ліза в той час вже була на кухні. На дворі був гарний осінній день. Віктор вийшов щоб кинути для kota їжі в гаражі з пакета, а також консерви, яку йому як в добавок, Віктор ставив по неділях. Кіт також мав недільний день і тому коли Віктор досягав консерви з полицки, кіт вставав на задні ноги і кігтями колов Віктора в ноги.

Ліза не побачила коли Тамарка вислизнула з хати нічого не поснідавши і пішла до батька в гараж. Ліза запитала про неї лишень тоді, коли Віктор прийшов на кухню.

- Вітя, куди мала вже побігла? Ти можеш покликати її щоб вона какао напилася?

- Не зможу, вона вже побігла з Володькою в магазинчик на перехрестя

- Тоді ми самі будемо; сідай а я щось тобі розкажу зараз.

- А може ще телефон покажеш мені на салфетці? - Пожартував Віктор розтинаючи булочку щоб накласти полуничного джему.

Ліза опустила руки і образливим тоном запитала:

- Вже Олеся розповіла? Коли кільки встигла?

- Ні, не Олеся. Тут справи цікавішими набагато. - Продовжував сміятись Віктор.

- Вітя, ти того Ростислава може знаєш? Ви домовились мене розіграти?

- Кого ти сказала?

- Вітя признайся що відбувається, ти мене мучиш своїми насмішками.

- Тоді слухай уважно, - Віктор поклав на стіл горнятко і почав розповідати. - Я був гаражі а мала наша підходить до мене і говорить що вчора ти ознайомилась з одним містером і ти з ним говорила. Я питаю її що саме, вона мені говорить щоб я дав їй десять доларів в магазинчик а тоді вона мені розкаже все що вона почула.

- Вітя, ти жартуєш. - Ліза не повірила в те що почула.

- Не віриш, тоді доведи звідки я знаю. Можеш Олесю запитати, лиш вона мені нічого не сказала. Вчора часу там не було, а сьогодні вона ще не виходила з хати.

- Так ти дав малі десять доларів за такий шантаж?

- А мені що жаль для дитини десять доларів?

- Вітя, не справа в сумі, справа в тому що ти просто зіпсуєш дитину; ти сам, рідний батько.

- Не драматизуй Ліза, все нормально.

- Вітя, як це нормально? Ні давай скажи правду: коли б ти підійшов був колись до мами і запропонував так послугу, вірніше такий шантаж, вона б дала тобі десятку?

- Звичайно, лиш не грошей а чогось іншого. - Розсміявся Віктор.

- Бачиш, і тут мама правою була б а ти не навчився від неї.

- Більш не повториться, - махнув рукою Віктор, - ти не хвилюйся за якусь дрібницю, тобі ж не можна Ліза.

- А ти не роби такого більш і взагалі не мішай мені дітей виховувати, коли ти ще сам немов дитина; тебе ще я так бачу, потрібно виховувати.

- Все проїхали, - встав за столу Віктор, - вечором розкажеш за того як він там був: Ростик чи хвостик.

- Ой що ж воно робиться, - зітхнула Ліза. - Як на таке дитину вчити.

- Але звідки в неї на таке вже розуму береться? В кого вона така пішла? - Запитав Віктор.

- Не знаю в кого.

- Щось ваше єврейське тут. Вона і Володьку вчить на таке, також в мами зливає інформацію і не безкоштовно.

Прошло може три години, Тамарка вже повернулась з магазину і пішла сама до мами. Вона захопила Лізу коли та щось читала на комп'ютері. Ліза вже хотіла запитати її про ранішній поступок, лиш Тамарка сама заговорила:

- Мамка, ти маєш десять доларів?

- Маю, а тобі для чого?

- А мене татко питався про того дядька що був там. Я не знаю чи йому сказати, не знаю чи хочеш щоб він знав, а мені дуже десять доларів потрібно.

Ліза встала за столу. - Ти що собі дозволяєш? Ти думаєш що мама щось таке говорить чи робить що тато не знає? Хто тебе навчив на таке?

- Окей, мені вже не треба десять доларів. Я не скажу нікому, дід Арк дасть мені десять доларів і я татові дам назад. - Тамарка почала відходити в двері від мами.

- Сьогодні можеш не втікати, лиш тобі так це не забудеться. І не подумай бігти до тата там перед ним жалі свої виливати; тобі він не допоможе. Буде все тобі так як ти просила, тільки не доларів.

Перед вечором Олеся вийшла і сіла за столик на дворі; вона пила каву. Тамарка її побачила і сама побігла покликати маму. Вона подумала що мама признається про її шантаж а тьотя Олеся вговорить її щоб не наказувати цього разу.

- Мамка, там тьотя Олеся сама так сидить, може вийди там де вона і говорити будете там.

- Про тебе будемо говорити може? - Не видержала Ліза і всміхнулась.

- Як сама хочеш, але я вже такою не буду.

- Дуже добре що в тебе таке бажання, лиш його потрібно вишліфувати досконало.

- А що воно таке. - Тамарка не зрозуміла українською мовою, вислів мами.

- Завтра побачиш. - Засміялась Ліза.

Вийшовши на двір Ліза справді почала розмову про дочку. Олеся була захопленою так само як Віктор. Олеся сказала що такі почуття розвивати потрібно а потім на дипломата вивчити Тамарку, адже в неї талант природній.

Пізніше розмова почалася про самого Ростислава. Олеся сказала наступне:

- Ти Ліза мені телефон віддай його. Тобі зараз не до того і взагалі ти не будеш його шукати а мені потрібно знати чи він справді адвокат.

- Для чого? Хочеш його шантажувати як Тамарка Вітю?

- А може пригодиться колись.

- В чому він тобі пригодиться Олеся?

- По-різному може бути: може малого Валерку буде потрібно приборкати коли той почне тут вганяти і нікого не слухати, може Василя потрібно буде коли той пити почне.

- Так поліція є на таких.

- Тут справа інша: людина по-нашому роз'яснить про закони, штрафи, про все що потрібно буде. Я просто зателефоную і скажу що хочу під'їхати в офіс поглянути а тут ще з Левом є нагода. Тут Ліза ми відносно мало людей знаємо, а такого чоловіка добре мати в запасі коли щось трапиться.

- Може ти правою і цього разу Олеся... - Задумалась Ліза.

- Чому так подалась? Виглядаєш в'яло якось.

- Думаю про Тамарка нашу; в кого вона такою росте?

- Втішатись потрібно, дитина мудрою росте, з любого становища зможе викрутитись а ти носа повісила.

- Ой Олеся: як мені хочеться щоб все було добре і нас а в дітей особливо. Так подумай кільки: бабуся Сусанна скільки років вже прожила а колись також мама її носила так як я в даний час Ізабеллу свою. Формується дитина і не знає ніхто що її чекає в житті... Може хтось її кривдити буде, може горе зустріне, любов, зрада, правда і неправда. Але я чомусь вірю: хто не робить зла, його діти не повинні пожинати кривду...

В понеділок в Олесі був чудовий настрій. Вона вирішила під час обіду зателефонувати до Ростислава а вірніше вивести його як говорять «на чисту воду». Коли Олеся набрала номер телефону, Ростислав відізався.

- Я перепрошую, я може поговорити з адвокатом якого звати Ростислав? - Запитала Олеся.
 - Так, я вас слухаю.
 - Мене звати Олександра, мені сказала мого брата дружина що ви допомагаєте нашим українцям тут з різними проблемами.
 - А які саме у вас проблеми?
 - В мене особисто з посвідченням, тобто з лайсенсом.
 - А скільки вам років?
 - Взагалі тридцять один, правда усі говорять що мені двадцять п'ять. - Похвасталась Олеся.
 - Нам потрібно зустрінутись, там обговоримо детальніше вашу проблему.
 - Тоді мені потрібна адреса вашого офісу.
 - Коли ви зможете заїхати?
 - Сьогодні після п'ятої; швидше не вдається.
- Ростислав назвав адресу, виявилось що це не далеко ресторану в якому Олеся працювала. Олеся перед тим зателефонувала до Лізи і повідомила куди вона їде і коли її не буде довше, щоб там її шукати. Олеся взагалі пожартувала, лиш Ліза сприйняла серйозно.
- Буквально через двадцять хвилин Олеся знову зателефонувала і повідомила що прийом уже закінчився і вона їде додому. Ліза стала чекати на неї на дворі любуючись золотою осінню...
- Олеся заїхала на заїзд, вийшла з машини і тут же направились до столика.
- Як там з Тамаркою: провела урок етики?
 - Не повіриш Олеся коли я розкажу тобі нашу бесіду; але давай своє спочатку.
 - Знаєш хто він такий насправді?
 - Мабуть все ж таки не адвокат.
 - Йому до адвоката як мені до акушерки; він фотограф.
 - Справді?
 - Так, я була в його студії і він робить знімки лиш не знаю для чого.
 - Давай поясни які в нього жанр так мовити.
 - А такий як на тому календарі що в гаражі наших механіків.
 - Зрозуміло. Лиш я не розумію одного: чому він до мене вмовився, тим більше що я зараз на шостому місяці.
 - Я думаю що я знаю чому: те що ти ходиш з малою воно тимчасово, йому потрібні брюнетки. Він мені почав там парики показувати різні, костюми і так далі.
 - Продає на Інтернет знімки напевно.
 - Можливо. Взагалі він так нічого мужик на перший раз, лиш я так побачила що він бродяга такий в тому плані.
 - Так до кругосвітнього плавання йому ще не скоро мабуть?
 - Куди там: наговорив тобі щоб заманити якимось.
 - Давай як Вітя говорить: проїхали. - Махнула рукою Ліза.
 - А в тебе як тут? Бачу наших хлопців ще немає вдома.
 - Послухай Олеся: приходить мала зі школи і заходить до мене на кухню і першою мені говорить що їй потрібно хоча кілька хвилин, щоб я її вислухала. Я погодилась, думала вона почне щось про ту справу а вона мені почала історію розповідати. Одним словом таку історію що я розплакалась. Розказує мені що в неї в школі вчителька розповідала про своє життя. Одним словом історія відбувалась в п'ятдесятих роках. Коли вчительці було дванадцять років, її мама захворіла. Коли вона вже помирала покликала її до себе і стала просити щоб вона як найстарша допомагала своїм братам меншим двом. І ось ця вчителька буди такою дитиною, поклялася перед мамою що ніколи не залишить їх. Після того як мама померла, батько почав дуже пити з горя і пропив хату, вигнали з роботи; все загубив. Тоді вона взяла два брати менших і вона як найстарша з тими хлопчиками, пішла по світу. Ходили допомагати фермерам, жили на фермі, спали поруч овець. Вони були з якогось штату іншого, здається з Алабами. Одним словом в кінці Тамарка мені говорить: «коли б таке в нас трапилось, я так само ніколи не залиши б Русланчика і сестричку яка народиться в нас. Я б її розказувала все про маму, вона б любила так свою маму як я люблю». І ще так підійшла і по животі мене погладила, щоб немов сестричку приласкати.
 - Ти щось говорила за той шантаж?

- Куди там, я розплакалась і вже так залишила те все. Я думаю вона вже не буде більше.

- Так справа закритою вже я так зрозуміла. - Допевнялась Олеся.

- Звичайно Олеся.

- А там ще про те що вони картоплю пекли на вогні а хлопчик взяв гарячу і пальчики попик, розповідала?

- Так, про картоплю також. - Ліза зупинилась і швидко запитала. - Олеся, а ти звідки знаєш як вони пекли картоплю?

- Знаю, але не скажу.

- Олеся, може це...

- Обіцяєшся що не будеш малі згадувати більш про тих десять доларів?

- Не буду, я сказала що вже все нормально; обіцяюсь Олеся.

Олеся усміхнулась, оглянулась і стала дивитись на Лізу. Ліза запитала:

- Олеся, а скажи що це ти придумала і її так навчила знаючи що історія саме про дітей-сиріт, мене вразить за серце?

- Добре що ти не додумалась коли Тамарка розповідала, а зараз вже пізно. - Розсміялась Олеся, а Ліза разом з нею.

- Але ви даєте усі разом, що ж мені з вами робити усіма?

- Ліза, що ж я повинна по-твоєму робити, коли ваша мала прийшла до мене і просить щоб я поговорила з тобою. Я їй кажу: ні Тамарка, давай ти сама поговориш і все буде окей.

- Тоді тепер вже ти її будеш шантажувати, як бачиш сценарій вдало відбувся. Тепер Тамарка в тебе в боргу буде.

- Ліза, - Олеся раптово зробила серйозний вигляд, - ти знаєш коли б тоді вона не відмовила тим боснійцям, хто знає чи мій Володька був б живий. Це я в неї в боргу і Володька мій завжди буде. А те що вона не кільки знає як гроші роздобути, а ще знає як виходити з крутого становища - також потрібно поцінити.

- Бачиш Олеся як виходить: я наплакалась замість неї.

- Тоді тепер можеш сміятись скільки захочеш.

- Хіба сама з себе буду сміятись. - Відказала Ліза. - Мамі розкажу своїй і татові нехай посміються з мене. А знаєш що Олеся: тобі потрібно в суд піти з Левом, може щось там ти придумаєш.

- Жаль, англійська мова там, а американці сама знаєш які. Вони не розуміють ні наших прикладів, ані порядків.

- Тільки Лев бив якогось руського там, з тим ти вже щось домовишся.

- Ой, ти мені ідею підкинула: перед судом потрібно його приласкати а москалі добрі в душі люди, вони не злопам'ятні. Там скривлюсь, скажу що нам на хату гроші мама дає, ми з діточками малими і так далі. Ресторан запропоную за свій рахунок, нехай з друзями прийде.

- Час маєш Олеся, придумай для наших родинних успіхів.

- А суд коли саме буде?

- Я не знаю, мабуть на початку листопада.

- Тоді час ще маємо.

Того вечора Ліза розповіла те саме Віктору. Він захопився тим що Тамарка не сидить, не чекає а виплугується з біди як лишень може. Віктор подумав а так сказав:

- Тут Ліза потрібно таку дружбу, між малою і Олесею, нам використати в доброму напрямку. Ось наприклад: скоро Валерка приїде, так Олеся може з малою все говорити а так тобі переказувати коли щось варте уваги. Будемо якось рятувати одні одних для загального щастя в родині. Ти просто малі не признавайся що ви з Олесею говорили, немов порада Олесі дала позитивний результат і залишилась таємницею серед них.

- Звичайно що вона мамі не признається все про свої почуття, я себе пригадую. Олеся, вона знаходить спільну мову з кожним, потрібно порозумітися з тринадцятилітньою, Олеся саме про себе почне і розмова розв'яжеться як серед ровесниць.

- Все ж таки добре що ми тут поруч живемо: забігла Тамарка, домовились і справу закрили без суду і слідства. - Підвів підсумок Віктор.

Наступив день виборів президента в Україні. В неділю 31 жовтня, народ потягнувся до виборчих дільниць в усіх областях держави. Вибори були напруженими як серед політичних лідерів, так і серед громадян України. Справа в тому що два найбільш ймовірні кандидати в корені відрізнялись своєю передвиборною політикою та агітацією. Один з них тягнув Україну до Сходу, тобто до Росії, в усіх розуміннях: політичних, економічних, культурних, історичних та оборонних. Другий навпаки направляв погляд на Захід, до Європи та цінностей, які прийняті на заході і в США.

Коли в Україні вже було біля десятої вечора, Олеся набрала номер до Ковальських, щоб запитати про події і взагалі про їхні справи по поводу переїзду в США. Наталя підняла трубку:

- Добрий вечір Наталя!

- Привіт Олеся.

- Як там у вас з виборами?

- Ой, таке твориться. Ми ще не знаємо хто буде, кажуть що буде малий розрив голосів і буде другий тур виборів. Може тоді вже щось проясниться з тим.

- А у вас коли проясниться з виїздом?

- Затягнулись ми Олеся. Був час літом більше все владнати а мій Василь як сама знаєш: рибалка, допомгти одному коло машини, другому коло трактора а там нап'ється і вже по справі. Зараз він кинувся вже після того як на городі впорядкували, а воно запізно. Всюди куди не звернешся в органи, усі виборами зайняті. Не знають хто буде і яка буде перестановка влади. Хабарі беруть, кожен думає може здійнуть його і вже не дивиться ні нащо. Люди нервові, не встигнеш двері в кабінет відчинити як гаркне на тебе так, що вже не хочеш ні говорити, ані дивитись на них. Нам вже не багато, вже навіть думали малого в школу не посилати а тут вже два місяці ходить. Може з тими виборами впорядкується, тоді вже вільніше буде, але напевно цього року таки не встигнемо закінчити з тими паперами.

- Жаль, а я думала що ви вже будете скоро тут поруч коло нас.

- Будемо Олеся, надіємось що все впорядкується в політиці.

- Тоді добре, ідіть спати. Привіт там Василеві і своїм батькам передавай.

- Олеся, а як там Ліза, як твоя племінниця?

- Так нічого: живі здорові. До речі, коли все буде добре, в мене буде ще одна племінниця: Ліза чекає на дочку.

- Ой! Ти що кажеш?

- В січні повинна народити, буде з січня так само як я.

- Передавай привітання. А Тамара далі так любить коні?

- Любить, навіть такий плакат з конем в спальні її висить.

- А наш Валерик говорить: «Я зробив собі фото на коні. Буду виглядати як ковбой». Він так сказав тому що знає про те що коні Тамарі подобаються; бачиш як воно є Олеся.

- Ой Наталя: йому ще не одно і не одна буде подобатись. Що він розуміє в шістнадцять років? Хлопці вони є хлопці. Мій Юра вже мав такі плани коли в армію ішов а як відбулось?

- Е, не говори: а твій Вітя як полюбив в шістнадцять, так до тепер любить Лізу. Так що тут може і нашого Валерика таке відбуватись.

- Все можливо... - Насилу вимовила Олеся.

Після розмови з Наталею, на Олесю впав смуток. Вона відчула вину за свої старання які вона приклала для того щоб брат Юри переїхав в Штати. Олеся вирішила не признаватися в тому що вона почула від Наталі, тобто не розказувати Лізі. Звичайно така таємниця носила тимчасовий характер, так як таємниць між Олесєю і Лізою не було. Але щоб Ліза запобігла зайвих хвилювань будши в положенні, Олеся відклала розмову на інший час.

Олеся походила по кімнаті, а так як Віктор з дружиною поїхали до батьків Лізи, Олеся вирішила піти пішком до мами. Правда вона запропонувала щоб Юра ішов з нею, але він

відмовився мотивуючи тим що вже досить поправився, а мама почне знову припрошувати щоб він щось повечеряв. Юра залишився дивитись якийсь серіал по кабельному телебаченні.

Олеся взяла з собою Олега, і поволі пішла по вулиці розмовляючи по телефону з Лілею яка також говорила з Україною і цікавилась виборами президента.

Прийшовши до мами, Олеся привітала діда з бабою, поцілувала старих Бойчуків і пішла з мамою на кухню, тим часом коли старі розпитувались малого Олега про його життя.

Олеся переказала розмову з Наталею, Марійка вислухала а так почала говорити:

- Чому ти Олеся таким переживаєш? Немає біди жодної: діти здорові, чоловік працює, гарно почувається, тебе також можна в кіно знімати нівроку, що тобі ще потрібно? Яюсь буде воно: не буде так як я хочу, як Наталя хоче, а буде як Бог дасть. Коли ви були дітьми я так собі думала також: може щоб Вітя брав ту чи іншу дівчину, про тебе також в голові переставляла хлопців хто який і з якої родини. Якщо по правді я не розраховувала на таку невістку і на такого зятя: думала що будуть гіршими. Знаєш як воно важко що все було добре? А тут і свати гарні в нас, і ще про мене Ліза подумала.

- Мам, розумієш яка проблема тут стоїть: Тамарка красива і Валерка також гарний. Коли приглянутись, вони так як пара виглядають повістю відповідно. Знаєш коли б він був не до неї, тоді само собою а тут як сама бачиш. Нехай хто що хоче говорить а таки з хлопцями простіше. Може збитки хлопці роблять, може там в якусь бійку влізуть, лиш мені здається що все ж таки простіше з ними.

- Бачиш Олеся, а коли ти не могла зрозуміти чому я тебе самою в місто не відпускаю автобусом. Ти питала мене чому Вітя їздить сам а тобі я не дозволяю.

- Ти все правильно робила, я тепер багато побачила і розсудила твої поступки як досконалі.

- Вже аж так не потрібно мене підносити, - засоромилась Марійка, - просто я вас любила і люблю до сьогодні. Тоді в мене не було чоловіка і ви в мене були все що залишалось від вашого батька, все що він залишив був для мене: це ти і Вітя. Серед свого переживання і горя, я побачила таку чудову комбінацію: виглядом ви пішли в Левчуків а душею в мою родину.

Під час розмови Марійка поклала чай на стіл, нарізала лимон і сіла слухати як Олеся розповідала про пригоду з Тамаркою і як Лізу розжалобили історією про дітей-сиріт. Марійка захоплено вислухала і запитала Олеся:

- А ти мені чому колись подібні історії не розповідала?

- Так в мене повелося що я завжди комусь можу допомогти порадою а собі вже як є. До речі по поводу дяді Лева: я повинна взнати номер телефону потерпілого і перед судом з ним поговорити. Коли я його переконаю і він відкличе свої претензії як потерпілий, тоді може обійдеться справа якимось невеликим штрафом і кінець.

- Також придумала сама?

- Ні, тут вже Ліза запропонувала таку послугу.

- Мене просила щоб я не хвилювалась а сама бачу також хвилюється. Спробуй Олеся, може справді обійдеться. Ми з тобою ще не в таких обставинах інколи знаходились, але вижили. А Левові неприємно дуже, правда найгірше боїться щоб мама не знала, мораль буде читати йому як маленькому, так він висловився. Сама знаєш що в нас мама Лева так само дивиться на речі як Ліза, а вірніше Ліза так як вона, тому що від неї навчилась. А я Левові скажу сьогодні що в нього новий адвокат появився, безплатній.

- А чому безплатній: ви ж нам за хату платите половину суми, правда грошей як колись не було так само зараз.

- А коли їх було досить Олеся? В Україні життя колись було зовсім інше: заробив гроші, взяв якусь частину а решта в шкатулку дерев'яну на колись поклав. Тут як сама бачиш: спершу послуги, кредити а в кінці місяця платиш за те чого вже з'їли, грілись, Інтернет дивились і таке інше. Тут Олеся розходи ідуть спереду а заробітна плата за ними.

- Зрозуміла: розходи так як колись коні Петра Стецькового, а плата як віз за кіньми.

- Так воно є Олеся: куди коні пішли, туди віз потягнувся за ними.

На кухню прийшов дід Федір, так як Настя продовжувала розмову з Олегом, своїм правнуком. Федір сів до столу і зачувши про коні Петрові промовив:

- Нема Петра сусіда а політика там далі не спить. Кажуть що вибори, народ метушиться, голосують там і таке. Може краще буде жити там, хоча нема чого грішити і на таке життя. Коли не мерзнуть люди, не голодні, на голову не капає, тоді можна жити.

- Але вам тут краще діду, хіба не так?

- Краще Олеська, краще від того що ви тут. А коли б не ми разом, нічого б мене не тішило. Це вам молодим вітрини файні, вбратись по-панському, а нам старим одна радість: там Олешко твій розкажує бабі про якусь птаху і вона тішиться ніби сама птаху і може полетіти високо під саме небо. Ось така нам втіха старим, дитино люба...

29

Три дні перед тим як мав відбутися суд у справі Лева Арлана, Олеся взяла з собою Лізу і поїхали вони на ту саму заправку на якій відбулась пригода. Правда Лев не запам'ятав заправника, тільки сказав що він був пострижений коротко і середнього росту. Олеся вирішила що мабуть там небагато працює їх і можна запитати, лиш щоб він знайшовся на робочому місці.

Приїхавши туди, Олеся поклала свого Лексуса і вийшли з Лізою з машини. Ліза прикриваючи плащем свого живота щоб не було холодно маленькій, стала розглядатись навколо. Олеся зразу направила до колонок біля яких крутились два мужчини, так як машин заправлялось кілька дві. Олеся вирішила послухати котрий з них розмовляє російською мовою, а ще було простіше поглянути на напис, на якому було написано ім'я працівника і знаходився він на лівій стороні на грудях спецівки. Але перед тим поки Олеся встигнула розгледіти, один з працівників заговорив першим:

- А вам что барышни: бензин в карманы налить?

- Нет спасибо, в карманы не надо. Вы вот что: скажите лучше кто из вас имеет суд в ближайшие дни.

- А за драку что ли?

- Именно. - Відказала Олеся.

- Это к тебе Толя! - Працівник кликнув до товариша.

- Привіт земляки! - Той самий Толік заговорив по-українському.

- А ви звідки знаєте нас? - Олеся здивовано поглянула на Лізу а так на молодого чоловіка.

- А що тут знати? Тачка твоя? Так наклейка говорить хто там рулить.

- Ой, справді. - Олеся оглянулася на заднє вікно свого джипу, на якому красувався український прапор з тризубом.

- А ви також з України? - Здивовано запитала Ліза.

- З самої, самої: Одеса-мама! - Плеснув весело долонями чоловік.

- А можна вас на хвилинку, поговорити потрібно.

- Я слухаю і локатори мої працюють на всі кілогерци!

- Толя, ты отойди туда, мол в парашу пошел, а я здесь чтоб ты не торчал просто так. - Порадив товариш, знаючи що розмова не на одну хвилину часу.

Толік махнув рукою і вони троє пройшли за стіну заправки. Одесит запитав:

- Так що принесло до мене таких симпатульок двох?

- Ми по поводу суда котрого вам назначено в среду.

- Так що в тюрюгу мене?

- Ні, Толік ми з вами поговорити хочемо. - Глибоко зітхнула Олеся.

- Я слухаю вас дами любезні.

- Може щоб ми домовились так щоб там в суді, якого ви вимагаєте, обійшлося...

- Це я вимагаю суду? Обалдеть можна! Ні ви як мені таку маляву ліпите красавіци?

- Ні зачекайте, - стала заспокоювати Олеся, - суд же назначено і ви повинні з'явитись там. Бійка ж відбувалась і ми хочемо знати чи можливо якось домовитесь з вами...

- Слухай, тобі скільки років? - Перервав розмову Толік.

- Мені, - зупинилась Олеся, - мені, а вірніше нам, тридцять один рік, А при чому тут вік?

- А я подумав такі як я, мені двадцять чотири, лиш все одно давайте перейдемо на «ти». В мене не ведеться базар так по-буржуазному якось.

- Нехай буде. - Погодилась Олеся а Ліза похитала головою і в душі привітала простоту одеського хулігана, подумавши що буде простіше домовитесь з таким.

- Так слухайте мене уважно: це ви мене в суд тягнете, вам лиш бакінські в голові сидять, вам лиш потрібно щоб хтось комусь в чайник дав, вам що-будь лиш щоб бабки щибати і навіть в таких правильних чуваків як Толька з Привоза!

- Бакінські, це ж хто такі? - Прижмуривши очі запитала Олеся.

- Бакси, вам лиш бакси! Замість того щоб ось ця мамаша сиділа в хаті і чекала коли родить, ви з паперами бігаєте, по судах шляєтесь, вам бакси; кажу бакінські в голові!

- Які бакси Толік? - Благальним голосом заговорила Ліза.

- Я в Одесі в розборах через день бував, в мордобоях, а тут з мужиком обнялись по дружбі і вже лігаві за підштанці беруть. А ви лиш чекаєте на скандали як старий кіт на мишву.

- Толік за кого ви нас прийняли? Нічого не розумію: хто чекає на таке? Кому гроші потрібні від вас? Ми навпаки приїхали щоб справу залагодити і щоб якнайменше обійшлося в суді вам і нашому родичу. - Ліза розвела руками.

- А ви що не адвокати його?

- Які адвокати Толік? Ми хіба схожі на таких?

- А на кого по-вашому ви ось такі нарядні схожі? Ні реально: на кого ви схожі баришні?

- Ні Толік, вислухай нас: того чоловіка звати Лев, він мій вітчим а для моєї братової, батька рідний брат. Мене звати Олеся, її Ліза. - Стала пояснювати Олеся суть справи.

- О, вже базар другий. - Зрадив Толік. - Тепер врубався і базар правильний!

- Давай розкажи як воно було все.

- Нормально було, там на касі мавпа стара сидить, вона стуконула лягавим. Я торчу там коло колонки, тачка підвалила така мала з брезентом і стала. Я по мобілці вияснив справи і там базар такий був: коротше чувака грузив. Той мені мозги пудрить конкретно, я крикнув йому: подожди, жидка заправлю і потолкуємо. Тут мужик з тачки вилазить і до мене: «ты чё вякнув? Кого жыдом обозвал?» Там клешнями мене за шкварки я йому толкача і понеслась. Но мужик правильний, могло бути в масть а там мавпа стара лінзи протерла і на трубу впала. Я глипнув а тут мусорів завал. Такий прикол получився красотки мої любі.

- Толік, почекайте, - поцікавилась Ліза, - а звідки ви знали що той самий мужик єврей?

- Коню понятно. Під'їхав, а в тачці висить зірка, ну Давида символ. Професія в мене була в Одесі така що я за секунду все бачив, а за другу вже ніхто того не бачив, коли я побачив. Навіть зразу я знав що ви з України по вашій липучці. А липучка у вас реально правильна.

- Так ми домовимось про те щоб в суді ви не вимагали чогось від нашого дяді Лева? Знаєте він почне вам закидати що ви його назвали, там ще потягне на антисемітизм а тут з тим строго. Будуть лишні неприємності в нас усіх. - Ліза перехилила голову і стала дивитись на співрозмовника.

- Так це прикол, а ти чого мене париш подруга? В мене батя єврей, який семітизм? Ти що подруга? Мені пофік суд їхній! Хочете я не прийду взагалі? Так що не наросоватись реально?

- Та ні, прийти ви змушені, - пояснила Олеся, - просто скажіть що претензій не буде у вас до Лева. Я вас в ресторан запрошую з вашими товаришами за мій рахунок, я там менеджером працюю, ресторан гарний а власник також з Одеси між іншим.

- Так це ви там свого Лева, чи тигра, чи леопарда, ламайте дівахи, я не маю претензій до нього. Та я в Одесі в таких тусовках кожен день, там в мене шмотки від крові не висихали, я мужик правильний був; що ви подруги? Я б сказав що мужика за мордобой в суд потягнув так мені б там кранти! А ресторан це правильно, лиш не з коришами, я з подругою двоє лиш.

- В любий час, ось моя візитка а там перекажеш дівчатам що прийшов Толік одесит щоб мені передали; я накрию по-королівське. Скажеш: перекажіть Володимирівні і все.

- Підвалю подруга: коли ти мене тут знайшла, я знайду. Впізнаю на край світу, очі в тебе добрі і поняття правильні.

- Тоді до зустрічі в суді в середу; я під'їду також. - Усміхнулась Олеся.

- Давайте землячки, а ти також з наших? - Толік поглянув на Лізу.
- З ваших. - Олеся зрозуміла про що Толік натякнув і відповіла за Лізу.
- Воно видно і без зірки Давида. - Толік протягнув руку Лізі, - давай краба дитя Ціона.
- Тоді до побачення. - Промовила Олеся на прощання, також подавши руку одеситу.
- Правильно зробили що базар замутили тут. На душі спокійно буде, в суд підвалю правильним. Привіт там вашому Леву, правильно що зірку возить! Окей подруги, не підведу! Олеся з Лізою направились до машини, Толік ще оглянувся і кликнув:
- А кого чекаєш маманя?
- Донечку; третя в нас вона. - Усміхнулась Ліза а так як вона трошки поправилась, ямка на її лиці була дуже виразно видна.
- Правильно, реально правильно, наших побільше тут, щоб амерекосів грузили по повній програмі! А за антисемітизм нехай не пробує навіть Лев ваш, я такий як він, може він в своїх поняттях, але кров в мене така як в нього. Я хоч не лев, я Толька з Привоза!
- Все буде добре; спасибі тобі за те порозумівся з нами. - Відповіла Ліза.
- Як правильно - так правильно. - Засміялась Олеся, сідаючи в машину.

30

В середу Олеся покликала Лілю і повідомила що їй потрібно відлучитися в годині 1:40, для того щоб поїхати на суд. Олеся почала розповідати про Толіка і про розмову яку вона і Ліза з ним вели. Ліля слухала з захопленням:

- Від коли ми Ліля приїхали, Ліза ходить і повторяє постійно «реально правильно», а їй сказала щоб не говорила так, тому що коли мала народиться, тоді замість того щоб говорити «мама, тато» буда говорити «реально правильно». Знаєш Ліля як інколи буває як щось дурне голови вчепиться, годі позбутись.

- Знаю Олеся, я колись так матами загинала як батяр який. Просто хотіла з себе показати щось і почала з матюків. І тоді вони реально увійшли в привичку.

- А як позбулась такої привички?

- В один день.

- Цікаво як так можна?

- Все можна Олеся, лиш мені допомогли.

- Ще цікавіше, як воно відбулось?

- Дуже просто, простіше не буває. Я часто навіть перед мамою вихоплювалась матами, мама сварила, але не брало мене реально. Одного разу батько почув, ось тоді забула свої слова нецензурні а батькову допомогу пам'ятаю до сьогодні.

- Зрозуміло, напевно саме так «реально правильно». - Розсміялась Олеся.

- Давай Володимирівна, ти починай збиратись уже щоб не запізнитись в суд. А тут покерую замість тебе трошки.

Олеся так зробила, вона виїхала скоріше щоб не запізнитись на суд. Тільки Олеся забула свій телефон в своєму офісі, а біля половини другої зателефонувала Ліза щоб запитати чи Олеся не заметушилась і не забула за суд. Телефон Олесі взяла Ліля, думаючи що це сама Олеся питає про нього. Ліля почала розмову з Лізою а так як не було дуже зайнято в ресторані, вони проговорили коло години.

Тим часом суд довго не відбувався і Олеся уже в четвертій годині повернулась в ресторан. Ліля вибігла їй на зустріч і сказала що мама з книгарні уже телефонувала три рази і хвилюється. Олеся запитала Лілю:

- Де моя труба реально?

- В мене, я ношу з собою. - Ліля протягнула телефон Олесі.

- Ти також слухай щоб я два рази не говорила одне і те саме. - Кивнула Олеся до Лілі, і стала набирати до мами.

- Алло мам, я перепрошую, телефон забула в ресторані.
- Олеся, як там? Лев також не включив телефону, думаю може заарештували його.
- Він виключив перед судом а зараз йому не до телефону: поїхали троє кудись діло замочити реально.
- Як замочити? Нап'ються і знову битись стануть?
- Ні, там мир правильний: Лев з Кавказу і Толька з Привоза; друзі тепер реально.
- А хто там третій що ти сказала що три поїхали? Може батько Лізи був там також?
- Він був, лиш він не поїхав з ними. Саме про третього я хочу розповісти тобі коли час маєш там звичайно.
- Маю час, тут немає людей зараз.
- Як кажуть люди: не буває біди щоб не вийшло на добре.
- Ти про що Олеся?
- Слухай що трапилось в суді: там почали за власника заправки, чи в нього претензій немає, таке інше, а він тут не живе і так далі.
- Мабуть хотіли накрутити грошей трошки.
- Саме так. Але це все пусте, слухай далі: в суді дядя Лев, твій любий забіяка, зустрів одного мужика грузина з Кутаїсі, а той знає його і Гаріка ще з Союзу, як він висловився «з Совка». А в суді був він тому що він власник двох будинків в яких знаходиться по десять апартаментів. Там когось він виганяв з апартаменту чи гроші вибивав, дослівно не знаю, лиш щось в тому роді. Я запитала його про апартаменти а він сказав що зараз має чотири вільні квартири: дві двох спальні, одна студія і велика трьох спальня. Я почала йому за Ковальських говорити а він сказав що можуть навіть завтра заходити в апартамент до нього, при тому заставу брати не буде так як знає Лева нашого. Але що цікаво і вигідно що його апартаменти тут поруч в Гарден Сіті.
- Олеся, коли він має апартаменти в Гарден Сіті, чому тоді в нього суд з жильцями в Брукліні? Я думаю що по місці проживання повинні люди судитись з ним.
- Мам, я не знаю. А може він за порушення правил на дорозі в Брукліні суд мав? Звідки я знаю, лиш все одно дуже добре що ми його зустрінули.
- Воно добре було б щоб Ковальські приїхали скажімо за два чи три тижні, а так він не зможе чекати довго.
- Я думаю коли в нього двадцять квартир, не може так бути що усі були зайнятими в один час. По крайній мірі можна перед тим поспитати його; телефон його в мене є.
- Можуть бути не тільки зайнятими а ще черга може бути навіть. Це ж поруч Нью-Йорк Сіті Олеся; сама подумай.
- Все ж таки в запасі будемо мати його, а мужик він так непоганий на перший раз.
- Так він поїхав з ними разом справу відмити?
- Поїхав.
- Тоді давай Олеся, я все ж таки на роботі; вечором поговоримо більше. Добре що ти мене заспокоїла з тим судом. Не бачиш як мій Лев хвилюється тим що жінка тут ходить по магазині а він навіть телефон не включив.
- Сама розумієш: коли біда була б коло нього, сам дзвонив б до тебе, а коли пронесло, тоді пішов відмити з реальними чуваками.
- Олеся, ти вже залиши ті жаргони одеські будь ласка.
- Давай мам, цілую тебе реально.
- Олеся, дякую тобі за допомогу, Лізі також подякую.
- Обов'язок допомагати в мене. - Промовила на прощання Олеся і задоволеною пішла в офіс ресторану.
- Ліля ще пригадавши запитала Олеся:
- Володимирівна, ось ти мені об'ясни коли зможеш: як це єврей працює на заправці і при тому бензин наливає? Якщо він єврей, тоді якийсь реально неправильний.
- Я не думаю що він єврей, прізвище в нього якесь руське. Просто перелякався щоб Лев не жалівся в суді на нього, що той обізвав його «жидом».
- Ось це більш реально коли так. - Погодилась Ліля.
- Повернувшись додому після роботи, Олеся почала сварити Лізу:

- Ліза, як це ти вагітною ходиш і Ліля мені призналась що ти годину розмовляла з нею по телефону?
- А що тут такого? Боїшся щоб мала не пішла працювати на телеграф?
- Шкідливо надзвичайно для вагітних жінок розмовляти мобільним телефоном!
- Не хвилюйся, я домашнім розмовляла. Мені мама моя про це говорила скоріше і так стараюсь щоб дотримуватись такого правила.
- Мама ж звідки знає про таке?
- Мама все знає, для того вона мама щоб знати, а ще коли справа торкається такого делікатного питання як народження в родину ще одної Ляльки. Я вважаю на таке - будь спокійною.
- Тоді реально правильно подруга. - Засміялась Олеся.
- Олеся. - Ліза перехилила голову і стала дивитись на Олеся миловидним поглядом.
- Що таке?
- Спасибі тобі від усього серця. - Усміхнулась Ліза.
- За що така вдячність?
- За те що ти хвилюєшся про мене і про нашу маленьку Ляльку.
- Я ж швидше стала мамою і тому можу вже підказати комусь. - Погладила себе по грудях Олеся. - До речі я вже Наталі похвалилась: сказала що в мене буде друга племінниця.
- Вона що відповіла?
- А її як бачиш - перша хвилює.
- Ти серйозно Олеся?
- Все нормально, все реально правильно.
- Так коли вже будуть на кінець?
- Не знаю, там політику мутять в Україні: Андрій ваш не хоче через політику їхати а Ковальські навпаки хочуть лиш ще не можуть; ось такі справи в нас.
- Так коли знатимемо що буде з їхнім приїздом?
- В неділю буду питати, - відповіла Олеся.

Перший тур виборі в Україні, пройшов з активною кількістю учасників голосування. Громадяни відкликнулись на те що б прийняти участь в цій важливій для країни, та для них самих, справі. Вибори було зараховані дійсними, які відбулися з відповідною кількістю голосуючих.

Перший тур, не поклав крапку в спірному питанні між кандидатами на пост президента країни, взагалі він не міг цього вирішити по тій причині, що балотувалась велика кількість самих кандидатів від різних партій і фракцій. Центральною Виборчою Комісією було реєстровано 26 осіб, які бажали зайняти крісло голови держави. В зв'язку з цим, було назначено повторні вибори, тобто другий тур, який мав вже визначитись серед двох кандидатів, які в першому турі набрали найбільш голосів в порівнянні з іншими. Вибори було назначено нові, на місяць листопад.

Перед тим як пробігло двадцять днів, Олеся все ж таки зателефонувала до Лук'яненків щоб взнати їхні політичний настрої. Людмила повідомила про те що сама Україні поділена на політичні регіони і хоча сам Київ відносився до ділянки регіону в якому перемагав прозахідний кандидат, тобто Віктор Ющенко, все ж тут як в столиці відбувались усі драматичні події.

Також Людмила призналась що Андрій, чоловік її став в опозицію до своєї мами, яка підтримувала блакитно-білий блок.

Олеся зрозуміла що тепер усім не до еміграції: люди в стані очікування, в стані сподівань.

Двадцять днів розриву між датами виборів, пробігли дуже швидко. Коли було закінчено другий тур голосування, опозиція побачила що Центральна Виборча Комісія перетягує висновок результатів на сторону кандидата Віктора Януковича, якого піддержувала активно Росія. Навіть в Москві плакати наголошували і заохочували українців, які там знаходяться і звичайно мали право голосу, щоб брати участь у виборах безпосередньо: голосувати саме за їхнього прихильника. Були відряджені спеціальні потяги які везли людей голосувати в Україну; Росія приймала активну участь в голосуванні в рамках дозволеного законодавства, але явно і не ховаючи свої інтереси, як перед народом України, так само перед світом.

На наступний день, двадцять другого листопада, в Україні почалась акція яка увійшла в історію країни. Акція одержала всесвітньо відому назву «Помаранчева революція». Сотні тисяч людей потягнулись в Київ щоб вирішити долю держави. На головній площі Києва, яка відома під назвою Майдан Незалежності, кожен день збільшувалась громада людей аж поки не переросла в таку масову кількість народу, що від коли Україна стала самостійною, тут такого не відбувалось.

Засоби масової інформації всього світу, заговорили про Україну, про Помаранчеву революцію. Сполучені Штати також активно сліdkували за розвитком подій в Україні, де серед засніженого холодного Києва, демонстранти розбили наметовий табір. Всюди де кілька працювали українці за кордоном, їм почали говорити про їхню країну та допитуватись що там відбувається і як взагалі розвивається політична драма.

Марійку питали також на роботі, Олесю запитували, навіть зателефонувала Тереза з Канади і цікавилась чи є рідні в Бойчуків які живуть там і чи вони в безпеці на даний час. Саме Тереза розуміла глибину небезпеки політичного хаосу в Україні, перед її очами проплили роки її дитинства і тому спогади не могли обминути того, що вчинила для неї родина Бойчуків в той жахливий час, який захопив її підлітком на Прикарпатті.

Через довгий час свого мовчання, зателефонував до Лізи Мар'ян Олександрович, той самий львів'янин який колись на прохання Лізи, виконав важливу службу для неї і для рідних Віктора. Люди заворошилися як ніколи, а сама Україна стала в центрі основних новин відомих інформаційних агентств.

Дід Федір жалів про те що немає Петра Стецькового, саме в такий час його усі стали часто згадувати як давнього політика.

Мітинг на Майдані Незалежності зростав з кожним днем, уряд вбачавши обстановку і ситуацію яка практично вийшла з під контроль, змушений був піти на радикальні уступки перед народом, який не розходився з майдану, ні в день, ані в ночі.

З другий місьць України, з міст та сіл, потягнулись автобуси з продуктами, народом, молоддю. Під сипучим снігом майоріли тисячі помаранчевих стягів на яких була зображена підкова і напис «Так!» Перед народом виступали політичні провідники партій, відбувались концерти, виступали представники різних релігійних конфесій, політологи, гості за кордону.

На дев'ятий день Верховний Суд України, оголосив про скасування результатів виборів які були оголошені Центральною Виборчою Комісією. В зв'язку з цим суд назначив нову дату виборів, а вірніше перевиборів другого туру на двадцять шосте грудня. Лиш народ не розходився, люди чекали на закінчення перемоги задля якої вони тут знаходились уже довший час.

П'ятого грудня в неділю, вечором в Бойчуків зібралась уся родина. Ліза сиділа за столом і слухала новини проте що відбувається в Києві. Коли вже доволі усі виговорились кожен хто що думав і хотів сказати, Марійка звернула увагу на Лізу яка кілька слухала. Марійка уважала на думку та враження невістки, рахувавши її за мудру і освічену, тому Марійка запитала:

- Лізочка, а ти чому щось не скажеш? Поділись якою думкою разом з нами.

- Я так слухаю і думаю, я думаю і мені страшно. Я пригадую той час коли я вперше Олесі призналась про нашу еміграцію, Олеся тоді бувши юною такою як я, лиш вона розсудила подорослому як людина з досвідом. Те що вона почула в дитинстві від старших рідних і сторонніх людей, зокрема від дядька Петра покійного, воно дало їй мудрий урок на політичний аналіз. Я пригадую коли я запитала її що вона думає про те в чому я їй призналась, тобто як вона дивиться на те що збираємось їхати в Штати. Олеся почала мені

розповідати про те що відбувалось і сказала таку думку, мовляв коли б воно повторилось знову, які б жахи прийшло ся б пережити нам. Ось погляньте на мене: я на восьмому місяці, двоє діточок в нас вже ростуть, а коли не допусти Боже почалося б таке як повстання чи заколот що тоді? Що Вітя мій робив б тоді і як мені прийшлося б родити в такому? Я маю на думці події які наводнили Кавказ, бувшу Югославію, та інші місця. Просто так ви міркуєте а я сиджу і думаю: які ми щасливі що ми зараз усі тут разом. Як воно добре що цього не трапилось скажімо в періоді дев'яносто першого, дев'яносто шостого роках. Був час що наша родина також проживали по різних сторонах континентів, лиш зараз ми усі тут. Можливо все там обійдеться без крові і насильства, таким би мовити демократичним способом, лиш скільки переживання аж поки все розв'яжеться і стане життя в нормальне русло спокійно протікати. Уявіть собі щоб зараз я там думала день і ніч: як воно буде, що воно буде, що тих діточок чекає в недалекому майбутньому. В мене немає слів як я хочу подякувати Богові від душі за такий розклад нашого переїзду, який хоча проходив поетапно і періодом від вісімдесят дев'ятого року включно з дев'яносто шостим, але ми вклялись в такий час, що в нас не було надзвичайних переживань та сліз, причинених неспокоєм.

- Ліза, - обізвалась Олеся, - коли б ти так думала б багато про політику та заворушення, тоді твоя мала народилася б такою як Жанна д'Арк.

- Краще була б такою як мати Тереза, - вмішався і розмову Віктор. - Ти Олеся не забувай який кінець був в тієї Жанни.

- Час тоді справді страшний був у середньовіччі. Уявіть собі як це молоду дівчину на вогні живцем спалити; жах такий що мурашки по тілі бігають. - Скривилась Олеся.

- А ти Олеся думаєш що в наш час подібні злочини не реально? - Запитала Ліза.

- Щось подібне може також бути...

- Я тут приносила обідати тим малярам які працювали, запитай діда і бабцю які вони жахи розповідали про Сербію і Боснію. Розказували як малолітніх дівчат гвалтували перед батьками, як молотами мужчин забивали і сокирами.

- Ліза, перестань не хвилюйся, - торкнувся Віктор руки дружини.

- Окей, кільки скажу ще одне: справа в тому що це не відбувалось десь в Африці чи на якомусь острові відірвано від світу, а в самому центрі Європи, поруч Середземного моря. Я переглядала тоді мапу, так це на другому березі Італія, а відстань така як з Івано-Франківська до польської границі, або в Хмельницький. Скільки там: якихось двісті кілометрів відстані. Уявіть собі ось таку картину реально: в Італії на березі моря відпочивають люди з діточками, возяться на моторних човнах, купаються, діти з пісочку домики будують а на другій стороні, через якихось двісті чи триста кілометрів, там міста Сараєво, Косово, Серебреница, десятки сіл і в них ріжуться як дійсно в середньовіччі якомусь темному. А там також жінки, діти, дівчата, юнаки, лиш там серед них смерть, насильство і озвірілі обличчя, руки в крові, кричать п'яні глотки на вулицях. Ніч переспати неможливо, в день на вулицю не вийдеш і все це в Європі, кінець двадцятого сторіччя, вік комп'ютерів і демократії.

- Ліза, - зітхнула Марійка, - тобі в Київ на майдан потрібно, таку промову сказати і може люди задумаються до чого може докотитись.

- Вчителька може бути, так вміє розказати. - Похвалила Лізу Настя, кивнувши діду Федору.

- А вона вчителька: лиш своїх дітей вчить. - Відказав замріяно дід.

Марійка зателефонувала до свого бувшого дому. Телефон підняла Галя, дружина Михася.

- Добри вечір господиня. - Привіталась Марійка.

- Добрий, а ми про вас з Мішою говоримо. - Призналась Галя.

- Як кажуть: «промовка про вовка, а вовк сам прийшов».

- Так виходить.

- Як там ви живете, як з тими виборами там зараз?
- Ой, такий рух, мої молоді в Київ поїхали. Дзвонив Андрій до Славіка і вони двоє з Іркою школу лишили і поїхали.
- Було хоча наказати їх щоб десь там в стороні стояли з краю. Ти знаєш Галя коли б в такому натовпі людей щось трапилось: якась паніка чи кудись натовп ринув, можна впасти під ноги і розтопчуть. Це ж маса народу, а тим більше сніг, люди ковзаються.
- Ой що ж того всього буде я не знаю. А там в Америці щось кажуть про нас?
- Говорять: тут скрізь на світових новинах зараз Україна майорить.
- Значить серйозна справа перед нами стоїть. Ми тут Петра згадували, про вас говорили. Міша мій прихворів трохи. Десь в Остапа свиню різали двоє і знаєш як хлопці на дворі там набігались: лампами смалили, мили, чистили і вода то тепла то холодна, а мій шапку зняв і десь провіяло. Остап дав сала нам, м'яса я нажарила, Міша говорить щоб я їла сама, тому що горло болить і не може.
- Зрозуміло Галя.
- А, ще той поїхав з міста ваш знайомий, що тут приїздив такий з вусами, як він був?
- Богдан Відлига?
- Так, так. Поїхав Відлига в Київ також, мої говорили про нього.
- Та він політик ще з Союзу був. Як зміг би Відлига пропустити таку справу, що ти Галя.
- О, я забула сказати: Тарасика вмерла. Саме на Покрови хоронили.
- Ой, ти подумай, я батькам скажу своїм; вибираються сусіди наші.
- Говорив мій Міша за тата твого і казав: «напевно ніколи Іванович не подумав був що переживе сусіду», вона здоровою була ніколи не скаржилась на здоров'я як то жінки.
- Ой правда Галя. Міша разом з татом працювали і тато збирався завжди помирати з своїм серцем. Правда в даний час вже не говорить про таке. Одного разу Вітя так пожартував а дід до нього наказав щоб не грішив більше.
- А може там клімат кращий для діда?
- Тут тепліше трошки, а клімат такий: по-різному буває.
- А як там ви взагалі Марійка поживаєте?
- Вітя з Лізою чекають на дівчинку, - похвалилась Марійка.
- Добре, щоб здорова народилась і виросла вам на втіху. - Побажала Галя. - Може приїдьте сюди поглянути.
- Вже коли там успокоїться все, тоді все можливо. Зараз хіба що просто в Київ легіти на Майдан Незалежності разом з оранжевим наметом і газовою міні пічкою.
- Кажуть що їдуть за кордону багато людей; молодь їде дуже.
- Ми також тут слідкуємо за новинами, нам не байдужа доля України. - На прощання сказала Марійка до Галі.
- Після розмови Марійка розповіла дітям про те що вони говорили з Галею. Буквально через п'ятнадцять хвилин Вітя зателефонував мамі:
- Мам, тут мені ідея підійшла одна: я порився в своїх паперах і блокнот старий знайшов. Я знайшов телефон до того дядька Сані тральщика в якого я перебував колись. Я подумав: може щоб вислали щось Богданові в Київ коли він там?
- Ти Відлигу маєш на увазі Вітя?
- Його самого. Він колись виручав нас, а так як політика для нього дуже важливе питання, а ми в такий час пригадаємо йому про себе, для нього буде одночасно: радість, сюрприз, допомога і політична підтримка від нашої родини.
- Геніальна ідея в тебе Вітя! - Вигукнула захоплено Марійка. - Потрібно нам також якусь участь прийняти в тому що відбувається там в Україні. Як ми можемо так сидіти і лиш слухати? Потрібно коли не там, так з відси щось допомогти, тим більше в нас така людина там знаходить, яка нам допомагала в прикрий час. Як твоя Ліза тоді говорила: «добре що ми тут разом», лиш не усі люди поїхали кудись; там люди живуть і ми нічим не кращі від них. Потрібно обдумати як ми можемо допомогти землякові нашому і як знайти його в Києві там.
- Мам, а твій Лев не буде проти?
- З якої причини?
- Він же колись ревнував тебе до Відлиги.

- Ой Вітя, не сміши мене. Мені хіба скільки років як тобі? Це там нехай вас ревнують: Ліза тебе а Юра Олеську нашу, а мені куди вже про таке говорити сину.

- Тоді окей, слухай мій план: я не думаю щоб Відлига будши в даний час в Києві, не зайшов до Сані, більш того: може він навіть живе в нього. А двом старим людям також потрібно витратитись в такому місті, тим більше в такий час де можна сказати все поглинув політичний процес. Я знайшов телефон і думаю що номер його такий самий, він же був домашнім, не думаю що вони щось поміняли. Одним словом я думаю що з ними зв'яжусь коли там буде ранок, все розпитаю про обстановку.

- Вітя, нам потрібно гроші вислати переказом в банк, тому що посилка буде іти довго а там холодно і він собі купить що потрібно.

- Напевно так буде правильно. Правда я думав йому продуктів сухих, куртку якусь теплу і звичайно помаранчеву шалю.

- Все правильно, лиш нам час не дозволить а гроші будуть там вже завтра. Думаю що він там роздягнутим не ходить, чекаючи що хтось пришле йому куртку, а шалю напевно він давно вже придбав а можливо цілий комбінезон помаранчевий натягнув, - пожартувала Марійка.

- Тоді яку суму перешлемо?

- Давай скинемось по п'ятдесят доларів щоб тобі не було важко і усім решта. - Запропонувала Марійка.

- А кого ти мала на увазі інших?

- Ми з Левом дамо сто доларів, дід з бабцею також дадуть. Вони не давно питали мене чи мені не потрібно на який одяг зимовий, я їм відмовила а про Богдана скажу, все одно гроші їхні стоять.

- Я Олесі скажу, нехай пригадає як колись при першій зустрічі Відлига м'яса їй наклав на руки що ледь в хату занесла. - Пригадав Віктор мамі.

- А ти звідки знаєш Вітя? Ти ж в армії був тоді.

- В листі мені написала була, який борщ смачний зварила була наша Олеська, в мене аж слинка стікала в казармі від того борщу якого я собі уявляв за нашим круглим столом в старій хаті.

- Молодець Вітя що пригадав про м'ясо, так як тоді пригадав нашу стару хату; справді м'ясо свіже було, він начальникам на забаву віз його в Гуту тоді.

- Тоді коли зберемо, тут же вишлемо лиш я спершу повинен віднайти Відлигу в Києві. - Пояснив Віктор мамі.

На таку пропозицію відгукнулася також Тетяна. Вона пригадала про те що саме Відлига машину позичав тоді коли Вітя і Юра їхали в Бориспіль по неї і Лізу в аеропорт. Марійка з Левом дали по сто доларів, Бойчуки старі також сотню. Віктор з Лізою сто, Юра з Олесею хотіли бути як усі, теж сотню віддали. Тетяна з Аркадієм скільки ж. В результаті назбиралось п'ятсот доларів. (Правда пізніше Любчик коли взяв, сваривсь що його не повідомили, лиш Марійка пояснила що він ще новачок в Америці і має батьків в Україні а значить йому є кому допомагати крім Відлиги).

Віктор не помилився: Відлига інколи ночував на майдані а інколи в Сані, правда дружина Сані тральщика вже була померла від раку. На наступній день Відлига чекав на дзвоник Віктора, він захоплено розповідав про новини на майдані. Відлига подумав що Віктор просто знайшов його щоб поцікавитись ходом подій, і коли в кінці розмови Віктор назвав довгий номер цифр, які служили гаслом для того щоб одержати гроші, Відлига не повірив. Він подякував і пообіцяв погостити товаришів по наметі які були з Верховини. Обіцяв розповісти їм про Тетяну якої батько з Косова, про діда Федора і усіх решту, які про нього не забули в такий момент. Богдан признався що гроші зараз йому вкрай потрібні і як він висловився що сам Бог послав йому їх, через родину Віктора.

Серед політичних новин які кожен десь спостерігались навіть родиною Арланів, тобто братами Аркадія, проходили і родинні новини. Хоча вони не мали жодного впливу на інших, все ж таки вони були цікавими по своєму характері.

Олеся працюючи в ресторані побачила що Ліля щось хоче її признатись лиш як Олеся любила висловитись «ламається». Олеся покликала Лілю в свій кабінетик і запитала:

- Лілька, ти щось знаєш такого що я не знаю. Я хочу знати те чого я не знаю, а ти знаєш; як ми це питання будемо вирішувати?

- Можна, лиш я хочу гарантії особистої недоторканості.

- Ти що в депутати записалась українськи? А можна взнати на якій ти стороні: помаранчевій чи блакитно-білій?

- Ні, тут не політикою пахне а так собі: новини особистого характеру.

- Тоді ще цікавіше як для мене. - Підклала руки під підбородок Олеся щиро дивлячись своїми сірими і добрими очами, на співрозмовницю.

- Щоб не признатись тобі Володимирівна, це просто неможливо дивлячись на твій щирий погляд. Тільки я прошу щоб якомсь нікому. Звичайно від Лізи не будемо ховати таку справу: як не як а відношення до її почуттів воно має.

- Відношення до Лізи? - Здивовано перепитала Олеся.

- Володимирівна: давай послухай, лиш я прошу...

- Все буде таємно Ліля; я хіба маленька?

- Розумієш: коли виявиться, тоді лиш я могла сказати, я більш ніхто не знає цього.

- Давай розколися вже на кінець. - Не терпілось Олесі.

- Після вчора мені зателефонувала Ріта. Я так здивувалась чому вона мені телефонує; не мали ж спільного нічого ніколи ми з нею. Бувало що ми поздоровалась кілька разів скоріше і на тому кінець. Телефонує і питає мене де працює мій Вадік. Я сказала що він працює там де спецівки перуть для робітників фабрик і заводів. Вона мені говорить що мовляв так як для нього, як для чоловіка, є поважніша робота і більша палата звичайно. Я поцікавилась а вона мені говорить що після того як малий народився в них, їй потрібно щоб Любчик побув частіше вдома. Одним словом Ріта запропонувала для мого Вадима щоб він мінявся поїздками з Любчиком на Флориду. Я сказала що поговорю з ним, тим більше я пам'ятаю що Василь ваш коли приїде, тоді Любчик йому відпустить своє робоче місце. Ріта мені пояснила що краще щоб Вадим пішов зараз, наближаються свята і потрібно їхати рейс за рейсом. Говорить воно мудро: Вадим буде знати дорогу і коли Василь приїде він все одно сам буде переживати їздити. Що ж не говори а дорога далека, там мова потрібна інколи як щось трапиться і так далі. Лиш тільки Василь приїде, так як було домовлено, Любчик зразу іде на іншу роботу а Вадим Василя підучить і поїде кілька рейсів з ним спочатку. Тим більше вона сказала що та бізнес-леді хоче відчинити ще один магазин, так що може прийдеться їхати двома машинами а якщо однією, тоді машина практично стояти не буде. Один водій буде втомлюватись без вихідних і потрібно два навіть на одну машину.

- Зрозуміло. Що ти їй відповіла?

- Я поговорила з Вадимом, він годиться само собою: грошей більше, не працюєш в хімії такій як на його роботі, Любчик свій чоловік і так далі. Знаєш дорога для такого як мій здається романтикою, при чому платною.

- Все правильно ти вирішила Ліля. Ми ж взагалі так плануємо, лиш хто знає який тут буде той самий Василь. Я так зрозуміла що ти боялась що я не образилась за те що Вадим немов займає місце Василя.

- Володимирівна: він не займає його місце реально, навпаки Василеві зручніше буде.

- Звичайно, я навіть не образилася б коли і зайняв. Що ж тут такого? Коли потрібний Любчик вдома більше щоб знаходився, тоді справа розуміла.

- Ось тут Володимирівна і самий горішок знаходиться. - Усміхнулась Ліля.

- Не розумію тебе Лілька. - Нахмурила брови Олеся.

- Все розкажу зараз. Саме тут те за що я прошу щоб мене не продати.

- Не продам я тебе Ліля, лиш говори вже а то мені вже не сидиться навіть на кріслі.

- Тобі таке Володимирівна, а ось Ліза спати не буде, не те щоб сидіти.

- Ліза? - Здивовано перепитала Олеся.

- Тут своя «Помаранчева революція» іде, так що справи пішли реально як говорив Толька з Привоза.

- Лиш давай вже без коментаріїв а то бачу так нерви витягуєш що вже як струни в тієї мелодійної скрипки.

- Коротше як ти думаєш Олеся: Любчик щось може знати про те що в Лізи був скандал по поводу Віктора і Лізи?

- Не знаю... Я не говорила йому, навпаки нам було вигідно прикрити таку справу щоб Ріту перед ним покласти непорочну і гарну. Також Ліза вже з нею помирилась до його приїзду і не думаю щоб з нашої сторони щось сплило. Може Ріта сама йому призналась, хоча я сумніваюсь в такому; не вигідно для неї ж самої.

- Я думаю що він не знає нічого. Послухай далі: вчора мій Вадим був з Любчиком, той йому все пояснив як вони будуть їхати а пізніше признався що Ріта його хоче бачити вдома більше а коли навіть їде щоб не їхав сам а з напарником. Справа в тому що Ріта ревнує його до подруги, тієї самої, що тоді ми бачили її коли в нас машина стала в Ріти на заїзді.

- Ти про Ривку?

- Саме так. Любчик сказав що він з Ривкою спілкується, а Ріта коли ходила вже останні місяці з малим, одного разу перевірила що Ривка не працювала тиждень а її сказала що дуже занятою на роботі. Одним словом є підозріння в Ріти що вона їхала з ним на Флориду. Взагалі Любчик признався що Ріта його має за такого, що він оглядається за кожною.

- Він таким є Ліля. - Впевнено відказала Олеся. - Ні ти не подумай що він поганий, лиш жінки в нього, це зміст життя. Ми колись ще давно їхали в Нагуєвичі і він на одній зупинці побачив як ішла якась в міні. Він так повернув за нею головою що не побачив як автобус зупинився перед нами. Щастя що мама скрикнула і він як гальманув, мама головою до вікна так вдарилась що синець носила тиждень. Приїхали в Нагуєвичі і мама жалілась як вона тепер в бібліотеку піде з синяком, а Ірина Левчука порадила щоб мама собі таку гривочку зробила і закривала нею поки не зійде синець.

- А йому мама щось говорила тоді?

- Тільки сказала коли він вибачався перед нею: «Любчик ти не проси пробачення, а проси на весілля, тобі одружитись необхідно коли така справа з тобою».

- Класно придумала мама, оригінально досить, видно що начитана Федорівна в тебе.

- Воно так, лиш Ріта тапер на мене ще буде злою що я підсунула їй такого.

- Досить з неї Олеся: хотіла хлопчика, має хлопчика. Тепер нехай виховує синка щоб не робив проблем комусь так як вона сестрі своїй робила. Як ти Володимирівна все любиш говорити: «за все в житті потрібно платити», і тут Ріта не виняток.

- Так що: я можу Лізі розповісти вдома?

- Мусиш. - Розвела руками Ліля. - Адже тут саме справа має пряме відношення до її кривди. Правда не знаю чи Лізу така новина порадує, вона може навпаки ще пожаліти Ріту; Ліза така специфічна натура.

- А Ривка нормальна така собою, в неї що мужика немає ніякого чи знайти проблема?

- А в Ріти колись проблема була? Чи може ніхто не клеївся до неї?

- Воно так Ліля, - зітхнула Олеся, - як ти комусь, так хтось тобі. Знайдеться людина що сама не знаючи що робить а зробить так, щоб вага справедливості вирівнялась на один рівень.

Приїхавши додому Олеся переказала все дослівно Лізі. Олесі було цікаво як така новина вплине на Лізу і коли вона закінчила розповідь Олеся запитала як Ліза себе почуває після тої новини. Ліза відказала правду, сказала те що відбувалось в її серці:

- Знаєш Олеся, я розумію що таким радіти воно є гріхом, лиш по правді в мене є саме таке гріховне задоволення від цього. Потрібно його викоренити, лиш зараз я не зможу. Якщо чесно, в даний час я відчуваю смак перемоги.

Олеся побачила як в Лізи по-особливому блиснули очі, якое по-кавказьке. Ліза добавила:

- В мене таке відчуття, яке мабуть траплялось в гладіатора, коли він будучи сам закривавлений, задихаючись дивився на противника який вертівся пробитим у його ногах на закривавленому піску арени. Звичайно воно гріхом так думати, тим більше відчувати.

- Не знаю чи колись зрозумію ваші кавказькі емоції, лиш знаю одне: з вами необхідно жити в злагоді, а коли ні - тоді краще не жити взагалі, - зробила підсумок Олеся.

Помаранчева Революція продовжувалась не тільки в центрі Києва, мітинги проходили геть по усій Україні. Звичайно мітинги мали різні кольори, залежно від місцевості: на сході блакитно-білі знамена розвивались над громадою людей, на заході помаранчеві з символом підкови. На Майдані Незалежності мітинг переріс в загально національний, щоб усмирити таку лавину, вже було не під силу владі, хіба що масовим побоїщем.

Народ України чекав на результат повторного голосування другого туру, тобто так мовити пере голосування. День такого голосування була встановлено двадцять шосте грудня, лиш мітинг не розходився, люди чекали остаточної перемоги.

Тим часом Марійка знову зателефонувала до Галі Михасевої, вона хотіла щось почути про події в Києві і чи повернулись Ірина з Ярославом; дочка з зятем. Але цього разу Марійка почула таку новину що для неї було б кращим щоб не телефонувати взагалі. Галя розповівши коротко про політичні новини, сказала наступне:

- Слухай Марійка, тут недавно до нас заходив такий Іван, ти знаєш напевно.
- Павлюків може?
- Я ж кажу що ти знаєш про кого я, - засміялась Галя, - ти зразу відгадала.
- А він що вас знає?
- Справа в тому що не нас Марійка він знає, а вас казав що знає.
- Не розумію; ми з ним ніколи нічого спільного не мали. Там може Вітя здоровався колись як хлопцями були, а так нічого ніколи.
- Лиш він не за Вітю питався а за Олеся вашу.
- А для чого йому Олеся?
- Не знаю Марійка. Я вдома не була, він з Мішою моїм говорив. Просив номер телефону до Олесі, тому що він казав що напевно проїде в Америку на заробітки.
- Ще цього бракувало. - Сердито промовила Марійка.
- Якось він взнав що ви коло Нью-Йорку живете а він в самий Нью-Йорк таки їде.
- Ще краще. Ой порадувала ти мене Галя.
- Може він не захоче там від вас помочі ніякої а просто так питався.
- Справа не в допомозі Галя. Коли б щось допомогти як односельчанину, тоді будь ласка. Просто він колись там до Олесі приставав в школі дуже, а ти сама знаєш який він насправді.
- Я сварила свого Мішу а він казав що не знав нічого такого.
- При чому тут Міша? За що ти сварила його?
- Розумієш Марійка: той Іван просив номер телефону а мій не знав нічого про таке що ти кажеш; хотів з простоти душі допомогти чоловікові.
- Дав йому номер до когось з нас?
- Не знав котрий дійсний номер і дав адресу до Віті твого. Міша знайшов чи адресу на посилці чи десь конверта була від фотокарточок, лиш там був адрес до Віктора.
- Галя, та ж Олеся живуть під одним дахом з Віктором, коли він приїде тоді саме куди йому потрібно. Для чого Міша дав йому адрес. Він не міг якось там з ним по-іншому?
- Марійка, я ж сварила і кажу так йому: ти не міг відправити і сказати щоб приїхав з неділі. Ми би самі до них на хвилину задзвонили і спитали чи давати якісь дані про вас. Але що вдієш Марійка: Міша перше зробив а так думає вже. Нічого Марійка, Олеся в тебе мудра молодичка, він що там її зробить?
- Воно так взагалі, лиш краще щоб був не знав де вони живуть. Так що тут твій Міша трошки не подумав. Але нічого, воно нам не загрожує: приїде, погостимо як односельчанина,

може хлопці коло машини щось допоможуть не перший раз і нехай живе собі на здоров'я тут.

Насправді Марійка так навмисно закінчила розмову немов тут нічого аж такого особливого, лиш після такої новини, в Марійки стало неспокійно на серці. Вона хотіла комусь поділитись переживанням і встала думати з ким.

Тетяні Марійка не хотіла розповідати, для Тетяни така новина ще буде романтичною якоюсь. Ліза останнім часом себе почувала дуже втомленою, навіть Віктор інколи повертався з роботи швидше а бували такі дні що взагалі не їхав в гараж працювати. Марійка не хотіла що Ліза хвилювалась лишнім, а така новина справді для Лізи була зайвою. З Олесею питання стояло більш серйозно: Марійка знала як часто трапляється що жінки віку Олесі, вже якийсь час проживши з чоловіками, інколи люблять оглянутись в своє минуле юності і пригадувати як час романтики і захоплення. Часто буває що в жінок і не виключно чоловіків також, настають моменти в житті що пригадуючи свою юність, в них тоді наступає момент коли вони починають жаліти за тим чого вже немає і навіть любити тих, хто їх скривдив і хто був свого часу для них зненавидженим. Тому Марійка вирішила щоб не признаватись взагалі про те що вона почула сьогодні від Галі Михасевої.

Марійка знала що колись, саме дружба з Лізою, захопила Олесю новим поштовхом цікавості в той час, але ті роки давно проминули і можливо що давні шкільні зустрічі з своїм однокласником, можуть тепер показатись в очах Олесі як вогники романтичної інтриги і чогось цікавого, та нового, серед буденно життя.

Марійка роздумуючи почала пригадувати Левчуків, чомусь саме в такі моменти коли вона хвилювалась за дітей, щоб хтось з них не виявився невірним в подружжюму житті, її думки наводили на родину першого чоловіка, батька її дітей. Марійка боялась що Олеся не поцікавилась тим що може принести нещастя в її дім, а тим самим Юра не похилився занадто в сторону брата, який повинен скоро приїхати.

Марійка вирішила поговорити з сином, саме Віктор зараз був один з тих з ким можна поговорити. Марійка знала коли щось почнеться, тоді Лізу повідомлять неодмінно, більш того: Ліза зупинить Олесю від усяких нерозумних розмов не те щоб поступків. Ліза покладе ультиматум і Олеся нікуди не подінеться.

Звичайно що можливо було взагалі промовчати і заставити себе забути, але тут могла трапитись проблема. Марійка зрозуміла що той самий так званий Дон Жуан, мабуть все ж таки віднайде Олесю, щоб хоча поспілкуватись по старій дружбі. І коли б не був Іван розпусним чоловіком, а Олеся не його шкільна товаришка, Марійка напевно хотіла б запросити щоб однокласник дочки, поглянув як вони тут живуть і щоб було з ким пригадати давне життя.

Так як адрес було передано саме Вікторів, напевно він і почне шукати згідно адресу по базі даних, саме Віктора, можливо його номер телефону, щоб через нього вже вийти на Олесю. Марійка лиш не знала чи сказав Михась про те що Віктор з Олесею живуть поруч, на одному заїзді і під одним дахом. Так що обговорити справу з сином було просто необхідно.

Марійка вже хотіла зателефонувати знову і запитати Галю коли саме приходив той небажаний гість, але взявши телефон вона передумала. Просто не хотілося б щоб Галя почула якась занепокоєння з сторони Марійки, і тим самим не подумала що Олесі були відносини з тим Іваном наскільки близьким, що через такий тривалий час вони лякають родину далеко за кордоном. Поклавши телефон на стіл Марійка сіла на край столу і взялася руками за голову. Вона думала собі а вірніше промовляла сама до себе тихо в думках: що ж воно так все за одним разом трапилось? Ліза повинна скоро родити, в Україні заворушення, Ковальські на під'їзді, мабуть коли в Україні все владнається, вони приїдуть. Також Лук'яненки може приїдуть, хоча вони до Тетяни, лиш такий візит може хвилювати зятя Юру. А тут ще одне «щастя» просвітилось і також все на того Юру знову. Який тут вихід: з Лізою бажано не говорити зараз, про того Ваньку, з Олесею ні в якому разі; для чого щоб її в голові плутався якийсь давній Дон Жуан. Виходить Вітя цього разу повинен розділити з нею тривогу і домовитись як він поступить коли той односельчанин добереться до нього. Марійка стала рахувати коли вона розмовляла по телефону з Галею перед сьогоднішньою бесідою. Того разу Галя не говорила, а між розмовами час був не довгим, правда Галя могла просто

минулого разу не пригадати, так як усі думки поглинула Помаранчева Революція. От біда - думала Марійка, - десь люди в Київ їдуть, Лук'яненки візит відклали задля політики, Ковальські не можуть завершити з документами, а якогось Ваньку не бере жодна причина: немає для нього ні затримки з документами, ані революції жодної, а в голові його Олеся сидить.

35

Марійка взяла знову телефон і знайшла на екрані ім'я сина. Вона ввімкнула зв'язок і стала чекати. Віктор не підняв зразу, лиш буквально через кілька секунд сам передзвонив мамі.

- Вітя, це я тебе турбую.

- Бачу.

- Як Ліза Вітя?

- Як тобі пояснити: говорить що з цією малою її найважче в порівнянні з тими двома.

- Вона мабуть забула як тоді було і тому їй так здається.

- А може тому що вже тридцять років минуло?

- Вітя, що за питання таке в тебе? Жінки після сорок буває що родять дітей і все окей в них. Бог дасть народить і буде стрибати як лані.

- Мам, а ти чому мене питаєш а не Лізу?

- Запитаю Лізу також Вітя; ми ж не гніваємось, просто я до тебе по справі одній, так мовити делікатній і секретній.

- Слухаю.

- А до мене не зможеш під'їхати?

- Взагалі я можу.

- Тоді візьми малого щоб дід з бабою були зайнятими ним, а ми поговоримо. Можеш і Лізу взяти щоб вона чого не подумала.

- Ліза не поїде, вона голову помила і вже прилягла собі.

- Тоді давай я чекаю на тебе сину. - Марійка поклатла телефон.

Віктор приїхав за двадцять хвилин. Марійка поцілувала Русланчика і шепнула щоб малий забіг налякати діда, який не знає що він є тут. Малому такого тільки підкажи: тут же побіг по коридорчику до дверей спальні діда Федора.

- От абхазець малий, - усміхнулась Марійка. - Що Ліза відпустила тебе Вітя?

- Навіть зраділа що малого забрав трошки з хати. Малий любить шуміти інколи а нині як на замовлення: скаче увесь день як цапок абхазький.

- Зима Вітя: діти в хаті нудяться і тому скаче він.

- Десь в Олесі два хлопці а спокійніше а ми на горі живемо і ще наш малий Ковальським робить неспокій.

- Ой Вітя, щоб кільки такого неспокою було в Олесі, тут може справді скоро неспокій бути в неї в домі.

- Ти про що мам? - Віктор знімаючи дублянку сів за стіл, дивлячись своїми синіми очами на маму яка оглянувшись, також поглянула на нього такими ж синіми очами.

- Вітя, ти пам'ятаєш того Івана Павлюкового який був однокласником Олески нашої?

- Само собою що пам'ятаю. Він ще приставав до неї колись.

- Він є тут напевно в Штатах і має твій адрес.

- А він що має до мене?

- До тебе нічого не має, також коли б він був просто односельчанин чи звичайний однокласник Олесі, тоді все нормально, лиш тут справа трошки така делікатна.

- Боїшся щоб не приставав тепер до неї?

- Думаю вже по-різному Вітя. Живе вона добре з Юрою а тут якийсь з'являється немов з під землі і починає щось копатись в минулому.

- Коли вилазить з під землі і починає копатись, тоді ми зробимо на оборот: почне копати а так залізе під землю, - засміявся Віктор.

- Вітя, тут сміху мало.

- А що він може її зробити наприклад?

- Ну скажімо телефон взнати захоче через тебе, там в ресторан під'їде до неї. Може кудись просити щоб з ним час провела і таке подібне. А коли Юра щось запідозрить і почнуться скандали що тоді? Ти вже трошки маєш досвід в такому, лиш ти був і залишаєшся вірним для Лізи, а тут може і Олесья щось спіткнутись.

- Олеська наша може коли питання стане про нього, вона така спокуса...

- Ти чому так про сестру Вітя? - Марійка запила строгим тоном.

- Сама хвилюється і розумієш як буває інколи.

- Так що тоді ти робити будеш коли він до тебе зателефонує?

- Запитаю як попав сюди, де живе і ще скажу що Олесья всюди з чоловіком ходить.

- Ні Вітя: якась бесіда така як в першому класі; таке не годиться.

- Я не можу так придумати скоро як Олесья може. Вона знає як і що кому сказати а я хіба Лізу запитаю; може порадить.

- Вітя, я саме тому з тобою про це говорю щоб Ліза почувши не хвилювалась, сам сказав що їй не здоровається останнім часом. Коли б Ліза не в такому стані я б з нею вирішила швидко і тобі подали б готову програму як діяти в подібному випадку. Тільки в даний час ще не хватало для Лізи, Олесиних, давніх, амурних історій.

- Тоді я ось що можу придумати: подзвонить він мені а я скажу коли хоче нехай в гараж під'їде, заодно і з Юрою познайомиться. Побачить Ковальського нашого і зразу йому охота відпаде від дурощів різних.

- Справа в тому що в нього твоя адреса домашня а не номер телефону.

- Я не думаю щоб він вже так по-хамське в хату ліз до Олесі, а до мене будь ласка; ще чаю дам як односельчанину.

- Він не просто так заїхав до Михася питати адресу; не юнак який шістнадцятилітній.

- Може роками так, а розумом напевно ще менший. - Відказав Віктор.

- Я тобі сказала щоб ти Вітя знав чого сподіватись коли він все ж таки з'явиться, щоб ти не був захоплений зненацька, а так як в нього саме твоя адреса, виходить що від тебе і почнеться все. Так що будь пильним і розумним, сам розумієш: він без жінки, сам тут.

- Постараюсь, а може він не добереться до нас. Там може думав що Нью-Йорк такий як Львів а тут сам побачить що твориться. Ми ще не з такими справлялись, так що тут не думай лишнього і не переживай зовсім. - Заспокоїв маму Віктор.

Повертаючись додому, Віктор думав все розповісти дружині, кільки приїхавши він побачив що Ліза заснула. Віктор підійшовши побачив що в дружини на шиї знаходився почепленим рубіновий камінь, та сама «Рубінова сльоза». Останнім часом Ліза дуже зрідка надівала його, тому Віктор не міг зрозуміти чому саме ідучи в ліжко відпочивати, дружина наділа камінь.

Коли десь через годину часу Ліза проснулась і пройшла на кухню, де сидів Віктор з Тамаркою, він запитав її:

- А ти може кудись зібралась що почепила рубін?

- Куди зібралась Вітя? Мені так в голові все крутиться що ледь тебе бачу.

- Тоді для чого ти почепила його?

- Просто тебе не було а мені хотілося б щоб ти був поруч. А камінь твій і був замість тебе, - усміхнулась Ліза.

- Тоді чому ти не сказала? Я був би не поїхав до мами.

- Все нормально Вітька. Людині корисно інколи самій побути, в думках порядок навести, розкласти там в голові все по полицках як на етажерку.

- Не розумію тебе: тут говориш що в голові крутиться а тут розкладаєш там все на етажерку. - Віктор підійшов заді дружини яка присіла за стіл і нахилившись притулився стороною лица до її щоки.

- Справді моя етажерка крутиться як колись площадка на якій розвертали паровозів.

- Яких паровозів Ліза? Ти що не пробудилась може?

- Чому не пробудилась? Ти ніколи не бачив в Івано-Франківську такого кола що туди заїздив паровоз, його повертали і він виїздив вже в другу сторону?

- Не бачив. А де таке було на залізниці в Франківську?

- Мене колись мама водила щоб я поглянула. Звичайно тоді паровозів вже не було а там стояв один як пам'ятник. Він був чорного кольору і мав такі червоні лінії. Також мама показувала мені де колись розвертали паровозів. Сам розумієш що паровоз не має дві секції як тепловоз, чи як трамвай, який може їхати в одну і другу сторону не розвертаючись, а паровоз мав тільки один напрямок, так само як автобус. А було таке коло за залізницею коли їти по тому мосту, на якому ми колись стояли: переходиш міст і там внизу видно.

- Я думаю що все відбувалось по такому сценарію Ліза: ти була сама, боліла голова і тобі здавалось що світ крутиться як той паровоз в Івано-Франківську. А так як туди ти ішла через міст, твої думки повернулись в той час коли ти там стояла і мене забирали в армію. В результаті пригадавши те все, ти хотіла щось відчутти минуле і взяла камінь наділа так само як тоді. Тепер скажи чи я щось відгадав хоча трошки?

- Ти вже Вітя як Олеся можеш пов'язати ланцюжок: все так було як ти розклав мені.

- Ой, був би я таким як Олеся, пов'язав би я ще не такого ланцюга. - Віктор подумав про бесіду яку він мав з мамою годину тому.

36

Був холодний день. По дорозі з Брукліна в Меррік, мчав комерційний автобусик на якому була наклеєна реклама Російського телебачення. В кабіні автобуса сиділи два чоловіки на вигляд тридцяти років. Водій був невисокого росту, з хитрими очима і рижуватою борідкою. Другий, навпаки красивим, з гарно підстриженими вусами і коротко підстриженим чорним густим волоссям. Обидва були одітими в робочі костюми а вірніше комбінезони. Наблизившись до Мерріка, один з них, а саме той хто сидів на стороні пасажира, заговорив:

- Так що Тарас: під'їжджаємо.

- Виджу Ванька, я не сліпий кіт. - Водій зареготав.

- Так давай повторимо легенду щоб не розгубитись нам на місці.

- Проста як три копійки Ванька. Коротше: підходимо до дверей, вірніше я підходжу, ти сидиш в окулярах і шапці на очі. Я стукаю в двері, як виходить твоя подруга молодості, ти тут же її впізнаєш а як хто другий, тоді немає значення. Я питаю хто б не вийшов, я просто питаю: ви викликали сервіс кабельного телебачення? Звичайно відповідають що ні, тоді я питаю: як це ні? А ваш телефон такий і такий? Відказує мені якась особа: ні це не мій номер, тоді я питаю: так скажіть будь ласка свій номер а я погляну в базу даних, може хтось з дітей випадково набрав наш номер. Він, чи вона, говорить а я тут же записую і все готово.

- Почекай Тарас: а коли брат Леськи вийде. Може він не робить нині?

- А він що мене знає? Так само питаю як усіх; його також.

- А що мені з його номера телефону?

- Ти ж сам казав що живуть разом в одному будинку вони. Як тобі той Михайло пояснив?

- Так пояснив: живуть разом, хата їхня одна, лиш на два господарі. Одні на другому поверсі, а одні на першому; він не пам'ятав хто де і на якому. Віктора жінка, ну брата Леськи, називається Ліза, брюнетка вона і симпатична дуже. Значить як цей номер над дверима у Віктора, тоді шукаємо другі двері в тому ж будинку. Головне щоб не такий дім де апартаментів багато, але як говорив Михайло що хата, значить хата. - Ванька затягнув повні груди диму цигарки.

- Ти не кури як швець, куриться з тебе як з паровоза. А як дитина якась вийде з хати а ти дихнеш і вона зомліє? - Почав реготати Тарас.

- Головне щоб пес не вискочив. Вони колись там в нас пса такого тримали що просто труба.

- Ще одна така новина і сам підеш під двері. - Підняв палець Тарас.

- Ану почекай: а коли дійсно скаже хтось що телебачення викликали; що тоді?
- Тоді ще краще: випадкова зустріч, ніби ти разом зі мною працюєш вже в нашій компанії.
- А я нічого не знаю по тарілках ремонтувати.
- Драбину потримаєш мені Ванька, що за проблема тут? О коли би так було, тоді ще в хату закличуть на каву. А я поремонтую і при тому безплатно ніби в честь зустрічі однокласників.
Тим часом Тарас заїхав на вулицю на якій вже мав знаходитись будинок. Ванька признався:
- Щось тривожно якщо чесно.
- Не думай земляче, буде добре! Я вже сам хочу щоб ту Леську видіти.
Машина поволі почала їхати по вулиці, звичайно що в нікого з сусідів не виникає підозри в тому що тут щось не нормально, тому що все зрозуміло: компанія по кабельному телебаченні, встановлює тарілки, ремонтує пошкодження, виставляє зрушені тарілки і так далі; одним словом - сервіс. Проїжджаючи пострижений парканець Ванька замітив серед зимових гілок поштову скриньку на якій був номер саме той, за яким вони слідкувати.
- Тут вони мешкають Тарас. - Промовив Ваня.
- Є хтось вдома: Тойота дивись яка крута, може Леська твоя в хаті. О тобі щастить нині: дивись дві тарілки на хаті як локатори НАТО. Мають вони кабельне, значить ми по адресу попали Ванюша.
- Тихо будь, давай щось думай як краще. - Ваня сам до себе промовив: попалась таки Журичка навіть в Америці своїй.
- Ми проїжджаємо, зараз розвертаємось і я так ставлю машину щоб ти з дороги видів одні і другі двері. А за склом тебе ніхто не буде видіти, тим більше буде говорити до мене а не дивитись хто сидить в машині.
- Лиш ти так станеш на сходах там, щоб не заступив мені і я не дививсь на твій зад замість того щоб впізнати когось.
- Приймається зауваження. - Промовив Тарас і загнувши двигуна, зупинившись на другій стороні в най вигіднішій позиції відносно спостереження входів в будинок.
Тільки Тарас взяв папку з паперами, провірив яка ручка пише добре, почепив на шию карточку з своєю фотокарточкою, щоб все виглядало солідно і реально, він хотів поглянути на товариша який натягнув окуляри від сонця, хоча було похмуро і взявся рукою за ручку дверей. Але саме в цей час, показався шкільний автобус. Автобус почав гальмувати і мигалки які заблимали жовтим світлом, швидко переключились на мигалки червоно світла. Автобус загальмував просто коло заїду за яким спостерігали Ваня і Тарас.
- Ще краще, - промовив Тарас, - може якась з них по дитину вийде.
Вони не побачили хто вийшов з автобуса, так як вони на другій стороні а шкільний автобус зупинився і відчинив двері просто заїзду. Через кілька секунд автобус виключив червоні вогні і поїхав по вулиці далше.
Лиш тільки автобус від'їхав, як два так звані телемеханіки, побачили дівчину, яка не пішла зразу в хату а стояла біля поштової скриньки і витягувала пошту. Так як скриньки було дві поруч, і номер був такий самий, кілька різниця була що один з них мав ще добавленою букву «А», саме це був номер жителів верхнього поверху. З цієї скриньки Тамарка витягнула пошту і направила іти в хату.
Тарас моментально вискочив з кабіни, коли він зачинив двері, Тамарка оглянулася. Тарас кивнув рукою щоб вона почекала на нього.
- Hello young lady! Do you speak Ukraine or Russian?
- Yes I speak Ukraine. - Відказала дівчина і глянула голубими очами на незнайомця.
- Дуже добре, я також так вмію. А скажи: твоя мама Ліза чи може Леся?
- Ліза, а Леся, моя тьотя. Ми її називаємо Олеся, а дядя Юра, так само як ви.
- Твоя тьотя Олеся вдома зараз.
- Вона в ресторані і приїде вечором.
- А машина ось ця чия?
- Мамки. - Тамарка рукою поправляла волосся, яке вітер постійно навівав їй на очі.
- Розумієш: тут нам хтось по цьому адресу дзвонив що потрібно сервіс коло тарілок ваших, я не знаю хто і хочу номер перевірити. Ти можеш сказати номер свого телефону і тьоті Олесі?
- Я мамку покличу. - Перехиливши голову відказала Тамарка.

- Добре, дякую, я тут почекаю. - Тарас поглянув як Тамарка побігла в хату, він зрозумів що двері Олесі з правої сторони, (коли входить в будинок), і оглянувшись показав великим пальцем вгору товаришу, який не дихаючи, дивився на подвір'я з кабіни.

Ліза вийшла не скоро, пройшло може п'ять хвилин. Поки вона оділась в зимовий плащ, зійшла обережно по сходах, тримаючись перил в коридорі і вийшла на двір.

- Добрий день. - Ліза привіталась першою, так як Тарас ходив навколо її машини.

- О, доброго дня вам пані!

- Я перепрошую що затрималась, самі бачите. - Ліза натякнула на своє положення.

- Нічого, я не спішу. Я на роботі, а мені за час платять і краще стояти, чекати на когось чим по даху дряпатись як кіт; гроші ж одні. - Весело засміявся Тарас.

- Ви щось питали по поводу тарілок? Мені так донечка пояснила.

- Так пані: тут хтось викликав нас, і я не знаю чи це ви, чи може сусіди ваші, тому що номерок будинку один я так побачив, лиш різниця в одній букві.

- Може мій чоловік, вам телефонував, хоча в нас нормально показує ваше телебачення.

- А в сусідів який номер телефону? Я зараз погляну і вже точно буду знати.

Ліза нічого не підозрюючи назвала сім цифр телефону.

- Я перепрошую вас: ви мені назвали а тут в мене немає такого виклику. А може в них є два мобільних? Скажімо в чоловіка і жінки різні номери.

- Звичайно що так. Лиш я нажаль пам'ятаю один з них, тобто господині дому.

- Чудово, я вже через неї взнаю чи вона нас турбувала, чи чоловік її.

Ліза продиктувала знову сім цифр, яких Тарас дуже виразно і старанно записав.

- Як звати вашу родичку?

- Олександра.

- Щиро дякую вам пані. Я б міг залізти поглянути на тарілку, лиш потрібно щоб хтось слідкував коло телевізора зображення.

- Там син повинен бути в хаті, але ні: сьогодні середа і він на плавання ходить.

- А сину скільки років? Я питаю тому що сам маю два сина і також спорт люблять.

- Вже п'ятнадцятий пішов племіннику.

- Добре, щоб здоровий був спортсмен. А у вас друге буде я так бачу?

- Третє: вже маємо донечку, синка і знову донечка буде.

- Щоб здорові росли вам. Я бачив вашу старшу, схожа до мами. А коли вам обіцяють лікарі.

- П'яте січня; може сьоме.

- О, на Різдво будете свято мати подвійне!

- Спасибі. - Всміхнулась Ліза.

- Тоді я поїхав, ще сьогодні маю точку в Брукліні одну глянути. Зараз та Помаранчева революція там в нас і люди усі тут в ящиках день і ніч слухають новини: як наші так москалі.

- А давайте я зателефоную до Олесі і запитаю коли ви вже тут.

- Бачте, хата висока а в мене драбина лиш на десять футів; драбину з боксу якимось не взяв.

Ліза пройшла за Тарасом аж до машини. Вона поглянула на товариша який сидів і не знав чому Тарас так довго говорить. Ліза промовила на прощання:

- А ви можете мені залишити бізнес-візитку.

- Прошу пані, в любий час дня і ночі. - Тарас протягнув дві карточки Лізі.

- Спасибі, може коли буде потрібно нам сервіс, так вже своя людина буде під рукою.

- Само собою. - Усміхнувся Тарас на прощання.

Від'їхавши кілька метрів, Тарас зітхнув і весело поглянув на Ваню:

- Є Ванюха! Я говорив що буде як в серіалі якому! - Тарас з радості вдарив по кермі.

- Не додумалась брюнетка?

- Як додумається Ваня? - Серйозним тоном запитав Тарас. - Я хоча в Білий дім зараз з драбиною, все грає тут: робочий такого сервісу, бізнес картки, машина, все по-справжньому. Кого там шкребе хто сидить тут коло мене в машині.

- З мене могорич Тарас.

- На, бери телефон Леськи. Казала ось ця, що вже син в тої Леськи п'ятнадцятий рік має.

- Ого, час біжить. А я коли її зажимав, ще сама не мала кілька літ; от Журичка...

Того холодного вечора, Віктор повернувся додому як звичайно. Пройшовши на кухню він витягнув з холодильника закручені помідори, заселив через шию халат дружини і став швидко нарізати картоплю щоб пожарити в олії.

Ліза пройшла на кухню побачити що саме Віктор робить і сівши звернулась до нього:

- Вітя, ти пробач що я сьогодні нічого для тебе не приготувала. Мені було так...

- Нічого страшного Ліза. Зараз сам приготую, не велика проблема. А ти будеш картоплю чи як тобі до неї зараз?

- Коли б так цілу зварити і з сметаною тоді я б з'їла.

- Буде зараз, так ще простіше. - Віктор витягнув каструлю, налив води і поклав кілька картоплин щоб варились.

- Мені одну а може дві невеликих. - Підказала Ліза.

- Я вже так само буду як ти. Зараз почну тут олію жарити а тобі може недобре стане від того, а так вода чиста, пара без запаху і поїмо разом з сметаною.

- Спасибі Вітя.

- Немає за що так аж дуже. - Віктор сів поруч дружини і вони стали чекати поки звариться картопля на електроплиті.

- Як там Помаранчева революція, не чула нічого нового? - Почав Віктор щоб щось говорити а не сидіти просто так.

- Добре що ти пригадав мені Вітя: в нас тарілка нормально показує кабельне?

- Нормально, а що такого?

- А в Юри і Олесі?

- Не знаю, нічого не говорив Юра. А при чому тут тарілка?

Ліза почала розповідати про сьогоднішню зустріч з механіком тарілок. Віктор слухав не дуже переймаючись тим і час від часу ножиком колов картоплю щоб перевірити чи вона вже зварилась. Але коли Ліза сказала що механік запитав скільки років синові Олесі, нараз Віктор відчув що таким питанням в більшості мужчини не знайомих, як правило не цікавляться. Віктор зупинив дружину в розмові:

- Так ти сказала що він записав телефон до Олесі?

- Записав.

- Почекай Ліза: ти сказала що Тамарка прийшла і сказала тобі в хаті що якийсь знайомий тебе питає; так було?

- Так, вона мені говорила.

- Звідки мала була такої думки що саме якийсь механік твій знайомий?

- Може тому що він з нею по-нашому питав про нас.

- Дозволь мені її запитати самому. - Віктор направився покликати доню.

- Вітя, ти що мене ревнувати став до якогось механіка? - Взяла його за рукав Ліза.

- Ні Ліза, що ти? Тебе ні, лиш тут щось може скоро виплисти таке що ти просто не повіриш своїм власним вухам.

- Тамка! - Кликнув Віктор на дочку.

Тамарка підійшла на кухню, і Віктор з Лізою почали розпитувати її все по порядку. В кінці Віктор знову запитав:

- Ти сказала що він питав тебе чи ти дочка Лізи чи Олесі, ти добре пам'ятаєш що так було?

- Він ще запитав чия машина там є. А хто моя мама він питав на початку коли сказав «дуже добре». Він так сказав тому що я говорити можу по-українське.

- Добре, можеш іти гратись. - Відпустив дочку Віктор.

Після того він походив по кухні а Ліза дуже хотіла знати в чому причина.

- Вітя, а що трапилось ти можеш пояснити мені?

- Який він на вигляд той хто говорив з тобою?

- Їх було двоє. - Ліза почала описувати дослівно те що запам'ятала.

Тут картопля вже стала готовою. Віктор розрізав кожну на двоє щоб швидше вистигнула, поклав сметани на стіл і ще Ліза попросила чорних оливок з банки. Поклавши все на стіл щоб вечеряти, Віктор набрав телефон до швагера. Після запитань, він промовив дружині:

- В ніякий сервіс ніхто не звертався; тут все зрозуміло. Може тобі дивно, але я думаю що той другий в окулярах, ніхто інший як Ванька Павлюків, давній друг Олеськи нашої ненаглядної.

- Вітя, ти що п'яний?

- Ні, не п'яний і в голові етажерка не крутиться, а тебе Ванька Палюків з якимось механіком, обкрутили навколо як того паровоза на тому колі у Франківську, про якого ти мені розказувала, і тепер вже Ванька має телефон до Олесі.

- Мамка рідна, - поклала виделку Ліза, - як він ту може бути? Я нічого не розумію.

- А ти думала що разом з Олесею тільки можете Ріту водити колами а тут і за вас взявся; знайшовся такий як бачиш. Лиш ти не бери в голову; їж картоплю спокійно.

Віктор детально передав розмову з мамою, пояснив чому він, а вірніше вони, не признались. Сказав що ні мама, ані він, не сподівався що так скоро цей гість дасть про себе знати.

- Ти подумай яка спокуса. - Стала шептати Ліза.

- Тут тобі не Помаранчева революція а Донжуанська.

- Олесі будемо говорити?

- Тепер змушені: він все одно не відступиться коли аж сюди в Меррік приїхав.

- Чекали Андрія з Людкою, чекали Василя з Наталею, а тут тобі гість інший, при чому як цікаво з'явився. А може Олесея, щось знає?

- Не знає нічого.

- А може її підготувати потрібно до такого сценарію?

- Потрібно.

- Ти скажеш їй про нього?

- А чому я? Ось ти давала їй номер телефону, тепер поясни будь ласка їй що і як.

- Може вже завтра... Я обдумаю все як слід і лиш тоді почну розповідати. - Пояснила Ліза.

Того вечора і половину ночі, Ліза безперестанно думала про Олесю. Візит такого небажаного гостя був особливо небажаним в такий час, коли очікувалося Ковальських з України. Ліза так само хвилювалась як Марійка, Ліза не могла стати в сторону тоді коли в родині почнеться подібна проблема. Коли Наталя тут щось визнає, а ще її мама там в Тлумачі, це буде просто жахливо для родини, яку Юра постійно ставив своєму братові в приклад, а брат ставив теці.

Пізно, вже можна сказати в ночі, Ліза звернулась до Віктора:

- Вітя, ти не спиш?

- Не спиться. Може щось тобі принести?

- Ні, дякую. Вітя я тут думаю собі про Олесю.

- Що надумала?

- Буду завтра говорити з нею про те все. Просто я хочу тебе просити щоб ти постарався не бути поруч, сам розумієш як ти тут будеш, тоді вона не буде себе вільно почувати; ти ж брат і подібні бесіди не ведуться в присутності однокровних.

- Добре, я кудись зникну.

- Коли б літо тоді ми пішли по вулиці чи сіли на подвір'ї а зараз холодно.

- Я піду до Юри посидіти щоб його заговорити і щоб він Олесю не кликав. Будемо з ним дивитись по кабелю новини про Помаранчеву революцію в Україні. Зараз постійно про те говорять скрізь.

- Який ти в мене розумний. - Ліза потягнулась до чоловіка щоб досягнути його і поцілувати. Віктор у відповідь повів ніжно її по шії рукою.

На дворі починав зриватись сильний вітер. Віктор з Лізою мовчки слухали як починала завивати буря.

- Слухай Вітя, як виє на дворі... - прошептала Ліза.

- Атлантика навколо; гонить з океану.

- Знаєш Вітя, я не один раз так думала щоб ми переїхали геть з Лонг-Айленду. Тут коли б яке цунамі і могло б все змити з острова повністю. Ти лишень подумай: острів немає гір високих, площина рівна і який океан омиває його. Коли б якась природна стихія і ніхто б не знайшов нас усіх разом з тим Лонг-Айлендом. Але коли б усі так подумали, порадились, і разом переїхали. Сам бачиш як вже коріння пустили глибоко ми і також наші усі тут.

- Ти права Ліза, але може ще нас цієї ночі не змиє... - Засинаючи ледь вимовив Віктор.

Ліза ще довго не могла заснути слухаючи свист вітру. Вона повернулася думками знову до Олесі. Ліза складала в голові діалоги, починала з різних комбінацій; все обдумала.

Одного Ліза не подумала а саме: вона не могла знати що завтра її складені в голові бесіди і діалоги, а можливо дискусії, просто будуть непотрібними і вона ними не користуватиметься взагалі...

38

На другий день, після обіду втомившись, Ліза пішла в спальню щоб прилягти, лиш відпочити їй не дав телефон. Ліза почувши мелодію телефону, який був десь аж на кухні, легенько встала і направила його знайти. Вона знала що не встигне взяти, тому не спішила, просто вирішила поглянути хто її турбує щоб віддзвонити назад.

Лиш тільки Ліза взяла телефон, екран його знову засвітився і Ліза побачила що її викликає сама та, про кого вона думає від вчорашнього вечора.

- Алло Олеся, - відповіла Ліза.

- Ліза, ти як себе почувашь? - Олеся говорила дуже швидко і схвильовано.

- Я нормально. А ти чому так немов біжиш кудись?

- Ліза, можна коли я приїду, зразу зайду до тебе.

- Ти від якого часу стала в мене дозвіл питати щоб зайти до мене?

- Справа не в тому: просто в мене така новина що ти можеш рік відгадувати і все одно ніколи не відгадаєш. А мені потрібно знати як ти себе почувашь, щоб тобі щось сказати.

- Я нормально відчуваюсь, а новину твою, я все ж таки спробую відгадати.

- Ой, навіть не берись; цього не відгадаєш.

- Я спробую все ж таки, лиш з умовою.

- Умова хоча на мільйон доларів; я впевненою що цього ти знати не можеш.

- Ні, мільйону ти не маєш щоб мені дати, а умова в мене простішою буде: коли ти приїдеш, ти повинна мені будеш відповісти на кожне моє запитання, які я собі надумала; обіцяєш?

- Само собою Ліза. - Засміялась Олеся.

- Тоді новина в тебе мабуть є саме такою: тебе знайшов по телефону твій однокласник, який колись таки не добився від тебе того, чого так йому хотілось.

Наступило мовчання...

- Ліза, - вже серйозним тоном почала Олеся, - ти що може маєш якесь відношення до цього з своєї сторони?

- Олеся, ти чому так немов моя Тамарка? Скажи чи я відгадала новину, чи ні?

- Ліза, я вже додому їду.

- Добре що хоча не ти вагітною а я: по твоєму голосі, в мене таке враження що ти б родила там таки в ресторані, після моєї відгадки.

- Правду сказала. Все я зараз буду в дома. - Олеся поклатла трубку офісного телефону.

Через не довгий час, Олеся забігла просто з машини до Лізи. Вона була одітою у форму яку носили в ресторані: чорні штани, синя блуза з великими і гострими комірцями, також чорна жакетка, яка була зашпеленою на один великий гудзик нижче грудей. Олеся оглянувшись чи немає дітей поруч, тут же почала розповідати присівши на край дивану.

- Ліза, це взагалі абзац. Уяви собі що я підношу до вуха трубу, хтось вітається і говорить щоб я відгадала хто такий. Я спочатку подумала якийсь нормальний мужик, почала усіх

переказувати кого знаю. Він говорить що навіть не близько я там шукаю. Тоді думаю мабуть з України хтось, думаю може з тією революцією щось пов'язано, також називаю: Відлига, Лук'яненко, брат Лілі, Славчик філософ, навіть Кольку назвала сусіда з вулиці. А він далі говорить що не відгадала, але вже близько коли я помандрувала аж на свою вулицю. Я тоді кажу: слухай, я працюю тут і давай скажи, а ні, я ставлю телефон. Тоді він говорить: «я ніхто інший як той що любив пісню «Белая акація», любив тому її що ця пісня пригадувала мені про тебе». Аж тоді я вже зрозуміла хто такий, та хто називав мене між хлопцями колись «Білою акацією». Я питаю як мене знайшов, а він мені говорить що я йому у сні приснилась і сама дала номер телефону. Ти уявляєш Ліза яка спокуса мене знайшла?

- Що ти йому сказала все ж таки?

- Я розгубилась взагалі і лиш сказала що зараз я не можу розмовляти а так як телефон його в мене вже відміченим, я йому сама зателефонує у вільний час.

- Правильно відказала. Правда я не пригадую щоб ти колись розгублювалась, хоча було два рази всього: вперше з Юрою на лавці і сьогодні мабуть.

- Ліза, а Юра щось може знає?

- Ні, він не знає нічого.

- Ліза, він як визнає, тоді як мене своєю лапою лясне, я протягнусь зразу як лящ на ронделі.

- Залежно по чому тебе він лясне, - пожартувала Ліза, та поглянула на овальну форму стегон Олесі, яких обтягували чорні штани з прасованим рубцем по середині.

- Ліза, звідки ти знала? Хто ще знає? Хто сказав тобі?

- Не спіши, зараз я все тобі розкладу на етажерку по алфавіту. Одно скажу: знати він знайшов тебе, а ось придумати щоб тобі пояснити як він це зробив, не дуже підготувався. Казку про сон навіть моя Тамарка не повірить, так що слухай як воно все було. До речі я сьогодні повинна була все тобі розповісти, тому що телефон він визнав вчора, а я про все знала також вчора, лиш ввечері. Те що я забиралась тобі признатись сьогодні, можеш таки зараз Вітю запитати, але я думаю ти мені повірила.

Ліза все переказала що знала від Віктора, якому призналась вперше про таку справу мама, а також дослівно передала вчорашній візит механіків кабельного телебачення. Олеся все вислухала і тоді промовила:

- Так що саме ти мене запитати хотіла що я була змушеною тобі обіцяти? Як я слухаю виходить що мама, Вітя, ти Ліза, знаєте набагато більше від мене; я вас питати повинна.

- В мене просте запитання до тебе Олеся, лиш глибоке і дуже приватне.

- Навіть інтимне може бути; які в мене секрети від тебе Ліза?

- Тоді скажи будь ласка: як ти почувалась до нього?

- Ти про того Дон Жуана?

- Та не про Кольку з вашої вулиці.

- Так само почувалась як до Кольки; однаково. - Стиснула плечима байдужно Олеся.

- А я вже почала про тебе думати грішно навіть. - Призналась Ліза і зраділа від почутого.

- Я ж пояснювала тобі ще в Івано-Франківську колись, що я Ваньку не любила.

- Тоді чому в тебе були з ними якісь тусовки в школі?

- Було дві причини. Перша основна з них: злити інших дівчат. Щоб знали вони про те що їм до Журички далеко було дуже. - Олеся підняла руку на свою голову, щоб показати наскільки вона стояла вище від однокласниць своїм становищем в селі і в школі..

- А друга причина якою була? - Уважно слухала Ліза.

- Друга була такою що мені хотілося знати якісь історії, він умів розповідати і я знала про багатьох дівчат які йому признавались в любові і таке подібне. Тоді в нас не було різних фільмів, комп'ютерів а підліткам хочеться чого такого знати забороненого, їх цікавить якісь еротичні історії; я не була виняток. Добре що ти на Кавказ літала літаком, там Ріта з тобою шепталась, а я з ким могла? Вже коли з тобою ми знали, тоді в мене світогляд зробивсь широким відносно моїх однокласників.

- А Юру ти любила виходить в нас?

- Коли б не так, я б не стала чекати його скільки часу. Ти знаєш скільки до мене клеїлось таких різних? Ой, хоча не пригадуй Ліза. - Махнула рукою Олеся.

- Знаєш скажу тобі правду Олеся: я так боялась щоб ти якось не спокусилась на щось таке. Мені здавалось що він там з тобою жартував і в тебе залишилось в серці до нього якесь відчуття. Воно часто так буває в дівчат. Мені може не зрозуміти, але я про Вітю не змогла б забути ніколи. Він мене поцілував вперше, взяв за руку і я відчула вперше поруч нього як це дівчина торкається хлопця.

- Ой, я навіть не знаю хто мене торкався, - засміялась Олеся, - вже в п'ятому класі старші хлопці зачіпали так що по коридорі пройти не могла. Саме тому я почала битись в школі тому не могла інакшим способом звільнитись від їхніх захоплень. - Пояснила Олеся, а вірніше повторила те що Ліза вже колись давно не одноразово слухала.

- Тоді я вже спокійною буду за тебе Олеся. Знаєш я телефон дала їм і мені б було на совісті, хоча він другим шляхом знав б тебе, коли вже так намірився.

- Ліза, що ти таке думаєш? В мене син вже ростом такий як я. В мене Юра справляється як потрібно, все нормально. Як я б змогла такий сором нанести родині, мама з мене шкіру зняла б як з лисиці. А дід з бабою коли б почули, померли б в один день ще до Нового року таки. Та тут було б гірше як там в Києві зараз на тому майдані. Ні я могла б побачити того Ваньку, як він виглядає собою, лиш ми можемо зустрінутись разом: він один, а я з дітьми, чоловіком.

- А ти так скажи йому, почувеш що він відповідь тобі на таку пропозицію.

- Звичайно що можу сказати; нехай обламається.

- Тоді я дуже рада за тебе Олеся, тепер спокійно народити зможу.

- Мені ж не шістнадцять років Ліза, хоча я тоді Ванькові відмовляла постійно. Я ж кажу тобі що Юра мене повністю забезпечує: що коваль - то коваль.

- А що такого що тобі не шістнадцять, ми ще молоді так мовити; ось родити збираюсь.

- Це ти в нас Ліза така як мовити... - Олеся повела очами по стелі.

- Ти про що саме?

- Юра мій сказав недавно: видно що Ліза родити зібралась а Вітя тепер висипляється і працює нормально.

- Таки так сказав?

- Сказав. - Почала сміятись Олеся.

- Олеся, ти ж поясни що він може неправильно подумав там, якось...

- Все правильно він подумав, а твоєму Вітькові подобається коли той його підколоне саме таким. Так що ти не втайш Ліза своїх захоплень, - піднявши голову, засміялась Олеся.

- А коли ще Василеві таке скаже, коли той приїде, що тоді?

- Нічого особливого; і так усі знають.

- Про що знають Олеся?

- Що у вас завжди якось по-оригінальному, можливо воно так по-кавказьке.

Ліза замовчала, вона поглянула на Олесю а Олеся на неї; обидві розсміялись.

Ранком Юра попросив щоб Віктор їхав за кермом в гараж. Не зважаючи на те що черга була Юри, він сів в ролі пасажира.

Взагалі вони мали одну машину в даний час і нею їхали в гараж. Віктор водив машину по парних числах в Юра навпаки. Коли розклад збивався, подібно як сьогодні, тоді вже Юра по парних їхав на наступній день. Правда останній раз розклад був зрушився коли Віктор купляв машину для Лізи.

Мужчини усю дорогу мовчали а коли приїхали в гараж, навпаки розговорились.

- Юра, а ти чого сьогодні в'ялий такий? Тебе що крокодил жував усю ніч а ранком виплюнув на підлогу? - Жартував Віктор.

- Крокодил не крокодил, а Леська вчора щось дуже добра була.

- І від чого такі ласки проснулись в твоєї Леськи?

- Розказувала до речі цікавий випадок: знайшов її бувший однокласник який дуже лавив за нею колись. Він не той Вова що колись рибою по носі полувив від неї, якийсь другий.

- Олеся молодчина в тебе Юра, а ось за Лізу мені образно дуже.

- Ти про що Вітьок?

- Взагалі ти знаєш як той однокласник телефон роздобув до Олесі?

- Розказувала що ялось там через Лізу твою.

- Розкрутив якийсь її як маленьку. Може тому що Ліза зараз нічого не думає а постійно про роди? А може вона вже так відійшла від таких інтриг і стала наївною такою. Лиш я злий на того клоуна і мені просто образно за Лізу. Я навіть маю його візитку; взяв на кухні з холодильника. Як ти Юра думаєш: його можна виставити таки зараз?

- Як виставити?

- Дуже просто: я телефоную щоб нам тут на гаражі тарілку поклав, він приїжджає і ми тут його починаємо пресувати по повній програмі.

- Давай! Я ще скажу щоб того однокласника відправив десь на Марс без моєї помочі, а ні: двох відправлю без літаючих тарілок.

- Тоді я запитаю чи він зможе нам таки сьогодні почепити. Коли не зможе, тоді скаже дату.

- Згода, - стиснув в кулак руку Юра і став чекати.

Віктор набрав номер який був на візитці і став чекати. Юра в той час пішов поглянути чи зарядився акумулятор якого він вчора поклав на зарядку. Повернувшись він вже побачив що Віктор закінчив розмову. Віктор сказав першим:

- Так Юра: буде він після другої. Давай пообідаємо десь в другій, але перед тим переодягнемось щоб не були брудними. Ще одне важливе: коли він зупиниться, я заведу його в гараж а ти візьмеш того трока що там тирчить і так підіпри щоб він не виїхав нікуди. Він же на роботі і почне нервувати ся тут. Саме тоді ми його виставимо.

- А коли в поліцію кинеться?

- Нам на руку. Він якої біди закрутив таку інтригу, пасе твою жінку, розпитувався моєї неповнолітньої дочки, обманював мою дружину і так далі. Тут за таке справа серйозна світить.

- Правий ти Вітьок. А як би ми записали його бесіду?

- Почекай: десь тут є відеокамера якою ми знімали щоб Василеві ти касету передав. Вона стара правда, але робить: головне щоб звук записала. - Віктор кинувся в шухляду і витягнув камеру; взяв акумулятор з неї і поклав зарядити.

Камера була старого випуску компанії «Sharp», в даний час нею вже не користувались, так як вона записувала на касетну плівку розміру 8мм. Такі відео камери вже замінили дискові відео записувачі. Віктор кинувся шукати касету, в шухляді не було жодної а купити їх також вже не було можливим а ще десь біля однієї заправки, де немає поруч магазинів з радіотехнікою. Але і тут пощастило: касета була вставленою в самій камері. Вона не було новою, лиш не до самого кінця записаною. Віктор переглянув і побачив що там було знято як ще колись дід Федір різав залізо, коли ще Віктор працював в гаражі поляка Анджея. Віктору стало жаль щоб стерти такий запис історичного значення і він прогнав скільки було записано відео що писати продовження. Касети вільної було більш половини а це значить майже на годину часу, так як касета була протягом 90 хвилин.

Віктор подумав, взяв підключив провід в розетку, побоявшись що акумулятор старий в касета має багато плівки, і при навантажені на моторчик, акумуляторна батарея може швидко розрядитись і тоді розмова обірветься і як часто буває: обривається на самому цікавому моменті. В кінці Віктор старанно промив спиртом віконце об'єктива камери і все було готовим, залишилося вмонтувати та засекретити апарат запису і зйомки.

Коли стояти знадвору лицем до гаражу, по лівій стороні були алюмінієві двері з склом, сюди заходилося в гаражний офіс. Вже з офісу були також двері в гараж, а сам гараж мав двоє широких дверей щоб заїздити транспортом.

В офісі стояв стіл, він був широким з переду закритим і з металічними ніжками; сам стіл був коричневого кольору. З право сторони він припирав до стіни і тут було вікно щоб було видно що робиться в гаражі. За столом стояло одно крісло, яке крутилось і відхилялась спинка на ньому, а за ним стояла залізна поличка на якій встановлено факс, і копіювальна

машинка. Також тут стояв електричний чайник. В кут під ліву сторону стояла залізна шафа, такого ж сірого кольору як полички; в ній замикались документи і таке інше. Вона була замість сейфу, хоча відчинити її не причиняло великого зусилля. В іншому куті стояв невеликий холодильник, на якому знаходився телевізор а також поруч була установка води для пиття.

Юра тим часом зготовив паперову коробку, вирізав у ній дірку щоб покласти туди камеру. Він накрив її і влаштував на тій залізній шафі в куті. Також поклав крісло, на якому б мав сидіти гість, якого мали допитувати. Юра сам сів туди, почав говорити сам до себе а так перевіряв чи все працює.

- Головне Вітя щоб ти тут по столі не шкрябав ручкою чи папери не листав, тому що шум буде сильний. Ти ж будеш сидіти під шафою лиш плечами до мікрофону а він на оборот лицем до камери. Я так навів що видно саме крісло і його рожка мусить попасти в шкелко.

- Тоді лиш він появиться, першим ділом включай камеру поки я його поведу ніби показати дах де покласти тарілку. А може буде по-іншому при зустрічі, лиш щоб я знав що все в порядку ти мені скажеш гасло. Скажеш мені: «окуляри на місці стоять».

- Добре Вітьок. - Ковальський потер долоні. - Нині будемо мати що нашим розказувати, не лише вони можуть Ріту виставляти. А питати що його будеш Вітя?

- Я вже придумав, але по ходу розмови буду бачити. Запитаю все що потрібно щоб він зрозумів що жарти погані з нами тут. Нехай пояснить тому другові своєму що тут він не в Богородчанах, і не в Підгір'ї, ані в Діброві чи в Росільні, щоб свої амурські історії відроджувати.

- Молодець Вітя, ти вже як Леся моя придумати можеш щось подібне.

- Для тебе також стараюсь Юра. - Підняв палець Віктор.

- Врахуємо заодно Вітьок, лиш щоб нам цирк наш зіграв добре.

- Сказав мені що приїде: компанія зацікавленою щоб мати глядачів своїх, що йому сюди під'їхати, вони їдуть даліше набагато.

- А як когось пришлють іншого нам?

- Так візитка його, говорив я з ним також. А коли інший, тоді скажемо що нам потрібний лиш Тарас. Мовляв він в наших знайомих був і ми хочемо його; просто хочемо і все.

- Так що ідемо давай до машини скоро щось зробимо. - Завертівся Юра.

- Не робиться мені сьогодні чомусь, - скривився Віктор, - а тобі Юра я дивуюсь що в тебе так енергії багато.

- Не так вже багато; ранком не зміг піднятися як ніколи.

- Так повинно бути в молодих людей. - Пожартував Віктор.

Все ж таки прийшлося їм взятись за машину яка стояла в гаражі. Під час роботи і час проходить дуже швидко і нові думки приходять на розум. Може через годину часу Юра щось собі надумав і звернувся до Віктора:

- Знаєш хто б нам допоміг виставити тих двох?

- Хто такий?

- Той Любчик давній друг ваш.

- Він таке може, лиш нам він не підходить.

- Чому так думаєш Вітя?

- А тому що все Ріта буде знати про нашу операцію. Воно ще так собі, лиш Ріта може подумати що ми дуже боїмось якогось так скажімо бывшего Казанова, і чого добро подумає що справді в твоєї Леськи був з ним роман. Мовляв: чому вони таки кинулись усі як оси з гнізда, напевно вже таки щось там було. А чого доброго і поповзе поміж Арлани така бесіда як дим осінній над пасовиськом.

- Правий ти Вітя: так буде краще для нас і для усіх наших. - Погодився Юра.

Лиш кілька Віктор з Юро сіли пообідати, заграла мелодія телефону Віктора. Віктор взяв телефон, вислухав і похитав головою. Юра як відкрив рота так і чекав поки Віктор закінчить щоб знати що там відбувається.

- Тарас дзвонив: за пів години буде. - Повідомив Віктор.

- Давай скоро в топку вкинемо, щоб на голодне черево не сидіти, і будемо чекати.

Після того як поїли, Віктор став ходити коло дверей щоб побачити коли той приїде. Він дав останню настанову швагерові:

- Юра, коли машина появиться, я вийду зустрінути а ти скоро камеру включай. Потім покажеш голову і скажеш що холодно і щоб ми ішли в середину.

- Добре; лиш щоб ти там з ним не стояв довго.

Буквально через хвилину Віктор вигукнув:

- Є, приїхав! - Віктор вискочив на двір, а Юра кинувся до шафи на якій було замасковано відеокамеру.

Віктор з Тарасом зайшли в офіс, Тарас подав руку Ковальському і поздоровався. Віктор вказав йому на крісло, яке було приготовлено саме для гостя. При тому ніби між іншим звернувся до Юри:

- А де мої окуляри що я шукаю?

- Окуляри на місці, а я іду спробую трока завести там.

- Дивись щоб не заїхав так що не зрушиться: не заблокуй двері в гаражі.

- Зрозумів. - Юра вискочив на двір, під'їхав троком так щоб Тарас не зміг виїхати і тут же потер долоні та повернувся швидко в офіс.

- Ти нам Тарас розкажи спочатку про вашу компанію, як ваш сервіс працює, - почав Віктор, - я так бачу що в тебе своя компанія виходить тут.

- Що ви мужики? Я роблю в компанії, в нас бос там є, менеджер; компанія велика.

- А чому карточки візитні на твоє ім'я?

- Тут таке діло хлопці: я собі поробив візитки і часто роздаю своїм людям під своє ім'я. Наприклад нині: мій менеджер думає що я в Квінсі зараз, ніби я в магазин поїхав один, а я тут. Він не знає що я за їхній час ще собі маю халяву таку.

- А ти не боїшся що хтось тебе розкусить і виженуть геть?

- В мене так працює система: я ніколи не даю свої візитки жидам і таким що не ясно хто і що. Москалі не здадуть, наші також не здадуть і так вже роки в мене лізе бізнес. Ось наприклад ви: я знаю що хтось вам дав з українців мій номер; хіба не так?

- Вірно. - Сказав Юра.

- Для чого мені на жидів рити, як я можу їхнім транспортом, за їхній час, ще собі копійку в кишеню вкинути - зареготав Тарас.

- А тарілки звідки береш?

- Вже коли нову точку відкриваємо, тоді я признаюся що хтось на машині побачив рекламу і підійшов до мене просто поцікавитись, а я клієнта вламав і переконав. За це я вимагаю також собі частину; там тридцять доларів інколи більше. Був такий випадок: я зупинився там де не можна, мені дали штраф. Приїхав я в компанію і поясню їм: я говорив з чоловіком про кабель, а тут штраф мені за стоянку. Вони мене питають як я можу доказати що так було. Я другові сказав, їм дав його телефон і він підтвердив що воно так.

- Тоді в нас два запитання до тебе Тарас. - Віктор перейшов на діловий тон.

- Слухаю вас мужики.

- А крім тарілок, крім свого кабельного, ти ще займаєшся в робочий час іншими справами?

- Якими іншими? Не розумію... А ви мені скажіть якщо щось треба ми можемо...

Віктор взяв листок з блокнота, написав свою адресу і показав Тарасові.

- Тобі відомий такий адрес в Мерріку?

- Почекайте мужики: ми задається про тарілку домовились. - Тарас оглянувся на двері в яких стояв Юра розклавши широко ноги і заклавши руки на груди.

- Ми ще нічого не домоворювались земляче, - усміхнувся Віктор, - я ще навіть не запитав тебе наступне запитання.

- Мужики що вам треба від мене? Мужики ви говоріть я розумію! - Від хвилювання почав Тарас кричати.

- Тихо, не кричи тут. В нас все на прослуховуванні; органи слухають і вже про твій бізнес знають і як ти його провадиш. Не знаю лиш: чи тут же перекладає їм система, чи опісля.

- Та почекайте хлопці, ми ж свої люди.

- Хто такий для тебе Іван який недавно з України?

- Ніхто, ми знайомі просто.

- Скільки ти років в Штатах живеш?

- П'ять. А що вам треба від мене?

- А ти проживши скільки часу, хіба не знаєш що нелегально розшукувати людину, тим більше прикриватись компанією в якій ти працюєш, якій ти вже підірвав престиж, такі поступки являються проти законними і тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

- Хлопці, та совість майте! - Скривився Тарас.

- Для чого ти питаєш мою дочку, до речі не повнолітню, хто її мама? Звідки ти знав як звати двох жінок які живуть по такій адресі? Ти підступно виманив в моєї дружини, при тому вагітної на останньому місяці, номер телефону моєї рідної сестри. Ти поглянь на її чоловіка який тут стоїть: він хоче знати чому ти шукаєш його дружину, звідки ти її знаєш?

- Той Іван просив мене, могорич ми з ним випили. Хлопці, Юра, послухай, - повернувся Тарас до Ковальського, - ти ж мужик а не баба сам зрозумій: каже мені Ваня що шукає однокласницю, сиділи разом за партою одною, має адрес до неї і якимсь телефоном йому треба.

- Тоді приїхати було треба до нас і все в порядку. - Відказав Юра.

- Я так само говорив а той щось вигадувати почав і мене втягнув. - Тарас почав різними словами в адрес Ваньки.

- Треба вже своїм розумом жити Тарас. - Відказав Віктор, який вже сам бувши м'яким по характеру, увійшов в становище земляка.

- Хлопці, ви якимось давайте я вам ящик горілки чи як?

- Горілку з Ванькою пийте собі, а так як ви образили дружин наших: з ними вирішуйте, телефон вже маєш і адрес знаєш. В противному випадку ось ця касета - Віктор встав і витягнув камеру, - ось ця касета буде на столі у твого менеджера. Ти Юра телефон переписи там з машини. - Віктор наказав швагерові.

- Так що треба від мене хлопці? Я за себе, а той най собі голову зломить.

- Ось тут номер моєї дружини, - протягнув Віктор, - подзвони, попроси пробачення що вона не хвилювалась, вона не знає для чого вам моя сестра знадобилась і таким способом ви її розшукуєте. По літах немов не підходить нам таким займатись: ні вам з Ванькою, ані мені з Юрою, тут з тобою, провадити подібні розбори.

- Буде зроблено; її звати Ліза, я вже знаю.

- А тому другові перекажи, - Юра нахилився над Тарасом, - якщо ще раз задзвонить моїй бабі, тоді йому кришка буде! Я її телефон перевіряти буду кожного вечора, а в ресторан як визнає номер, так там є мої люди також.

- Він тут довго не буде: до середини січня і їде геть.

- Але мої слова перекажи, а то ще до середини ночі поїде нині.

- Скажу мужики, чесне слово скажу навіть нині, зараз. Лиш ви ту касету якимось...

- А воно все залежить від тебе тепер. Ти взявся шантажувати наших жінок а ми тобі так само зробимо коли ти не виправиш становища.

- Зрозумів я добре. За Ваньку не ручаюсь, а до Лізи зараз таки з дороги задзвоню.

- Давай Юра візьми трока щоб він виїхав. - Махнув рукою Віктор до Юри.

- Мужики ви пробачте що якимсь так вийшло по-дурному.

- Ти Тарас не дуже з тим Ванькою, він в нас таких діл накрутив, що тут сидів б він був давно вже за таке.

- Та я вже зрозумів що він за мрась; не знав же я, чесне слово не знав.

- Тоді давай, може ще колись зустрінемося, лиш щоб не з такого powodu.

Коли Тарас вийшов, Віктор постоявши вийшов за ним. Він підняв руку на прощання, кілька коли машина зникла за поворотом, на Віктора налягло таке відчуття, немов не він перемиг, а навпаки ніби він переможенным.

- Нащо ми заділи таке Юра? - Скривився Віктор.
- А що не так?
- Якось мені не по собі.
- Розумію... Я ще в армії казав що ти інтелігент.
- Армія армією, а тут вже якось... - Віктор не знайшов що далі сказати, лиш Юра його зрозумів без довгих пояснень.

Наступило Різдво, тобто двадцять п'яте грудня. День був субота, Марійка запросила усіх дітей до себе в гості. Аркадій з Тетяною не змогли бути, вони вже обіцялись Тимуру і Анжелі, батькам Гаріка і Ріти. Щоб хтось був ще, Марійка просила Олесю щоб та покликала Вадима та Лілю, так як Любчик також повинен був бути в батьків дружини.

За столом було весело, діти бігали по хаті, старі Бойчуки пригадували давні часи, коли вони святкували Різдво колись на Прикарпатті, серед суворих та морозних зим.

Коли вже дехто встав за столу, мужчини пішли з Левом переглядати щось та на комп'ютері, діти набігавшись посідали слухати діда Федора, за столом залишилась Марійка з Олесєю і Віктор з Лізою, також Ліля.

Марійка вже знала від Олесі про драму яку Віктор з Юрою розіграли в гаражі. Олеся почала знову все розповідати як воно відбувалось і попросила щоб Ліза переказала як Тарас вибачався перед нею того ж самого дня.

Марійка слухала і не дуже охоче сміялась, коли усі сміялись, Ліза на це звернула увагу першою. Але Ліза подумала що можливо Марійка так почувається від того, що тут знаходиться Ліля. Звичайно що Олеся працюючи з Лілею уже більш чотирьох років разом, вела себе перед нею відверто і тим більше що Олеся вже давно все розповіла Лілі в ресторані. І взагалі: для присутніх за столом такі розмови не були новиною.

Марійка навіть поміняла тему розмови, вона запитала Лізу як проводили колись Різдво в Абхазії. Олеся здивовано поглянула на маму, так як усі знали що Ліза ніколи не проводила зимові канікули на Кавказі а завжди в Івано-Франківську, тим більше чому не запитати чоловіка, тобто Лева про таке а чомусь Лізу.

Розмови пішли різні, Ліза почала розказувати як вчора вона прилягла а Тамарка підійшла до неї і поцілувала. При тому сказала що розуміє як мамі зараз важко. Усі розсміялись від того що переказала Ліза про дочку. Спершу були раді за те що Тамарка такою співчутливою а з другої сторони було смішно тому що Тамарка вже в свої ще дитячі роки, додумалась признатись що розуміє маму в такому положенні.

Розійшлися пізно, хоча завтра збирались усі в церкву, усі крім Лізи, ніхто не спішив до дому; воно не дивно: Різдво це свято зимового вечора і теплих осель...

В неділю після церковної служби, Марійка спішила Лева щоб їхав додому. Лев також з ніким не поспілкувався, тим більше що на дворі був холодний вітер. Він сів в машину і мовчки їхав усю дорогу.

Віктора ще не було, він ще не повернувся з Тамаркою з церкви. У Лізи задзвонив телефон:

- Алло. - Тихим голосом відповіла Ліза; вона впізнала голос Марійки.
- Як Лізочка в тебе почуття, здоров'я?
- Нічого, дякую. Маю роботу в неділю: розчісую кота. Він так вже навчився що я кожен день його змушена почесати, самі розумієте скільки шерсті на ньому а ще зараз зимою. А він лиш побачить що я приляжу і вже в ліжко до мене щоб я його гладила; ляже, протягнеться і мурликає на всю спальню а я змушена лоскотати його. Правда не знаю коли я родити піду хто його тоді догляне.
- До мене принесе Вітя, я вже допоможу в такому питанні.

- А ви просто так зателефонували, чи може щось потрібно вам?
- Я б хотіла обговорити одну справу... Бажано що ти була і Вітя, Олеся також може бути а ось Юра, добре щоб вже лиш результат знав пізніше.
- Мабуть щось про вчорашню бесіду.
- Бачиш, якою ти в мене розумною; зразу додумалась.
- Тоді коли Вітя повернеться, ми приїдемо.
- В мене пообідаємо, щоб вже не обідав вдома.
- Олеся також взяти нам?
- Хотілося б, лиш не знаю як Юра на таке поведеться.
- А він напевно буде дивитись новини: сьогодні ж в Україні знову голосують, повторно другий тур. Саме сьогодні вирішується доля Помаранчевої революції в Києві.
- Тоді постарайся так зробити щоб було все добре і Юру не образити нам.
- Постараюсь мама. - Погодилась Ліза.

Через одну годину, Віктор з Лізою та дітьми, а також Олеся з своїм сином Володькою, були на кухні в мами. Коли вже поїли, Марійка відправила дітей в підвал щоб пограти на комп'ютері, сама сіла край столу. Вона почала поважно мову, водячи долонею по скатертині

- Послухайте діти: як ви думаєте, для чого я вас покликкала?

На запитання мами першою обізвалась Олеся:

- Думаю щоб покликкала мене насварити чому вчора я перед Лілею говорила про Ваньку Павлюкового.

- Ні Олеся, абсолютно ні. Ліля також розказує різні історії з життя своїх рідних; воно нормально тому що Ліля нам є близька і своя. Тим більше вона нікого тут не має і перед нею щось шептатись, було б дуже не етично. Так що ми перед нею почуваємось вільно, звичайно в рамках дозволеного. Про другу особу ти Олеся сказала правильно; мова піде саме про нього. Але перш всього я хочу запитати Вітю: як ти Вітя почував себе після вашої драми там в гаражі? Скажи правду як тобі було після того?

- Погано... Я навіть вже до кінця дня не говорив нічого з Юрою. Він не знаю, а мені якось було не по собі. Навіть не можу пояснити: просто я не від таких інтриг і не йде мені таке.

- Я так і думала, - похитала головою Марійка, - тому я запитала тебе про те сину.

- Мам, а чому вони Лізу обманули? - Обізвалась Олеся, - жінка в такому стані, а вони так її обвели хитро.

- Я скажу свою думку вам а ви вже тоді розсудить, так як ви дорослі діти в мене.

- Цікаво послухати... - Прошептала Ліза.

- Я думаю запросити до себе в гості того Ваню, однокласника твого Олеся.

- Сюди запросити? - Олеся своїми сірими очами стала щиро дивитись на маму.

- Подумайте самі: він з нашого села, з того року що Олеся і Ліза також. Тут він не буде довго по скільки Вітя вчора сказав. Можливо що тут немає нікого кого б він знав з нашої околиці взагалі. Як ти Олеся собі уявляєш: повернеться він додому, зустрине його Михась і обов'язково запитає чи він знайшов нас, чи скажімо тебе. Як тоді він відповість? Хіба що стане розповідати як Вітя з Юрою Тараса якось виставили в гаражі і через нього грозили йому щоб не посмів задзвонити до Олесі. Якої думки він буде про нас, скажіть будь ласка?

- Ви праві мама. - Погодилась Ліза.

- Невже він з'їсть Олеся чи вкраде її в Юри? Може він хоче поглянути які діти в неї, як ми тут живемо взагалі. А коли навіть в нього є якісь такі думки, все одно він їх не реалізує тут, а прийняти як гостя ми повинні. Коли б він не цікавився нами взагалі, тоді інша справа а тут знайшов нас, телефону номер має, а бачити чи розмовляти, йому заборонили. Якось воно геть не по-людському буде з нашої сторони.

- Мам, - обізався Віктор, - а вони також подурачилились не по-людському.

- Вітя, ми покажемо що ми більш виховані, ми покажемо що ми гостинні, приємні, Олеся наша шанує однокласників і пам'ятає про них навіть так далеко в Америці. Я не пропоную його до неї заводити, я також взяла під увагу почуття Юри, але до мене будь ласка. Тільки я хочу щоб ви прийшли з діточками, може фото зробить собі на згадку. Також дід з бабцею його щось запитують про село, про Богородчани і взагалі про життя в Україні. Що не кажіть а він наш односельчанин.

- Мам, а як ти його назвати будеш? Не думаю що будеш кликати «Дон Жуан» чи «Ванька»?

- засміялась Олеся.

- Я буду звати його «Івась», так як я вже не молода особа, щоб було з моєї сторони ласкаво.

- А він колись в школі мене питав про тебе, лиш не знаю чому, - призналась Олеся.

- Нормальне явище, - пояснила Марійка, - кожен хлопець який знайомиться з дівчиною, цікавиться батьками а особливо тещею. Ось Вітя: тобі було колись цікаво побачити маму Лізи вперше?

- Не те слово: Олеська прибігла і сказала про торф, так я був готовим Остапові бочку пива притягнути з Богородчан йому під хату, лиш щоб він машину роздобув. А коли побачив Андріївну, так серце скакало як на пружинці якій.

- Ось самі почули, - розвела руками Марійка. - Так що ти Олеся залиши номер телефону і я думаю що саме на Новий рік ми його запросимо, щоб разом з нами зустрічав тут.

- А коли вони з Тарасом нап'ються як кроти? - Вмішався Віктор.

- Вітя, - обізвалась Ліза, - для чого нам Тараса? Він же стороння людина. Тим більше він зі мною тоді розмовляв а ви там в гаражі з ним і якимось нам усім буде не по собі. Коли Ваня сам буде, він так само як ми поведеться за столом; там вип'ють собі шампанського і порядок.

- Ліза правильно говорить, - підтримала невістку Марійка. - Тарас там замотався а Іван в стороні був, так що я сама зателефоную. Я владнаю з ним, коли він пригадає про скандал і думаю що він все ж таки погодиться приїхати до нас і з нами разом побути тут.

- Лиш щоб ти Ліза не задивлялась на нього дуже, - пожартувала Олеся, - щоб мала твоя Ізабелочка не була на нього схожою.

- Вже пізно, - засміявся Віктор, - мала вже готовою і кільки пройти анатомічний контроль і на вихід. Правда ще штамп покладуть «Made in Levchuk family».

Тієї ж неділі Помаранчева революція досягнула своїх успіхів. Незабаром люди які простояли довгий час на холоді в центрі Києва, які спали в наметах морозними ночами, які залишили свої родини та дітей, нарешті відчували що таки свого досягнули.

Усі кому не байдужною була доля України, слідкувати за новинами, за результатами голосування, а також за відгуками політологів та експертів.

Юра, який очікував брата з України, цілу неділю просидів біля комп'ютера, розмовляв по телефону, хоча зв'язок був поганим через велике навантаження на лінію в самій Україні. Він справді не знав що говорилось в домі тещі, які там приймали рішення по поводу Івана однокласника Олесі, і воно не цікавило його в такий день.

Після закінчення виборів, увесь демократичний світ привітав вибір українського народу. Вибори виграв лідер про західного напрямку Віктор Андрійович Ющенко, уродженець Сумської області, представник партії «Наша Україна».

Марійка взнавши таки від Юри про результати виборів, зателефонувала до Богдана Відлиги щоб привітати його з нагоди такого свята. Марійка знала що для Відлиги це не будь-що, це виповнилась його мрія, як і мільйонів інших українців.

На останньому тижні 2004 року, тобто між Різдвом і Новим роком, Марійка вирішила запросити Івана односельчанина як було домовлено. Марійка призналась батькам в тому що хоче запросити гостя з України, вона почала розпитувати про родину Павлюків в мамі:

- Я знаю навіть того хлопця добре, не лиш його маму і тата - сказала Настя.

- Як ви можете його знати, як він нашої Олесі ровесник? Ви що коли з ним мали?

- Кажу тобі Марусю що знаю добре. Там в нас без того Івана ніякий коровай не обійшовсь. Я все по весіллях а він на кожному, а баби вже говорили на кухні хто є чий. Та він як влетить між дівки не раз, там такі пискоти були людоньки добрі. Що ж він там робив їм я не виділа, але кажу що так дівки як горобці скакали.

- Тоді ще ви з ним поговорите собі, коли він приїде до нас.
- А я його діда знала добре, такий дід Олекса був. Він був файний хлоп, а батяр такий що ще пошукати. Де не посієш а він зійшов, як в нас говорили.
- Цей такий самий. Він колись Олеськи хотів нашої, а Олеська його чомусь не полюбила. А також він вродливий такий собі.
- Ой Марусю, де б вона з таким нажилась. Такі хлопці візьме дівку ніби дитина ляльку: побавиться і другу шукає вже. Той Олекса мене все на музиці брав до танців, лиш якось він скоро оженився і вже так було. Але в молочарні баби всіляко говорили так про того Олексу і цей кажеш такий самий. А коли він тут буде в нас?
- Я ще буду говорити з ним, я буду просити на Новий рік. - Пояснила Марійка мамі.
- На другий день Марійка зателефонувала особисто Івану. Він не знав хто такий тут може до нього телефонувати і підняв трубку, щоб почути якою мовою будуть до нього звертатись.
- Алло, я з Іваном розмовляю?
- Так, а хто ви такі будете?
- Івасю, я твоя односельчанка, Марія Левчук. Може ти мене запам'ятав з дому Бойчук; тобто мама Віктора і Олесі.
- А, зрозуміло.... - Марійка відчула як голос раптово змінився.
- Івасю, я ось чому телефоную до тебе: мені сказали що ти тут недалеко і коли я почула я вирішила тебе запросити до нас щоб ти погостював. А зараз Новий рік, така нагода як ніколи. Знаєш в нас від того часу ми тут ще нікого не було з земляків таких близьких; ти першим будеш. Я думаю що ти пам'ятаєш наших Вітю і Олесю звичайно; ви ж однокласниками були колись в школі.
- Само собою що пам'ятаю, лиш я не знаю чи зможу бути у вас...
- А по якій причині не зможеш Івасю?
- Може ви не знаєте, але там трошки як вам сказати, навіть не знаю з чого почати...
- Я тобі допоможу: трошки неприємність вийшла була, лиш мій зять Юра тебе зовсім не знає і подумав про когось іншого. Але я з дітьми говорила і ми просимо пробачення за таке непорозуміння. Інколи люди спочатку роблять а так думають. Усі мої хочуть побачити тебе, поговорити разом, посидимо собі в мене вдома. Невістка моя Ліза хоче щось про Україну почути, батьки мої; ти пам'ятаєш моїх батьків?
- Так, добре пам'ятаю. Міша, той що у вашій хаті його Ірка живе, він говорив що ваші батьки живуть разом з вами тут.
- Ти так близько а в нас не будеш? Хто його знає чи ще буде така нагода коли.
- Я подумаю може.
- Вже подумав, тільки скажи звідки тебе взяти і Вітя поїде за тобою. А хочеш тобі Олесю чи Вітя зателефонують особисто і також будуть просити?
- Ні що ви, мені за честь що ви просите мене.
- Тоді в п'ятницю, в годині восьмій вечора щоб ти був готовим. Посидимо до опівночі і разом з нами зустрінеш дві тисячі п'ятий рік.
- Я хотів запитати вас: а можливо мені побачити Таню Лук'яненко? Я забув її прізвище по чоловікові. Там Міша просив мене привіт передати до неї від нього і від його рідних.
- Будемо і її просити, вони ж свати наші.
- Тоді дякую вам, я так не сподівався навіть.
- Домовились; ми тебе будемо чекати і зустрічати як самий Новий рік. - На прощання промовила Марійка.
- Після розмови Марійка набрала зразу до Тетяни:
- Таня, ти в нас будеш на Новий рік?
- Я не знаю взагалі.
- Потрібно щоб ти знала і не тільки: ти повинна бути.
- Чому так важливо Марусю?
- А тому що буде один молодий чоловік, який до речі тобі привіз привітання від друга юності, від того самого що під черешнею стояв з тобою.
- Не розумію Марусю: хто буде ти сказала?

- Такий Ваня, однокласник Олесі. Він взяв наш адрес від Михася, а той через нього привіт передавав тобі. Ось я лиш говорила з тим Іваном, а він питав чи ти будеш в нас, тому що він приїде щоб разом з нами зустрічати Новий рік.

- Однокласник Олесі кажеш? А може той як ти говорила що «виродився як на збитки вродливим шкідник»?

- Справді, я ж забула що я тобі про нього розказувала: так він самий.

- Все, приїду щоб подивитись на нього.

- Ось що тобі цікаво. - Розсміялась Марійка.

- Лиш щоб він там перед Арком привіт свій не виклав.

- Я думаю що в такому йому підказувати зайво.

Олеся знала що мама зателефонує Іванові, лиш не знала коли і також може годину часу після того як Марійка поговорила з односельчанином, Олеся взяла телефон щоб самій йому зателефонувати. Набравши номер Олеся вийшла і гараж щоб ніхто не слухав розмову.

- Алло, Ванька?

- Він самий. А з ким честь маю спілкуватись прошу пані?

- А це та сама пані яку ти назвав «Біла акація» свого часу.

- О, Леся! Я лишень недавно з мамою говорив вашою: уявляєш мене просила в гості.

- Я також по такому питанні до тебе; також прошу в гості на Новий рік.

- Леся, я так хочу вас усіх побачити, ти собі просто не уявляєш. Мені не так Америка і самий Нью-Йорк, як тебе і твоїх усіх щоб увидіти.

- Бачиш як ми відгадали твоє бажання.

- А мама ваша такою культурною як колись була в бібліотеці. Я так зрозумів що ви не вдаєте з себе американців а такі як там були в нас.

- Коли побудемо разом, тоді ще більш переконаєшся що ти зрозумів про нас правильно.

- Леся, а чоловік твій, він нічого не має проти того?

- Вань, тут така справа: Юра подумав що це приїхав Вовка, син біологічки з нашої школи. Коли б він знав що це просто мій однокласник, він ніколи не подумав б поганого про тебе. - Олеся придумала на ходу щоб викрутитись.

- А, той самий що ти його рибою погостила колись? - Засміявся давній товариш.

- Можеш не боятись: тебе так пригощати ніхто не буде в нас.

- Леся, а ти пам'ятаєш як я тобі дипломат з школи приніс, тоді коли біологічка тебе хотіла засоромити перед усіма учнями?

- Як не пам'ятати такого? Ми ще на лавці сиділи в нас і ти все переказував мені.

- Я приїду тоді все пригадаємо.

- Ось таке рішення вже достойне тебе.

- Леся, а ти також любила пісню «Белая акація»?

- Слухала, лиш я чомусь полюбила естрадну пісню «Україночка».

- Також вона про тебе. - Похвалив Олесю Ваня.

- Дивись не підведи нас; ми усі з нетерпінням чекатимемо.

- Такої нагоди не попусти. А Таня Лук'янова буде також?

- Буде напевно. А ти її також пам'ятаєш?

- Часто не бачив, лиш запам'ятав як вона була на весіллі в агронома. Вона якось так ходила гарно. Дочку її також бачив, лиш я знав що там Вітя твій вже притулювся і пустив коріння.

- Тоді ми усі чекаємо тебе і там разом пригадаємо наше минуле.

- А борщ ти звариш наш такий український на вечерю.

- Скажу мамі що ти замовляв.

- А я знаю що ти вариш такий борщ.

- Звідки про борщ знаєш і хто сказав?

- В нас говорили колись.

- Тоді я змушеною твоє замовлення виконати і буде тобі борщ! - Пообіцяла Олеся...

Марійка ще того тижня заїхала глянути до дітей. Вона принесла скромні подарунки для Лізи і Олесі. Марійка взяла для них з книгарні два настільні календарі. Для Олесі взяла календар з кулінарії, щоб можна було почепити на кухні, а для Лізи з репродукціями російських живописців XIX століття.

В Олесі Марійка довго не затрималась, так як Олеся збиралась їхати в басейн забрати Володьку з плавання, в Лізи вже Марійка могла побути довше.

Після того як Марійка поговорила з Лізою про її самопочуття, Ліза призналась одну справу:

- Мама, вчора наша Тамарка була там в долині. - Ліза вказала рукою а Марійка зрозуміла що Тамарка була в Олесі.

- Так, - оглянулася Марійка хоча нікого не було поруч в хаті.

- Одним словом в них скандал був вчора. А ви самі знаєте як наша Тамарка: немов не звертає уваги, а насправді все собі занотовує що відбувається навколо неї.

- Напевно за Івана того якого я просила в гості. - Похитала головою Марійка.

- За нього.

- Юра скандалив?

- Тамарка розказувала що він сказав щоб Олеся не ішла на Новий рік а коли піде, тоді він з братом своїм також буде робити все що йому захочеться і вона йому не заборонить. Також жалівся що він ніколи за скільки років спільного життя, не робив для неї чогось подібного. І від того часу які він її побачив, в нього закінчилась справа з своїм минулим відносно бувших подруг і такого подібного. Навіть буди в батька на похороні, він бачив бувшу свою, лиш навіть не підійшов до неї щоб поговорити і послідній раз він говорив з нею тоді коли Олеся наказала щоб він запросив свою бувшу на їхнє весілля. Він ще там багато їй випишував, лиш мала так всього не розуміла по-нашому, тим більше він не говорив з нею а з Олесею. Вітя також знає про скандал, лиш він сміється і жартує; говорити мені: «потрібно щоб Юра знову до мами звернувся як колись з Мурманська ми двоє дзвонили в Богородчани в бібліотеку мамі. Аж тоді як він почув як я з мамою говорив, він заспокоївся був».

- Звідки Юра взяв хто в нас буде на Новий рік?

- Виявляється Олеся сама з Іваном говорила, він дуже зрадив і признався що сам хотів дуже побачити нас усіх. Після того вона мені переказувала по телефоні а Юра просто почув.

- А до тебе чому не прийшла сюди а по телефоні розмовляла?

- Щось на кухні пекла і змушена була доглядати.

- Тоді зачекати було потрібно а не спішити переказувати тобі тут же.

- Юра все одно взяв б коли його побачив би у вас.

- Воно так, лиш могло бути по-іншому: Юра подивився б як ми поспілкувались між собою, побачив б що тут немає нічого грішного і загрозливого і я впевненою що він не робив був жодного скандалу.

- Я з вами згідна в цьому.

- Може я знайду щоб поговорити з ним зараз; він же вдома.

- А може нехай Вітя поговорить. Знаєте Юра перед вами не вискаже свої сумніви і тим більше не даватиме волю емоціям, а така розмова результату не дасть. Вітя його вговорить і все буде добре.

- А тут я з тобою згідна Ліза; мудро навіть дуже. - Погодилась Марійка з невісткою.

Лиш тільки Марійка поїхала геть, до Лізи приїхали її батьки а також бабуся Сусанна. Знову пішли розмови про дітей, про здоров'я і звичайно спогади минулого. Пригадали Ешеру, Івано-Франківськ, навіть своє місце перебування в штаті Ронд Айленд, в Провіденсі і таке інше. Коли вже Аркадій став збиратись щоб відвезти маму до дому, бабуся поблагословила Лізу щоб та народила здорову правнучку і сама почувалась здоровою і щасливою матір'ю.

Тетяна вирішила залишитись з Лізою поки Аркадій повернеться за нею. Аркадій з мамою попрощавшись з Лізою, поїхали.

- Ліза, а ти знаєш чому бабуся так про здоров'я багато звертала увагу сьогодні?

- Мені ж родити скоро а вона також чотирьох народила і розуміє справу.

- Правильно, лиш не тільки тому: Ріта щось після родів нездоровою і вона тому так хвилюється. Ви ж Рітою її онуки і вона вас колись можна сказати опікувала і ростила.
- Я щось думала про Ріту: чомусь вона дуже тихо сидить і не дає про себе знати.
- Я також не знаю, Анжела дуже в таємниці це заховує, лиш там щось не так добре.
- А я також втомлююсь дуже, але ще не довго... - Зітхнула Ліза.
- Про те мрія виповнилась твоя про яку ти говорила давно?
- Ти про що мама?
- А забула як мені сказала: «якщо в мене будуть діти, тоді лиш від Левчука».
- Було таке колись... Тоді мені було важче чим зараз перед родами; на багато важче...
- Так що можеш радуватись що мрія виповнилась, вже можна сказати, виповнилась тричі.
- В мене є ще одна мрія, правда не така вже важлива, - Ліза поглянула на картину яка висіла на стіні, на ту саму яку Савченки купили у Львові, - моя мрія побувати колись в Луврі...
- А що це тебе так на Францію потягнуло Ліза.
- Там мистецтва багато, також вино гране і взагалі романтика для жінок. Мені так хочеться пройтись по набережній Сени, побувати в Булонському лісі, на башту поглянути.
- Краще з башти чим на саму башту, - виправила Лізу Тетяна. - Ти ще молода Ліза а молодим всюди є можливість.
- Ой мама: ти вже себе такою бабусею робиш, мені смішно просто.
- Я не роблю а роки самі роблять, лиш за все дякувати Богу Ліза. А в Францію ти поїдеш, вірніше ви двоє, а може з Тамаркою також. Ось коли все буде добре, народиться маленька, я весною візьму відпустку і з дітьми побуту тут у вас. Грошей дамо з татом вам також.
- Мама, ми грошей не візьмемо від вас.
- Ой Ліза, перестань вигадувати: ми кому їх будемо збирати? Поки молода тоді хочеться поїхати, так що збирайтесь в Париж, Лондон, чи навіть в Африку. Ти в нас єдина і тому комусь навіть таке сказати що ти не хочеш грошей, не дуже повірять. Ти знаєш як діти ростуть одинаками які вони капризні? Вони як правило не просять грошей а просто вимагають а в протилежному випадку ще погрожують.
- Мама а чому ти тут будеш з дітьми а не вдома?
- В школу їх потрібно відправляти.
- Ми можемо літом поїхати.
- Літом жарко а весна самий раз. Думаю що квітень, травень, усе цвіте на бульварах, тюльпани там такі напевно; красота Ліза.
- А може на моє день народження поїдемо; ми порадимось.
- Коли ми вже за одинаків та одиначок зачепили бесіду, так скажи коли той кандидат в зяті тут буде?
- Мама, перестань... До речі: він саме таким яким ти уявляєш собі одинаків. А в зяті він не проходить по моему конкурсу.
- Нічого, вже буде друга дочка в тебе і Тамарка собі вільніше видихне трошки. В тебе вся увага на неї а так вже потрібно буде розділити. А ще коли той абхазець наш любий підросте, тоді взагалі не буде в тебе часу до зятів так капризно придиратись.
- Мама, Тамарка вже так грає гарно на скрипці: все завдяки вам.
- Добре, значить не даремно вчителька старалась.
- Ой мама, може справді ще в Парижі побуваю весною...
- Обов'язково поїдьте. Приїдуть Ковальські і нехай знають що ви собі можете таке дозволити, що не так просто їм посвататись з вами. - Засміялась Тетяна.
- Мама, ти вже як Олеся; любиш похвалитись перед іншими.
- До речі, - змінила Тетяна тему розмови, - тато сказав що хоче тобі дістати перстень з трьома камінчиками, вірніше замовити щоб вставили камінці.
- А чому саме три?
- Подумай і подумайся.
- Зрозуміло: в нас буде троє дітей і тому я так як мама, носитиму на згадку кожного разу.
- Правильно, лиш ми змушені почекати трошки поки народиться маленька.
- Я так зрозуміла що така традиція, чи може наперед недобре?

- Ні, страва не в тому, тут ось що: камінчики повинні бути таких кольорів як колір очей в кожної дитини. Наприклад: в Тамарки сині очі, у Русланчика карі а ось в цієї, - Тетяна торкнулася легенько долонею живота Лізи, - в цієї ми ще не бачили і тому змушені почекаати.

- Як оригінально, а хто придумав так?

- Не знаю; запитаю тата.

- А може будуть два камінчика сині а один шоколадний.

- Побачимо, все тепер залежно від нашої Ізабелки.

- Ой мама, вона рухається, - Ліза зробила щасливий вигляд обличчя, - справді ворухнулась.

- Значить згідна з ідеєю діда Арка. - Засміялась Тетяна а Ліза разом за нею, обнявши маму.

Тетяна їхавши додому з Аркадієм, мовчки думала, вона думала про дочку. Тетяна також народила двоє дітей, хоча виростити прийшлося лиш одну Лізу, але все ж таки Тетяна глибоко в душі розуміла, що так любивши дітей і не лишень щоб любити: а так переживати за кожну навіть дрібну та незначну справу, Тетяна розуміла що дочка не успадкувала цього від неї. Вона почала пригадувати свою маму, лиш те що їй запам'яталось, було немов поділено на два періоди: мама Тетяни Настуня, постійно спішила прибігавши з колгоспу, бігла знову туди на працю. Другий період був це вже коли вона лежала хворою. Тетяна прийшла до висновку однозначного: Ліза вдалася на свекруху, на бабусю Сусанну, яка також виховала і вивила в люди чотирьох своїх синів і навіть тепер хвилювалась про здоров'я Лізи.

44

Лев поїхав щоб взяти Івана, який був запрошеним на святковий новорічний вечір. В той самий час поки Лев ще не повернувся, до Марійки приїхав Віктор з Лізою та з дітьми.

Усі зайшли в хату і роздягнулись, Ліза була одітою в чорне плаття а на плечі накинула довгого плетеного светра в якого були великі гудзики.

Віктор заніс каструлю в якій Олеся передала приготовлений борщ. Марійка поглянула на Віктора і здивовано запитала:

- А борщ хто зварив: Ліза, Олеся, чи може ти Вітя?

- Як було замовлено: борщ Олеськи, хто ще такого зварить як вона?

- А чому ти привіз Вітя?

- Тому що вона не зможе приїхати; Юра не хоче сам і її не відпускає.

- Я ж подумала що Олеся допоможе мені тут на стіл покласти а вона не збирається навіть.

- Я вам допоможу мама, - Обізвалась Ліза.

- Куди тобі, сідай і чекай запрошення до столу. Як ти такою важкою будеш на ногах стояти?

- Мама, - звернулась Ліза, - а може ви самі яось з Юрою поговорить. Він вам не відмовить коли його попросити.

- Ти права Ліза; так зроблю зараз.

Марійка взяла телефон і пройшла в кімнату на другий поверх.

- Алло Олеся? Ти можеш мені свого Юру дати?

- Зраз даю тобі твого Юру, - відказала невдоволено Олеся.

- Юра ти мене слухаєш? - Марійка лиш почула що хтось взяв телефон.

- Ну, слухаю.

- Юра, ти дійсно не збираєшся до нас, чи може Вітя пожартував так на кінець старого року?

- Ми не знаємо, ми не приїдемо напевно.

- Юра, а як я тоді зможу пояснити батькам Лізи? А діти чому будуть сидіти в хаті самі? Наприклад: те що Олесі не буде я зможу яось викрутитись: там жінка, не може бути, прихворіла, таке зрозуміють дорослі люди, а ось як твою відсутність пояснити людям?

- Не знаю...

- Юра, Олесю можеш не відпускати, в підвалі замкнути на колодку, воля твоя; ти ж чоловік для неї, лиш сам ти змушений бути зараз разом з нами.

- Як без неї я буду? Що про нас люди там подумують?

- Щось придумавемо, лиш уже збирайся з діточками до нас.

- Я не знаю як вам сказати...

- Юра, я ж прошу тебе, хіба ти мені відмовиш? Ми ж хочемо фото зробити разом, передати туди щоб на нас поглянули а дітей ваших не буде. Скажи правду: тебе колись хтось скривдив в моїй хаті, та з моїх рідних, що не хочеш приїхати в мою Шпаківню?

- Почекайте: а коли Лесі не буде тоді для чого таке фото? На Україні на неї найбільше будуть дивитись і на Вітю, а я вже так собі. Зразу як той ваш односельчанин покаже фото його запитають чому там не видно Лесі.

- Скажемо що Олеся фотографувала нас усіх.

- Тоді самі говоріть їй щоб вона збиралась, тому що Леся закрилась в спальні і не говорить до мене. Я її віднесу телефон а ви говоріть, тому що я сам не поїду ніколи а все від неї залежить: поїде, тоді будемо у вас.

Марійка повела очами по стелі і про себе подумала: дитячий садок якийсь.

- Так мам, що потрібно? - Невдоволено запитала Олеся.

- Олеся: давай хоча ти вже не накручуй мене. Юра приїде, лиш ти там вже не починай нічого. Просто мовчки одівайся гарно і коли приїдеш тут все забудеться зразу.

- Я не знаю як своєму любому і слухняному зятеві догодити: гарно одінуся скаже що я до Ваньки так вирядилась, як будь вберусь, скаже що в виглядаю як доярка з ферми, як йому вгодити сама не знаю!

- Олеся ти також в мене любима і будь сьогодні слухняною, а чому ти злишся так?

- Мам, якої біди він мене так ревнує ніби Ліза Вітю?

- Олеся, біда коли вже чоловік не звертає увагу де його дружина і з ким. А коли він ще свариться, це говорить про те що любить. Ти мені колись як за Лева сказала? Пам'ятаєш як він в літаку злився на Відлигу? Тоді ти уміла мамі пояснювати а сьогодні вже не знаєш що таке воно з твоїм Юрою трапилось? Збирай швидко і головне щоб ти сіла поруч Юри і не дивилась дуже багато на свого однокласника.

- Зараз твій Юрчик тихенько буде за столом а повернемось він почне знову.

- Олеся: коли ви повернетесь додому, тоді вже буде наступний рік а все погане залишиться в минулому році.

- Ой мам, чому не пішла на психіатра чи консультанта по сімейних проблемах? Такий талант пропадає безплатно. - Олеся відповіла вже зовсім іншим тоном, віддихнувши.

- Давай збирайся швидко тому що вже хтось стукає в двері нашої Шпаківні.

Насправді приїхали Аркадій з Тетяною. Аркадій пішов на другий поверх в офіс Лева, взявши з собою Тамарку, щоб поговорити з нею немов з дорослою людиною.

Прошло більше двох годин поки приїхав Лев разом з Іваном. Марійка вже все приготувала щоб покласти на стіл, лиш усі очікували гостя у великій гостинній кімнаті.

Вийшовши з машини, Іван найперше зустрівся з дідом Федором, який був пішов в гараж, а вірніше в свою майстерню, щоб підкинути полінце в пічку.

- Добрий вечір вуйку Федоре! - Привітався Іван побачивши старого Бойчука, так як над гаражем горіла лампа.

- Доброго здоров'ячка синочку. - Федір обняв односельчанина. - Ой сину як давно я чув таку нашу бесіду, як добре що ти приїхав до нас і ще мене старого порадуєш.

- А чому ви так по дворі ходите? Простудитись можете в зимі.

- Там в мене ночує пес такий великий, - почав тихо пояснювати дід, - а я в пічку дров підкидаю щоб було тепло йому спати.

- А воно правда виходить тоді що так в нас говорили.

- А що таке говорили сину?

- Казали: «Марусі Бойчукова в Америці така пані, лиш з таким псом, таким великим як теля і дорогим як корова, проходиться по вулиці».

- Так, так, Марусі водить не раз пса так собі що він походив трохи. Тут всі так роблять Йвасю. А ти до хати ходи, чого тут говориш на дворі. Там всі чекають на тебе, того що ще в нас такого не було щоб хтось з таких близьких земляків, до нас таки приїхав. А Марусі як узнала що ти тут десь близько каже: «таки мусить він бути в нашій хаті, аби не знати що».

- Дякую вуйку, знаєте як мені якось добре таке почути від вас.

Іван витягнув з машини букет квітів, пляшку Шампанського, коробку шоколадних цукерків. Усі троє увійшли в хату. Високий красивий чоловік став посеред кімнати, оглянувши усіх присутніх, він схилив голову і ввічливо привітався:

- Доброго вечора вам, дорогі земляки, односельчани!

- Добрий вечір! - Відповіла кілька голосів одночасово.

- З наступаючим Новим роком вас усіх.

- Дякуємо що приїхав Івасю до нас. - Марійка підійшла і обняла гостя.

Усі за чергою подали руку Іванові, Віктор промовив:

- Ми усі тебе знаємо і думаю ти тут усіх знаєш.

- Воно так: Лев Ілліч познайомився зі мною в дорозі а тут всі свої я так бачу.

- Ой сину, - Настя витерла сльозу, - я ж пам'ятаю як ти бігав все під палатками як весілля в кого було. Ти подивись який нам старим довгий вік Бог дарував; ще тут ми можемо увидіти одні одних.

- Мені вже на вісімдесятій перейшло. - Похвалився Федір.

- Що воно вуйку: тут в Америці сто років не диво. - Усміхнувся Іван.

- Дякую сину, щоб ти також жив довгий вік такий. Він здається довгим коли молода людина, а мені немов кілька літ пробігло сину.

- А про вас не скажеш що вам скільки; виглядаєте гарно двоє.

- Та нам добре синочку. - Похитала головою Настя.

- А весілля вже такі великі не усі роблять як колись робили, - промовив Іван, - зараз багато чого змінилось там в нас. Хати набудували люди, корови продають, не так як колись в кожного газди корова була. Хто коні купив, хто трактора має, але землі багато так стоїть як дике поле. Та казала моя мама що ви були приїхали тай виділи самі що робиться.

Тим часом Марійка на стіл наклала всього що було приготовленого для святкової вечері. Вона поглядала на годинника і хвилювалась чи не виникла знову якась незгода між Юрою та Олесею. Ліза спостерегла її хвилювання і підійшовши шепнула щоб Марійка заспокоїлась так як вона впевненою що Олесья так довго себе прибирає і вони все ж таки приїдуть.

В той час коли Марійка накладала на стіл, Іван вів розмову з старими Бойчуками які питали його про село та про людей. Настя почала від сусідів з своєї вулиці і так усно пішла по цілому селі, щоб взнати про односельчан. Багато людей померли, молодші виїхали за кордон.

До розмови приєдналась Тетяна, їй також було цікаво що робиться не тільки в селі а взагалі в Україні. Звичайно усіх цікавила Помаранчева революція: її політичний нарис та характеристика, але Іван саме на початку тих подій прилетів в Штати і знав те саме що вони тут.

Віктор покликав Тамарку і малого Руслана, щоб показати які в нього діти. Також Віктор зрозумів що Івана цікавить те про що він не осмілюється запитати, тому Віктор сам об'яснив що Юра з Олесею зараз під'їдуть сюди і також будуть з ними разом.

Коли вже все було готовим, Ліза взяла телефон і набрала до Олесі. Олесі відказала що вже на подвір'ї і зараз зайдуть в хату. Марійка почувши пішла просити усіх до столу, так як все було готове і накритий стіл чекав на гостей.

Всі хто був в хаті, крім старих Бойчуків, які не хотіли посидіти з молодшими, сіли до столу. Саме коли Марійка запропонувала почати з борщу якого зготовила Олесья, в двері постукала сама Олесья з своїми.

Зайшовши в хату, Юра привітався з усіма і попросив пробачення за запізнення. За ним на поріг ступила Олесья, вона була одітою в білу кофту з завернутим коміром, та в джинси. Усі хто були за столом крім Аркадія, звернули увагу на Олесю. Олесья повівши поглядом

побачила що усі дивляться на неї, засоромилась немов юна дівчина. Вона відчувши свої щоки, швидко знайшла вихід з становища:

- Ой у вас так тепло а на дворі такий вітер що просто жах. - Олесья промовивши потерла без того рум'яні щоки. Коли Юра з Олесею сіли разом, Марійка щоб розрядити обстановку звернулася до гостя з України:

- Івасю, а ти бачив коли Юру нашого ще там вдома?

- Бачив, як їхав він на машині, багато разів. Але я заочно немов вже знайомий. Пам'ятаю коли в школі Лесю хотіла вчителька висміяти за листа, якого Юра написав їй з армії, я один з перших хто вступився за таку справу. Я сказав вчительці що буде в неї неприємність і так було. А дівки як зазидували тоді Лесі що солдат пише їй, самі мені говорили про Лесю.

- Бачиш Юра, - промовила Марійка підійшовши заду зятя і взявши його за плечі, - ти ще в армії був, а в нашій школі, вже за тебе заступались хлопці, першим з них був Івась.

- Знаю, Лесья розказувала мені. - Відказав Юра.

- Але за такого чоловіка який є в нашій Олесі і в нашій родині, вартувало боротись і відстоювати його гідність, тому що вона в ньому знаходиться. - Похвалила зятя Марійка.

- Ой жаліють за вами люди в селі, але що вдіємо, багато людей роз'їхались зараз хто куди. Час інший в нас як я вже говорив - все змінилось. Правда з приходом нового президента, в людей ожила надія на краще життя в нашому краю.

- А ти Ваня як приїхав сюди? - Поцікавився Віктор.

- Я маю одного друга такого гарного а його брат рідний тут живе в Нью-Йорку. Я ще побуду до середини січня і поїду в штат Айову. Він десь так в центрі Америки мені пояснили.

- Там картоплі багато вирощають в тому штаті.

- А я думав що в Колорадо найбільше картоплі.

- Мабуть тому що жука який поїдає картоплю називають «Колорадським». - Нарешті обізвалася Олесья, яка вже відійшла від свого попереднього стану.

- А борщ твій Лесья справді неповторимий і його потрібно назвати твоїм іменем. - Пожартував давній шкільний товариш.

- Ой, вже на Львівщині є «Олеський замок», ще борщу не хватало Олеського. - Відказала Олесья. - А взагалі борщ люди у нас готували ще багато століть перед тим як я народилась...

- Ти завжди знала цікаві дані історії. Пам'ятаєш як тоді історика нашого «поклала на лопатки»? Щось там про Польщу було запитання.

- Пам'ятаю: він не знав про Костюшка, а я знала про Матейка.

- А в загальному ти Лесья пам'ятаєш нашу школу, я про те як були класи розміщені, як ми сиділи, спортзал наш?

- Звичайно що пам'ятаю. - Відказала Олесья не дивлячись на співрозмовника.

- А мені найбільше знаєш що запам'яталось?

- Звідки я можу знати? Клуб напевно, а може якась верба зрубана, на якій ти з хлопцями любив сидіти.

- Я про школу Лесья. Найбільш мені запам'яталась роздягалка, я ж там бувало що уроки проводив ховаючись від вчителів. А те що людина робить з навантаженням на нерви і переживає, воно не забувається ніколи.

Ліза знала про зустрічі Олесі саме в роздягалці, вона поглянула на Олесью, як знову так зарум'янилась, що Віктор побачивши, змінив тему розмови щоб виручити сестру а найбільше щоб Юра не додумався і йому не зіпсувався новорічний вечір. Віктор запитав:

- Слухай Вань: а як в тебе на сімейному фронті? Звичайно я перепрошую за таку відвертість, лиш все ж таки ти свій чоловік.

- Як Вітя: можна сказати що ніяк.

- Тому я запитав, просто подумав може ти б тут замотався і вже жив в Америці.

- Я вже так думав також, тут в Нью-Йорку є аж забагато, а там кажуть наших нема людей в тій Айові. Може тут познайомлюсь а там щось зароблю і повернусь назад.

- Якщо там маєш де заробити, не думай нічого. Знаєш в нас тут на Лонг-Айленді з роботою важко а ціни такі як в самій столиці. В Америці мати нормальну працю вважається другим після здоров'я важливим надбанням. Ми б могли тобі допомогти коли б ти був приїхав

скоріше чи пізніше а тут послухай що відбулось: недавно приїхав такий Любчик до нас, він взяв сестру Лізи двоюрідну, потрібно було йому як кажуть приземлитись. Правда вона його все намістила, а ось скоро брат Юри, разом з сім'єю приїдуть і потрібно нам якось їх намістити. Розумієш: троє дорослих людей і усі працездатні. Ще коли молода родина приїде, там діти школярі і так далі, воно простіше: допомога від держави, медицина і так далі. Хоча парольщикам не дадуть того також. А тут Нью-Йорк Сіті близько і з роботою не просто. Чим далі від такого великого мегаполіса, там населення менше і робота якась може знайтись скоріше. Нам вже немає куди посунутись далі на острові: океан навколо нас.

- Хіба рибу ловити в океані, - підкинув Юра.

Тетяна поглянула на Марійку і засміялась щоб ніхто не побачив. Вона зрозуміла що Віктор хоче стимулювати гостя щоб той як подальше поїхав від сестри а Юра допомагає тому. Марійка повела лиш очами у відповідь Тетяні. Іван як нічого не було продовжував бесіду:

- А це може той Любчик що колись Волгою до вас приїздив постійно?

- Він самий. Бачу ти і його запам'ятав добре, - промовив Віктор, - а як там Коля Остапів поживає, сусід наш?

- Випиває у великій мірі. Десь трактором в Бистрицю заїхав був, вдома в stodолу також заїхав. Жінка його така ділова баба: дає собі раду як з господаркою так само з ним. Була поїхала в Польщу, чи на Чехи. А Коля вбереться в такий комбінезон і ходить по селі як кінь не загнаний в стайню.

- А ти знаєш що той комбінезон ще дід привіз від тоді коли в гості до нас приїздив?

- Та ти що? Але добре що дав йому а то вже був би Колька десь в канаві замерз в зимі.

Тут в розмову вступила Марійка:

- А женитись тобі потрібно Івасю. Ти не подумай що я тобі наказую, лиш я так вже побачила по ходу життя що так ходити немає сенсу зовсім. Я в свій час вже про таке не думала, Олесья заміж вийшла була і вже я так направила коли них віка доживати, але вийшло по іншому: Ліза якась немов випадково почала тут розмову про мене і так пішло від тоді. Лиш я Івасю не жаліюсь, все вийшло на добре. Поглянь які вже діти як у Віті так само в Олесі. Час біжить а людина не стоїть також на місці. Ось таким як ти зараз, тут в Америці саме квітучий час для одруження; так що подумай добре Івасю.

- Я з вами згідний тьотя Марійка, я вже навіть взяв б собі якусь вдовичку може з діточками, я діточок люблю, навіть чужих.

Тетяна засміялась і відказала:

- Тут і дівчат для тебе досить, а діти свої в тебе будуть. Поглянь на себе який ти красивий: буде в тебе доня така коли в тебе піде, а син який. Так що спробуй з дівчат найперше.

- Знаєте тьотя Таня, я не такий як Вітя був чи Леся, я собі так мовити грішний батяр, що тут гріха таїти. Ось нехай Леся сама скаже яким я в школі був. Навіть одного разу я щось жартував непристойне а Леся мене вдарила по морді так перед усіма. Я не образився, тому що зрозумів що нормальній порядній дівчині, противні такі непристойності. Також я побачив що дівчата з такої родини як наприклад Леся, ніколи не захоче зі мною нічого мати спільного. А якщо по правді я дуже хотів вас усіх побачити, лиш я не надіявся на таке запрошення і ніколи не думав що разом з вами зможу зустрічати Новий рік. Тому я щиро вдячний господині цього дому, тьоті Марії, і усім решта хто приїхали щоб побути разом. Але коли б навіть мене ви в хату не впустили, тоді я б зрозумів що мені далеко до таких поважних людей.

Усі за столом звернули погляд на Олесю, а сама Олесья підняла голову і поглянула на Юру, якому подобалась така характеристика дружини.

- Івасю, - почала Марійка, - ти вже себе так не ганьби. Знаєш по молодості буває по-різному: бувають люди що в молодості собі шаліють, воно не так вже жахливо а ось коли на старість людина з'їде з орбіти, тоді справді непристойно вдвічі. Ти постарайся виправити те що ти сам особисто вважаєш неправильним і тоді все внормується в житті.

- Скільки того життя, - махнула рукою Тетяна, - не бери в голову. Ось моя Ліза: яка вона серйозна щоб ти знав, як вона усім переймається, а таким людям не просто жити на світі. Так що було - воно минуло, а ти дивись щоб тут обкрутив якусь добре і вже.

Усі за столом розсміялись з того що сказала Тетяна, а ще більш коли Аркадій помахав на неї пальцем. Тетяна засміялась і змінила тему розмови:

- Слухай Івась: а як тобі тут місцевість де ми живемо?

- Нормально. Я так зрозумів що електричкою в Нью-Йорк можна їхати, зручно досить.

- Тут літом щоб ти побував, зараз дерева голі і все таке сумне. А їхати справді зручно: і до Нью-Йорку, в Бруклін, Квінс; взагалі куди хочеш. Ми спочатку жили тут недалеко, там де Віктор з Лізою і також Юра з Олесею живуть. Тоді Ліза часто їхала електричкою а зараз вже щось купить і не хочеться з тим носитись. Правда ми знаємо коли пробки бувають, коли можна спокійно заїхати в самий Менхеттен і таке інше. Тут в Марійки місця досить, а там де діти наші живуть, подвір'я невеличке. Вони під одним дахом живуть в такому більшому будинку як цей.

- Він бачив нашу хату. - Промовив Віктор просто забувшись і сам себе а також гостя поклав в незручне становище.

- Ой, ти вже був в них в дома? - Перепитала Тетяна.

- Доводилось, - зітхнув Іван не дивлячись на нікого, - але вдома не було ні Віті, ані Олесі.

- Мама, - швидко змінила тему Ліза, - скільки там ще старого року залишилось нам?

- Ще одна година. - Тетяна поглянула на свій давній механічний годинник.

Також в цей час діти вибігли з підвалу в якому гралась і проголоднівшись почали розбирати пиріжки яких спекла Марійка і вони стояли біля плити.

Марійка поглянула на дітей звернувшись з запитанням до присутніх:

- Цікаво чи хлопці менші пам'ятатимуть як зустрічали двохтисячний п'ятий рік? Мені пригадується коли в школі я з дітьми зустрічала шістдесятий. Правда я була більшою; мені тоді ішов десятий рік.

- Сорок п'ять років пробігло від того часу... - Відказала Тетяна, - вже багато людей які народились шістдесятого року, мають онуків... А скільки померли вже навіть тих хто народився в шістдесятому.

- Ой помирають люди в нас від горілки, - погодився Іван, - ще хто так собі, воно інакше а хто опустився, тоді вже біда. Тут я так дивлюсь що з тим немає аж такої загрози: люди працюють, живуть, насолоджуються життям. А воно і є насолодою коли людина живе, працює, ростить дітей, одружує їх, тобто проходить все як повинно бути в житті людини. Правда не всім це вдається, також мені якось з тим не пішло правильно...

- Нічого Івась, - розрадила гостя Марійка, - в тебе ще все направиться і буде добре.

- Добре коли нічого не ламається, тоді і виправляти немає потреби...

Усі замовкли, стало тихо в гостинній. Ліза оглянувшись і промовила до дочки:

- Тамарка, заграй нам щось останній раз в старому році, його вже не буде ніколи для нас...

Тамарка мовчки взяла скрипку, поклала на плече і почала грати. Старі Бойчуки почувши мелодію скрипки, вишли з своїх кімнаток.

Очі усіх були звернені на юну музикантку, ніжна мелодія розлилась в світлиці як справді відлуння того, чого не можливо ніколи повернути людям, живучим на землі...

РОМАНТИЧНА МАНДРІВКА

1

П'ятого січня, дві тисячі п'ятого року, о сьомій годині вечора, Ліза народила дочку. Віктор зателефонував до своїх рідних а також до батьків дружини.

Віктор просив щоб вечером вже ніхто не їхав в лікарню, щоб Ліза заснула і трошки відійшла після родів.

Старі Бойчуки зраділи що на Різдво, якого вони святкували так як колись вдома, будуть мати подарунок: ще одну правнучку в родині.

Діду Федору пішов уже вісімдесятий рік а Насті сімдесят п'ятий. Їхня сваха, тобто бабуся Сусанна почувши таку радісну новину, висловила мовляючи що саме маленька Ізабелла народилась, а їй потрібно збиратись з цього світу, так як останнім часом вона відчувалась не такою вже здоровою як колись.

В четвер, на наступній день, Ліза знала що усі приїдуть після роботи. Але Олеся приїхали перед обідом, тобто в одинадцятій годині. Привітавши Лізу і брата, Олеся була недовго, так як вистрибнула з ресторану на кілька хвилин. Повертаючись назад в ресторан, вона набрала телефон до мами:

- Алло мам!

- Так Олеся, я тебе слухаю.

- Я була в лікарні і вже повертаюсь.

- Ой, ти бачила маленьку?

- Бачила. Також привітала Вітю і Лізу.

- А яка маленька? На кого схожа?

- Така циганочка чорненька а очі такі як в Лізи.

- Я вже не можу дочекатись а годинника немов хто прив'язав за стрілки, так довго час тягне мені нині.

- Ліза говорила що відносно роди були не важкими, а мала якась така маленька, що мені не привичним. Коли мої хлопці родились вони більші були набагато, а тут така лялечка крихітна лежить. Напевно мій Юра може взяти в одну руку її.

- Нехай твій Юра постаріється щоб свою мати і тоді в дві руки візьме. - Пожартувала Марійка. - Так що подумайте разом.

- Все мам, я приїхала. Давай цілую а вечером я знову буду там і ми побачимось усі разом.

Десь коло четвертої години, до Олесі зателефонував Іван. Він запитав чи справді лікарі були правими, встановивши дату, і чи Ліза народила.

- Так, цього разу сказали точно до дня. - Відповіла Олеся.

- Тоді я хочу заїхати і привітати Вітю і його дружину.

- А скажи правду Ваня: хто тобі сказав що саме п'ятого Ліза повинна народити малу?

- Ми ж говорили в твоєї мами, коли тебе ще не було там. - Викрутився Ваня. Лиш насправді він почув від Тараса, який на подвір'ї запитав Лізу, коли вона чекає на немовлятко.

- Тоді будь ласка приїжджай до нас в неділю; Ліза вже вдома буде.

- В неділю не зможу, тому що в суботу вже їду в Де-Мойн.

- Тоді потрібно щоб хтось забрав тебе сьогодні чи завтра, я так зрозуміла.

- Ти скажи назву лікарні, мене підвезуть а там потрібно щоб хтось мене зустрів. Я хочу приїхати нині вечером; привітати і подаруночок якийсь купити.

- Домовились: я також під'їду, а коли я б не встигла, тоді запиши телефон Віті, він там постійно і також адресу лікарні занотуй собі. До речі Ваня: тут не купляють коштовних подарунків, просто не прийнято так. Якщо захочеш, тоді надувні кульки і якимось медведика за п'ять доларів. Сам розумієш що такі подарунки усі даруватимуть. - Пояснила Олеся гостеві з України, щоб той не перестарався, тим більше, насправді так прийнято в Штатах.

Іван так зробив і пішов купляти подарунок та букет квітів.

Вечором приїхали: Ліля з Вадимом, Ріта з Любчиком також Фаїна з Гаріком. Коли усі розмовляли, Іван зателефонував до Віктора, щоб той зустрів його на вході в лікарні. Віктор побіг до ліфту, і опустився до дверей центрального входу. Насправді Івана привіз Тарас, лиш він не хотів зустрічатися ні з ким і висадив того під дверима. Віктор поздоровався і сказав щоб той не телефонував своєму товаришу, а він сам відвезе його додому.

Після того як Іван привітав Лізу, також познайомився з усіма хто там був, він звернув увагу на те як Ліля розглядала його і почувши що вона працює разом з Олесяю, зрозумів що Олеся мабуть розказувала їй про нього.

Піч час бесіди зателефонувала Олеся до Віктора. Олеся питала чи взяти Тамарку з собою, так як вона вже була швидше з бабусею Марусею, а завтра їй в школу і потрібно готуватись. Віктор відповів щоб Олеся взяла її, а малого Руслана залишила з Юрою, так як він дуже бігає по коридорі лікарні і за ним потрібно постійно доглядати.

Віктор нікому не сказав що Олеся їде в лікарню; він підійшов до вікна і дивився на вечірнє місто роздумуючи. Він пригадав собі той час коли перед його весіллям Тетяна зустрічалась з Михасем в лісі на розвилці. Віктор пригадав як тоді Юра його заспокоював і говорив що це все нормально і людям потрібно навести порядок з своїм минулим. Після того Віктор непомітно для присутніх вийшов на коридор. Він набрав номер до Олесі:

- Олеська, - Віктор звернувся до сестри, як колись в дитинстві.

- Так Вітя.

- Ти вже виїхала до нас сюди?

- Буду через п'ятнадцять хвилин.

- Слухай, може ти відвезеш Ваньку туди де він тимчасово мешкає?

- Я відвезу?

- А що тут такого? До речі він вже в суботу їде в Айову.

- Я знаю що він їде. Але ти Вітя даєш: міг був б мені скоріше щоб я оділась краще.

- Олеся: від коли я тебе знаю, я ще не бачив щоб ти була не гарно одітою.

- Вітя, а я сама не знаю як правильно тут поступити.

- Олеся, хто його знає як в житті буде... Поїде він в Айову а так назад в Україну і можливо ми його не побачимо. Зараз є нагода тобі поговорити з ним, може він хоче з тобою по старій дружбі так поспілкуватись як кажуть: тете-а-тете.

- Я все зрозуміла Вітя. Лиш як там є люди в Лізи, давай так щоб ти з ним вийшов і я його повезу від дверей лікарні.

- Ти права Олеся: тут є Лілька з Вадіком, лиш вони так, а ось Ріта є також; краще щоб не бачила і не знала нічого. Ти як лиш під'їдеш, скинь мені на телефон. Лиш дивись щоб ти там з ним не придумала чого такого, тому що буде все через мене.

- Вітя, ти що таке говориш? Мені навіть в голову таке не приходило.

- Тоді дивись мені.

- Мені ж не шістнадцять Вітя, тим більше як тоді не вкрутив, тепер тим більше не зможе.

Віктор після того зайшов в палату і ніби між іншим звернувся до присутніх:

- А коли тут закінчується час для візитерів?

- Ще маємо час. - Відповіла Ліза, яка була рада гостям і захоплено слухала розповідь Любчика про те коли він їхав виручати Арланів в Москву. Любчик розказував про діда і бабу в яких вони жили біля Харкова.

Коли Любчик закінчив, Іван оглянувшись встав і сказав що йому потрібно вже їхати. Він ще раз побажав щоб маленька росла красивою, такою як її батьки, і що він надіється колись побачити її в Україні в гостях. Усі присутні, а особливо Ліза, подякували Івану за таку увагу до новонародженої. Після того Іван вийшов на коридор і пішов з Віктором до ліфта.

- Ваня, - звернувся Віктор, - тебе повезе Олеся; ти не маєш нічого проти?
- Олеся? А де вона? Я ж її не бачу тут.
- Зараз буде, Олеся малу нашу везе сюди.
- А Юра як, він нічого не скаже?
- Бити буде її. - Пожартував Віктор, взявши односельчанина за плече.
- Ні Вітя, ти зрозумій мене правильно: я дуже вдячний вам що ви мене в гості покликали і просто запитав щоб не вийшло так що я за гостинність та прихильність заплатив тим що проблеми роблю вам в родині вашій.
- Які проблеми Ваня? Ми ж свої люди, дорослі, розважливі, сучасні.
Віктора промову перервав телефонний дзвоник. Він піднявши до вуха коротко відповів: ми вже на виході, чекай нас коло дверей.
Олеся вийшла з машини немов вона не знала зовсім нічого і немов вона лиш хотіла привезти племінницю до мами. Зате Тамарка хоча не знала нічого, оглянувшись побачила як тьотя Олеся розгубилась під час зустрічі. Віктор звернувся до Олесі ніби нічого не бувало:
- Олеся, ти підвезеш Ваню якщо можеш?
- Звичайно що може; навіть в самий Де-Мойн, - всміхнулась Олеся і показала рукою на двері свого Лексуса.
Віктор пригорнув до себе Тамарку та направився з нею до дверей лікарні, а Олеся піднявши невисоко руку, помахала племінниці на прощання. Тамарка ще раз оглянулась крізь скляні двері, аж поки Олеся не зачинила двері свого автомобіля.

2

Для гостя з України, Віктор підніс такий сюрприз, що мабуть коли Івана прийняв б сам президент США в своєму Овальному кабінеті, для нього не був цей прийом таким важливим як саме така нагода: опинитись в машині з Олесею цього зимового вечора, коли рідні Олесі втішаються новим членом своєї родини, він просто має нагоду висказати те що в нього на душі, вже від давнього часу.

Ще годину тому, він не міг подумати що його чекає така нагода цього вечора, лиш зараз те про що він думав давно, а особливо від того часу коли він ступив на американську землю, стало для нього реальністю.

- Так куди тебе? - Запитала Олеся Івана, перехиливши голову та поклавши її на пухнастий комір своєї короткої дублянки.

- Ти знаєш Леся такий бульвар Вудхевен, чи Вудгевен?

- Знаю; це в Квінсі.

- Тут я маю назву вулички вже з того бульвару, я там тобі підкажу.

Машина рушилась з місця, а Іван немов боячись що дорога буде не такою вже довгою, зразу почав завантажувати Олесю запитаннями:

- Як твоє життя Леся взагалі?

- Як бачиш: діти, праця, переживання, радості, спогади, надії і так далі...

- Щаслива ти Леся, - зітхнув Іван, - усі ви щасливі тут, я так побачив.

- Якщо по правді, тоді заперечувати було б гріхом.

- Леся, я ось що хотів тобі признатись: ти мене можеш вважати за кого хочеш, лиш я тебе не зміг забути до тепер... Ні, ти не подумай що я щось впихаюсь туди де для мене немає місця вже давно, лиш так воно є в моїм житті. Знаєш, я так роздумував не один раз, і просто побачив що колись я був дураком та ідіотом. Тоді якось так вважалось між хлопцями що саме такі походеньки які були в мене, такий стиль життя, робить чоловіка діловим і підносить на сходи вищі інших. Я так само думав, лиш тепер я зрозумів що воно неправильно. Ось так як жив твій брат Вітя, ось так правильно було і результат такого порядку, нині показався явно. Я тобі признаюсь одну справу: коли ти познайомилась з Лізою,

я пам'ятаю що це було літом вісімдесят шостого року, я злився на неї, тобто на Лізу. Просто я подумав: ти ходила б зі мною коли б не вона. Я говорив сам до себе: треба ж що якась приїхала обсмалена і немала з ким знюхатись, а вчепилась до Журички. Я не любив Лізу, не любив тому що рахував що саме вона, заповнила твою голову іншими поняттями і не так вже думаєш як більшість дівок нашого часу. Також я знав що мама твоя слідкує за тобою, лиш це не було такою загрозою для мене як сама Ліза, з своїми, як я тоді вважав, капризами. Звичайно що кожна мама нормальна слідкує за дочкою а ще такою якою була ти тоді. Одним словом думав я так довго і винуватив Лізу в тому що ми не змогли бути як хлопець і дівчина. Але коли ви були приїхали в гості, мене правда тоді не було вдома. Я приїхав пізніше і мама моя мені розказувала про вас. Мама також знала як Ліза допомогла рідним Зоськи, сусідки вашої бувшої, як виручила людей в такій біді. Коли я таке почув, я став думати по-іншому про неї. Я подумав собі так: а може я був дураком і Леся побачила що немає з ким і тут проблема моя а не Ліза винувата. Я почав дивитись на себе з сторони таких людей, якими були твої рідні. Тут мені прийшла така думка яка мене мучить до тепер. Я став думати так: а чому мені було б не зробити по-іншому, чому мені було б не подружитися з братом Лесі, приходити до них на лавочку, тобто чому я не зробив так само як Ліза свого часу. Адже вона подружилася з тобою а там вже Вітю полонила. Я ж міг тоді так само поступити, більш того: я міг в бібліотеку заходити, щоб мама твоя побачила що я книжки читаю, цікавлюся чимось. Книжки я міг просто забирати і знову приносити, хто б там знав чи я читаю їх, лиш яке вже враження було б інше про мене у твоєї мами. А ще коли б щось запитав там про якийсь роман, щось поговорив, поцікавився думкою твоєї мами, про ті чи інші описані події, напевно про мене вже б і в хаті вашій заговорили вечерком. А тут прийшов до Віті ніби про фотографію запитати, твій Вітя ж робив фотографії тоді. Одним словом нагода в мене була і не один раз, а ось розуму не було для такого. Тепер я жалію про те, але вже нічого не повернеш назад... А скажи правду Леся: коли б я так був поведився, я б міг зайняти місце твого Юри якого ти ще тоді не знала?

- Не знаю що тобі відповісти Ваня: скажу «так», ти будеш себе ще більше ганьбити і мучити, скажу «ні», буде також неправильно.

- А все ж таки скажи Леся, не зважаючи на те що я робитиму з собою.

- Ти хочеш щоб я тобі також виклала свою думку немов сповідь, подібну на твою сповідь?

- Дуже хочу. Леся, зрозумій: воно не поміняється нічого у фізичному плані, лиш в моральному може буде розв'язано так мовити рівняння наших нерівностей.

- Ваня, я тоді була ще зовсім молодою, можна сказати дитиною. Але вже могла щось думати про кожного хлопця і ставити йому свою оцінку. Звичайно оцінка могла бути неправильною, в зв'язку з відсутністю досвіду життєвої школи, але все ж таки такі оцінки були. По складу характеру я не такою як скажімо Ліза, вона коли побачила Вітю, зразу влюбилаь так мовити до смерті. Коли б навіть він щось пішов іншим шляхом, вона б ходила за ним, добивалась свого, мучилась, терпіла, мстила, лиш не відстала від нього ніколи до кінця життя. Коли мені якийсь хлопець подобався, зверни увагу: найперше я не влюблялась, а просто він мені подобався, він міг своїми поступками стати в моїх очах кращим або навпаки гіршим. Коли він поведився, говорив, поступав саме так як мені подобалось, він міг легко досягнути тієї границі, за якою в мене вже володарювала любов. Тоді я просто могла стати невільницею любові до нього, тобто стати на таку сходинку, на якій опинилась Ліза, зразу після першого погляду на Вітю. В протилежному випадку, такі слухи які я інколи могла чути про тебе, я відганяла від себе, лиш коли ти вже сам почав вихвалитись таким, тоді я зрозуміла що потрібно з тобою залишатись лиш друзями-однокласниками і доволі. Тобі було інакше, ти був хлопець а дівчата які дружили з такими хлопцями, сам знаєш як їх називали тоді.

- Я так і подумав Леся... Все що я думав колись, ти мені підтвердила зараз...

- Ваня, зрозумій мене правильно: деякі твої історії мені подобались, розбуджували в мені цікавість до кохання, навіть такого палкого кохання, лиш окремі. Були такі що просто мені були наскільки противні, може зараз після тридцять років віку, вони не так вразили б мою свідомість як тоді, тому що зараз я багато знаю більше про все, але в тому віці, вони мене з голови не могли вимотатись довгий час. Я все пам'ятаю до сьогодні навіть багато з того.

- Ой хоча не пригадує Леся. - Глибоко зітхнув Іван.

- Ваня, не переживай вже так дуже. Жінок не замінимих не буває. Коли я тобі подобалась, так ти можеш знайти кращу від мене, розумнішу, молодшу, з вищою освітою.

- Все ж таки ніяк борщ такий мені не приготує якого ти готовиш. - Нарешті всміхнувся Іван, після серйозної розмови.

- Нічого, я зможу її навчити.

- Олеся, ми вже не такими як були тоді, час пройшов, але те що я віднайшов тебе тут, для мене велика справа. Я тобі так признався і мені так стало немов мішок муки з плечей зняв на землю. Просто мені нічого не потрібно такого: я хочу інколи до Віті зателефонувати, поцікавитесь як діти живуть ваші і таке далі.

А ще краще Ваня, - почала розтягувати речення Олеся, - ти давай щоб одружився якнайскоріше. Після того постарайся щоб дочка народилась в тебе, старайся до того часу поки не народиться дівчинка у вас. А коли буде все гаразд, ми сватами станемо: у нас два хлопці ростуть; сам бачив.

- Звідки я знаю чи який з твоїх синів, захоче моєї дочки?

- Якщо вона буде схожою до тебе, тоді можеш не сумніватись.

- Ти маєш на увазі як саме схожою: виглядом чи в середині?

- Лиш на вроду, в середині щоб була скромнішою. Сам знаєш: невістка вона не зять в родині. З невістками проблем більше завжди буває.

Двоє розсміялись в машині, Олеся вже була на вулиці на якій жив Іван.

- А ти Леся жартуєш як колись жартувала. А скажи правду: тобі Юра нічого не скаже що ти мене відвозила сама?

- Все буде окей.

- Привіт мамі передавай, і прости мене за все.

- Передам а ти коли вже будеш в Де-Мойні, також зателефонуй як там вмотився.

Іван попрощався з Олесєю, поцілувавши її в руку, він вийшов з машини. Олеся розвернула джип, відчинила вікно і на прощання промовила:

- Вань, коли щось не так, прости мене. Будь щасливим в житті, я бажаю від всієї душі...

Джип легенько покотився по зимовій дорозі а Іван стояв і дивився аж поки червоні ліхтарі машини, не заховались за поворотом вулиці. Олеся поглянула в люстерко як він дивився, мимоволі витерла сльозу, яка покотилась, та впала на пухнастий комір дублянки. Олеся плакала не тому що кохала давнього друга юності, а тому що кохала саму свою юність, яку вже ніхто ніколи не міг повернути для неї знову...

3

В неділю, коли вже Ліза була вдома, повернувшись з лікарні в якій народила дочку, вона покликала Олесю. Олеся і сама мала бажання зайти до неї, лиш повернувшись з церкви вона наклала обід для своїх «трьох мужчин». Сама Олеся напилась лиш молока з печенням і пішла до Лізи.

- Привіт мамка.

- Привіт Олеся. - Відповіла Ліза і зручніше всілась на м'якому дивані.

- Як ти почуваєшся; молочка досить?

- Ще можу хлопців нагодувати малих.

- Добре коли так.

- А ти як провела вечір в четвер? Тамарка в мене з'явилась в лікарні а тебе не було видно.

- Скажи що ти не знаєш?

- Знаю.

- Вітя сказав?

- Вітя сказав, лиш воно нормально а ось коли мала почне розказувати, тоді вже сама розбирайся. Тамарка мені говорить: не знаю чи сказати бабусі чи Вовчикові.

- А ти що їй відказала?

- Мене питаєш? Ти ж мене повчала що такі риси природні потрібно в дитині розвивати, потрібно допомагати щоб з неї дипломат колись був. Як бачу що вони самі розвиваються без нашої допомоги. Так що тепер знову придумай якусь історію, лиш про дітей-сиріт вже не підійде до Дон Жуана. Ой Олеся: залиши тебе саму на один вечір і вже хвости за тобою ростуть тут же.

- Ліза, як це мала подумала: хіба я не маю права чоловіка який зі мною вчився в школі, машиною підвезти?

- Вітя так само пояснив, лиш вона запитала «чому тьотя Олеся так стидається коли він є». Вона таке помітила в мамі на Новий рік і під дверима лікарні так само. Так що тут її не проведеш на товариських почуттях.

- Окей, я з нею сама потолкую. До речі я буду її говорити що вже Ковальський Валерка ось, ось, приїде і коли вона буде заглядати за мною, тоді я йому розкажу багато такого чого б її не хотілось щоб він знав про неї. Одним словом: шантаж на шантаж.

- Ой, - зітхнула Ліза, - я просила Вітю і говорила що він зробить з дитини те що мені б дуже не хотілось але Вітя є Вітя. А ви про що там говорили якщо не секрет?

- Для того я зайшла щоб тобі розповісти.

Олеся почала детально переказувати слова свого однокласника. Коли вона закінчила Ліза запитала її:

- А Юра знає що ти його возила?

- Не знає нічого, але я можу йому розказати; що тут такого?

- А саме основне щоб не забула признатись. - Пожартувала Ліза.

- Що ти маєш на увазі?

- Маю на увазі те що твій дружок не може тебе забути до сьогодні. От виродились ви Олеся колись в тих своїх Богородчанах двоє.

- Тихо Ліза, ти вже так як Вітя любить говорити тобі.

Тут пробудилась маленька доня, вона почала плакати а Олеся сказала:

- Іди годувати, також така народилась що в майбутньому її не зможуть забути хто побачить, а тим більш хто доторкнеться її.

Після того Ліза встала щоб іти в свою спальню де її викликала донечка а Олеся направились іти до свого дому. Одиваючи взуття Олеся побачила на кухні племінницю:

- Тамарка, підійти сюди будь ласка!

- Yes. - Відказала племінниця.

- А про що ти там мамі розказувала? Я питаю про лікарню: кого ти там побачила?

- Він ваш экс-бойфред. - Тамарка перехилила голову дивлячись на Олеся.

- Ти Арланка мала, я тобі дам бойфренда, - засміялась Олеся.

- Я не скажу нікому, лиш я хочу мати...

- Хочеш мати це само собою, я тебе від мамі виручала а ти про мене ось як?

- Я нікому не буду розказувати, це буде наш секрет.

- В кого ти таке хитреньке вдалось? Вже скоро Валерик приїде і ти ще до мене прийдеш не один раз. Він буде про тебе мене питати також і я вже побачу що говорити йому.

- Він не буде так робити ніколи. - Тамарка впевнено похитала головою в сторони.

- Чому так думаєш?

- Він буде з себе показувати щось, а вас не буде питати.

- Нічого собі виродилось таке мудре. - Олеся захоплюючись прозорливістю племінниці нахилилась і поцілувала Тамарку в щоку.

Того вечора, Олеся сиділа в мамі і розмовляли. Марійка розказала їй що Лев робить зуби зараз і дуже йому неприємно від того. Сказав що дуже заздрить Мухтарові, в якого зуби здорові і ніколи йому не бути в кабінеті стоматолога.

- А зуби ремонтє Гарік?

- Він самий. Лев мій, лиш своїх Аланів не покусє.

- Зрозуміло тоді.

- А я йому пригадала як колись покійна Раїса Яківна його вихваляла мені, як говорила що він терпеливий дуже, тому що людна в якій немає терпіння не буде ювеліром. Так що нехай тепер терпить коли так вже вийшло.

- А може він любить таке заняття ювелірне тому що в горах виріс?

- А гори тут при чому? - Не зрозуміло поглянула Марійка на Олесю.

- Ти сама подумай: люди в горах які живуть вони люблять яесьь делікатне ремесло. Наприклад в нас гуцули: вони люблять коробки з дерева вирізати, орнаменти які там точні і делікатні, вирізують булави, тарілки, і так далі. Робота як бачиш дуже терпелива і уважна. А тепер подумай далі: Швейцарія також в горах майже вся, а які там годинники виготовляють точні і гарні. Не просто так собі щоб годину вони показували а там ціле історичне мистецтво в них з тим ремеслом. Тепер різні прикраси: коралі різні, там пояси чоловічі, капелюхи з пір'ячком, в нас гуцули носили постійно, а Баварія також в горах і там так само: капелюхи, одяг такий. До речі в Перу, в горах Андах, такі килими роблять як в Крпатах з орнаментами.

- Справді Олесю, а я навіть не думала так над тим глибоко ніколи. А може тому що в горах часу багато, тому люди вигадують різні штучки. В нас колись в інших місцях, земля забирала час в людей, працювали люди на землі багато. Правда в зимі вже було часу більше а в горах як зима так літо люди час мали. Виженуть овець на полонину а там пастухи випасають, не так як по селах бувало що діти з тою худобою кожен день на пасовиську. До речі цікаво ти замітила, я буду з дідом говорити про те пізніше.

- Напевно воно так буває, - похитала головою Олесю, - просто одного разу я так собі думала над тим і тоді така думка підійшла мені.

- Я ось що собі думала недавно Олесю, - перемінила тему Марійка, - я думала над тим що в нас в житті відбувається немов однакові випадки. Яюсьь ми знову зустрічаємось з тими ж самими людьми, я якими колись давно мали з ними якусь справу. Подумай сама: ми знайшли Терезу, ту саму людину що колись врятувалась на нашому подвір'ї. Дід працював колись з Михасем, через роки, ми немов породичались; діти його живуть в нашій хаті. Я коли телефоную до Галі, вона мені все так розказує як вірна подружка а колись ми лиш вітались одна з одною як з усіма людьми в селі. Тепер вже про Лізу: вона знову мала справу з родиною нашої покійної сусіди Зоськи; малого спонсорувала. Через Лілю ми взнали хто така написала листа, воно не так просто виходить, адже ми так далеко а навіть в тому самому Івано-Франківську сотні тисяч людей, тим більше тут. Але все ж таки яюсьь ми знаємо і могли б навіть зустрінутись коли б захотілось комусь цього. З Любчиком ми мали справу там вдома і через скільки років він знову пішов з нами і просто не так собі, а одружився з Рітою, з сестрою Лізи. Тепер з тим Іваном: як чудо яесьь трапилось. Я так над тим усім подумала і тому вирішила його запросити: хто його знає як в житті може трапитись? А може він ще нам в пригоді стане. Чомусь ми завжди немов повертаємось до того що вже відбулось і знову маємо справу з тими людьми з якими мали скоріше. Як воно добре Олесю коли все що відбувається у відношенні до інших, приємне і гарне, тоді тобі хочеться знову зустрінутись з тією людиною з якою вже перетиналась твоя дорога...

В неділю, 23 січня, того ж 2005 року, новообраний президент України Віктор Андрійович Ющенко склав урочисту присягу і офіційно став головою держави Україна.

З нагоди такої події, Вітя зателефонував до Богдана Відлиги. Богдан зауважив що тепер з Вітя з президентом носять однакове ім'я. правда коли б виграв політичний противник, також було б без змін, так як обидва кандидати звались однаково.

Відлига був задоволений виборами. Задоволений взагалі напрямком подій в Україні. Також він знову подякував за особисту допомогу з сторони рідних Віктора.

Також тієї ж неділі Олеся зателефонувала в Тлумач до Наталі. Після розмови з нею, яка відбувалась всього три хвилини, так як Наталя спішила на день народження до рідного брата, Олеся забігла зразу до Лізи. Скинувши взуття Юри, в котре Олеся на ходу вставила ноги, вона пройшла в кімнату. В той час Ліза поклала малу в колиску яка сама гойдається і вийшла до Олесі.

- Ліза, я говорила з Наталкою лиш хвилину тому. - Швидко повідомила Олеся.
 - Бачу що ти маєш якусь новину мабуть.
 - Звідки знаєш?
 - Дуже просто додуматись: якщо хвилину тому говорила і ти вже в моїй хаті, значить щось говорила важливе.
 - Правильно Ліза: вже нарешті Ковальські їдуть.
 - Коли прийдуть Олеся? - Ліза змінила тональність голосу.
 - Не хвилюйся, тобі не можна.
 - Чому не можна: мала вже в колисочці а не в животі. - Стиснула плечима Ліза.
 - Молочко п'є і передається таким способом; плакати буде багато.
 - Давай розкажуй, а молочко наскільки я знаю, ти дуже в нас любиш.
 - Одним словом, коли взнали результати виборів, там планують поміняти багатьох в місцевих органах, так вони знаючи що їм вже приходить ся збиратись, стараються за що будь зробити любий документ. Коротше Ковальські використали політичну ситуацію в свою користь вже в них все готовим, лиш квитки потрібні для них.
 - А Юра коли хоче квитки замовляти?
 - Не знаю, маму твою просити будемо.
 - Немає проблем; мама замовить.
 - Сама не знаю коли... - Олеся почала розглядатись по стелі. - А може десь на березень буде добре. Знаєш Ліза: Василь почне їхати може за квітами а так зимою по-різному буває на дорозі а весна вже тепліше, дорога сухою, взагалі краще буде.
 - Одним словом надумайте з Юрою, тоді звертайтеся до мами щоб замовляла вам квитки.
 - Наталка сказала що малий вже в школу не хоче ходити, мовляв для чого йому навчання як він в Америку їде.
 - Тоді чим він займається коли школу пропускає?
 - Такого я не питала її.
 - А потрібно було запитати.
 - Нічого не зміниться від того Ліза.
 - Що з житлом будете думати?
 - Юра згідний щоб шукати того мужика з Грузії, того самого що в суді зустрічався з Левом.
 - Можна вже його запитати як в нього з апартаментами, чи має вільні зараз, скільки кімнатні в нього вільними в даний час.
 - Для них на перший раз хватає односпального, малий може в залі спати на дивані а грошей значно менше буде потрібно платити.
 - Якщо малий так захоче а коли він свою кімнату захоче мати?
 - Нехай собі має, лиш не з першого разу. Вбудуться трохи і тоді нехай шукають навіть поруч Централ Парку йому квартиру.
 - Ой Олеся: вони напевно будуть з себе вискакувати щоб йому догодити тут.
 - Нехай вискакують, нам хіба жаль.
 - Все правильно Олеся.
 - Вже досить; менше з тим. А в тебе як справи, новини може які маєш?
- Ліза почала ходити по кімнаті, вона була одітою в кімнатний халат. Поглянувши у вікно, Ліза звернулася до Олесі:
- Олеся, я ось що надумала собі: ти маєш телефон до того Ростислава?
 - До того фотографа що збирається в кругосвітню мандрівку?
 - До нього.
 - Маю десь, а чому він тобі знадобився цікаво знати?
 - Просто я маю одну ідею таку. Ми маємо багато знімків і ви також, зараз в кожного їх вистарчить. Але я надумала собі щоб ми його покликали і він нам зробив таке родинне фото.

- А йому можна фотку кожного і він зложить в одну велику фотографію.
- Ні Олеся: я хочу коли наступить весна, щоб ми усі зібрались разом скажімо в мами. Усі сядемо на траві зеленій, під цвітом дерев. Жінки спереду з діточками а чоловіки кожен за спиною дружини стануть. Ось таку родинну фотографію щоб він нам зробив, тоді він справді фотограф буде для нас.
- Цікава ідея, а чому саме зараз ти так надумала.
- Тому що в нас уже сім'я укомплектованою, напевно так і буде на майбутнє: в нас троє дітей а у вас двоє. Тим більше я останнім часом почала думати про бабусю Сусанну, говорить батько що вона жалітись почала на своє здоров'я. Я хочу щоб усі там були: дід з бабцею, мої батьки, ми з діточками і звичайно мама з Левом.
- Чудова ідея. - Погодилась Олеся.
- А зараз просто зробити цифровою камерою, тому що можна поглянути перед тим як розійтись чи гарно усі виходять щоб робити фотографію велику. Також можна одну зробити таку на коричневій основі.
- Називається «Сепія».
- Бачиш, ти також фотограф у нас була колись Олеся.
- Жаль тут немає часу камерою займатись а здалося б мені.
- Знаєш Олеся. В наш час люди не вділяють значення фотографії, воно не дивно: відео камери розповсюджено, телефони знімають і тому подібне. Але між тим усім фотографія це ж зупинена мить, молоді люди не думають над тим, тому що вони не думають що їхня молодість скоро проходить. Я, як сама ти знаєш, маю більш вільного часу як ти Олеся і тому інколи переглядаю альбоми сімейні. Дивишся так і немов мандруєш по сторінках альбому, все в пам'яті відроджується і пригадується. В мене небагато знімків з Ешери, а можливо я вже там ніколи в житті не зможу бути; я ж не знаю. Так погляну на хату в якій колись я проводила літо, де ми з Рітою бігали, чай пили, спали під горою... Інколи аж заплакати хочеться від того що вже ніколи того не повернути нам. Я хоча не бачу тієї хати в даний час, лиш я знаю що вона вже не такою як була тоді. Багатьох людей вже немає в живих там, все перемінилось. Може тому що ми з батьками часто бачимось і здається що вони не змінились, лиш коли поглянути на фото, ой яка різниця велика, просто важко в те повірити. Коли ми були в гостях в Україні, тоді коли саме ми на городі допомагали вибирати картоплю дідові Петрові, Володька твій також просто граючись зробив фото. Зараз воно для мене як шедевр який. Просто бувають побутові повсякденні моменти, які навіть для нас скучними і не цінними, але коли проходить час, тоді починаєш усвідомлювати що в житті кожна мить вона неповторима, її вже не буде для нас ніколи, ніколи...
- Ти правду сказала Ліза. - Погодилась Олеся. - Я пригадую як одного разу я і Вітя пішли в ліс. З нами ще був дід, ти сама розумієш що мама нас, а особливо мене, не відпускала а ще до лісу. Дід збирав щось там, може шипшину а може лісові горішки, я вже забула. Ми так бігали і вийшли на таку галявину, а там вітер зламав дерево. Перед тим буря була і дерево з коренем вивернуло. Ми почали так лазити по тому стовбурі а дід вийшов за нами з лісу і сів також відпочити. Дід говорить нам: «коли я був таким як зараз Вітя, я через галявину тут їхав на коні». А Вітя говорить: «ой як воно було давно, ви так пам'ятаєте довго. Воно ще до війни було коли ви були таким як я зараз». Дід подумав і відказує: «де ж воно давно синочку, мені як би позавчора було... От виростиш і не будеш знати коли вже голова посивіє Вітю». А зараз Ліза я пригадую собі і порівнюю: зараз вже мій Володька таким як тоді Вітя був а Вітя вже в скронях сивину має, а ми немов справді позавчора лазили як ведмежата малі, по тому стовбурі, на лісовій галявині...
- Знаєш Олеся, я знову про фотографію хочу сказати: різні події чи історії переказуються в родині, лиш буває що інколи людина яка розповідає вона може щось своє додати і вже викривити правду, а світлина, вона не обманить, вона показує те що було.
- Ти права Ліза. Буває поглянеш на знімки людей Першої світової війни і видно які вони худі на лиці, зразу видно що була проблема з харчами тоді при війську. Там немає таких з животами великими, навіть офіцери не такими ситими як мужики зараз тут в Америці.
- Одного разу я була в бабусі Сусанні, там побачила відкритку з картиною. Я так глянула і кажу бабусі що напевно оригінал того полотна досить давній тому що зображено якусь таку

стару хату в англійському стилі, ліс з однієї сторони, річку і через неї кам'яний мостик з трьома арками. А бабуся так глянула і стала пояснювати мені що напевно хтось намалював тепер, лиш в такому жанрі старинному. Говорить мені що коли глянути на те що хата на краю лісу, в такому випадку ніхто не будував таких великих мостів десь за містом далеко, тоді дороги не було кому зробити в селах, а тим більше кам'яні мости такі зводити - пояснила бабуся. Я так подумала і від того часу стала розглядати картини більш так критично і придирливо як перед тим.

- Справді коли глянути на картину чи знімку давню, там все натуральне і реальне, час пробіг а образ залишився таким як його зупинено в той момент... А час біжить Ліза, ой як біжить швидко... - Зітхнула Олеся.

- Я так дивлюсь на маленьку нашу і думаю: не давно Тамарка була такою, а Русланчик немов вже народився таким як він зараз. Ось так спить дитина і тут не оглянешся як заміж буде виходити. Життя немов дорога: поглянеш вперед і задається вона довгою, довгою, ген за обрій, а пройдеш частину відстані і оглянешся а вона немов вкоротилася в багато разів...

5

Однієї п'ятниці, Олеся зателефонувала до Тетяни в аеропорт. Олеся знала коли саме в Тетяни є перерив і можна її запитати.

- Добро дня тьотя Таня.

- Добрий Олеся.

- Я хочу вас просити щоб ви могли поглянути на ціни квитків.

- Ти для брата Юри?

- Так, тьотя Таня.

- Олеся: мені потрібно знати імена і дані їхнього народження, у випадку як знайду дешевше, тоді я тут же замовлю. Тут ціни скачуть як мавпи в цирку, так що якимось потрібно щоб вечором ти мені зателефонувала і я записала собі. Ти ж сама знаєш яка в мене пам'ять, так що ти взнай детально дати народження і мені повідомиш. А вони хочуть з Києва чи зі Львова?

- Не знаю, напевно звідки дешевше буде. А взагалі я думаю звідки ми візьмемо, звідти і полетять вони.

- Воно так; яка їм різниця.

- А ви зможете після зміни заїхати до мене в ресторан? Я вам рибки такої смачної покладу, сьогодні ж п'ятниця в нас, рибку готуємо. Все за рахунок кухні нашої звичайно.

- Якщо буде рибка, тоді в принципі можна. - Засміялась Тетяня.

- Вам покладу і ще дам для Аркадія Ілліча на вечерю.

- Тоді заїду якщо така гостинність у твоєму ресторані.

- Я на протязі дня взнаю дані і дати, коли ви під'їдете, все буде готовим; рибка також.

- Домовились Олеся. - Погодилась Тетяня.

Олеся після того зателефонувала до Юри. Вона розповіла яка справа і Юра пообіцяв взнати точно дату народження Наталі, так як брата він знав, також знав дату племінника.

Після обіду Юра вже мав дані і сказав щоб Олеся записала собі. Також він сказав що говорив з братом і вони згідні щоб приїхати в березні, так як ще Василь має допомогти своєму тестеві зарізати свиню і Наталя хоче поки вона ще працює, щоб її брат закінчив ремонтувати зуби. Коли Олеся запитала чому така проблема що маючи два сини батько Наталі не має з ким зарізати свиню, Юра розповів її таку історію що Олеся сміялась до самого вечора.

Ліля побачила що Олесі щось дуже весело, вона запитала:

- Що ти Володимирівна, сьогодні немов напилась заливного сміху?

- Ой Ліля, як розкажу сама будеш сміятись.

- Давай, я хочу також посміятись.

- Я розмовляла з своїм Юрою, він дані узнавав мені для квитків. Розказує Юра що ще брат його змушений там свиню зарізати для тещі а тоді приїде сюди. Я питаю чому саме Василь повинен, там є ще два брати Наталі а Юра мені історію таку розказав, що я просто не можу зі сміху. Говорить що Василь допомагав постійно в такій справі, але минулого року його десь не було вдома: в Польщу напевно поїхав був. Тесть Василя взяв сина, того Ромка, двоє собі добре перед тим влили, і вже такі ділові газди за свиню взялись. Тесть не прив'язав нещасну жертву, а просто тримав руками шнурок, а той горе-різник встромив ножа. Свиня як рвонула, старий не втримав, скочив на неї щоб руками зловити, свиня ж не має рогів а так як її вдержати? Вона вислизнула з під нього, облила того кров'ю і вискочила на дорогу. Перебігла дорогу і кудись по новобудові погнала, як мій Юра висловився «врубала по коробці передач». Старий вилетів на вулицю а так як був сніг, а ще хлоп п'яний, впав на землю. Тут якась машина їде, а в ній мужиків троє, чи чотири навіть. Вони дивляться на таку картину: чоловік в крові лежить на дорозі а за ним біжить молодий з ножем в руках і щось кричить. Машина зупиняється, мужики вискакують, збивають того Ромка з ніг і починають бити, думаючи що той напав на старого. Звідки людям знати що тут різники на вулиці, свині ж не видно вже зовсім на території. Поки старий приліз рачки до них, поки пояснив, бідний Ромко так отримав що вже ні свині не хотілось йому, ані свіжини. Ножик вихопили і кудись кинули до сусіда за паркан.

- А з свинею як було далі? - Розсміялась Ліля, склавши руки внизу живота.

- Бігала по городах аж поки кров'ю не стекла, впала і там вже життя закінчила своє «героїчно». Після того в когось взяли наші горе-газди коня з саньми великими, заїхали на городи, затягнули на сани свою свиню і привезли до дому. А кров стояла на снігу аж поки знову сніг не випав новий.

- Але дураки: як молодий так старий, я ще такого не чула. - Взялась за голову Ліля.

- Натуральна кіно комедія з детективом. Говорить Юра що люди до нині сміються з них там і жартують.

- Само собою: кожен раз коли в кого свиню ріжуть, хлопипригадують між собою.

- Ще б не пригадували. А воно не в Тлумачі було а десь в селі якомусь. Там живе сестра рідна тестя Василевого і свиню вони для неї вирішили впорати. Щастя що хоча вони з села поїхали і хоча говорять люди, але вони там не живуть.

- Тому напевно мужики били того Ромка, били тому що не знали хто такий.

- Може бути, а може і вони не місцеві були а просто подумали що рятувати потрібно старого від руки вбивці. Ось тому теща Василя боїться щоб вони вдома не брались за таку справу і ще не «прославились» на увесь Тлумач своїм ремеслом.

- Ти своїй племінниці розкажи. Ти говорила що вона шантажувати любить, нехай того Валика шантажує тепер, мовляв розкаже його однокласникам тут коли він в школу піде. Знаєш як американцям таке почути? Їм лиш скажи що якусь тварину мучать - усі в сльози зразу.

- А взагалі воно ідея в тебе Ліля. Потрібно записати в блокнот собі на всякий випадок.

На їхню розмову зайшла Тетяна. Олеся і Ліля привітали її і Олеся покликкала Тетяну в свій кабінетик поруч з кухнею. Ліля тим часом кинулась приготувити Тетяні вечерю з риби та салату. Поклавши на стіл перед Андріївною, Олеся запитала:

- Вина буде трошки?

- Ні дякую. Я Олеся і так їду як п'яна по дорозі а ще як вина, тоді заїду десь Джерсі Сіті.

- Тоді вечеряйте а тут вам написані усі дати. - Олеся протягнула Тетяні аркуш паперу.

- Олеся, а що той зятьок з вісімдесят восьмого року народження?

- Ви про Валерку? Так, він народився перед тим як Юра в армії йшов.

- Тут написано: «шістнадцятого лютого».

- Вже йому скоро виповниться сімнадцять років, буквально за тиждень.

- А я думала що він хлопчина такий собі як Тамарка наша. Ось чому Ліза так боїться щоб він малу не обвів навколо пальця.

- Вже приїде і може іти працювати як захоче. Колись мама Наталі так боялась як він в школі тут буде, він не знає нікого а йому вже не потрібно школи.

- Слухай Олеся: а як там твій дружок що був тоді з нами?
 - Ви про Ваньку? Так він вже поїхав в Айову.
 - Тобі було потрібно, - Тетяна нахилилась над столом і прошептала, - було тобі з ним зустрінутись віч-на-віч, так само як я тоді з Мішою коли ти мене возила в ліс на розвилку. Але так щоб Ліза не знала і звичайно твій Юра.
 - А я зустрічалась. - Відповіла Олеся дивлячись на Тетяну, як вона відреагує на відповідь.
 - Ти зустрічалась? - Тетяна поклала виделку і в неї очі засвітилися як в юної дівчини.
 - Я возила його від лікарні коли він приходив вітати Вітю і Лізу.
 - Ось це я розумію, от молодчина ти в мене. А Ліза знає про вашу зустріч?
 - Так, я їй призналась.
 - Ой вона вже тобі десь виписувала; вже було співано і казано.
 - Все нормально. Ми з ним поговорили так, він сповідавсь мені.
 - Так, так, вони так усі вміють. Спочатку накрутять справ а так хочуть щоб їх жаліти дуже.
 - А як вам він виглядав тьотя Таня?
 - Він був гарним колись я так побачила, лиш вже видно що згулявся як собака. А ще думала як тобі підказати щоб ти з ним поспілкувалась сама, а ти вже все владнала.
 - Вітя якось сам придумав, я навіть не сподівалась.
 - Подарок мусиш йому купити Олеся. Щось таке як я Мішові купила. Сама твоя мама говорила що їй Галя призналась що Міша того ланцюжка з шії не знімає ніколи.
 - Ой коли був так вами поцінив як подарунком вашим, тоді справа інша.
 - Так як відбулось краще для мене і для нього, - махнула рукою Тетяна і видавила розтятий лимон на рибу, - в тебе також трапилось на краще, хіба не так?
 - Я з вами цілком згідна. Коли б мені чоловік змінив, я б йому не змогла напевно простити.
 - Куди б ти поділась Олеся? Але добре що не змінє і не приходиться прощати.
 - Але ви нікому тьотя Таня. Там нічого не було тому краще щоб ніхто не думав зайво.
 - Що ти Олеся, я мовчатиму як та риба яку я з'їла тільки що. До речі смачна була і плюс я голодною сьогодні.
 Тетяна встала іти, вона стала дякувати за вечерю, а Олеся подала їй білу коробку в якій була риба для Аркадія. Тетяна оглянувшись в дверях і пригадавши промовила: Олеся а за подарунок подумай для свого дружка, хто його знає чи коли ви ще зустрінетесь, якщо він поїде геть.

6

Квитки для Ковальських було замовлено на другу половину березня. Вони повинні були прилетіти з Києва у Нью-Йорк. Так як часу вже не було аж так доволі, Юра вирішив поговорити з Любчиком конкретно про роботу. Також було потрібно владнати з житлом, тут вже надія була на Лева і на його знайомого осетина з Грузії.

З житлом рішилось швидко: готовим був двох спальний апартамент, а після першого квітня ще звільнявся односпальний. Справа в тому що в такому місці як і взагалі в передмісті Нью-Йорка, люди більш знімають малі квартири; менше платити приходиться. Кватиранти часто живуть дуже в тісних квартирах, так як не можуть собі багато людей дозволити на щось просторніше. Буває також що у великі апартаменти власник набирає студентів і вони мають по кутику в кожній кімнаті, а хто багатшим, тоді може собі дозволити навіть кімнатку. Звичайно в такому розвиненому регіоні США, далеко не усі бідні, лиш вони мають свої будинки і тим хто лиш приїхав, не можливо думати про такий спосіб життя, по крайній мірі хоча рік часу.

Юра вирішив щоб таки посилити Василя з дружиною та сином, в Гарден Сіті. Від того місця, гараж в якому Юра працював, знаходився в протилежній сторону, тобто на схід від центру самого Мерріка.

Скоріше Віктор саме вибрав гараж в такому місці враховуючи незручності. Незручностей було дві: велика і менша, Віктор вибрав меншу. Справа в тому що кожного ранку більший потік транспорту був на захід, тобто в сторону Брукліну і Нью-Йорк Сіті. На схід їхати ранком означала їхати по вільнішій швидкісні, вечором було те саме: увесь транспорт в основному їхав на схід, так як люди повертались в свої оселі після праці, а механіки також повертались з гаражу лиш навпаки, і знову права частина шосе була вільнішою відносно зустрічної. А незручність знаходилась в тому, що ранком сонце уставивши за океану, світило в очі, а вечором також коли заходило на безхмарному небі - також світило. Юра називав таке природне явище, привітом і прощанням вселенської «лампочки».

Юра сумнівався що взявши брата в гараж, він з Віктором поступлять дуже правильно. Юра любив брата, він знав що Василь хоча випиває але робити коло заліза він зможе нормально, але тут стояв бар'єр. Юра проживши в родині своєї дружини багато років, побачив наскільки Марійка, її батьки і Віктор, були чесні люди. Юра сам змінив поступово свої наміри, він став чесно працювати і спати з спокійним сумлінням. Часто розмовляючи по телефону з братом, а той як прийнято багатьом, захоплювався різними поступками так званих «крутих хлопців», лиш для Юри вже такі розповіді не були захопленням а навпаки вони стали йому противними. Юра нікому не признавався, лиш він спостерігав як правильно вирішувала його теща Марійка, як по совісті поступав Віктор, як Ліза думала і так далі. Знаючи свого брата, Юра вже відчував що він не таким чоловіком як його рідний брат, він вже на речі дивився по-іншому, і знав що Василь з тим не погодиться, по крайній мірі зразу після приїзду в Штати.

Коли Юра запитав Любчика як з роботою, той відказав йому що в даний час їздить з Вадимом, що Вадим йому подобається: не випиває, не курить в машині і назвав інші позитивні якості напарника. Характеристика Вадима була протилежною Василеві; Юра це зрозумів. Але Любчик також сказав що напевно з травня піде на іншу роботу а можливо буде з малим якийсь час сидіти, так як в Ріти робота набагато серйозніша, як та що йому пропонують.

Юра зрозумів що Любчик так як правдивий єврей, бачить лиш свою вигоду і навіть Юра розізлився що той не взяв під увагу що завдяки Олесі, той самий Любчик тут знаходиться. Але подумавши Юра прийшов висновку, що Любчик знав Олесю ще багато скоріше ніж він сам, так що насправді Любчик Ковальським нічого не винен, вони особисто добра йому не зробили жодного. Юра просто махнув рукою і не признався дружині про розмову з Любчиком.

Коли б Ковальські приїхали по статусу біженця, як це давали скоріше тим хто був переслідуваний від Радянської влади, тоді хвилювання були б зайві, просто їм належалося б утримання від держави, могли піти в школу навчатись мови, мати медичне страхування і таке інше, але Ковальські не були з категорії тих людей, вони одержали пароль від органів США. Юра підписав спонсорство для них, а це говорило що він матеріально забезпеченим і бере брата на свою відповідальність. У випадку необхідності він повинен оплатити медичну допомогу, знайти працю і усі інші необхідності для нормального життя.

Юра, а також Олеся, знали що Василь приїде без копійки в кишені, просто він витратився на документи і навіть вже не було у них грошей щоб зробити великі проводи, по крайній мірі так Наталя жалілась Олесі. Олеся вислухавши те промовчала, хоча зрозуміла про що саме та натякає, але вона розуміла якщо там вони якось обійдуться без їхньої допомоги, тоді тут вже в Штатах виходу іншого не буде як тільки один: потрібно буде допомагати і грошами і продуктами. Потрібно буде возити, ходити на прийоми, оформляти все, купляти і так без кінця, аж поки вже самі не встануть на ноги.

Звичайно коли б це приїздив Віктор з Лізою, Олеся не хвилювалася б взагалі, вона з братом і з Лізою могла розрізати одну картоплину, поділитися нею і жити щасливо. Могла пояснити обстановку хоча вони зрозуміли б просто без пояснень. Олеся розуміла що Ковальські не ті люди, ту потрібно було по-іншому, потрібно було все робити як повинно бути.

Олеся навіть не знала як зовсім недавно Василь розмовляючи з Юрою висловився в адрес Віктора та Лізи; Юра не признався дружині. Не признався не тому що він втаював від неї і мав якісь таємниці з братом, зовсім ні: просто чисто по-людському, йому було соромно таке

переказувати. Тим більше коли б Олеся ще передала мамі а коли Ліза знала б, це взагалі був би для родини Ковальських мінус в моральному та етичному питанні.

Справа в тому що зовсім недавно Василь там щось розповідав як якийсь механік обманув його товариша, ремонтуючи тому автомашину. Сталось так що товариш Василя, якимось загнув і своїй легковій машині дверцята. Потрібно було їх вирівняти і пофарбувати. Відігнавши до доброго механіка, водій обіцяв гарно заплатити. Він навіть звернув увагу що в гаражі стояло таке ж саме авто з розібраним двигуном. Механік сказав щоб той залишив машину, хоча його тиждень не буде а після тижня він почне робити дверцята. Водій погодився і поїхав додому. Але трапилось так що він знайшов на так званому «шроті», таку ж саму машину і такого ж кольору. Потрібно було лиш перекласти дверцята і все в порядку. Знаючи про те що механік візьметься за його машину аж не наступній тиждень, водій купив дверцята і таки за три дні вирішив відвезти їх механіку, щоб той не рівняв даремно поламані. Приїхавши вечором з Василем Ковальським, водій побачив що в гаражі горить світло. Він зрозумів що механік є вдома, лиш не знав чи той повернувся так скоро, чи не їхав нікуди взагалі. Власник машини побоювався що він запізнився і механік вже рівняє його дверцята, лиш зайшовши в гараж, він побачив жахливішу картину чим він міг собі уявити: механік наспівуючи пісеньку колупався в моторі машини Василевого товариша. Виявилось що він нікуди не думав їхати а просто вирішив переставити нутроші мотора з нового авто, в те яке він комусь ремонтував в своєму гаражі, щоб були оригінальними, а вже назад покласти якісь з базару.

Юра не так здивувала подія, як те що Василь замість того щоб обвинуватити механіка, почав висміювати товариша. Василь перед Юрою сміявся який той нерозумний, тому що побачивши таке ж саму модель машини з розібраним мотором, залишив свою майже нову машину і повірив що механіка цілий тиждень не буде вдома. Юра навпаки почав доводити при чому тут така сама модель, коли було домовлено за дверцята? Він навів приклад в тому що Віктор в гаражі коли міняють колеса, тоді навіть дивиться щоб переставити закрутки на соски коліс. Василь принизливо висловився в адрес Віктора сказавши: «він тут пропав б з такою чесністю». Юра почав доводити що не справа в місці проживання і про те що в Україні живуть чесні люди і не пропадають. Також сказав що Віктор колись ще живши там був таким самим і він сам багато навчився від нього. У відповідь Василь відповів саме те що і було соромно признатись Юрові перед дружиною; Василь сказав: «тому чесному Віктору, тут хіба ходити з тим фотоапаратом що він колись з ним ходив, а його Лізочка, та Лялька їхня, щоб стояла в купальнику в місті коло магазину «Інтим», і заробляла на тому, що мужики з нею фоткались, а Віктор був би в ролі фотографа. Може з такого бізнесу вони б якимось вижили двоє». - Так сміявся Василь перед братом з подружжя.

Юра промовчав, лиш йому було дуже досадно за такий непристойний жарг. А ще більше було неприємним те, що його брат старший віком, не навчився за життя навіть жартувати нормально, тим більше що він сміявся з людей які стояли вище від нього як у фінансовому плані, так само в культурному та авторитетному.

Юра тут же пригадав себе, коли він в армії вперше побачив Віктора, так само сплітав таке, що йому зараз було дуже неприємно згадувати навіть самому собі.

Після розмови з братом, Юра знову зателефонував щоб повідомити про квитки і дату вильоту з України в Штати. Цього разу Василь сказав більш образливий вислів, він просто запитав чи Юра не проговорився перед Віктором а особливо перед Лізою. Юра пояснив що йому соромно таке було почути, не те щоб ще передавати комусь, Василь знову жартуючи відказав: «добре що промовчав, ми ж збираємось сватами бути з ними, для того ми в Америку їдемо, тому що Наталка ніяк не рішалась, а коли увиділа малу Віктора, тоді зрозуміла що вона повинна бути в нашій родині і задля малого вона готовою на переїзд в другий край, лиш щоб малий був неподалік і мала Левчучка продовжувала виростати під їхнім наглядом поруч. Так що тут нам старим вже треба думати як дітям краще буде».

Юра вже вирішив останній вислів передати Олесі, він навіть хотів щоб Ліза знала про те, щоб якимось вона взяла сама під контроль ситуацію. Юра глибоко в душі хотів щоб плани Наталі не збулись, він зрозумів щоб коли стало йому вибрати між Тамарою і племінником, він стане на сторону Тамари скоріше, чим вступитися за химерного племінника, в якого не було поваги ні до батька рідного, тобто Василя, ані до інших членів родини.

А взагалі, тоді в кінці місяця лютого, ніхто навіть подумати не міг що скоро трапиться така подія, що про приїзд Ковальських забудуть взагалі на період двох тижнів, нікому не буде до їхнього переїзду в Штати, тим більше до висловів чи планів Ковальських на майбутнє.

В народі є таке прислів'я: «Як би знав де впаду - постелив б собі». Така поговорка відповідала напевно кожному хто попадав в якусь пригоду, а попадають тому люди що не знають як інколи навіть мала байдужність чи необережність, може повернутись до них поганою стороною і тоді вже стає інколи пізно щоб щось поправити чи обійти проблему. Звичайно що батьки завжди мають на думці щоб слідкувати за дітьми, лиш в дорослих інколи буває не вистачає розваги і піклування над собою, і тоді людина може повестись дуже байдужно, що і приводить до жахливих наслідків опісля.

7

Першого березня, день був вівторок. Ранком як звичайно усі роз'їхались по робочих місцях, одна Ліза залишилась вдома з дітьми. Під час обіду зателефонував телефон, Ліза взяла трубку. Вона почула голос Віктора, лиш такого голосу в свого чоловіка Ліза не чула ніколи скоріше; Віктор задихаючись говорив тремтячим голосом, майже плачевним.

- Вітя, що трапилось? - З рук Лізи випала сумочка з якої вона витягнула свій телефон.

- Ліза, з Олесею біда велика.

- Вітя, що трапилось з нею?

- Навіть не знаю як тобі сказати про таке.

- Вітя! Що з Олесею, не мовчи Вітя!

- Вона в лікарні зараз. До Юри подзвонила Ліля і сказала що в Олесі з ранку почала голова дуже боліти, так боліла що Олеся місця не знаходила а потім температура така вдарила, що Олеся тряслась як на морозі. Вони викликали «швидко допомогу» і Олесю забрали. Юра поїхав в лікарню і мама також з роботи поїхала вже.

- Вітя, це ж напевно вона простудила голову.

- Я думаю також, біль голови дуже була в неї. В неї запалення мозку.

Ліза почула що хтось вривається в телефонну розмову, вона відхилила телефон і глянула на екран; виклик був від Марійки.

- Вітя, мама дзвонить я зараз переключаюсь. - Ліза так зробила. - Алло мама!

- Лізочка, біда в нас велика. - Марійка також плакала.

- Вітя лиш що мені сказав.

- Лізочка, я в лікарні тут.

- Ви бачили Олесю?

- До неї не впускають, лікар сказав що вона без пам'яті зараз.

- Ой не говоріть, - Ліза розплакалась і почала кусати нігті на правій руці, - може якимось...

- Лізочка, в неї запалення голови.

В пам'яті Лізи спливав забутий випадок, коли з їхньої школи в Івано-Франківську, помер хлопець від того що простудив голову. Подія відбулась також ранньою весною, коли був сирий вітер а хлопець після уроку фізкультури, з розігрітим тілом, став покурити за школою.

Ліза знала що Юра з Олесею мають страховку державну, лікарня оплачувалась їм, лиш вона знала наскільки серйозна хвороба коли людина вже без пам'яті лежить. Ліза тут же швидко зателефонувала до мами, саме того дня Тетяна була вихідною. Тетяна пообіцяла приїхати як найшвидше щоб побути з малою, так як Ліза збиралась в лікарню.

Зателефонував знову Віктор, він сказав щоб Ліза почекала на нього, так як він також поїде в лікарню. Ліза стала чекати на нього, лиш вона не мала спокою; ходила колами по кімнаті.

Тамарка побігла сказати Володькові, який також вже повернувся зі школи; приїхала Тетяна. Не зважаючи на те що вся родина встала на ноги, усі розуміли що допомогти вони нічого не зможуть і надія була лиш на змилювання Боже.

Віктор навіть не захотів нічого перекусити, він взяв дружину, Володьку і Тамарку, усі поїхали в лікарню в якій вже був Юра, Марійка і мав під'їхати Лев.

Приїхавши на місце, усі зустрінулись в прихожій, усі розуміли що даремно вони тут чекають, до Олесі їх все одно не впустять а хоча навіть б впустили їх, вона все одно не говорить нічого. Але все ж таке в усіх присутніх було таке відчуття що вони хоча тут не далеко біля рідної та дорогої для усіх в родині людини, немов вони частину терпіння допомагають їй нести. Говорити не було про що, усі розуміли наскільки жахлива ситуація коло Олесі.

Володька сів поруч Марійки, вона обняла його і лиш дивилась в стелю а сльози текли по її блідому лиці...

Раптово в дверях з'явилась Ліля. Вона хоча була печальною, лиш якось її стан відрізнявся від стану інших. Ліля підійшла, обняла усіх і тут же почала:

- А що вони її в такій лікарні тримають? Я ж питаю там де реєструють а вона шукає мені десять хвилин; рухаються бачу тут усі як мухи в окропі. А може її в якусь лікарню престижну, може лікаря якого?

- Якого лікаря Ліля? - Сердито відповів Віктор, та махнув рукою з розпачу.

- Я ось що собі пригадала, - не зважала на Віктора Ліля, - колись мені Олеся сама розказувала що та жіночка з Канади яку ви знаєте, вона має знайомих лікарів тут в Нью-Йорку, дуже мудрих і поважних. Ану спробуйте з нею зв'язатись, все одно сидимо усі тут можна сказати без діла. Спробуйте я вам говорю, не сидіть же так! - Ліля промовила наказом.

Ліза підтримала думку Лілі, вона звернулася до присутніх:

- А давайте я Ріту попрошу щоб вона зателефонувала, в неї англійська найкраще і я хвилююсь зараз, тому не зможу пояснити як слід.

- Спробуй Лізочка, може Бог через когось допоможе нам в нашій біді. - Зітхнула Марійка.

Ліза відійшла і стала коло вікна, вона почала просити Ріту, хоча Ріта також любила Олеся і тут же все кинула з рук, побігла шукати на своєму комп'ютері номер телефону в Монреаль до Терези. Знайшовши телефон, Ріта пообіцяла зразу передзвонити як тільки зв'яжеться з Терезою та поговорить з нею.

Тим часом Ліля почала розповідати причину простуди. Виявилось що в понеділок, тобто день перед тим, власник ресторану попросив Олесі щоб та позичила йому машину кудись під'їхати, так як в його машині пробилось колесо. Борис Леонідович щось рішав по телефону, знервувався і тому курив цигарку за цигаркою. Повернувшись він забув відчинити вікно щоб машина вивітрилась і тому Олеся їхавши додому відчинила вікна. Вона подумала що тут нічого страшного, так як стоявши в заторах, машина рухалась поволі, лиш Олеся вийшла з гарячої кухні майже уся мокрою і зробивши в салоні протяг, вона не подумала про жахливі наслідки. А в ресторані Борис Леонідович ходить сам не свій: усі там без Олесі як без рук.

Тут Ліза побачила невідомий номер телефону на своєму телефоні, вона вже подумала що може Тереза їй телефонує. Насправді Ріта дзвонила з домашнього телефону, так як на мобільному була на зв'язку з Терезою. Ріта запитала назву лікарні в Брукліні. Ліза відійшла розмовлявши з Рітою і ніхто не звернув уваги на неї. Лиш коли Ліза відійшла від вікна, Віктор побачив що вона щось хоче сказати, він зупинив розмову мами з Лілею.

- Ліля, ти молодчина що пригадала нам, - звернулася Ліза до Лілі, - Тереза підняла на ноги усіх масонів своїх тут.

- А що може лікар який поважний приїде? - Запитала Марійка.

- Вертоліт підняли, зараз заберуть Олеся в Менхеттен в якусь лікарню елітну. До двадцяти хвилин повинен гелікоптер тут бути. Ти Володька, - Ліза вказала на сина Олесі, - біжи на двір, вертоліт на дах повинен приземлитись і ми також зараз ідемо.

Володька схопився а Марійка за ним вигукнула:

- Голову накрий капюшоном, вітер на дворі. Так само бігає голий, як мама його бігала постійно і не хотіла послухати.

З туалету направився Юра ідучи до своїх, Віктор схопився і підбіг йому на зустріч:

- Юра, Олеся вертоліт забирає в Менхеттен зараз, Тереза з Канади руху наробила серед лікарів своїх, допомогти нам хочуть всіма силами.

- А він сяде коли такий вітер?

- Там професіонали працюють, сам подумай Юра: коли по Менхеттені літають, люди там не будь хто за штурвалом.

Раптово їхню розмову перервав шум гелікоптера, свист пропелерів порушив вечірню тишу. Усі швидко вийшли на двір, гелікоптера не було видно на даху, лиш усі знали що він вже тут і свист почав втихати а це свідкувало що починається евакуація хворої Олесі.

Через десять хвилин, почався знову свист пропелерів, він дуже швидко збільшувався і за короткий час перейшов в такий шум, що усі не знали в яку сторону глянути і куди він полетить. Першою побачила Тамарка, вона вигукнула: Look!

Повітряна машина знялась над корпусом лікарні і пролетіла над головами рідних Олесі. Шум двигунів, свист пропелерів і відблиск червоних вогнів, заставили кожне серце тих хто дивились, битись в швидкому ритмі. В такий момент людина відчуває таке враження, яке не забудеться до самої смерті. Марійка обняла Лізу і розплакалась на шиї в невістки. Очі усіх були приковані до гелікоптера аж поки його вогні не заховались за будинками.

- Повезли маму синок, - простогнав Юра до Володьки, тремтячим голосом...

З корпусу лікарні вибігла медсестра, вона повідомила що Олеся вже в них не знаходиться більше і назвала назву лікарні, про яку ніхто з присутніх не чув навіть скоріше.

- Що ж тоді, - звернувся Віктор, - їдемо додому, тут вже нам немає чого бути.

- Їдемо. - Зітхнула Марійка. Вона поглянула на усіх і звернулась до Лілі. - Ліля, дитино люба, як це нам нікому в голову не прийшло, а Бог тебе прислав нині сюди. Коли б Олеся побачила нас усіх тут, як добре що ми знаємо тебе Ліля.

Марійка пішла телефонувати чоловікові, щоб Лев вже не їхав в лікарню а просто додому, усім було потрібно їхати відпочивати, лиш чомусь ніхто не міг зрушитись щоб іти в машину.

В Лізи знову пролунав дзвоник, вона відійшла щоб добре почути і почала розмовляти англійською мовою. Віктор подумав що це Тереза телефонує, але після закінчення розмови Ліза пояснила:

- Так, вже лікарня прийняла Олесю. Ріта мабуть мій номер дала їм для контакту. Уявляєте: підношу телефон а до мене дядько якийсь на івриті говорить, я подумала що це має бути, пояснила що лиш трошки знаю іврит а він вже на англійську перейшов.

- Ой крута лікарня якась, - замітив Юра, - ви бачила як та медсестра на нас поглянула? Напевно подумала хто така пацієнтка що вертоліт прилетів за нею з Менхеттена.

Усі поїхали по домах, але в нікого в серці не було спокою, ніхто не зміг заснути, також Тетяна з Аркадієм не змогли... Ліза лиш трошки заспокоїлась, як почула в ночі що хтось плаче, вона зайшла в кімнату дочки: Тамарка сиділа на своєму ліжку підклавши коліна під голову, а її піжама була мокрою від сліз, вона плакала за Олесею яку любила...

8

Над ранком Ліза заснула, вона навіть бачила якийсь сон, лиш коли в п'ятій ранку телефон її розбудив, Ліза прокинулась і тут же сон забула. Ліза поглянула на екран, на ньому висвітило ім'я Ріти.

- Да Рита я слушаю.

- Извини что разбудила, мне с больницы звонили.

- Что там Рита.

- Врач сказал что Александра пришла в себя, конечно не поняла где она оказалась, там больница такая, что мать моя родня.

- Мы к ней поедим утром.

- Не надо. Врач сказал что ей дали успокоительное и она заснула. Вы уезжайте кто на работу, кто куда, а вечером уже другой вопрос.

- Рита как там вообще дела? Может врач сказал ещё что?

- Сказал что кризис миновал если так быстро пришла в себя, значит лучше.
- Ритуля, большое спасибо тебе, как мы тебе благодарны если б ты знала.
- Хорошо что я иврит знаю; как ни как считают своей.
- Видишь какая ты умная у нас.
- Не волнуйтесь там, всё будет хорошо.
- Так думаешь?
- Хорошим людям плохо не бывает а если даже иногда бывает, так это временно.
- Да я с тобой согласна...

Віктор почув що Ліза розмовляє, прокинувся. В той час Ліза набрала до Марійки, вона переказала слова лікаря, які вона почула від Ріти.

- Ти з ким розмовляла? - Запитав Віктор.
- Спочатку з Рітою а тапер з мамою.
- А мама вже також пробудилась.
- Мама взагалі не спала Вітя.
- Я почув як ти говорила що біля Олесі краще.
- Тоді іди скажи Юрові, якщо він вже пробудився.

Віктор накинув куртку по футболці і побіг вниз до Юри. Коли він підійшов до дверей, вони були відчинені а в хаті було накурено скільки диму, що світло лампи світили як прожектор в тумані. На столику стояла порожня пляшка від рому а Юра спав одітим і сидючи на дивані. Віктор підійшов, відчинив вікно, після став будити швагера.

- Юра, ти що тут копилку зробив з хати?
- Ти Вітя... - Юра відкрив червоні очі.
- Твоя Леся як прийде з лікарні вона буде протяги знову робити як в машині. Ти дітей подушиш хлопе! - Віктор поглянув на підлогу де валялись три пачки від цигарок.
- Вітя ти щось знаєш?
- Краще вже Олесі, до пам'яті прийшла, спить зараз. Ти давай іди помийся, в душ давай скоро. Лиш хлопців не розбуди, Володькові ще скоро в школу вставати.

О восьмій годині, зателефонувала Тетяна. Вона помітила, пригадавши Лізі, що вчора було перше березня і також коли лист прийшов з України, якого написала була Зося, також була однакова дата. Ліза вже не знала що навіть думати по поводу такої дати, лиш вона почувши від Віктора про поведінку Юри, зрозуміла: коли б трапилось таке горе і не стало Олесі, Юра б пішов такою дорогою як його покійний батько Мирон...

Того ж дня, після обіду, багато хто зібрались навідати Олесю, але усі приїхавши в лікарню, розчарувались: лікар не дозволив нікому з рідних її провідати, мотивуючи тим, що вона побачивши буде хвилюватись а зараз їм потрібний спокій. Лікар також сказав що вдалось понизити температуру, хоча вона ще була відносно високою. Коли Юра почав просити, лікар відмовив йому в першу чергу, дітям категорично заборонив і пояснив що він діє лиш для блага хворої пацієнтки, і несе відповідальність за неї перед високими людьми.

Віктор вже почав нарікати на маму, для чого вона при зустрічі усіх приставила, для чого пояснила хто ким є для Олесі. Марійка стиснула плечами і тільки зітхнула. Додому не хотілось їхати зразу, усі зайшли в прийомні лікарні і розглядали розкішний інтер'єр оброблений червоним деревом. Ліза розглядала ковані свічники які високо висіли під стелею.

Віктор потягнув Юру в кафетерій, так як Юра нічого не їв увесь день. Хоча ніхто не бачив Олесі, лиш в усіх було таке відчуття що вони біля неї і чимось її допомагають. Марійка надіялась що приїде Ліля, і тоді вона як напарниця по роботі, може впросить щоб її впустили. Але Ліза розчарувала Марійку пояснивши те, що Ліля мабуть не знає адресу лікарні, а хоча б знала, вона в Менхеттен не дуже скоро поїде, так як вона дуже розгублюється серед такого руху, а ще в такий час як зараз.

Нараз в проході показалаь Ріта, вона була дуже красиво одітою, як зірка Голівуду. Взагалі вона після того як народила сина, зробилась більш привабливою і тендітною. Ріта побачивши рідних Олесі, раптово змінила вигляд на сумний і співчутливо підійшла до них. Марійка почала дякувати їй за допомогу, жалітись на те що їх не впустили і непевно Олесю навіть не знає що вони тут знаходяться. Ріта вислухала а так почала свою мову:

- Во-первых: где твой телефон Елизавета? Я уже десять раз к тебе звонила.

Ліза здогадалась що забула у ванні коли збиралась з того переживання. Ріта продовжувала:
- Послушайте дорогие меня: Это ничего что Александра не знает что вы здесь, сейчас узнает; я лично передам. Но очень хорошо что вы здесь, у меня совет вам всем: если будут спрашивать сможете ли вы оплатить вертолёт, говорите «нет». В таком случае они самые покроют расходы. Страховка покроет лечение, если что будет новое - я вам сообщу.

- Риточка как мы так: они ведь такую помощь оказали? - Заперчила Марійка

- Это их обязанность, так гласит клятва Гиппократата. Юрий с Александрой не зарабатывают более ста тысяч в год, а значит за вертолёт платить на станут. Я понимаю что вам только сейчас положение больной волнует, поэтому вы на все готовы, а потом это станет бременем для семьи. Вертолёт поднять, это бешенные деньги, если хотите знать.

- Как скажешь Риточка. - Марійка в знак згоди похитала головою.

- Ладно, я пошла к нашей больной.

- Как же: мы просили и нас не впустили к ней а ты так попадешь? - Запитала Ліза.

- Не на том языке просили. Ждите здесь я сниму её на свой телефон и покажу вам. Скажу что вы здесь все и очень волнуетесь за неё.

Ріта пішла, Ліза поглянула слідом і промовила:

- Вона пролізе одна, скаже що лиш по справі, мовляв побічна людина для Олесі.

Коли повернулись Юра з Віктором, Марійка все розповіла що наказала Ріта. Юра помітив одну важливу справу, він сказав до тещі:

- А все ж таки добре мамо що тоді коли вона з Любчиком до вас приїздили, ви її прийняли як свою і Любчик не взнав що між Лізою і Рітою трошки було непорозуміння.

- Може тому так старається допомогти тепер нам. - Відказала Марійка.

- Як воно є розумно поступати інколи не так як усі: мати на думці не мстити як прийнято в людей а деколи показати що не виділи, не почули, і так далі. Але людина яка провинилась, вона тоді ще більш хоче покаятись в такому випадку, її сумління не дає спокою, - зробив висновок Юра.

Через двадцять хвилин, Ріта ішла по коридорі. Побачивши Марійку яка стояла на вході в коридор і чекала на неї, Ріта піднесла високо свій мобільний, тим сама вона хотіла випередити щоб знали що вона бачила Олесю. Прийшовши ближче, усі обступили Ріту а вона нічого не говорячи відкинула відео на телефоні щоб усі побачили самі. На відео було знято Олесю в ліжку, з підведеними капельницями. Вигляд був в неї блідий і вона через силу старалась всміхнутись. Через кілька секунд зйомки Олесю заговорила, вона тихим голосом промовила: «Не плачте там, все буде добре. Я вас усіх люблю і цілую: тебе Юра, Володька Олежко, Вітя, Ліза, Тамарка, Русланчик, маленька Ізабелочка. Нічого не говоріть дідові і бабці, щоб вони не переживали. Мам, я вже буду слухняною, буду одіватись тепло; цілую вас», - Олесю склала губи і видала звук поцілунку.

Діти попросили щоб знову їм повернути відео, ще раз переглянути. Марійка з Лізою витирали сльози, лиш вони вже не були такими гіркими як минулої ночі...

В четвер вже лікар погодився щоб Олесю відвідали, лиш не багато людей а самі близькі. Віктор вже відпустив своє місце для Лілі, яка дуже хотіла побачити Олесю. Тому Вадим приїхавши з дружиною залишився у Віктора посидіти та пити чай, а жінки разом з Марійкою поїхали. З мужчин поїхав Юра з Володькою, але вони окремо поїхали і трошки пізніше, так як Володька мав повернутись з спорт клубу.

Ліза, Ліля і Марійка, приїхали в лікарню, медсестра провела їх під двері палати в якій була одна Олесю. Також медсестра сказала їм що Олесю недавно випила соку і вона не спить в даний час. Усі троє обережно зайшли в палату, а так як ліжка стояла майже по середині плати, Олесю їх не побачила, тим більше вона дивилась телевізор який був почепленим до

стелі. Марійка підійшла за заді і легень долонею торкнулась голови Олесі. В той час Олеся повернула голову щоб побачити хто такий і побачила маму:

- Мам, ти звідки тут взялась? - Прошептала Олеся подумавши що мама нелегально пробралась в її палату, без відома мед персоналу.

- Олеська, - Марійка більш не могла вимовити слова, вона нахилилась над дочкою і почала її цілувати, гарячі сльози покапали на щоки Олесі...

- Мам, не плач, я буду жити.

- Все, заспокоїлись, тут хвилюватись не можна. - Запротестувала Ліля.

Марійка перемогла себе і відказала:

- Все, я вже тихо; ти права Ліля.

- Мам, а чому в тебе так під очами, ти не спала напевно багато?

- Який сон в мене дитино, не тільки в мене його не було; ніхто не спав.

Ліза і Ліля підійшли і поцілували Олесю, а вона піднявшись вище на ліжку підбадьорилась. Олеся запитала:

- А правда що мене вертоліт сюди привіз?

- Правда. - Відказала Ліза.

- А ви знаєте що я пам'ятала останній момент, коли «швидка допомога» повернула на якусь вулицю і тут я відключилась. Така біль була в голові що я просто кінчалась. Не знаю скільки часу пройшло, лиш коли тут я так немов з просоння відчинила очі і побачила ось цей інтер'єр, я реально подумала що я просто померла і я вже в іншому світі. Тоді я моментально пригадала що людина через якийсь коридор повинна пролітати, стала я думати як там діти без мене будуть як Юра сам з ними. А ще встигла подумати про те що дід наш і мене пережив. І тут я відчуваю що якась рука мене торкнулась і одночасно я біль відчула з лівої сторони голови. Я зрозуміла що коли мене болить щось воно не те, я так хотіла поглянути, лиш не могла ворухнутись, а за руку мене взяла медсестра. Тоді я зрозуміла що я ще на цьому світі живу, і відчула полегшення зразу. А вже в ночі говорити почала і мені мед сестра розповіла що мене сюди вертоліт перевозив і було особисте розпорядження якогось відомого лікаря. Вчора вже Ріта все розповіла і я зрозуміла що за мене потурбувалась Тереза з Канади. А тут бачили як гарно, я так лежу і думаю собі: коли виживу, запишусь в масони, щоб так круто жити як вони живуть. - Пожартувала Олеся, щоб розвеселити присутніх.

- Ти запишешся в моє товариство Олеся, - пожартувала також Марійка.

- І як звати таке товариство?

- Є два товариства, яке тобі підійде: одне звати «Шануємо здоров'я», а друге «Бережемо голову». В одному і другому я являюсь президентом товариства.

- Тоді мені необхідно накупити одягу з капюшонами, щоб голову закривати від протягів і вітру. - Цілком серйозно відказала Олеся.

- А про Терезу нам пригадала Ліля, запам'яталось їй як ти колись розповідала що в Терези знайомий лікар є тут. А ми про все забули коли нам повідомили про таке нещастя. А такий момент потрібна голова що тверезо думає. - Пояснила Марійка.

- Ліля, а як там без мене в ресторані? - Олеся поглянула на Лілю.

- Ой Володимирівна, не питай навіть: бардак і годі. Сама знаєш що Борка навчився що ти все в порядку тримаєш з доставкою і з паперами а зараз він лиш думає що через нього таке трапилось, тому що він накурив в машині твоїй. А папери ніхто не переглядає, все стоїть як ти залишила в понеділок.

- Мені сказали що в суботу перед обідом випишуть а ще один тиждень я повинна відпочивати. Також вони можуть назначити медсестру щоб на дому гляділа за мною.

- Ой Володимирівна, ми ж там пропадемо в ресторані як ксьондзові каченята.

- Якщо буду себе краще почувати, я приїду в середу а може ще навіть у вівторок до вас.

- Будь ласка Олеся. - Ліля перехилила голову з благальним виглядом.

- Ліза, а маленьку ти з Вітьком залишила вдома? - Запитала Олеся.

- Так Олеся, там ще Вадим з ним чекає на Лілю. Нас тут усіх не впустять, тому вони вдома.

На їхню розмову зайшла медсестра і сказала що приїхав мужчина з юнаком і просять зустрічі. Потрібно було звільняти приміщення, усі разом не могли знаходитись по інструкції.

- Юра приїхав з Володькою, - пояснила Марійка, - ми вже підемо і спокійно буду відсиплятись цієї ночі. Дякуй Богові Олеся, у нас могло трапитись горе і рокова втрата, але як тоді з мотоциклом тебе обминуло, так само як Володьку аварія обійшла стороною, так тепер Бог помилував нашу родину.

- Ой мам, я так вже собі думала і надумала: За все в житті потрібно платити. - Промовила Олеся на прощання.

- Ти про Олеська? - запитала Марійка дочку.

- А колись як я в школі свого однокласника була вдарила по голові дипломатом, його також голова боліла, усі сміялись з того тоді, а тепер напевно мені за те трапилось.

- Будемо надіятись що вже більше не трапиться. - Відказала Марійка ласкаво посміхнувшись. - Ти вже школу закінчила і дипломат твій десь на вищці в нашій хаті там залишився...

Усі троє знову поцілували Олесю, вона передала поцілунок для брата.

Вийшовши в прихожу, Марійка заспокоїла Юру щоб він не переживав і розчарувала Володьку, який хотів знати як летіти у гелікоптері. Марійка пояснила любимому онукові, про те що його мама не пам'ятала нічого тоді коли її перевозили.

У п'ятницю поїхав Віктор з Лізою провідати Олесю, Віктор сказав для Олесі новину яка її здивувала:

- Ми з Юрою працювали в гаражі сьогодні до третьої години і мені в обід Ванька зателефонував. Він питав мене як з тобою справи і чи ти справді простудилась чи може йому не сказали правду. Він знає що ти в лікарні і подумав що за те що ти його відвезла, Юра побив тебе так жорстко.

- Він таке сказав? - Здивовано перепитала Олеся.

- Так сказав, а вірніше так запитав мене.

- А звідки він знає що я в лікарню попала?

- Я питав, але він щось хотів договорити і так якось заговорились.

- Ти ж пояснив йому в чому насправді проблема була біля мене?

- Само собою. Тоді Юра Тараса перелякав в гаражі, а той вже Ваньку так перестрашив.

- А я вчора забула Юру за Ковальських запитати: як вони там?

- Ой Олеся, - зітхнула Ліза, - в нас за них забули геть, ніхто не згадує. Вчора як ми повернулись від тебе, мама вдома призналась про твою хворобу, там розплакались дід з бабцею, але хоча вже мама змогла їх заспокоїти, а так два дні їм говорила що її голова болить, і тому вона такою ходить пожованою і перевтомленою.

- А ти Ліза хвилювалась щоб фото зробити на пам'ять, думала про бабусю Сусанну а тут мене могло вже не бути на тому фото. Як ти сказала що фото це «зупинена мить», а в мене могло життя зупинитись.

- Нікому б нам тоді вже життя не було б нормального; хіба не так Вітя? - Ліза поглянула на чоловіка щоб той підтвердив її слова. - Куди нам Олеся без тебе? Навіть повірити неможливо в таке; в голові не вкладається...

Віктор розказав як Юра напився та як накурив був в хаті, Олеся просто не могла в таке повірити; вона призналась:

- А я інколи думала що Юра лиш так говорити вміє що він без мене життя собі не уявляє, а виходить він правду говорить в такому разі.

- Він просто сам довго б не потягнув без тебе, він з такої категорії мужчин. - Пояснив Віктор. - Вчора побув з тобою і вже на роботі як друга людина а у вівторок був сам не свій. І я такий самий; що тут приховувати.

- Пам'ятаю дев'яностий рік твій, але тоді була якась надія, - пригадала Олеся братові...

В суботу Юра привіз дружину додому. В Марійки діти зробили гостину з нагоди видужання Олесі. Сама Олеся була ще блідою і не виглядала здоровою зовсім, але все ж таки вона вже сиділа з рідними за столом у маминій хаті, яку вона називали «Шпаківня».

Під час вечері виявилось що саме в той час коли Марійка була в лікарні, Іван з Айови зателефонував до Марійки на домашній телефон. Лев зняв трубку і розповів Івану яке нещастя спіткало родину. Загадка того звідки Іван став проінформованим - викрилась.

За столом Тамарка сиділа поруч Олесі, вона також раділа з усіма рідними, лиш ніхто так і до кінця не знав про те, що в юному житті Тамарки, цей випадок був першим, який розтопив її серце, і воно наповнилось почуттями жалю, співчутливості та любов'ю до родини...

Наступив день в який прилітали Ковальські. Було вирішено що в аеропорт поїдуть Юра з Віктором зустрінути, усі разом приїдуть до Юри і Олесі.

Олеся ще зранку вже не могла довго спати, на роботу також вона не пішла сьогодні, хоча була п'ятниця і досить навантажений день для ресторану.

Олеся вставши ранком, почала приміряти до себе різний одяг, щоб виглядати красивою, коли її побачать гості. Олеся перекинула увесь одяг в шухлядах і в шафі і хоча до вечора було багато часу, все одно їй здавалось що день буде для неї дуже коротеньким.

Олеся значно похуділа після хвороби, на сім кілограмів. Хоча Олеся була задоволеною побачивши таку цифру на вазі, все ж таки Ліза сказала що так як скоріше їй підходило більш. Юра також був такої ж думки про дружину, якому по природі не подобались коли жінки були худими, а ще так як він сам був високим та здорової фізичної будови.

Було домовлено що ввечері після дороги, нап'ються лиш чаю і підуть відпочивати, а вже в суботу на вечір зроблять гостину в Марійки. Просто усі вже знали по власному досвіду що перелетівши океан, нікому не хочеться ні сидіти за столом, ані пригоститись, а лиш одного: відпочити на постелі, так як турбіни літака ще гудуть в голові кілька годин.

Перед тим як Марійка з Лізою повинні були наготовити гостину, Юра попередив щоб не клали на стіл горілки, (хоча не було потреби про це говорити, так як Лев в таких випадках випивав вино, а так більш ніхто не впоминався за спиртним). Юра сказав нехай Василь з першого дня привикає жити так, як живуть більшість людей в Штатах.

По плану Юра взяв відпустку на один тиждень і за такий період він повинен був намістити брата на апартаменті, правда не зразу після приїзду, а через тиждень так як після першого квітня апартамент здавався в оренду для житла. Юра наказав дружині нічого багато не пояснювати по телефону, а так як вони тут вирішили, так воно буде без змін. Також було домовлено Олесею щоб забрати ліжко в Ольги Олексіївни, яка працювала разом з Олесею в ресторані, а матраци повинні були купити нові. В своїй майстерні дід Федір вже приготував стіл з чотирьом кріслами, як він любив висловлюватись «для Василька».

Того дня Ліза поклавши маленьку доню спати, зайшла до Олесі. Ліза виклала про свій план:

- Олеся, я хочу щоб твій Володька прийшов до нас спати, він буде у кімнаті Тамарки.

- Як це в Тамарки?

- А Тамарку завтра мої батьки заберуть до себе на увесь час, поки гості будуть у вас.

- Так що вони навіть не побачать її?

- Побачать лиш один раз: завтра за вечерею і досить.

- Я так зрозуміла що ти спеціально хочеш такого.

- Так як Наталя хоче щоб її син був поруч малої нашої, так само я хочу щоб наша дочка була дальше як можна від їхнього одинака. А щоб не було так дуже це для них вразливим, тоді я так придумала, немов ми хочемо зробити зручність їхньому синові, і відпустити йому спальню Володьки, щоб він не знаходився з батьками в одній спальні.

- Оригінально придумано, правда тут зручність для тебе Ліза. - Погодилась Олеся.

- Тамарка повернеться з школи сьогодні, збере собі чемодан, візьме одяг щоб мала в школу і в неділю тато її з церкви забере до себе.

- А як з школою буде?

- Вона буде ходити як звичайно, тато її возитиме в школу.

- Ліза, ти взагалі можеш сказати що вона там часто перебуває в них, тоді Наталя зрозуміє що коли малий їхній приїде до нас, можливо він тут не побачить малої вашої.

- З Володькою потрібно домовитесь, Валерка буде випитуватись його про неї напевно.
- Я домовлюсь, - пообіцяла Олеся, - а для малої буде так краще, для чого її вже від тепер привикати що якийсь тут заглядає за нею.
- Правильно Олеся: дівчина не хлопець, зараз її потрібно під контроль покласти.
- Ти Ліза як моя мама колись, - усміхнулась Олеся, - бачу дисципліна в тебе як в монастирі.
- За те твоїй мамі не соромно за тебе і за Вітю також. Правда як вона за тобою наплакалась коли ти в лікарні була: як колись хвилювалась, тепер так само. А коли вертоліт піднявся над лікарнею, я обняла маму а вона так тряслася як риба; слова не змогла вимовити. Таке відчуття було в нас, не можу тобі передати навіть.
- Кожного дня мене мама питає чи голова не болить і нагадує мені щоб я не виходила на двір без капюшона. Я сміюся і кажу їй що вона ще б мене в колиску поклала, лиш я вже не влізу туди.
- Так само я за Тamarку хвилююся, а тут тобі ще гості. А моя мама лиш жартує і грає на нервах мені, як Тamarка на скрипці. Я сказала що хочу щоб мала в них пожила, а мама сміється і говорить: «як це розуміти? Жених приїде, а дівку заховали».
- Нічого Ліза, я думаю що після суботи я визнаю від Тamarки її враження по поводу Валерика і тобі передам.
- Її враження? А в неї яке враження про хлопця в дванадцять років?
- Дивлячись як ти хвилюєшся, є підстава сподіватись що тебе дуже цікавить її враження.
- Тоді мама нехай визнає від Володьки, що той самий Валерка буде говорити про Тamarку.
- Домовимось, лиш не роби аж такого руху Ліза, щоб не сполошити акторів нашого театру.
- А ти Олеся я так бачу в гарному настрої від таких новин?
- Звичайно, життя буде веселіше нам тут на чужині.
- Ой буде, лиш не знаю чи веселішим чи навпаки. - Зітхнула Ліза.

Як правило, люди які живуть дальше від вокзалів, аеропортів, в час коли їм приходиться когось зустрічати, вони стараються бути там завчасно, завжди беруть під увагу щоб був зайвий час як на дорогу там на місці прибування. Але так як Меррік не так далеко від Ямайки, тобто від того місце де знаходиться аеропорт імені Джона Кеннеді, тому Віктор з Юрою не спішили виїхати завчасно, а саме так, скільки їм часу потрібно.

Наближалась година коли мав прилетіти літак з Києва. Віктор взяв бувший джип Лізи, яким він тепер користувався. Так як почав падати сніг з дощем, рух на трасі сповільнився і Юра побачив що вони не встигають. Віктор пригадав що можливо працює теща і вона побіжить їх зустрінути на четвертій термінал. Взявши телефон він набрав до тещі:

- Так Вітя, Андріївна слухає.
- Мамо, там Василь прилітає а ми не встигаємо. Буквально десять хвилин не вкладаємось.
- Я знаю що вони прилітають, Ліза мені сказала. Одним словом я дівчат запитаю з «Аеросвіту», коли вони будуть на митниці я підійду туди.
- Добре що ви працюєте сьогодні.
- Я завжди там де потрібно бути, я все одно підійшла б поглянути на вашого зятя.
- Ой почула б Ліза, був би вам зять. - Відказав Віктор.
- Все Вітя, ми також борт маємо зараз.

Тим часом літак з Києва пішов на посадку. Тетяна не встигала, але вона придумала як вийти з такого становища.

В філіалі компанії «Аеросвіт», жінки послали наймолодшу з працівників, зустрінути Ковальських до підходу Тетяни. Просто пояснили що троє людей: чоловік з вусами, жінка середнього росту і хлопець молодий з ними. Працівниця підійшла до виходу і стала чекати. Коли вона побачила описаних їй людей, вона підійшла до них:

- Доброго вечора!
- Доброго вам також. - Відповів Василь.
- Ви будете пан Ковальський Василь Миронович?
- Так, а що документи показувати знов?
- Ні, - усміхнулась дівчина, - просто ваші близькі запізняються трошки, погода в нас неприємна зараз а буквально за хвилину підійде Тетяна Андріївна.
- Яка ще Тетяна? - Василь перемученим з дороги не розібрався.

- А ось вона і саме тут. - Дівчина показала на Тетяну як швидко приближалась до гостей. Тетяна на хоку підходячи промовила звернувшись до дівчини. - Спасибі Оля, ти вільна; можеш гуляти.

- От хто така Андріївна! - вигукнув Василь, який трошки собі випив в літаку.

- Вітаємо вас на американському континенті; Ласкаво Просимо.

- Дякуємо вам за так увагу. - Відповіла Наталя. Усі привітались.

Тетяна запропонувала щоб відійти в сторону і трошки почекати, вона оглядала Валерія, який був одітим в коротку шкіряну куртку, комір був по-діловому піднятим, а в роті він ганяв жувальну гуму. Тетяна тут же вирішила похвалитись перед гостями; вона запитала:

- Як вам через океан було летіти?

- Ой не питайте краще, так далеко, дійсно як в Америку. - Відказала Наталя.

- А моїм не сидиться, ось вже квиток їм замовила: в Париж на відпочинок полетять у квітні.

- А хто з ваших полетить? - Поцікавилась Наталя.

- Вітя з Лізою двоє.

- А діти з ким будуть?

- Зі мною будуть діти. Вітя з Лізою собі двоє хочуть погуляти, а дітям там не дуже цікаво.

- А що їм? Американці, капіталісти, не то що ми. - Відказав Василь.

- Скільки того життя: нехай їдуть, погуляють собі поки молоді. - Промовила Тетяна.

Розмова перервалась, так як підійшли Віктор і Юра.

11

Субота, також був дощовий день. Ніхто з хати не виходив, лиш Василь вибіг перекурити на поріг хати. Він постояв під дашком який був над входом центральних дверей першого поверху і забіг знову в хату.

Наталя витягувала з чемоданів одяг, вона старалась що все намістити в спальні яку їм відділено щоб не причинити незручностей Олесі. А Валерик спав після дороги до другої години дня, він був перевтомленим і ще сонлива похмура погода, зволікала йому вставати.

Ліза збрала дітей і поїхала з Віктором до мами, щоб допомогти приготувати всього на стіл. Вони поїхали в третій годині, а гостину було назначено на шосту вечора. Так що з гостей ніхто не побачив Тамарки, коли вона була вдома а також коли вона з батьками поїхала.

Приїхавши до Лева і Марійки, Віктор поїхав кудись з Левом на годинку часу. Марійка побачивши як Ліза старанно глянула білим папером кришталеві стакани, промовила:

- Ой, ти вже їх так вишліфувала, ще мабуть на скляному заводі такі були.

- Знаєте мама: коли ми були тоді в Україні, Олеся повернулася була від Ковальських з Тлумача і розповідала що в них була ідеальною сервіровка. А ми тут в Америці рахуємось, тому я так само хочу щоб все було гарно. - Ліза поглянула крізь стакан на світильник, продовжувала. - Колись в нас, коли ми ще жили в Івано-Франківську, могло бути що в хаті одяг не прибраним, там газети кудись валяються, лиш посуд в мами блищав завжди. Мама колись як побачила в бабусі Сусанні який там посуд, не зважаючи на те що бабуся була одна господиня на п'ять мужчин, мама зрозуміла що татові потрібно так само подавати з такого посуду.

- Тут Ліза умови гарні: вода під руками, гаряча, холодна, все як на замовлення. А колись вода нагрівалась, змінювати потрібно було постійно і так далі.

- А у вас колись тарілки навіть не мали часу просушитись як слід напевно: гості були кожного дня у старій хаті.

Марійка засміялась і почала розмову з невісткою на другу тему:

- А Тамарка одінеться по-святковому сьогодні?

- Само собою. Навіть скрипку взяла з собою.

- Похвально.

- Ой почнетесь в мене скоро те саме, що колись в моєї мами було зі мною, а у вас з Олесею.

- Нічого Ліза: в твоєї мами все було добре з тобою а в мене з Олесею також прекрасно.

- Не бачити нічого поганого, пригадувати лиш все гарне, може тільки мама. - Замітила Ліза.

В цей час зателефонувала Олесья, вона повідомила що уже виїжджають. Ліза швиденько зняла білого фартушка, і пішла поглянути в люстро не зачіску. Вона поправила волосся, яке було розділене на дві сторони і розпустила його по плечах. Ліза була одіта в те саме плаття, що колись на весіллі в Давида, тобто якого вона купила в дядька турка. Поглянувши на себе Ліза швидко збігла в підвал, щоб оглянути доню. Тамарка одягла чорне плаття яке було з білим комірцем і такими ж орнаментами були обшитими внизу рукави. Тамарка як завжди в такий час, сиділа і не рухалась щоб не зім'яти вбрання.

- Все, вони вже зараз будуть. Ходімо туди. - Поквапила Ліза дочку.

- А може я прийду як вони вже тут будуть?

- Ні, тобі буде дуже важко це зробити пізніше, а так нехай Валерик переживає цей момент коли він зайде в хату.

- А я не буду з вами коло столу. Просто усі на мене будуть дивитись дуже. Я буду просто там колисати сестричку маленьку. - Тамарка майже просилася в мами, щоб Ліза погодилась з нею і дозволила їй самій вибрати своє місце, цього вечора.

- Окей, лиш ходімо туди. - Погодилась Ліза і взяла Тамарку за плече. Ліза не хотіла про таке думати, лиш все одно її пригадався той самий момент, коли вона їхала з Олесею вперше до дому Віктора. Напевно тоді так само було б її важко ступити на подвір'я того, кого вона хотіла так побачити, лиш тоді злива виручила: не було коли думати а потрібно було ховатись від грози і забігати куди попало, навіть якщо б прийшлося просто в обійми коханого. Лиш тут Ліза не хотіла погодитись з тим що становище таке саме сьогодні: хто такий малий Ковальський для її доні? Чому це Тамарка повинна почуватись незручно в домі своїх рідних через якогось Валерика? Ліза піднесла голову і її наповнило вже майже забути відчуття давньої кавказької гордості, яке все ж таки десь виховалось в її серці і тепер прокинулось немов нескорима левиця.

В двері постукали гості, Лев підійшов щоб відчинити та привітати гостей. Усі зайшли в хату, почали вітатись ще з тими хто кого не бачив. Василь приніс пакет в якому було три коробки шоколадних цукерків, привезених з України.

Наталя спершу поглянула на Тамарку, а так почала розглядатись по хаті. Їй стало смішно в яких маленьких хатках, тут живуть люди.

Коли вже гості всілися на дивані, Марійка оглядаючись запитала:

- А де ваш син Валерик? Він що не приїхав з вами до нас?

- Приїхав, - відповіла Наталя і тут же знову глянула на Тамарку, яка не звертаючи уваги, гойдала малу Ізабеллу в авто кріслі.

- Малий з Володькою пішов в гараж, там на вівчарку хоче подивитись. - Пояснив Василь.

- Тоді почекаємо поки хлопці підійдуть, - пояснила Марійка, - а я батьків покличу щоб вас побачили також.

Лев сам встав і покликав старих Бойчуків. Дід з бабою вийшли з своїх кімнат і пройшли в зал. Дід Федір промовив:

- Добрий вечір вам люди добрі, гості наші любі!

- Добро здоров'я вам! - Відказав Василь і встав щоб поцілувати старих. Він поцілував Настю в руку.

- Ти можеш таке повірити Васильку що я ще живу на світі білому? - Пожартував дід.

- А що тут такого? Добрі люди коли живуть на світі, світ добрішим. - Відказав Василь.

В розмову приєдналась Наталя:

- Ой, ви ж так гарно виглядаєте нівроку. Взагалі усі такі красиві, нам аж не віриться що ми в таку родину запрошеними на вечір.

- А де малий так довго? - Запитав Василь дружину.

- Ой Вася: який він «малий»? Вже від тебе вищим виріс, а ти постійно як колись про нього.

В той час відчинились двері, два хлопці зайшли в хату. Напевно хто б не знав їх, зміг би подумати що саме Володька приїхав і гостем у цій хаті, тому що Валерик, зайшовши в хату

став по середині кімнати, тримаючи руки в кишенях тісних джинсів, та без жодної сором'язливості промовив:

- Привіт всім, або як кажуть: Добрий вечір!

Усі просто розгубились побачивши таку відвертість молодого юнака. Володька поглянув на маму і сам засоромився опустивши голову; йому стало, стидно за брата. Лев який сидів, підняв голову і невдоволеним виглядом поміряв хлопця від голови до ніг. Обстановку розрядила Марійка, вона як господиня дому привітливо відповіла:

- Доброго вечора Валерику. Ласкаво просимо.

Валерик поглянув чи немає місця щоб він десь присів, але тут же Марійка почала просити усіх до столу щоб гаряча страва не вистигнула. Усі встали і пройшли в гостинну, всі окрім старих діда з бабою. Також не пішла Тамарка, якої Валерик практично не побачив, так як коли він зайшовши, пройшов на середину кімнати, Тамарка опинилась заді нього, а ще авто крісло яке гойдалось стояло на килимі, Тамарка стояла на колінах вдававши що вона дуже зайнятою маленькою сестричкою і їй ніколи спостерігати не те що відбувається в кімнаті.

Ліза пішла покликати Віктора який сидів з малим Русланом і Олегом в підвалі і дивився як хлопці гралась. Зійшовши з сходів, Ліза мовчки кивнула чоловікові щоб він ішов сідати до столу. Віктор швидко направився на сходи і несподівано наздогнавши зловив дружину.

- Вітька, - швидко прошептала Ліза, - відпусти, ціла хата людей тут.

- Яка ти нарядна сьогодні, така сама, тобі так колір підходить такий.

- Вітька пізніше про те; йдемо вже.

- Краще вже б додому йшли ми. - Віктор жартома двома руками повів дружині по талії.

А сама Ліза не могла прийти в себе після побаченої сцени, її не наскільки вразила сама поведінка Валерика, як поведінка Наталі, яка побачивши який її син напіндючений, замість того щоб виправити його, поглянула на сина з якимось незрозумілим задоволення і навіть гордістю. Ліза не могла цього зрозуміти і жодного пояснення не знаходила на таку річ.

Зате Ліза усвідомила одну істину: у Валерія, не було навіть елементарної скромності яка присутня навіть зарозумілим особам старшого віку, він не відчував зовсім ніякої соромливості ні перед старими людьми, а тим більше перед рідними Тамарки. Для Лізи така поведінка була верхом зухвалості та всездозволеності сина Ковальських.

Олеся почала розміщувати присутніх. Вона побачила як Наталя старалась щоб Валерик сів поруч Володьки напроти неї і щоб зробити вільне місце біля нього. Коли вже усі сіли, Наталя не видержала і таки звернулась до Олесі:

- А може щоб племінниця тут сіла між хлопцями нашими?

Ліза зрозуміла що саме нашіптувала Наталя Олесі, сама відповіла:

- Мала не буде з нами вечеряти; вона доглядає сестричку.

- Ой, Ліза - зітхнула Наталя, - ти так само як мій Вася: постійно на Валерика що він малий а він вже вищим від нього самого.

- Моя ще не вища від мене, так що маю право саме вважати її малою. - Всміхнулась Ліза ніби жартуючи, а сама зробила навмисне натяк щоб Наталя зрозуміла, що тим хочеться сказати для неї, відносно дітей.

На столі були різні страви: гарячий бульйон, картопля з печінкою, запечена баранина, ребра в соусі, рибні котлети. З холодних страв були салати: Олів'є, м'ясний, з моркви, бурячків, грибочків, креветок, а також двох видів оселедці. Була трьох видів ковбаса і шинка.

На кухонних тумбочка Марійка приготувала солодкий рулет, печиво, торт, пальчики з начинкою. Лев поклав грузинське вино, коньяк і мінеральну воду.

Коли почали вечеряти, Наталя знову почала розмов про Тамарку, лиш вона вже звернулась до Лізи, яка сиділа з Віктором на краю столу:

- Я так бачу що ваша Тамара буде колись гарною мамою.
- Тому що малу бавить? - Відказав Віктор замість дружини.
- Самі подумайте: тут ми за столом, хлопці сидять а вона навіть не підійде а постійно дитину доглядає.

- Пішла з тим в свою мамку, - продовжував Віктор, - бачите Ліза захотіла щоб в нас дитя народилось тепер.

- До речі я вас поздоровляю. - Наталя вказала рукою на Лізу та Віктора.

- Спасибі. Нам Олеся передавала від вас привітання, ще тоді коли народилась доня в нас. - Відказала Ліза Наталі.

- Доня само собою. Я вас поздоровляю з вашою путівкою в Париж.

- В який Париж? - Здивувався Віктор.

- Нам же сказала мама Лізи, Тетяна Андріївна в аеропорті, що вам квитки взяла двом. А може ми не так зрозуміли щось...

- Вітя, - Ліза звернулася до чоловіка, - та ж квітеня скоро а мама пообіцяла мені на моє день народження квитки подарувати.

- Як час біжить, - зітхнув Віктор, який забув а можливо навіть не знав про поїздку. - Тут в нас як ви знаєте була біда коло Олесі, так ми забули все на світі з того переживання. Олеся похудала наша бідна, з тієї хвороби.

- Та ви такі нівроку як слимаки всі тут. - Зареготав Василь, протягаючись щоб набрати креветок. - Дивлюсь поїдаєте собі такого всього що я і не видів. Ади якесь таке як в нас казали: «ні риба, ні м'ясо», а тут таке є я таки виджу.

Усі почали сміятись, Ліза поглянула на Тамарку яка не відходила від малої сестрички. Потім Ліза звернулася до гостей:

- А ви любите послухати музику?

- Яку ще музику? - Василь вже перейшов на тон жартів.

- В нас музикантка тут знаходиться, може нам на скрипці заграти.

- Давай музон! - Махнув рукою Василь.

Юра побачив що Василь розганяється репліками за столом, штовхнув його і прошептав:

- Василю, тут тобі не на п'янці якісь; давай поволі трохи.

Ліза поглянула на дочку і кивнула щоб та підійшла до столу. Тамарка швидко піднялась і підійшла до мами. Ліза шепнула їй щось на вухо і Тамарка направила кудись в коридор. Через короткий час вона повернулася, в руках в неї була скрипка і смичок. Лев побачивши її з інструментом, хлопнув в долоні щоб усі затихли. Погляди усіх присутніх повернулись в сторону Тамарки. А сама юна музикантка дивились тільки на маму, коли Ліза хитнула головою, Тамарка поклала смичок і романтична мелодія роздалась по всьому домі. Тамарка грала на скрипці мелодію української пісні яку любив дуже Лев слухати, Ліза знала про те що Лев любить мелодію пісні «А зорі та зорі, по синьому морі...», саме тому перед тим шепнула щоб дочка заграла.

Коли музика закінчилась, усі заплескали в долоні, а музикантка схилила голову немов на сцені філармонії. Після того посипались комплементи в адрес Тамарки. Наталя нахилилась щоб Ліза почула її, промовила:

- Ой Ліза, яка вона слухняна в тебе. Я дивлюся ти тільки її головою ворухнеш а вона вже розуміє що тобі захотілось. В кого вона така в тебе вдалась слухняною?

Марійка почула розмову стоявши заді Наталі, відповіла замість Лізи:

- Тамарка в маму свою пішла: Ліза була такою слухняною в своїх батьків.

- Вітя також. - Додала Ліза засоромившись від такої уваги гостей.

- Я вже сама свого сина не буду вихваляти а тебе Лізочка знаємо від того часу, коли ти була майже такою як Тамарка зараз. - Промовила Марійка.

Тамарка сіла коло батька до столу, Марійка зробила для неї какао, знаючи що онучка любить, також поклала Марійка на стіл солодкого. Тамарка не дивились ні на Валерика, ані на Володьку, лиш присутній для неї манері підслухати когось, вона не зважаючи на шум за столом серед багатьох голосів, зрозуміла про що хлопці розмовляли між собою. Насправді Валерик постійно старався виправляти Володьку, коли той ставив неправильно запитання, чи закінчення слова, українською мовою. Хоча Володька знав українську мову, так як батьки в

хаті постійно розмовляти нею, все ж таки він далеко не міг так розмовляти як його двоюрідний брат, який приїхав з України. Бували вислови у Володьки що Валерик йому просто покривлявся і брав того на сміх.

Поміж Тамаркою і Володькою сидів Лев, лиш коли він встав щоб комусь зателефонувати, Тамарка вирішила допомогти братові, щоб гордий гість не висміював того. Вона почала не дивлячись на Валерика розмовляти з Володькою англійською мовою, почала закидати щось смішне щоб Володька сміявся, а так як Валерик не розумів про що вони, він не знав чи вони часом не сміються з нього.

Наталя побачила таку сценку, так як вона постійно цього вечора слідкувала за Тамаркою, вона вирішила виправити становище, щоб її улюбленець не сидів так, не знаючи що йому робити. Наталя запитала Тамарку:

- А ти Тамара пам'ятаєш коли ти в гостях була в Україні?

- Так. - Тамарка коротко відповіла і поглянула своїми синіми очами на Наталю.

- А що саме тобі найбільше запам'яталось там?

- Там були коні такі, там ще овечки паслись і був чорний такий, я забула як по-вашому...

- Хто такий чорний? Собака може чи кіт?

- Ні, він є бойфренд всіх овечок. - З простоти серця, пояснила Тамарка як могла.

Валерик вибухнув сміхом, він знав слово «бойфренд». А ще так як підійшла нагода йому посміятись за те, що його покладали в незручне становище перед тим. Наталя також поглянувши на сина, хитро всміхнулась а Тамарка опустила очі і взялась ласувати торта.

Олеся так розізлило те що Наталя не зупинила сина і ще йому піддавала охоти, її так взяла ревність за племінницю, що Олеся в долі секунди обдумала як нанести такий усний удар, щоб бажання висміювати дітей, Володьку та Тамарку, відпало від гостей не тільки цього вечора в на багато довше. Олеся втручаючись в розмову промовила від імені Тамарки:

- А ще напевно Тамарка дуже добре пам'ятає коли ми були в Україні і був пропав в дяді Юри паспорт. Тоді вона боялась що Володька не повернеться назад в Америку.

Усі замовчали. Марійка побачивши яке становище, вирішили виправити ситуацію. Вона почали просити щоб Тамарка заграла ще для присутніх. Тамарка знову поглянула на маму що та скаже; Ліза махнула головою в знак згоди.

Сама Ліза піднялась і витягнувши Ізабеллу, пішла в підвал щоб погодувати грудним молоком. Мала пила материнське молоко а Ліза могла почути з підвалу і слухаючи музику яку грала Тамарка, наспівувала собі над дитиною...

Після неділі, Олеся була дуже зайнятою. Вона навіть забула що їй потрібно не перевантажувати себе, так як зовсім недавно вона була дуже хворою і її організм ще не набрав достатньо сил. Олеся працювала лиш до четвертої години і спішила щоб вирішити те що потрібно для переїзду Василя і Наталі на нове місце проживання.

Аркадій забрав Тамарку до себе, як було домовлено. На другий день він купив для неї мобільний телефон, і приєднав до свого плану. Вечором в понеділок Тамарка вже телефонувала до Володьки, похвалитись тим, що в неї вже є свій телефон. Тамарка знала що Володька тут же перекаже Валерику про те, що вона вже ходить з персональним телефоном.

Ліза не могла дочекатись коли вже гості переїдуть на нове місце. Причина була в тому, що вони практично «викрали» в неї Олеся, з якою Ліза дуже бажала обговорити приїзд Ковальських. Звичайно що Олеся могла залишити Наталю біля телевізора і забігти до Лізи хоча на кілька хвилин, лиш насправді в Олесі навіть не було коротенького вільного часу.

Ліза вирішила поїхати щоб трошки поговорити з Марійкою: не можливо щоб спілкуватись з гостями цілий вечір, Марійка не помітила чогось і не склалось в неї своє враження про гостей а особливо про Валерика. Ліза навіть забула зателефонувати до своєї мами і запитати її чи

справді вона купила квитки в Париж, чи може так хотіла похвалитись перед Ковальськими, хоча Ліза сподівалась що все ж таки квитки мама придбала.

Взявши Ізабеллу, Ліза поїхала до Марійки, а Віктор залишився з малим Русланом вдома. Взагалі Ліза не любила вести подібні розмови по телефону, вона віддавала перевагу розмовам віч-на-віч.

Марійка зраділа побачивши невістку, вона взяла на руки онучку і почала носитись з нею по кімнаті до того часу, поки мала не заснула в неї на руках. Поклавши дитину спати, Марійка з Лізою пройшли на кухню і сіли за стіл. Марійка поклала на стіл чорні оливки, яких смакувала Ліза, а також сиру та чай. Почалась розмова:

- Мама, що ви думаєте про гостей наших?

- Навіть не знаю як тобі пояснити, лиш тобі можу признатись: вони мені не дуже. Василь так собі як мужик, а ось Наталя якась незрозуміла мені. Про малого їхнього, я взагалі мовчу.

- Що саме вам не зрозуміло мама?

- Ліза, Наталя жінка, мама, так само як ми з тобою, вже досить прожила а поведінка якась ненормальна в неї.

- Все ж таки я не розумію про що ви? - Поглянула Ліза в очі свекрухи.

- Ліза, як таке може бути? Вона навіть не підійшла і не глянула на малу вашу. Для сімейної жінки, воно якимось не виглядає нормальним. Як у вас народилась донечка така красива, дитині всього два місяці, кожна мама, тим більше в гостях, нікуди не спішить, нічим не перейнята, і так якимось повелась. Навіть якщо взяти під увагу що в нас там в Україні напевно так дітей не виносять в березні з хати, як тут американці: в кожному пору року та погоду дітей возять з собою. Навіть на таке Наталя не звернула уваги?

- Справді дивно, - погодилась Ліза, - а про Русланчика не запитала зовсім. Вже там Олежка побачила в Олесі а нашого малого не бачила; він ж не виходив з підвалу і таки там заснув. Я згідна з вами: не нормально така поведінка для жінки в такому віці.

- Бачиш сама тепер Ліза.

- Зате вона дуже слідкувала за Тамаркою постійно.

- По поводу Тамарки, в мене також своє враження. - Наливаючи води для чаю, похитала головою Марійка.

- Мені дуже цікаво почути вашу думку.

- Під час гостини, я стояла біля плити і все спостерігала. Одним словом Ліза щоб ти мене зрозуміла я скажу так: нема у них, тобто в Валерія і Тамари, того що спалахнуло у вас, тобто в тебе і Віті, того вечора коли ви вперше побачились.

- Ой мама, спасибі вам за таку передбачливість. - Ліза приклала долоню до вуст.

- Не знаю як буде далі, лиш такого щоб я могла побачити я не бачила. Знаєш Ліза, колись дід мені признався, коли ти забігла до нас була вперше, дід побачив тоді як ви переглядались в його майстерні: ти і Вітя, хоча воно було недовго, лиш дід мені сказав про тебе: «вже щось є в тому сердечку». А ти пригадай Ліза коли Юра був вперше до нас приїхав, як тоді Олеся не знала куди подітись в старій хаті. Я коли поглянула на неї, думала що одвірок спалахне від того, що вона вухом притулилась до нього. А коли вже другим разом Юра приїхав, по передачу щоб забрати для Віті, Олеся так вертілась як білка в колесі. Я щось там її звернула увагу щоб штани взяла вільніші, так вона такою була сердитою на мене, що я втручаюсь саме в такий вечір в її особисті плани, що я її такою ще не бачила перед тим ніколи. На лавочку пішла щоб Юру дочекатись і ще була злою на мене за те що я з хати вийшла і Юра встав щоб їхати. А тут я так в суботу глянула і побачила що просто нічого там серед дітей немає: ні з його сторони, ані з сторони Тамарки. Навпаки вони будуть лиш по нервах грати одне одному і розійдуться як кораблі в морі.

- Як гарно ви сказали. - Потерла долонями Ліза.

- Розумієш Ліза: коли б Тамарка була скажімо такою дівчинкою ще дитячою як буває інколи, тоді справа інша, лиш вона вже не такою. Коли вона уміє шантажувати тебе і Вітю, повір мені що вона не така вже маленька щоб просто так собі. А малий гордий і навіть безцеремонний якийсь такий. Тамарка молодчина, з такою дитиною не засоромишся; грає як чудово, а які в неї манери аристократичні, яка слухняність та вихованість, я просто була захопленою.

- Ви знаєте мама, я так думаю собі про те що ви сказала про Наталю і пригадала собі що навіть той самий Тарас, який тоді вишукував Олесю для Вані, навіть він питався мене коли я родити збираюсь, кого ми чекаємо; чужий мужчина а питався і цікавився.
- Самолюби вони Ліза: Наталя і Валерик також. - Зробила висновок Марійка.
- Мама, а вони ще крім коробок з цукерками мали пакет якийсь, там щось купили вам? - Поцікавилась Ліза вже іншим.
- Там Галя Михасева передала для мене грибів з лісу.
- Зрозуміло...
- Там ще фото було нашої хати, подвір'я і майстерні дідової. Славчик з Іринкою возили в Тлумач спеціально щоб нам передати.
- Тамарка моя боялась щоб Валерик їй не привіз квітку чарівну з України, а він навіть не привітався з нею.
- Ти про яку квітку Ліза?
- Просто так я одного разу її наговорила, що коли який хлопець подарує дівчині квітку едельвейс, який інколи зустрічається в наших Карпатах, тоді та сама дівчина його зразу полюбить і буде вірною йому на все життя. Вона так подумала а пізніше мене питали чи Валерик зможе таку квітку знайти. Боялась щоб не полюбила його очевидно.
- А він не те що едельвейсу, ніякого букету не приніс, більш того: він навіть не привітався з нею. Коли б він був таким сором'язливим хлопчиною, тоді справа інша а він так себе відчував як в своїй хаті.
- Справді мама: коли Наталя так вже сватається, могла підказати малому щоб букет квітів купив для Тамарки; взагалі нічого не розумію. - Розвела руками Ліза.
- Тому кажу тобі що вони самолюби. Думає Наталя що її син коли в них кумиром, так в усіх людей він таким виглядає. А взагалі хто його знає чим він там займався Ліза. Ти знаєш як такі синки з себе показати хочуть перед товаришами а тим більше перед дівчатами. Ти не бачила як Наталю здивувала поведінка Тамарки? Як їй було дивно що мала у вас слухняна? Для нас здається так повинно бути в сім'ї, здається нічого тут надзвичайного аж такого, а для Наталі як бачиш особливе. Виходить що в них такого не побачиш напевно?
- Я так побачила що Валерик навіть не подобався дяді Леву.
- А до речі Іван, так званий наш «Дон Жуан», йому подобається. Лев сказав що він цікавий по-своєму і доступний в бесідах. Навіть вже кілька разів питав чи він ще колись заїде сюди до нас. - Призналась Марійка про Івана, односельчанина.

Щоб влаштувати Ковальських на нове місце проживання, прийшлося нелегко. Воно ж не дивно: адже приїхавши з України, люди за тиждень часу проживання в Сполучених Штатах, не змогли змиритись з тим що їм потрібно зразу стартувати немов на перегонах. Коли Олеся виклала усе в порядку, а особливо скільки прийдеться їм оплачувати житло кожного місяця, Василь сказав що краще повертатись назад в Тлумач. Олеся виправдовувалась тим, що будши в гостях, вона усе їм пояснила, все по правді сказала, чому тепер якісь нарікання? Наталя відказала досить просто, лиш правильно: «одне діло слухати а інше зустрінутись з тим».

Лев впросив свого знайомого з Грузії, щоб той не брав у них завдаток в сумі оплати одного місяця наперед: Лев просто поручився за брата Юри.

Коли вже владнали з житлом, почалась нова проблема: Наталя нарікала як воно буде якщо Василь поїде на Флориду з Любчиком чи вірніше з Вадимом, що їй самій в квартирі робити. Олеся вже почала вговорювати, обіцяти що Ліля тут не так далеко живе і вона зможе заїхати влюбий час до неї, тоді коли Олеся не може. Тим більше їхні чоловіки будуть разом в дорогу їхати, так що Ліля також самотною буде вдома і саме вони дві знайдуть спільну мову.

Почалась ще одна проблема: Валерій не хотів іти в школу, він сказав що йому не подобається англійська мова і почав покривлятися як американці розмовляють. Він навіть в присутності усіх, почав покривлятися Володькові, як той неправильно ставить наголос і закінчення українською мовою. Юра слухаючи племінника не видержав і запитав його; правда підсунувся до нього, щоб Наталя не слухала і не образилась:

- Скільки тобі років вже?

- Мені? - Вказав на себе рукою Валерій.

- А я кого питаю?

- Буде сімнадцять.

- А за рік часу, тебе б там забрали в армію і тоді ти би почув там яка мова; там би тебе скоро навчили і дурачі вигнали з тебе. В армії тобі не з діда «бурки шити», і не з тата сміятись.

- Я навіть не збирався там бути. - Гордо відказав Валерій.

- А що може ти інвалід якийсь?

- Мене викупили би з армії.

- Хто тебе збирався викупувати і за які гроші?

- Він. - Валерик кивнув головою на Василя, який не слухав їхньої розмови.

- По-перше не «він», а тато, по-друге: як тебе зрозуміти?

- Що тут не ясно вам стрію? В нас це нормально, а ще так як я одинак.

- Як тут в школу іти, так ти дорослий мужик, як там в армію, тато має викупити? А ти можеш вже не сидіти на татовій шії в сімнадцять років? Не хочеш в школу, тоді в Бруклін на роботу, там мова наша. Грошей заробиш, машину модну купиш собі, будеш гоноровий кавалер а не якийсь мамин синочок, та не татових подачках жити.

- Я мотоцикла хочу нового, костюм шкіряний до нього, я вже прикинув: штук двадцять п'ять треба мені на перший раз.

- А вертоліт тобі може зразу, ще крутіше. - Висміяв племінника Юра. - Підеш поносити ящиків на склади в Бруклін, сам будеш як мотоцикл.

- При чому тут мотоцикл до ящиків, не розумію?

- А при тому що потрібно буде підпирати тебе як мотоцикла, щоб не впав без підпори, після того як наробишся так що не зможеш на ногах стояти; тепер розумієш?

- Дурдом якийсь а не житуха тут.

- Життя тут нормальне, лиш не таке як ти мав в Тлумачі сину. Так що все що ти мав там, чим займався - тут забувай. Як кажуть: «все, лавочка закрилась».

Валерій замовчав, він зрозумів що не тільки помінялось місце проживання а сама влада помінялась в родині. Коли від того часу, від коли він живе на світі, вдома вирішувала баба Ганка і мама, тоді тут родина батькова заправляє. Він побачив що тут не дозволять так думати про батька, говорити, а тим більше вимагати від нього. Валерій досить свідомо зрозумів вислів Юри: «все, лавочка закрилась». Розбалуваний юнак зрозумів що справді для нього відкрилась інша ера в житті. Тільки йому було потрібно приглянутись і вирішити: здаватись на нові порядки, чи робити разом з мамою свій фронт виживання в нових умовах і боротись за своє попереднє становище в родині. Звичайно що він вибрав б другий варіант без сумніву, але тут була перегорода: мама думала посвататись з Левчуками і тому Валерій зрозумів що відверто вона не піде в наступ а навпаки буде придобратись щоб досягнути своєї мети. Він добре пам'ятав плани баби Ганки, які він не один раз зміг почути, коли Ганна Михайлівна навчала його маму, щоб та змогла реалізувати довгий план, який лиш передбачав вигоду для маминих рідних. Для цього потрібно було змиритись на все: мета була покладена і любою ціною її було необхідно досягнути. По крайній мірі хлопець так думав тепер після приїзду.

Насправді Юра виснажився доволі приїздом брата, лиш не так як Олеся: Олеся вже ледь ноги тягала, вона ще похудала більше як після хвороби.

Ліза не хотіла її турбувати, також не хотіла з нею про щось говорити, щоб Наталя не подумала що вони дві про неї шепочуть між собою. Тільки по вигляду Олесі, було зрозуміло без слів що насправді відбувається. А Віктор висловився перед Лізою давньою українською поговоркою в адрес сестри. Віктор сказав: «Не мала баба клопоту, купила собі поросся».

Любчик пообіцяв що вже після двадцятого числа місяця квітня, Василь може готуватись в дорогу з Вадимом. Сам Василь вже хотів навіть їхати завтра, просто йому вже набридло постійно те що Наталя говорила одне і те саме про їхній переїзд.

Юра з Олесею вже пішли на усякі уступки, запропонували щоб гроші за квитки віддати їм аж через рік часу, а коли не будуть мати можливості, тоді ще почекають. Також Юра просив Віктора щоб знайти якусь машину на аукціоні не дорого на перший раз для Василя, Віктор понурився в комп'ютер щоб шукати де лишень міг; щоб було дешевше і вигідніше.

Буквально за останні два тижні, хлопці, Володька і Олег, майже жили у Віктора. Ліза їх годувала, готовила в школу Володьку, тим часом як її мама готовила Тамарку в своєму домі. Але здавалось що гості з України не помічають зовсім ніяких старань, ніяких незручностей які спричинив їхній приїзд, а навпаки бачать лиш все негативне та в сірих тонах. Взагалі Олеся на таке розраховувала, лиш вона вже навіть не мала сили, те саме по кілька разів пояснювати а просто відповідала постійно: все буде добре - самі побачите.

Проблеми спричинились також для Тетяни. Справа в тому що вона домовилась про відпустку на той час коли Віктор з Лізою поїдуть в Париж. Віктор побачив що поїздка дуже не вчасна зараз, він попросив Лізу щоб та поговорила з мамою, коли можна відкласти дату на один місяць, тобто на другу частину травня. Зі своєї сторони, Ліза погодилась, вона була навіть готовою відкласти на один рік, щоб мала підросла, тим більше що Ліза годувала грудним молоком. Тетяна була змушеною все переміняти.

Коли вже нарешті Василь з Наталею перебрались на апартамент, Аркадій не хотів відпускати Тамарку додому. Він сказав щоб вона вже була в них до літніх канікул. Віктор погодився а Ліза стала проти такої ідеї. Ліза пояснила Віктору що там вона просто так розбалується, потім вони не дадуть собі ради з її капризами. Тим більше саме тепер Ліза хотіла знати про що дочка думає, і мати її постійно перед своїми очами. Також Тамарка інколи могла доглянути сестру, вона не так відносилась до неї, як колись до брата, коли він народився, правда правдивої причини її відношення, ще ніхто з батьків не знав.

Ліля кожного вечора приїжджала до Василя і Наталі. Вона хоча не могла так вирішити з документами, тому що їй важко давалась англійська мова, зате допомагала в іншому. Також Ліля привозила з ресторану готової їжі. Ліля це робила не так для Ковальських, як для самої Олесі, а також для Юри, який інколи ремонтував авто для Вадима.

Сама Ліля навчилась бути вдячною, для неї навіть послужив приклад того як поступила недавно Тереза. Ліля хотіла хоча чимось послужити для Олесі, так як саме Олеся познайомила її з своїми рідними і тут на чужині родина Олесі прийняли Лілю з Вадимом за своїх.

Навіть коли Наталя подумала що знайшла співрозмовницю в особі Лілі і може перед нею вилити все що назбиралось в неї в душі, Ліля почала заступатись за Олесю, більш того, вона почала навпаки вихвалити її. Ліля сказала що навіть коли Олеся інколи в ресторані під час непорозуміння з дівчатами-офіціантками хоче показати що вона сердита, її просто не виходить. Від природи Олеся доброю в душі, і так само як погана, чи лукава людина, старається показати з себе добру і привітну, а в неї не виходить нічого, так само людина з добрим характером, інколи хоче покласти себе строгою, а їй не вдається як не старайся. - Так пояснила про Олесю Ліля. Вона ще добавила, що бували моменти, коли Олеся хотіла сварити когось і тут же закінчувала жартами. В результаті усі починають сміятись і Олеся просто махне рукою а часто сама до себе промовить: нащо тобі того, як ти не від того.

В суботу другого квітня, трапилась подія яка за лічені хвилини облетіла увесь світ. У Ватикані, не доживши половину місяця до вісімдесяти п'яти річчя, помер Папа Римський Іоанн Павло II. Новина заповнила усі засоби масової інформації, а Олеся зателефонувавши

повідомила діда, про те що він пережив Папу Римського. Хоча Федір був молодшим на п'ять років, все ж таки проживши життя майстром, бувшим хворим на серце, він рахував що для нього такий вік великий - Божий подарунок.

На наступній день в неділю, Аркадій відпустив Тамарку; Віктор забрав її з церкви до дому. Також Аркадій передав пакет для Олесі в подарунок і просив щоб негайно доставити пакет сьогодні Олесі до рук.

Вечором Ліза зайшла до Олесі яка вже нарешті трохи розвантажилась і просто сиділа підкотивши на дивані ноги калачиком.

- Як тобі добре вже тепер. - Усміхнулась Ліза.

- Хоча не пригадуй; ще такого часу не мала я в житті, як останніх два тижні. Василь привіз з собою три тисячі, так купили щось там в квартиру покласти і грошей вже нема. Машину Вітя знайшов а як там розрахуються я сама не знаю. Але давай щось інше питай мене, тому що вже так те все мене достало, просто жах. Розумієш Лізка: навіть з чоловіком не маю часу як люди, як так жити і головне задля кого?

- Заскучала за чоловіковою увагою... Я співчуваю тобі Олеся, розумію тебе, і задоволеною тим, що ви потрібні одне одному. По правді, я особисто, не змогла б так довго.

- Дякую за співчуття, хоча є кому признатись в такому і кому мені поспівчувати. - Посміхнулась Олеся.

- А мій батько тобі передав подарунок. - Ліза поклала пакет в якому біла коробка, на вигляд стовпика. Олеся поглянула незрозуміло на Лізу.

- Сказав тато що ти після хвороби і тобі потрібно на лікарство. Тут вино дуже гарне. Від нього кров прибавляється і взагалі коли вживати невеликою мірою, воно добре на все.

- Я дуже вдячна, я пізніше зателефоную щоб особисто подякувати Аркадію Іллічу.

- Спробуй перше, лиш я думаю що тобі подобається.

- А ти не будеш разом зі мною?

- Ні, що ти? Я грудьми годую в даний час. А коли б в інший раз, тоді б не відмовилась; сама розумієш. Мені вино про Кавказ пригадує завжди, там ми з Рітою любили трошки собі.

- Нічого, ще колись знайдемо час. - Потерла долонями Олеся. - А як ти тоді збираєшся в Париж летіти на тиждень? Хто малу буде годувати?

- Переведемо її на штучне молоко. А взагалі мама так з тією поїздкою вклинилась зараз, що просто не знаю сама як поступити. Мене не запитала конкретно, за відпустку домовилась, я ж продовжила трошки пізніше поїздку. Про малу мама говорить що вона забере її до себе і все буде нормально. Ще сказала що ніхто тут так довго грудьми не годує, лиш я щось таке показую з себе, ніби я якась особлива мамка.

- Нічого Ліза - почала сміятись Олеся - в Парижу будете з Вітькою пити каву з молоком десь на тротуарі. А молока вже не куплятимете; своє буде.

- Олеся, ще ти мене висміюєш? Ой які ви з тими «Левчуківськими замашками», як мама говорить інколи наша.

- Все нормально Ліза, а поїхати потрібно вам. Часу, його ніколи не буде: діти підростуть, онуки підуть. А тебе навіть питати не стануть чи ти готова онуків доглядати. В родині вже склалось враження що ти постійно з дітьми повинна бути. Підросте мала трошки і тут вже Тамарка стане нареченою.

- Олеся, як там гості твої? Про малу нашу щось питали? - З нагоди поцікавилась Ліза.

- Не повіриш Ліза: жодного слова не згадував ніхто з них.

- Звичайно; їм не до того зараз.

- Ліза, Наталя запитала про вашого kota. Запитала скільки йому вже років, тому що коли ми з Юрою ще не були виїхали з України, у вас вже кіт був. Я сказала що котові вже нівроку дванадцять напевно. Але невже ти вважаєш що за kota в неї є час подумати і пам'ятати, а про Тамарку забула просто? Ні, тут щось інше. Я не вірю в таку пасивність Наталі; не вірю і все.

- Тоді що може бути?

- Я не знаю, лиш думаю що Наталя проговориться Лілі, а Лілі мені все одно розкаже.

- Зате моя Тамарка не пасивна після тієї вечери.

- Ти серйозно Ліза? - Олеся зробила переляканий вигляд і тут же спустила ноги на паркет. Від хвилювання вона не могла ногами попасти в тапочки, так як погляд її був прикований до обличчя Лізи, щоб щось на ньому прочитати.

- Не хвилюйся, тут не те що ти подумала, тобто не те чого ми боїмось. Просто Тамарка почула як Валерик розмовляв з твоїм Володькою, вона в нас сама знаєш яка шантажистка: все почує, все побачить. Одним словом говорить мені, що дуже хоче вивчати українську мову щоб правильно розмовляти.

- Та це ж гарно коли таке бажання в дитини. - Зітхнула Олеся.

- Досить глибоко її заділо те що Валерик висміював Володьку. Не знаю чи від ревності за брата, чи просто Валерик їй противним і може навіть ненависним. - Ліза оглянулась щоб Юра не почув ненароком.

- А те що взяло за живе малу, також добре, знаєш що ненависть протилежна сторона до любові. Я ж просила тебе щоб ти не думала вже так багато про те.

- Олеся, потрібно нам знайти вчительку щоб навчила гарно розмовляти малу українською мовою. Я скажу своїй мамі, а мама напевно погодиться навіть оплачувати такий сервіс. Саме на початку літа може почати, нехай навчається мови нашої рідної. Вона зараз повернулась від моїх батьків і вже плутає з російською багато слів. Там вона більш часу з дідом Арком спілкувалась і тому так виходить з мовою в неї.

- Ще дає досить дітям те що кабельне телебаченні російською, а коли дивишся чи просто в хаті чуєш, воно якимось само занотовується в пам'яті.

- Також правда. - Погодилась Ліза.

- Тоді я запитаю в ресторані дядька Данка, Ольгу Олексіївну, може навіть Ліля щось підкаже. Як лиш щось взнаю, зараз тобі повідомлю.

- А може щоб ще того нашого фотографа запитати, він дуже за мовою впоминався на весіллі тоді. Я думаю що саме фотограф може спілкуватись з інтелігенцією.

- Запитаємо. А ти за родинне фото мені говорила перед тим як я захворіла, так що будеш збирати народ для такої справи?

- Так Олеся, я вже все придумала, навіть усі розклала хто де буде сидіти та стояти на тому фото. Але потрібно почекати щоб в мамі на подвір'ї, розцвіла яблуння за хатою. Саме там ми собі зробимо такий родинний портрет. Ось послухай як повинні сидіти, коли щось не так, ти виправляй мене: на траві ми щось постелемо щоб там присіли діти. Жінки будуть сидіти на кріслах а чоловіки стояти за ними. З лівої сторони від середини будуть мої, а з правої наші. Коротше перший ряд на траві з права наліво: Володька, Олег, Ізабелла, Руслан, Тамарка. Сидітимуть в другому ряду: ти першою з правого краю, тобто Олеся, мама Маруся, бабуся Настя, бабуся Сусанна, моя мама і я з лівого краю. В третьому ряді стоятимуть чоловіки кожен за своєю дружиною, лиш дід стане поміж бабцею Настею і бабусею Сусанною по середині. Тобто: Юра, Лев, дід Федір Іванович, мій батько, Вітя. Як тобі такий розклад?

- Нормально. - Погодилась Олеся, уявивши в голові як буде виглядати таке фото

- А знаєш чому мої з лівої сторони?

- Не знаю.

- Все через мене: в мене на лівій стороні родимка і ямка коли я сміюсь.

- Класно виходить. Я так зрозуміла що в центрі внизу буде Ізабелла, в другому ряді дві бабі будуть по сторонах а дід за ними також по середині. А дату ти встановила?

- Думаю що буде добре в неділю, там вже усі нарядні будуть само собою. Неділя виходить восьмого травня і п'ятнадцятого. Лиш потрібно щоб яблуня зацвіла і щоб фотограф погодився. Ми запитаємо його швидше, нехай він скаже коли зможе з цих двох неділь. Мої батьки привезуть бабусю Сусанну до мамі і ми під'їдемо туди.

- Ліза, там потрібно мені глянути звідки сонце світить, тому що коли з сторони, в нас тіні будуть на лиці, в кожного тінь від власного носа. Якщо сонце заді нас, тоді обличчя будуть темними. Потрібно так щоб сонце світило в спину фотографу а нам в очі. Також було б добре щоб погода не була надто сонячною.

- Я бачу Олеся що це ти в нас фотограф і не потрібно того Ростислава нам.

- Вітя навчив давно. Він хотів щоб я тебе зняла для нього і щоб фотка вийшла гарною. А з Ростиславом зв'язатись нам потрібно і за вчительку, чи вчителя, запитати.

- А вчитель щоб був за тридцять літ, - зауважила Ліза, - щоб чого гіршого і в зяті не напросився до нас. Знаєш як інколи буває з ученицями і вчителями молодими?

- Ой Ліза: всюди ти бачиш драму якусь, хоча ти правою в такому питанні: так інколи буває.

- Навіть досить часто. А вчителі народ своєрідний, може який на малолітню кинути оком.

16

Весна була в самому розквіті. Життя потекло далі своєю течією як перед тим. Вже Василь Ковальський працював на роботі, він разом з Вадимом їздив на Флориду, так як було домовлено ще скоріше. Любчик залишив роботу і сидів вдома з малим Артуром, Ріта працювала на платній роботі в банку і тому було вигідніше щоб Любчик був з сином. Звичайно що Анжела могла залишити роботу щоб бути з онуком, лиш Любчик, який вже скуштував вільнішого життя, почав вператись щоб він був з малим.

Зате Анжела знайшла роботу для Наталі. Наталю взяли працювати в стоматологічну поліклініку, яка обслуговувала вісімдесят відсотків пацієнтів вихідців з Радянського Союзу. Правда Наталя працювала лиш три дні в тиждень, вона мінялась з однією жінкою через день. Наталя зразу задовольнилась роботою, так як колектив в поліклініці був з людей вихованих і сумлінних. Наталя більш любила робочі дні як вихідні, коли вона сама залишалась вдома.

Валерій, син Ковальських, познайомився з одним молодим чоловіком який продавав парфуми в Брукліні. Працювати Валерій не працював, зате цілими днями проводив в магазині свого товариша, якого він звав просто кличкою «Піцик». Товариш його був старшим на два роки, тобто з вісімдесят шостого року. В магазині хлопця назвали «Піцик» тому, що він був відносно товстішим і постійно жував піцу. Валерія звело з ним одне хобі: хлопець мав мотоцикл. Через кілька днів дружби, Валерій запросив хлопця до себе в гості. Вони двоє поїхали мотоциклом. На наступний день Валерій признався мамі що в нього є товариш, а признався по досить цікавій причині: Наталя повернувшись з роботи, відчинила холодильник і побачила що там нічого не залишилось. Коли вона запитала сина, Валерій жартуючи відказав що був привів слона в квартиру. Пізніше він розповів про друга, правда про мотоцикла не признався, щоб мама не хвилювалась.

Бувало, що вечорами Василь їдучи за кермом, в той час коли Вадим спав, він щоб не заснути телефонував до Юри. Спочатку бували розмови про Америку, про дорогу а пізніше коли вже все переговорили, говорили про свої проблеми. Василь жалівся на сина, його непокоїв самий стиль життя який провадив Валерій. Василь навіть просив щоб малого в гараж може взяти, щоб там його до роботи заставляти більше. Юра відмовився мотивуючи тим, що малому в гараж їхати буде далеко і роботи в них аж так багато немає. Насправді Юра не хотів щоб балуваний племінник жалівся Наталі, а вона злилась на Віктора і на нього, немов вони доробляються малим в гаражі. Так як Віктор до роботи був не таким вже охочим, Юра знав що племінник все перекаже вдома і тоді будуть нарікання на Віктора, ніби то він використовує їхнього сина, який ще не знає мови, і той змушений працювати в гаражі з дорослими мужчинами на одному рівні. Юра хотів спокою і не любив коли за допомогу можна зробитись ворогом, таки у власній родині.

Насправді Наталя шукала синові роботу, але знайти роботу не так просто було, більш того: для такого «працівника», взагалі знайти було проблемою.

Наталя вже навіть не хотіла телефонувати мамі в Тлумач. Справа в тому що її мама лиш диктувала як поступати і що робити, а сама Наталя побачила що тут життя побудоване зовсім по-іншому і мама там немає уяви, а лиш сварить її без причини.

Наталя спілкується на роботі з працівниками, після роботи з Лілею, а також з Олесею, вона зауважила що усі пояснювали однаково: потрібно пройти перший період адаптації. Так усі

проходили і те що вона жаліється, нікому не новина: адже усі вже пройшли такий період приїхавши сюди. Наталя зрозуміла що так воно є насправді, адже неможливо щоб різні люди говорили однаково про одну і ту же проблему. Але що найбільше тримало Наталю в рамках ввічливих відносин, це те що вона постійно мала на меті посвататись через сина, з Віктором і Лізою. Тим більше побачивши поведінку Тамарки на вечері в Марійки, Наталя її вподобала собі і думала про неї постійно. Наталя знала що Марійка любила свою невістку Лізу, а коли Тамарка піде в маму, саме про таку невістку мріяти можна, а для сина вона буде пара як на замовлення. Наталя хотіла щоб час пройшов дуже швидко а Тамарка щоб вже мала хоча п'ятнадцять років. Саме тоді вже можна буде через Олесю переказувати про плани щодо дітей. Про любов сина до Тамарки, Наталя думала досить просто: дівчина буде красивою само собою а коли навіть він не полюбить її всім серцем, так після одруження може собі десь пошукати романтичну любов на стороні, так буває часто в елітних родинах а тим більше в Америці. Почуття самої Тамарки, Наталя якось не брала під увагу. З однієї сторони вона привикла що її син буде для неї як принц, а з другої, просто потрібно щоб Ліза була не проти а дочка в неї слухняна; нікуди не подінеться. Наталя судила інших по собі, так як її мама вибирала для неї, чому Ліза не поступить так само? Тим більше її син не те що був колись Василь Ковальський; Валерик мудрішим, кращим, і привабливішим набагато. Наталю цікавило що саме родина Олесі думають про її сина, але не кільки таке питання цікавило одну Наталю, в родині Олесі також хотіли знати що саме той Валерик думає про Тамарку. Лиш наскільки Наталя цікавилась позитивними поглядами в адрес сина, в такій мірі в протилежній родині, цікавились негативними поглядами.

Одного дня Володька заїхав велосипедом до Марійки. Марійка покликала свого любимчика до столу, так як знала що коли Володька за столом, тоді він найбільше відвертим щоб поділитись з нею своїми таємницями. Марійка поклала перед онуком рис з м'ясом, запеченим в соусі і сівши напроти нього почала розмову:

- Як там брат твій поживає?
- Не знаю, він мені не каже вже.
- А що може ви посварились?
- Він думає що я малий а він вже великий.
- Зрозуміло...
- Він щось так думає, що я не знаю що він хоче.
- А про Тамарку він також думає що вона мала ще?
- Так само. - Жуючи м'ясо спокійно відказав Володька.
- Він так сказав сам тобі, чи може ти собі так надумав?
- Він казав що вона дуже така що боїться мами і дуже дивиться на маму що мама її скаже. А ще каже мені: «нащо її того телефону, мама напевно дивиться хто там говорив до неї».
- А йому таке не подобається напевно?
- Він каже мені: «що ти її скажеш, вона побіжить зразу до мами».
- Правильно думає Валерик: Тамарка справді ще мала і боїться мами. А мама її не хоче ніколи поганого і тобі також мама Леся не хоче поганого. Коли б тьотя Ліза виховувала була б його, він не був б таким зарозумілим.
- Я знаю, - похитав головою Володька, - тьотя Ліза його не любить, лиш я не знаю чи йому сказати, чи може не треба.
- Не кажи нічого йому. Знаєш синок, добре переказувати комусь коли хтось його любить, а про те що не люблять, людині неприємно почути про себе.
- Не буду.
- А коли він запитає тебе знову про Тамарку що ти йому скажеш?
- Не знаю...
- Тоді так і скажеш йому що ти не знаєш нічого. Розумієш Вовчик яка тут справа: вам, тобі і також Тамарці, потрібно вчитись, потім в коледж кудись поступати, потрібно думати щоб професію мати нормальну. Валерик він не хоче іти в школу, але то його справа, а вам потрібно. Твій тато і дядя Вітя, вона ремонтують машини, вони емігранти, сюди приїхали вже дорослими, а ти малим приїхав, а усі решта вже тут народились. Так що потрібно бути

слухняним батькам, не дивитись на товаришів які живуть як їм хочеться, а слухати те що батьки кажуть і тоді все буде добре.

- І як каже пастор також маємо слухати, мені так вчитель один в школі сказав.

- Правильно сказав він тобі: також що говориться в церкві ми маємо не лиш слухати а так поступати. Бачиш твоя мама Леся і тьотя Ліза допомогли одній дівчинці там в Україні а коли мама захворіла, її також допомогла одна тьотя з Канади.

- Я знаю, там колись давно, такий старенький дід так зробив щоб та леді жила довго.

- Він тоді ще не був стареньким, - засміялась Марійка з пояснень онука, - тоді ще дід Федір був таким як зараз Валерик.

Володька закінчив обідати і побіг на двір щоб побігати з собакою заді хати. Він взяв штучну кістку і почав кидати нею щоб вівчарка приносив йому назад. Марійка стояла і дивилась на нього з вікна, вона думала про онука: не такий він як була Олеся в його віці, якийсь він байдужний до всього, йому лиш спортзал і басейн подавай. Напевно пішов характером в Юру, а може тому що хлопець він і тому таким... Але добре що спортом займаєтесь, адже коли молода людина, а ще особливо хлопець, не має чим зайнятись, йому в голову лізуть різні порочні думки, які він може реалізувати в скорому часі, тим більше тут в Америці.

Володька так набігався з Мухтаром, що собака простягнувся і висунув язика немов лопату а Володька також витирав мокрого, русявого чуба.

17

Перед тим як збиратись в туристичну мандрівку до Європи, Ліза вирішила все ж таки щоб зробити родинний портрет. Вона сама зателефонувала до Ростислава. Правда він подумав що вона дальше вважає його адвокатом і звернулась до нього по судовій справі, лиш Ліза не давши йому хвилину на роз'яснення, сказала що вона саме має потребу в якій відношення до його професії. Ліза почала просити фотографа щоб виїхав на замовлення. Ростислав пообіцяв приїхати і назвав ціну. Ліза погодилась і з своєї сторони назвала дату.

Коли наступила неділя восьмого травня, усі запрошені мали приїхати на другу годину дня, до Лева і Марійки. Сам фотограф приїхав годину швидше, він розклав свій інвентар, і допомагав Леву носити крісла з хати.

Після того як вже все було готовим, залишилось чекати лиш на людей. Ростислав сів з Левом за хатою на площадку і вони двоє розмовляли. Марійка поклала на стіл різні фрукти, сік, та горіхи. Ростислав сьогодні охоче розмовляв російською, хоча на весіллі жалівся Лізі що немає з ким поспілкуватись рідню мовою. Він розповів Леву як одного разу його захоплення фотографією, йому допомогло.

В армії де служив Ростислав, приходилося йому бути в такий самий період приблизно як Віктору, тоді також розкрадали що попадалось і що продавалось. Ростислав також не був непорочним в такому питанні, лиш він був хитрішим від інших. Так склалось що зять командира полку, був зверхником над тими, хто хотіли легкої наживи, нагода виявилась в полку в якому тесть служив. Коли Ростислав побачив що вже іде на особливу велику суму розкрадання майна, він почав таємно фіксувати окремі моменти на плівку. Про це знали товариші солдати, яким він пояснив що тим самим він себе і їх, страхує від кари. Звичайно що справа сплила і військова прокуратура зайнялась злочинцями. Коли прийшло до того що Ростислава повинні були садити в дисбат з двома товаришами по службі, він виклав командирю полка ультиматум і показав фотознімки на яких усюди було видно зятя командира. Більш того: солдати які вже мали виходити з служби і тому не боялись, пригрожували свідчити про те що зять заставляв їх насильно виконувати його вимоги. Командир покрутився в різні способи, лиш нічого не міг вдіяти як самого Ростислава відправити в іншу частину домовившись що той буде мовчати: як в новій частині, так само

вдома після звільнення з армії. Насправді Ростислав вже в Штатах, зміг вільно пригадати свою службу.

Друга історія з його особистого молодого життя, була куди далі плачевною та жахливою. Подія також була пов'язаною з фото справою. Ростислав в юні роки вже досить гарно володів фотомистецтвом. В той час коли кольорове фото зробити на дому, було справою не простою, він маючи професійну камеру «Київ 88», від п'ятнадцять років, разом і своїм товаришем, також фотографами, їхав на Чорне море і там робили людям фото на морі. На протязі літнього сезону, хлопці заробляли досить непогано на той час радянськими карбованцями.

Одного дня він побачив красиву дівчину, їй було сімнадцять років. Саме вона закінчила середню школу і здала документи поступати в інститут. Дівчину звали Люба, вона відпочивала на морі з батьками і молодшим братом. Познайомившись з нею, Ростислав не знав що його товариш також влюбився в неї. Товариш Ростислава, запропонував дівчині вийти вечором щоб зробити її знімку на фоні повного місяця. Дівчина повірила, хоча насправді у вечорі гарної знімки хлопець зробити в той час не міг. Просто він захотів провести з Любою час, коли вже нікого не буде на березі моря, а також думав з нею переговорити що до дружби з Ростиславом. Сам він сказав їй що ідея була Ростислава, щоб зустрінутись вечором, лиш немов сам Ростислав побоявся що вона відмовить і тому вирішив переказати через товариша.

Як було домовлено, дівчина прийшла на те місце на якому хлопець чекав її сам: без фотоапарата і звичайно без Ростислава. Він сказав що його друг скоро підійде і почав простити що та пішла з ним купатись. Вони почали купатись, лиш так як були хвилі і тим більше темно, за якийсь час хлопець оглянувся і побачив що його напарниці ніде немає поруч. Він кинувся навколо себе, лиш Люби не було... Хлопець почав кричати доки міг, лиш його голос вітер відносив в море.

Тіло нещасної дівчини, знайшли за два дні. У відділі міліції Ростислав був також свідком, який був змушений розповісти правду, про те що трапилось, та як товариш без його відома підманув дівчину.

Після того випадку, він з товаришем стали ворогами на все життя, лиш сам не знаючи чому Ростислав так і зміг знайти для себе долі; сам ходив по світу, продовжував займатись фото справою. Ростислав ще признався, що тоді будучи на весіллі, коли він побачив Лізу, саме вона йому дуже виглядом нагадувала ту саму дівчину, яку батьки повезли з моря, хоронити додому в Кіровоградську область...

Лев так заслухався що не спостеріг як усі хто мав приїхати, вже були на місці, навіть Ліза вже почала розказувати як вона собі надумала робити родинне фото.

Ростислав вислухав Лізу і похитав головою що так буде нормально, хоча спочатку він пропонував щоб Ліза взяла малу Ізабеллу на коліна. Ліза відповіла що коли мала буде плакати тоді так зробить а коли буде в кріселку сама, тоді дадуть їй якусь іграшку щоб її забавити. Фотограф ще сказав що зробить для Лізи бонус, тобто безплатне фото, коло бетонного лева, який при в'їзді в подвір'я, а також з собакою Мухтаром.

Мужчини були одітими в чорні сорочки, усі чотири: Аркадій, Лев, Юра і Віктор. Правда один дід Федір, одягнув білу сорочку. Марійка наділа сукню сірого кольору а Тетяна була в костюмі кольору морської хвилі. Олесья в білому платті з чорним коміром а Ліза навпаки: в чорному з білим коміром. Бабуся Сусанна і Настя, оділись відносно свого віку в коричневі костюми. Діти також були одітими по-святковому.

Фотограф поглянув на позицію, і сказав що один портрет покладе на вікно своєї фото студії як рекламу. Він вибрав момент, щоб мала Ізабелла яка сиділа по середині портрету, дивилась просто і зробив кілька знімків. Ростислав пішов в офіс Лева, зробив на принтері з кожного кадру пробну копію, щоб замовники поглянули чи портрет їм подобається. Усі вибрали найбільш красиве фото, саме те коли зайшла біла хмара на сонце і ніхто не прижмурих очі від сонячного світла.

Ростислав ще зробив фото Тамарки біля бетонного Лева і Володькові разом з вівчаркою на фоні цвітучої яблуні.

Портрети були замолені кольорові а також на коричневому відтінку, тобто стилю «сепія». Розмір мав бути великим, а саме: 40x55 см.

Після того як діти знову переділись щоб бігати, Ростислав склавши свою апаратуру не спішив їхати геть. Мужчини сіли за стіл а жінки на крісла поруч на цегельній площадці. Усі відмовились від гостини, так як обідали вдома. Все одно Марійка винесла пити кому захочеться а також засушених фіг, щоб сидячи щось заодно пожувати.

Лев бувши глибоко зворушений розповіддю Ростислава, попросив щоб той тепер для усіх переказав про той нещасний випадок на Чорному морі. Ростислав знову переказав, усі вислухали а коли він закінчив, бабуся Сусанна розповіла також одну історію яка трапилась на Кавказі ще в ті роки, коли вона була молодою. В кінці вона сказала що так завжди трапляється в любовному трикутнику і як закон завжди закінчується як не трагедією фізичною, тоді обов'язково моральною. Вона звернула увагу на те що завжди хтось один робить поступок, як привело нерозумний, а потерпілих після того залишається двоє. Якщо одна дівчина а два хлопці, тоді один старається якось її вирвати любим способом, в результаті один залишається скривдженим, він робиться довічним ворогом, а дівчина вийшовши заміж, через не тривалий час починає жаліти за скривдженим, розкаюючись чому вона не поступила навпаки. Це так званий найменш болісний варіант, тому що коли дві дівчини а один хлопець, тоді ще гірше відбувається. Дівчина одна другій може заподіяти навіть смерть, звернутись до ворожки за допомогою, наговорити неправди різної на супротивницю, підкупити злочинців щоб щось витворили безславне з іншою і таке подібне. На основі таких відносин провадились колись дуелі: люди калічилися шаблями і стрілялись з пістолетів.

Олеся поглянула на маму, вона кивнула на діда і бабу, які уважно слухали те що розповідала сваха. Марійка показала щоб Олеся тихо була і чого гіршого не розповіла про те як колись покійна сусідка Зоська була зчепилась з бабою на вечорницях за діда. Марійка мовчала перед гостями про те що тут є люди, які були в такому трикутнику. Більш того; наслідки тієї драми ще досягнули онуків: найбільше Лізу і Віктора. Все ж таки Марійка вирішила що вже в спальні розповісти Леву про давні часи та вечорниці на Прикарпатті, побачивши як йому подобаються подібні історії.

Бабуся Сусанна звернулася до дітей, вона порадила їм як Володькові так Тamarці щоб в майбутньому вони попавши в подібне становище, тобто в так званий трикутник, зараз же визначались з ким бути і як поступати, тому що чим далше тим гірше буде. Вона розмовляла з дітьми як дорослими і тут же пояснила присутнім, про те що діти запам'ятовують на все життя, коли їм звернути увагу на те, що звично в їхньому віці від них заховують та втаюють.

Тамарка більш розуміла російську мову як Володька, тому вона щиро дивилась на бабусю коли та говорила саме про них. А Олеся в той час подумала що коли Тамарка полюбить кого іншого крім Валерика, тоді скоріше всього племінник Юри стане третім і тим самим створиться саме такий «любовний трикутник».

Наступив день коли Віктор з Лізою летіли в Париж. День був неділя, рівно через тиждень, подружжя повинно було повернутись додому.

Тетяна взяла відпустку, і на один тиждень переїхала до дітей, так як було потрібно проводити Тамарку в школу. Звичайно що Тетяна могла взяти дітей до себе, лиш вона боялась щоб малий Руслан, який не міг всидіти в хаті погідного дня, може піти на вулицю. Вдома він також міг таке зробити, лиш повз заїзду був тротуар, а вулиця тихою відносно до тієї на якій мешкали батьки Лізи.

В аеропорт туристів відвезла Олеся, Віктор перевірів чи все взяв з собою і вони попрощались з Олесею. Правда Ліза пригадала той погідний день як колись вони ішли з Олесею по вулиці Шевченка в Івано-Франківську, Ліза сказала тоді про те що вона мріє побувати в Парижі і піти в Лувр. Саме тоді Олеся показала їй фото Юри вперше, і Ліза сказала що вона хотіла б щоб вони були там усі четверо. Тепер Олеся просто пояснила:

- Нічого Ліза: якщо Юра став моїм, ще прийде час що ми осідлаємо Париж, лиш ти там розвідай що, як, і де якнайкраще, цього разу.

- Нехай буде Олеся. Постарайся там глянути за малими, знаєш як мама може заговоритись телефоном і не доглядіти. Руслан наш сама знаєш як вертиться: як хом'ячок.

Олеся поцілувала брата і Лізу, яка пообіцяла привезти Олесі подарунок з самої столиці Франції і звичайно що таким подарунком повинен був бути парфум.

Через нетривалий час, літак компанії «Air France», знявся над землею та направився на північний схід. Віктор сидів в літаку і розглядав карту міста куди вони летіли туристами. Він собі вишукував готель, щоб не був дуже в центрі, так як там могли бути дорогими і щоб був десь біля якого парку, щоб вечором можна було пройтися перед сном. Ліза тримаючи блокнот, також розглядала карту міста, вона записувала на кожен день маршрути де б хотілося побувати. Звичайно Ліза не знала Парижа, так як там ніколи не була, лиш вона записала собі те про що вона мріяла: В понеділок вони повинні відпочити, пройтися біля готелю, в якому вони зупиняться, вечором десь посидіти в кав'ярні і обов'язково на тротуарі, як прийнято в Парижу. У вівторок взяти таксі і поїхати в Лувр. В середу відвідати Люксембургський палац. В четвер побувати на відомі Ейфелевій вежі, яка на Марсовому полі. В п'ятницю для Лізи омріяне місце - Версаль: гніздо розкоші та романтики, придворних інтриг, кохання, зради, таємниць та помсти. В суботу Булонський ліс, в якому можна було прогулятись та відпочити перед поверненням додому.

Звичайно що розклад міг змінитись залежно від обставин, адже ні Віктор ані Ліза не знали як там насправді в тому Парижу. Також подружня пара ще не знали саме в якому місці вони зупиняться, лиш в їх плани входило щоб проїхатись повз Триумфальної арки, яка знаходиться на кільцевій, на яку виходить дванадцять виїздів з проспектів, бульварів, та вулиць, та пройтися по набережні Сени, як з правої, так само з лівої сторін. Ліза хотіла побачити відомий пам'ятник архітектури середньовіччя, Собор Паризької Богоматері.

Після того як усі в літаку повечеряли, Ліза поклала голову на плече чоловікові і запитала:

- Вітя, а ми не будемо сидіти в аеропорті до наступної неділі?

- Не думаю. Мову знаємо англійську досить щоб дати собі раду. Правда колись французи так «любили» англічан і їхню мову, як ти Ріту свого часу, але зараз я думаю що там англійська всюди відома. А коли не зможемо, так купимо якісь книжки в аеропорті, - почав сміятись Віктор, - будемо мати час вивчити все про Париж що повернутись і розказати нашим.

- Ми повернемося, а усі будуть питати нас про те де ми побували.

- Наталя найпершою напевно. Але було б сміху коли б ми сказали що в аеропорті сиділи тиждень. Олеся не пережила б того напевно. Їй вже б навіть Тереза не допомогла з своїми лікарями крутими.

- Європа не Африка Вітя. Коли щось не так, усі гроші на таксі проїдемо по Парижу і вже заодно побачимо місто.

- А за Ейфелеву вежу, нас питатимуть детально коли повернемося.

- Якщо чесно, мене вона менш всього цікавить. Просто якась така гордість особлива у французів, подумаєш склали сотні тон заліза і велике чудо. - Поморщилась Ліза.

- Тоді що тебе цікавить там найбільше?

- Найбільше мене цікавлять парки, оранжереї, фонтани і звичайно Версаль.

- А мене найбільше готель в якому ми зупинимося: ліжко і матрац щоб виспався як наш кіт.

- І лишень виспатись?

- І ще там «Версаль» заодно будеш мати, - щипнув Лізу Віктор.

Ліза глибоко зітхнула, відкинула голову на спинку крісла і заплющила очі.

Через кілька годин, саме серед ночі, почало трясти літак. Віктор перелякався і розбудив дружину.

- Треба нам було того Ліза? Ще чого гіршого і можемо...
- Не хвилюйся Вітя, так буває інколи з літаками. Ми над океаном, а може шторм внизу.
- Добре тобі говорити, я ж не тато що знає як нормально коли трясє і коли небезпечно.
- Все буде добре Вітя. - Ліза взяла чоловіка за руку і тут же немов на замовлення, перестало трясти літаком.

- А наші руху нарobili були з Олесею: в Канаду звертались, вертоліт підняли, потрібно було щоб ти Ліза її по чолі погладила і була б Олеся здоровою. - Пожартував Віктор.

- Не жартуй, щоб знову в якусь яму не попали зараз. - Прошептала Ліза.

Через три години, літак почав знижати, а незадовго оголосили що вже знаходяться над територією Франції.

Літак пішов на посадку в аеропорт імені Шарля де Гойя. Віктор знову почав жартувати:

- Нам готель подальше від аеропорту потрібно шукати. Тато розказував, що тут літом двохтисячного року, літак впав на готель недалеко аеропорту. Що б не було так що ми з літаком не впали коли летіли, а опісля якийсь літак на нас тоді.

- Тоді, мені пригадується був впав літак «Конкорд».

- Не знаю чи Конкорд, чи акорд, лиш впав був на готель.

- Облиш пусті бесіди а думай щоб чемодани не забути наші і щоб ми не ходили в одному одягу цілий тиждень.

Після того як Віктор з Лізою вийшли в аеропорт, вони пішли щоб забрати свої валізки з транспортеру. Дочекавшись коли їх подали, пройшовши митий контроль, вийшли в зал аеропорту. Ліза розглядалась як тут було гарно, зразу було видно що це історична Європа в порівнянні з Америкою.

Потім вони підійшли до бюро інформації і почали вибирати готель куди б їм податись. Француз, африканського походження, люб'язно став пояснювати англійською мовою з французьким акцентом, більш того: він зателефонував кілька готелів, знайшов такий щоб по ціні підходив нашим туристам і покликав напарника щоб той провів гостей до таксі. Працівник бюро, чоловік низького росту з гарними чорними вусами, став пропонувати авто в оренду, але Віктор відмовився, мотивуючи тим що вони приїхали щоб відпочивати а не блукати по такому місту. Чоловік пояснив що їм ще до самого Парижу двадцять п'ять кілометрів. Він почав переводити на милі, лиш Ліза зупинила його старання, пояснивши що вони народились в Європі і кілометри навіть більш звичні їм як милі. Чоловік став відгадувати в якій країні гості могли народитись. Він поглянувши на Лізу, спершу назвав Румунію, так назвав Болгарію, перейшов до Вірменії. Віктор зупинив і сказав що вже він поруч. Але француз не чув про Абхазію ніколи, зате він знав про Україну і сказав що знає про Чорнобильську аварію, так як тоді вітер на Францію поніс доволі радіаційної хмари, також є українці які працюють в аеропорту. Перемовившись з таксистом французькою, чоловік побажав приємного відпочинку гостям.

Віктор протягнув адресу готелю, але таксист який незрозуміло володів англійською, пояснив що знає куди їхати, він навіть сказав кілька слів російською мовою. Коли Віктор поцікавився звідки він знає, той знову пояснив що багато туристів з Росії чи України, зупиняються в тому готелі. Він ще назвав кілька готелів про яких Віктор з Лізою зрозуміли що вони відносно дешевшими і тому наші люди там зупиняються.

Коли Ліза почала питати таксиста в якому районі міста їхній готель, таксист вказав що готель знаходиться в Пантені. Віктор поглянув на карту і побачив що це близько біля кільцевої дороги яка опоясує все місто. Таксист поцікавився де вони хочуть побувати, правда він кілька разів питав, показуючи на карту, аж поки Віктор додумався сам і розгорнув на колінах карту. Ліза почала перераховувати заплановані місця, а таксист зупиняючись на дорозі вказував на карті і пояснював: Лувр буде для них близько, також Люксембургський палац в центрі, тобто через ріку. Заодно по дорозі вони можуть з Лувра піти навіть пішком повз Собор Паризької Богоматері, який на острові. Щоб потрапити на вежу потрібно на західну сторону, а ось щоб Тріумфальну арку побачити, це вже потрібно і шістнадцятий округ міста їхати. Коли Ліза запитала про Версаль, таксист пояснив що воно досить далеко, тобто на протилежній стороні зате прийдеться увесь Париж переїхати та розглянути. Ліза знала що там по дорозі у Версаль знаходиться Булонь, лиш коли вона сказала Віктору що можливо

маршрути прийдеться переробити, щоб за один день можна побувати в двох місцях поїхавши на західну сторону міста, таксист зачув про Булонський ліс і помахав пальцем на Лізу. Віктор поцікавився, лиш таксист так захоплюючи почав пояснювати французькою, що коли б щось інше, ніхто б з гостей не зрозумів. Але Віктор а тим більше Ліза зрозуміли що мова ішла про розпусту, про те що відбувається в цьому районі міста. Водій кілька разів повторював одне і те саме речення: «A Bologne, la foret ont un mariage sans pretre», лиш його пасажери не знали про те, що існує така поговорка в парижан про Булонський ліс. Таксист жартував аж до самого готелю, на прощання він як правдивий парижанин, поцілував Лізу в руку.

В Нью-Йорку була друга година дня, Ліза зателефонувала з готелю до мами. Тетяна взяла телефон, поглянула що на екрані не висвітлює жодне ім'я чи прізвище знайомих, зрозуміла що мабуть телефонують з Парижа. Тетяна по диспетчерському навику, зразу поррахувала що у Парижу вже сьома година вечора, значить виклик реально міг бути саме звідти.

- Алло мама! Привіт! Впізнала мене. - Запитала маму Ліза.

- Впізнала, як ви там?

- Все добре біля нас, ми вже в готелі на місці.

- Як там Париж?

- Ще не бачили нічого, правда який аеропорт мама, - здивовано промовила Ліза, - твій Кеннеді проти нього як корівник, ти даруй мені такий вираз, але так воно насправді.

- Купила я тобі квиток щоб ти побачила аеропорт якогось там Гойя і так мій аеропорт згнъбила любимий? - Пожартувала Тетяна.

- А вже вибачалась.

- А готель хоча нормальний взяли там?

- Так гарний. Тут такі шпалери в готелі подібні як в нас були в Івано-Франківській квартирі колись. А ліжко таке біле а спинки залізні, перила з такими закрутками.

- Зрозуміло. - Засміялась Тетяна сама до себе так що Ліза почула.

- Мама, як там діти, як маленька моя Лялька?

- Все добре: Тамарка в школі, Русланчик з котом коло мене, а маленька спить.

- Добре мама, я довго не можу розмовляти щоб грошей не платити багато.

- Дай мені Вітю сюди я йому щось скажу, але ні, не буду; боюсь що неправильно зрозуміє Вітя. - Пожартувала Тетяна, в якій був гарний настрій сьогодні. А взагалі, в неї завжди був настрій щоб жартувати.

Після розмови Віктор запитав що там Андріївна питалась, Ліза тільки засміялась:

- Не знаю що хотіла сказати наша Андріївна, лиш не посміла. Мама вже інколи так само як Ріта, може про нас подумати напевно. Я про ліжко проговорилась від захоплення.

- А про Булонський ліс ти чому не сказала, як нам таксист старався пояснити?

- Приїдеш і сам розкажеш Андріївні, тим більше що я ще в тому лісі не була.

Ліза пішла взяти душ а Віктор впав на розкішне ліжко щоб відпочити від далекої дороги. Ліза купаючись думала щоб зателефонувати ще до Олесі, лиш сьогодні ще не було про що їй розказувати, хотілось чогось побачити та десь побувати.

Тим часом Олеся вже мала новину для Лізи, лиш Олеся не хотіла щоб Ліза знала поки вона в Парижі, щоб не зіпсувати її романтичну поїздку такою новиною. Олеся знала як саме Ліза може сприйняти таку річ і як взяти близько до серця.

Справа в тому що після того як Володька ночував в спальні Тамарки, (того тижня коли приїхали Ковальські з України), сплила одна деталь. Хоча воно було скоріше, тобто при кінці березня, Володька проговорився «мамі Марусі» саме тепер, тобто коли проплило два місяці.

Ліжко, на якому спала Тамарка, було з двох матраців. Так трапилось, що в ночі Володька крутився і замотав простирало на якому спав. Ранком він хотів все поправити щоб тьотя Ліза не злилась на нього, що він не може спокійно спати. Кінці простирала Володька хотів пхнути між матраци щоб вони не висіли і тут піднявши перший м'який матрац він побачив зошит з товстими обкладинками. Володька поцікавився що його сестра ховає тут. Але так як він спішив в школу, він вирішив не витягувати зошита, який скоріше був схожим на книжку, а вже коли повернеться тоді переглянути його.

В школі Володька фантазував, він думав що коли він знатиме таємниці сестри, тоді він може також її шантажувати інколи. Тим більше він зможе її закинути, що в один час він розкаже Валерику. Але він ще не знав що саме там написано, також не знав чи взагалі там що написано. Але все ж таки немов щось йому підказувало, що таємний зошит не що інше, як особистий щоденник сестри.

Але хлопця чекав куди більший сюрприз як він думав, вірніше такий про який він не міг подумати в даний час. Нарешті дочекавшись вечора, Володька зайшов в спальню Тамарки переспати як звичайно він робив тими днями, коли були в них гості з України тимчасовими мешканцями. Послухавши чи вже хтось не ходить по кухні, Володька встав з ліжка і тихенько просунув руку на те місце де лежав зошит. Коли він витягнув його, зразу ліг в ліжко, щоб коли хтось зайшов, тут же заховати знахідку під покривало. Відчинивши зошит він не побачив жодного запису на першій сторінці, ані на наступній, зате коли він почав листати, між кожними сторінками були розкладені долари. Притому банкноти були усі однакові вартістю двадцять доларів. Володька висипав гроші потрясши зошитом і вони висипались на покривало. Він почав рахувати, нарахував сімсот сорок доларів. Володька почувався чуба від здивування: таку суму грошей йому б зараз, він собі накупив би всього.

Після того Володька знову поклав усе на місце, перевірів покривало щоб десь не загубилась яка банкнота і поклав зошит туди де його знайшов.

Хлопець думав як поступити, сумніву в нього не було: сестра подовжувала викрадати в батька, а може ще в кого іншого гроші. При тому крадіж відбувалась в однаковій сумі, саме кожного разу двадцять доларів. Викрити таємницю було не просто, кожен міг завдати запитання: звідки ти взяв і як ти знайшов? Показати себе таким що осмілився лазити під матрацами на ліжку сестри, також було вкрай непристойно, тим більше: могла впасти підозра що він ночами перерив усю спальню. Запитати Тамарку, було ще гіршим злочином, адже вона могла пожалітись батькам на нього, взяти гроші заховати а сказати що він придумав, так як вона його сама запитала чому її речі знаходились не на своєму місці. Тамарка зможе викрутитись, вона ж шантажистка - подумав хлопець. Володька просто вирішив щоб промовчати а там буде видно...

Тим часом вже як проплило майже два місяці, тієї самої неділі коли батьки Тамарки полетіли в Париж, Валерик зателефонував до Володьки. Валерик спочатку розпитав хто там живе зараз в сусідстві, тобто його цікавило з ким в даний час сестра Володьки. Після того як він дізнався хто там, Валерик почав розпитувати новини. Володька бувши юнаком відвертим, почав розказувати все що прийшло йому в голову. Спочатку про змагання спортивні, про плавання, а так перейшов на різні теми. Володька сказав що хоче собі купити кросівки гарні, лиш вони дорогі. Буде просити гроші в «мамі Марусі», тому що батьки зараз йому не дадуть так як витратились доволі на приїзд гостей з України, тобто батьків Валерика. Володька живши в Америці, не знав так досконало прийнятих норм якими користуються люди в Україні, так само не запідозрив що такі речі не говоряться в слух перед тими на кого витратились його рідні. Зате Валерика взяло це як кажуть за живе. Він почав говорити щоб Володька таке не вигадував: коли Віктор один працює і в нього троє дітей, він має гроші по Парижу возити жінку, машину дорогу купляти для неї, малу у музичній школі навчати, мобільний телефон її оплачувати, а чому тоді його батьки приїжджують і мотивують що на приїжджих грошей потратили, як це зрозуміти? Володька ще хотів додати до того що всього і проговорився що Тамарка своїх має грошей більше як сім стень, він сам бачив. Тут вже Валерика взяло конкретно, він побачив що з Володькою немає з ким толкувати і поклав телефон. Зате він все розказав мамі вдома, тому що не мав перед ким висловити своє невдоволення.

В понеділок, тобто того дня коли Ліза телефонувала з Парижу, Ліля заїхала до Наталі. Коли вона везла Наталю в продуктовий магазин, та почала обережно жалітись, розповівши розмову з сином. Ліля нічого не відказала, почала щось інше, лиш тут же подумала що Наталя просто вигадала сама те все.

Повернувшись додому, Лілю мучило чому Ковальські такі невдячні Олесі, вона ще пригадала як зовсім недавно Олеся перенесла важку хворобу і не жаліючи себе, скільки допомогла і скільки намоталась за останніх два місяці. І взагалі з чого робити тут проблему: подумаєш два хлопці щось там поговорили і тут вже такі образи, такі розбирання як в прокуратурі. Ліля після роздумів вирішила щоб таки все розповісти Олесі. Вона навіть не стала чекати ранку, тобто вівторка, а тут же набрала номер телефону до Олесі.

Ліля все переказала і сказала щоб Олеся поговорила з сином, щоб той думав що говорити таким людям, так як він виріс в такій родині де не практикувалось лукавство а тим більше на основі грошей, йому потрібно пояснити щоб був обережним в розмові з двоюрідним братом.

Олеся не дуже здивувалась від почутого за винятком одного питання: звідки в племінниці назбиралось скільки грошей. Олеся хотіла поговорити з сином, але передумала: може зачинитись сам в собі і не признатись. Тут було потрібно поговорити з мамою. Володька не міг подумати що його телефонна розмова народить скільки шуму, тим більше що скільки людей замотається в справу, але насправді саме так трапилось.

Марійка пообіцяла що розкусить малого, не можливо щоб він її не признався а коли буде впиратись, вона пообіцяє йому купити кросівки про яких він говорив Валерику. Тут він точно вже не вдержиться щоб не розказати, лиш Марійка наказала Олесю щоб та мовчала, та не зіпсувала розслідування.

Олеся погодилась та після розмови засміялась сама до себе промовивши: що з мамою робиться? Буде кросівки купляти, щоб малий розказав їй як він знайшов гроші в малої. - Олеся подумала. - Вже діти старими мотають куди самі захочуть, що ж воно робиться на тому світі, та в тій Америці, а маму взагалі не впізнати, якими методами вона хоче добитися признання від онука. Але нехай так буде, може справді все виявиться як воно є насправді, і поки Ліза повернеться, все стане відомо.

Лувр - один з найбільш відомих музеїв світу. Лувр розташований на правому березі ріки Сени, яка перетинає своїм покрученим руслом місто Париж. Річка проходить центром міста, цей район називають «Першим округом». Саме тут багато такого що можна назвати для туристів цікавістю, а для французів, особливо парижан - гордістю. Кілька мостів з'єднують лівий беріг напроти Лувру. А самий Лувр це великий ансамбль музеїв, велика територія на яку ступивши людина, відчуває себе зануреною в минулі віки не тільки самої лишень Франції, чи Європи, а всього людства. Колись в давнину Лувр служив резиденцією французьких королів. Основою цієї пам'ятки архітектури послужила старинна фортеця побудована в кінці дванадцятого століття. Року 1317, король Карл V, зробив тут королівську резиденцію, такою вона пробула аж до того часу, поки Людовік XIV надумав перенести королівський двір у Версаль. Лувр був поступово добудованим, правда як музей відкритим для широкої публіки, він став в кінці вісімнадцятого століття, а точніше 1793 року.

Розкішні зали Лувра, відвідують щоденно тисячі туристів з різних куточків світу. Сьогодні, двадцять четвертого травня, в лавину відвідувачів музею, вливається також подружжя, гості з Сполучених Штатів, Віктор і Ліза Левчуки.

Ранком відпочивши після перельоту через океан, Віктор з Лізою зійшли в зал готелю щоб поспідати. Взавши собі гарячої кави та пряників, вони сіли собі біля вікна щоб з самого ранку дивитись на Париж, який вже давно проснувся і пульсував своїм щоденним життям.

Віктор ідучи щоб взяти собі поїсти чогось більше як кава з пряниками, раптово почув польську мову. Розмовляли двоє старших людей, які також снідали. Набравши собі перекусити, Віктор підійшов до літньої пари і привітався по-польському. Поляки здивувались що молодий пан звернув на них увагу і запропонували сісти поруч. Віктор кивнув щоб Ліза підійшла до їхнього столу і молоде подружжя сіли навпроти поляків.

Чоловіка, який був покритий срібним волосся, рівно розчесаним вниз, звали Єжик, дружину пана Єжика, звали Єва. Коли почали розмову, виявилось що подружжя роками ровесники, так само як Марійка з Левом. Почалась розмова, звичайно що Віктор похвалився яка в нього сестра і що швагер в нього поляк, пан Ковальський. Старі почали жартувати, вона сказали що в них є чотири дочки, при чому усі чотири родилися рівно через два роки. Віктор навіть признався що пан Єжик, нагадує рідного діда Федора, в якого також срібне волосся.

Коли Ліза сказала що вони сьогодні мають бажання побувати в Луврі, пан Єжик, який тут побував багато разів, порадив щоб не таксі не їхати, а написав їм станцію метро, також номера автобусів якими можна зручно добратись в «Перший округ». Також він сказав що плата в музей відносно не дорогою, коло десять євро, а неповнолітнім взагалі безплатно. Лиш коли Ліза призналась що в них є розклад на увесь тиждень, пані Єва засміялась. Вона сказала що їм лиш для одного Лувра потрібний тиждень часу, так як там надзвичайно багато експонатів, при тому що це лиш мабуть десята частина які виставлені в залах, а величезна кількість хороняться в музейних закритих приміщення і лиш інколи якійсь з них виставляють. Єжик пояснив що адміністрація музею поступає саме так з тієї причини, щоб багато експонатів не бачили світла і могли зберегтись значно довше.

Ліза вирішила розпитати більше, сподіваючись на те що в музею можуть бути екскурсоводи які розмовляють місцевою мовою а коли навіть англійською, тоді не все зрозумієш їх. Пан Єжик здивував Лізу надзвичайно тим, що він її сказав про те, що найголовніша картина музею «Мона Ліза», намальованою не на полотні а на дереві тополі. Віктор поцікавився чому він пам'ятає ще з школи, що картину в Союзі називали «Джоконда», а в Америці звать ту ж саму картину «Мона Ліза». Як буде правильно і в чому причина? Поляк перш чим відповісти пожартував, що напевно тому що у Віктора дружину звати також Ліза. Коли усі посміялись він пояснив що правильно буде однаково, хоча є дві назви. Справа в тому що жінка яка на картині носила ім'я Ліза Джокондо, а комуністи звертали увагу на прізвище більш як на ім'я.

Коли Віктор з Лізою попрощались з поляками, які обіцяли завтра тут снідати знову в такій годині, вони пішли одіватись щоб їхати в Лувр на метро. Ліза оділа плаття вільного покрою, натягнула чорні окуляри і з нетерпінням стала чекати на Віктора. А Віктор взяв фотоапарат, якого зарядив на повний акумулятор, вийшов на коридор готелю.

Взявшись за руки подружжя злилось з пішоходами на вулицях Парижу...

Тим часом за океаном, тобто вдома був ранок, лиш Олеся відправила сина в школу і збиралась на роботу. Приїхавши в ресторан, Олеся як ніколи мала апетит таки зранку. Так як вона досить похудала, Олеся відмінила свій режим до місяця червня.

Увесь день для Олесі пробіг дуже швидко, а ще після обіду заїхала тьотя Ірина Левчука до Олесі. Вона навіть не знала що Вітя з Лізою поїхали у Францію. Вони поговорили і Олеся замученою від того що сортувала квитанції увесь день, поїхала додому. По дорозі зателефонувала їй Наталя, лиш Олеся побачивши її номер, не хотіла розмовляти, так як була справді замученою. Приїхавши на подвір'я Олеся тільки підійшла щоб поглянути чи Володька взяв пошту, як телефон знову пролунав мелодією. Олеся вирішила пропустити так само розмову як перед тим, лиш вона все ж таки ліниво витягнула телефон з сумочки. Виклик вже закінчувався, але Олеся раптово побачила що немає жодного знайомого ім'я. В неї пробігла думка що може хтось з Франції телефонує. Олеся встигла відчинити телефон і швидко відізналась:

- Алло!

- На кінець. - Олеся почула голос Лізи.

- Ліза? Привіт Лізка!

- Мадам Олександра?

- Ой вже не починай; ще одна знайшлась мені мадам.

- Як ви там Олеся?

- Ми як були: ви як там?
- Тут вже вечір, ми сьогодні були в Луврі самому.
- Приїдеш розкажеш.
- Ой Олеся, які там коридори, яка стеля, ти уявити не можеш. Але французи вже уміють, вірніше уміли колись.
- Там напевно з цілої Європи майстри працювали колись.
- Лиш мені не подобалась та піраміда на подвір'ї. Ніяк вона не вписується в архітектуру. Воно не дивно: якийсь американець зробив проект, а в тих американців сама знаєш які смаки особливо в області архітектури. Таке враження що скляний кубик впав з неба і в землю вліз. Ще там якихось три пірамідки на кутах поскладав. Вітя говорить: щось таке як корова і трое телят. Туди черга стоїть входити. Там зразу під землею такі лабіринти що мамка рідна.
- А «Мону Лізу» бачила?
- Так бачила. Там скільки людей біля неї що підійти до тієї вітрини було важко. Там в стіні такий простір вироблений на подобу вітрини. А скло таке щоб куля не пробилася і портрет висить за склом лиш один. Я кликала Вітю, а він такий смішний що я не можу. Коротше Вітя мені говорить: «нащо мені якоїсь баби, яка вже п'ятсот літ сидить і не рухається, тебе маю; ти також в мене Ліза». - Ліза розсміялась, а Олеся за нею.
- А портрет сам великий по розміру?
- Такий висотою майже одного метра і половина шириною. Правда якщо чесно на мене особливе враження вона не спричинила; я пейзажі люблю більш, а портрети так собі.
- А там здається ще статуї є різні?
- Вітя розглядав античні статуї різні. Але ми бачили може двадцять відсотків експонатів, там залів скільки що потрібно тиждень ходити щоб все розглянути як слід. А ще ми таки в Луврі зустрінули гурт студентів російських, з ними був якийсь такий дядько з бородою, можливо доктор історичних наук. Він почув що ми розмовляли українською, також спостеріг що ми вперше і запитав чи ми вже бачили палац тієї королеви що організувала Варфоломійську ніч. Палац її там в корпусі тих будівель якимось, але той чоловік нам почав розповідати про те що тоді відбувалось, скільки там людей в ріку скинули, як різались, в мене від почутого появилось таке враження протилежне, що я не хотіла іти в той палац дивитись навіть. Вітя також погодився іти геть. Потім ми пройшлись повз Собору Паризької Богоматері. Він на острові Сіте, а такої будови середньовікової я ще на яву не бачила. Лишень щоб подумати собі: коли б ті каміння могли розповісти що біля них проходило. Там коли їхня революція відбувалась, тепер Наполеон їхній. До речі той собор був збудованим ще до появи Жанни д'Арк у Франції. Ось така історія тут...
- А що ви там їли?
- Нічого особливого: картопля жарина і риба кусочками якась як зварена. Взяли вина трошки а вино чомусь таке дороге тут. Правда хліб дуже смачний в них, щось схожий на такий як в Ізраїлі був. Зате постійно месьє стоїть коло столика; за нього також напевно платиться.
- Ліза, ти закінчуй розмову а то проговориш гроші і справді не те що на вино, на жарину картоплю не хватить навіть.
- Не переживай: нас в готелі годують ранком і вечором.
- Ліза, а скажи правду: тобі відчувається так по-особливому що ти в Парижі знаходишся.
- Звичайно Олеся, а в готелі джакузі таке тут.
- Тоді справді відчувається, напевно тому що ви двоє і не оглядаєтесь чи діти не крутяться по під ноги.
- Олеся, перестань: я так скучаю за дітьми, добре що хоча один тиждень лиш.
- Все Ліза, давай ідіть в своє джакузі: приїдеш тоді все розкажеш. - Олеся хотіла закінчити розмову, щоб такі новини не стали занадто коштовними для туристів у Парижі.

В середу вечором, Ліза знову зателефонувала, лиш цього разу до Марійки. Ліза була захопленою і їй хотілось поділитись своїми враженнями. Після того як привітались, Ліза знову почала розповідати:

- Ой мама, ми сьогодні були в біля Люксембургського палацу. Яка там красаота, ми обійшли усі алеї і були коло фонтану. Самі алеї розташовані такою формою як українська буква «Ф». Там такі статуї гарні.

- Вітя розглядав їх?

- А чому ви так запитали?

- Олеся вже похвалилася мені як ти її вчора розповідала.

- Олеся мене сварила щоб я не телефонувала з готелю, а я не можу так щоб з ніким не говорити увесь тиждень.

- Ми вдячні тобі Лізочка що ти так про нас пам'ятаєш постійно. А Вітя як почувается там?

- Купається зараз тут в готелі, а після підемо на вечерю. Сьогодні собі купив сорочку таку екзотичну, ходив уній увесь день.

- Яку сорочку купив?

- Таку екзотичну, як люди одівають коли ідуть на пляж, чи просто погуляти літом.

- Зрозуміло тепер. А як ви там орієнтуєтесь в такому великому місті?

- В мене Вітя ватажок, він має таку карту з малюнками вулиць та історичних місць, я вже його під руку тримаюсь щоб не загубитись.

- Так само як коли ти мами трималась в Івано-Франківську за руку?

- Коли саме ви маєте на увазі?

- Тоді коли я вперше тебе побачила і не могла подумати що Таня Лук'янова водить по лавочці мою невістку.

- Ой як романтично мама, видно що ви книжок читали багато.

- До речі: я на роботі в книгарні дивилась в таку книжку, знаєш як є такі для туристів, про різні країни і міста: там такі малюнки, фото кольорове. Так я Париж розглядала і похвалилась колегам по роботі що мої діти там в даний час.

- А ми вам вже подарунок купили: в самому центрі Парижа, в першому кварталі.

- Дякую Лізочка і Віті подякуй від мене.

- На все добре мама, завтра ми збираємось туди куди Вітя найбільше хоче: на вежу Ейфеля. Поглянемо на Париж з трьохсот метрової висоти.

- А погода яка там в даний час?

- Чудова: сонячно але не гаряче, трошки вітер був вчора. Ми ішли з Лувра на острів Сіте, вітер плаття мені мотав в різні сторони. А Вітя мені капелюха купив такого гарного, щоб я була як парижанка, так я його тримала всю дорогу: одною рукою Вітю трималась а другою капелюха того. Вже в метро зняла, щоб Вітя його потримав в руках.

Після того як Марійка розпрощалась з невісткою, вона задоволено зітхнула. Марійка налила собі соку і вийшла за хату щоб сісти. В душі вона була щаслива за дітей, за те що вони мають такий гарний час, а найбільш чим вона тішилась це тим, що діти разом і живуть в злагоді: як син з невісткою, так само дочка з зятем...

На своєму городі, а вірніше не грядках, поралась Настя. Вона побачила Марійку, яка була за столиком, все залишила і пішла до неї.

- Що так Марусю думаєш?

- Ліза дзвонила з Франції мені.

- Звідти аж дзвонила?

- Так. Говорила що не може щоб з нами не поділитись як там вона всюди були, всього надивились, находились по самому центрі Парижа.

- Добре молодим Марусю. А в мої роки так не було щоб люди так далеко їхали. Бувало що їхали до Америки, але то вже здавалось що на другий світ і так прощались як на все. Ще їхали в Аргентину таки. Але щоб поїхати треба було поле продати в кого воно було а так хіба хату і то добру. А як хата така не дуже, то може в кого було обійстя фayne і сад більший, таки міг добре продати такий маєток. Як ми були вдома вже пару років тому, я говорила так

в селі і також кажуть люди що так з села молоді роз'їхались по світах, майже з кожної хати хто десь вибравсь. Хто до поляків, хто на чехи, ми до Америки поїхали, а хто вмер, того на цвинтар понесли і так воно з людочками нашими Марусю...

На їхню бесіду надійшов Юра, Настя першою його побачила і покликала ближче:

- Ходи до нас трохи синочку. Ми так сидимо дві а ти вже будеш з нами і нас більше буде.

- Я Мухтарові привіз макаронів з м'ясом. Леся щось замучилась а я вже сам під'їхав. - Юра підтягуючи джинси які без пояса сповзали з нього, присів коло жінок.

- Юра, а може вам потрібно кудись поїхати відпочивати, думаю що таки потрібно. - Промовила Марійка до зятя.

- Ще не скоро. - Махнув рукою Юра.

- Юра, ми вам грошей дамо на таку річ. Ви зараз витратились на Василя, ось Володька мені говорив що кросівки якісь йому хочеться мати, я в суботу візьму його в магазин.

- Мамо, ми що якісь бідні щоб ви нам?

- Послухай, - Марійка не дала докінчити зятеві, - при чому тут бідні чи багаті? У нас хата виплачена, для кого ми працюємо? Вітя з Лізою мають ще батьків, ти з Олесєю маєте нас. Так що я запитаю Олесі коли вона зможе звільнитись з ресторану хоча на тиждень часу і сама замовлю квитки в Тані.

- Якщо б навіть їхати то десь тут в Америці щоб не далеко в світи. - Погодився Юра.

- Куди захочете: хочете на Гаваї, поїдете туди, може Олеся Ріту запитати як там взагалі. Хочете на Багами, також будь ласка. Скільки того життя Юра? Поки ви молоді, не чекайте на старість, вона сама прийде.

- Так, так синочку, мама добре радить тебе. - Потакнула Настя вслід за Марійкою. - Я вже з дідом хіба на цвинтар поїдемо, лиш не разом. Ви молоді і маєте нагоду, так що не думай навіть щось друге. Мама каже що Ліза говорила нині і така рада і Вітя тішиться також.

- Може десь під зиму буде менше роботи і поїдемо. А ще може Вітя з Лізою з нами також поїдуть як десь недалеко: скажімо в Маямі. Але ми гроші не будемо у вас брати: вам вже машину міняти потрібно. Я від коли тут, пам'ятаю вас на тій машині.

- Не хочу іншої Юра, - махнула рукою Марійка, - так привикла до неї як до свого ліжка. Не ламається вона в мене, може тому що ви механіки в нас.

- Ми вже тут з Лесеєю дев'ять років а ви ще прислали були фото з цією машиною коли ми ще там жили.

- Нічого Юра: машина старенька і я вже не молоденька також. - Засміялась Марійка.

- Як роки скоро біжать, просто не можна повірити...

- А пам'ятаєш як ми їхали до покійної Раїси Яківни, а вірніше ми їхали по передачу яку привіз один студент з Набережної?

- Добре пам'ятаю, всміхнувся Юра, - ви тоді мене за дядю Лева все випитали а я казав що Леся мені язика в тиски закрутить в гаражі новому.

- Правду сказала тоді мені Яківна, сказала що я довго буду разом з Левом жити. Ти також мені тоді Юра правду сказав...

- Я пригадую коли ішов в армію, а малий Василів був народивсь. Наталка казала що коли я прийду тоді малий вже ходити буде а тепер який хлоп вигнав нівроку. Але як казали в нас старі люди: «високе як тополі, а дурне як фасолі».

Марійка побачила що зять щось хоче розказати, лиш вона моргнула на нього щоб перед бабою Настеєю нічого не говорив. Марійка не хотіла щоб батьки знали щось погане, щоб не переживали лишнім, а лиш насолоджувались тим що в онуків та правнуків, все добре.

Юра ще розказав щось про Тлумач, те що почув від брата і вже направився йти додому. Попрощавшись, Юра направився щоб взяти в гаражі контейнер в якому возилась їжа для собаки. Марійка пішла за зятем, вона запитала його біля машини.

- А чому так Юра ти на племінника?

- Самі послушайте: каже мені Василь що поки Вітя в Парижу щоб я сам не був в гаражі і взяв малого. Каже мені: «вділиш малому сорок доларів на день і досить з нього буде». Я погодився, забираю його на роботу, годую там, додому завожу: все як повинно бути. Вчора він взяв такий пістолет що на повітрі робить і ми ним гайки розкручуємо. Щось там ним крутив і не поклав на підлогу, або десь там, а на кришку від бочки і якій мастила ми

зливаємо щоб зимою палити. Кришка залізна така що знімається в сторону і якимось чином не стояла на місці а на одній стороні. Він ніби маленький якийсь: поклав пістолет на ту кришку а сам пістолет тяжкий, кришка перекутилась і той пістолет булькнув в бочку мазуту такого чорного. Я кажу до малого: що ти хлопче не дивишся де ти інструмент кладеш, приїде мій бос а пістолета вже нема нового. Я мав на увазі Вітю за боса. Просто так сказав малому: не сварив його, не кричав, хоча було за що не лиш крикнути а по вухах надавати добре. А він замість того щоб вибачитись, чи як там повинно бути в таких випадках, мені так по-діловому відказує: «я так виджу стрію що вже швагер вас так перелякав і ви так боїтесь як мала їхня». Я питаю його: а звідки ти взяв що мала його боїться? Він мені каже: «ходить з тою скрипкою, як монашка з свічкою. Була б там на колінах стояла коло тої меншої цілий вечір, коли б мамка не покликала заграти для нас; я добре дивився». Я кажу до нього: краще ти б дивився куди пістолет ставиш, а тепер добре дивився де він там в мазуті і витягує скоро, розкрути, витирай в середині на сухо його.

- Нічого собі який борзій племінник в тебе, - промовила Марійка, - орел, як кажуть.

- Якщо орел, обскубаємо і буде з нього малий індик. - На прощання пожартував Юра.

Марійка пішла в хату, вона сама про себе вирішила щоб від сьогодні підтримувати Лізу в тому, щоб коли можливо, відвести вплив Валерика в сторону від Тамарки і чим далі, тим буде краще.

22

Вежа Ейфелева, побудована 1889 року, на Марсовому полі, з нагоди Всесвітньої виставки в Парижі. Вона знаходиться на лівому березі Сени. Висота вежі триста метрів не враховуючи антени, тому сонячного дня, тінь від вежі рухається по другому березі ріки за годинниковою стрілкою по парково-садовому комплексі перед палацом Шайо. Тут складено інженерським мистецтвом більше 7 тисяч тон металічних конструкцій, а загальна вага 10 тисяч тон. Кілька десятиліть, вежа носила титул найвищої споруди світу.

Вежа являється приваблюючим туристичним об'єктом, який приймає щорічно більш п'яти мільйонів відвідувачів з усього світу. Також по всьому світу кожна свідомо людина, коли побачить малюнок, світліну, чи сувенірний витвір макету вежі в зменшеному вигляді, мимоволі подумає про місто Париж. Для французів вежа чи не те саме що для Сполучених Штатів статуя Свободи в пристані Нью-Йорка, для Росії Собор Василя Блаженного на Красній площі, та для Великої Британії вежа Біг-Бен, над будівлею Вестмінстерського палацу, на набережній Темзи.

Звичайно хто хоча один раз побував в Парижі, хочуть побачити вежу Ейфеля, навіть люди які роблять транзитну пересадку в аеропорті Парижа, заглядають крізь віконця літака з надією побачити вежу, беручи до уваги її висоту. Правда над таким містом віднайти вежу просто поглядом не маючи жодної орієнтації, важко. В місті вже справа інша, звичайно що далеко не з кожного куточка такого великого міста, можна побачити вежу, але з південно-східної сторони немає будівель і немов просіка серед лісу. Тут по сторонах широкого простору дерева та паркові алеї, а по середині рівні площі зеленої трави, немов складені футбольні поля. Цей комплекс перетинають дороги: одна в півніжжі самої вежі а друга далі, яка на перетині так званих піль, обсаджена овальною формою дерев. Далі знову розділені поля, знову дорога і так аж до Avenue de La Montre Picquet. Також вежу видно добре з північно-західної сторони, тобто від палацу Шайо та майдану Трокадеро.

Навколо вежі зелений парк, тут покручені доріжки, великі дерева та міст через ріку, який виходить на Трокадеро, або в шістнадцятий округ міста. Біля однієї з чотирьох колон вежі, люди стоять в черзі, тут можна почути мову чи не з всього світу. Українську також можна, саме нею розмовляють двоє молодих людей а вірніше Віктор з Лізою, які разом зі стрічкою

туристів, направляються також на шедевр інженерного мистецтва, якому вже на той час сто шістнадцять років.

Піднявшись на вежу, Віктор з Лізою почали ходити навколо площадкою. Місто було як долоні: видно русло ріки, вулиці обіч яких будівлі були майже однокової височини. На висоті вітер, лиш він літнім та приємним.

Віктор підійшов і став заді дружини, він об'яв їй за талію і прошептав:

- Бачиш який мама нам подарунок зробила? А ти колись думала що вона не твоя мама натуральна. Скільки людей мріють щоб тут постояти де ми зараз. - Віктор поцілував дружину в ліву щоку, а саме улюблену родимку.

- Вітька, яка я щаслива... Я тобі такий пейзаж?

- Гарний, лиш не такий як був того вечора коли я вперше тебе побачив і подумав на твою родимку, що це вітер заніс тобі на личко кусочок згорілої соломинки.

- Правда те що ти сказав?

- Хіба в такий урочистий для нас момент, я б міг осмілитись тебе обманути?

- А я ось що пригадала собі: коли я стояла в Івано-Франківську на залізному мості через колію і плакала за тобою, коли я тоді дивилась вслід за поїздом який повіз тебе від мене в Мінськ, коли б тоді мені був хтось сказав що наступить день в моїм житті і я буду стояти також на такій металічній споруді разом з тобою, а воно буде в Франції, в центрі Парижа на вежі Ейфеля, я б не повірила мабуть в таке диво.

- Багато в житті нас зустрічає такого, що коли б нам хтось сказав наперед кілька років. Ніхто з нас не зміг би повірити...

Ліза не відказала, вона дивилась в далеч на схід і мовчала... Ліза протягнула руку, зловивши золотий ланцюжок на своїй шиї, досягнула рубіновий камінь, давній подарунок. Ліза як тоді в Івано-Франківську, коли в неї був важкий момент в житті, так само сьогодні коли вона була щасливою та любимою в обіймах того хто був єдиним для неї на усій землі, як тоді, Ліза поцілувала камінь, якого давно під дідовою хатою, назвала «Рубінова сльоза».

Віктор побачивши запитав дружину:

- А ти взяла з собою мій подарунок?

- Як бачиш... - Прошептала Ліза.

- А давай зателефонуємо комусь саме з вежі, - підкинув ідею Віктор, - знаєш який сюрприз буде? Подумай кому ти хочеш признатись де саме зараз ми знаходимося.

- Як я це можу зробити?

- З мого мобільного можна і куди захочеш; в Україну також.

- Тоді може Олесі, лиш вона в ресторані ще в даний час.

- Олесі розкажеш коли прийдеш.

- Тоді може до Ріти, лиш вона також працює, мама працює зараз теж; обидві мами працюють сьогодні.

- А давай до Іринки Михасевої: вона вчителька географії а Славик історії. Саме їм буде найцікавіше почути про нашу новину; тут і географія і історія переплелись тісно.

- Ой Вітя, в тебе ідея ідеальна, але на превеликий жаль номера телефону в мене немає.

- Хвилинку, я просив Володьку, щоб мені занотував усі номери які знайде в тата свого і в мами. Після того як Олеся була в лікарні, мене навчило щоб не шукати і не питати а мати під рукою усіх, коли прийдеться на такий прикрий момент. Я погляну зараз. - Віктор полистав електронний записник на телефоні. - Є Ліза! - вигукнув Віктор, - телефонуй, там в них лиш друга година дня зараз.

Коли Ліза набрала номер до Ірини, через короткий час Ірина відізвалась, правда був великий шум десь поруч біля неї.

- Алло! Алло, я вас слухаю.

- Привіт Ірка! - Засміялась Ліза до Віктора і похитала головою.

- Привіт, це ти Катя?

- Ні, я не Катя, я Ліза Левчук.

- Ліза! Люди мої добрі, кого чую. Почекай я вийду з класу тому що тут діти шумлять трохи.

- А ти хіба в школі, адже вже навчальний рік закінчився там у вас.

- Зараз змінено як колись було: я в школі і мій Славик також тут. Скоро екзамени і консультації для учнів потрібно проводити.

- Ірка, ти знаєш чому я до тебе і звідки?

- Не знаю... - Насторожилась вчителька, яку звали в школі Ірина Михайлівна.

- Ми в даний час, тобто я і мій Вітя, знаходимося на Ейфелевій вежі в Парижу.

- Як в Парижу? Ти жартуєш Ліза!

- Як я можу з такою поважною вчителькою жартувати і ще такими жартами?

- Все ж таки правда Ліза?!

- Правда: ось дивлюсь в сторону нашої України а мені на зустріч плывуть білі хмарини.

- Ліза, хвилиночку: я біжу до Славика, він в учительській. Ой він не повірить зараз Ліза. Але ти умієш робити сюрпризи: ніхто так не додумався як ти можеш!

Телефон взяв Славик, він пригадав той день коли він вперше розмовляв з нею по телефону і вона просила щоб він пішов до Олесі на весілля. Славик був не менш здивованим як його дружина: для вчителів справді був великий сюрприз. Славик запитав Лізу:

- А правда що там є сходи коло двох тисяч і ними можна сходити окрім ліфту?

- Правда, сходи тут справді є, лиш я не порахувала скільки їх. - Відказала Ліза.

- Чому я питаю: справа в тому що нам в інституті викладач говорив що під час війни, французи були взяли і поламали ліфт, щоб нацисти не любувались з вежі, дивлячись на місто яке вони підкорили разом з усією Францією. Тоді сам Гітлер пішком підіймався аж на самий верх, ходив там де ви в даний час.

- Цікаво, тоді ми пішком підемо вниз: нам простіше буде сходити як було Гітлеру вгору підійматись, - засміялась Ліза.

- Ліза, зробіть фото для нас. Ми скажемо учням зараз, а коли нам пришлете фото, ми покажемо їм. Як вам повезло двом: треба ж бути в самому Парижі і на самі вежі...

- Привіт батькам передавай там.

- Обов'язково. - Пообіцяв Славик.

Ліза ще розмовляла з Іринкою і сказала їй іншу не менш важливу нову: Ліза сказала що в них був в гостях Ваня Павлюків. Вони всією родиною мали вечерю і розмовляли з ним про село та односельчан. Коли Ліза закінчила розмову, Віктор пожартував:

- В суботу щоб до Ваньки зателефонувала.

- Для чого і чому саме в суботу?

- Розкажеш йому про Булонський ліс.

- Не гріши Вітя, - засміялась Ліза, - вже ти йому будеш розказувати.

Над Парижем пропливали білі хмари, які робили сине небо ще більш привітним та романтичним... Ліза взявши Віктора за руку прошептала:

- Яка в нас романтична мандрівка... На все життя запам'ятається нам...

- Жаль що того життя вже не так аж багато Ліза. Так дивлюся на доню нашу і мимоволі розумію що діти нас немов підсувають до межі яка визначеною Богом усім людям на землі.

- Тому кожен день, потрібно знаходити щось таке, щоб можна було ним задовольнитись, хоча на кілька хвилин в цьому буденному вихрі подій та проблем.

- А поїздка справді як ти сказала, романтичною в нас.

В п'ятницю, тобто передостанній день мандрівки, Віктор з Лізою проспали довше. Вони повернувшись з Марсового поля, зайшли ще в магазини, а вечором в кав'ярню на тротуарі.

Ранком Ліза вже пробудилась, взяла душ, вдягла халат і пішла на балкон. Віктор продовжував спати перевернувшись спиною вгору. Рука в нього звисала з ліжка до того часу поки не затерпнула так, що Віктор пробудившись взагалі не міг неї ворухнути.

- Вітя вставай вже на кінець, - благала Ліза, - в нас сьогодні маршрут найдовшим, а на небі якісь хмари сіруваті збираються.

- Ліз... - Простогнав Віктор - Піди сама каву пити а я помиюсь, я вже піду просто в місто після душу. Там молока до кави візьми більше щоб біліша була, тому що хмари сьогодні я тобі не забілю коли вони сірими, а каву можна.

- Як ти любиш подушку, як наш кіт. - Ліза махнула рукою і встала щоб іти в зал для сніданку. - А коли мене поляки запитають куди ти подівся, я хіба скажу що загубився вчора?

- Скажеш що в Булоні вкрали мене циганки. - Ліниво і зівавучи відповів Віктор.

- А вони подумують тоді про мене: сама як циганка Аза, а сміється з циганів.

- Тоді придумай що мене вікінги вкрали: вони світлі і рижі, - простогнав сонний Вітя.

Сьогодні для подружжя був маршрут: дорога у Версаль.

Версаль - перлина розкоші та коштовності Європи. Палац, з південним та північним крилом, а вірніше увесь ансамбль парків, фонтанів, клумб, пам'ятників та інших витворів, входить до Всесвітнього насліддя ЮНЕСКО. В центрі палацу Дзеркальна галерея спричиняє не будь яке враження, навіть на багатих та впливових людей світу.

Версальський палац, почався будувати королем Людовіком XIV, який увійшов в історію під назвою «король-сонце». Дата початку будування палацу друга половина сімнадцятого століття. В самому палаці, який просторий на усі сторони, кімнати а вірніше салони надмірної висоти, більш десяти метрів. Кожен хто попадає в таке приміщення, зміг би відчутти враження що він знаходить на одному з вокзалів європейської столиці, лиш тут скільки коштовностей та мистецтва, що ніякий вокзал не пригадається навіть.

Сума яку було витрачено на будівництво палацу, говорить про те, що жадібність та вигадки королівської родини, не мали жодних границь та норм. Коли взяти під увагу що в сімнадцятому столітті, саме коли в Україні правила Гетьманщина, а в Росії ще не було згадки про Петербург, ще коли в колоніальній Америці, портове містечко Новий Амстердам, лиш кілька стало зватись Нью-Йорком, французький двір видавлював з населення своєї країни кошти на забаганки, які навіть по сучасних мірках не вписуються в ніякі рамки. На основі того що збереглися записи розходів та коштів, загальна сума яку витрачено на Версальський палац, становить маже п'ятсот шістдесят мільярдів одиниць євро! Половина коштів такої суми вартості, було витрачено на внутрішню обробку інтер'єрів палацу. Одним словом все що міг придумати в той час розум в мистецькому плані, і що могли виробити руки талановитого майстра, було реалізовано у Версалі, на протязі п'яти десяти років.

Звичайно, що такий глобальний монстр, який поїдав кошти вилучені в основному з оподаткування населення Франції, не міг щоб не стати об'єктом незадоволення всього простого та бідного населення самої країни. Невдоволення набирало своєї вершини і одного часу вихлюпнулось за межі розмов та прокльонів в реальну загрозу, розлившись по країні жажливо лавиною, яку назвали Велика Французька Революція.

Резиденцією короля, Версальський палац перестав бути 1789 року, а вже 1801 року його перетворено на музей, та палац для урочистих подій в основному політичних. Тут зустрічались керівники провідних європейських держав, підписували договори які увійшли в світову історію, та відбувались різні церемонії, самої французької аристократії.

Версальський палац приваблює туристів з всього світу, особливо любителів романтичних драм. Однією з таких романтичних натур являється Ліза, тому вона з Віктором у Франції а в п'ятницю двадцять сьомого травня, вони ідуть у Версаль.

З Парижу до Версалю відстань двадцять два кілометри, майже такою як з аеропорту в який прилетіли наші романтичні туристи. Лиш Версаль на другій стороні за містом; на західній.

Таксист, старий дядько щось жартує дорогою, він сміється сам до себе, що його не розуміють. Одне що Віктор додумався це те що у Версалі салони палацу зачинені в понеділок, лиш сьогодні п'ятниця і такої загрози немає. Також Віктор зрозумів що назад можна повернутися в Париж електричкою, при чому досить швидко. Так як потік туристів сюди майже не зупиняється, місцева влада зробила наскільки було можливо, щоб туристи почували себе зручно.

Ліза у сумочку поклала кілька шоколадок щоб багато не їсти, але мати енергію ходити по палаці а особливо по парках Версалю. Також взяла пити з собою дві склянки води. А Віктор

сидячи біля дружини разом з нею на задньому сидлі машини, лоскотав її під коліном правої ноги, водячи нігтем по шовковому платті.

Коли приїхали на саме місце, вийшовши з таксі, Віктор з Лізою розчарувались тим, про що вони не подумали. Біля правого крила палацу стояла так черга, що Віктор зрадів сьогodнішнім хмарам які закривали сонце, щоб не пригрівало на голову. Черга була дуже великою, але вона просувалась рухаючись вперед. Не оглянувшись добре по сторонах, Ліза побачила що за ними вже стоїть людей більш тридцяти, до останніх доповнялись ще туристи які виходили та виходили з шикарних автобусів.

З переду, тобто з південно-східної сторони, палац має більш красивіший вигляд, особливо дах над ним дуже майстерно покручений. Але тут лиш в основному видно центральний корпус, тобто заглиблений в подвір'я перед яким відомий мармурний дворик. Два крила не видно, так як їх заслоняють будівлі, які навпроти через дорогу. Задня сторона видна на ширину всієї забудови, лиш самий корпус вже виглядає рівним вгорі. За палацом величезний парк, різні клумби, які нагадують красиві персидські килими. Народ, якого тут тисячі, розсипається по алеях і стає людей дуже мало, особливо коли піти в глибину парку. Велике озеро оздоблене карнизом, який пригадав Лізі подібну клумбу, перед Львівським оперним театром.

Віктор хоча вже досить находився, лиш він одним був задоволений а саме тим що вже винайшли цифровий фотоапарат, тому що кожний мистецький витвір був красивішим та цікавішим попереднього. Все хотілося зняти на пам'ять, показати хоча на комп'ютерному екрані, особливо дідові і бабі, які не мали уяви що така красаота може бути на землі. Ліза особливо сьогodні згадувала бабцю Настю, дивлячись на клумби, так як та любила грядки і щоб на них щось виростало.

Находячись до знемоги, Віктор простягнувся на лавці і не рухався. Ліза тим часом ще раз подалась в палац щоб розглянути пишні зали, які потопали в предметах пишноти та чудових декораціях минулого. Ліза відвідала Салон Діани, Кімнату королеви, Салон Венери, а Дзеркальну галерею відвідала знову.

Повернувшись до Віктора, Ліза запитала чи він вже відпочив трошки.

- Як тобі тут Ліза? Ти про той Версаль вже мені говорила ще в дідовій хаті колись.

- Гарно, лиш часу мало. Я заставила себе походити, знаючи що така нагода не часто буває.

- А мені не дуже. - Холодно відказав Віктор.

- Вітя, як тобі може не подобатись така красаота?

- Красота тут досконала, ніхто не спорить навіть.

- Тоді в чому причина? - Ліза поглянула в сині очі Віктора.

- Ліза, - почав серйозно Віктор, - в мене таке враження що ми попали не в резиденцію французьких королів, а в Стародавній Рим. Сама подумай які назви: Салон Юпітера, Аполлона, Марса, Венери, Купідони якісь і таке різне. Все язичеське і дохристиянське якесь тут. Та ж колись французи були хрестоносцями, визволяли Єрусалим від сарацин, від тих магометан, а до себе натягли різного ідольського? Як ти розумієш Ліза: з Греції прийшла до нас віра на Київську Русь, тобто на Україну, а вони з Греції взяли все те що було ще до християнства. Наприклад в Італії багато чого називається іменами святих, в Іспанії так само, а тут якийсь античний світ а не Версаль. Взагалі що ти Ліза думаєш по поводу того що я сказав тобі?

Ліза глибоко зітхнула від втоми, ще раз поглянула навколо, а так знову Віктору в очі і якоесь немов по-дитячому відказала:

- Поїхали геть: мені хочеться знову картоплі такої з петрушкою, яку ми замовляли на бульварі в середу.

- З рибкою такою?

- І вина можна трошки.

- В мене вже ноги не служать, а ще вина мені - засміявся Віктор та витягнув мапу Версалю.

- Тут моя кохана не так вже далеко на вокзал залізної дорожній, лиш я вже не дотягну. Пішли я когось знайду щоб нас підвіз туди.

Вони підійшли на стоянці до одного молодого хлопця, який стояв розмовляючи з дівчиною. Віктор витягнув гроші і показав на мапі куди йому потрібно. Дівчина, худорлявої будови і ще зовсім юна, звернулась до Віктора:

- Vous, messieurs Paris? Vous allez en train?

- Yes exactly. - Відказала Ліза англійською, зрозумівши що слово «поїзд» буде так само французькою мовою як англійською.

- S'il vous plait messieurs assis dans ma voiture. - Хлопець вказав на двері свого Сітроєна.

Виїхавши на проспект який впирався в головний вхід палацу і проїхавши перехрестя, хлопець повернув в право на вулицю Генеральних Штатів, чи як вона позначеною на картах «Rue des Etats Generaux». Вулиця завела просто на залізничний вокзал. Віктор витягнув двадцять євро і дав водієві.

- Merci monsieur, de revenir a Versailles. - На прощання промовив молодий француз.

Хлопець з дівчиною вийшли також з машини і навіть не клавши в кишеню гроші, яких дав Віктор, тут же пішли купляти морозиво.

Коли вже Віктор з Лізою їхали в електричці, Ліза заговорила:

- Знаєш Вітя я так собі думаю: скільки ж потрібно було людей заставити виробити таке. А скільки забрати в людей коштів, щоб таке вигадувати. Скажи мені для чого тій королеві спальня десяти метрової висоти?

- Може так підсакувала на ліжку. - Пожартував Віктор.

- А п'ять метрів не досить щось навіть як ти сказав «підсакувати». Яка вона ненаситність людська... Я думаю що тут велике насильство відбувалось над народом, у сімнадцятому столітті. Напевно тому така жорстока революція вибухнула, яка сколихнула всю Європу і послужила уроком для інших заворушень після. З однієї сторони стоїть палац як символ мистецтва, розкоші, а коли подумати він напевно не щось інше як символ насильства, кривди і сліз.

- Але тих людей вже давно немає в живих: як тих хто терпів і тих хто насолоджувався.

- Квіти які там посадили, вони справді невинні рослини; вони теперішні і людям які над ними працюють, платять гроші. Їх посадили гарно, полили водою і вони виростили з землі. А коли поглянути на ті каміння, які мовити образно бачили як пишноту, так само повстання, на них може кров і сльози таки натуральні були свого часу, як важко люди працювали...

Булонський ліс, чи як французи називають цей зелений масив «La Bois de Boulogne», знаходиться на західній стороні столиці. Ліс займає велику площу як для міської зони, він більшим від Центрального Парку що в Нью-Йорку, а також більший від Гайд-Парку Лондона.

В основному тут дерево дуб, половини лісу вкритою дубами, але також ростуть кедри і каштани. Одним словом: ліс великого та гіллястого дерева.

В Булонському лісі пороблено красиві доріжки, їх багато, є озеро на якому острівце і щоб туди добратись можна орендувати човна. Також тут знаходиться великий спортивний комплекс площадок для тенісу та інших розваг. А ще знаходяться тут буфети, в яких можна перекусити. Одним словом ліс являється любимим місцем відпочинку парижан, особливо молоді і щоб відпочиваючи почувались одночасно і зручно і відірваними від шумної столиці, для цього постарались представники влади.

Але майже усі жителі міста дорослого віку, а також багато людей які живуть в різних місцях, знають і дурні історії, які саме відбувались в минулому і продовжують далі відбуватись в Булонському лісі, не зважаючи на те що Париж цивілізоване європейське місто. В минулому тут відбувались дуелі. Багато людей, особливо паризької знаті, аристократичного кола, офіцерів, творців мистецтва, закінчили своє буйне життя саме тут - в

Булонському лісі. Багато померли по дорозі в каретах, стікаючи кров'ю від поранень куль, чи від шабель. Також ходять різні історії про привиди, зустрічі на нічних алеях з тими, з ким аж ніяк не хотілося б зустрінутись під старинними дубами. А про розпусту Булонського лісу знають навіть діти молодших класів паризьких шкіл; дуже давно, а вірніше вже століттями вкоренився тут такий порок. Особливо коли нахлинула хвиля різних мігрантів з розваленого соціалістичного блоку, люди, особливо привабливі жінки, шукаючи заробити більш на своє життя, на превеликий жаль, знайшли своє пристановище тут. Але наші гості не знають про це так так детально, і тому для них це місце, просто романтичним.

Субота був останній день Віктора і Лізи в Парижу. В неділю вони вже відлітати додому. Звичайно що вони не побачили всього того в Парижу що приваблює туристів, лиш те що вони собі написали ще вдома, вони змогли ті місця відвідати.

Ранком прийшовши на сніданок, подружжя зустріло знову тих самих поляків які ще повинні були залишитись в готелі до середини наступного тижня. Почавши ласувати солодкі пиріжки з начинкою, Віктор признався що сьогодні в них мандрівка саме в Булонь. Пан Єжек всміхнувся і повторив сам про себе: «A Bologne, la foret ont un mariage sans pretre». Ліза почала думати де вона вже таке почула і пригадала що так само повторяв таксист, якій привозив їх до цього готелю. Ліза запитала що саме значить такий вислів, пан Єжик поглянув на дружину і нахилившись над столом переклав польською мовою, лиш Ліза зрозуміла поговорку яка говорила що в Булонському лісі, весілля справляють без священника.

Почали говорити за покупки: пані Єва порадила купляти товар на набережні Сан-Мішель, хоча в інших районах ціни не значно вищі, так собі в різниці п'ять євро. Також вигідно брати на кредитні карточки. А сувенірних магазинів дуже багато. - Порадувала Лізу, пані Єва.

Ліза хвилювалась що не встигнуть купити нічого за браком часу, Віктор сказав що коли не встигнуть сьогодні, тоді завтра в аеропорті куплять. Поїдуть на годину швидше і куплять сувенірів. Взагалі Віктор порадив Лізу щоб купити для жінок косметичний набір, при тому усім однаковий, а мужчинам запинки на рукава сорочки чи краватки. Правда Ліза на протязі тижня, вже купила деяких речей для себе і для Олесі. Також дітям іграшки вже були готовими в чемоданах.

Попасти в Булонський ліс з шістнадцятого округу міста, можна різними шляхами, але поглянувши на карту Віктор підказав дружині що краще їм поїхати верхом проспектом Єлисейських Полів, тому саме тут вони будуть їхати повз Тріумфальну арку. Але Ліза почала думати і запитала Віктора:

- А ти дуже хочеш на ту арку глянути?

- Я чи хочу? Вона навіщо мені?

- Тоді і я не буду.

- Давай на метро поїдемо, а за гроші які збережемо, ми собі поїмо в лісі тому, на траві десь.

Ліза погодилась, вони оділись і вийшли з готелю.

Хоч Віктор з Лізою поїхали на метро, все одно вони вийшли не далеко Тріумфальної арки, тобто на кільце з якого вони попали в Булонський ліс вулицею Сюрен. Віктор не випадково вибрав тут вхід в ліс, адже тут недалеко можна орендувати човна, щоб поплавати по озері яке на східній частині зеленого масиву.

Відпливши від берега, справді відчувається що ти не в парку якомусь, а десь далеко серед дикої природи. Віктор навіть не хотів скоро гребти веслом, просто насолоджуватись природою, водою і тим що нікого не видно поруч...

- Вітя, а може ми вже в ліс не підемо? - Запитала Ліза.

- Як це не підемо? А як мене Ванька Павлюків запитає чи правда що тут відбувається, тоді що я йому відкажу?

- Скажеш що таке тебе не цікавить.

- А коли Юра буде питатись?

- Скажеш йому що пожалієшся Олесі.

- Е Ліза; не така розмова у мужиків.

- Ой Вітя, не важко додуматись які там у вас розмови бувають. Але нараз Ліза пригадала Ріту, коли та розповідала Фаїні про неї; Ліза посміхнулась і стала розглядатись навколо.

Озеро стояло рівним плесом немов люстро, дальше ліниво плавали дикі качки.

Віктор звернувся до дружини, яка слідувала за парою качок і їхніми трьома каченятами:

- Ліза, давай про щось таке поговоримо щоб ми пам'ятали потім.

- Давай, поговоримо про дітей наших.

- Що саме?

- А може наш Русланчик буде колись такий вже мужчина і також поїде собі в Париж з дівчиною чи вже з дружиною. Так само буде тут на човнику як ми зараз...

- Для чого чекати поки Русланчик виросте і поїде коли можливо Тамарка вже там з Валериком, без твого догляду, на човні плаває поки ми тут. - Засміявся Віктор.

- Вітька, - благальним тоном почала Ліза, - ти можеш щоб мені настрої не спотворити?

- Сама сказала щоб про дітей говоритимемо.

- А до речі: ти міг хоча один раз до Юри зателефонувати і навіть запитати як там моя мама поводитьсь з дітьми? Запитати чи Василь цього тижня був в них з малим? Чи малий їхній також приїздив до Юри?

- Ой Ліза: немає Юра чим зайнятись а пильнувати Олесі племінницю і свого племінника.

- А все ж таки ти міг його попросити про таку послугу. Тим більше що Тамарка так схожою до тебе і ви двоє навіть мене обманювали свого часу.

- В неї лиш очі мої, а так вся в Арланів кавказьких.

- Також її важко підняти з ліжка ранком, так само як тебе.

- Мене важко з ліжка? - Віктор жартома плюснув веслом щоб вода бризнула на дружину. - Ти не рухайся, а коли захочеш мене досягнути, тоді ми двоє перекинемось з човна і скупаємось разом. - Пригрозив Віктор сміючись.

- Вітька, що ти витворюєш? - Благальним голосом запитала Ліза.

- Для романтики. А до речі як ти запишеш нашу поїздку в Париж в своєму щоденнику?

- Так як ти сказав на вежі тоді.

- Тобто?

- Запишу, - Ліза поглянула на небо, - запишу «Романтична мандрівка».

- Тоді поплили швидко і ще помандруємо по тому лісу романтичному.

Віктор почав скоріше гребти веслами щоб ще вийти на острівець, та встигнути походити по алеям лісу.

Після того вони тримаючись за руки пішли лісом і вийшли аж на алею Лоншам. Перейшовши алею, Віктор з Лізою дійшла аж до якихось будиночків. Тут вони змогли поїсти і не кільки: вони зустріли туристів які розмовляли російською мовою. Один з них був дядько дуже товстий, саме Віктор направився до нього, підсвідомо розраховуючи на те, що коли такий товстий, значить спокійний і добрий. Віктор не помилився, лиш що найбільше здивувало наших туристів, це те що дядько також звався Віктор. Він був замученим, чоло було мокрим від поту і він постійно попивав воду через трубку.

Почалась розмова, дядько сказав що він чекає тут на дружину, яка приїде пізніше в Булонський ліс. Коли Віктор розклав карту щоб переглянути куди вони ішли, він побачив що вони дуже мало побачили лісу. Дядько Вітя, запропонував повезти навколо туристів на своєму авто, Віктор з Лізою погодились не роздумуючи. Але підійшовши до авто, виявився ще більшим сюрприз: автомобіль був не французький, не німецький, навіть не італійський, а американський Jeep Wrangler. Машина стояла з відкритим верхом і Віктор признався що в них не кільки імена однакові а колись він також мав такий самий джип. Дядько засміявся і пожартував до Лізи, що напевно в майбутньому, Віктор буде таким товстим, як він сам.

Усі троє возились дві з половиною години по Булонському лісу. Виявилось що дядько взяв машину в свого товариша який проживав у Франції, приїхав сюди відпочивати, а жінка його разом з невісткою, як поїхали в магазин ще з квартири, на якій вони зупинились, так не було до тепер, хоча вже була друга година дня.

Дядько розказав те що знав про Булонський ліс, а Віктор з Лізою залишили номер свого телефону, що коли б випадково він попав в Штати, щоб обов'язково дав знати про себе, а вони йому допоможуть. Дядько пожартував і сказав що туди не збирається, так як руських там не люблять, а в Франції він жартує з місцевими жителями, мотивуючи тим що коли Наполеон був в Росії, він загубив там багато солдатів своїх. Одні полягли за імперію, а другі

відступаючи, залишалися перезимувати та відігрітись на теплих руських печач. В результаті багато в Росії появилось людей, яких тягне до сьогодні відвідати Францію.

В неділю Віктор з Лізою повернулись додому. Ліза заскучала за дітьми, та за рідними. Лиш побачивши свого кота, Ліза вжахнулась: цілий тиждень ніхто його не розчісував і шерсть заплуталась так, що потрібно було багато часу йому вділити. Коли Ліза запитала маму, Тетяна махнула рукою і жартуючи сказала щоб кота віднести до парикмахерської і постригти на літо. Віктор заспокоїв дружину, пояснивши що мама мала мороку з трьома дітьми, їй не було часу до якогось кота, якого справді можна постригти.

В понеділок ввечері, діти поїхали до Марійки. Почались розмови про Париж. Лев поклав на комп'ютер фото які привезли мандрівники, усі переглядали майже триста штук фотознімків. Захоплення були кожному свої: дід Федір захоплювався будовою і фасадом будівель, особливо дахами як в Парижі справді вироблені по-мистецькому. Лев любувався золотою оздобою палаців а також кришталевими світильниками. Віт тут же вирішив щоб з Марійкою поїхати також в Париж на екскурсію. Настя не могла налюбуватись клумбами Версальського палацу, а Марійка розглядала все.

- А які там ціни на такі забави всілякі? - Поцікавився дід Федір.

- Там діду в кого яка кишенья, - став пояснювати Віктор, - наприклад є готелі від двадцять євро, такі прості. А дорогі вже сто п'ятдесят євро. Ми взяли готель середній такий, за добу платили сімдесят. Там входило сніданок, вечеря гарна, а в місті ми просто так собі купляли щоб на тротуарі поїсти як люди в Парижі.

- Добре що не голодні були Вітю, але Ліза похудала як так дивлюся трохи.

- Нічого, просто ходили багато дуже, а нам не привичне так кожного дня ходити. А ще говорив нам той дядько, що возив нас по Булоні, що краще і вигідніше не готель брати а є багато оголошень що люди здають квартири в оренду; він так постійно робить.

- А дорога там як вартує Вітю?

- Ми їхали на таксі мало, більше метро, так нам пан Єжик порадив. З аеропорту я заплатив і так подумав що краще громадським транспортом, при тому дуже швидко на метро. Самі розумієте що твориться в такому великому місті.

- А поїсти як там вони рахують?

- Так скромно можна поїсти за десятку а вже так солідно, може бути тридцять євро. Там вино майже постійно входить до меню. Є багато арабських магазинів які відчинені дуже довго, напевно постійно: як в день так в ночі. Але ми мало протратили на їжу, більш купляли: морозиво, напівки, щось таке щоб швидко. Взагалі готують смачно французи.

- А розуміли щось трохи тих французів Вітю?

- Нічого я не розумів, Ліза також лиш кліпала очима на мене. Ще б німецьку мову може трохи второпав, тому що має похуже щось до англійської а французи так скоро говорять, все зливається і не розумієш. Але там знають англійську мову люди, особливо в аеропорті, вокзалах і таксиста: як не розуміє тебе, тоді сам додумається що тобі потрібно.

- Певно що так: там туристів з всього світу і шоферам не перший раз мати справу з такими як ви чи другі.

- А жити жив би ти там Вітю?

- Ні, тут краще. Там ті французи таке з себе показують що вже самі не знають хто вони є. Чоловіки такого середнього росту, а жінки високі такі як італійки. Але вони не вже аж такі красиві як про себе думають. Правда одіваються дуже гарно, не так як тут: хто в чому. Вони охайні, стильні, та мають такі світські манери. Але тут в нас якось людину більш поважають як особу, а тим оцінюють тебе якось по-своєму і хоча стараються бути ввічливим, лиш видно що в середині людина іншою.

- Кажеш що не такі файні на вигляд як наші люди?

- Далеко діду: дивлюсь моя Ліза там як принцеса, хоча зразу може в музею стати коло того ліжка де королева спала і подумують що вона працює в ролі живого експоната. А Олеся коли б там пройшлася, що ви діду: французам шії вивернулися б на всі триста шістдесят градусів. Старий Бойчук засміявся, зрадівши тим що Віктор не тільки похвалив свою дружину, а також сестру. Дід продовжував цікавитись тим що розповідав Віктор.

- Вітю, а як на тій вишці що малюють її? Казала мама що ви там були аж на верху самому.

- Були діду. А те що вони всюди її малюють це одне а ось я зачув що там говорили люди англійською мовою, туристи якісь. Вони казала що вежу малюють кожних сім років, притому мають такий колір для неї коричневий.

- О, та воно десь фарби йде на таке багато?

- Можете не вірити а так вони говорили: шістдесят тон фарби!

- Чуєш Насте! - Кликнув дід Федір на жінку. - Каже Вітя що на ту вишку де вони вилізли, кожних сім літ йде така бочка фарби, як поїзд тягне.

- Люди добрі, напевно б татуню помалювали б увесь гостинець з Богородчанів до Станіслава такою бочкою фарби. - Відказала Настя.

- Їм вигідно діду, - продовжував Віктор, - туристів більш п'ять мільйонів за рік там.

- А місто дуже файне я так дивлюсь.

- Вулиці зелені дуже там. Будинки усі такі сірі з карнизами, з великими вікнами, всюди такі клумби пороблено; дуже гарно.

- Вітя, - звернулась Ліза, - а пам'ятаєш як хтось там розказував що якийсь чоловік був зробив крила собі і стрибнув з вежі?

- Так, так, було там таке. Воно давно було, на початку двадцятого століття.

В розмову вмішалась Марійка, вона пригадала розмову з Тетяною, тієї неділі коли діти полетіли в Париж, тобто тиждень тому.

- А мама Лізи мені говорила що у Франції впав літак, такий великий що він дуже скоро перелітав океан і квитки на нього були дуже дорогі. Якщо я не забула, тоді він менш як за чотири години з Парижа летів в Нью-Йорк. Але що цікаво: вона розказувала що коли того літака робили, в нас в Союзі зробили майже такий самий літак, виглядав дуже схожим на того. Одним словом були змагання хто першим буде мати такий літак. А коли Ліза народилась і мала може місяць а може трошки більше, там була виставка літаків у Франції. Наші вже мали того літака і повезли свого показати капіталістам. Лиш коли щось вони там ним показували, той літак впав і усі загинули. А вже здається в двохтисячному році, такого типу європейський літак, також впав і люди вже погинули усі, не лиш пілоти.

- Ви про «Конкорд» розказуєте, - добавила Ліза, - він злітав з того самого аеропорту в якому ми були вчора, на злітній смузї був кусок металу і попав під колесо йому. В результаті пробив йому бак з паливом і літак загорівся. А впав він на готель таки там поруч аеропорту. А про того першого що були в Союзі зробили, він був Туполева літак, як пілоти називали «Тушка», лиш я номер забула його.

- Мама казала що їх малювала в нас на папірцях в які завертали цукор «Рафінад».

- А таких два кусочки цукру сухого були в нас? - Пригадав Віктор.

- Так Вітя: їх в поїздах давали до чаю і в літаках напевно також, тому що малювали електропоїзд і літак такий. - Жваво пояснила Марійка сину.

- Добре що вже діти вдома, зітхнула Настя, - тими літаками так страшно летіти. Пам'ятаю як нині було: ми їдемо на літак з дому а Олеська каже малому Влодику: «Будемо так високо летіти як птаха». Я мовчу, а по мені аж мороз по шкірі йде. Думаю собі: як так високо? А то так було що вже птаха так не годна навіть високо, хмари в долині так були що не знаєш де там земля а ще там люди якісь є в долині. Але як скоро: пару годин і вже в Америці ми. Тут ми ще були вдома, а таки в той самий день я тебе Марусю увиділа. От так воно було...

- Зате день був довгим яким. - Промовив Віктор.

- Що сину: колись люди тим кораблем, але ще поки до води добрались, а так плисти три неділі, дійсно було край світу. А тепер ходиш по якомусь там Парижі і з мамою говориш заодно. Світ змінився діти чисто на другий - махнула рукою, баба Настя.

- Все так Юра мій говорить, - промовила Олеся, - Юра також як якийсь старий чоловік так розсуджує собі. Буває що Володькові щось толкує а малий що там розбирає. Каже йому Юра: «не було в нас бензину». Володька питає: «а чому не привезли щоб був?» Той йому знову: «не привезли тому що не було взагалі; звідки могли привезти?» Малий до нього: «для чого машини робили як не було бензину». Юра каже до нього: «машин також так як тут не було щоб пішов і купив яку хочеш». Володька роз'яснює: «я вже знаю чого: того бензин не робили, тому що машин не було багато».

- Тоді вже порозумілись двоє. - Почала сміятись Марійка.

- А що ви думаєте? - Вмішався в розмову дід. - Малий добре каже: колись хто не мав поля, не мав паші, такі коней не тримали. Щоб прогодувати одного чи пару коней, поля треба було. Літом ще пасеться скотина в зимі що робити?

- Як тоді люди бідні виживали хто не мав землі? - Поцікавилась Олеся.

- А так Олесько: в зимі ходили і просили, обіцялись що літом відроблять. Так газді вже тих обіцянок збиралось за зиму, що як би з них половину відробили, вже газда міг спати під грушкою ціле літо. - Став пояснювати дід Федір.

- Так що літом не чесно відробляли.

- Дехто приходив так до полудня поки сонце не пригріє, а так знову десь прийде за дві неділі, а газда знає яка поміч з такого робітника. Бере сам косу, дітей та жінку на воза і в поле. Хлоп косить, а жінка покоси розкидає.

- А діти що роблять?

- Діти як діти: бавляться або розкидають за мамою собі. Вже коли були більші, тоді батьки заставляли щоб з них люди були. Тато брали синів до коней, до господарки, а мама доньку до кухні та з одежею щоб могла дати раду собі.

- А люди тоді які не хотіли відробляти, що ті люди літом робили?

- Та що робили Олесько: вечором музика та пісні до опівночі, а рано спали як коти до полудня. Поїдять чогось, якоїсь зеленини літом і знову під верби збираються.

- Їм добре було виходить.

Тут вмішалась Настя, щоб пояснити простіше.

- Так було діти: хто робив як кінь, той спав в теплі, мав що з'їсти і діти мали. Хто не хотів робити, мав жарти, гулянки, а в зимі мерз і просив щоб подали щось. Як кому було добре, так собі люди жили. Але воно було геть по-інакшому як зараз живуть люди...

Першого червня, Олеся після роботи повернулась додому. Було досить тепло на дворі, так що Олеся після свого ресторану не хотіла заходити в хату. Тим більше в неї була новина для Лізи, вірніше дві новини.

Олеся сказала малому Русланові який показався за дверей, щоб той покликав маму. Ліза вийшла до Олесі, так як сама чекала щоб з нею вже побути собі, після двох днів повернення.

- Ліза в мене для тебе дві новини. Одна з них гарна а друга сама не знаю, тому що потрібно, навіть необхідно, перевірити деякі справи.

- Тоді почнемо з гарної.

- Одним словом тьотя Ірина знайшла людину яка може навчати малу вашу української мови. Живе вона в Мінеолі, не так далеко і не близько.

- Біля Гарден Сіті?

- Ой справді! Там же Ковальські поруч. - Засміялась Олеся.

- Хто така собою названа персона?

- Одна жіночка років сорок, вона не ходить. Жінка в інвалідному кріслі, бувша вчителька технікуму; правда працювала недовго. Погодилась навчати навіть безплатно. Сама розумієш: самотність, одноманітне життя, і таке інше. Звуть її Євгенія Теодорівна.

- Підходить нам такий варіант.
- Я також так подумала. Знаєш Ліза, мала зараз підростає, а так поруч такої людини вона може трошки над життям стане задумуватись, щось аналізувати і так далі.
- Ти правою Олеся. - Погодилась тут же Ліза.
- Жінка повністю забезпеченою, навіть сама водить автобуса спеціально обладнаного для того щоб лиш руками його водити. В неї знаходиться великий акваріум на п'ятдесят галонів води. Уявляєш таке озерце в хаті на двісті літрів?
- Цікаво. А звідки тьотя Ірина знає її?
- Батько, тобто Теодор, працював з Олегом разом скоріше.
- Зрозуміло. А звідки вона з України?
- З Чернівців, говорить культурною і чистою українською мовою.
- Само собою: вчителька і ще з обласного центру. Хоча вчителі усі культурною мовою завжди користувались в спілкуванні. А може навіть єврейка якщо з Чернівців.
- Так що телефонувати щоб нам назначили зустріч?
- Звичайно Олеся. Така нагода саме як на замовлення.
- Тепер друга справа... Я навіть не знаю як почати про неї...
- Олеся, ти що мене знаєш від вчора? Розповідай все як на сповіді. Щось з сторони Ковальських вже починається?
- Ні, там все окей. Тут питання торкається твоєї Тамарки.
- Я слухаю уважно.
- Одним словом мій малий коли ночував у вас, він поправляв ліжко і якимось підняв перший матрац. Між матрацами знайшов зошит якийсь там. Одним словом малий спокусився поглянути що там мала записує в ньому.
- Що там вона записала?
- Не записала нічого, лиш там були гроші і немала сума.
- Гроші були? Скільки грошей?
- Сімсот сорок доларів. Причому усі в одних двадцятках.
- Ти серйозно Олеся? - Ліза зробила переляканий вигляд.
- Може сама поглянь, мовляв ти ліжко перестеляла і таке подібне.
- Тобі Володька признався? - Перепитала Ліза.
- Ой Ліза, такий процес пішов що ти просто не повіриш: Володька сказав Валерику, той Наталі, Наталя Лілі, Ліля мені, я мамі, мама випитала малого нашого.
- Так нічого собі процес; ланцюжком потягнувся.
- Подумай Ліза добре що тобі робити з малою. Те що там Валерик знає чи Наталя, воно пусте. Може ви малі гроші даєте а вона собі складає на якусь річ; її ж гроші і її справа. А ось як воно насправді, це вже серйозна справа. Їй всього тринадцятий рік, а справа як бачиш з немалою сумою так як для її віку.
- Власне, - Ліза задумливо потерла долонями, - тринадцятий рік як ти сказала...
- А що тут надзвичайного?
- Пригадай як ти мені бажала завжди і рахувала скільки ще потрібно чекати до тринадцять років; ось дочекались. - Глибоко зітхнула Ліза.
- Ліза, я просто так, я ніколи не хотіла вам чогось поганого.
- Я знаю Олеся, лиш боюсь що моя розмова з нею на таку тему була не останньою.
- Ти там обережно з нею. Сама розумієш який вік зараз в неї; не дитина вже восьмирічна.
- Як буду необережною з такою бізнес-леді? Коли ще немає тринадцять а вже грошами обертає такими. - Ліза якимось так образливо вимовила, що Олеся поглянувши на неї, сама ледь не розплакалась.

Олесі стало досадно чому саме так поступає її племінниця, адже ніколи Вітя собі не дозволяв подібного а Ліза тим більше. Напевно коли б так поступав Володька, для Олесі було б більш доступно з таким погодитись, але чому саме в такій сім'ї? Тим більше ні в Арланів, ані в Бойчуків, ніколи не було того щоб хтось посягав на чуже, а тут живши в батьківському домі, племінниця поводить геть невиправдано. Олеся пригадала собі як колись вони з Лізою забрались в пивницю і напились домашнього вина, як тоді вони

рахували себе такими що дозволили собі те чого їм було заборонено, а тут не те що два глотки вина, а свідомий напрямок в світ злочинності, притому у власному домі.

Через якийсь час мовчання, Олеся звернулась до Лізи, яка сиділа і дивилась на осу що лазила по столі і набирала собі солодошів з місця де хлюпнула солодка вода.

- Ліза, коли думаєш запитати малу?

- Завтра, коли Вітя буде на роботі. Перед тим я сама перевірю того блокнота і заберу гроші.

- А ти все ж таки думаєш що вона тягає у Віті?

- Якщо по двадцять доларів, тоді цілком реально.

- Вона ще переросте, вона ще життя не розуміє. - Почала Олеся вговорювати Лізу.

- Ой не знаю...

- Може мені не потрібно було тобі говорити після такої романтичної поїздки про те, може іншим разом, а я не подумала.

- Чим скоріше тим краще. - Ліза встала за столу щоб іти в хату.

- Тоді завтра мені передзвони як справа з тим. Я не буду спокою мати в ресторані.

- Добре Олеся. - Сумно відказала Ліза і пішла в хату...

Олеся залишилась думати. Вона думала чому так: саме чого Ліза найбільш боїться, тобто за дітей, щоб вони вирости нормальними порядними людьми, саме тут трапляється таке що ніяк не помістити в голові. Якщо можна Валерика вважати за кого хочеш: що він не вихованим, не поважає батька, навіть непередбачений в чомусь, лиш куди приховати таке лицемірство племінниці. Тут вона такою слухняною як ягнятко, такою з тою скрипкою стоїть як янгол а після того рука протягується до батькової кишені, щоб витягнути встановлену суму і покласти в свою касу. Одночасно яке вдержання, який само контроль, адже можна більше взяти як лиш двадцять доларів. І ще одна особливість характеру: ніколи не видно щоб вона купляла собі якісь речі, ховає собі гроші і все. А може тому що вона вже попалась одного разу і просто її навчило. Напевно вона саме так воно відбувається. Вона пробувала шантажами добиватись успіху, але нічого з того не вийшло, її батьки не така сім'я де можна мати компромати для подібного бізнесу. Батько не змінє мамі, а мама не зраджує батькові, а все решта так собі - дрібниці по житті.

Олеся вже розкаялась за минулий раз, коли вона пожалівши племінницю придумала для неї історію про дітей-сиріт. Олеся побачила що подібне заступництво не пішло на користь малій лиходійці, навпаки послужило ще до гіршого.

Олеся почала думати знову про Валерика, вона думала що часто буває так: люди які погані відверто, вони менш небезпечні як ті хто на вигляд дуже слухняними і вихованими. З останніх можна несподівано образно говорячи, получить удар в спину, щось не передбачене і жахливе. Як легко осудити когось з сторони, а в своєму домі не побачити що твориться.

Олеся навіть почала думати що воно небезпечно посилати таку дитину навчатися мови до чужої людини в хату. Чого гіршого і може щось там потягнути і тоді тьотя Ірина взнає про таку неприємність. Потрібно спочатку вирішити з тими грошами, лиш коли щось таке в характері від народження, як таку проблему вирішити, хто в такому зможе щось змінити, ще коли хлопець злодій, воно також неприємно, лиш не так, а коли такою така красива та розумна дівчина, та ще з такої порядної родини, аж ніяк пояснити таку справу.

Червень - останній місяць шкільної науки. Того ранку Ліза не могла дочекатись щоб Тамарка нарешті пішла в школу. Вона на прощання не поцілувала дочку як завжди а лиш холодно торкнулась своє щокою її щоки. Коли Ліза почула як шкільний автобус рушив з місці і поїхав, вона швидко направила в спальню дочки. Руслан ще спав, Ізабелла також.

Ліза піднявши матрац, побачила того зошита який стояв по середині. Тремтячими руками вона взяла його і понесла на кухню. Сівши за столом вона висипала з нього усі гроші; все

було так як сказала Олеся. Але коли Ліза перерахувала, грошей виявилось більше, не сімсот сорок, а дев'ятсот двадцять.

Ліза поклала зошита на кабінет вгорі, збрала долари і почала думати. Математика була простою: якщо в березні коли приїхали Ковальські Володька знайшов сімсот сорок, тоді виходить до сьогодні пройшло дев'ять тижнів. Додати по двадцять доларів на тиждень - в результаті сума яку і було знайдено. Виходить що кожних двадцять доларів попадають сюди один раз в тиждень. Тепер залишалось взнати від якого часу збираються гроші і може там знайдеться якась зачіпка, за яку можна зловитись щоб щось взнати.

Відчинивши телефон, Ліза поділила на калькуляторі суму на двадцять; вийшла цифра «46». Ліза зайшла в режимі календаря і почала листати назад сорок шість тижнів. У неї вийшов тиждень в якому була дата 5 - 11 червня, дві тисячі четвертого року.

Ліза стала думати що тоді могло відбуватись...

Пригадати Ліза нічого не змогла і вона зателефонувала до Олесі. Олеся почувши вирахований тиждень, від якого брала свій початок таємна каса Тамарки, Олеся також не змогла зразу зорієнтуватись, лиш сказала коли пригадає щось, тоді обов'язково зателефонує назад.

Буквально через десять хвилин, в Лізи пролунала мелодія на телефоні, телефонувала Олеся:

- Так Олеся, я слухаю.

- Ліза, ану оглянь коли саме ти мала сон про малу що вона грала на скрипці. Мені здається що було дуже жарко тоді як ми сиділи і ти розповідала мені про сон. Я просила щоб ти записала його собі в щоденник.

- Хвилинку я вже біжу погляну.

Ліза швидко знайшла в своїй спальні щоденника, відчинила розділ «2004», і вжахнулась: сон якого Ліза розказувала був в червні.

- Ліза що там?! - Олеся не могла дочекатись.

- Ти правою була Олеся: сон був в червні.

- Воно нічого страшного, якщо б інший місяць, там також якісь події відбувались хоча може ти нічого не записала собі. А ти ще поглянь в її скрипку чи там грошей немає в середині.

- Давай Олеся, я вже не можу дочекатись коли мала повернеться з школи. А ти до речі ніякі вже історії про сиріт не придумала цього разу?

- Ні, вона ж не знає що ти знайшла гроші, лиш про Володьку не признавайся Ліза нічого.

- Сьогодні вона на допиті а не я. Вона мені буде признаватись звідки гроші тягає вже рік часу. За Володьку ніхто не визнає нічого.

- А може зроби тест: поклади у гаманець Віті лиш сорок доларів і на протязі місяця підглядай коли саме вона візьме.

- Я не зможу чекати скільки. В мене її гроші на руках, нехай пояснить звідки вона їх взяла. А ти Олеся дивись щоб Ліля не взнала нічого; ще Наталі проговориться.

- Що ти Ліза? Я що п'яна про свою родину таке розказувати. Тамарку ще є надія виправити а таке хто б говорив стороннім людям.

- Буду вправляти її сьогодні, не сумнівайся Олеся.

Олеся зачинивши телефон, лиш зітхнула і взялась за щоки. Але вона не могла вже цього разу нічого зарадити племінниці, яку також рахувала злочинницею.

Ліза нарешті дочекалась коли автобус привіз дочку. Почувши що Тамарка біжить по сходинах в Лізи почались трястись руки. Вона почала ходити кругами по кімнаті і думала як правильно почати розмову. Ліза старалась з усіх сил щоб вдержати себе в руках, та нормально почати допит. Почувши що дочка пішла в свою кімнату, Ліза відправила малого на двір щоб грався коло хати а сама взялась за справу:

- Тамара, іди сюди! - Строго кликнула Ліза.

- А що таке мамка? - Спокійно запитала дочка, нічого не підозріваючи.

- Зараз ти мені поясниш «що таке».

Тамарка прийшла і стала напроти мами і шкільній формі. Вона перехилила головку і в цей час виглядала невинною і красивою. Ліза відвернула очі: в неї перемішались почуття гніву і ніжності, ревності за правильні поступки і материнської любові. Ліза підійшла до вікна щоб дивитись на вулицю, запитала здержаним голосом:

- Тамара, скажи мені правду: звідки під твоїм ліжком взялось скільки грошей?
- А ти звідки знаєш? - В голосі Тамарки прозвучала цікавість і аж ніяк не почулось страху, якого так впевнено чекала Ліза.
- Я знаю, лиш не знаю звідки в тебе такі гроші?
- Це наш секрет.
- Що ти сказала? Я тобі зараз покажу секрети! Ти дальше в тата?
- Мамка, що ти так про мене? - Образливим голосом запитала Тамарка, - я тоді для тебе сказала що такого ніколи не буде вже. Я не хочу щоб ти робила мені, як колись в школі давно.

Лізу немов хтось приголомшив. Вона повернулась до дочки і поглянула в її очі. Тамарка своїми синіми очами щиро дивилась на маму: без страху, без будь-якого бентеження. Ліза запитала вже спокійніше:

- Тамарка, я тобі вір'ю, лиш немає ніякого пояснення де ти взяла таку суму грошей і я тебе заставляю щоб ти мені призналась, так що буде тобі як колись в школі неслухняній учениці. Ти сама розумієш і знаєш що зможу тебе заставити поки що.

- Я не скажу, мені не можна, а коли хочеш знати тоді сама запитай. - Тамарка витягнула свій телефон, знайшла якийсь номер і протягнула мамі.

- Хто там такий?

- Запитай сама тепер. - Кивнула Тамарка і зробила великі очі на маму.

Ліза поглянула на екран на якому було висвітлено «Grandpa Arc». Ліза зітхнула і промовила сама до себе: зрозуміло хто нам проблеми робить.

Через десять хвилин після розмови з дочкою, Ліза набрала до Олесі. Олеся вже не могла дочекатись на дзвоник від неї.

- Так Ліза, як ти там?

- Ой Олеся, не повіриш.

- Давай розказуй як там моя бідна племінниця.

- Бідна? Щоб ми ще були такими бідними як вона.

- Давай конкретно.

- Одним словом винуватий в наших переживаннях мій батько. Справа була такою: в червні місяці, минулого року, мала знала що я вагітна з Ізабеллою. Вона зустрівшись з дідом Арком, йому призналась, думаючи що дід нічого не знає. А він тоді з нею домовився: щоб вона не злилась що мама знову щось таке робить, як вона колись злилась на малого Руслана, дід їй запропонував спільний бізнес. Одним словом від того часу, кожної неділі дає їй двадцятку. А вона складає гроші і коли я скажу щоб побула з малою, вона не відмовляється. А не признавалась вона тому, щоб я її не заставляла з малою сидіти постійно.

- Ой ти подумай лиш Ліза! - З радості почала сміятись Олеся. - Але мала хитра у вас.

- Я думаю що мене тато питає постійно: як там Тамарка? Чи маленьку любить? а тут ось що.

- Але що має терпіння гроші ховати а не купляє собі чогось.

- Кажу тобі що бізнес роблять. Тамарка буде купляти золото і продавати. Гарік її в своєму магазині вітрину покладе для неї, все вже домовлено і вона буде починати свій ювелірний бізнес. Спочатку безплатно один рік а так буде їм кілька відсотків платити поки не перейде в своє приміщення. Від шістнадцять років напевно, тому що вона зареєструє офіційно на себе.

- Ой натуральна кавказька Арланка у вас Ліза.

- Кого маємо, того маємо Олеся.

- Дякую Ліза що ти мені сказала, я вже буду спокійною і навіть буду радіти за племінницю.

- Давай Олеся: тоді до вечора.

Ліза пішла в свою спальню, витягнула вирізьблену шкатулку, яку їй подарували з Косова. Вона принесла Тамарці, щоб та складала туди свої гроші і більш не прятала їх від мами в якомусь зошиті.

- Це буде твій сейф. - Промовила Ліза.

- А він з України?

- Так: зроблено в Карпатах, Handwork. Made in Ukrainian, Kosiv.

- В Карпатах, - взявши шкатулку, прошептала Тамарка, - там в Карпатах, де росте квітка едельвейс... - Вона поцілувала маму в знак подяки а Ліза пригорнула і поцілувала її кілька

разів: за пропущений ранком поцілунок, за те що не поцілувала при зустрічі після школи, і ще тому, що Тамарка не такою поганою а навпаки розумною і усіма любимою.

Коли вже закінчилась школа, Віктор з Лізою поїхали по адресу який дала їм Ірина Левчука. Насправді виявилось що тут не мешкає одинока жінка, яка самотньою скучає, тут приватна школа. Знайшовши будинок в якому жила Євгенія Теодорівна, Віктор заїхав на заїзд і побачивши старшого чоловіка в гаражі, підійшов до нього.

- Дорого дня вам. - Привітався Віктор.
- Добрий день. - Чоловік протягнув руку Віктору.
- Вітя. - Промовив Віктор.
- Теодор Іларіонович. - Відказав дядько і додавив. - В мене румунське ім'я, так що не звертайте увагу аж так; рахуйте мене за свого українця.
- Єлизавета, - протягнула руку дядькові Ліза.
- Дуже приємно панове. - Взявши Лізу за руку відповів Іларіонович.
- Ми по поводу навчання дочки нашої приїхали. - Пояснив Віктор.
- Знаю про вас. Женья має вже три дівчинки, ваша буде четвертою в неї. Минулого року навчались в нас шість української мови, десять російської і п'ятеро дітей румунську вчили.
- Бачу у вас приватна школа тут.
- Так можна сказати. В моєї Жені, учні - це вся радість. Ми маємо свою рекламу таку на Інтернеті, лиш знаєте скільки тут в нашій місцевості різного бізнесу, але і Женья має заняття також з дітьми.
- А вона лиш дівчат навчає чи хлопців також?
- Є хлопці також. Але цього літа на українську мову дівчата самі. Може ще хтось зголоситься до нас. Знаєте Вітя: хлопці не так вчитися хочуть дуже тут.
- Воно правда. - Погодився Віктор.
- Пішли сюди, Женья тут за хатою на сонечку читає щось собі. - Вказав рукою батько вчительки та пропустив перед собою подружжя.

Віктор з Лізою, пройшли з дядьком. Вони побачили жінку середнього віку, яка була худою і на вигляд нагадувала геть чисто українську поетесу Лесю Українку. Побачивши гостей, жінка заговорила першою:

- Добро дня вам земляки. Ірина Василівна повідомила мені про вашу принцесу. Вона так вихваляла її, що я вже не можу дочекатись щоб ви з нею приїхали сюди. Казала що вона досить гарно говорить по-нашому, тому що я мала учнів, які взагалі не знали навіть привітатись по-українському. А ми навчимо її так, що вона може в консульстві працювати пізніше або журналісткою в діаспорі тут.

Познайомившись з Євгенією Теодорівною, виявилось що вона мала сім'ю свого часу. Колись у віці двадцяти дев'яти років, Євгенія попала разом з чоловіком в аварію. Чоловік помер в лікарні а її доля посадила в коляску. Також у них був один син, який в даний час навчався у Річмонді в якомусь коледжі.

Вчителька пояснила що проводить заняття два рази в тиждень, тобто для українців буде середа і п'ятниця по дві години занять: з сьомої вечора по дев'яту години.

Віктор з Лізою погодились, їм подобалась вчителька і вони домовились коли зможуть приїхати на перше заняття вже з дочкою.

Повернувшись додому Ліза побачила Олесю і Марійку на заїзді. Юра щось дивився до машини тещі. Олеся знала куди вони їхали і почала випитувати про навчання а так пішла поспілкуватись з племінницею:

- Я почула що ти збираєшся магазин свій відкривати? - Тихо запитала Олеся Тамарку.
- Ще не скоро... - Замріяно відказала племінниця.

- А як називатись буде твій магазин? Чи ти ще не придумала назву?
- Придумала вже давно, лиш я ще маю рости.
- А яку назву придумала якщо не секрет?
- Я нікому не кажу, лиш вам можу. Але не хочу щоб Валерик знав, він буде сміятись з мене що я ще нічого не маю а вже кажу всім.
- Ніхто не взнає з хлопців: ні Володька, тим більше Валерик. - Пообіцяла Олеся.
- Магазин буде називатись «Едельвейс». - Прошептала на вухо Тамарка.
- Ой як гарно. Сама придумала, чи хто підказав тобі?
- Мамка мені такий ящик малий дала щоб там гроші були і сказала що він там зроблений де росте квітка едельвейс.
- Яка ти романтична в нас. - Олеся обняла племінницю і прихилила до своїх грудей.
- А для мене буде скидка в твоєму магазині?
- Може бути, якщо ви купите чогось багато.
- Справді будеш мати бізнес, коли вже так міркуєш по-дідовому.
- Лиш нікому ні слова. - Попросила Тамарка Олесю. Олеся похитала головою приклавши палець до вуст.

Віктор тим часом розмовляв з мамою.

- Я думаю, що мала собі знайшла сама досить розумне заняття. Там будуть ще дівчата навчатись, буде мати друзів. Тут сама бачиш яке життя: для дітей скудота хоча вовком вий. Ще під час школи так собі: день пробігає швидко а літом лиш ролики і той магазинчик що на розі вулиці. Коли ще їй було десять років, воно так собі: з Володькою гралась а зараз він вже за дівчатами заглядає а вона також підросла. А ще коли купить малий Василів машину і почне тут їздити постійно, так наша мала просто від самотності буде з ними тягатись і буде така компанія в неї. А вчитись вона може, не так як я свого часу не любив. Навіть взяти те як вона грати навчилась і гроші не дарма платила за неї мама Таня.

- Правильно Вітя. Вона буде мати друзів і вже навіть перед цими хлопцями не буде виглядати такою жалюгідною; тим більше перед Наталею.

- Вони там після уроків собі сидять, історії розповідають, печення, сік і так далі. При чому розмови повинні іти лиш тією мовою яку вони вивчають.

- Ти подумай як розумно і оригінально. А де Ірина знайшла таку людину?

- Олег працював з Іларіоновичем, батьком Жені.

- Ой я забула, Олеся говорила мені скоріше.

- Казала нам вчителька, що коли хтось з батьків приїжджають за дітьми, діти розходитись не хочуть; цікаво їм там.

- Знаєш Вітя: є люди такі що уміють з дітьми говорити, навчити і діти їх люблять дуже. Наприклад твоя Ліза: вона так само. Але Ліза мови свою не навчить по тій причині, що вчитель чи вчителька повинні бути чужі люди. Саме тоді учень чи учениця уважно слухатиме їх.

На їхню розмову надійшов Лев. Він ішов пішки тому що з собою провадив собаку. Лев знав що Марійка в дітей і тому прийшов за нею. Ще була причина така що Ростислав привіз фотопортрети які він зробив. Ростислав вибачався за запізнення, так як зараз багато відбувалось весіль і він був завантаженим. Також він пояснив Леву простий принцип: головне щоб людину зловити в об'єктив а вже на фото вона почекає; нікуди не подінеться.

Віктор пообіцяв приїхати щоб Ліза взяла портрети і віддати свою частину грошей, як було домовлено в родині.

Лев був у веселому настрої, він ставши заді схопив Марійку за талію. Марійка почала визволятись від його обіймів, щоб той перед сином такого не показував, лиш Віктор ще моргнув на Лева щоб той не відпускав маму.

В той час ніхто не звертав увагу що відбувається з домашніми тваринами, лиш коли Ліза запищала в коридорі, усі оглянулись. Ліза вийшовши з хати перелякано трималась рукою за груди. Вона пояснила що кіт на великій швидкості з гуркотом влетів крізь двері а так в коридор і проскочивши її між ногами, помчав вгору по сходах. Насправді Мухтар побачивши kota який виходив з гаражу, кинувся на нього а той рятуючись шмигнув в хату.

Лев почав розповідати як колись в Абхазії він бачив одного разу коли кіт не маючи куди подітись від собаки, стрибнув у воду і з переляку почав плисти як лишень зміг. Собака був стрибнув за ним, але так як він був волохатим, набрав багато води і не зміг того догнати. Після того хлопці ловили kota і собаку, лиш кіт вже вивчив де можна була перестрибнути через потік: підбігав туди і стрибав а собака вже не хотів стрибати у воду; запам'ятав невдалу погоню і кілька бігав по березі та гавкав.

Усі почали сміятись а Марійка запитала чоловіка:

- А ты зачем таким плохим был? Зачем с животных издеваться?

- Нет Машенька, этот кот был плохим: он в соседа маленькие утки воровал, и на меня лично всегда шипел. А мы просто построили соревнование для них, то есть такой вид спорта.

- Как это кот шипел на льва? - Запитала жартуючи Ліза

- И такое бывает иногда дорогая. - Відказав Лев.

29

За кілька днів, прийшов лист з України на ім'я Лізи. Лист прийшов з Івано-Франківська, написаний а вірніше надрукований, батьками Тані Бойко. В листі говорилось про те що вони узнали від Василя Савченко, а та узнала від Галі Михасевої, про те що у Віктора і Лізи народилась дівчинка. Хоча привітання запізнилося на половину року, але як тільки сім'я Бойко узнали, тобто минулого місяця, так зразу написали листа. Крім щирих побажань, батьки ще описували про своїх дітей; також були фото.

Олеся похвалилась на роботі Лілі, а Ліля бажаючи похвалити перед Ковальськими Лізу і заодно Олесю, переказала все Наталі, таки того ж вечора.

- Знаєш Ліля, - почала Наталя, - моя мама зразу сказала що вони прикидаються бідними а грошей в них багато. Сама подумай: ти могла б зараз чужих дітей спонсорувати просто так собі за щире спасибі? Я вже про себе мовчу: поки віддамо увесь борг Юрові, поки на ноги встанемо - роки пройдуть.

- А мені ще Олеся говорила що мала їхня на курси піде учитись української мови. Знайшли таку вчительку, яка проводить навчання на дому. - Підкинула Ліля.

- Бачиш: ще музичну не закінчила а вже знову курси платні. Вони з Парижу лиш приїхали і напевно скоро далі пойдуть кудись. Мені Василь каже що Віктор не хоче взагалі робити в гаражі: так собі йде щоб в хаті не сидіти. А ти подивись на старих, на батьків тої Лізи: Аркадій що він робить? Поїде в Бруклін, піде нап'ється кави на тротуарі, постоїть в магазині тому що вони мають, пожартує з покупцями і вже в ресторан на обід. З обіду прийде, порухає виручку з Левом і вже там на комп'ютері щось замовлять і додому. Що їм в голові Ліля? Магазины працюють, дівчата там стоять за прилавком, людей переконають яке в них золото, які в них ціни низькі, який в них сервіс і гарантія вигідні і так далі. Одним словом живуть ті Арлани, як не раз показують в серіалах про мафію італійську. Вони така ж сама мафія, лиш абхазька. Хто знає де вони золото беруть і як розраховуються за нього. - Махнула рукою Наталя. - А Тетяна та в тому аеропорті: ми як приїхали, я її так не пам'ятала від весілля їхнього, ну як Віктор женився я тоді її бачила один раз. А коли в аеропорті побачила, дивлюсь а вона не змінилась взагалі, така намальована, ще дівки бавиться, не дивлячись що онука в неї вже ростом з нею порівнялась. Але що говорити: гроші є, різні креми, ванни, масажі, і таке інше. А про Лізу я взагалі мовчу: троє дітей вродила а сама як вісімнадцятка; струнка як смерічка. Лиш стане чи сяде коло того Віктора і тулиться щоб її погладив, не дармо її звали Лялькою, вона лиш для того напевно на світ вродилась. Але чому двом не кохатись як є з ким йому а також їй. Донька стане поруч Лізи і виглядають обидві як сестри. Погляне який хлопець і не знає з якою першою знайомиться.

- Ліза не працює від коли Тамарка народилась, чому її не виглядати гарно?

- Так само і він працює: покрутиться в гаражі і вже додому а ранком з ліжка не може підняти його Юрко. А тому що жінки з півдня, вони так уміють що нам такого не снилось.

- Виходить що збавляється Лялькою Вітя, - зітхнула Ліля, - в них не те що в нас з тобою.

- Лиш ти Ліля щоб не переказала щось Олесі, я тобі так по секрету відкрилась.

- Що ти? Ми ж свої люди. Я тобі гарантую мовчанку по ліміту.

- А де ти кажеш що мала буде вчитись їхня?

- Тут в Мінеолі.

- А воно від Мерріка далеко дуже? Я питаю тому що ще так не знаю відстані.

- Так як до нас сюди: трошки вище таки по нашій дорозі.

- А хто малу возити буде сюди кожен раз?

- Два рази в тиждень заняття, на дві години. Вже хтось привезе: може тих дві години в мене почекає а може в тебе навіть щоб два рази не їхати. А ще можливо що хтось буде з учнів десь поблизу Мерріка і батьки чергуватись будуть.

- Слухай Ліля: хтось може привезти а вже мій малий її відвези додому. Ми ось купимо йому машину і нехай собі молоді возять одне одного. Ти не подумай що я їх не люблю чи щось так зі злости про них говорю. Ми з Василем цінімо те щ нас забрали сюди, допомогли нам а все через Лізу виходить. Олеся не змогла б потрапити в Америку коли б не Ліза. Навіть коли б Ліза не захотіла просто, все одно Віктор нічого б не вдіяв, так як він приїхав до їхньої родини. Але Ліза не тільки має гроші, вона як бачиш допомагає другим. Навіть взяти про тих дітей що вони спонсорували в лікарні. Багато людей мають гроші, але мало так поступають саме як вони поступили. Просто мені трошки не подобається як люди мають гроші а вдають з себе бідних. Але може я ще так не розумію як тут життя побудоване, а може в них така єврейська манера і воно нормально все. - Наталя махнула рукою а Ліля ледь не розсміялась побачивши як звістка про те що Тамарка буде тут поруч навчатись, перемінила Наталю.

На наступній день, Ліля не могла дочекатись вечора щоб розповісти Олесі про вчорашню розмову з Наталею. Ліля лиш ходила і час від часу питалась яка вже година:

- Що ти маєш як в нас говорили старі люди «здибанку» після роботи, що так вертишся увесь день немов на шило присіла? - Поцікавилась Олеся в Лілі.

- Ні, Володимирівна. Я маю тобі розказати яка Наталя смішна людина.

- Так в чому питання? Я тебе слухаю уважно.

- Не можу.

- Чому не можеш?

- Я ж пообіцяла ся і дала гарантію «мовчати до ліміту».

- Який ще ліміт в тебе такий?

- Моя гарантія діюча двадцять чотири години від часу обіцянки.

- Тому ти себе так мучиш?

- Зате пізніше буде чиста совість і дотримане слово.

- А Наталя знає твій ліміт гарантії?

- Ти що Володимирівна? Дивись не проговорися мені перед нею.

- Також даю гарантію, лиш ліміт значно довшим. - Засміялась Олеся.

- Тоді мені ще дві години терпіти.

- Терпи коли така справа. А я краще піду геть щоб тебе не спокушати.

- Давай Володимирівна; також мудро.

- Давай я тобі розкажу таку бувальщину з нашого краю. - Олеся повернулась до Лілі.

- Розкажи.

- Було два чоловіки: один коли щось почує, не може щоб не розповісти усім людям. Одного разу його товариш говорить: я тобі розказав лиш щоб ти нікому. Той відповідає: постараюсь. Товариш до нього знову: візьми в мене п'ять карбованців і тоді я буду спокійним що заплатив тобі за те щоб ти таки мовчав. Вже якось тобі совість не дозволить розголошувати те що я тобі розказав. Той взяв і пішов з грошами додому. Через якийсь час приходить знову до товариша свого і говорить: я приніс тобі п'ятку назад. А в чому справа? - питає товариш. А знаєш, по-різному може бути, а так я буду себе відчувати спокійніше!

Олеся і Ліля розсміялись.

- Давай ще послухай одну історію, яка буквально відбулася в гаражі минулого тижня; Юра розказав мені.

- Послухаю, час пройде скоріше. - Погодилась Ліля.

- Коротше приїхав до них якийсь тип в гараж. Там вже йому зробили машину, він пішов платити гроші в їхній офіс. Вітя там щось рахує а він дивиться на фото: там на столі в них стоять фотки з дітьми; такі сімейні. Питає той чи вони мають дітей. Вітя відказує що так: в нього троє, в Юри двоє. А після Вітя його питає чи в нього є дружина і діти, а він відказує що не думає про таке. Питають чому: він каже що слухав якусь передачу чи книжку читав, що наша земля має забагато жителів, і він вирішив щоб не одружуватись, не мати дітей, більш того: він сказав коли б більше людей так думали як він думає, не було б глобального потепління. А Юра мій ніби мови не знає так, лиш тут йому хватило пояснити тому типу. Каже Юра йому: «школа що твій тато не прочитав таку книжку, точно не було б глобального нащадка в нього».

Ліля знову розсміялась на увесь ресторан а Ольга Олексіївна запитала з чого тій так смішно. Олеся ще для неї переказала, тут дядько Данко підійшов, Олеся повторила втретє.

Тим часом вийшов ліміт Лілі і вона повела Олесю щоб переказати слова Наталі.

Повернувшись додому, Олеся пішла зразу до Лізи, лиш Ліза була дуже розчарованою; Олеся поглянула на її жалюгідний вигляд і запитала:

- Ти чому такою?

- Ой, не питай краще.

- А все ж таки?

- Торту взялася спекти а такий вийшов що викинула геть. Ось така з мене господиня, шкода що Вітя такого гарного фартушка купив з українським орнаментом мені.

- А може там чого додати було потрібно?

- Куди додати? Його навіть вже еноти не захочуть з'їсти, не те що хтось з людей.

- Облиш, - махнула рукою Олеся, - хоча ти себе зганьбила так в питанні господині, інші думають зовсім в зворотному напрямку про тебе і вас усіх.

- Хто такі?

- Пішли я розповім тобі як Наталя може змінювати свої погляди, лиш почувши ім'я вашої Тамарки; а ти про свого торта зараз швидко забудеш.

Тамарка поїхала з батьками щоб познайомитесь з вчителькою яка повинна буда її навчати українсько мови, грамоти, а також розповідати історію України.

В Євгенії Теодорівни, будинок був в два поверхи, він був обкладеним червоною цеглою. Старі вікна були вузькими зате високими. З переду хати був ганок, дашок якого підпирали білі стовпчики. Доріжка до входу була також з цегли, правда вигляд її говорив що вона вже дуже давньою і між цеглинами проріс зелений мох.

Тамарка звернула увагу як навколо хати було все зарослим, вона звернула увагу на те що тут знаходились колись клумби квітів, але зараз коли було літо, тут не можливо було розібрати що росте на цих ділянках. Тамарка зразу зробила порівняння якими охайними знаходяться клумби в бабусі Марусі і в бабусі Тані.

Двері будинку були відчинені і опинившись в середині старого дому, Тамарка стала розглядатись по сторонах.

Вчителька проїхала на своєму кріслі перед батьками дівчини і вказала на приміщення класу. Саме це була простора кімната, а на стіні була почепленою справді дошка як належить в школі. По середині класу стояло три довгі лавки, на подоби церковних, а перед ними квадратні столики з проходами. Також в куті стояли запасні столики, коли б була потреба в них.

Вчителька пояснила що вони самі першими приїхала а зараз під'їдуть інші батьки з своїми дітьми. Поки прийшлося чекати, Ліза почала розповідати про доню, як вона вже навчилась грати і як любить скрипку. Правда Євгенія Теодорівна зупинила Лізу в попросила щоб Тамарка сама розповіла, при тому українською мовою. Тамарка почала хвилюючись тим що вона так не може як мама, на що вчителька відказала:

- Першим правилом, яке існує від того часу від коли тут навчаюся діти, являється саме таке: «Тут лиш соромно мовчати а говорити потрібно як вмєш». Саме в цьому полягає навчання і виправлення помилок як лексики так само граматики, - пояснила Теодорівна.

Коли вже приїхали інші батьки з дітьми, усі почали знайомитесь, а сусідка вчительки принесла печення і напитуку щоб люди просто так не сиділи. Вчителька показала скільки вона має картинок з малюнками тварин, овочів, одягу, побутових речей та інструментів, щоб учні дивлячись на них могли запам'ятати, як такі речі називати тією мовою яку вони вивчають. В кінці співбесіди все було домовлено: скільки платити, коли починаються заняття і так далі.

Повернувшись додому, Ліза пішла до Марійки. Правда Марійки не було вдома, був як завжди дід з бабою. Ліза почала їм розказувати про нове заняття Тамарки.

- А кілька коштує так вчити дитину? - Поцікавився дід.

- Буде два заняття, на тиждень. Кожен раз по дві години, тобто в тиждень чотири години і кожна година п'ять доларів. Звичайно ціна добровільна, лиш усі звичайно погодяться.

- І тій жіночці так хочеться за такі гроші морочити собі голову з чужими дітьми?

- Діду, послухайте і давайте порахуємо разом: в неї увесь тиждень розписаним: в понеділок і в четвер румунська мова, у вівторок і суботу російська а середа з п'ятницею, наша українська. В даний час на нашу мову є разом з Тамаркою шість дівчат. Коли ми були першим разом, тоді було троє а наша четвертою. Я не знаю як там з іншими мовами, лиш на російську є мабуть більше. Нам батько вчительки сказав що минулого літа було усіх двадцять одна дитина. Тепер візьмемо заробіток минулорічного тижня: 20 доларів помножити на двадцять один; виходить 420 доларів. А тепер порахуйте що вона працює з дітьми по дві години в день, тобто на тиждень всього лиш дванадцять годин. Розділимо і в нас виходить що на годину вона одержує тридцять п'ять доларів, хіба вона мало?

- Дійсно так є Лізочка, а я думав що мало вона має.

- Тому що ви думаєте по такому порядку: на годину п'ять доларів за одну дитину. Звичайно кожній мамі чи батькові не дорого виходить, лиш усі гроші в одну скриньку вкидаються.

- Дід думає по-нашому, - пояснила Настя, - а ти Лізочка рахуєш вже так як євреї.

Усі троє почали сміятись з того що сказала Настя.

- Тоді кілька вона має за сезон? - Вже зацікавився дід Федір.

- В Тамарки буде тридцять уроків. За сезон ми заплатимо три сотень.

- О, вона купу грошей буде мати. Тепер разом як буде двадцять один?

- Шість тисяч триста. - підрахувала Ліза.

- Маєш тобі! - вигукнув дід і вдарився долонею по коліні.

- А діти навчить за літо добре? - Поцікавилась Настя.

- В неї там програма виробленою є: швидко і пам'ятають діти.

- Може би нас з бабою англійської навчила? - Засміявся дід Федір.

- Що ж ви діду: ми хочемо щоб більше наших рідних українською розмовляли, щоб діти мали з ким а коли ви навчитесь англійської, тоді вже не захочете по-нашому з дітьми спілкуватись. - Засміялась Ліза.

- А як Тамарка там; вона вподобала собі учительку? - Почав далі питатися дід Федір.

- Там вона печення поклала і напитуки, а серед них був березовий сік. Тамарка так полюбила його, ми заїхали по дорозі і купили три банки по три літри.

- А вона хіба ніколи не пила соку березового?

- Говорить що не пила... Мені самій дивно якось, лиш так вона сказала нам.

- Будемо знати вже і скажемо щоб купила Марусі для неї, коли вона прийде до нас тут.

- Вітя також казав що корисно пити сік з берези. Правда він там в Білорусії коли в армії був, так його вже випив скільки, що не дуже йому хочеться того соку.

- А там ростуть берези напевно так само як в Росії. - Підказав дід.

- Добре що мала хоче вчитись, - промовила Настя, - таку дитину можна вчити, щось з того вийде, а коли не хоче що може учителька зробити?

- Ой ви пригадали мені подію давню, - почала сміятися Ліза, - колись так як ви сказали, Ріта не хотіла навчитися плавати. Ми тоді були там на Кавказі і були над річкою з дітьми. Там були хлопці трошки більші від нас і запитали чому ми не купаємось. Ріта сказала що вона не плаває і не хоче. Я зразу зрозуміла що зараз біда буде і швидко вибігла на такий стрімкий берег, стала дивитись згори, а Ріта давай з ними щось там сперечатись. А грузини взяли і затягнули її у воду, просто в такому платті літньому. Ріта пищить не своїм голосом а вони її на таку ділянку де вода глибша і дивляться що вона робитиме. Ріта бідна і руками і ногами, як лиш може, голову намочила і кричати хоче і води в рот набрала; все за одним разом.

- Та втопити могли лиходії! - Вигукнув дід Федір.

- Їх було троє, воно б не допустили до того. Ріта мала таку косичку кучеряву, взяв б якийсь тай витягнув б її спокійно. Просто так вчили її плавати. Один нирнув під воду і сплив просто під Рітою, її підняв вгору а вона ще більш налякалась; не знала що таке з води вилазить. Він її до берега, Ріта вийшла віддихалась і давай знову до них, вона такою була: хто її вдарить а вона далі до нього, щоб ще їй дав. Потім кричить мені щоб я спускалась до них, тому що вона вже трошки плаває і ще мене навчити хоче.

- Ти подумай дівонько. - Сплеснула руками Настя. - От дівчисько яке було!

- Я не пішла звичайно до них, так стояла і дивилась а Ріта полізла знову у воду.

- А додому мокра прийшла? - Запитав дід Федір.

- Поки додому, вже висохнуло плаття: там тепло і вітер такий літній. Правда жалілась що їй у вуха води набралось, а я сміялась з неї всю дорогу додому.

- А в нас було на оборот колись, - почав пригадувати дід, - Олеська хлопця топила в Бистриці. Щось її там назвав якось а Олеська була такою дівкою що мала силу: хапнула того і в воду носом. Діти крик нарobili аби не втопила дівка, а Олеська таки не пускає. Той вже бульки усі випустив які міг, ногами бовтається у воді а Олеська тримає і що хто її вдіє? А вже як він геть чисто ослаб, вже думали діти що втопила воно його, Олеся витягнула. Той як почав випльовувати воду, кашляти, щикати, та як лиш міг аби відійти. Виліз рачки на берег, по піску руками бідняга і аж вже коли відхлипнувсь, почав щось там на неї. Він вже боявсь, лиш так трохи аби перед дітьми ніби він щось її може зробити. Ось таке було Лізочка з Олеською нашою. Вона була такою міцною дівкою і тепер нічого не бракує їй.

- Та я думала що якесь виросте не знаю що, з того дівчиська. - Призналась Настя.

- Зараз вже знаєте що з «того дівчиська» виросло? - Всміхнулась Ліза.

- Е, та зараз вже вона розумна і поважна така зробилась. - Похвалила Настя Олесю.

На їхню розмову прийшла Марійка. Вона вже знала про школу в яку записали Тамарку і почала вихвалити онучку. Хоча Марійка знала що саме дало поштовх до такого бажання, але все одно з сторони Тамарки, було дуже правильний зроблено вибір і бажання такі вже заслуговували на вдячність, а ще коли взяти зовсім юний вік Тамарки, коли в її ровесниць не першому плані стояли зовсім інші захоплення, як вивчення мови своїх батьків і їхніх предків...

Одного дня Аркадій з Тетяною прийшли до дітей. Аркадій поцілував усіх онуків, покликав Лізу і передав їй коробочку червоного кольору. Ліза зрозуміла що там знаходиться якийсь ювелірний витвір, вона не помилилась: відчинивши коробку, Ліза побачила золотий перстень на якому було встановлено три камінчики, трьох кольорів. Першим був голубий топаз, другим коричневий янтар і третім зелений хризоліт. Аркадій пояснив що саме символізують три кольори каменів, хоча Ліза вже знала, скоріше почувши від мами.

Ліза натягнула перстень на ліву руку, а Аркадій став любоватись як виблискували каміння. Ліза побачивши захоплення батька, встала і підійшла заді нього, вона нахилилась і поцілувала батька в щоку в знак подяки за такий подарунок. Аркадій задоволено потер долонями.

Після того він пішов до Віктора, який був в гаражі, а Тетяна почала розмову з дочкою. Вона поділилася з Лізою про плани на майбутнє які були в Аркадія. Тетяна повідомила про те що вони розмовляючи про свою хату, прийшли одного висновку: Аркадій мав в плані на майбутнє взяти Тамарку щоб жила в їхній хаті. Ліза почувши про те запитала маму:

- Тобто ви з татом думаєте що Тамарка буде жити з вами разом?

- Ні, - рішуче відказала Тетяна, - разом не буде з нами. Вірніше буде під одним дахом, так само як ти з Олесею та Юрою живете.

- Не розумію нічого.

- Що тут розуміти? В нас хоча немає два поверхи, зате є два рівні будинку. На приклад задня частина над землею а з переді нижній рівень немов наполовину підвал.

- Мама, я хіба не була у вашій хаті що так мені пояснюєш як сторонній людині? Лиш у вас один вхід в будинок, правда з гаражу другий ще, лиш він також в кухню, тобто на другий рівень як ти говориш.

- Саме там де чотири сходишки вниз, там тато покладе стіну в нижній частині сходишки забере геть. Собі вхід ми зробимо з-заді будинку, там вже тато прикинув де вирізати двері. Також викладемо собі з таких плиток доріжку щоб не ходити там по траві.

- Взагалі заїзд у вас не такий аж вузький там і гараж великим.

- З стоянкою такою вже вирішили: ми зробимо ще асфальту трошки в сторону, в ліву сторону, і ставити будемо транспорт у вигляді ялинки, тобто як в нас паркет колись ставили в квартирах. Проблем не буде і ніхто нікому не буде заважати щоб там виїхати-заїхати.

- Все бачу вже продумали.

- Не все Ліза.

- А що ще випустили з під уваги?

- Саме на цьому вся увага і звернутою в нас буде.

- Цікаво послухати.

- Питання стоїть чи Тамарка погодиться, хоча в неї буде там досить площі житлової.

- А чому не погодиться? Тут така пропозиція а ще від діда Арка.

- Ліза, тут ми будемо те все робити лиш тоді, коли вона вийде заміж. Тато так мені пояснив що поки вона не матиме чоловіка, він її не буде віддавати хату для того, щоб вона водила різних бойфрендів і подруг. Ми хочемо офіційно записати хату на неї, як на власника будинку і для цього тато сказав що в неї повинно вже бути сформоване сімейне життя також офіційно, як повинно бути в людей.

- Ой мама, воно ще так далеко а у вас вже такі плани: геть так само як в Ганни Михайлівни.

- В кого, кого? - Тетяна не знала про кого іде мова.

- В мами Наталі. Вона також вже такі плани складає про Валерика і про нашу Тамарку до речі. Просто взялася людина вирішувати долю чужої для неї дівчини.

- Нічого не вийде з того, можеш не турбуватись, - махнула рукою Тетяна.

- Ось це вже сьогодні для мене сюрприз таке почути від тебе мама.

- Більший як перстень якого тато зробив?

- Про перстень я вже знала і побачивши коробочку тут же додумалась, а ось щоб ти так про Ковальського малого, якось мені справді не привичним.

- Я щось знаю більше від тебе. - Тетяна нахилилась над столиком щоб бути ближче до Лізи.

- Мені признаєшся? - Зробила благальний вигляд Ліза.

- Лиш ти нікому: казала мала татові, тобто сама призналась діду Арку, що Валерик їй не подобається зовсім і навіть вона не думала ніколи про нього. Сказала що Абдулові хлопці хоча мають носи великі, але вони цікаві собою а Валерик лиш думає що він щось знає а він такий як віслюк; так вона висловила, правда по-англійськи.

- Вона може змінити свою думку ще.

- Ліза, він вже виріс, вона його вже бачить як хлопця дорослого, тим більше завжди буває навпаки: перше дівчата влюбляються а пізніше розлюблюють вибранців своїх. Якщо зараз він її противним, думаю що він не стане кращим для неї.
- Може і так як ти сказала.
- Одна є проблема тут Ліза, серйозна проблема: дітям нудне життя, а з нудьги молода людина може опуститись на дуже низький рівень. Добре що малий Олесі захопився спортом і має таких самих товаришів, а коли б йому спорт був не цікавив що тоді? Тоді також товариші знайдуться, лиш такі що їх цікавить щось інше. Ще добре коли там машини, навіть комп'ютери а коли вже починається з пива і так далі, що тоді? А коли наркотики підуть а за ними різні нетверезі злочини? Як бачиш тут справа такою. Дівчата також мають свої нахили в такому віці, добре що Тамарка ще вчиться любить, за мову взялась українську, а коли б її нічого не хотілось а просто так з нудьги шукала собі таких самих? Ти б тоді побачила яка проблема і навіть можливо щоб не забороняла її того ж самого Ковальського малого. Було б добре коли вона б там подружилась з якоюсь дівчиною де вони навчаються нашої мови. Тоді б їздили одна до другої, там по телефону спілкувались і так далі.
- А звідки знати якою буде та сама подружка в неї?
- Ліза, ти вже сама не знаєш що ти хочеш, - зробила невдоволений вигляд Тетяна, - ти даруй мені лиш так воно є: одне тобі не підходить, другого боїшся, третє щось тебе хвилює, і так без кінця. Чому ти не даєш дитині почути волю і своє право? Ти якою колись була, а вірніше я якою була в тебе? Я тебе допитувала за кожну дурницю? Я тобі забороняла з Олесею дружити? Я розпитувала тебе який там брат в Олесі і як він мені підходить?
- Мама, тобі Вітя подобався з першого погляду, скажи чи не так було?
- Якщо по правді; так було.
- Бачиш; сама призналась. А Олесь хіба тобі не подобалась, щоб була в мене подружкою?
- Навіть дуже, - призналась Тетяна, - а ще коли торф привезли я побачила якою вона діловою, тоді я навіть раділа що вона твоя подружка.
- А ще ти знала про рідних Віті і Олесі, а знала лиш добре все, хіба не так?
- Взагалі ти тут правую Ліза, я не правильно почала порівнювати становище навколо Тамарки зараз і як тоді було біля тебе. А ще тут в тій Америці, взагалі не розберешся: що, як, і куди. - Розвела руками Тетяна а так взялась за голову.
- Бачиш мама: я повертаюсь знову до того що ти сказала про Володьку. Взагалі Олесі таки в житті щастить: як з дітьми, так само з усім. Можливо тому що її прадід був таким співчутливим один і другий, також дід з бабцею добрі люди і мама Маруся.
- Ліза, вони не погані, ми це знаємо, але твої однокровні також не були поганими людьми. Олесь коли б так про все думала як ти, тоді напевно ти б її не позавидувала ніколи. В тебе проблема Ліза що ти з нічого таке собі розмалюєш, і не тільки: хвилюєшся десять років вперед. Чому в тебе діти не такі як в Олесі? Хто заважає щоб ти була щаслива і твої діти?
- Мама, наприклад твоїх батьків я знаю добре: були побожними дуже людьми, я відчуваю приємну гордість за них, хоча вони давно вже не живуть. А ось про діда Іллю Давидовича, я напевно знаю найменше. Звичайно я знаю багато загального, лиш яка в нього душа була, як він дивився на ті чи інші речі в житті, я трошки знаю лиш.
- Він був непоганий, для сторонніх людей був добрим, а в дома трохи сварливим. Також він бувши лікарем допомагав щиро, лиш від взятки не відмовлявся ніколи. Жалівся що такий хірург як він, повинен мати заробітну плату в три рази більшу, як та, що була в нього.
- А скільки років він прожив? Я ж рахувала скоріше лиш не пам'ятаю.
- Давидович був з вісімнадцятого року а помер сімдесят четвертого року.
- Виходить прожив лиш п'ятдесят шість років...
- А дід Андрій прожив на десять років більше. - Зітхнула Тетяна.
- Чомусь тоді мужчини не жили довго в нас.
- Сама не знаю... Вже мій тато робив на землі а Ілля Давидович не працював фізично, але серце в нього було нездоровим, а воно так буває: як не одне - тоді друге.
- Переживання дуже зношує людину як ззовні так само в середині...
- Ти правую Ліза, тому я завжди тебе буду сварити щоб ти не переживала таким що воно не вартує того.

Одного вечора Олеся приїхала з Нью-Йорк Сіті. Вона побачила Лізу яка стояла біля заїзду і щось думала. Ліза була одітою в літню білу блузу і в довгу спідницю з тонкої матерії. На волоссі були піднятими сонячні окуляри. Олеся промовила до Лізи:

- Ой, ти як справжня циганочка сьогодні.

Ліза хотіла щось відказати, лиш почувши скрип дверей оглянулась і побачила свого малого який почепившись на ручки дверей гойдався. Ліза з нагоди промовила до Олесі:

- Поглянь: ось справді циганчук малий, отак живе щоб лиш збитки робити якісь. Вчепився дверей а потім вже вони не зачинятимуться добре і Вітя ремонтувати буде.

- Щоб лиш такого лиха було, - махнула Олеся рукою.

- Правду ти сказала, - Ліза глибоко зітхнула.

- А чому ти такою яюсь?

- Я з татом говорила, він сказав що бабуся Сусанна погано відчувається...

- А може ліки якісь їй потрібні?

- Ні Олеся, вона сама говорить що її вік закінчується... Не давно мама в мене була і ми говорили про діда Іллю Давидовича, так виходить що бабусі пережила його тридцять один рік на сьогоднішній час.

- Доволі коли так: нам лиш тридцять два, майже такий вік як ми від народження прожили.

- А я б так вдовою довго не змогла бути... - Промовила задумливо Ліза.

- Куди ти б поділась? Мама наша ходила за татом сумувала, але жити потрібно коли Бог життя продовжує людині. Усі сумні були в нас довго, але воно було до того часу, поки наш Вітя не влюбився. А вірніше поки дід тебе не побачив у нас вдома. - Пригадала Олеся.

- А після того щось змінилось?

- Все змінилось Ліза: надія, переживання, сподівання, радість, зустрічі, цікавість до майбутнього, розрахунки, і так без кінця. Одним словом жилось від суботи до суботи.

- Це тому що я в суботу могла приїхати?

- Саме так.

- Ти перерахувала все те чим живе людина а коли того всього немає, тоді і жити не хочеться взагалі на цьому світі...

- А ти будеш дуже за бабусею плакати Ліза?

- Буду, хоча я повинна признати і ми змушені погодитись з тим що бабуся свій вік прожила і досить гарний.

- Ой Ліза, ми вже так говоримо немов вона справді... Людина ще буде жити а ми яюсь так вже що мені аж соромно за себе саму.

- Ні Олеся, тут все нормально і все по-людському. Коли б нам по вісімдесят років прожити, ти уявляєш собі такий вік? Ти можеш собі так лишень подумати що твій Володька вже б мав шістдесят один рік? Ой Олеся! Дід мав саме у вісімдесят шостому скільки ж років: Вітя шістнадцять а дід шістдесят один. Пригадуєш як сам Вітя не давно пригадував коли вони по фотоапарат їхали купляти з дідом і водій таксі питав скільки кому років?

- А батько Ріти скільки має зараз? він ж найстаршим з Арланів. - Поцікавилась Олеся.

- Він з сорок п'ятого; виходить рівно шістдесят.

- Люди добрі: починаєш рахувати і аж страшно робиться від того як роки пробігають швидко. - Поглянула на небо Олеся.

- Час біжить і люди також не стоять на місці, лиш головне як людина проживе виділений для неї час...

Того ж вечора, Віктор почав розповідати про те що відбувалось сьогодні в гаражі на роботі.

- До нас приїхав один мужичок, такий з вусами, одним словом він вірмен. Я йому розказую що в його машині потрібно замінити там одну штуку і скільки вона буде коштувати, а він

торгується як на базарі. Юра йому говорить що тут не кавуни продають а так сервіс вартує і дешевше зробити лиш може він сам собі.

- Що ж він відказав? - Зацікавилась Ліза розповіддю чоловіка.

- Вірмен вірменом: далі щось вигадує щоб менше заплатити.

- А ти зроби йому так як він просить і ще розкажи причину чому ти так поступив.

- Яку ще причину Ліза?

- А ти знаєш хто першим взяв мене на руки, коли я народилась на світ?

- Як хто? Мама напевно.

- Мама була другою людиною а першим мене взяв лікар-вірмен.

- Ой Ліза, - почав сміятись Віктор, - вірмен може був твій лікар, лиш не є той самий що в гаражі нашому його «Лінкольн» стоїть.

- А ти віддай Ковальському його частину грошей як повинно бути а вірменові так скажи як я тобі розказала. Скажи що моя жінка любить вірменів, тому буде йому знижка.

- Ой Ліза, Ліза, - зітхнув Віктор, - чому тобі в монастир не було піти і зробитися сестрою милосердя як мати Тереза?

- Через тебе не пішла; не дав мені навіть подумати про таку справу.

- Добре що не пішла, була б там спокусою для священників.

- Вітя, я знову про вірменів: вірмени є дуже страждаючий народ. Яких вони зазнали наруг і знущань з сторони турків, коли б ти поцікавився їхньою історією.

- Завтра запитаю і коли той вірмен мені розкаже, тоді зроблю йому дешевше а коли він не знає своєї історії, тоді скажу що він якийсь реально неправильний вірмен.

- Про мене забудь йому сказати.

- А той лікар не лишень першим взяв тебе на руки, він перший сказав комплемент про тебе.

- А ти звідки знаєш?

- Я все про тебе знаю від того часу від коли ти народилась, - підморгнув Віктор. - Він першим твою родимку побачив і сказав що ти будеш красивою.

- Так було Вітя...

- Ой побачив б я того вірмена, лікаря з Сухумі. - Віктор жартуючи відкинув голову за спинку крісла і став дивитись в стелю. - А він напевно був з такою густою бородою?

- Не пам'ятаю, - почала сміятись Ліза, - може був з бородою, потрібно маму запитати.

- А ти думала що все про мене лиш Олесю випитала, а виходить я про тебе також знаю багато деталей таких. Ану запитай маму чи той вірмен не був з бородою?

- А чому? Зараз таки запитаю. - Ліза взяла телефон і набрала до мами. Тетяна була чомусь замученою і відповіла сонним голосом:

- Так Ліза, я тебе слухаю.

- Мама: ми тут почали розмову про вірменів і Вітя знає що коли я народилась, тоді лікар був вірмен, той самий що роди приймав. А я хотіла запитати чи він носив бороду?

- Так, в нього була сива борода і сам такий здоровий дядько що коли я побачила його, налякалась спочатку. А він добрим був таким, постійно приговорював: «потерпи дорогая и мне иногда бывает больно, но живу ведь». Він щоб розсмішити жінок, так завжди говорив, немов хотів порівняти біль родів до того що його інколи закололо в боці. Я навіть пам'ятаю що звали його Арушан Гарсиванич а прізвище я забула. Напевно вже помер той лікар, тому що тоді йому було десь шістдесят років а зараз тобі вже минуло тридцять два.

- Добре мама, спасибі за інформацію; Вітя був правим як завжди.

- А коли Русланчик, твій брат покійний був народився, - продовжувала Тетяна, - тоді роди приймала одна жінка росіянка, правда ім'я забула я, зате прізвище запам'ятала; вона писалась Столярева. Молода була, але досить така жвава і розумна.

- А можливо та сама акушерка ще живе.

- Що може будете з Олесєю відшукувати її? - Поцікавилась Тетяна.

- Ні шукати не будемо, лиш коли була молодою тоді, можливо що живе.

- Мені було тоді двадцять один а їй може двадцять сім років, може більше; звичайно що живе напевно. А я б її впізнала навіть зараз.

- Ой мама: вона ж через свої руки прийняла на цей світ може тисяча дітей, знаєш людей скільки з нею спілкувались?

- Я не сказала що вона мене впізнає, а я її зможу. Справа в тому що в неї на руці так вище, був такий перець родимий досить великим, напевно такий як оливка чи мала сливка. Правда не пам'ятаю чи на правій чи на лівій...

- Тоді прізвище знаєш а перець зберігся в людини і впізнати можливо.

- Лиш краще не потрібно: почне питатись про малого а я розплачусь і така буде зустріч наша гіркуватою...

- Жаль що мій лікар був таким в роках; його точно Олеся розшукала б і мене показала йому.

- В тебе також родимка є, лиш таких з родимками в нього знаєш скільки було?

- Воно правда мама. - Погодилась Ліза.

Після розмови з мамою, Ліза підійшла до свого сінка і пригорнула його до грудей, а малий хтівши визволитись з її обіймів, не знав, чому це мама не дає йому гратись набором динозаврів, які йому подарувала бабуся Маруся.

Віктор знову звернувся до дружини:

- Як з бородою вірмена? Була борода в нього?

- Ти правий Вітя.

- Бачиш! Ти думаєш що я знаю про тебе лиш від вісімдесят шостого року?

- Я вже так не думаю. - Усмінулась Ліза, а Віктор щоб жартуючи злякати дружину, раптово схопив її за коліно.

Четвертого липня, коли усі вихідні і святкують національне свято в США, уся родина Арланів, зібралась разом в Гаріка. Батько Гаріка Тимур, привіз також маму.

Віктор з Лізою теж поїхали до Гаріка, Марійка з Левом вже там були. Правда Ліза залишила Тамарку вдома, лиш взяла Руслана і Ізабеллу. Тамарка пішла з Володькою до Абдула, щоб його хлопці не були самі, а Ліза знала що там вони будуть на очах в батьків Марійки.

Приїхавши до Гаріка, Ліза побачила Ріту, яка стояла похилившись на перерила. Привітавшись з нею, Ліза побачила що в Ріти червоні очі, лиш не від вина, а від того що Ріта недавно плакала. Ліза не стала вдаватись в деталі а перш пішла усіх привітати, лиш побачивши бабусю Сусанну, Ліза зрозуміла чому Ріта заплаканою. Мама Арланів яка завжди радо зустрічала онуків і взагалі своїх рідних як синів так невісток, лиш стомлено протягнула руку щоб привітатись з Лізою. Ліза оглянувшись на усіх, побачила такі ж сумні обличчя; вона зрозуміла що свято сьогодні не буде веселим, як бувало завжди в родині.

Розмова не в'язалась, хоча кожен хотів щось почати цікаве, щоб гості трошки розвіяли свої мрячні думки; на жаль не вдавалась сьогодні в нікого така роль. Ліза встала і пішла до Ріти. Вона почула від сестри що бабусі дні вже пораховані; таким був діагноз лікарів... Ліза вже пережила смерть своїх двох дідів, правда коли помер Ілля Давидович, Ліза була маленькою і не пам'ятала зовсім. Навіть смерть діда Андрія, яка трапилась дуже швидко і захопила усіх просто зненацька, не могла її так вразити як сьогоднішнє становище родини. Можливо Ліза тоді була юною дівчиною і як властиво в такому віці, родинне горе якось не так переноситься як в людини яка вже пройшла певний відрізок життя, і не має чим заповнити порожнину в серці, яка утворюється після того, коли рідна людина розлучається на землі назавжди...

Ліза не бачила ще такої Ріти схвильованої ніколи, особливо коли Ріта пригадала як колись давно, коли вони ще маленькими дівчатками літом зустрінулись в Ешері, а бабуся купила їм дерев'яні кубики на яких були наклеєні малюнки тварин а також букви азбуки. Ліза також це пам'ятала, тому вона без слів підійшла і обняла сестру. З очей Ріти побігли великі сльози, Ліза також не змогла себе здержувати більше.

Жалюгідне становище трошки вдалося змінити Віктору, коли той почав розповідати про вірмена, який недавно був заїхав в гараж щоб починити своє авто. Усі присутні почали

пригадувати Геноцид вірменського народу на початку двадцятого сторіччя. Кожен розказував що знав по цьому поводу, Марійка охоче задавала запитання, щоб підтримати почути сином бесіду, і щоб усі не сиділи так як справді на поминках після похорону. Марійка також подумала коли б тут була Олеся, вона б точно щось придумала щоб розрадити навіть хвору свекруху, вона б напевно почала відверто говорити як часто бувало що люди вже готовились з рідною людиною прощатись, а виходило так що так саме людина ще жила багато років. Прикладом міг бути навіть той самий дід Федір, який вже здавна збиравсь на той світ а все пережив і живе до тепер. Звичайно Марійка могла почати таку бесіду, лиш вона не була впевненою що в неї зможе вдатись така справа.

А тим самим часом Олеся зустрінула в себе Вадима та Лілю, які приїхали посидіти щоб не нудитись вдома самим. Звичайно що тут була розмова набагато веселішою як в Гаріка на подвір'ї. Олеся побачивши що Юра з Вадимом вийшли на дорогу, гукнула в слід:

- Юрка! А може заодно пройдіться до мами щоб поглянути що там діти роблять; все одно ви кудись направились пройтись.

- А діти що маленькі? - Відказав Юра. - Олежик з тобою а Володька вже парубок, як я буду ходити за ним?

- Юра, мене Ліза просила щоб я за Тамаркою пригляділа. Вона там зараз, вона пішла з Володькою до діда і баби.

- З тою Тамаркою, - махнув рукою Юра, - вже може нехай супутник замовить Вітя щоб слідкував за малою з орбіти. Скажеш що Валерки в нас не було тут і заспокояться Ліза і Вітя заодно.

В розмову вмішався Вадим, він зупинив Юру і промовив:

- Та пішли пройдемося яка різниця в який бік? Ще заодно з дідом побуду; давно вже видів його. На пса подивлюся також як він там.

Мужчини пішли по тротуарі, Юра запитав Вадима:

- Як там робота? Як Флорида? Як Василь мій в дорозі?

- Нормально. Правда побоюється що теща приїде і тут буде.

- Як приїде?

- Вже щось там Наталка шукає для неї канал якийсь щоб та приїхала.

- От біда... - Зітхнув Ковальський.

- Що не кажи Юра: теща вона і в Африці теща.

- Воно правда.

- Ти не подумай що він тобі не признається, тому ніби щось мутить, ні він про тебе гарно відзивається як про брата, просто в дорозі щось треба говорити, от сплітаємо що кому в голову збрече. А вже коли один спить, тоді музику другий слухає, або по телефоні говорить.

- Тоді ти знаєш більше за мене що там коло Васьки робиться.

- Так виходить.

- А як малий? Вже знайшов якусь роботу чи далі так як був?

- Нічого не казав Вася, напевно тиняється по Брукліні так без діла. А Вася гроші дає жінці, вона вже малому, щоб мав з чим лазити та їсти і так напевно крутиться колесо їхнє.

- Неважно Вадик. Знаєш коли був в його віці перед армією, думав собі женитись, гараж побудувати великий такий, машини робити а мене армія тримала за руки: мусів чекати коли заберуть і коли повернусь додому. По-інакшому люди тоді жили, думали також не так як зараз. Навіть молодь була якась відповідальна, на життя дивились тверезо яюсь. Зараз усім як казали в нас «море по коліна». Ти сам чув як Леся казала щоб за малою подивитись: Ліза так переживає за неї і взагалі за дітей, а діти собі ростуть як усі тут. Що тут зробиш: переживай чи махни рукою і свисти; нічого не зміниш. Хоча самої Лізи жаль мені, зразкова людина...

- Воно Юра і в нас там вже не так як було; все змінилось також.

- Я знаю: світ змінився повністю, я б навіть сказав: здуріли люди. Де таке коли було як зараз? Люди нічого не цінять, за ніщо не дбають, не планують а просто так аби день до вечора. Я з малим не раз пробую говорити, пояснити що яюсь треба вже думати про життя а він як той м'яч, що він сам його копає. Дивиться на мене, як в нас казали «як баран на мальовані ворота». А може думає там в своїй голові: що той старий хоче в мене?

- Дивись Юра подумай сам: зараз прийдемо до вашого діда, різниця в роках велика що не кажи: більше сорок п'ять літ! А поговорити ми можемо про щось, подумаємо також майже однаково, він з нами погодиться а ми з ним само собою. А тут як помітив про малого свого: різниця на половину а не договоришся нічого; ні на яку тему. Дійсно як ти кажеш: подуріли люди. Що наприклад малому Василевому бракує? Здоровий як бик, красивий, не кривий не горбатий. Бери хлопче вивчи мову, а не можеш так скоро, тоді йди на роботу до наших. Роби, гроші заробляй, женись, заводи діти і живи як люди. Але де він так хоче: буде так лазити по тому Брукліні, в старих на шії висіти як сосиска на гачку, гроші тягати і ще в борги залізе по вуха з кредитними картками.

- Якщо вже не заліз. - Підкинув Юра.

Прийшовши до старих Бойчуків, Юра і Вадим побачили що діти палили не великий вогонь за хатою і настромивши на патичках кусочки ковбаси, жарили. Дід сидів дальше під хатою, Мухтар поруч діда. Федір побачивши мужчин, встав та привітався, знявши кашкета. Він запропонував присісти так гукнув на жінку:

- Насте! Ану дай хлопцям зо дві води а то і більше.

Настя тут же подала чотири пляшки з водою, стакани, мисочку з льодом і ще горішків щоб мужчини просто так не сиділи а щось лускали. Коли вже дід дочекався щоб Настя пішла знову в хату, він кивнувши на дітей, які не звертали увагу ні на Юру, ані на Вадима, пояснив:

- Наш сусід Абдул, тиждень тому вернувся з Афганістану. З ним був хлопець старший там в гостях, тепер малий дітям про Афганістан розказує а вони дуже слухають. Напевно щось їм про вогонь говорив і як там люди на дворі їсти рихтують собі, тому що прийшов Володька і каже що вони будуть собі вогонь палити і просив м'яса якогось. Знайшов в холодильнику якусь ковбасу і забрав щоб жарити. Я йому кажу: на дворі тепло а ви ще будете коло вогню пектись? А малий мені відповідає: «діду, тут ще не Афганістан, там ще не так тепло а вони печуть баранів». Я так тут сів собі і дивлюсь як вони вже цілу годину не зводять очей з Абдулового малого, щось дуже цікаве розказує він. Вже потому питаю Тамарку або Володьку що вони там так слухали щиро.

- Як би ви їм щось розказували може не хотіли б так слухати а вони усі добре розуміють англійську і знаходять спільну мову. - Промовив Вадим, пригадавши розмову з Юрою коли вони ішли сюди.

- Певно що так. - Погодився дід Федір. - Діти вони все знайдуть собі про що поговорити, коли не скачуть та не б'ються.

- Ще захочуть тут палатку поставити як кочівники в Афгані. - Помітив Юра.

- Таке ще можуть, але звідки барана їм притягнути щоб спекли на вогні? - Засміявся дід.

Через день, тобто в середу шостого липня, Марійка з роботи зателефонувала до Олесі в ресторан. Олеся вийшла на двір щоб було добре чути маму, лиш так як сонце припекло а подвір'я з заді ресторану було до півдня, Олеся тут же втекла знову у свій маленький офіс.

- Так мам, я тебе слухаю уважно.

- Олеся, - почала поважно Марійка, - ти знаєш що бабуся Сусанна у важкому стані?

- Так, мені Ліза розказувала вчора. Але не переживайте так вже: може якимось з того ще вийде вона; буває по-різному.

- Олеся, послухай який мені був сон на сьогодні. Я нікому не говорила, навіть Лев не знає.

- Мені розкажеш?

- Був мені такий сон, немов я по якомусь такому подвір'ї проходжуюсь як біля палацу якого. Я не бачу ніякого палацу, лиш щось таке як то парк, чи такі клумби, щось на подобу того як Вітя з Лізою нам зняли у Версалі були. Одним словом травичка така зелена, пострижена і все так гарно дуже. Нараз бачу немов небо хмари так швидко затягують, так як

перед грозою буває, лиш воно дуже швидко стає немов похмуро. Я так іду і дивлюся немов такі сходи широкі і поруч така стіна невисока. На кінці стіни, там де вона закінчується, бачу стоїть така кам'яна ваза дуже велика. На ній такі ручки вироблені, таке мабуть можливо в Греції побачити а може в Італії. Я так підходжу щоб розглянути орнамент який вгорі вази і дивлюся а сама ваза порожня і знизу в самий верх така тріщина. Я ще так рукою торкнулася за ручку вази а вона така холодна як з льоду, хоча коли трава зелена виходить що літо навколо.

- Мам, а якого кольору була та ваза?

- Білого, білий мармур, тому що мала по собі такі пасма як мармур природній.

- Напевно прийдеться нам прощатись з бабусею Сусанною. Ти пригадуєш як тобі був сон коли Яківна померла?

- Я лиш пробудилась, зразу пригадала.

- Я з Лізою поговорю, яось її підготую до гіршого.

- Спробуй Олеся, лишень так обережно дуже.

- Постараюсь мам... - Глибоко зітхнула Олеся.

Лиш насправді після роботи, Лізу обережно підготовлювати не було вже потреби: Ліза вже сподівалась дізнавшись від своєї мами, становище біля бабусі Сусанни.

Так як мама Арланів не хотіла іти геть з свого апартаменту, було вирішено щоб з чотирьох братів, кожен сам, чи його домашні чергувались, щоб комусь постійно бути біля мами. Усі розуміли що така черга буде не тривалою і тому варту біля хворої матері, родини сприйняла як святе діло. Правда так як був робочий тиждень, тому такий обов'язок не відносився до онуків, тобто до Гаріка, Ріти, Лізи, тим більше дітей Йосипа, так як вони не жили біля Нью-Йорка а дальше.

Того ж вечора, старі Бойчуки поїхали провідати хвору сваху а вірніше попрощатись. Так як вони також були вже в похилому віці, вони знали що їхня черга недалекою від тієї межі, на якій вже стояла сваха.

Анжела, дружина Тимура, будши сама медиком, просила щоб ті хто приходили, не були довго і не говорили такого щоб хвилювати хвору людину. Звичайно що прощання не могли обійтись без сліз та жалісної сцени, лиш усі розуміли становище і змушені були погодитись з тим, що вік вісімдесят років, для багатьох людей був мрією, яка не наступила для них і вже ніколи не виконається...

Віктор з Лізою взяли усіх дітей, прабабці їх поцілувала в голову, кожную дитину шепотом поблагословила, лиш ні Віктор, ані Ліза не зрозуміли, так як бабуса шептала на івриті. Ліза спостерігала як Тамарка старалась тримати себе в руках щоб не розплакатись перед усіма, хоча сльози були в усіх на очах, також в мужчин, так як чотири брати, були синами помираючої матері. Після того Віктор з Лізою стали на коліна, бабуса Сусанна поблагословила їх; своїх онуків. Віктор пригадав собі як він вперше зустрівся з нею і як вона зраділа від того що він їй сказав, що ніколи не вживав їжі з кров'ю.

Також незадовго приїхав Любчик з Рітою і з малим Артуром.

Так як в апартаменті не було багато місця а ще були діти Віктора і Лізи, Тетяна шепнула щоб Ліза вже їхала додому. Ліза послухала мами; сім'я повернулись додому.

Олеся ходила по подвір'ї, коли побачила що джип заїхав, вона підійшла до дверей машини:

- Скажи щось Ліза? - Звернулась Олеся до братової.

- Ми вже попрощались з бабусею... Напевно їй недовго залишилось жити на цьому світі. Мама говорить що вчора увесь час говорила бабуса про Абхазію, про те як вона в Тбілісі навчалась, про Ешеру згадувала, сусідів там і море. Сьогодні вже не може так говорити, лиш шептала бідна...

- Жаль... - Зітхнула Олеся і взяла Лізу за руки.

- Знаєш Олеся: мені навіть легше з однієї сторони в тому що вже живши тут, я менше спілкувалась з бабусею; сама знаєш як тут з часом. Я постійно з дітьми, мої батьки ще зайдуть інколи а бабуса чомусь по телефону не дуже любила розмовляти. Вона любила щоб людина сіла напроти неї, а в теплу погоду її взагалі не захопиш в апартаменті; на дворі постійно. Мобільного не було в неї, в такі дні не додзвонишся. Спати вона лягала також швидко тому що вставала дуже ранком. Там вона мала таких самих стареньких людей;

постійно з ними в дворі час проводила. По правді я навіть відвикла від неї і мені її жаль звичайно, лиш те що з людиною не так часто бачишся, також дає свій відбиток в почуттях. Коли я пригадаю про неї, в мене завжди в пам'яті повстає Абхазія, Ешера, і хата в якій виріс мій батько. А тут немов бабуся не була, лиш інколи заїздила, просто в мене таке виробилось враження.

- Я так зрозуміла що Ріта дуже важко переносить зараз таке?

- Ой не питай Олеся: на ній лица немає вже. До речі вона вагітною зараз.

- Щось таке коли брат твій помер, мама твоя з тобою ходила. - Пригадала Олеся.

- Справді якимось так відбувається в родині нашій. Я навіть побачивши таке жалісне становище Ріти, полюбила її вже усім серцем; правду тобі кажу Олеся.

- Горе зріднює серця людей а тим більше рідних...

- Олеся, я тобі правду признаюся: мені дуже жаль бабусі, я буду плакати за нею; усі будуть плакати... Олеся знаєш: коли б вона померла коли я була ще такою як Тамарка, напевно мені б було важче пережити, а зараз я себе якимось підготовила вже. Лиш мені задається найбільше мені б було боляче коли б помер дід, Федір Іванович.

- Ти серйозно Ліза? - Здивувалась Олеся.

- Правду тобі кажу. Якимось він мені такий рідний і дорогий, навіть не можу пояснити тобі. Від того часу від коли я взяла що він мене любить, що він так захоплювався мною і ще дав гроші на рубіновий камінь, просто я його дуже люблю Олеся; повір мені.

- Цікаво мені навіть дуже. Я також усіх своїх люблю, особливо маму. - Призналась Олеся.

- А знаєш чому в мене таке відчуття?

- Цікаво взнати твою думку.

- Бачиш як воно буває в житті: коли тебе люблять рідні, там купляють тобі всього і так далі, воно немов все нормально, так повинно бути в нормальних родинях, а ось коли тебе полюбить людина яка тебе не знала скоріше взагалі, яка нічого не мала спільного до твого існування на землі, але одного дня зустрінула і полюбила як рідну людину, тоді така любов справді так прив'язує серце, така любов не згубиться до смерті. Тому що тут не обов'язок, не родинні відчуття, не однакова кров, не кохання молодості, не прив'язаність часу, тим більше немає вигоди жодної, а просто чиста і щира любов. А бабусею я також захоплююсь, яка вона спокійна в такий важливий час, яка вона впевненою що її життя не пройшло даремно, яка в неї душевна глибина і віра в те що вона виконала свій обов'язок вірно: подружній, материнський, і взагалі людський. Бабуся сказала мамі що вона любила Кавказ, лиш те що вона хотіла переїхати в Штати разом з усіма рідними, вона вважає як правильний поступок, тому що хоча покійний Ілля Давидович там похороненим, вона не жаліє що не буде лежати поруч нього. В могилі не спілкуються, а те що вона залишить тут дітей і онуків в країні спокою, тут де в них є більша впевненість в майбутньому, якої вони не могли мати на Кавказі, для неї дуже важливо і вона задоволена тим що ми усі тут. Вона сказала що завжди потрібно думати про тих кого залишаєш ще на землі, а тіло буде лежати однаково як прах Давидовича на Кавказі, так само її тіло на Лонг-Айленді.

- Як добре помирати людині яка не зробила рокових гріхів в житті. - Замітила Олеся.

- Я так само хочу прожити, тому що останньої години ніхто не обміне з тих хто народилися на землі. Яка щаслива людина яка все життя думала про добро, вірила в Бога і в правду, хоча інколи могла потерпіти кривду від інших.

- Ми усі так стараємось жити Ліза, признаюся що я і Вітя багато навчилися саме від тебе.

- Яка різниця від кого навчитись: я від бабусі Сусанни навчилася, навіть Ріта яка свого часу була похилилась в інший напрямок, тепер виправилась і те що нас вчила бабуся принесло свій плід і в житті тієї ж Ріти.

- Люди завжди думають як прожити гарно, але треба подумати також про те, щоб гарно помирати... - Прошептала Олеся, вона була зворушеною розповіддю Лізи.

Того вечора, в домі Левчуків, було тихо... Діти також були сумними, на них смуток передався від батьків... Тамарка взяла якусь книжку з малюнками і стала показувати меншим дітям, вони шептались поміж собою щоб не помішати мамі своєю присутністю яка ходила по хаті витираючи порох в сервантах, просто так щоб себе чимось відвести від реального становища, та щоб трошки забутись...

В ночі з четверга на п'ятницю, Марійка була біля свекрухи. Лев пробудившись коло п'ятої ранку, зателефонував до дружини. Марійка сказала що мамі стало набагато краще, вона почала навіть виразно говорити з нею, поговорили може годину часу і мали унікальну бесіду. Лев сказав що вже спати не буде іти а зараз візьме душ і приїде щоб замінити варту. Вже в шостій годині зателефонувала Тетяна, вона сказала що Аркадій також збирається і заїде о восьмій годині, також Ріта заїде в обід.

Лев приїхав так як він пообіцяв, Марійка поцілувала свекруху яка заснула і обережно вийшла на двір. Вона зустрінулася з Левом біля входу в будинок. Марійка повідомила щоб він зайшов тихенько тому що мама спить, і сам собі вмовився на кріслі яке гойдалось. Також Марійка повідомила що приїде Аркадій, а половина дев'ятої приїде медсестра яка була закріпленою від лікарні, навідувати кожного дня хвору людину.

Марійка поїхала відпочивати після ночі, на роботу вона сьогодні не виходила, так як власник книгарні був також єврей і поважав свекруху Марійки. По дорозі Марійка надумала собі зателефонувати в Канаду до Терези. Хоча Тереза знала в якому стані Сусанна, Марійка не чекаючи поки та зателефонує, вирішила сама. Але потрібно було почекати щоб не так зранку, тому Марійка планувала десь біля дев'ятої години. Коли вона приїхала додому, лиш прилягла на дивані у кімнаті, Марійка тут же глибоко заснула.

О восьмій ранку, Настя торкнула Марійку за руку.

- Ой мамо, яка вже година?

- Марусю, - склала на грудях руки Настя, - вставай Марусю.

- Що мамо? - Марійка побачила сльози на очах мами, а Настя лиш тремтячою рукою протягнула їй телефон.

- Алло Маруся? - Роздався голос Тетяни.

- Так Таня.

- Вже наші чоловіки не мають мами і ми також...

- Таня! - Схопилась Марійка з дивана, - Таня, послухай!

- Все Маруся, мама спочила і закінчила свою дорогу...

Марійка немов впала на диван, Настя розбудила Федора який вийшов з спальні. Марійка вибігла з телефоном на двір. Ранкове сонце виблискувало на яскравій росі, співали пташки а небо було таке чисте і прозоре що Марійка побачивши такий чудовий літній день, ще більш набрала жалю...

Тетяна більш не говорила, Марійка лиш чула якийсь шум в телефоні, вона кілька повернувшись іти в хату як телефон знову подав дзвоник:

- Алло, - тремтячим голосом відповіла Марійка.

- Мама, - плакала Ліза, - мама, ви вже знаєте?

- Знаю Лізочка, тримайся Лялька наша улюблена.

- Мама я туди їду зараз, якщо захочете, я вас візьму з собою.

- Добре Лізочка, поїду я також, я чекатиму на тебе...

Федір підійшов і взяв Марійку за плече; він промовив:

- Марусю, кави хоча випий трошки, ти всю ніч не спала, останню ніч ти послужила як рідна дитина; випий кави. - Федір просив немов малу дитину.

Марійка сіла коло столу, Настя подала чайник а дід промовив:

- Ой люди добрі: я навіть сваху пережив...

- Тату, що ви з тим постійно, - знервувалась Марійка, - та живіть собі навіть ще сто років: мене переживіть, усіх нас переживіть. Ви що комусь заважаєте на світі?

- Не буду Марусю вже так більше. - Федір склав покійно руки на коліна.

Приїхала Ліза, вона підійшла і обняла старих Бойчуків.

- Все Лізочка; поїхали. - Марійка швидко вийшла з-за столу.

Коли машина виїхала на дорогу, Настя промовила:

- Що татуню: таке саме буде як когось з нас не стане; так само будуть всі бігати і плакати...

- Заслужила собі сваха щоб невістки її полюбили і онуки а про дітей я вже навіть не кажу нічого; вивила їх в люди вона. - Відказав дід Федір дружині.

Приїхати швидко не вдалося, почалися ранкові авто затори. Ліза знала що тут ніхто не зарадить а другої дороги щоб швидше просто немає. Тим часом Марійка почала розповідати про останню розмову, яку лиш вона могла почути з вуст бабусі і свекрухи.

- Напевно десь біля третьої ночі, бабуся заснула, лиш не надовго; може три хвилини спала. Відкрила очі і поглянула на мене. Я подумала що вони пити може хоче а вона кивнула щоб я підійшла до неї. Я так нахилилась над нею а вона мені почала розказувати що мала сон. Я ж їй пояснюю що вона спала всього три хвилини, а вона кивнула щоб я вислухала її. Говорить мені що у сні вона бачила Іллю Давидовича, він прийшов і сказав до неї, правда вона спершу переказала слова його абхазькою, а так переклала мені російською. Одним словом він сказав до неї щоб вона ішла до нього, тому що так краще набагато. А вона так в сні йому пояснює що тут усі діти їхні а він сказав що вони не залишаться сиротами, так як самі вже посивіли. Вона так в сні думає і нараз бачить немов з такого білого туману виходить хлопчик і так простягнув дві руки до неї а Ілля Давидович усміхнувся. Бабуся тоді пробудилась і каже мені що вона вже відійде напевно до неділі навіть, тому що вони стояли і чекали на неї...

- Ой мама, - прошептала Ліза, - як добре що ви були поруч. Коли б ви заснули чи хто інший був там і заснув, ми ніколи б не змогли взнати який був останній сон в бабусі на цій землі...

- А хто хлопчик був Ліза; як ти вважаєш?

- Брат мій напевно...

- Я також так подумала. Я навіть в слух сказала була його ім'я а бабуся в той час мене зловила за руку і так усміхнулась немов людина яка довго щось несе і нарешті свою ношу покладе на землю і стане задоволеною що все ж таки донесла до кінця...

Приїхавши на місце, Ліза побачила що багато хто приїхав з рідних. В той час тілом покійної вже займилась похоронна служба. Тіло вже забрали і було домовлено щоб біля другої години привезти одяг в якому повинні похоронити покійну.

Лев щось розказував дружині а Марійка вислухавши вийшла і переказала Лізі:

- Говорить стрийко Лев що бабуся говорила майже до кінця, він в неї просив прощення за те що колись був викрав годинника щоб подарувати там грузинці якісь а вона лиш усміхнулась і сказала що добре що пригадав їй, тому що вона забула роздати свої золоті прикраси вам двом: Ріті і тобі Ліза. Так як ви з Рітою обидві Арланки, там скринька для вас стоїть з різними штучками. Також ще сказала що все ж таки є Тамара в їхній родині, лиш не грузинка а українка; це вона так про Тамарку нашу.

Аркадій пояснив що на кладовищі місце вже купленим мамою три роки тому, також гроші вона залишила на похоронну процесію і на гостину після похорону. Звичайно для такої родини, кошти задля такої справи знайшлися б без проблеми, лиш вони вже були готовими.

Ангела пригадала поступок Лізи, а саме те що Ліза зібрала усю родину щоб зробити родинний портрет у травні місяці. А Ліза з нагоди цього підійшла в шафу з одягом і знайшла вбрання в якому бабуся Сусанна була одітою в той день. Ліза взяла те вбрання з собою на пам'ять, щоб заховати так само як свою кремову спідничку та як чорну футболку Віктора.

Родина роз'їхались по домах, так як не було потреби тут знаходитись. Фаїна повинна була відвезти одяг в похоронне бюро, а Ліза пішла шукати телефон до фотографа Ростислава, щоб замовити його на день похорону для того, щоб він зробив для родини фото. Так як житло було оплаченим до кінця місяця липня, а часу було майже три тижні, ніхто не спішив робити щось з речами покійної матері та бабусі.

Приїхавши додому Марійка сказала що все ж таки їде на роботу так як спати вона зараз не зможе а в магазині розвіється думками в спілкуванні з людьми. Федір вийшовши пішов слідом проводжаючи її до машини.

- Тату, а ви також так постійно в тій майстерні з лаком і порошком від фарби час проводите! - Немов наказом промовила Марійка до батька. - Вам ті меблі потрібні дуже? Здоров'я берегти потрібно також у вісімдесят років.

- А я що ? Я нічого... А свахи жаль мені... Могла ще пожити хоча з пару літ...
- Як сказати тату: вона чекали своєї хвилини, на неї також вже чекали. - Відказала Марійка.
- Хто чекав Марусю? - Федір зробив незрозумілий вигляд і подумав що дочка просто не спала і забувається вже.
- Запитайте Лізу, вона вам розповість, тому що я вже спішу дуже.
- А Лізи тут нема. - Розвів руками Федір.
- Вона прийде з дітьми зараз, тому що Вітя поїде до Юри в гараж також.
- Добре Марусю, я її розпитаю а ти вважай щоб не заснула в машині.
- Який в мене сон тату нині. - Марійка зітхнула і відчинила дверцята свого автомобіля.

В неділю, десятого липня, того ж дві тисячі п'ятого року, був день коли Арлани хоронили свою матір, на кладовищі, на якому було куплено місце для її могили.

День перед тим в суботу, дізнавшись від Олесі про розлуку в родині, в якій був одружений її брат Віктор, Леонід Борисович, власник ресторану, почав розпитувати більш детально про все. Він пам'ятав родину з Кавказу ще від того часу, коли вони відгукнулись на прохання Олесі, виручити його особисто, з нагоди того що було відмінено весілля, хоча все було наготовлено. Тоді Арлани кожен кинувши на стіл, виручили власника ресторану. По тій причині дізнавшись що в родині буде гостинна після похорону, Борисович запропонував використати його ресторан і тому пообіцяв п'ятнадцять відсотків скидки від загальної суми. Олеся почувши швидко зателефонувала до Лізи, щоб та повідомила батька перед тим, як буде замовлено інший ресторан. Насправді ресторан вже було замовлено, але коли Аркадій дізнався про більш вигідніший варіант, він з братами перемінили думку і погодились побути в ресторані Олесі, хоча сюди було даліше їхати після похорону з кладовища.

Ранком у неділю, уся родина зібралась в похоронному бюро, звідти повинні були їхати в церкву на службу. Люди які хотіли побувати на похоронах, знали що на одинадцяту годину потрібно було приїхати в церкву. Так як день був неділя, на похорон приїхало багато людей. Приїхали ті хто разом працювали в лікарні з Анжелою, хто працював з Тетяною, власник книгарні в якій працювала Марійка, Ірина з Олегом. Приїхала Тереза з Канади з двома дочками та з онуком. Звичайно що були прихожани церкви, яку Арлани відвідували регулярно. Одним словом всі хто хотіли поспівчувати родині і підтримати під час втрати матері і бабусі, зібрались того погідного літнього дня, на годину про яку було повідомлено.

Погода була гарною, світило літне сонце, але було не жарко, тому що з океану був вітер. Близькі люди і гості, стояли на церковному подвір'ї в очікуванні кортежу який складався з машини яка везла домовину, лімузина в якому сиділи рідні, а також службового ескорту. Решта члени родини їхали на своїх авто, так як в лімузині лиш сиділи чотири сини покійної з своїми дружинами.

Коли вся процесія під'їхала і зупинилась перед входом в церкву, видовище було хоча сумне але урочисте і поважне. Василь і Наталя Ковальські, які вперше були присутні на похоронах в Штатах, дивилися здивовано на саму похоронну процесію.

Слід зауважити, що порядок відбувався не зовсім так як хоронять євреї, тіло не хоронили в савані, також служба відбувалась більш в традиціях прийнятих християнством.

На верхній сходині церкви, стояв Ростислав з фотоапаратом і відеокамерою. Він знімав те що творилося на дворі, тобто коли домовину з тілом заносили в церкву. В церкві під час служби він не знімав нічого; так було домовлено. Богослужіння обслуговував хор, була виголошена проповідь пастора на тему смерті та воскресіння. В кінці Ріта прочитала біографію матері Арланів, в якій говорилось все від народження її аж до дня смерті. Присутні особливо переповнювались жалем, коли Ріта зупинялась від того що не могла щоб

не розплакатись в такий момент, де було описані саме роки, коли онуки росли поруч бабусі. Ріта перепрошувала присутніх, але знову прочитавши кілька рядків, починала плакати...

Там же у церкві після служби, з тілом покійної попрощались рідні і знайомі, так як труну закрили перед виходом з церкви і покійну родина могла бачити востаннє на землі... Ліза підійшла першою, вона прошептала слова прощання на івриті, яких минулого вечора навчив її батько. Після того, Ліза тремтячою рукою погладила сиве, кучеряве волосся, дорогої для неї людини. Відійшовши вона впала батькові на шию і розридалася. Ліза знала що найкращий час коли на людину налягає скорбота, це тоді коли потрібно виплакати і немов вичерпати біль з своєї душі. Аркадій обнявши свою любиму доню, плакав разом з нею... Решта члени родини, підійшовши по черзі до домовини, поступили так само як Ліза; кожен сказав що мав на серці. Тамарка і Русланчик, також підійшли; діти мовчки прощались поглядом...

Уся процесія поїхала на кладовище, там над могилою було виголошено декілька коротких промов; сказано прощальне слово. Труну з дубового дерева, з тілом покійної опустили на вічний спокій... На кришку посипались квіти яких було дуже багато. Землею могилу ще не засипали, Арлани знали що працівники кладовища це зроблять після того, коли люди розійдуться з цього місця.

Вже на кладовищі було все закінчено, лиш люди чомусь не хотіли розходитись, хоча вже було третя година після обіду і хто зранку не поснідав, були голодні. Ліза стояла над могилою обнявши Ріту а Тамарка перед ними також опустивши голову плакала. Вони усі троє були одітими в чорне плаття, а також на головах мали чорні покривала. Тетяні зробилось щось погано, вона відійшла в сторону і присіла а Аркадій також присів біля неї. Як висловилась Тетяна, на неї подівав аромат лілій, яких було дуже багато. Також в житті Тетяни, відбувся п'ятий похорон в родині...

Тим часом Лев подякував усім присутнім за те що приїхали відпровадити їхню маму в останню дорогу, а також усіх запросив в ресторан на оплачену гостину.

Ліля стояла поруч з Олесею, але так як Олеся спішила їхати в ресторан щоб перевірити чи все там в порядку, Наталя лиш побачивши що Олеся пішла до машини, тут же підійшла до Лілі. Ліля зітхнула і нічого не сказавши, кивнула головою до Наталі. Зате Наталя зовсім без жодного співчуття, чи навіть етичної поведінки, заходячись на такому місці і в такому становищі, просто заговорила:

- Ой Ліля, ти лиш поглянь на усіх: чисто як показують про італійську мафію не раз в кіно.

- Ти про що? - Ліля показала що нічого не розуміє.

- Хіба не бачила ніколи в кіно як когось там хоронять з тих таких.

- Але в тебе порівняння якісь такі; що тут спільного з кіно?

- Не бачиш які усі круті? А дивись на якому дорогому кладовищі поховали бабулю. Оглянься які тут пам'ятники дорогі а зірок єврейських скільки на них. Я казала тобі що грошей в них багато а вони постійно прибідняються.

Ліля вже була готовою так відказати Наталі, щоб її засоромити, мовляв в такий час, на такому місці її в голові чужі гроші, але зміркувавши що тим самим вона покладе перегородку поміж собою і Наталею і більше від неї нічого не почує. Ліля вирішила промовчати, щоб те що почула переказати пізніше Олесі. Все ж таки Ліля змінила тему:

- Наталя, а де ваш син що я його не бачу?

- Ой Ліля, та він молодий, як буде по похоронах ходити?

- А тут що такого? Ні, я не розумію, - вже не видержала Ліля, - якщо по правді саме бабуся яку похоронили і була ініціатором еміграції сюди. Так що як би не вона і її сини, вас також тут не було б ніколи і тому числі й вашого сина. Так що все ж таки він повинен був прийти, хіба не так?

- Дивлячись на малу Віктора, - прошептала Наталя, - я думаю що він дарма не пішов з нами, був би, поспівчував її, обняв, так що я згідна з тобою Ліля вже тепер.

Їхню розмову перервала Марійка, яка без підготовки заговорила:

- Так дівчата: давайте швидко в ресторан поїхали, а там вже наговоритесь разом. Ти Ліля не бачила куди пані Тереза поділась з своїми?

- Ось там стоїть, розмовляє з Анжелою. - Ліля вказала рукою в сторону великого дерева.

- Я побігла до неї, тому що Олеся поїхала а мені доручила припилувати Терезу, щоб та не втекла просто так в свою Канаду. Хоче Олеся в ресторані з нею побути і подякувати за те що допомогла з лікарнею тоді в березні.

Старі Бойчуки вже сьогодні не могли відмовитись від того щоб посидіти з усіма в ресторані, вони навіть не спробували, так як потрібно було відбути до кінця, так як повинно бути в людей. Але їхавши по дорозі, Лев викинув сюрприз: він зателефонував давньому знайомому з Грузії, тому самому що Василь з Наталею жили в його апартаменті щоб той також приїхав в ресторан на гостину. Воно ще нічого: Лев пригадав про Тольку одесита з Привоза, того самого з яким він був побився скоріше; того також запросив. Тоді почав сварити Лева чому той не сказав про похорон, лиш Марійка почувши яким тоном той розмовляв, та якою мовою переплітав розмову, поглянула строго і кивнула щоб Лев тут же зупинив розмову з ним.

Правда люди, особливо які ходили разом в церкву з Арланами, далеко не усі поїхали на гостину, все ж таки в ресторані зібралось біля сімдесяти чоловіка, враховуючи тепер вже двадцять три члени родини.

В ресторані, Ріта все ще була сумною більш від усіх і ніхто не міг її розрадити, навіть Ліза, якій діти не давали часу на роздуми. Ріта призналась що вона ходить з дитятком і коли народить дівчинку, тоді назве її Сусанною. Правда Ліза з горя застала Ріту випити вина і вони двоє тоді вже трошки відійшли від того, що трапилось і їхній родині минулого тижня...

Все пройшло... - думала Ліза, - про дитинство в Ешері, залишились лиш спогади, та глибока світла пам'ять про бабусю Сусанну, руки якої, вже ніколи не пригорнуть до себе своїх чорнявих дівчаток: Маргариту і Єлизавету, так само як їхнє дитинство вже не повернеться для них, щоб його пробігти під чистим голубим небом Кавказу, та в зеленуватих хвилях Чорного моря, на квітучому березі Абхазії...

Повернувшись додому, Лізу чекав ще один сюрприз, який аж ніяк не вписувався в композицію подій цього дня а також вечора. Лиш тільки Ліза стала знімати з себе чорне плаття, попросивши Віктора щоб розтягнув для неї замочок на спині, Тамарка прибігла до мами в спальню і швидко промовила:

- Мамка, в мене хтось був в моїй кімнаті. - Тамарка виговорила схвильованим голосом. До речі вона вже трошки підтягнулась в тому, щоб пояснити як слід українською мовою.

- В кімнаті був хтось? Коли саме?

- Коли нас тут не було.

- Тамарка, я тебе не розумію. - Ліза стояла і притримувала плаття щоб не сповзло з грудей, яке вже було заді розщепленим до пояса.

- Мамка, ходи я тобі покажу.

- Що ж це таке має бути? - Ліза пройшла за дочкою в кімнату, натягуючи плаття на рамена.

- Тут я була ліжко застелила, - стала пояснювати Тамарка, - так як мене бабця Маруся вчила, щоб рівно було. Коли я прийшла, було застелене не так.

- А може ти не пам'ятаєш?

- Мамка, ось тут жирафа намальована, а я ніколи не кладу її головою вниз, а все голова на подушку стоїть, ніби жирафа спить.

Ліза стала розглядати покривало яке справді було повернуте навпаки, але Віктор зайшовши звернув увагу на іншу річ: він побачив малий кусок цигарки.

- Ліза, іди поглянь. - Покликав Віктор дружину.

- Вже ти щось закримітив також?

- Хтось був і такий що курить. - Віктор вказав на цигарку.

- Постривай: як це міг скажімо злодій покласти цигарку щоб ми побачили що він тут був?

- Ліза, коли б мала курила, вона так заховала б щоб точно ніхто не знайшов б цигарку, навіть таврований злодій. А залишив тому що рився на етажерці і щоб не запалити, а можливо щоб руки були вільні, поклав і просто коли спішив, забув цигарку.

- Лялька, - Ліза швидко повернулася до дочки, - а твої гроші, ті самі що дід Арк тобі дає кожної неділі, вони не пропали?

- Подивлюся зараз. - Тамарка стала на коліна, витягнула шухляду з самого низу в якій зберігалась її білизна, підняла шухляду на роликах щоб взагалі витягнути геть, і під шухлядою побачила свою різьблену шкатулку. Вона швидко відчинила і усі троє побачили що гроші стоять на своєму місці.

- Є гроші! - вигукнув Віктор.

- Виходить що не знайшов грошей. - Стала міркувати в слух Ліза.

- Спробуй знайти: подумай куди їх пхнула. - Відказав Віктор. - Потрібно шухляду підняти, вигнути вперед, рівно витягнути; час потрібний і терпеливість. А як правило в злодія саме цього обмаль завжди. Іди Ліза поглянь по усіх кімнатах чи все на місці і наші гроші перевір також; прикраси свої переглянь! - Гукнув Віктор вслід дружині.

Сам він пішов в кімнату до Руслана, а Ліза в спальню. Правда вона не хвилювалась за свій рубін, так як він, під час похорону, знаходився в неї на шиї. Але і тут все знаходилось на своєму місці, нічого щоб викликало підозру, знайти ніхто не зміг. Гроші стояли, прикраси також, ніде навіть не було видно сліду, щоб хтось шукав чогось в інших кімнатах.

Так як усі були перевтомлені, пішли швидко спати. Правда Віктор збирався ранком поїхати не в гараж а за зачастинами і тому міг собі дозволити довше поспати.

Вже наступного дня, тобто в понеділок, Ліза залишила двох дітей з старими Бойчуками, а сама з Ізабеллю поїхала на апартамент де жили бабуся Сусанна. Туди приїхали також ті хто зміг в робочий день: Йосип, Фаїна, також Анжела. Жінки взялись випорожнювати шафи, а Йосип почав виносити в сміття все що було нікому непотрібне. Правда біля контейнера з'явився один чоловік родом з Ефіопії, він почав ламаною англійською пояснювати що тут він недавно і взявши свого сина, якому було мабуть на вигляд тринадцять років, почав забирати тумбочки, лампи, також покривала різні і все що йому підходило. Він попросив Йосипа щоб той складав біля контейнера а він переглянувши, опісля все що йому не підійде, кине сам в контейнер на сміття. Йосип зібрав усі сувенірні речі з єврейською атрибутикою, так як він зрозумів що ефіопець їх собі не присвоїть, сказав що віддасть одному знайомому в його магазин а той продає різні вживані речі. Правда Ліза собі взяла бронзовий світильник, а також декоративну мапу Ізраїлю, яку бабуся привезла з собою, побувавши на Святій Землі.

Речі які були важчими, Йосип думав винести після того коли під'їде Аркадій чи Гарік, лиш чекати не прийшлося, так як ефіопець прийшов назбиравши трьох своїх земляків, сам почав виносити що йому дозволили. Спочатку Йосип хотів щоб той заплатив хоча за дивани, лиш побачивши що відпродати не вдається, Йосип махнув рукою і поїхав так як він спішив. Фаїна з Лізою кивнули щоб той все забирав. Ефіопці побоялись що Йосип повернеться і почне торгуватись, почали швидко носити і бігати по подвір'ї апартаментів, щоб впоратись до повернення Йосипа, чи як вони хвилюючи шептались: щоб не повернувся «джушмен».

Опісля того всього, Ліза з Фаїною поїхали ще на могилу покійної бабусі. На їхнє здивування, поруч була вирита свіжа могила. Ліза поцікавилась в працівників кладовища, кого тут похоронять, їй сказав один з них, ірландець з рижою бородою, та виколотим з орнаментом хрестом, вище ліктя, що в середу будуть хоронити одного молодого хлопця, якому лишень минуло вісімнадцять років і в неділю (тобто в той день коли хоронили бабусю Сусанну), хлопець забився на мотоциклі.

Повернувшись додому, Ліза зателефонувала до дочки щоб та взяла брата і ішла вже додому також. В той час вже Віктор був повернувся, він почувши що хтось приїхав, вийшов на двір.

- Ліза, дивись що я знайшов в хаті! - Віктор тримав в руці кусок дерева зрізаного під клин. Ліза поглянувши зрозуміла що таку річ використовують для того щоб коли двері відчинені, підкласти щоб вони не зачинялись. Ліза зовсім не здивувавшись просто запитала:

- Я не розумію: що тут такого особливого?

- Ліза, звідки вона в нашій хаті під дверима вхідними?

- А воно хіба не наше?

- Хтось двері хотів заклинути щоб напевно коли він був у хаті, ніхто не зміг зайти.
 - Тоді як виходить: злодій зайшов в хату, зачинив двері і сам себе в хаті і ще застрахувався щоб ніхто не зайшов?
 - Так виходить.
 - Тоді що йому робити залишалось коли б хтось все ж таки приїхав і відчиняв двері?
 - Ліза: є вже Олеся, вона твій детектив приватній, її питай і вияснюй з нею, а то я бачу що ти справді від того похорону не відійшла зовсім.
 - Ти правий Вітя.
- Через годину часу, Олеся вже знала про те що немов хтось був в хаті у неділю. Олеся однозначно визначилась:
- Ліза, у вашій хаті був Валерик.
 - Валерик? А він з якої причини по спальні малої лазить?
 - Я думаю що він напевно шукав грошей. Сама подумай: він один знав що в Тамарки є гроші і знав що під матрацом стоять; він не знав що вони там скоріше стояли. Ти знаєш що мій Володька сказав йому про те ще давно. На похороні його не було, Ліля мені призналась що Наталка сказала мовляв похорони не місце куди він може піти. Одним словом так само як колись ми поїхали були в Нагуєвичі до баби Левчуки і Зоська ходила в нас по подвір'ї, так само тепер малий Василя знаючи що нас нікого немає вдома, заліз в хату вашу.
 - Я не розумію Олеся: коли він відчинив хату, її просто відчинити, тоді для чого йому було двері підкладати щоб хто не ввійшов?
 - Думаю що він мав намір втекти через вікно, тобто вилізти на дах гаражу і там заді вже стрибнути а може по тому дереві злізти. Там висота ймовірна щоб хлопцеві стрибнути на землю. Просто ви зайшли б в коридор, піднялись по сходах а тут двері не відчиняються. Звичайно усі збираєтесь біля дверей і придивляєтесь в чому причина а тим часом він напевно планував вистрибнути на дах і втекти. Там до сусіди на подвір'я, швидко перебіг і пішов до того місця де машина була. А можливо їх було більше, хоча напевно Валерик був з тим своїм Піциком. Можливо що напарник десь спостерігав щоб зателефонувати у випадку коли б хто під'їхав. Але тут все зрозуміло: усі на похороні і будуть там до того часу, поки все не закінчиться. Тут як мама запримітила: історії в нас повторяються.
 - Не знаю хто там був чи Іцик чи хто інший, лиш можливо що все ж таки той Валерик шукав грошей; лишень як нам взнати?
 - Не «Іцик», а Піцик, від слова «піца». - Виправила Олеся. - Ми ще не такого могли віднайти як малий Ковальський; все взнаємо.
 - Цікаво як ти збираєшся це зробити?
 - Придумаємо; щось придумаємо.
 - Тоді коли щось взнаєш від Лілі, або надумаєш, мені повідом будь ласка.
 - Само собою: знаєш що не буду повідомлять Наталку а тільки тебе Ліза. - Відказала Олеся.

Тамарка все ж таки побачила що в неї з альбому зникло кілька штук фото. Пропала знімка така що на ній Тамарка знаходилась з подружками в школі, також в неї було фото що вона сидить на коні в одному з парків, ще пропало фото що вона тримає kota і немов хоче його поцілувати. Тамарка призналась мамі про пропажу.

Олеся зраділа, так як тепер вже простіше було віднайти злодія, а Ліза подумала що можливо він навіть грошей не так шукав як записний зошит і звичайно фотокартки, який він і забрав собі. Олеся вирішила підговорити сина щоб якимось викрити Валерика коли це він той, кого вони запідозрюють. Олеся розповіла Володькові про те що відбувалось в хаті Тамарки під час похорону, при тому вона сказала що так як він розказав колись Валерику про гроші

Тамарки, тому тепер він повинен виправити становище. Володька погодився допомогти в такій справі, Олеся почала розказувати вже готовий сценарій, за яким потрібно було діяти.

- Володька, ти знаєш того друга Валерки якого він називає Піциком?

- Трохи знаю.

- Потрібно щоб ти з ним зустрівся яось.

- Нащо?

- Ти послухай спершу те що мама говорить, а пізніше запитуй.

- Окей.

- Візьми з собою товариша, того боснійця і поїдьте в Бруклін; можете поїздом, щоб не просити старшого брата. Сам знаєш як він колись їхав і розбився. Скажи тому Піцикові що в твоєї сестри є хобі: вона любить коні. Скажи що неї є колекція фотокарточок з різними кіньми, лиш одна пропала і для неї надзвичайно важно її віднайти, так як вона не може зробити повторну з тим самим конем. Скажеш що вона готова замінити на будь-яку іншу, лиш щоб ту саму віднайти. Потім шепнеш йому немов в тебе є підозра що фото викрав Валерик, немов він побував тут. Попроси щоб він, коли буде в Валерика, постарався поглянути в його кімнаті чи є те фото і просто таємно викрасти щоб віддати тобі. Пообіцяй йому щось, навіть заплатити можна йому. Лиш дивись щоб він не сказав Валерикові про те все.

- Добре я так зроблю. - Похитав головою Володька. - Мама, а можу томоров поїхати?

- Не «томоров», а завтра. Вже навчися хоча від Тамарки правильно говорити.

- Окей: завтра можу?

- А «окей» це по якому?

- Мама, ти так все кажеш. - Знервувався Володька.

- Все окей, ой не окей а добре, - заплуталась сама Олеся, - завтра поїдеш в Бруклін.

Володька побіг кидати м'яча в баскетбольне кільце а Олеся стала думати. Вона не думала ні про Валерика, ані про справу на яку намовляла сина, Олеся думала як колись мама боялась саму її відпустити в Івано-Франківськ а тут Володькові лиш виповнилось чотирнадцять років, а їй яось байдужно що він може поїхати собі в Бруклін чи навіть в Нью-Йорк Сіті. Олеся в душі погодилась що баба Настя правою в тому питанні, що Олеся така мама як зозуля. Олеся сама в душі себе розрадила і в думках промовила: яка є - така вже є.

Коли Олеся призналась Лізі про розмову з сином, Ліза запротестувала:

- А ти подумала про те що товариш все ж таки може про Володьку сказати Валерику?

- Ліза: я все продумала. Коли той так званий Піцик скаже про Володьку, тоді Валерик дізнається що ми щось рухаємо питання про нього. Як ти думаєш Ліза: якою буде реакція в нього на таку річ?

- Звичайно якась повинна бути: був він тут чи не був, а відреагує само собою.

- Тоді Піцик все ж таки повинен щось Володькові відказати, а вже тоді я зможу зробити певний висновок. А коли він не був взагалі, тоді ще мамі пожаліється на нас.

- Справді проблем наробимо Олеся.

- Нічого подібного: Наталя пожаліється а я скажу що діти щось там між собою і вони розберуться самі за свої фотки з конями. А коли буде дуже тихо, тоді зрозуміло все: він напевно винуватий. Тут ми в стороні немов, хоча граємо важливу роль в такій грі.

- Я тебе Олеся зрозуміла правильно: одним поступком одночасно і слідство і провокація.

- Можна і так сказати.

Якийсь час Олеся мовчала, вона поглянула кілька разів на Лізу і побачила по очах що з нею щось не те. Олеся запитала:

- Ти випадково не хвора Ліза?

- Ні, я трошки як тобі сказати...

- Не розумію. - Розгубилась Олеся.

- Я думала про покійну бабусю і мені чомусь так стало на душі гірко; я вина випила.

- Тоді зрозуміло.

- Зараз тепло і мене трошки взяло.

- Надіюсь їхати не збираєшся нікуди?

- Олеся: я ж не п'яна зовсім що ти вже так про мене. - Обурилася Ліза.

- Тоді ходімо вже спати... - Відказала Олеся, показуючи стомлений вид...

Вже наступного дня, Володька взяв в мамі грошей, в тата телефон і разом з товаришем зустрінулись на станції електрички. Хлопці поїхали а Олеся з нетерпінням чекала яку новину привезе Володька. Правда вона не сказала йому коли щось розмова піде не так як хотілось, щоб мати якийсь запасний варіант, лиш вже було пізно. Олеся надіялась що син не розгубиться, головне щоб Валерика не було поруч і щоб Володька викроїв час для бесіди.

Олеся вийшла з хати, сіла на крісло під парасольку і протягнула ноги, вона чекала що може з дверей Віктора, хтось вийде посидіти. Юри вдома не було, він з малим Олегом пішли собі в магазинчик на куті вулиці туди куди йшлося до Марійки, а Руслан чомусь на диво був тихеньким і не бігав по дворі.

Раптово на столі пролунала мелодія телефону, Олеся схопила мобільний, вона побачила що її викликає Юра, лиш Олеся на мить забула що Володька взяв телефон в тата.

- Алло мама?

- Так сиону, як ви вже заїхали?

- Мама, він каже мені що Валерик показував йому пікчер, але не з конем а з котом. Що казати тепер мені?

- Вовка, ти говориш поруч біля нього може?

- Я вийшов з магазину, я кажу йому що йду до сестри запитаю чи вона збирає коні чи котів.

- Вовка, запитай яка на вигляд була дівчина з котом і скажеш що просто так питаєш. Після того вже не говори нічого про фото взагалі.

- Окей мама.

Володька вимкнув телефон а Олеся потерла задоволено руки. Вона прошептала про себе: от вирросло в Василя «щастя»: лазить по чужих хатах. Та коли б ще по чужих: до таких людей поліз що в зяті напрошується; ну просто серіал якийсь і годі.

- Ліза! - Олеся кликнула на все подвір'я.

Через кілька секунд малий Руслан показав смугляву голову в дверях.

- Що так дивишся чорними очиськами на мене малий абхазцю? - всміхнулась Олеся, - мамку поклич швиденько сюди. Малий ліниво заховався за двері а Олеся подумала: ой таким послужишся джигітом, хіба коли збитки комусь вчинити.

З хати вийшла Ліза, вона була підв'язана фартушком і волосся зібране було в хвостик, що і говорило про те що Ліза працює на кухні. Олеся вказала головою на крісло, щоб та присіла.

- Взнав Володька від того Піцика.

- Вже щось цікаво.

- Був Валерик в хаті. - Рішуче промовила Олеся.

- Та ти що Олеся?

- Хвалився Піцикові, показав вже фото, лиш не з конем а з котом.

- Ти лишень подумай що за хлопчисько.

- Що ж тут думати Ліза: я вважаю що він взагалі може не за грошами заліз і хату а за фотками щоб похвалитись немов в нього є дівчина така гарна вже.

- Щось Наталі будеш говорити?

- Ще побачу; подумати потрібно добре.

Коли вже приїхав Володька, Олеся продовжувала сидіти за столом. Він підійшов сів за стіл і спершу напився води з льодом. Володька добавив ще одну інформацію: він сказав що Валерик своєму другу показував два фото: одно з них було фото Тамарки, там було підписано немов вона його любить а друге було іншої дівчини, також немов та дівчина суперниця а Валерик не знає яку вибрати і питався товариша, того ж самого званого Піцика, як йому поступити і котра з дівчат більш привабливою.

Наступного тижня після згаданих подій, Аркадій взяв Тамарку в магазин. Він запропонував їй спробувати попрацювати. Аркадій дав в руки Тамарки рекламні листочки, пояснив кому вона повинна їх пропонувати, щоб був позитивний результат з праці. Аркадій пояснив щоб вона приглядалась до перехожих, пропонувала рекламу магазину жінкам які елегантно одітими, також мужчинам які на неї будуть звертати увагу. Можна ще запрошувати в крамницю і таких що йдучи не поспішають а так розглядаються по вітринах, тобто такі що шукають куди зайти щоб залишити гроші.

Тамарка погодилась, вона оділа футболку і шорти, на грудях був намальованим діамант і назва магазину. За рекламу Аркадій пообіцяв заплатити.

Того ж самого дня Валерик також знаходився у Брукліні, він як звичайно сидів біля магазину в якому працював Піцик. Так як він вже знав проте що Володька випитував товариша про фото, він вирішив запитати хто саме спонукав його сюди приїхати і таке робити.

Валерик набрав телефон до брата, а Володька з простоти душі розказав Валерику про те як Тамарка побачила що хтось був в неї в кімнаті, як сказала батькам і як йому мама наказала щоб він взнав від Піцика про фото. Валерик став сварити Володьку, він почав його ганьбити що той не мужчина, що він такий самий мамин синок як його сестра мамина донечка, яка щось трошки і вже біжить до мами, і почав дорікати чому саме він не повідомив про все те йому найперше. Володька пішов також в наступ: він сказав що йому дуже соромно через те що він колись між іншим сказав що в сестри є гроші, а той почувши використав таку подію як похорон, заліз за грошами. Тим самим він образив не лиш сестру а також його. Але найбільше що Валерика заділо, це те що Володька сказав йому що коли той такий мужик, тоді чому він викрав фото і від імені дівчини сам підписав. Володька сказав що справжні мужчини такого не роблять і дівчати самі їм дарують та підписують знімки.

Валерик зрозумів з розмови, що Володька рахує себе більш вихованим, він пригадав що стрий Юра, також перед його батьком, тобто Василем, так само себе інколи поводить. Валерик зрозумів що віроломно йому не усмирити Володьку, так як тут він йому нічого не вдіє. Потрібно було якось вирішити про скандал більш розумно, але на жаль Валерик цього робити не умів, так як завжди все вирішував способом пониження когось, кулаком, а також матюками. Тут такі засоби просто вже не працювали і він вирішив хитрувати побачивши простодушність двоюрідного брата.

Валерик після розмови став думати, і через якийсь час знову зателефонував до Володьки, він почав вже говорити зовсім по-іншому: Валерик сказав що якось потрібно поговорити з Тамаркою щоб вона не подумала немов він за грошами заліз в хату а просто немов вони з Піциком приїхали на мотоциклі просто в гості до Володьки, так як була неділя, а в нього хата була зачиненою коли у Віктора чомусь забули зачинити і так далі. Володька відказав що така казка не пройде, так як усі знали що похорон, і неможливо щоб ніколи не приїжджавши, того самого дня вони зненацька з'явилися. Лиш коли Валерик сказав що фото він віддасть назад, для того щоб Володька підкинув, тут Володька відмовив братові і сказав що більш не буде нічого мати з тією справою, а так як Тамарка сьогодні там в Брукліні біля магазину, нехай сам підійде і віддасть їй фото.

Валерик пішов порадитись з Піциком що йому робити а той ще простіше вирішив: відпиратись що в ніяку хату він не залазив, сказати що він був тут під магазином в Брукліні саме тієї неділі, а коли потрібно Піцик пообіцяв підтвердити що саме так було. А те що вже він говорив перед тим, сказати Володькові, що просто так розігрували його і малу також. Про цигарку сказати що мала сама курить, побоялась батьків і наробила руху немов хтось побував у хаті. З нагоди цього сама заховала три знімки, щоб була немов виявленою крадіж в її спальні. Більш того: Піцик наказав щоб швидко сідати на «коня», (мотоцикла) і їхати на вулицю де магазини Арланів. Там він залишить Валерика, щоб дочекався коли Тамарка вийде з магазину і коли вона буде сама - пригрозити їй. Вони вирішили повернути її три знімки, щоб вона сказала вдома немов нічого не було. Також сказати що коли вона таке буде вигадувати, тоді вони на неї ще не таке придумують і ще не такі фотки підкинуть її батькам.

Валерик погодився: хлопці скочили на мотоцикла і поміж машини почали просуватись як можна найшвидше.

Під'їхавши під магазин, хлопців чекав приємний сюрприз: Тамарка ходила поволі по тротуарі, в білій футболці та в білих шортах, на очах були сонячні окуляри. На мотоциклістів вона не звернула уваги а коли вони проїхавши трохи зупинились, вона стояла повернута спиною до них. Піцик який був по характеру набагато кращим як Валерик, просто він був такий собі добряга-товстячок, побачивши Тамарку, тут же в середині зм'як щоб не грозити юній дівчині, він вже пожалів що на таке намовляв товариша. Знімаючи шлем Піцик тихо промовив:

- Ах шкода що я не знайомий з нею: так би тихо підійшов і дав по тій задничині. - Піцик потер долоні і весело засміявся.

- Зараз познайомишся, - процідив слину Валерик, - лиш торкатись не дозволю, тим більше еротичних частин.

- Та вона вся еротична нівроку.

- Тихо будь вже. - Наказав Валерик.

- А вона якою краще розмовляє?

- Десь курси бере українські в даний час.

- Пішли. - Набрал повітря Піцик і заодно підняв руку щоб переконатись в тому що його одеколон не вивітрився по дорозі з під футболки з великими вирізами біля пах.

- Зараз я проведу її курси. - Пробурмотів Валерик.

- Ти не сполоши щоб в магазин не втекла. - Підказав Піцик Валерику.

Хлопці підійшли і зупинились, Тамарка не встигнувши розглянути хто поруч, мимоволі протягнула їм карточку з рекламою ювелірів. Валерик зареготав а так стримався, Тамарка піднявши блакитні очі та впізнавши його, відступилась під стіну магазину. Валерик повівши очима навколо запитав:

- Так що Тамаха: будемо битись чи миритись?

- Привіт - дівчина розгубилась та замість відповіді привіталась. Вона зняла сонячні окуляри.

- А привіт. - Валерик вказав на Піцика. - Друган мій, кликуха Піцик!

- Я вже знаю хто: Вовка розказував.

- Ми тут для того саме є що ти і Вовка, багато розказують чого не було.

- Не розумію... - Тамарка взяла листочки і стала махати ними на обличчя, так як було жарко і ще вона схвилювалась під час несподіваної зустрічі з хлопцями на вулиці.

- Коротше, - почав наказом Валерик, - роби що хочеш, ось тобі твої фотки, - він протягнув їй три знімки, - покладеш в альбом там де були і скажеш що все придумала.

Тамарка мимоволі опустила очі і забрала свої знімки, вона зрозуміла що хлопці не з доброї нагоди її віднайшли і вони тут не випадково. Але оглянувши двері магазину Арланів, в неї проснулась кавказька завзятість, вона набрала повітря і піднявши голову відверто запитала:

- Я нічого не придумала, тобі було краще подумати, може не спіймався б так нерозумно.

- Що ти булькаєш? - Закипів Валерик, який вже побачив що Тамарка не такою якою він бачив її перед мамою: слухняною та покірною.

- Поясни йому. - Тамарка звернулась до Піцика, який не зводив з неї очей, так як саме коли вона була сердитою, тоді була надзвичайно красивою.

- Це я тобі востаннє пояснюю. - Немов взяв себе в руки Валерик. - Приїдеш додому, покажеш мамаші фотки, скажеш що ти придумала немов хтось був в хаті твоїй, а придумала тому що батя знайшов цигарку і ти побоялась. Так як мене не було на похороні, ти знайшла на кого перекласти все, тому вказала на мене; тепер ясно?

- Чому я повинна сама на себе неправду наговорювати: я не курю, тим більше я не сказала нікому що саме ти там був.

- Будеш так говорити як я кажу: так буде краще для нас усіх а найбільше для тебе. Коли не захочеш, тоді таку історію придумаємо що побачиш.

Почуття шантажу було дуже близьке для Тамарки, вона прижмурила очі і запитала:

- Ви погрожувати мені надумали?

- Коли не послухаєш, тоді вже побачиш що я думаю, але як я сказав: візьми на себе все, скажи так як я говорю, обійдеться меншою проблемою. Намалює тобі мамка смугастий прапор американський на одному місці, і будеш дивитись в люстро і любоватись.

- Хто мені намалює прапора? - Дівчина принизливо глянула на співрозмовника.

- Від мамки отримаєш кілька різок, як у вас там прийнято, пообіцяєш що більш не закуриш ніколи і порядок. Поплачеш як за тим бараном в Косові, і на тому проблему закінчено; окей?!

Тамарка зрозуміла натяк про смугастий прапор, вона засоромилась від того що Валерик сказав про неї таке в присутності друга, дівчина пішла в наступ і запитала:

- Що ти сказав? Про якого ти барана тут згадуєш?

- Про того самого що ти плакала щоб не зарізали, а щоб він був в овець бойфрендом. - Валерик поклав руку на груди Піцикові, - там історія така, розкажу, ржати будеш як кінь.

- Ти розкажи як твій дядько з дідом свиню різали, цікавіша історія набагато: до сьогодні сміються там з вас. Справді виглядав як прапор, лиш червоний. А коли ні, тоді я сама розкажу йому. - Гордо підняла голову Тамарка.

Піцик став на сторону дівчини, він зареготав а Валерик подумав що той вже звідкись знає про те, він розгубився і не знав що сказати.

Тамарка побачивши що вона виграла діалог, відійшла від стіни на середину тротуару і немов нічого не було, почала знову роздавати рекламні листочки. Піцик взяв за плече Валерика а той не маючи способу проявити свою злість під магазином Аланів, лиш пробурмотів: хоча б оділась нормально, бабулю закопали а воно в білому як би нічого не було: все в них як не в людей.

Піцик вказав на мотоцикл, так як за ним могли вже шукати в магазині де він подівся так довго, і така відсутність не мала зовсім ніякого виправдання під час роботи.

40

Коли Аркадій привіз Тамарку додому, заплативши їй за робочий день, вона була в піднесеному настрої. Тамарка поцілувала діда на прощання. Вийшла з машини і почала складати гроші щоб пхнути їх в маленьку кишеню своїх шортів. В той час Олеся годувала Олежика на подвір'ї, вона побачивши племінницю запитала:

- А чому на футболці не написано «Едельвейс»?

- Я ще не маю свого магазину. - Відказала Тамарка.

- Дивися щоб скоро так було.

- Ходіть зі мною в той магазинчик що там; я пити собі куплю.

- Візьми в нас є чого пити.

- Я хочу розказати про когось. Морозива також хочеться; вам куплю.

- Дякую, морозиво не буду, а коли щось мені розкажеш - тоді ходімо. - Погодилась Олеся.

Олежко встав щоб іти з мамою, Олеся оглянувшись на кого його залишити, лиш нікого не було і Тамарка протягнула йому руку щоб він ішов з ними. Вийшовши на тротуар, Тамарка почала розповідати Олесі про зустріч з хлопцями. Вона сказала що мамі не буде розказувати нічого, тому що і так вже усі думають що вона мамки донечка. Олеся заспокоїла племінницю і сказала що такі справи вже обговорюють дорослі люди, а тим більше коли в Тамарки є вже свої зароблені гроші, вона є дорослою.

Олесю вразило те що Валерик вже на таке опустився, щоб заставляти невинну дівчину брати на себе його злочин, та ще насміхатись з того що їй будуть батьки наказувати. Вона думала як те все переказати Наталі, лиш Олеся вагалась, так як не було доводів як таких. Коли Валерій заставляв Тамарку таке говорити, тим більше він сам буде відпиратись різними способами перед батьками, яких він зовсім не боїться. Олеся вирішила що Валерик не придумав нічого на Тамарку, йому ніяк не вигідно такого робити а коли навіть він проявить таку наглисть, тоді вона все розкаже не лишень Наталі а також Василеві. В Олесі залишилося бажання колись за столом в присутності усіх так натякнути про випадок, щоб Валерик зрозумів і побачити його реакцію. Тема було готовою щоб він додумався, просто натякнути на похорон покійної бабусі Сусанни. Але Олеся не знала що така нагода ще не скоро появиться в неї...

Прийшовши додому, Олеся побачила що Віктор мив машину. Вона підійшла до брата:

- А чому не в гаражі а вдома?

- Сам не знаю... А може тому що в гаражі робоче місце і готуються машини інших а вдома вже свою помию тут.

На розмову їхню з хати вийшов Юра, який повернувся з Віктором в той час поки Олеся ходила в магазинчик. Олеся почала переказувати як сьогодні в Брукліні Валерик перейшов Тамарку. Віктор ще так собі відреагував а ось Юру так взяло, що він ходив навколо машини поки ненароком не вилив воду з шампунем, в якій Віктор полоскав щітку. Юра говорив:

- А ваша мала чому на сказала до того боввана так: я тут вже гроші заробляю а тобі сімнадцять літ а ти ходиш за тим Піциком як бичок за коров'ячими дійками. Ти чому не на роботі в такий час як нормальні люди? А так як в нас прийнято, так прийнято в мудрих людей до яких тобі так далеко як звідси до Тлумача. Тебе в поліцію потрібно здати щоб не лазив по хатах, а там з такими роблять скоро лад. А про свиню сказала йому правильно; молодчина мала ваша.

- Ти уяви собі Юра, - пригадала Олеся, - казала Наталка Лілі що йому не ходити по похоронах, мовляв таке місце не для нього. Тоді виходить що він знайшов собі куди ходити: ритися в дівчини в ліжку? Стиду немає навіть елементарного!

- Нічого Олеся, - вгамовував сестру Віктор, - як мама наша говорила: в нас завжди колесо повертається і ми знову маємо справу з тими самим людьми що вже з ними перетинались наші дороги. Думаю що ще і з тим хлопцем ми зустрінемо і скажеться йому що потрібно, де потрібно і коли потрібно; повір мені.

- А я думаю якщо він заліз в хату, такий добром не закінчить і скоро полізе до когось іншого в хату, лиш не за фотокартками а за чимось іншим. - Зробив висновок Юра.

- А малу потрібно пильнувати від такого зятя, - замітив Віктор, - що вона ще розуміє: дитина вона ще в нас і все. Воно добре що він знає про те що Ліза веде контроль над дітьми, також добре що вона тобі Олеся призналась про зустріч в Брукліні нині.

Олеся зітхнула і направила щоб іти в хату, лиш вона на кінець промовила:

- Ой, все якась біда вчепиться: колись Зоська там а тут другий знайшовся щоб не було спокою в родині...

Того вечора Олеся про все розповіла Лізі. Ліза вислухавши задумалась... Вона відчувала себе незручно коли Тамарка бралась шантажувати її та Віктора, лиш коли тепер вона почула щось подібне з сторони Валерика, її дуже стало неприємно від такої новини.

- Олеся, ти тільки уяви собі таку людину прийняти в родину: він зробить щось погане і буде завжди перекладати на когось. Я так зрозуміла що себе визнати винуватим а тим більше просити прощання, просто не входить в його правила.

- Якщо так змалку він виростав, тоді відчуття вини в його завжди відсутнє. Ти Ліза не хвилюйся, те що він переходив малу вашу, воно добре. По крайній мірі коли б він дарував їй квіти і приласкав, тоді була б більша загроза для нас усіх, а тепер вона його зненавидить. Лиш подумай таке дівчині говорити: «поплачеш як за тим бараном і все буде в порядку».

- Ой Олеся: ти пригадуєш коли я прийшла до вас і зайшли ми поглянути коли Вітя знімки робив, так він з тобою не міг розмовляти від хвилювання тому що я була поруч, а я взагалі мовчала постійно. Тут той самий Валерик ще можна сказати ніколи не розмовляв з Тамаркою і така зустріч з погрозами, насмішками над нею, і ще шантаж такий.

- А я все ж таки скажу, щоб Ліля ніби таємно призналась Наталі. Нехай скаже що я жалілась, що я немов замовляла що ніхто не знав і таке подібне. Побачимо як відреагує вона на капризи свого любимчика.

- Думаю що ще буде захоплюватись його кмітливостю. - З гіркою усмішкою похитала головою Ліза.

- Буде, а може не буде. - Замітила Олеся. - Може побойться що відносини зіпсуються можуть в родині. Тут Ліза не проста справа: заліз їхній син в хату, тим більше ваша дочка ще малолітня зовсім і нічого з ним немає спільного.

- Потрібно сказати щоб Вітя так зробив щоб вікно в кімнаті Тамарки відчинялось тільки вгорі, верхня половина.

- Боїшся що залізе до малої?

- Все може зробити хуліган такий.
- Тринадцять років Ліза скоро виповниться і ваша Лялька вже дорослою стане.
- Якою дорослою Олеся?
- Такою як ти колись була Ліза. - Всміхнулась Олеся.
- Він хіба що її перелякати може так що вона забіжить до нас в спальню і ляже між нами з страху. А взагалі тут діти не такими як ми колись були з тобою...
- Воно правда Ліза: я в таких роках вже могла для діда обід приготувати навіть сама. А ти побачивши Вітьку перший раз, стояла і думала коли б він в нічному саду з'явився...
- Я думала, лиш коли б все ж таки він був прийшов, не знаю щоб я робила тоді, можливо б серце від хвилювання зупинилося б було в мене.
- Нічого, Вітя легенько його був би заставив щоб стукало. - Почала сміятись Олеся.
- Ой він за руку боявся мене взяти вперше а тим більше до серця добиратись.
- А скажи правду Ліза: жаль віддавати свою доню в руки якогось хлопця?
- Залежно якого...
- Жаль чи не жаль, а їй самій того захочеться і нічого не вдієш тоді...
- Одного я бажаю для дітей своїх, - зітхнула Ліза, - бажаю їм щоб в них була перша любов, єдиною на все життя, так само як в мене і Віті.
- Важке бажання, так буває дуже в окремих випадках Ліза; повір мені.
- Я знаю Олеся, лиш від свого бажання я не відмовлюся ніколи. Інша справа чи так відбудеться, але я так хотіла б від всього серця для дітей...
- Твої бажання можуть виконатись Ліза, ти заслуговуєш того.
- Спасибі Олеся, я так надіюсь що все ж таки буде добре хоча можливо прийдеться досягнути щастя переживаннями і навіть можливо що слізьми.
- Вже не думай наперед Ліза: набереш собі в голову зараз і що тоді?
- Вже набрала Олеся. - Глибоко зітхнула Ліза.

В п'ятницю ввечері, Тетяна привезла Тамарку з навчання, тобто від Євгенії Теодорівни. Ліза зустрівши маму запитала:

- А чому тато не привіз Тамарку?
- Не зміг сьогодні. А що ти може боїшся що я поганий водій?
- Ні мама що ти? Коли б я хвилювалась за Тамарку що з тобою їздить, думаєш за тебе мені байдуже було б тоді?
- Ліза, а завтра що ви усі думаєте робити?
- Завтра субота в нас... Не знаю взагалі, а чому так запитала мене?
- Тому що завтра дуже жарко буде а я думала щоб ми приїхали з татом і забрали малу Ізабеллу до себе а ви усі поїхали на океан.
- Взагалі мені така ідея подобається. - Задумалась Ліза.
- Ти знаєш коли я була молодою, мене твій тато не міг з Чорного моря додому забрати. В мене лиш появлялась можливість, я тут же тата тягнула на море і там бувало що сиділи довго а коли повертались, тоді вже самі останні додому. Ви молоді ще Ліза і тому використовуйте кожен день для того щоб бути щасливими. Колись покійний Ілля Давидович знав якусь таку поговорку, він повторяв абхазською а мені переклав російською, а я тобі по-нашому скажу: «Коли не можеш щастя осідлати, тоді старайся хоча його втримати за хвіст». Хоча я думаю що ви зуміли забратись щоб на ньому сидіти верхи. Мені особисто вже не дуже такого хочеться щоб на піску лежати, краще з малою вашою на травичці під деревом в нас за хатою.
- Ти правою мама, правильно сказала про життя. Я ще буду просити щоб Олеся поїхала з нами. Візьмемо хлопців наших і мабуть так зробимо як ти порадила мені.

В суботу усі погодились щоб поїхати на океан. Юра мав якийсь свій план, лиш він відмовився на користь рідних. Діти дуже зрадили а Володька хотів поговорити з сестрою про зустріч з хлопцями в Брукліні. Взагалі він почув про зустріч лиш не від Тамарки, ані від мами: Валерик сам йому телефонував і поцікавився чи був скандал в домі Тамарки. Валерик тим самим хотів вивідати чи Тамарка так поступила як він її наказав, чи повелась по-своєму. Саме про те хотів Володька поговорити, а на пляжі був саме час для подібних бесід.

Тамарка не хотіла багато розмовляти з братом про Валерика з двох причин: вона йому не довіряла, думала що той все вивідує а так перекаже Валерику, а також ще по тій причині що вона справді не була зацікавленою провадити з Валериком якісь інтриги.

Юра з Олесею почали будувати з малими хлопцями піщаний замок. Олеся зайнялась серйозно такою декорацією, так як хотіла зробити фото.

Відійшовши трохи в сторону, Віктор протягнувшись на піску так що хвиля досягала йому ніг, почав розпитувати дружину про Чорне море, якого він ніколи не бачив.

- А там також так гарно як тут зараз?

- Куди там Вітя наш Лонг-Айленд до Абхазії; не порівняти навіть. Звичайно тут все зроблено гарно: дороги, стоянки, біля берега так чисто, видно що доглядають, лиш все так як звичайно: берег океану і все.

- А берег моря в чому іншим?

- Справа не в морі чи в океані а в самій Абхазі: там просто дуже красиво. Воно те саме що б взяти дві людини в яких також дві руки, двоє очей, лиш одна з них така собі а друга красива.

- І кого ти з собою рівняєш? Звичайно що себе напевно відносиш до другої особи?

- Чому так подумав? - Ліза взяла мокрий пісок і поклала на груди чоловікові, на яких вже почали сивіти кілька волосків.

- Тому що коли сама Абхазія така чарівна, тоді і хто там народились такі ж самі.

- Ти про мене і ще про кого? Тут живуть люди які також там народились.

- Вже не починай Ліза, - підвівся на ліктях Віктор, - я не мав Ріту на увазі взагалі.

- Ой як перелякався щоб я не подумала чого, напевно справді не мав на увазі коли так готовий образитись за таку підозру.

- Краще поглянь як літак піднявся. - Віктор вказав на літака який взяв курс на Європу. Ліза лягла поруч, поправила сонячні окуляри і почала думати... Ліза думала про Абхазію, про Чорне море, про дім Арланів в Ешері...

Віктор повернувся на сторону і дивився на дітей, а вірніше на Володьку і Тамарку, які зайшли по пояс у воду і бризкали одне на другого. Він звернувшись знову до дружини перервавши її спогади:

- Ліза, поглянь яка наша Тамарка вже дівчина. Ще трохи і буде такою що зятів не встигнемо вибирати. Мені здається що тут дівки скоріше стають дорослими як колись було за наших днів. Ти як думаєш Ліза?

- Я в тринадцять років була вищою як Тамарка, лиш була худішою також. Вона будовою пішла в Левчуків я так бачу: очі твої, таля Олесі, правда волосся вже моє і смуглява така як Арлани наші, а з лица до Ріти досить схожою що не говори. Ми з Олесею саме про неї мали розмову буквально в середу здається: Олеся мене запитала чи не жаль віддавати свою дочку в руки якогось чужого хлопця. Я ніколи про таке так глибоко не задумувалась, лиш така справа має дві сторони: одна сторона коли бачиш що доня вибирає не того хто для неї народився і зовсім не відповідає тому щоб стати для неї половиною, тоді дуже жаль стає, навіть розчарування велике. А ось коли зять мені б подобався, не знаю чим самим, лиш щоб я відчула про те що його батьки породили та виховали саме для того що він увійшов в нашу родину, тоді в мене було б задоволення від того що саме такий хлопець візьметься до тієї справи щоб зробити нашу доню щасливою і такою якою повинна бути жінка.

- Такою була мама наша, коли Олесю відправила з Юрою в нову хату.

- Мужчинам інакше напевно а жінки в такий момент пригадують свій перший раз, який не забувається ніколи в житті. Ой Вітя як мені хочеться щоб так було як я собі мрію... Я розумію що в такому питанні в мене права обмежені, адже їй вибирати, лиш все ж таки я дуже хочу так і я б погодилась на все щоб мої бажання виконались.

- А ти когось може маєш на увазі вже Ліза?

- Ні Вітя, що ти? Для мене невідомо як все буде. Ось так дивишся на діти і не знаєш що і хто їх зустріне в майбутньому...

- Я так думаю собі Ліза ось про що: напевно батько наш також бавивши нас малими, можливо уявляв яка буде Олеся дівчиною, яким я буду коли виросту, а побачити не зміг...

- Жаль Вітя... Тридцять років так мало, вже ми усі молоді, пережили його віком...

Тим часом Тетяна поїхала не до свого дому, а до Марійки. Аркадій з Левом поїхали кудись також по своїх справах а Тетяна колихала малу Ізабеллу і дивились як Марійка відмивала вікно. Сівши передихнути, Марійка витерла мокре чоло, так як було жарко, почала зачіпати малу жартуючи з нею, а дівчинка водила за руками Марійки, своїми зеленими оченятами.

- Вікно я відмила, - почала Марійка звернувшись до Тетяни, - а ось дах так голуби «розмалювали» що не знаю: дощ не відмиє, дах ще не дуже старий щоб міняти і таке. Але добре що хоча не вибрали собі місце з переду а там вже з заді на подвір'я чужі люди не бачать.

- Нехай Лев відмиває, коли він в нас такий пташиний любитель.

- Він також не відмиє; вже так буде як є.

- Дивись Маруся як воно в житті людини: любив Лев голуби з дитинства і так в нього залишилось те до сьогодні.

- Лев мені розказував як колись пошту голуби переносили, як ними користувались підпільно князі щоб передавати таємниці своїм союзникам під час війни, там ціла наука з тими голубами. Я вже сама почала ними цікавитись і полюбила їх також.

- Голуби ще так собі Маруся а ось Тамарка призналась моєму Арку що коли вже в неї владнається ювелірний бізнес, коли вже в неї гроші будуть, тоді вона таки купить собі коня.

- Коня купить? - Здивовано перепитала Марійка Тетяну.

- Так сказала. А кінь це вже не голуб тобі чи собака, тут така забава коштує великі гроші.

- Тоді де того коня тримати потрібно буде?

- Напевно є такі стайні, там платиш гроші а вони доглядають його.

- Для багатих людей таке Таня: люди годують коня а власник приїде, верхом поїздить собі.

- А Тамарка не думає інакше як лиш те що вона буде багатою. Дивлюсь вона не така як Ліза наша, щоб лиш була щасливою в домі. Тамарка має такі плани що куди там.

- Напевно щось від Журиків передалось в неї: вони також любили все мати як ніхто і бути спереду завжди. Олеся наша також мала такі ілюзії, лиш вона побачила що в Лізи інші цінності і вже в Олесі також трошки змінилось все; напевно немає з ким змагатись в такому.

Відносини між людьми, а часто між родинами, бувають схожими на греблю яка тримає більшу частину води а пропускає лиш небагато. Так буває до того часу поки у верхній ділянці не набирається води більше і гребля вже не в спроможності виконувати свою функцію. Тоді як відомо починає переливатись через греблю а коли напір води сильніший за саму перегороду, настає момент коли вона прориває перепону і швидка течія спішить щоб вирівняти своє русло: у верхній ділянці понизити а в нижній навпаки піднести.

В неділю, двадцять четвертого липня, Василь зателефонував до брата. Час був вже після обіду і Василь трохи випивши почав щось говорити з Юрою. Юра признався що вчора вони відпочивали над океаном, діти мали приємний час і так далі. Василь почав сварити Юру чому той не сказав йому і чому Валерика не взяли з собою щоб він разом побув з ними, адже він нудьгував увесь день вдома. Василь почав дорікати братові що той відірвався повністю від родини своєї, слухає жінку, і скоріше можна з Віктором щось домовитись йому як з своїм братом рідним. Одним словом читав мораль, яку він часто слухав від Наталі, а так як на п'яну голову, Василь дав волю язикові. Юра терпів до певного часу, а коли вже Юра не зміг того слухати, він сказав причину чому саме вони не хочуть щоб їхній єдинак приїздив

до них. Юра відверто розповів як Валерик під час похорону заліз в хату до Віктора і як він рився в спальні Тамарки. Василь став різними словами провадити аж поки Юра не поклав телефон, махнув рукою, і сердитим вийшов на подвір'я.

Буквально через десять хвилин, прозвучав виклик на телефоні Олесі, малий Олег підніс мамі телефон. Олеся побачила що викликала її Наталя, лиш Олеся не чула розмови Юри з Василем і не знала про що буде розмова з Наталею, такого вона взагалі не сподівалась.

- Алло Олеся!

- Привіт Наталя. - Відказала спокійно Олеся.

- Олеся, в мене є до тебе пряме запитання. - Наталя говорила швидко і сердито.

- Можеш питати. - Олеся почувши тон розмови Наталі, насторожилась.

- Ти чула що наші хлопці говорили лиш що?

- Ні, я не чула нічого.

- Тоді я хочу знати що вони таке сплітають два, один одному. Мій п'яний зараз, твій напевно ще більше собі хильнув, тому що таке плів, що ти мені пробач.

- Нічого подібного Наталя, Юра не пив взагалі нічого.

- Тоді що він вже розумом поїхав, той твій Юра?

- Я не розумію тебе, що за вирази в тебе такі? - Олеся вже знервувалась і підвисила голос.

- Я також не розумію що за наклепи такі з вашої хати на сина нашого?!

- Поясни як слід мені що трапилось! - Олеся вже включилась в суть розмови.

- Твій Юра сказав моему п'яному дураку, що в неділю коли був похорон, на якому ми усі були, наш Валерик заліз до хати Віктора і ніби щось там вкрав з хати.

- Так було Наталя. - Холодно, лиш впевнено відказала Олеся.

- А, звідки в твого Юрка така новина; так ви заодно двоє. Не дарма мій Василь говорить що твій тебе слухає і так робить як ти його вчиш постійно.

- Я нікого не вчила, а ваш малий був в хаті і викрав фотознімки малої. Про це ми усі знаємо, лиш не хотіли вам робити неприємність, а Юра завжди проговориться невчасно.

- А може Тамара сама йому дала і Віктор з Лізою не знають, а може вони б не були проти того коли б ви двоє свого носа постійно не сунули поміж нас і дітей?!

- Наталя, послухай як воно все було по порядку а після того роби сама висновки.

Олеся взяла себе в руки, почала все розповідати як відбувався сценарій, як Валерик погрожував в Брукліні Тамарці і так далі. Наталя вислухала і тут же почала далі своє:

- Я ж кажу що ваша робота: малий ваш всюди замішаний, ти сама сказала щоб ваш Вовка в Піцика випросив знімки, робиш ворожнечу між дітьми, вони ж брати, сини наші, а ти таке робиш? Тобі не соромно Олеся?!

- Мені було б соромно коли мій Володька лазив по спальні в малолітньої дівчини.

- Почекай ще трошки: буде лазити не лиш в хату а в ліжко полізе таки до якоїсь.

- А ти скажи правду мені: ти хоча сварила свого і сказала щоб більше він такого не робив?

- Валерик любить Тамару їхню і вона його також, а те що ти так не хочеш щоб було, через тебе Олеся я не збираюся сварити сина! А ти вже могла б також подумати що хлопець може з любові хотів такий сюрприз зробити дівчині і просто грається з нею, якщо навіть воно правда що він заліз був у її кімнату.

- Нормальний хлопець коли робить сюрприз, так він квіти покладе на поріг чи підвіконник, а не перевертає ліжко в дівчини.

- Олеся, не тобі його повчати що він має робити: маєш своїх, їх навчай! Просто я тебе прошу щоб ти не мішала їм і не підсилала свого Вовку щоб щось робив таке як він робить. Як йому не соромно перед Піциком на свого брата так, намовляти щоб той знімки викрадав в нього; це ж брати вони а Піцик чужий хлопець!

- А твоєму не соромно перед Піциком висміювати Тамарку що вона за бараном плакала, що її мама наказувати буде вдома? Нормальний хлопець буде дівчині в присутності товариша таке говорити?

- Не твоя справа що вони між собою там говорять: вони молоді двоє, розберуться без твоїх порад. Я розумію що ти завжди мала під контролем Віктора і Лізу, лиш тут ти вже лишня і все. Якщо ти будеш на нас наговорювати перед Лізою, все одно нічого з того не вийде в тебе. Так що не використовуй Лілю, Вовку, Юру, і усіх решта для того щоб молодим заважати.

Думаєш ми не бачимо як ти не хочеш щоб наш Валерик до Вовки приїжджав, не хочеш щоб там малу бачив, не хочеш щоб брати тут на чужині дружили разом, не по-людському воно Олеся. Ти також маєш два сина і не думаю що ти б хотіла, щоб якась тьотя їм заважала постійно. Так що подумай добре, а про те що малий кудись там був заліз, зрозумій що між ними вже там щось відбувається і може все домовлено було. Повір що він не ліз як злодій!

- Наталя, - Олеся глибоко зітхнула, - ти собі фантазуєш що тобі завгодно, лиш я тобі скажу правду якщо ти хочеш знати, а коли не хочеш, коли тобі краще саму себе обманювати і в такому жити, тоді справа твоя.

- Яку ще правду?

- Таку, що Тамарка ще неповнолітня, вона зараз навчається, має зовсім інші плани і навіть коли б твій Валерик тут побував кожної суботи, вона б не вдіяла для нього увагу. Може у вашій родині так прийнято щоб батьки вибирали, лиш в нашій, а також в родині Лізи, тим більше коли дочка в такому віці, про таке не говорять взагалі. - (Олеся тут сказала неправду, так як про Валерика вже було досить розмов з Лізою і також Віктора з Юрою).

- Тоді що ти тим хочеш сказати? - Наталя відчула що вона вже не має що сказати Олесі.

- Хочу сказати що в них так не прийнято щоб в такому віці таким перейматись.

- Тоді як в них прийнято?

- Так як твій Валерик сказав Тамарці: дисципліна і виховання.

- Ой Олеся, я б сказала тобі як в них прийнято, лиш не хочу тому що перекажеш зараз їм.

- А коли не перекажу, тоді скажеш?

- Я хочу з Лізою добре жити і тому мовчу.

- Якщо така любов між дітьми вашими тоді чому ти боїшся; все одно нічого Ліза не змінить а коли ти боїшся, тоді сама підтверджуєш що любові там немає жодної а лиш скоріше всього твої розрахунки. - Олеся тягнула Наталю на те, щоб та висказала свою думку, яка Олесю зацікавила не як-будь. Наталя зі злості випалила:

- Знаєш як в них прийнято: так щоб дівчина до хлопця сама ходила, як Ліза колись за Віктором твоїм. Скільки років їй тоді було? Давай скажи як вона там на лавці вашій в тринадцять років вже колінцями блискала в міні спідниці? Так що не треба Олеся тут показувати нічого як її а тим більше тобі. Ти ж сама те все розказувала нам в Тлумачі колись. Валерик як хлопець не чекає щоб їхня мала їхала до нього, так що мовчить там і не мішайте дітям! А буде Ліза малу наказувати за Валерика, нехай пригадає собі як вона получила від свого тата через кров на спідниці. Багато я могла б, але не хочу; я вже лишнього наговорила тобі.

- Я зрозуміла тебе Наталя. - Олеся вирішила закінчити розмову, - мій Володька не буде більше вмішуватись, я це візьму під увагу, лиш коли твої плани колись розваляться, ти дуже розчаруєшся і повір мені: не я їх буду руйнувати.

- Ти постарайся щоб так поступала як ти мені говориш, а що буде вже наша справа.

- Тоді вибачай коли щось не так, але малий ваш все ж таки в хаті їхній був, Юра цього не вигдав і за таке ви повинні його насварити, тому що брати до нього ремінь вже запізно.

- Розберемося Олеся без ваших виховних традицій, і без твоєї поради! - Наталя поклати трубку не попрощавшись.

Після тієї розмови, Наталя не знала як правильно поступити: її не хотілось щоб син понизився перед батьками Тамарки і одночасно вона побачила що плану, якого вони розробили з мамою ще в Тлумачі, загрожує реальна руїна. Найгіршим що могло відбутися коли Валерик попросив б вибачення за свій поступок, він сам б тоді підтвердив що він зробив такий злочин, а так ще була можливість відстоювати його як невинуватого.

Наталя взяла телефон і зателефонувала до мами, нехай вона може щось придумати. Ганна Михайлівна вислухавши дочку почала її докоряти, також поступок Валерика порахувала нахабним та дуже нерозумним.

- Хто таке робить дурне як він зробив? - Сердилась Ганна Михайлівна.

- А тепер що робити коли вже воно трапилось?

- Тепер мене послухай як ти там розуму не маєш свого! Тепер треба почекати що вляглося все на своє місце. Не перепрошуй нікого, не дзвони нікому і нічого не говори тій Лілі що робить з Олесью. Ліля її переносить і вони знають про тебе кожен думку.

- Олеся сказала що ніхто не зацікавлений і напевно ніхто там не говорить про мене, ані про Валерика нашого.

- Не вір їм Наталко. Чуєш що я кажу тобі: не вір їм! Вони хитрі жиди, але ми будемо хитрішими, лишень треба потерпіти трохи а там як залізем в їхню родину, там най вони вже терплять тому що дуже вихованими себе рахують і нікуди не подінуться від нас.

- А Олесю мені якось знову приласкати?

- Не треба тобі її. Вона вже не довго буде така мудра а малий той Вовка підросте, в неї своя проблема почнеться з малим і про тебе забуде. Людина як немає клопоту, тоді собі шукає а коли вже є свій, вже не хочеться когось чужого. Почекай і сама побачиш що вона всядеться і буде тихо сидіти.

- Давайте мамо: поки ви сюди не приїдете я нічого не буду ні говорити ані робити.

- Так, ти добре сказала. Ти, я дивлюсь так, що не вмієш в таких справах, ліпше зачекай. Коли я приїду, мала підросте, і ми візьмемося щоб наш Валерик був такий в родині тих ювелірів золотих. А так як він буде понижатись перед малою, навіть як вони дружити будуть довше, він щось не стерпить а вона буде думати що він поганий. А так як ти там увиділа що вона така що щось трошки і вже до мами біжить, тоді вона почне на Валерика говорити перед мамою а та вже буде її перемовляти на своє. Знаєш як буває не раз поміж молодими що за роки вже одне одному надоїдати почне. Вони не ті люди як ми тут думали, а значить треба тихо підкрастись і потому раз і вже женемо молодих.

- Не знаю чи так получить ся в нас мамо.

- Не знаєш, тому і сиди тихо, а коли я приїду будеш сама видіти як робиться. Поки дівка мала вони гонорові а коли підросте а ще пізно прийде додому кілька разів, тоді вже будуть в гості просити вас і мене з вами. Так я ти кажеш що там нема так дуже дітям з ким дружити, а хлопців наших також таких аж нема багато, тим більше вони будуть підлизуватись до нас. Дивись з Василем тим дурним, нічого не говори про малого, ти знаєш як воно нап'ється і спілітає тим язиком ляхівським.

- Вже наплів з Юрком такого, що сама не знаю як тепер бути.

- Так як я тобі кажу: тихо ніби нічого не було. Думай щоб якнайскоріше я приїхала до вас.

- Добре мамо, я так зроблю як ви мені наказали. - Пообіцяла покійно Наталя.

Сама Олеся чекала що Наталя ось, ось, зателефонує щоб якось вирівняти справу, адже вона надалі мріє породичатись з Віктором і Лізою, лиш на здивування Олесі, Наталя не телефонувала, більш того: Ліля нічого не могла переказати Олесі, так як Наталя навіть не натякнула на розмову з Олесью. Не тільки для Олесі, а також для Лізи така поведінка стала загадковою: неможливо щоб так прагнути мати Тамарку за невістку, Наталя легка відмовилась від свого бажання лиш тому, що поспорила з Олесью, яка навіть не мама для Тамарки. Звичайно що про те що був договір між Наталею та її мамою Ганною Михайлівною, ніхто цього не знав навіть той самий Валерик, лиш Наталя також провела з ним відповідну бесіду, щоб він взагалі не згадував про Тамарку ні перед ким.

Олеся приїхала до Марійки, вона поділилась своїми переживаннями з мамою. Марійка вислухала, а так запитала:

- А в який день виходить тридцять липня?

- В суботу виходить, а в чому справа?

- Володькові виповниться чотирнадцять років. З нагоди такої дати, візьми скажи йому, щоб запросив Валерика, Ігоря тьоті Ірини, вони ж брати його, також друзів своїх: боснійця того і ще кого захоче. Нехай хлопці підуть в ресторан, можуть твій навіть, або десь тут ближче, посидять собі і тоді Наталя не буде говорити що ти не хочеш щоб вони дружили між собою.

- Мам, ти так само хочеш як тоді з Ванькою Павлюковим було: хлопці переказали Тарасові щоб той не телефонував а ти в гості попросила його. Тепер так само бачу хочеш щось таке подібне з Валериком щоб я поступила.

- А хіба погано вийшло з Ванькою тоді Олеся?

- Навпаки добре: він дуже високо поцінив таку гостинність нашу.

- От бачиш: тепер зроби як я тобі порадила.

- А Тамарка коли не захоче?

- Тамарки там не потрібно; самі хлопці нехай будуть. Вона напевно в магазин з дідом в суботу поїде, щось таке мені здається.

- А чому ні? Я можу так поступити, нехай тоді Наталя не думає що я справді не люблю їхнього єдинака, а також побачить він сам, що Тамарка не захотіла сама прийти.

- Справа їхня що вони думатимуть, а тобі потрібно так зробити.

- Мам, ти дуже цікава людина, завжди придумавши оригінально яюсь.

- Від Лізи навчилась, - пожартувала Марійка, - колись для неї, покійна Зоська анонімного листа написала, а наша Ліза виручила з біди її правнука.

- Передам їй твої слова. Ліза любить коли ти її похвалиш.

- А чому не похвалити коли людина того заслуговує?

- Все правильно мам. - Похитала головою Олеся.

Вже в п'ятницю, перед суботою Володька сам зателефонував до Валерика щоб той приїхав до нього. Але Валерик взяв ініціативу святкування в своє розпорядження. Він сказав щоб Володька з Ігорем та з ще з ким він захоче, приїхали туди де працює Піцик, а там побачать.

Юра дав гроші синові а Олеся просила щоб він поведився гарно і щоб не напились чого, так як він неповнолітній а поїде поїздом в Бруклін. Володька сказав що в його плани входить піти в спортивний магазин в якому є модель скелі для скелелазів, він хоче спробувати хто з хлопців з ним зможе протриматись щоб вилізти на четвертому рівні, або на якомусь з менших, лиш за встановлений час. Також він признався що два перших рівня, вилазить дуже швидко. Олеся покліпала очами, почувши що син вже взявся по скелях лазити, лиш Володька заспокоїв маму, пояснивши що там є чоловік, який застраховує шнуром того хто підіймається, а на самому верху декорації знаходиться дзвоник: хто зможе вибратись, той дзвонить щоб усі побачили переможця. Олеся попросила щоб син зробив фото; їй самій стало цікаво.

Володька натягнув модну футболку, шорти з кишенями над колінами, куди і вкинув малу камеру для знімків і став чекати щоб Олег привіз Ігоря з Нью-Джерсі. Звичайно що хлопці могли зустрінутись в самому Брукліні, щоб Олег не їхав аж в Меррік, через Бруклін а потім повертався, лиш вже так було домовлено щоб усім крім Валерика, зібратись у Володьки.

Олеся хотіла щоб Наталя яюсь знала що саме вона сказала синові, щоб той запросив Валерика, щоб Наталя не подумала мовляв Володька хоче дружити з Валериком а Олеся заважає, лиш вона не хотіла сама телефонувати а вирішила переказати через Лілю, немов так між іншим в розмові щоб та натякнула Наталі.

Коли вже хлопці поїхали, Олеся схопилась пригадавши що забула наказати синові щоб перед хлопцями не вів взагалі ніяку мову про Тамарку, лиш було пізно так як Володька не взяв в батька мобільний а свого в нього ще не було.

Олеся, махнула на все рукою і пішла покликати Лізу, щоб похвалитись тим, що Володька полюбив лазити по скелях, коли Ліза захоплювалась тим що Володька спортсмен а тепер їй тим більше буде цікаво послухати про нове спортивне захоплення Володьки, так як в дитинстві Ліза з Рітою, сама любила лазити по горах в Абхазії.

В неділю вийшовши з церкви, Ліза мала чудовий настрій. Вона підійшла з заді тихо до мами і жартуючи схопила її за лікті. Тетяна швидко оглянулася і побачила Лізу яка була елегантно одітою:

- Ой Ліза, я думала хто це з дітей мене так лякає, думаю напевно Русланчик.

- Ти думаєш мама що лишень діти люблять щось подібне?

- А ти є дитина для мене. - Відказала Тетяна. - До речі я шукаю і дивлюсь за тобою а ти за спиною ховаєшся.

- Вже не ховаюсь.

- В мене новина для тебе. Також для Олесі; одним словом для усіх.

- Мені найперше будь ласка. - Ліза перекинула голову дивлячись на маму.

- Новина як новина: Лук'яненки наші їдуть до нас.

- Хто їде?

- Андрій, Люда і мала Лізочка.

- Мама, ти серйозно?

- А хіба сьогодні перше квітня щоб я обманювала, та ще під церквою?

- А жити вони в кого будуть?

- В нас: для них в Штатах є людина в якій прізвище таке як в них, а вірніше в них моє.

- Мама а коли вони планують приїхати конкретно?

- Як кільки, так зразу. Говорить мені Люда що Андрій розчарувався в політиці, там безлад робиться зараз. Президент не може дійти згоди ні з Верховною Радою, ні з Кабінетом Міністрів, ані з іншими силовими органами влади. Одним словом Андрій вже не знає за кого бути і таке подібне.

- Мама, все ж таки, коли саме вони думають?

- Лиш діти в школу підуть, як правило квитки подешевіють трошки і я замовляю для них.

- Виходить на початку вересня?

- Думаю так щоб поки Тамарці виповниться тринадцять років, ми вже разом її вітали.

- Виходить особливий ювілей в Тамарки нашої цього року. Олеся завжди мені говорила про час коли їй виповниться тринадцять.

- Надіюсь вона не буде себе так таємницями обсновувати як ти свого часу в нас уміла: до діда покійного Андрія просилась кожної суботи, Олеся яка була люб'язною з нами тоді, Вітя як швиденько торфу привіз, правда тоді в теплиці були так зародили огірки, чи щось там інше було, вже забула, як ніколи.

- Тому що зять щиро постарався, від того огірочки вдались.

- Ще б не постарався. - Всміхнулася Тетяна а Ліза зрозуміла що мама щось зараз придумав і тому оглянулася чи кого немає поруч. - Таку дівку цілувати, та ще першим бути в неї, насолоджуватись як в неї все тягнеться до нього, за таке задоволення міг тачкою торфу мені навозити. Ой коли б я знала була, хоча пожартувала б була з ним тоді, а може заставила б його щоб сам тепличку нам зробив був.

- Мама, вже перестань, хоча тепер можеш жартувати, а тоді добре що ти не додумалась.

- Ой які ви усі вже мудрі що сама не знаю. - Похитала головою Тетяна.

- Від кого народилась - такою придалась.

- Говорила мені Люда, - Тетяна вже переключилась знову про Лук'яненків, - що її мама ніяк не хоче щоб вони малу забирали з собою.

- Привикла напевно до неї як колись мама Маруся до Вовчика була прив'язалась душею. Мама Людки дуже дітей любить.

- А скільки малій їхній вже рочків? - Тетяна не могла пригадати і тому запитала.

- Вона з квітня так само як я, лиш рівно на тридцять років молодшою від мене; виходить два рочки минуло в квітні; також Лізочка буде ще одна в родині.

- Саме в такий період найцікавіша дитина для бабусі а тут заберуть з собою в Америку.

- Також правда мама... - Зітхнула Ліза.

Тут підійшов Аркадій, він привітавшись поцілував Лізу і став спішити Тетяну щоб вже їхали. Ліза розпрощавшись поспішила додому, щоб переказати слова мами Олесі. Але Ліза не встигнула: Тетяна з дороги зателефонувала сама Олесі.

Олеся саме в той час пішла до мами щоб поглянути на грядки, так як баба Настя просила її прийти ще минулої неділі. Повертаючись пішки додому, Олеся думала про те що все що вона планувала і кому пообіцяла, вона виконала. Олеся зробила підсумок своїх планів за минулі роки: Лізу розв'язала з проблемою, тобто з інтригами Ріти. Любчика поєднала з Рітою. Андрія Лук'яненка з дружиною вона спонукала щоб вони приїхали в Штати і ось результат позитивний. З минулим все добре - думала Олеся - а ось що чекає в майбутньому? А в майбутньому діти підростуть як в мене так само в брата, а дітям допомогти важче як собі, діти вони мають свої погляди, свої напрямки, свої бажання...

Поки Олеся поверталась додому, Віктор вийшов на сходи, взяв банку Pepsi, сидів і думав. Побачивши малого Олега, він попросив щоб той покликав батька. Юра вийшов тут же і сів коло швагера. Віктор промовив:

- Гарно було нині в церкві дуже. Знаєш Юра, я так дивлюсь що наш пастор дуже мудра людина; якось він так уміє що мимоволі з ним стаєш згідний. А так поглянути на життя наше, неможливо заперечувати і немов би на землі між людьми відбувається все просто так собі, воно все не так просто в житті кожної людини...

- Піду Вітя на другу неділю як доживу, помолюся я грішний, а то я вже дві неділі пропустив: живу як той мій Василь що нікуди не йде.

- А що вони не ходять в жодну церкву?

- Так боялась його теща, та Зоська Олешівська, як я її люблю назвати, щоб часом не пішли в жидівську а вони в ніяку; живуть троє як комуністи якісь. Там Вадима тесть вже став ходи до церкви, хоч був головою колгоспу колись.

- Цікаво чи Алла, братова моєї тещі, ходить в церкву; забуваю запитати Андріївну.

- А правда що той Андрій їде до нас? - Запитав Юра несподівано.

- Щось таке кажуть, а ти вже бачу знаєш так скоро.

- Володька мені сказав наш.

- Що переживаєш щоб твоя Леся щось?

- Вже не переживаю. - Перервав запитання Віктора Юра.

- А в чому причина такого повороту думок і почуттів?

- Проста причина Віток: якщо вона з тим Ванькою повелась як звичайно, тим більше з цим очкариком худим.

Віктор розсміявся так що аж захлиснувся ковтком води яку попивав.

- Юра але ти чудак! Ти як той пан Заглоба польський!

- Той Ванька, як любить казати баба Настя «файний хлоп», тут не придерешся до нього а цей що; такий собі: пів хлопа, високий як тичка і окуляри як колеса в рOVERі.

- Розкажу своїй, насміється з тебе і з твоєї Леськи.

- Ні Вітьок, зрозумій реально як воно є: ваша родина така що вся тримається разом, усі знають одне про одного, виправляють одне одного, тому порядок. Наприклад як моя допомогла з тою Рітою? Обламала зуби вона як до граніту: нічого не вдіяла Лізі твоїй. Як лишень подумати: ворогами не стали а таку спірну проблему вирівняли, при тому між жінками.

- Справді як вийшло Юра; я навіть так глибоко не задумався над тим. Знаєш як буває в таких випадках: обзиваються, проклинаються, навіть за волосся баби тягаються.

- Ворожать одна одній, - додавив Юра.

- Справді цікаво вийшло все і Любчик так бачу задоволений нею.

- Вона красива баба, - оглянувся Юра щоб хто не почув з жінок.

- Ще б розуму до тої голови. - Підкинув Віктор.

- А баба не все циниться по розумі тай голові - засміявся Юра.

- А, я забув що ти перше дивився на свою Леську не спереду а навпаки.

- А Леся навколо як кажуть: клас! - Юра підняв великого пальця на лівій руці.

- Тоді ти кажеш що Андрій Лук'янів може вільно ступати на американський континент?

- Може, нехай собі як кажуть «мастить голову».

- А я переживав що ти скажеш і чи не пригадаєш мені Мурманськ наш сніговий.

- Вітя, та коли б Леська щось лиш подумала, вона сама говорить що мама спустила б з неї шкіру як з лисиці. Ти знаєш щоб її мама зробила, а твоя Ліза? Я бачив як той був приїхав там

як ми були в Україні, як Ліза натякнула Андрієві що Леська моя, на мене чекала і я в неї був один. Той дивлюсь поправив окуляри і лиш голубець кинув в топку свою.

На їхню розмову прийшла Олеся, вона присіла біля Юри і запитала:

- Про що бесіда?

- Ми тут з Юрою твої кісточки перемиваємо. - Засміявся Віктор.

- Цікаво про що саме?

- Просто розказую про тебе і кажу що до тепер мами боїшся нашої.

- Не розумію Вітя?

- А тобі не треба нічого розуміти: живи собі тихо, слухайся в усьому і все буде тобі зрозуміло. А ще кажуть що Людка, Лук'яненків невістка, дуже ревнива.

- Тепер вже зрозуміла, лиш не знаю чого ти смієшся, - Олеся поглянула на Юру, - чому тобі смішно так, що аж твої польські вуса піднялись як не знаю в кого.

- Як в того кота Журика, коли він почує поруч якусь поживу. - Пожартував Юра.

Олеся сівши поміж братом і чоловіком, взяла обох за рамена і запропонувала:

- А давайте юність пригадаємо. Ось м'яч Володьки а його немає, давайте пограємо!

Віктор схопився а Юра за ним щоб першим вкинути м'яча в кільце, Олеся стала сміятись та піддавати мужчинам азарту.

Тетяна замовила квитки для свого племінника та його дружини з дочкою, на дев'яте вересня. День перед тим рідні привітали Тамарку з тринадцятиліттям. Взагалі в родині не особливо відзначали такі дати, звичайно подарунки дітям дарували, але щоб робити великі застілля, якось не було прийнято ні в Арланів, тим більше у родині Віктора.

В суботу повинні усі були зібратись в Аркадія і Тетяни з нагоди приїзду Лук'яненків. Все уже було приготовлено для гостей: спальня, колиска для маленької, і таке інше.

В п'ятницю перед вечором, Віктор і Ліза поїхали в аеропорт, там вже були Аркадій і Тетяна. Гості летіли з пересадкою в Європі, такий квиток був дешевшим.

В самої Тетяни було таке відчуття що в аеропорті вона відчувалась майже як вдома, вона знала тут виходи та входи, термінали, порядок роботи а таке подібне. Тетяна бачила кожного дня тисячі різних людей, а за період роботи - мільйони. Не дивно було коли б вона пройшла повз людини яка її знає дуже близько і не привіталась, адже працюючи в такому людному місці, Тетяна не могла на кожного звертати увагу поглядом. Так було і цього разу: Андрій з дружиною вийшли з в зал терміналу а Тетяна їх не бачила аж поки Ліза не поклікала її. Тетяна підійшовши весело всміхнулась, лиш обнявши Андрія, свого племінника, вона поцілувавши вже відпускала його з обіймів, тут нараз знову пригорнула до себе і розплакалась в нього на шиї. Усі подумали що Тетяна замітила те що Андрій ставши мужчиною був схожим до діда Андрія, лиш насправді був ще один нюанс, який саме так подіяв на Тетяну. Справа в тому що Людмила тримала дочку в колясці а Андрій спішивши з валізками щоб все швиденько впорати в аеропорті, замучився, і так як було жарко він спотів. Тетяна поцілувавши його, відчула запах поту на його шиї, вона раптово пригадала собі покійного батька, який приходив бувало з городу чи з саду, а вона маленькою, підбігала щоб він брав її на руки. Племінник не кільки був високим, худим, та схожим до батька Тетяни, запах поту, якого заховало дитинство в глибину її пам'яті, нараз пригадався їй саме тут, після багатьох років її непростой мандрівки по житті та по світу...

Приїхавши на подвір'я Аркадія і Тетяни усі побачили що на гостей чекала Олеся, яка побоялась що не встигне в аеропорт, щоб покласти на стоянку машину, приїхала зразу сюди і стала чекати на гостей з України. Андрій побачивши Олесю запитав де дід з бабою, а так як він знав старих Бойчуків навіть ближче як саму тьотю Таню, він не зорієнтувався що вони тут не живуть, просто перемучений з дороги не розібрався добре.

Тетяна пояснила що буде в них час погостювати і в Марійки з Левом, там діда з бабою побачать і в Олесі побудуть, в Лізи само собою.

Поки Аркадій витягував валізки з машини а Олеся розпитувала про дорогу, Ліза присіла коло коляски в якій сиділа доня Лук'яненків Лізочка. Вона розказувала дитині що тут в неї є троюрідні сестрички та братчик. Що колись вона була такою маленькою і так само як сьогодні з нею батьки переїхали в Америку, так само колись її батьки привезли з Сухумі в Івано-Франківськ. Олеся підійшла до них і звернулася до Лізи:

- Дивись яка гуцулка косівська.

- Я їй розказую що тут живуть її дві сестрички і братчик.

- А чому не розкажеш що вона напевно буде моєю невісткою? - Пожартувала Олеся.

- Хочеш щоб в тебе невістку звали Ліза?

- А чому б ні: в моєї мами Ліза за невістку, а я хіба гіршою?

На жарт підійшла Людмила, Ліза пояснила про що іде мова:

- Послухай Людка: говорить Олеся що забирає твою Лізочку собі за невістку.

- А котрого віддає мені за зятя?

- Напевно Олега, я так думаю, три роки різниці так само як в нас з Олесєю.

- Зміг би і почекаати більший: дванадцять ще не двадцять. - Жартувала Людмила.

- Котрий знайде квітку едельвейс, той і матиме її за кохану дружину. - Пояснила Ліза. - Так наша Тамарка завжди говорить, а тим більше що ваша Лізочка має пряме відношення до Карпатів, тому і по традиції потрібно їй вибирати жениха.

Усі розсміялись, з доброго жарту, так як усі троє були матерями і розмова про дітей була їм приємною та близькою до серця.

Гості пішли відпочивати з дороги а Ліза спішила Віктора щоб повертатись додому так як вона залишила Русланчика з Тамаркою, а той міг щось виробити, так як Тамарку він не слухав і не боявся взагалі. Ще було потрібно заїхати до Марійки забрати Ізабеллу, яку Віктор не захотів брати з собою в аеропорт, щоб там не причиняла незручностей.

Вже наступного дня в суботу, Ліза не відставала від старих Бойчуків і просила щоб вони все ж таки збирались щоб по вечеряти в її батьків. Старі уперлись щоб не їхати, вже дід Федір почав просити Настю, мотивуючи тим що є така нагода і як вони не побудуть в сватів, тобто в Аркадія і Тетяни. Тим більше приїхав Андрійко, той самий що колись в них був, кого гостили в старій хаті, також приїхав він був коли вони там в гості були поїхали. Настя вже побачила що нікуди не подінеться а ще зателефонувала Тетяна, тоді вже стали збиратись усі разом щоб побачити гостей.

Приїхавши до Тетяни, Марійка привіталась з племінником свахи і промовила до Тетяни:

- Вже Таня з твоїх рідних також є поруч коло тебе.

- Нарешті Маруся; знову Олеся тут постаралась.

Коли сіли до великого столу, якого поклали за хатою на подвір'ї, Аркадій подав печене м'ясо на вогні. Почались різні розмови а так Людмила почала розпитувати Віктора з Лізою про їхню романтичну мандрівку по Парижу. Коли мова зайшла про Версаль, Віктор активно приєднався до розмови.

- Мені не подобалось там: таке враження що ти не в Європі а десь в античній Греції чи в стародавньому Римі; назви якісь дохристиянські, відчувається якийсь дух зухвалості, гордості, і я б навіть сказав розбещеності.

- Вітя правий, - добавила Ліза, - навіть зараз в сучасному світі такий палац побудувати це не проста справа, а тоді коли його побудували, тоді коли не було таких доріг, люди мабуть возами каміння возили, скільки роботи щоб так мармур і граніт вишліфувати?

- Тоді станків не було, пил електричних тим більше а все напевно в ручну робили. - Замітив Юра, який також з Олесєю був присутнім на вечері.

- А той самий парк що заді палацу, - став пояснювати Віктор, - там так рівно як на підлозі зробили а навколо місцевість не також рівною, напевно возами перевозили землю, а таку площу вирівняти це ж сотні тисяч тон землі. Там для бульдозерів та екскаваторів роботи на довгий час а тоді все лопатами напевно робили.

Люда звернулася запитавши про Італію в якій колись під час виїзду в США, побувала Ліза з батьками. Тетяна відказала:

- Ми тоді не дуже розглядалися так, не ходили там по палацах, часу хоча мали, лиш якось було не до того. Було таке враження що за нами хтось слідкує постійно, хтось цікавиться де ми і що тут робимо. Люди виїхали з Союзу під страхом і він нас провадив якийсь час в Європі, тим більше так як Союз був за спиною недалеко. Там ходили дивитись в Ватикан на Папу Римського люди які також емігрували, лиш ми постійно вартували біля телефону в готелі, так як рідні з Америки нам телефонували майже кожного дня, щоб за одну хвилину запитати як коло нас справи і таке подібне.

Після того Андрій почав розповідати про Помаранчеву революцію, про те як все відбувалось в Києві на Майдані Незалежності. Послухавши його розповідь, дід Федір почав згадувати минулі часи, які пронеслися немов хмари над Україною...

- Знаєте діти, я вже прожив довго: ні мої тато, ні мама, ні брат, не прожили так багато як я прожив. Вже за пару місяців буде дякувати Богу вісімдесятка мені. Я ще пам'ятаю як в нас були такі хлопці, як ось ти Андрійку, як Вітя з Юрою, вони воювали на Австрійській війні. Так у вісімнадцятому війна скінчилась, а наймолодший якого були забрали в рекрути, мусів бути з вісімсот дев'яност дев'ятого, до дев'ятисотого мусів був вродитись хлоп. Якраз мені було так як ось тим хлопчикам двом: Русланові і Олегові, то був вже десь тридцятий рік; так виходить. Тоді я пам'ятаю як такі молоді хлопці посходяться і про війну розказують, а ми діти підслухуємо, тому що наганяли дітей щоб ті не чули.

- А чому не хотіли щоб діти слухали? - Поцікавилась Людмила.

- Та знаєш дитино як то бесіда хлопська була: війна тай всяко було там, розказували як в окопах хто де був, різне там робилось і вони різне робили; війна вона є війна дитино.

- Хто в окопах а хто в соломі з молодичками. - Вставила своє слово Тетяна.

- Я кажу що було по-різному, а дітям нащо того слухати. А воно як не можна, діти найбільше хочуть знати таке. Я любив питати як буде по-німецькому називатись фляга від води, як буде карабін, чоботи, ніж, кінь і так далі. Зараз вже нове покоління росте, діти так ростуть скоро як гриби по дощі, щоб здорові були вам та щоб мене старого усі пережили вони...

Людмила нахилилась до Лізи і промовила, а вірніше призналась:

- Моя мама дуже хоче побачити тебе Ліза. Вона любить дітей так само як ти, а коли почула про того хлопчика і дівчинку, для яких спонсорувала операцію, тоді взагалі говорила про тебе дуже багато. Навіть свекруха моя Алла, почала гордитися що ти племінниця їхня.

- Ось як, - усміхнулась Ліза і взяла полуницю з кришталіної посудини. - Не кілька ми допомагали: Олеся і Юра також.

- Не часто знайти можна таких людей Ліза: як в нас там в Україні, так само тут напевно також. Люди хоча мають гроші, лиш не мають співчуття до страждальних родин...

- Признаюсь тобі секрет Людка, - шепнула Ліза, - в мене після подібних справ таке задоволення, просто немов не ходжу по землі.

- Взнавши про вас, мої батьки наважились мене відпустити так далеко.

Ліза поглянула на небо, на заході якого сонце вже заходило. Повіяло прохолодою над островом, проминув ще один немов звичайний день, як дні перед ним: своє неповторністю та оригінальністю, проминув як подих вітру, як образ хмарини який неповторним, як саме життя, кожної окремої людини, яка народилась на землі...

За столом того вечора, ще довго велася розмова; в основному пригадувались події минулого, пригадували хто був старший віком... Ліза перехиливши голову, та поклавши її на плече Віктору, мовчки слухала, про час та життя... Наслухавшись спогадів, вона заплющила очі, чорні вії опустились на її обличчя, яке немов світилось добротою та задоволенням, Ліза глибоко зітхнувши подумала: час не зупинити - життя не повернути...

Після описаних подій, життя наших героїв, потекло більш спокійною течією. Саме це був період коли діти підростають і батьки мають час відпочити від турботи, яку приносять в сім'ї немовлята, до того часу, поки юність не покличе на свою стежку: до своїх таємниць, до палких бажань, та пристрасних поривів.

Немов в природі перед грозою: затишно та лагідно, спокійно та блаженно, так часто буває в житті перед подіями, які насувають немов хмари травневої грози. Можна насолоджуватись життям, можна мріяти, робити висновки та оцінки, лиш ніколи не потрібно забувати про те що завжди так не буде. В житті все перемінюється, як в природі пори року, лиш як в кожній людини життя особливе по-своєму, так само переміни в ньому наступають не по передбачених сходах, тому майбутнє людини є невідомою таємницею.

Тамарка мала на меті далі продовжувати вивчати українську мову на наступне літо; її подобалась вчителька і подружки які з нею також навчались.

Руслан з Олегом пішли в школу а Ріта народила другого хлопчика.

В політичному плані, очікування великих перемін в Україні, не дали такого результату, на який сподівались жителі України а особливо політики на зразок Богдана Відлиги. В Сполучених Штатах, війна в Афганістані та Іраку, також затягнулась і не було віднайдено хімічну зброю, якою мотивував уряд США, перед Асамблеєю ООН, щоб добитися дозволу на вторгнення військового контингенту в країну Ірак.

Весною 2006 року, Гарік з дружиною, також Лев з Марійкою, відвідали Абхазію. Марійка нарешті побувала в Ешері, про яку так багато наслухалась від чоловіка, невістки, та свахи Тетяни. Звичайно що так як спокою як такого не було в регіоні, Марійку постійно переслідував страх, особливо в ночі. Лев виділив кошти щоб підремонтувати хату, яка хоча була з вигляду в жалюгідному стані, лиш сам будинок зберігся не погано, так як був збудованим з каменю та цегли. А тому що дах не протікав, будівля від води не постраждала.

З Абхазії, Лев з Марійкою поїхали в Україну на Прикарпаття; побували в самих Карпатах. Правда як Марійка не старалась, для Тамарки, хоча сфотографувати квітку едельвейс, знайти не змогла. А коли запитала місцевих жителів, відповідали майже усі однозначно, мовляв не одна вона шукає тут таку рідкість; багато гостей за кордону питають про едельвейс, тим більше що росте він на важкодоступних місцях.

Може людина знайти на високих скелях, рідкісну квітку, оспівану в легендах гірських народів, як символ мужності і кохання, можна на короткий час нею здивувати та порадувати іншу людину, лиш знайти себе в тому щоб справді життя серед мільйонів інших, стало немов справді самий едельвейс серед мільйонів інших квітів, дається зрозуміти не кожній людині а напевно лиш такій, яка пронесе крізь життя своє покликання а з ним щире співчуття та теплоту доброти, яка підносить таку душу на недосяжну скелю краси, натхнення та ніжності, освітляючи її ореолом любові...

Кінець другої книги.

Листопад 2011р. Пенфілд, Нью Йорк.

ОСОБИ ДОБАВЛЕНІ В ХРОНОЛОГІЮ

I

Ковальський Юрій і Олександра { 1991р. Володимир Юрійович. (Вовчик, Володька).
2000р. Олег Юрійович (Олежик).

Левчук Віктор і Ліза { 1993р. Тамара Вікторівна. (Тамка, Тамарка).
2000р. Руслан Вікторович. (Русланчик).
2005р. Ізабелла Вікторівна. (Белла).

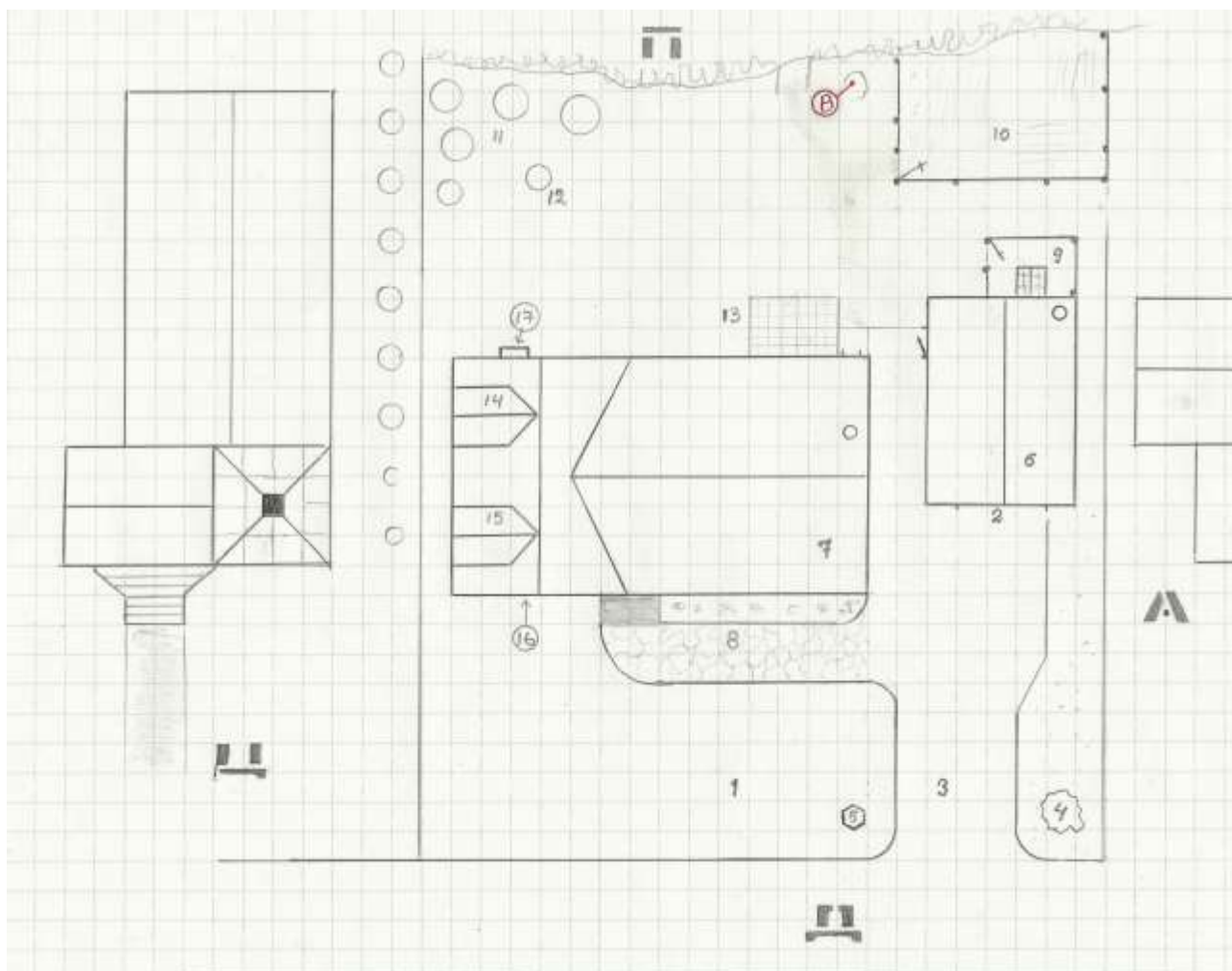
II

Ковальський { 1966р. Василь Миронович. (Брат Юри).
1969р. Наталя Олексіївна. (Дружина Василя).
1988р. Валерій Васильович. (Валерик).

III

1972р. Маргарита Арлан.
1973р. Іван Павлюк
1974р. Вадим.
1979р. Ліля
1995р. Андрій Савченко.
1999р. Таня Бойко.
2003р. Ліза Лук'яненко.

МАКЕТ ПОДВІР'Я ЛЕВА І МАРІЙКИ

Д. Дорога.

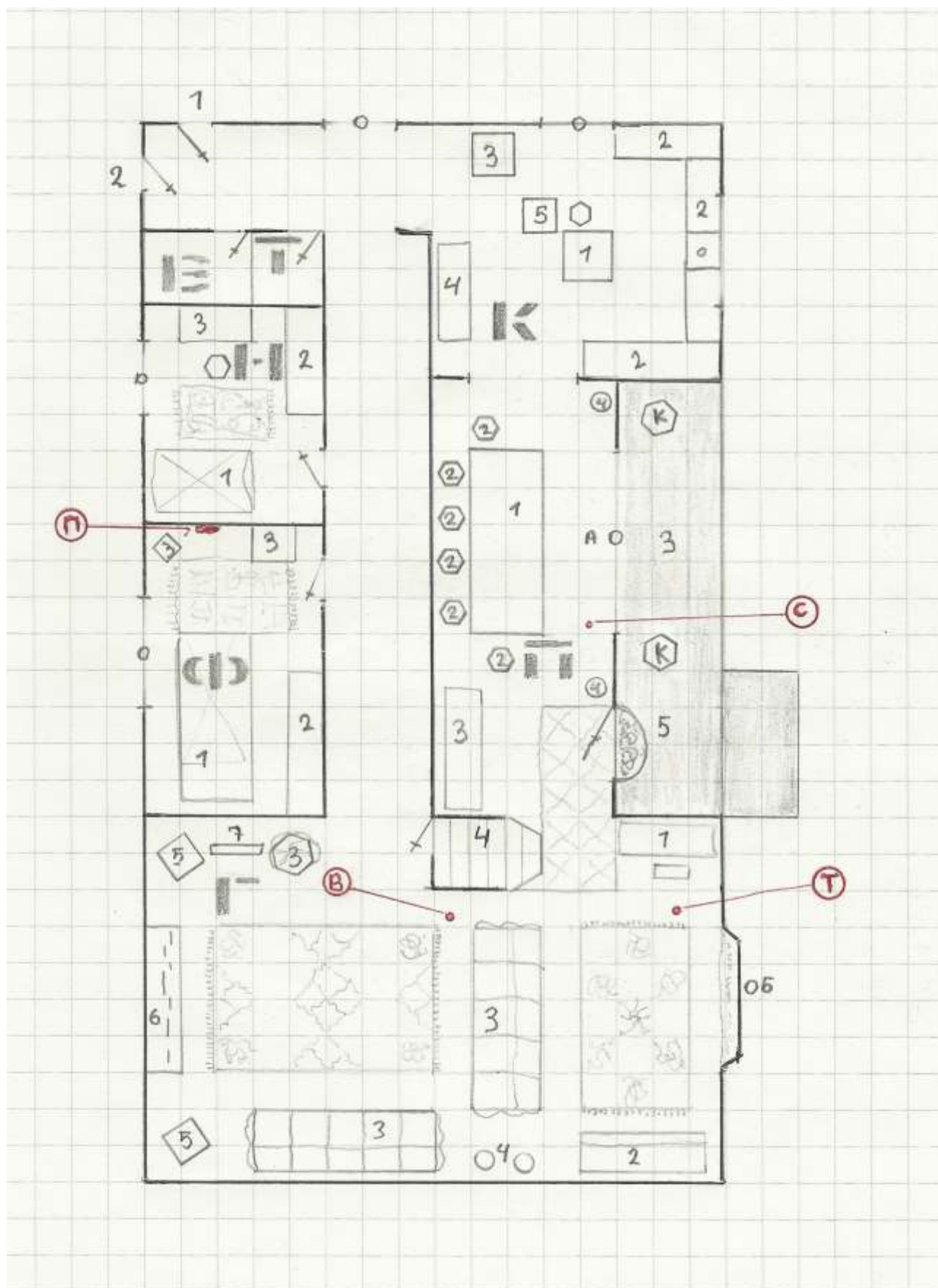
1. Подвір'я вкрите травою.
2. Ворота в гараж.
3. Заїзд, асфальт.
4. Клен в якому птаха годувала писклят.
5. Бетонний лев.
6. Гараж або майстерня діда Федора.
7. Хата яку звали «Шпаківня».
8. Доріжка викладена камінними плитками.
9. Огорожа і буда для Мухтара.
10. Грядки баби Насті.
11. Сосни та клени біля потічка оброслого очеретом.
12. Яблуня, біля цвіту якої, зробив Ростислав родинне фото.
13. Цегельна площадка яку звали «Красна площа».
- 14 Виступ даху в якому було вікно спальні Лева і Марійки.
15. Виступ даху в якому було вікно офісу Лева.
16. Частина фронтової стіни була викладеною каменем, саме тут її був пофарбував Олег.
17. Димохід від каміну.

В. Тут діти палили вогонь і слухали розповідь сина Абдули, коли той з батьком повернувся з Афганістану.

Ц. Кам'яна церква.

А. Будинок сусіда афганця.

МАКЕТ ІНТЕР'ЄРУ ДОМУ ЛЕВА І МАРІЙКИ

1. Двері для виходу в гараж.
2. Двері для виходу на цегельну площадку, та на задню ділянку подвір'я.
3. Бетонна площадка перед хатою, вмонтована в будівлю.
4. Сходи на другий поверх. (Там знаходився офіс Лева та спальня). Заді сходів двері в підвал.
5. Центральний вхід в будівлю. Овальні двері старинного англійського стилю.

0. Вікна.

А0. Вікно прямокутної форми з квадратними перегородками.

Б0. Вікно з виступом на зовні.

К. Дерев'яні крісла на яких сидючи гойдались.

К. Кухня.

1. Стіл для приготування.
2. Кухонні тумбочки: верхні та нижні, плита та умивальник для посуду.
3. Холодильник.
4. Шафа для тарілок та горнят.
5. Столик за яким пили каву.

П. Прихожа.

1. Великий стіл для гостей.
2. Крісла.
3. Сервант для посуду в якому також стояв Срібний сервіз, (подарунок Тетяни).
4. Вазони.

Г. Гостинна.

1. Етажерка для книг.
2. Сервант сувенірів: грузинських єврейських, українських.
3. Шкіряні дивани і велике крісло.
4. Вазони.
5. Вузькі серванти для ваз та декорацій зі скла.
6. Камін. Над ним стояли родинні портрети.
7. Телевізор.

Ф. Кімната діда Федора.

1. Ліжко.
2. Шафа для одягу.
3. Тумбочки.

Н. Кімната баби Насті.

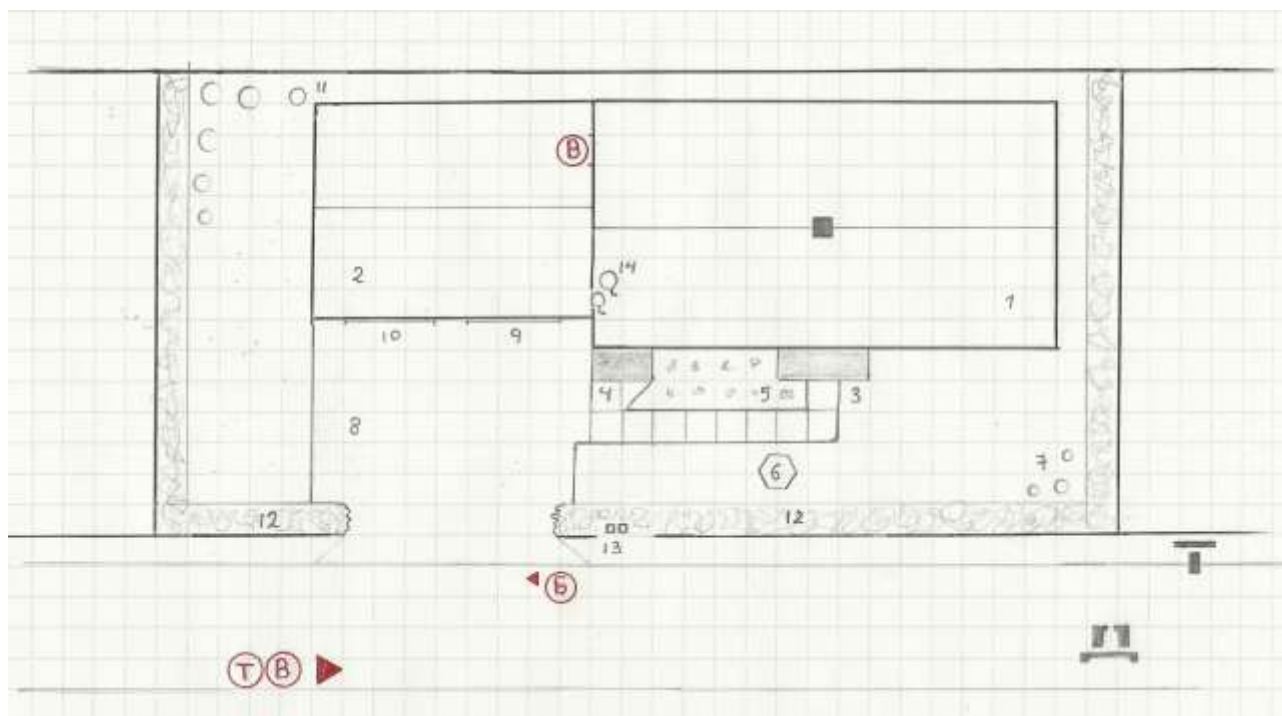
1. Ліжко.
2. Шафа для одягу.
3. Тумба з люстром.

Т. Туалет.

В. Ванна.

- Т.** Тут знаходилась Тамарка з малою Ізабеллою коли приїхали в гості Ковальські.
- В.** Тут зупинився Валерик, гордо привітавшись.
- С.** Тут стояла Тамарка граючи на скрипці того вечора коли були Ковальські в гостях.
- П.** Тут була почеплена рамка з платтям Лізи, якого зберігав дід Федір.

МАКЕТ ПОДВІР'Я ЛЕВЧУКІВ І КОВАЛЬСЬКИХ

Д. Дорога.

Т. Тротуар.

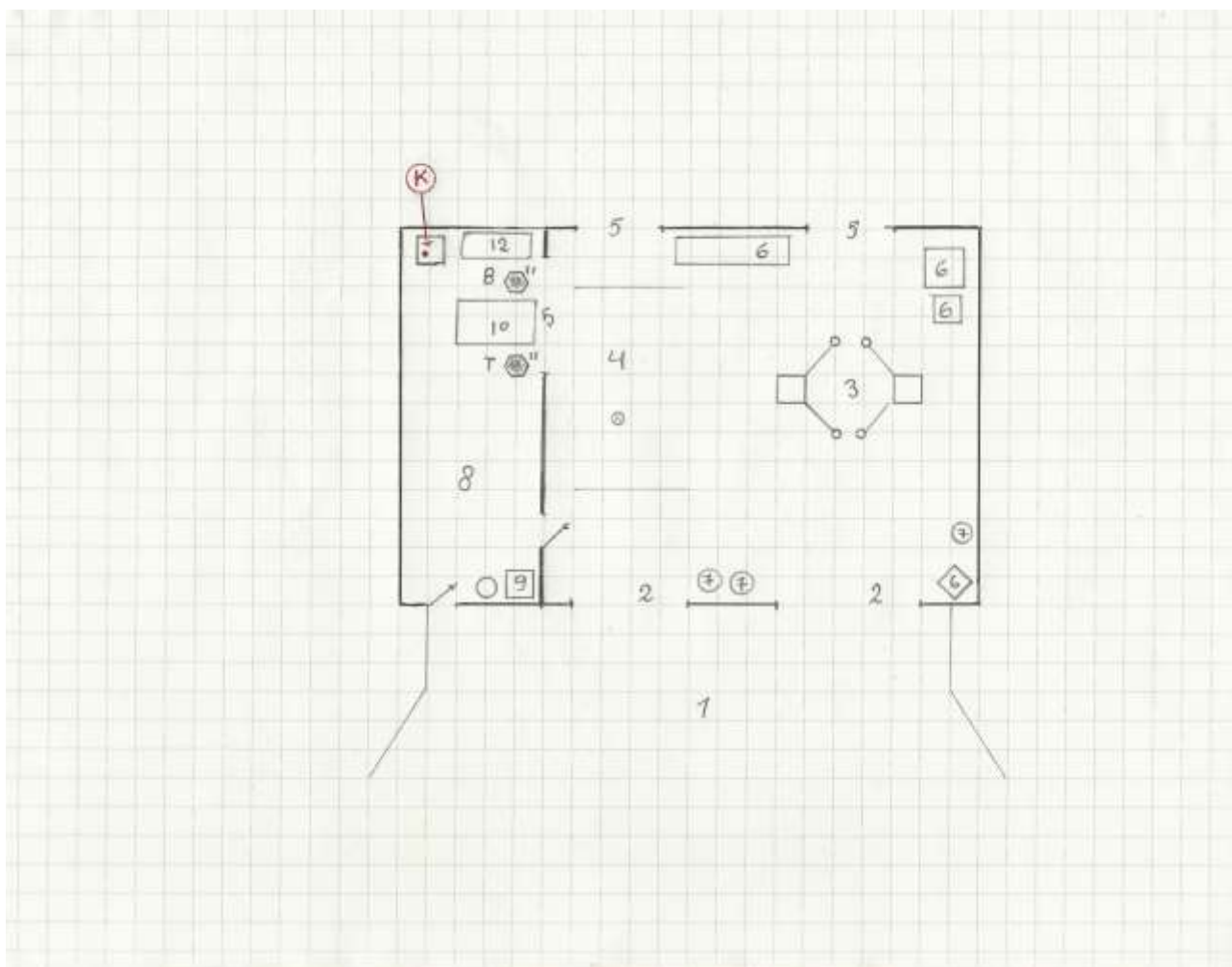
1. Будинок в якому жили сім'ї Ковальські та Левчуки.
2. Гараж.
3. Вхід на перший поверх, тобто приміщення Юри і Олесі.
4. Вхід на другий поверх де мешкали Віктор з Лізою.
5. Квітник якого доглядала Ліза.
6. Парасолька над столиком.
7. Три горобини.
8. Асфальтовий заїзд.
9. Двері в гараж, частини Ковальських.
10. Двері в гараж частини Левчуків.
11. Дерево по якому можна було вилізти та злізти на дах гаражу.
12. Зелений паркан якого підстригав та доглядав Юра.
13. Поштові скриньки.
14. Тарілки телебачення.

В. Вікно кімнати Тamarки.

Б. Тут зупинились брати Боснійці коли вони питали Тamarку про Володьку.

Т, В. Тут стояла службова машина на якій приїхав був Тарас та Ваня Павлюків.

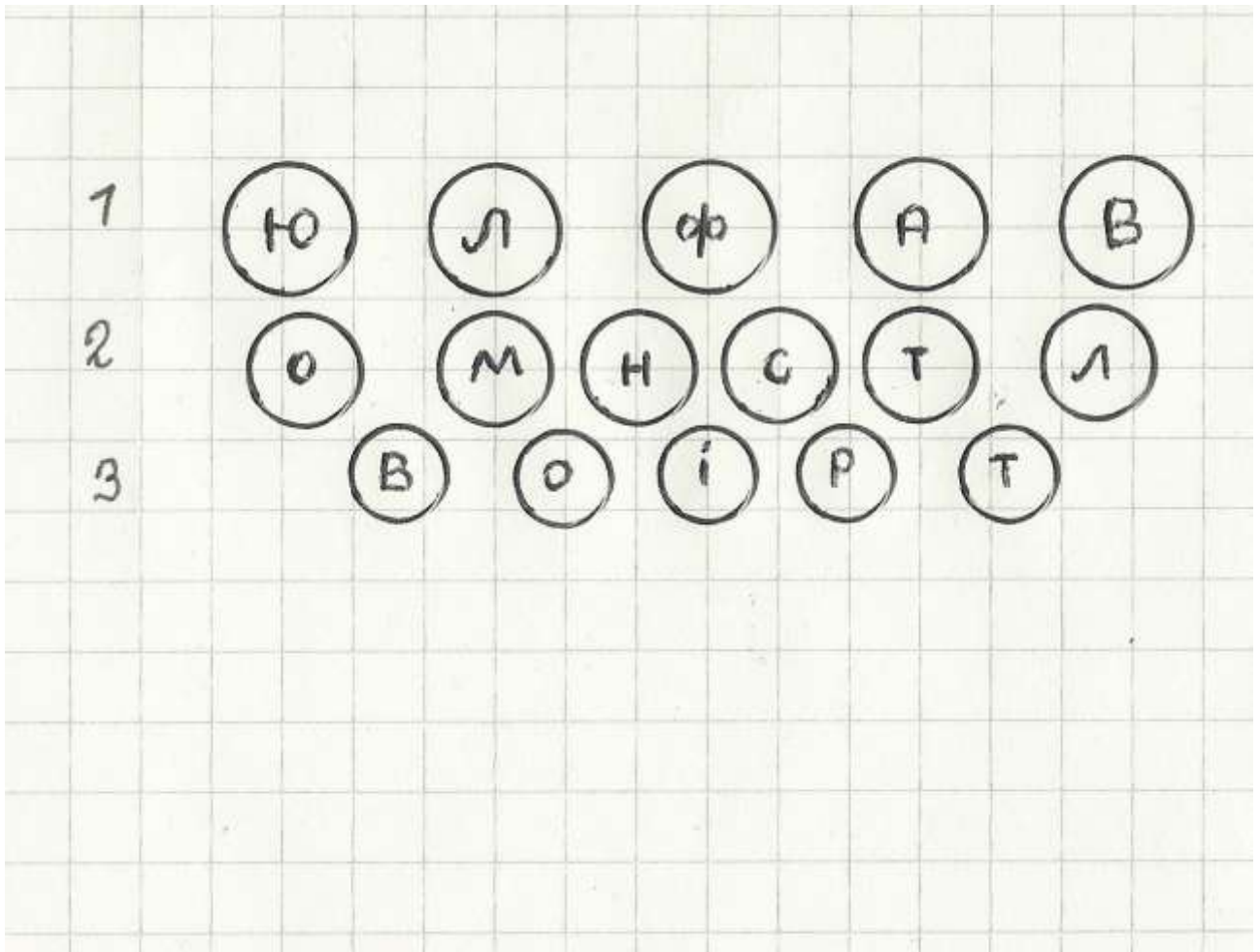
МАКЕТ ГАРАЖУ В ЯКОМУ ПРАЦЮВАЛИ ВІКТОР І ЮРА

1. Заїзд в гараж.
2. Двері для в'їзду.
3. Підйомник.
4. Місце для мийки транспорту.
5. Вікна. (Пізніше, в лівому кутику гаражу, Віктор зробив душову кабінку щоб митись).
6. Полички для ключів.
7. Бочки для мастил.
8. Гаражній офіс.
9. Холодильник.
10. Стіл.
11. Крісла.
12. Полички.

К. Тут знаходилась відеокамера коли знімали Тараса.

РОЗКЛАД РОДИННОЇ СВІТЛИНИ

1. Ряд в якому стояли: Юра, Лев, Федір, Аркадій, Віктор.
2. Ряд в якому сиділи: Олеся, Марійка, Настя, Сусанна, Тетяна, Ліза.
3. Ряд в якому присіли на землі: Володька, Олег, Ізабелла, Руслан, Тамара.

(Примітки та макети автора. 2011р.)